MS 125

SALAMON. (JOSEF.)

Georgii Pagi de N. Ipsa

BREVIS CONFESSIO UNITARIORUM
de iis rebus in quibus discrepant ab Adversariis.

De Deo.

§. 1. Omnes Adversarii dicunt Deum esse unum in Essentia, trinum in Personis. Unitarii dicunt Deum et Essentiâ et Personâ unum esse. pagina 3.

§. 2. Reformati dicunt: Dei Praescientia et Decretum non officiat humanum actioni. Unit. negant et dicunt: non propterea erimus res, quia Deus praescit, sed Deus propterea praescit, quia sunt eventura, et hoc maximè locum habet in iis, ubi etiam nostrae libertatis usus desiderat pag. 43.

§. 3. Item Reformati dicunt omnem Dei voluntatem efficacem: Unitarii dicunt: voluntas Dei efficax est, quando absolutè aliquid vult facere, sed quando à nobis aliquid fieri vult, pro ejus voluntati resistit. pag. 49.

§. 4. Reformati negant praeter absolutum Decretum ullum esse conditionatum Dei. Unit. affirmant. pag. 49.

§. 5. Reformati distinguunt voluntatem Dei in voluntatem Signi et Beneplaciti, dicuntque: Quod Deus hac voluntate vult, illa contrarium revelat. Unit. hanc distinctionem rejiciunt. pag. 51.

§. 6. Reformati dicunt Decretum Dei esse ipsum Deum. Unit. dicunt ea actus Divinae voluntatis. pag. 53.

§. 7.

MS 125

§.7. Reformati dicunt Deum immediate creaturas rationis creatibus subjicere possit. Vnit. negant. pag. 58

§.8. Reformati dicunt vitæ ~~eternæ~~ hominum immobilem ed constitutum cum omnibus vitæ et mortis circumstantijs. Vnit. dicunt Deum accelerare vel retardare juxta meritas cujusq; opera. pag. 60.

De Prædestinatione.

§.1. Reformati dicunt Deum ab æterno elegisse quosdam ad salutem, quosdam reprobasse ad damnationem absq; ullo operum respectu. Vnitarii sic statuunt: Dari universalem Prædestinationem, quæ est Divinæ voluntatis propositum ab æterno factum, quo Deus ex mera beneplacito in Filio salvare constituit omnes, qui actuali poenitentiâ in Christum credunt, et ad finem usq; perseverant, ita ut Beneplacitum sit causa Procreationis, Fundamentum sit Christus, Causa finalis quæ nos, fides et opera nostra. Et hinc Reformati docent fidem et obedientiam Electionis ad gloriam non conditionem antecedentem, sed fructum subsequentem à Dei effectum. Vnit. docent. Nullum nisi Electum ad gloriam ducendum, nisi fide et obedientiâ, ut Electis necessaria conditione, positum. pag. 62.

§.2. Reformati negant omnibus vocatis sufficientem gratiam dari ad fidem et obedientiam, sed solum Electis. Vnit. docent: Deum multis non conferendo, omnibus tamen ad conversionem sufficientem gratiam dari. pag. 69.

§.3. Reformati docent, mediam conversionis præd[estinationem]

Cum in

Cum in verbo scripturæ
conversionis mediam ed
Hinc Reformati negant
se Deus vocet, et no
gelisabiles. pag. Vnit
omnem gratiam, ut omnes
§.4. Reformati docent
ad homines ed vocem
prius Dei Sanctum
autem docent: convers
tem docent conversionem
mant successive peragi
non totum regenerari,
sensu mentem ipse
tem consumari. Vnit
docent tamen totum
nem in vita hac perfic
§.5. Reformati negant
Vnit. affirmant. pag.
§.6. Reformati affir
et glacat, ita ut peccat
gunt et sic statuunt: D
ipsum quas homo per
Indurato et Excæcatio
nis à Deo profici
visibili, impedit respi

MS 125

sum in verbo expressum et scriptum. Vnd. dicunt ordinarium
conversionis medium ed scriptum verbi Dei clarè propositum.
Hinc Reformati negant viatum posse reddi vocationem, qua
Deus sibi vocat, et non tantum offerta, ut homines sint in-
excusabiles. pag. Vnd negant scripturæ omnem vi vocati
onem fieri, ut homines salvetur. pag. 99.

§. 4. Reformati dicunt operationem gratiæ Dei in conversi-
one hominis ed vi irresistibilem. Vnd negant. Deum ex
primis dari scriptum et tandem hominem convertì. Vnd
contra dicunt: conversio præcedit vocationem scripti. Hinc Ir-
dem dicunt conversionem in momento fieri, sed Vnd. affir-
mant successivè progredi. Dicunt tandem Reformati hominem
non totum regenerari, d. regenerationem in præsenti tantum
secundo meliorari effectu naturalem excæcationem, in futuro an-
tem consummari. Vnd esi varios Regenitos gradus admittant,
dicunt tamen totum hominem regenerari: et regenera-
tionem in vita hac perfici. pag. 102.

§. 5. Reformati negant posse Regenitum desicere à fide.
Vnd. affirmant. pag. 124.

§. 6. Reformati affirmant: Deus hominem positivè indurat
et excæcat, ità ut peccatum possit ed pœna peccati. Vnd negant
gant et sic statuunt: Deus tantum occasiones suppeditat,
quas homo perversus se indurat et excæcat. Nec ipsa
Indurario et Excæcatio tollit libertatem voluntatis gratu-
ram à Deo profluxisse, sed tantum occasionaliter, non realiter
stabilisse, impedire resipiscentiam. pag. 132. De Lib.

MS 125

De Libero Arbitrio.

§. 1. Adversarii dicunt Adamum habuisse liberū arbitriū ḋps amisisse per peccatum, et hodie in nobis ed servum ar„ bitrium. Vnitarii quia Adamum amisisse negant, ita in no„ bis hodie liberū arbitrium ed affirmant. pagᵗ 151.

§. 2. Adversarii dicunt Rationem ed corruptam, nec esse c„ ssus usum in Scriptura. Vnitarii prout prius negant, ita posti„ rius affirmant. pagᵗ 160.

De Peccatis.

§. 1. Adversarii dicunt Imaginem ḋi, ad quam Adam pri„ creatus, constitisse in Justitia Originali, i Scientiā perfectā, San„ citatē, corporis, membrorū Harmoniā, imò ḋ in natura„ li immortalitatē. Vnitarii hæc omnia negant, negant istam Justitiam Originalem in Adamo fuisse, negant naturā im„ mortalem, gratuis per gratiam Divinam potuisse non mori; et dicunt Imaginem ḋi, ad quam erat conditus, fuisse Dominium hīs creaturas. pagᵗ 177.

§. 2. Adversarii dicunt Adamum amisisse Imaginem ḋi. Vnitarii negant. pagᵗ. 188.

§. 3. Adversarii dicunt in Adamo ante lapsum non fuisse concupiscentiam propendentem ad malum. Vnit. dicunt fuisse. pagᵗ. 190.

§. 4. Adversarii per mortem, quo ḋs Adamo fuit comminans, intelligunt mortem naturalem: Vnitarii intelligunt mortem ḋi, ex Scriptura, vel mortem æternam

fine

MS 125

sine passione. Rine dicunt omnem mortem ee pœnam.
Vnd negant et dicunt: Mors naturalis est tantum sequ„
la humane nature, morimur non pr e ppt peccatum
Ade, sed ppt generationem by ev. pag. 190.

§.5. Adversarii dicunt totum hominem genus peccat„
le in Adamo, ut potè Christus caput humanæ gris in pr„
tona omnium peccavit. Vnd negant in Adamo post„
ns peccasse. Rine tenent dari originale peccatum.
Vnd non agnoscunt præter actuale peccatum. pag. 195.

§.6. Adversarii dicunt per Parentes in nos propagari Ada„
mi peccatum, et pr consequens nobis imputari. Vnd ne„
gant ejus peccati e propagationem e imputationem. p. 220.

§.7. Adversarii dicunt Baptismum institutum fuisse et
institui, ad auferendum reatum peccati Originalis. Vnd
negant. pag. 244.

§.8. Catholici statuunt quædam peccata naturâ suâ
Venialia. Vnitarii esse omnia peccata cognita negant,
nullum tamen peccatum naturâ suâ veniale credunt,
utut enim Deus quædam peccata by infirmitati hom„
missa pr Filium gratiosè condonare velit, negant
tamen, si Deus summo jure agere vellet, punire
posse. pag. 245.

§.9. Reformati dicunt omnem in homine concupi„
scentiam peccatum ee. Vnd negant illam concupi„
scentiam ee peccatum, sine qd Mores primo-primus.

Stine

MS 125

Hinc dicunt v. sanctissima hominum opera peccatis ea ingenita ab inhabitante carne. Vnd negant. pagg. 253.

§.10. Reformati negant Reprobos ea posse bona opera facere. Vnd affirmant. pagg. 261.

§.11. Catholici affirmant remissionem peccatorum in Deum, ejusque ob. ea ed ea credituam. Vnd negant hanc ~~ea~~ auctoritatem alios quod Deum et Christum habere. pagg. 267.

De Jesu Christo Servatore.

§.1. Adversarii dicunt Christum ed Deum aeternum et Summum. Vnd concedunt Deum ed ea quidem vocem, non naturâ, sed ejus Patris constituisse, negant tamen ed aeternum et Summum p. 293.

§.2. Adversarii negant Deum verum ed unum, qui nos ejus Summus, Vnitarii affirmant. pagg. 466.

§.3. Adversarii dicunt Christum coelo descendisse, ejus fuisse incarnatum in utero Mariae. Ariani dicunt ante mundi creationem à Deo factum (: pro gratia mundum creante :) non incarnatum. Vnd. tertii dicunt, sed ejus adumbratione Spiritus conceptum ed in utero Mariae Virginis, negantque antea ejus fuisse. pagg. 471.

§.4. Adversarii dicunt Christum duas habere naturas, Divinam et Humanam. Vnd tantum humanam admittunt, dicentes eum esse hominem, d. gloriâ coronatum, secundum hanc naturam invocant, divinâ adorationis cultum. Socinii Angelos et Socinus Deum esse affirmant ed in Krandovii. Vnd negant, paginâ 543.

§.5. Adversarii dicunt Deum viatum fuisse humano generi quando Christum in mortem tradidit. Vnd negant. pagg. 988.

§. 6. Adv.

MS 125

§. 6. Adversarii dicunt Chm satisfecisse pro peccatis humani gris et meruisse apud Patrem. Vnd utrumq; negant. Catholici dicunt Christ sanguinis Chi gratiam sufficisse ad redemptionem humani gris. Vnd negant. pag. 600.

§. 7. Adversarii dicunt Chm nec v. hoc nostri fecisse mortuum, ñ plenas peccatis nostris debitas ffre tulisse in corpore. Vnd negant e dicunt Chm nostr. bono fecisse mortuum, ita ut nos Chō nos possimus respiciendo in eius clavata precarie, ñ sine v.. habeamus, et peccatis nostris debitam plenam effugere. Dicunt igr Chm mortē sufficiens fecisse commutationē nō plenā, negant tamen Chm mortem fecisse satisfactionem pro nostris plenis. pag. 619.

§. 8. Adversarii dicunt Chm duplici obligatiā scil activā et pas. Chi pro nobis satisfecisse. Vnd negant. Nunc justitiam, passivam Chi nobis imputari negant. pag. 652.

§. 9. Adversarii dicunt Chm ad damnatos descendisse et ca.. tholici addunt ꝙ Limbo educisse animas Patr, sicq; dicunt satisfe.. se plenas damnatis, nempe desperationem, mortem aeternam infinitos cruciatus et iram Dei. Vnd hec omnia absolutē negant. pag. 657.

§. 10. Adversarii Chm mortem affirmant ffre dictam Redem.. ptionem fecisse. Vnd negant. Nunc illi affirmant ffre dictum pretium pro peccatis. Vnd hic gris ne.. gant, affirmant tamen: Quicqd utilitatis regni ex pretio pro.. soluto pretio, ea utilitas tota, aut major e stata nobis. p. 674.

§. 11. Reformati dicunt Chm pro tribus electis fecisse mortem. Vnd dicunt pro omnib. hominib. ꝙ voluntate Dei, vere ad ef.. fectū hominum non perveniat fructus mortis Chi. p. 679.

§. 12. Adversarii dicunt Chm in morte obtulisse, ac pro.. nis fecisse sacerdotem. Vnd utrq; negantes dicunt mortem fecisse

sanctō

MS 125

tantum Apparationd ad ipsam oblationd, quæ oblatio facta ē, cum Chr
comparuit in Sanctuario Cœlesti coram Patre, postqm ex mortuis à Pa„
tre fuit revocatus; ac proinde affirmant hodiè Deum Sacerdotem ee,
sed aute ingressum in Cœlos non posse. Hinc dicunt Adres suæ
Chri posse adire seu coram. Unde negant. pag. 687.

§ 13. Adversarii dicunt Expiationem suo pacem cum Deo, seu Chri: Unde negantes dicunt: Nisi Chr regno existet, nihil utili„
tatis ex morte Chri ad nos redundasset, unde et hodiè peccata
nostra expiare affirmant, & dicunt mortem Chri non nisi Me„
taphoricè posse vocari Sacrificium. pag. 695.

§. 14. Adversarii dicunt ova Sacrificia Legalia fuisse Typos Chri. Unde
dicunt tantum anniversaria & stata quedam publica Sacrificia
fuisse Typos. Reliqua Sacrificia Typi fuerunt illud Sacrificium, quod
singuli Christiani singulis offerre. Sine Chri, ut Sacerdotis, tantum
Summus Pontifex fuit Typus. Reliqui fuerunt multi Typi, qui
dam Summus Sacerdotes. pag. 698.

§. 15. Adversarii dicunt V. Fœd. Sacrificia nullum peccatum
expiasse, nisi typicè illud respectum futuræ Chri Expiationis. Unde
negantes ipsam typicam Expiationem, dicunt: Illa Sacrificia tantùm
Deo Deum secreto remota vel expiato peccato. Hinc dicunt Adres. e
V. Fœd. Sacrificia pro omnibus peccatis facta fuisse. Unde illis dicunt
tantum pro infirmitatibus et ignorantijs. Alia autem peccata vi Fœ„
deris illius non remittebant, nisi per singulari Dei gratia. p. 698.

De Spiritu Sancto.

§. Adversarii affirmant Spiritum Sanctum ed Personam, ac
Deum Summum. Unde negantes dicunt virtutem Dei. Pa„
gina 714.

De Sacra.

MS 125

BREVIS CONFESSIO
UNITORUM de iis rebus in quibus discrepant ab ADVERSARIIS.
Anno 1722 die 1. Maji DEO DUCE

Ingredimur istas Controversias in quibus Unitt. discrepant ab Adversariis, quos nominamus Adversarios quatenus aliquid adhuc habent nobiscum. Ubi itaq; a nobis omnes distinguimus, eos in hoc Tractatu nominabimus Adversarios, ubi vero tantum hi vel illi distinguunt a nobis, eos nominando exprimemus, alios autem consentire nobiscum intelligemus.

Nota I.

Ergo ante omnia notandum, quod quicquid nos positive affirmamus, aut credimus, id etiam aliæ Religiones & Sectæ credunt. Credimus unum esse Deum, & alii; credimus deum unam hanc essentiam, etiam alii; credimus Christum unam habere naturam, & alii; sed adhuc unam addunt; credimus D. Christum Voluntati Patris usq; obediisse, ut satisfaceret, sed ipsi addunt; satisfecit cum merito. nos dicimus omnes hujus esse peccatores, sed Adversarii insuper addunt etiam in Adamo olim hujus peccasse. Cum itaq; in his fidei Articulis nos simus negative non nobis verum illis est probandum (affirmantis enim est probare:) quia quicquid nos credimus in his fidei Articulis etiam ipsi credunt, sed quoniam

MS 125

niam ipsi nisi pro addunt talia quæ nos negamus, propter ea
Not. nos damnant.

2. Deinde nostra Religio, nostrique Tractatus duobus innitentur luminibus scil. Revelationi & Rationi, quæ Deus nobis indidit, cumque hæc lumina Deum habeant Authorem unum lumen alteri non extinguit, sed potius illustrat, ita ut ratio non contradicat revelationi, nec Revelatio Rationi. Quicquid ergo ex Revelatione & Ratione demonstrare possumus, id affirmamus eamque credendum, & quicquid Rationi & Revelationi contrariatur id omne rejicimus.

Not. 3. Omnia nostra dogmata dictis Scripturæ S. verbis sunt expressa, nec volumus doctrinam nostram ex Traditionibus probare, & phrasibus ab hominibus inventis, illæ enim Traditiones, licet humanæ nihil amplius valent. Et omnes illæ phrases habent auctoritatem quæ existant in S. Sacra. Quæcunque ergo dogmata phrasibus S. Scr. probari non possunt, suspecta sunt, cogunturque enim phrases ab hominibus eruditis, ac ipse Sp. Sanctus suam mentem & potuisset exprimere.

Not. 4. Si quæ tamen in S. Sacra aperte non exstant, necessarie tamen fluant ex S. Sacra Consequentiæ, illæ eadem in auctoritate sunt habendæ. At illæ Consequentiæ quæ S. Sacræ contrariantur rejiciendæ sunt; & ita tum dogmata quæ ex S. Sacra probari possunt, tum illæ consequentiæ quæ S. Sacræ contrariæ sunt rejiciendæ.

Not. 5. Illa Loca quæ Adversarii contra Unitarios afferunt frimitur non probant, quia vel ipsi Adversarii in omnibus explicandis non consentiunt, fatentur etiam omnia illa contra nos adducta posse.

6. Et alia loca vel ipsorum judicio non sunt firma contra nos. 6. Dogma

MS 125

Dogma aliquod non ex obscuro loco est probandum; si enim
loca obscura sunt quomodo ex obscuro aliquid clari probari
pt? Illa ergo loca primis probant, quae tam clara sunt ut
vel primum attendenti pateſcant statim.

Si quid tamen explicandum est in locis, Loca ex contextu,
sunt intelligenda et interpretanda ipsis S. Sacra, et ita intel-
ligenda sunt loca ut intacte relinquamus S. Sacram, quia
S. Sacra sunt Scriptura S. non est interpretanda, imò S. Sacra
non nisi cum S. Sacra est interpretanda. Et primum quaeq; agendi

I. DE DEO. Omnes fere dicunt Deum esse Unum in Es- §.
sentia, Trinum in Personis, dicunt Unitatem Dei et Deum esse spiritum esse unum esse.
De Deo acturus cogitandum et loquendum est non secundum na-
turae Divinae; oportet ergo ut Deum et adorem mentis Divi-
nitatis quid sit Deus.

Est extra omnem controversiam quod Deus sit Ens summe per-
fectum: tale Ens quod omnes habet perfectiones, nullas vero im-
perfectiones; hinc statim sequitur quod si Deus est Ens summe per-
fectum, est Unus, si enim Deus non esset Unus, jam non esset sum-
mus, si non esset unus, vel haberet superiorem vel parem. si prius
non haberet omnes perfectiones. si post: jam non esset Summus inter
alios. Ita ergo Deus est unus ut dicat unicus et solus. Deut.
6. 4. Psal. 12. 29. Rom. 3. 30. Deut. 4. 35. ita ut dicat Deus
ita esse solus ut non sit alius C. 32. 39. sic Esa. 37. 16. C. 43. 10.
11. C. 44. 6. C. 65. 5. 6. 21. 22.
Cum ergo Deus dicit Ens perfectissimum et quidem unum, Deus
sine dubio est Spiritus, spiritus n. est major et perfectior quam
corpus. Cum Deum dicimus Spiritum, statim ex quod Deus cogita-
intelligat. Ergo cum Deum Spiritum dicimus, ergo Deus unus est
Spiritus.

MS 125

Spiritus & non plures. Deinde Deus Unus est, sed tali unitate est Unus, qua major concipi non pt̄. h. e. tali unitate ubi nulla est multitudo, multitudo enim tollit unitatem.

Deus est Simplicissimus. & omnis compositio remota est a Deo, ac proinde non est in Deo aliud atq; aliud (loquendi respectu conceptus nostri:) sed quod est in Deo, est ipse Deus.

Cum Deus sit Ens perfectissimum & unum. & est primum, ac proinde non est in Deo primum, secundum & ultimum, quia est primum Ens; ita enim Deus est Unus, & tali unitate est unus, ut illa multi nisi uni competat.

Diximus quod Deus sit Ens perfectissimum & unum, i. Deus Omnipotens, Omniscius, Creator & Unus est. & non plures, Omnipotentes, Omnisciī & a se, sed Unus est.

Deus est Infinitus. si sit, & solus Infinitus, Infinitum enim excludit aliud extra se infinitum, secus non erit Infinitum.

Deus est a se non tantum negativē, sed & positivē, ita ut Dei natura est causa quare Deus semper existat & a se. si itaq; Deus est positivē & negativē est a se, nulla est causa cur Deus existat. si est a se, & nihil Deo deest ut perfectus. sed si est a se nihil ab alio accepit. Cum itaq; a se est, illud erum Ens, quod a se est, est unum, sane qui ab alio aliquid accipit non est Ens perfectissimum

Deus est non tantum a se ut nihil ab alio acceperit, sed ipse omnibus omnia dat, hinc dr Creator, Conservator. Ergo est Creator, Conservator, non nisi unus est.

Deus est Independens. & qui aliunde dependet non est Ens perfectissimum.

Deus est Ens perfectissimum, ac proinde in se solo sufficiens.

Ealed

MS 125

Et aliorum necessario existere preter se nullum novit, qua omnia talia sunt ut si quis hæc debitè ~~attendat~~ applicet et consideret cuicunq; hæc non competunt ō erit Summus Deus, a se, Independens &. Si quis hæc ẽdem et tertiæ Divinitatis personæ applicet, ruet illud Divinitas.

Sic formato itaq; conceptu Divinitatis in hac oē Xtiani conveniunt quod Deus sit Unus, dicunt tamen Trinum ee in essentia, Trinum in personis. † quidam

Nos itaq; primum quoq; probabimus quod hic Deus quem unicum diximus, unam tantùm personam habeat, Quicquid enim Deus habet ita hēt ut nulli alteri competat. I.

Deinde quod illa Persona nec est alia q̃m Pat̃ D.ni J Xti. II.

Tertio ostendemus quod Trinitas illa Personar̃ nullo modo III.
possit probari.

Personæ & Essentiæ scimus reluctantem cum sclē Adversarii dicant Deum unum ee in Essentia, trinum in Personis, ut jam ostendimus, quibus ꝓpositis ꝙ staret abstinere quominam S. Sacræ sunt incognitæ, & S. Sacræ ꝓpositis dogmata exprimere, Personæ enim vocabulum vix S. Sacra de Deo usurpat.

Quid est Persona?

Persona est substantia singularis intelligens. Sic Braunius definit. gravis in diversas abeant sententias hæc tamen in illos est satis celebris, quam nos sequemur.

Hinc jam quæ sunt sunt in Deo intelligentiæ, omniscientiæ &c. sit etiam erunt Personæ. Atqui in Deo una est intelligentia Omnisc: & hæc est quod diximus si Deus sapiens ē. Ergo una est Persona.

2. divina

MS 125

Arg. 2. Divina persona est ipse Deus et nihil aliud. Et quæ sunt plures etiam Personæ, Deus vero unus est, ergo Persona; quia Divina Persona et Deus quodcumque distinguantur non videor.

Arg. 3. Deinde diximus Deum ita esse Unum ut summus sit; in summo vero repugnat tria summa dari. Ergo una Persona est Summa non erunt plures Personæ in Divinitate summa.

Arg. 4. Si plures sunt Personæ, una, vel prout tria alia aliquid agent, v. non? Si prius? Ens non erit Independens, a se Et. Si prius. Et jam prius ita non erit Independens, prius enim Independens ille est a quo omnia alia dependent. Dicunt quidam Personas in Deo esse aliquam relationem vel modum subsistendi? Dato, sed non concesso est, relatio v. modus subsistendi, Dico: Illa relatio vel subsistendi modus, vel erit aliquid extra conceptum nostris, vel non. Si prius: Ens non potuit in Deo distinguitur Personæ? Si prius. Et non est tantum relatio. Deinde Illa relatio vel erit substantia, vel accidens. Prius: absurdum, quia Deus ita est substantia ut non habeat accidens. Si prius. Et in Deo plures dabuntur substantiæ, Si sic, Et Personæ. Atqui diximus quod Deus unam tantum habet substantiam. Et etiam Personam non nisi unam.

Arg. 5. Essentia et Persona in Deo non distinguuntur. Si De essentia essentia est et persona. Si enim distinguitur essentia et persona, essentia vel erit substantia vel accidens. Prius: absurdum Et prius. Si substantia, sine dubio vel erit corporea v. intellectualis. Prius ô, quia Deo corpus non competit. Et intellectualis. Si hoc. Et Personæ essentia unum erit, quia et persona est substantia intelligens, Ergo essentia et persona in Deo non distinguuntur. Et quæ

MS 125

Et quero quæ pstit ēē distinctio essentiæ & psonæ dicas? Non scio quia est mysterium. Si sic quare mihi obtrudis? quia hoc in S. Sacra. præcepit ergo hanc distinctionem. Vnus in essentia trinus in personis. ℔ Et non intelligis quare tū distingat. Arg 6

Adde: Vnaquæq; res intelligens tantum unam habet q- soriam. Atqui: Concedo in humanis nego in Divinis. ℭ Unde sci atq; hoc est mysterium? ℜ Ex Ratione non quia hic ratio ca pitanda est. Negq; ex S. Sacra, quia ibi non est ut supra dic. Patet hoc etiam in Divinis, quia Pat unam hab personam, sic & Filius. Et etiam in Divinis una re intelligens unā hab personā. Deinde in vita Apocalypsi, & præcipue C. 4. sedens in throno distinguit ab illo qui astat throno, sine dubio alia res est quæ astat, & alia quæ insider throno, & alia, illa est Divina persona quæ sedet, alia quæ stat, & dependens.

Objectio. Personæ tres identificantur cum Divinitate ut etiam Dei attributa. ℭ ℜ Attributa Dei nihil aliud sunt quam ipsissima Dei essentia pro uti adequata conceptus nobis repræsentata. Et attributa Dei nihil aliud sunt quam Dei essentia. Sed tres personæ non sunt ipsa Divina essentia, quia personæ sunt tres, essentia vero una. Ergo attributa cum identificantur alia est ratio quam Personarum. Deinde ex hypothesi Adversarius non tantum tres personæ sunt unus Deus, D. tres personæ & una essentia. Et personæ identificantur cum essentia Divina.

Jam secundò videndum quæ sit illa Persona? II.

Diximus illam Personam ēē Patrem Dni nostri J. Christi: quod probatur ex Vulgari illo loco quo ōibus dat cēmetu Joh. 17. 3.

Arg. 1. Quem enim Ch. D. dicit Deum, ille est illa Persona. At ipse V. 1. Patrem dicit. & Pater est illa Persona. Imò in toto Evangelio patet, quod Ch. non alium nisi Patrem agnoscat Deum, & non nisi Patri oravit. Etiam cùm hoc aperte haberi, dicit n. te solum, quæ talis est particula, quæ a communione alias rei, cui additur, excludit. Filius non est Pater, neque S. Sanctus. & hinc excludunt. Deinde Filius hic distinguitur a solo Patre, Spr. S. non intelligitur enim neque ipse Mediator fuit. & ab illa dictione quæ Xto Patri attribuit excludunt. Dicunt quidam voce Dei omnes tres Personas ēē hic intelligendas. At hoc admitti non pōt, et Filii sit Mediatio. S. Sancto nulla prorsus sit Mediatio. Dicunt etiam sic ēē interpretandum: ut cognoscant te et quem misisti J. Ch. solum Deum vel. ita ut illa particula solum non addenda Patri sed Deo? Dato sed non concesso, quare non est Mediatio Sp. Sancti? debet subintelligi, Sed nulla est ratio quare debeat subintelligi. & etiam hac interpretatione admissa duæ erunt Personæ. Sed etiam Xtum particula solum hinc excludit, quia dicit quem misisti. Atqui dicimus quod Deus summus est Independens. & hinc Xs excludit, quia Deo non competit ut mittatur legatus sit. Deinde hic Xs V. 1. orat Patrem & excludit ab eo quem orat.

Obj. Objectio. Deus dicit solus Sapiens, solus potens, & etiam unus Sapientes. & particula solus non excludit etiam hic Xtum? R. Prout Deus solus sanctus, sapiens, est dicta nullus est sapiens. 1 Reg. 2. 2. hic etiam ita de Patre solus Deus quia nullus est.

Arg. 2dum quo

MS 125

Argumentum 2dum, quod probat
& Patrem D. nri J. Ch. esse ex
quod extra Patrem alius Deus non
de Divinitate Paternitas, & alius Fil
hominē non pōt prædicari, homo e
ita cum sit Deus est Pater, non pos
sit & alius esset Deus, sic etiam
Princeps Carolus, significamus
frustra aliquis orabit pe Patrem
quam unus vir S. sacra Patris
non concessa, quod Pater sicut
sequeretur, quam quod prater
lum, addit enim, & unus dominus
Sicut tale argumentum pro
omnia. Sed nec Filius nec Spūs
Filius nec Spūs S. sunt unus
Tale est hoc argumentum: Vnus
omnia & non se ipsum. Sed Pat
& Pater non est unus ille Dñus
& Pater cum Xto unus Dñus J.
ad illa Deitate non excludit et
Divinitas Patris quæ nulli alteri
Divinum Xti quod nulli alteri
nec creaturis. Patri non, quia
scindit Act. 7. 30. Phil. 2. 9 10
sit, quia Patrem nemo fecit Dñ

MS 125

Argumentum 2dum, quo probat istam unam Personam ni deitte
ee Patrem D. nri J. Chri petit ex loco 1 Cor. 8. 5. 6. cujus sensus ē
quod extra Patrem alius Deus non sit, quemodo enim praedicaret
de Divinitte Paternitas, si alius ee praeter Patrem Deus. sic v.g. de
homine non pt praedicari, homo est Petrus, nam et alii sunt homi;
uta cum dr Deus est Pat, non prster Paternitas praedicari de Dp,
si ee alii essent Dii, sic etiam cum dicimus no Verbis unus est
Princeps Carolus, significamus quod praeter hunc alium ō homs.
Frustra aliquis cogitat per Patrem hic intelligi Trinitatem, nos-
quam enim in S. Sacra Pat scat Trinitatem. Dato tamen, sed
non concesso, quod Pater sscet Trinitatem, hinc tamen aliud non
sequeret, quam quod praeter Trinitatem etiam in quarto loco credu-
dum, ad dictum enim, et unus Dnus. Et in Trinitate et in Dno eet sedendo.
Hinc tale argumentum format. Unus ille Deus est Pater ex quo
omnia. Sed nec Filius nec Spūs S. sunt Pater ex quo omnia. Et nec
Filius nec Spūs S. sunt unus ille Deus. Objicit hic aliquis: Objectio
Tale est hoc argumentum: Unus ille Dnus est Jesus pter quem
omnia, et nos per ipsum. Sed Pater non est J. Chs per quem omnia
Et Pater non est unus ille Dnus. prout ex Domino non exclu-
dit Pat cum dr et unus Dnus J. Chs, ita cum dr. Unus est Deus Ex
ab illa Deitte non excludit etiam Filius. Ex. Prout talis est ista
Divinitas Patris quae nulli alteri competit, ita etiam tale est hoc
Dnium Xti quod nulli alteri praeter ipsum competit, nec Patri,
nec Creaturis. Patri non, quia tale est hoc Dnium quale de-
scribit Act. X. 36. Phil. 2. 9 10. 11. Tale Dnium Patri non compe-
tit, quia Patrem nemo fecit Dnum, nemo illi dedit nomen quod
est

est supra omne nomen ℔. Talis Dñus est xs ꝑ quem Deus fecit multa, Sed per Patr nemo fecit aliquid ℈ ℔. Nec creaturis. Angelis non, quia eram ipsi debent adorare Heb. 1. 6. & nulli angelo dictum est: Filius meus es tu &. item ꝑ. hunc &. xto omnia sunt subjecta ℔. 1 Cor. 15. 26. & &. xps D. Rex Regum, Dnus Dominantium Apoc. 17. 19. cap. xps D. est talis Dñus ꝑ quem Deus fecit intigna opera. Heb. 1. 2. Eph. 3. 9. Tit. 3. 6. & xps talis est Dñus qui non est prima, sed causa secunda.

Obj. Atqui Deus erat ꝑ is ꝑ quem omnia. Rom. 11. 36. ℈ ℔. Dicta hic sunt cum ꝑ de Deo Pat, non cum de Deo dicit, non dicit, quod alia fecerit per Deum, prout per xpm. si Filius esset quasi cooperarius Patri cum Patre in producendis rebus, non diceret Pater facere per Filium, sed cum Filio. Deinde ex hoc loco patet. Quidem esse Filium cum Patre, non distincte esse. Atqui ℔. Confer. Rom. 16. 27. 2 Tim. 2. 5.

Arg. Obj. 3. Tertius locus est ad Eph. 4. 6. ubi etiam indicat quis sit illa Persona Divinitatis, scil. Pater. Atqui: Sed hic distincte particula &

R. Patrem a Deo. ℈ R. Hæc particula & est exegetica quod patet ex hoc loco, quia hic unus Deus distinguitur tum a Patre, tum a Filio tum a Sp. Sancto. nam ℣. 4. &. Unus Spus. ℣. 5. Unus Dñus, & sic in hoc ℣. unus Deus & Pater. ∴ Unus est Deus Pater omnium. Si non esset particula exegetica, sic deberet dicere: Unus Deus, Pater omnium. Tales particulæ exegeticæ extant. Joh. 20. 17. 2 Cor. 1. 3. Eph. 1. 17. Conf. 1 Pet. 1. 3. 1 Cor. 15. 24. Rom. 15. 6. 2 Cor. 2. 31. Gal. 1. 4. Eph. 5. 20. Phil. 4. 20. Col. 1. 3. † 1 Thes. 1. 3. Extra pater particulam & cum mitter Deo & Patrem primo ea exegeticam. & quando dicit: Unus Deus & Pater, & nondum Divinitatis scitet Patrem Filium & Spum S. cum hoc adjecerit & Pater animadvertat sub hac Deus, etiam Pater cognoscet. Sicut & Apostus explicans Christo Trinitatem debuisset dicere Unus

† Col. 2. 2.

MS 125

ard: Vnus Deus, Pater, Filius, & Spūs Sanctus.

Solus Pater D. N. Iesu Chri est summus Deus, quia ille solus ẽ summus Deus qui Dei Filium. Atqui solus Dei Pater Filium Ergo Solus dico quia plures dari est absurdum. Filius non est idem cum Patre. Ergo Pater est summus Deus, Filius non est summus Deus, quia non est is qui Pater, plures enim summi non dantur. Ille Deus Iesus qui Filium Dei 1 Thes. 1. 10. 1 Joh. 5. 20. & qui dem ille Deus qui Dei Filium tetis est, cui similis non datur. Atqui Pater Dei Filium, non Filius, neq; Spūs Sanctus. Ergo Pater est ille Vnus Deus cui similis non datur 2. Reg. 7. 14. coll. cum ℣. 22. 1 Par. 17. 13. 20. Ergo Ille est unus ille Deus qui Dei Filium.

Est summus quoad essentiam atq; solus, sed non quoad personam. Obj.
℟ Sufficit, ego aliud non quæro, sed ille Dei & personam, Filium est quoad essentiam summus, est & quoad personam, essentia Filium tne persona non datur. Ille qui Dei Filium & Deus Israëlis. Joh. 8. 54. sic Heb. 11. Deus locutus est per Filium, sed Filius non per Filium Ergo sic Act. 3. 13. C. 5. 30. Ose. 13. 4. Ille Vnus qui est Deus Israëlis est de-us supra omnia. Deut. 10. 17. Dan. 2. 47. C. 11. 36. Esa. 14. 14. Jer. 32. 19. Ergo Israëlitæ habuerunt unum pro Deo, qui est Deus supra omnia. Israëlite habuerunt Filium pro Deo qui Dei Filium, & mirum est quod Deus Judæis tam clare istimo populo non aperuit Trinitatem, cont stat Filium Judæos nunquam credidisse Trinitatem, & facilius etiam brevi confiteri potuit nisi Trinitas cet Articulus. Patuit etiam Adversariis ex quibus Correlis a Lapide Cantare 7. dicit. Unitas prædicata in Lege a Mose, Dualitas personar in Prophetis Trinitas personar in Novo Evangelio. Deinde qui est Pater Chri vi der Altissimus. Luc. 1. 31. 35. C. 8. 28. Mar. 5. 7. imo non tantum altissi

alissimus, sed talis qui dr Filiꝰ Deus. Joh. 20. 17. Apoc. 3. 12. Rom. 15. 6. 2 Cor. 11. 31. Eph. 1. 3 17. 1 Pet. 1. 3. Iam ille est solus & summus Deus, qui per Christum colit. Filius non colit per Christum Ss. Patrem Rom. 16. 27. sic 1 Tim. 2. 5. Ille dr Verbum inde quem & homines Filius fuit Mediator. Atqui vitio Patrem & nos fecit Filius Mediator. Ss. Minorem Adversarii fatentur cum dicunt quod Filius placavit Patris iram. Vis: Sta secundum humanam naturam, i. non divinam. Bene, hoc est dr Rls. Sed si secundum humanam naturam fuit Mediator, & secundum Phi am, nam natura non est sine persona, si vero natura sint humana, & persona, quia Deus summus Mediatorem non agit apud Deum, nec si intercedit.

Args. Tales perfectiones tribuunt Patri quæ nulli alteri competunt, Diximus autem supra quod ille sit summus Deus qui omnes has perfectiones. Vide Phar. 13. 32. unde sic argumentor: Ille est summus Deus qui omnia semper atqꝫ solus novit. Atqui is solus Pater est, Filius enim aliquando Diem judicii ignoravit. Ss. Dices: Nescivit Chrs ut nobis revelaret, & sic hoc Pater scivit, quia, nec Pater nobis revelavit. Hoc valet dicere: non scivit secundum humanam nam hoc est petitio principii. Sed si ita Responsio valeret, sic o tantum Pater sciret, uti dr Matth. 24. 36. quod aliis non scit nisi Pater. Et hoc d. Chrs ipse dicit quod non scit. Atqui si scivisset secundum Divinam naturam, frustra dr de se negare non potuisset, nam si v. g. ego scio secundum unitatem Deitatis, secundum autem corpus non, exinde non segnitur quod de me postea dicere quod non sciam Deitatem. Deinde xs d. unum habent intellectum quia unum actum tantum habent Personam Ss. Dominus Joh. 5. 26. dr Pater ex se hoc Filium, quod nulli alteri competit, nec dr

MS 125

vivo dñ. erain filio dedisse. At Patri nemo dedit. ℈. Patē S. Deus.
sic Joh. 7. 29. filius dicit ēe a Patre, At Pater a nemine est. ℈.
Limina argumenta probant probari ex locis Joh. 6. 28. c. 6. 57.
Pater tyalem habet potestatem, quam a nemine accepit. At filius accē-
pit, Joh. 5. 19. 30. ℈ sic Joh. 14. 10. 1 Cor. 2. 12. hinc proprietates u-
trique Patri deferri. vide Joh. 7. 16. 17. Matt. 19. 17. c. 26. 39. Joh. 24. 28.
Atque ideo de fons Divinitatis est Pater. Insuper omnia petunt á
Patre, ℈ quidem per filium, a filio non per Patrem aut per Sp. S.
nec a Spū S. per Patrem neq; per filium. ℈ Omnia tendunt
ad gloriam Dei Patris, mio et Christi Dominum Phil. 2. 10. 11. ō
aute contrā. ℈ tales perfectiones attribuunt Deo Patri quae
nulli alii competunt. ℈ solus Deus Pater est Summus Deus.

Tales actiones tribuunt Patri quae aliis non conveniunt, qua- Strg 6.
rum peculiares sunt Creatio, Conservatio, Redemptio, Resurrectio
etiam et Glorificatio Spū. Quod Creatio soli Patri Deo tribu-
atur patet vel ex symbolo Apostolico; mio et Chō D. fatetur Patrē
ēe Creatorem, scu Deum Coeli et Terrae. Matt. 11. 25. sic Apli Act.
24. collato. cum ℣. 27. & 30. c. 17. 24. Apoc. 4. 11. quibus tres vid.
Cap. 5. 6. 7. ex quibus locis pene argumenta. Certe fi-
nimes creaverunt Coelum et Terram vel sunt Coordinati vel subor-
dinati. Si prius non fuerunt similes. Si primus et habent soci-
um Deum in creando quod apte negat Deus.
Dato tñ sed non concesso quod filius dicatur Creator Coeli et Terrae
sed de Spū Sancto magnam est malitia quod creaverit Coelum
et Terram, nam quod dicit Psal. 32. 6. nihil aliud est quam
quod Deus verbo suo creavit. i. e. dixit et facta sunt omnia,

et sps

& Spūs oris scā Trin ore probatam, aut Filiorum ore emissum vide 2 Thes. 2.8. Esa. 11.4. Iob. 15. 30. Ita statuunt cum Ad Vet sanū Nicolaus de Lyra, Vatablus, Brucens, Maimonides Calvinus &. quod hic locus non probat quod Trinitas creavit Coelum & Terrā. imo & hic distinguit Verbum & Spūs a Dnō, dicendo & Dnō. sic Ier. 1. 2. nihil est de Sp. Sancto, sed de Verbo dō quod ferebat super aquas, vel dicis intelligas Virtutem ejus, quia portebat aquas, ne corrumperentur.

Redemptio quoq; soli Patri competit, & quidem dō redimisse per filium suum Iob. 3. 16. Rom. 8. 32. Decretum quoq; Redemptionis Patri attribuit Matt. 20. 23. conf. Gen. 25. 34. Rom. 8. 29. & Gal. 1. 15. 16. Eph. 1. 3. Unde filius dō missus in mundum Iob. 10. 34. seq. Rom. 5. 10. &

Resuscitatio quoq; soli Patri tribuit, quod infinite loca S. Sacræ probant Act. 3. 13. 26. C. 5. 30 31. Gal. 1. 1. Eph. 1. 17. 20. 1 Thes. 1. 9. 10. & alibi. & nunquā dō quod Spūs S. resuscitaverit Chm. Glorificatio quoq; Chri Patri tribuit, & non alteri. Act. 3. 13. Rom. 1. 3. & omnia subjecit illi 1 Cor. 15. Patri constituit ad dextr. Act. 2. 36.

Obj. Non tantum Pater sed et Chs resuscitavit discipulum Iob. 2. 19. cap. 10. 17. 18. R. Chs D. non destruxit animam neq; corpus & prout non destruxit, ita nec excitavit. Unde ergo est quod sic dr respondet? Christus erat obediens Patri, Deus autem non debuit, quia decretum erat hanc obedientiam ipsi remunerandam. Egressa obedtia Patri, erat de eo quod resuscitatus glorificatus est, deinde postea tandem dr ad respondit. Deinde summus Deus non sed corpus, quia est Ens summe perfectum, nulli mutationi est

MS 125

tatuin est obnoxius, corpus vero pluribus mutationibꝫ obnoxium &
Et si corpus suscitatur non simpliciter mortuus, sed tantum depre-
hensus corpus, & sic non resuscitatus, d. tantum assumptus.
Deinde illa protestas Joh. 10. 17. prout in Graeco extat habet non simpl. sed tantum potestatem sed ejus, quod scil. sus habuerit jus, potestatem deponendi & assumendi. sic Joh. 1. 12. Luc. 17. 33. ubi de vivificatione ejus dicitur sibi non vivificet. Conf. Matt. 16. 20. Mar. 8. 35. sed gratiae congruo sic hoc jus & potestas apte de Joh. 10. 18. quod a Patre illud acceperit. vid 29. & 37.
& ex his patet quod cum Chro D. dicatur in S. Sacra tam clare a Deo Patre suscitatus, quod plurima clara loca ō debeant per haec duo obscura explicari, sed potius contra. Et notari pt, cum Xs D. cum Judaeis disputatio non gravem ad ipsum totum respondet v. 17 ss non potuerunt intelligere. Deinde si Chro ad se resuscitatio taste quare non etiam dicit sibi gloriam, quare non constituit ad dextram, & non dicit potestatem ad judicium & Adhuc si Chro se suscitatio non Pater, si Pater non ipse. Ergo Pater suscit. Chro ipse.

Ex his itaq; patet quod Unus ille Deus unam tantum habeat Personam, patet etiam quod illa Persona, quam unam dicimus non sit alia quam Pater D. Jesu Christi, ex quibus sponte sequitur quod si una est Persona & quidem Pater J. Christi, non tres, ac proinde nec Trinitas una esse, si enim prima tunc quae tacemus dicimus (ut sunt) quae in contrarium partem adferri solent infirma sunt. Jam itaq; Jesu quod Trinitas illa III.
Personarum non possit tantum modo probari, nec tum ex S. Sacra, tum ex ratione ostendimus quod nec ex S. Sacra, nec ex Ratione possit probari, imo ō tantum hoc quod ō possit & Ratio probari, videtur quod ratio contradicat. Quod ex

Trinitas ex Ratione deduci & probari non potest, vel ex professo Patrem ea gerentem Trinitatis quod Trinitatis nullum prorsus formare conceptum. vide Braunium in Doctr. Foed. Vol. 1. Part. 2. Cap. 7. loco. 3. Artic. 2v. vide & ipsum Andala Theologiæ Naturalis Part. 2. C. 15. Sunt tamen aliqui ex Trinitate Rationi ex ratione volunt Trinitatem deducere. Scribit inter alios Bisterfeldius in Præfatione sympteos Artenlis 16. 18. contra Cellium, ubi ex perfectione Divina quod eminere debet in Deo debere dari Personas, dicit enim unam Petronam in Divinitate ee productam & non productam, aliam productam & productè, tertiam, productam & productam. Sed sane talis ratiocinatio est inutilis, quia omnes alias Deus producat, Deum Verbum, & non datur in Deo persona producta, implicat enim in re summa Deo dari productum & productum contradictionem. Quicquid enim productum est id antea non exstitit, subjectum enim recipiens debet ee denudatum a natura recepti. Et aliqua Persona producta est aliquando non exstitit, quod de Deo affirmari non pt. Et dicatur: Produxit ab æterno, ergo contradictio est tribuere Deo productum ab æterno, ac productum simpliciter attribuere. In productione enim personarum essentia vel numero vel specie non ebit eadem. Et prius. Et non erit productio. Post. absurdum, quia omnes Dei nullus est ejusdem speciei.

Argumentatur adhuc Bisterfeldius, quod Deus per æternam & actuosam suam potentiam necessario debuit producere Personam? Respondeo, quare non plures vel pauciores quam tres Personas produxit, & si illa potentia Dei est actuosa quare modo non potuit non vitas ac non vitas? Licet enim

Argumentum Bisterfeldii.

MS 125

Sic etiam aliqui argumentantur, quod in Deo tres personæ, propter secundum, Re & quæro, quare ergo infinitas propter eandem secundum oportet Personas. Blasius de Arvada Cardenas etiam velint Trinitatem ex ratione probare, in Disputatione Theologicâ, quæ est numero 12. & quidem argumentatur ex natura Entis, dicens: Ens, quoniam dicit Ens congerit productio. Re & quæro, quare ergo etiam Spiritui S. non competit productio, sed ipse est productus. Argumentatur etiam ex natura boni dicens: Omne bonum est sui communicativum, & Deus se communicat, & una Persona aliam producit. Re. Est Deus boni communicabilis libere & independenter, non vero necessario, Deus in se acquiescat, alias non indigeret, & multæ sunt res quæ se communicant. Argumentatur etiam ex natura multis intelligentis & volentis dicens: Nullius boni sine socio possessio est jucunda. Re Hinc non nisi imperfectio sequitur, quod Deus socium quæreat, quod absurdum.

Pojret aliis modo subducit suas rationes, & primum concipit Ens perfectissimum a se, 2do illius Entis perfectissimi imaginem concipit, quale sibi repræsentat quam dixi Filium. 3. ex ista repræsentatione concipit aliquem resultantem Spiritum actuum, quem dicit Spiritum Sanctum? R Hic conceptus non potest tres distinctas personas, sed tantum unam se cognoscentem & amantem. Et hæc ratio non probat Trinitatem. Conatur etiam idem Pojret Mathematicè demonstrare Trinitatem, sed prima ratio propositio nihil probat, ac proinde invalido nixus fundamento superstructa etiam corruunt.

Solent etiam Trinitatem probare aut potius illustrare variis similitudinibus quæ desumunt a Sole, quod scilicet Sol aliud sit corpus, aliud lumen a sole, aliud iste radius a lumine, tamen sunt in eodem subjecto quæ a Sole dependent. Re Sed mirum est in Deo sic concipere, Sol enim est principium lucis & radiorum, & hæc in Sole & aliud quid.

Sic etiam

Sic & ex Iride quod tres colores dum apparet repræsentet. Sic ex Prysmate quod objecta sub tribus coloribus repræsentet. Illustrant etiam ex tria Trianguli quibus tribus lateribus. Sic a trina dimensione corporum, quod extendat in longum, latum & profundum, idem tamen sit corpus. Nec desunt qui etiam accipiunt similitudines a fontibus, rivulis, ut e aqua, nive, glacie &c. R. Omnes simile claudicat, et ideo similitudines Deo applicare nimis mihi regnet. Unde exinde absurda, et ut ipsi nobis objectant, etiam hæc modo nos dicimus aliter rem se habere in Divinis aliter in humanis. 2 dicunt etiam tres ee facultates in mente, nempe Voluntatem, memoriam, intellectum, unam tri ee mentem. R. Illa non sunt tria in mente, sed tantum diversi modi cogitandi.

3 quamplurimi etiam concipiendo in Deo Intellectum & Voluntatem, dicunt Patrem se intelligendo genuisse Filium, quia necessario se intelligit, & intelligendo se repræsentat sibi suam imaginem, illa vero imago sui non nisi Deus est, & quia semper repræsentavit est Deus ab æterno, illa vero imago ubi magis potuit repræsentari quam in Filio, & sic genuisse Filium. Concipiunt etiam Deum & Filium se intelligentem & amantem; sed cum ab æterno amet in de resultat aliquod æternum quod vocant Spiritum S. tertiam Personam Trinitatis. R. Relictis cæteris quæ hactenus diximus, dicimus ad ultimum, quod hac ratione non tantum tres sed infinitæ debeant ee Personæ, quia si juxta ratiocinationem ipsorum Pater intelligendo se, genuerit Filium, & Filius etiam intelligendo se & Spiritum S. genuerint alium, & sic in infinitum.

Cæterum istæ actiones intelligere & velle, non tam Personales quam Essentiales sunt. & tales actiones in Deo non probant Trinitatem. Plutum etiam de essentia & persona disputat Postellus contra Rekemannum qui consulantur.

Jam ostendimus quod Trinitas ex Patribus probari non possit, prout etiam major

MS 125

iam potior pars ipsius magis ad hoc m
pertinere possit tollendi penitus, se
Summus Deus sint, quo non dari
tres Summos Deos dicerent, sed se
vario respectu pluralitas Deor. & qui
re faciunt. Dicunt ergo tres ee
rum est una Deus, nam Pater est
Deus. hic Spiritus S. ut modum symbolo
præponunt symbolo Apostolico: Pater e
tem sic Spiritus S. non tamen sunt t
rum est summus, tria tamen sunt
sunt summus, sunt tres erunt, nec d
quod tres sunt, & tamen unus, quo

Excipis: Est quidem Trinitas
Deor pluralitatem indicat pluralitas
Personæ, pluralitas personæ indicat plu
ralitatem, singulæ enim personæ sin
gulæ sunt distinctæ, debent hæc es
re id enim distinguit aliquid ab
re essentiam est id quod est. &
personæ sunt distinctæ singulæ
Essentia & esse reciprocantur. Ec
essentiam. R. Tres desunt q
sentia in Deo sunt unum, ita ut se
tia idem est. Ro. Cur ergo Ubaldus
ro essentia & persona distinguuntur,
Deus trinus est in Personis, nulla e
sentia est Deus. nec Persona est De

MS 125

iam potior pars ipsor magis ad hoc inclinat, hoc tamen quod ex Rone
probari non possit tollendi posset, sed quod eidem contradicat, quia tres
Summus Deus ponit, quo non hoc dicimus quod Trinitarii explicite
tres Summos Deos crederet, sed q̄ talis est doctrina eor ex qua necessario sequitur pluralitas Deor, q̄ tamen affirmant ex inimicitia adversa-
rio fingi. Dicunt ergo tres ēē et tamen unum. Sed frustra-
neum est ista logica, nam Pater est summus Deus, Filius est summus
Deus. Sic Spūs S. ut tertia Symbolo Athanasii habet, quod immediate
postponunt Symbolo Aplico: Pater est omnipotens, Filius est omnipo-
tens Sic Spūs S. Si non tamen sunt tres, dum q̄ si tres sunt Summi non-
nus est summus, tria enim licita tres sunt Personae. Si utq; tres si-
cunt summus, sane tres erunt, nec dicat Athanasius in suo Symbolo
quod tres sunt, & tamen unus, quia semel tria sunt tria
quod tres sunt, & tamen unus, quia semel tria sunt tria

Excipis: Est quidem Trinitas Personar sed non Essentiae; Obtra Excepc. 1.
Deor pluralitatem inducit pluralitas essentiae non personae. Ro Et quero,
si pluralitas personae inducat pluralitatem Divinitatis, quare ō Et es-
sentiae, singulae enim personae singulas habent essentias; si quidem perso-
nae sunt distinctae, debent hēē essentiam per quod distinguantur ab alia,
per id enim distinguitur aliquid ab alio per quod est id quod est. Atqui
per essentiam est id quod est. Et pa essentiam distinguuntur. Si tres ergo
si personae sunt distinctae singulae etiam singulas habent essentias. Dicu
Essentia Et esse reciprocantur. Et si tres personae distinctum ēē habent, etiam
essentiam. Ille desunt qui dicunt; Tres personae Et una es- 2.
sentia in Deo sunt unum, ita ut seu dicant tres personae, seu tres essen-
tiae idem est. Ro. Cur ergo Ulmus Varietate verborum si idem est. Si ve-
ro essentia Et persona distinguuntur, essentia Dei non erit Dei, quia Deus,
Deus trinus est in Personis, nulla essentia est trina in Personis. Et nulla es-
sentia est Deus. nec Persona erit Deus, quia Deus trinus est in Personis
2 mill

MS 125

A nulla Persona est trina in Personis. E nulla Persona est Deus. Cum Pater dicit Deus, sic et Filius, et Spūs S. Quaerit Pater esse idem Deus qui Filius et Spūs S. et contra. Si Pater idem est cum Filio et Spū S. cum tamen ponunt tres personas. Si autem non est idem, sequitur Trinitas deor.

Deinde Si haec vera est argumentatio. Pater est Persona Divina, Filius est Persona divina Spūs S. est Persona Divina. Et tres sunt Personae divinae. Quare eram haec non valeret. Pater est Summus Deus, Filius est Summus Deus, sic Spūs S. Et tres sunt summi Dii, cum, Parium par sit ratio.

Exc. 3. Excipis: Vox Deus cum de Personis dicit aliter accipienda est, aliter cum de essentia, scil cum de Personis dr, personaliter; cum de essentia essentialiter est intelligenda. Sed haec distinctio nix ab allo potest intelligi, nisi super est petitio principii. Dato tamen sed non concesso quod quando de Pater est summus Deus, sic Filius et Spūs S. sunt summus Deus personaliter, si tres sunt Personae eram summi Dii

Deinde non quaerit de persona et essentia Divina, d. de Ente perfectissimo cum ego quaerit, Pater esse Ens perfectissimum prout de Filio et Sp S. Et. Entia sunt Entia perfectissima, quia Ens perfectiss: et essentiam et personam licet. Quin etiam posset concipi quod personaliter sit Deus, essentialiter non, et contra. nam Pater etiam personaliter est Deus. Filius est summus Deus, et essentialiter et personaliter est Deus. sic et de Filio et Spū S. dicendum. Et essentialiter et personaliter tres sunt Dii.

Adde quod si prout dicunt Si communis est essentia Patris Filii et Sp S. quare non potest de Filio et Spū Sancto quod de Patre v.g. Patri competit generatio, Filio quare eram Filio ō cum eadem sit essentia quae Patris, Pater dicit principium et origo Filii, quare non et Filius Patris.

Deinde tres dicunt in Deo personae; sed quaero, illas personas quid distinguit a se invicem? Illud enim quo istae Personae distinguuntur vel est perfectio vel imperfectio. Post Deo repugnat. Si primum Una Persona

Persona habebit aliquid perfectionis quod alia non habet, non erit aeque perfecta quam alia.

Quaerit ultra, quomodo distinguuntur Personae? Resp: Rationis distinctione? Non. Si Rationis, tum essentia et Persona non essent res, quia Persona ut eram res esset Deus. Et Realis? Realis distinctio non datur. Et Realis: Realis distinctio aut est substantiae, vel inter substantiam et modum substantiae modum. In Deo non datur prima, nec essentia et Persona id distinguuntur, nec essentia et Persona id distinguuntur, quia attributa et Persona non alterum ipsa essentia, sed res Personae non sunt essentia.

Excipis. Tres Personae distinguuntur inter se vel Rationis vel Realis. Si Realis distinctio esset ex his? Si est. Et non Personae et alius patet ea incomprehensibilem.

Sabellium quod primus Sabellius, non sed propter Patris operationes illam Personam nunc Spūm S. appellabant, dicebant Patrem se tunc quam Patrem, in N.T. vero primum se repraesentavit, per non tamen habere rationem Conceptus nostri Patris aeterni. Sed dicit, plures non sunt in Deo Personae

Haec omnia procedunt in tempore. Unde scis, an per rationem? R. tic. Et nec de, nec in Divinis procedunt contra implicat, id erant de Deo dicto non argumentari, quia ratio est corrupta, dicis quia talis ratiocinatio quam nihil nisi. Quaerit. Quae sit Ratio in Divinis

MS 125

Persona habebit aliquid perfectionis quod altera non habet, Et illa persona quae id non habet, non erit aeque perfecta quam altera, ac proinde neq; Ens perfectiss. Q r

Quaeritur ultra, quomodo distinguitur Essentia a Personis, an Realis, formalis; vel Rationis distinctione? nam alii distinguunt inter modi o dantur distinctionis modi o dantur. Rationis, tum Essentia et Persona manebunt eadem, prout ita res possunt dici Personae ita etiam res Essentiae. Formali non, quia modus in Deum non cadit. Et Realis; Realis autem distinctio vel est inter duas substantias, vel inter substantiam et modum alterius substantiae, vel inter duas substantiales modos. In Deitate non dantur plures substantiae quam una, modi nulli; nec Essentia et Personae se habent instar attributorum in Deo, quia illud sunt attributa et Personae, nam attributa fluunt ex essentia, et sunt ipsa essentia, sed tres Personae non sunt essentia &

Excipis. Tres Personae distinguuntur inter se Personaliter? R Omnis distinctio est vel Rationis vel formalis et Realis, quaeritur ergo, ista personalis distinctio quae est ex his? Si est. Et non Personalis. Si non, ergo una cum Bramio et aliis fatemur eam incomprehensibilem. Exc. 4

Sabellium, quod primus Sabellius, in Deo unam credebant Personam, sed propter varias operationes illam Personam nunc Patrem, nunc Filium nunc Spiritum S. appellabant, dicebant enim quod Deus in V. T. repraesentavit se tanquam Pater, in N. T. vero nunc ut Filius, nunc ut Spiritus Sanctus se repraesentavit, pro uno tamen habuerunt Deo, eodem modo, quo attributa ratione conceptus nostri varia attribuimus, cetera unum et idem sunt, Sed si sic, plures non erunt in Deo Personae, quia attributa sunt unum.

Haec omnia procedunt in humanis, non vero in divinis? R Obj.
Vide scis, an per rationem? R. sic. Et nostra ratio procedit in divinis. Unde, neq; in divinis procedunt contradictoria, Et quicquid contradictionem implicat, id etiam de Deo dicto non licet Excipiunt. Non debet ita argumentari quia ratio est corrupta, R. si sic, ergo et tua, unde ergo scis quia tua ratiocinatio quam mihi objicis est bona, mea autem non? Exc. 5

Quaeritur. Quot sint Rationis in divinis aliquem verum, aut nullum? Q r

Si prot.

MS 125

Sprst. Quare ergo in Diuinis Consequentijs vteris, quare Trinitatem Personarum affirmas, Q. quia in S. Sacra non sunt. Sprius. Vnde scis quod in quibus Entibus non bene fiat bonum, et si in uno bene fiat, unde scis quod in omnibus non bene fiat, unde scis quod tu bene ratiocinaris, quia ratio est corrupta Q.

Exc. 6 Dices: De Trinitate non est ratiocinandum sed tantum credendum. R. Sine in mea potestate id album dicere quod est nigrum, quomodo ergo possum credere si non intelligam; Fides non est in nostra potestate, sed sequitur Intellectum humanum, quamuis ergo credes si non intelligis, eo magis si ea in re contradictoria videas.

Patet etiam ex S. Sacra quod ad fidem requiratur intelligentia Col. 3. 10. Act. 16. 14. 2 Tim. 1. 12. Act. 2. 36. 2 Cor. 1. 12. unde Paulus Apostus cum dicit 1 Cor. 8. 6. Nobis tamen unus est Deus &c. v. 7. addit Haec scientia non in omnibus est. et quidem talis fundamentalis est haec scientia, ut si vel isti Angeli ita desed ab eadem non dimoueamur. Gal. 1. 8. Quin admodum cohibet non possemus discernere, ita qui non intelligit, quomodo possit fidem discernere, Q.

Exc. 7 Dices: Trinitas est mysterium, et credendum, non rimandum. R. Sic est mysterium jam non debeo credere, quia non est reuelatum.

Exc. 8 Instas: Reuelata est quidem Trinitas, sed non modus. et modus est mysterium. R. Bene, ergo non debes dicere Deum in essentia esse unum, trinum in Personis, quia essentia et Persona sunt modi unitatis. et non debes dicere Vnus in Essentijs; Instupes; in S. Sacra non est reuelata etiam Trinitas, quia ratio non contradicebat, quae quod enim dicit Scriptura S. et si ratio non assignat tamen contradicit, v. g. resurrectionem non possum concipere quomodo fiat, tamen non contradicit Ratio, sic, partum Virginis &c. sed potius permittit, et explicat, scit enim Deum potuisse id sua virtute efficere quod alius instrumentis plerique. Sic cum Deo attribuimus manus, pedes, affectus &c. sic cum dicit Scriptura, ostium, Ratione explico quid sit &c. et S. Sacra et Ratio non est contraria, quia Deus est Author utriusque. Deus autem contrarium luminis non est Author. Deinde quis ratiocinatur plus quam tu, nam cum dicis

Deum unum ee in Essentia
ri inuiteris, quia in S. Sacra non
admittis Ratione hoc Rationem in Di
pe Rationem de duo posse Trinitas
sione mutuam dare, quod sedi le
Deus voluisset aperiri Veritas significa
le Dogma, Consequentia esse
gnantia contradictoria. Addo
ter vel Filius est major? Dicit Patrem
bit ab aterno Filium? Dicit jam gl
tuam ha posse personam? vix dicet
re credibile non ee quod Deus Tr

Jam ostendimus quod Trinita
dam quod Ratio contradicat,
probari non posse ostendimus.
Primum ergo argumentum quo
o, unitatis et multitudinis, ubi et
ri Essentiam Diuinam, ubi Pe
unde concludunt Deum ee unum
bia sunt hoc Jen. 1. 26. C. 3. 22.
Antequam hoc loca specialit
Deponit aliquis praeconceptam
num existis hoc posse coll
Judaeo asserunt, nunquam ille
praejudicia sunt in his quae
unt. Deinde in his locis est

MS 125

cum dicis Deum unum ee in Essentia, trinum in Personis, & non contra, ratio-
ni minime is, quia in S. Sacra non dee illam distinctionem, hic ita ego & hic
admitis veram hee Rationem in Divinis, & hi per legitimas Consequentias
per Rationem deduci posse Trinitas non erimus ab Eri. Colle. una Nota
bene notandum, quod credibile non est quod tam principale Dogma
Deus voluisset apertis Verbis significare, nec etiam sufficat ad tam principa-
le Dogma, Consequentia cogis qualis qualis, & max ime cum hee conse-
quentia contradicoria. Adde quod indirectas Consequentias non possunt
nec dee, nec Essentia quidve Personas discernere, imo Ni etiam Erudi-
ti conveniunt in definitione Personae, Deus autem pro ni directos & indocti
curavit annunciare suam voluntatem &. Dein quod Pater est major
ter vel Filius est major? Dicet Patrem ee majorem; deinde quaeret Pater & glorea-
bit ab aterno Filium? Dicet jam gloriatur. Deinde Christus quod humanam na-
turam habuit personam? nix dicet non habuisse, quibus Verbis demonstra-
re credibile non ee quod Deus Trinitas non revelaret si ee Vera, & 1.

Jam ostendimus quod Trinitas ex Ratione probari non possit, imo
etiam quod Rationi contradicat, jam testimonia ad S. Sacram, indeq3
probari non posse ostendemus.

Primum ergo argumentum quod est cum in S. Sacra sit mentio de de- I.
o, unitatis & multitudinis, ubi est mentio unitatis ibi Verbum significa-
ri Essentiam Divinam, ubi vero multitudinis ibi autem Personas.
unde concludunt Deum ee unum in Essentia Trinum in Personis. Ita-
lia sunt loca Gen 1. 26. C. 3. 22. C. 11. 6. 7. Esa. 6. 8. Ose. 12. 4. 5.

Antequam haec loca specialiter excutiemus, generaliter Respondemus. Ad Gratis
Deprendi aliquis praeconceptam suam opinionem de Trinitate, videatq3 1
num ex istis locis possit colligi Trinitas, ita ut licet seu Ineccle-
sia Judaea asserant, nunquam ille ex his Trinitatem evinet, sed illi quia
praejudicio sunt in his, quaerunt aliquam umbram & pro ea accipi- 2.
unt. Deinde in his locis est mentio multitudinis, non Trinitatis

Ego

MS 125

Ego sive ~~dicat~~ aliquis hic vel ibi tres dicer personas, ego sive alius alios plures vel pauciores profiteatur.

Nec est magis contradictorium tres statuere personas, quam tres Essentias; & si in Christo non est absurdum duas statuere naturas, & unam Personam, quare & in Divinitate esset absurdum tres essentias statuere, hinc itaque nunc in una Essentia plures ponunt Personas, nunc in una Persona plures naturas. Coeterum non tantum ubique in tota S. Scriptura, quando Deus dicitur unus, etiam juxta Adversarios hic est sensus; quod is qui unus est essentia, trinus Ego in personis est unus Deus & non plures. Eadem de unitate Dei est ratio non valet illud exceptio unus in essentia trinus in Personis, quia secundum ipsos etiam unum illum Deum una Essentia & tres constituunt Personæ.

Exc. Dices: Quando Deo aliquid tribuitur facere in numero plurali, tunc Personæ intelliguntur, quia Persona est agens. Sed Persona propriè suæ Essentiæ, & ubi Persona est pluralis, etiam Essentiæ ~~Addo~~ quod non plurales sæpe pro singularibus ponitur, ut Joh. 3. 10. 11. Matth. 4. 30. Conf. Luc. 13. 18. Rom. 1. 5. Joh. 5. 27. Cap. 14. 13. Cant. 1. 4. 2. Reg. 15. 20. 3. Reg. 12. 9. Cap. 22. 3. 2 Par. 10. 9. Dan. 2. 36 Imo non tantum sæpe est familiare ita loqui, Deos etiam Personis in divinitate constitutis, ut Pro Carlos. solent etiam Autores dicere, Vidimus, peregrinavimus, quæ tamen

Resp. Jam specialiter respondemus ad loca prædicta, quibus Tritheita pro. solet.

I Primum quidem respondebimus ad illa, in quibus unitatis & pluralitatis est mentio.

Obj. 1mus Ergo locus est illud Gen. 1. 26. Faciamus hominem ad

R. Verissimum est quod hic tis sermo sit numero plurali, sed quæ consequentia; plures sunt, Ergo facilius agnam ex pumice ejicere quam hic

quam hinc Tritheitam pleraque
Illud Faciamus etiam plura
ut expresse p. 27. Et creavit De
Gen. 1. 27. (3) Et Christus Dñs.
numero singulari exprimit istu
ne reprobemus: & plurali nu
singulari significabit unitatem
non significat unitatem pluralitatis
bone non quia dies corruptam
quando dicit Faciamus & etiam
differt a singulari in significat
significat unitatem.

Porro magnus interpres
de Deo ut de Rege loqui. Rege
ut dicat loca. 2. Reg. 12. 16.
proinde existimat quod hoc
ex tritheitis probari posse negant
Dungersdium, Mecens & alii.
Deus locutus est Gen. 3. 22.
Illud unus vel significat
runt Dii, quia & Unus ex no
sed unus non essentiam sed
exprimit & opponit hoc verbum
ubi per nomen Dii Viri Erudit
Diabolus promittere quod si co
Hic itaque concedimus quod
Deus communicatis essentiam
tant ex Deitate, quasi unus ex
us, Monachus Hispanicus Ve

MS 125

gnam hinc Tritheu personar. potest enim aliquis e plures e pauciores intelligere. E illud Faciamus etiã si plurale, significatione tamen est singulare, prout expondit p27. Et creauit Deus (2.) Deus etiam ita inter præterm. Gen. 6.7. (3) Et Christus Dñus. Matt. 19. t. Mar. 10. 6. (4) Apli quoq; in numero singulari exponunt istam creationem. Act. 17.26. Col. 3.10. Sam sic reponitur: Et pluralis numerus significat pluralitatem personar, & singularis significabit unitatem personæ. Dices: Singularis numerus Exc. non significat unitatem personæ, sed essentiæ. R. Vnde tibi constat, Exrationem non quia deus corruptam ee, Et vere in plurali numero personas scat quando dr Faciamus & etiam in singulari, nam pluralis numerus non differt a singulari in significatione, sed tantum in pluralitate. Et sic at significat unitatem.

Protinus magnus interpres Scripturæ S. ita observat quod mos sit Hebræis de Deo ut de Rege loqui. Reges reg magnas agunt de consilio privi sui, uti citat loca. 3. Reg. 12. 1 Esr. 2 Par. 10. 9. Sic de Deo 3 Reg. 22. 20. ac proinde existimat quod hæc loquendi formula sit similis his. Extrahunt probare posse negant Calvinus, Lutherus in Epist ad Hieronymum Dungersheim, Mercerus & alii.

2. Ivens est Gen. 3. 22. Ecce Adam factus quasi unus ex nob & 2 vers.

R. Illud Vnus, vel significat Diuinitatem v. Personam. Si prius. Et plures erunt Dii, quia & Vnus ex nobis & si post. Et juxta hanc hypothesin illud Vnus non essentiam sed personam significat. Et hic Deus personis exprimit & opponit hæc verba se plurales quia p. 5. dixerat; se plus: In quo ubi per nomen Dii Viri Eruditi intelligunt tanquam Angeli, & nec potuit Diabolus promittere quod si comederint erunt ex Divinis personis unus.

Hic itaq; concedimus quod plurium sit pluria, & quidem talium, quib. Deus communicabit scientiam boni & mali. Illud ex nobis, alii vertunt ex seipso, quasi unus ex seipso sciens bonum & malum. Ita Olearius, Monachus Hyspanicus vertit. Hic itaq; ruit illa argumentatio.

Deus

MS 125

Deus aut pares aut impares allegitur. Ex hac hoc non potest probari Tritheu argumentum Calvinis, Mercerus, & alii nitebantur. Posthac Adam similis mihi erit ut sumus nitor nos soli.

3 locus. 3. locus est Gen 11. 7. Venite descendamus & confundamus linguam. Rp. Est eram hic pluralis numerus, sed V. sequitur singularis numerus dicens. Atque dixit. Et hic grandes Venite, opponit Deus verbis eorum qui edificabant turrim Babel qui dicebant: Venite ædificemus, & petebat Deus veram Angelos allegari quibus usus est in confundendis linguis eorum, ut August. lib. de Civit Dei 2. C. 16. fatetur. sic Irenæus Magnus lib. 2. Aduersus Haereses ad hæc Iobi. cap. 1. Euchenius in Gen. C. 6. Nicolaus de Lyra Emmanuel Sa Ita enim olim Origenes Homilia 2da Hieronymi & Iudæi explicant punctum hoc. Cum verò Deus per Angelos confudit linguas & tamen hoc ipse fecisse, non est mirum, quia, Quis per alium facit ipse facit?

Exc. Dices: Si Angelos allocutus fuisset non tam soloes, sed tanquam se vi mandasset? Rp. Hic res facta describitur, nisi pluralis hic communis usus prohiberet quominus Angelos putarit allegari.

4 locus. 4 locus est Esa. 6. 8. Quem mittam & quis ibit nobis &c. Rp. Hic eram est numerus pluralis, verum explicatur per singularem. Quem mittam? Hic Deus inducit tanquam consultabundus. Quem ita mittam, aut quem in missione corroborem: ut eram Act 13. 2. jam segregati erant Paulus & Barnabas, sed adhuc corroborari debebant. Similis est huic 3. Reg. 22 to. & dicit hic Esaias, & dixit: Ecce ego, mitte me. Alii existimant hic posse intelligi eram Angelos, ut vult & P. 3.

5. loc. 5. locus est Hose 12. 4. 5. — — — ibi locutus ē nobiscum &. Rp. Illud nobiscum vel significat Deum vel Angelum, vel utrosq; nam uti refert Gen. 31. 32. Cap. in Genesi Iacob in Bethel Angelum, & Deum fuit allocutus. & vel significat Deum, vel Angelos personam Dei representantes. Alii ex Hebræo sic vertunt. nobiscum — cum ei nempe Iacobo locutus est Angelus. Hebræi Veteres ita intelligunt, quod Oseas dicat Deum loc

MS 125

Deum beatum esse cum Horea & Amos Ephesa, aut angelus cum Hor. & Jacobo.

Obj. His accedit; quod si non dari Trinitas Personar. quare ego S. Sacra de Deo legitur in plurali numero ut Elohim, & quare additur Verbo singularis numeri ut Gen. 1.1. Elohim creavit & sic Job. 35.10. Eccle. 12.1 & alibi. R. Primo etiam quare colligit aliquis essentiae multitudinem & personar. multitudinem, quare non potius essentiae Trinitatem, & personar. unitatem? Vox Elohim etsi sit pluralis, sensu tamen unum significat, si enim plures significaret, quare non possemus dicere plures Dei? Deinde, si Elohim significat personar. multitudinem, quaeso tot Patres tribuit, quid me scabit? sic Exod. 1.2. Psal. 34.8. sic de Aron una persona Exod 4.16. de Pharaone Gen 41.1. C 42.30 & de alijs qui unam tantum habet personam. R. Elohim non est talis vox ut ex ea bene necessario inferat trinitatem personarum. Dices: Etiam in singulari numero dicit vox Eloa. Exc. quare ergo non utitur Moyses in singulari nro? R. quia Moyses utebatur lingua Hebraica, qui astricti erant Idololatriis populis, & erat terminis utebatur, prout etiam in Physicis utimur vocibus ortus & occasus. & sic alio sensu quam vulgus. sic & Moyses translatis in alia scribit ad suam notam. Dices: Moyses fuit Historiographus, & talibus signis non est usus? R. Etiam Historici utuntur Tropis, & ipse Moyses his Enallages. Q. quare & tamen nro plurali cum nro singulari jungit? R. Inde potius mutat personar colligit qui Tritas, id tamen factum est genio linguae Hebr. sic Exod. 20.3. Non erunt tibi alii Gen. 24.9. Confer. Gen 39.3. Exod 4.9. Nec mirandum quia hoc fecit genius linguae Hebraicae, idem enim est & Hungaricae linguae v.g. nincsa nincs Istenek & sic Latinae linguae. ut Unigenita unum homines & sic cum dico: adsis mihi aestra, cum solum unicum habeam Deum.

Deinde haec vox Elohim adjungendo etiam cum Verbo plurali numero jungitur ut Gen. 20.13. 2 Reg. 7.23. Jam ergo quoj erat hic locus? an plures essent Dii? quia S. Sacra hoc non contradicit. Et haec facient ad

MS 125

ad explicationem rei Elohim & simplicit negabimus quod hinc Trinitas personar elici ~~non~~ potest. Conf. Iacobus Acosta ins Epist 66. ad Iacobum Montanum. Idem in Missa Iana Sacr Litt. lib. 1. cap. 35. & communiter ad loca difficiliora Gen 1. & 3. Bellarm. lib. 2. de Christo cap. 2. qui negant Trinitatem ex talibus locis nisi modis probari posse. Petrus Ludovicus Sixtus Senensis Bibliotheca Sacra lib. 5. annotat. 1. Pererius in Gen 1. 1. Iunius in Clement. Constitutione 3. & 17. Peraltus de Trinit. lib. 2. c. 2. §3. Calvinus, Oecolampadius & qui plures vehi videat ad Calovium in Gen 1. 1.

II. Argumentum secundum Adversarior est in quibus duo sit mentio, scil quod Dñus de Domino loquitur, ita ut a Dño distinguat, seu ~~q~~ Dñus Deo, & Deus Domino, tam quam Persona personae opponantur. Conf. Gen. 19. 24. Psal. 109. 1. Dan. 9. 17. Ose. 1. 7. Esa. 48. 12. 13. 16. 45. 15. 16. Zach. 2. 8. 9. 10. 11. ad quae omnia Vir Iesuita Respondemus. Ex his si Verum esset id quod intendunt, una persona dependeret ab alia, & quidem 2da a 3tia, non a 3tia, qui Divinitate vero non est dependentia. Et deinde si duo sit mentio in his, unde constat quod personae & non essentiae sit mentio, & quare intelligunt Patrem & Filium, cur non & Spiritum S.? Adde: Opera Personar ad extra sunt communia, quare hic distinctio

Resp. 1 Cor. specialis ponitur. Iam respondemus specialiter ad locum Gen. 19. 24. Dñus pluit a Dño. Vbi Vox Hebraica Antecedens saepe ponit loco Relativi, ut sensus sit Dñus pluit a Dño h. e. a se. uti Gen. 1. 27. C. 4. 25. Exod. 10. 8. coll. C. 7. 11. Gen. 5. 1. Num. 10. 29. 1 Reg. 15. 22. C. 3. 24. 3 Reg 8. 1. C. 2. 10. C. 9. 9. C. 10. 13. C. 12. 24. Esa. 5. 1. C. 63. 4. & hic sunt idiotismus linguae Hebraeae declarandus sunt eram apud Scriptores N.T. uti 2 Tim. 1. 18. 1 Cor. 1. 8. 2 Thess. 3. 5. Luc 3. 19.

Exc. Dices: sed Filius pluit a Patre, quia Filio datum est omne judicium Joh. 5. 22. R. Filius a Patre pluit ergo non a se, Filio datum est judicium de quo hic sermo est, & ab illo habet. &c. Litigant duae personae

hinc illinc

MS 125

si vrāgs duce persone hic intelligunt alterā est Angelus. Sic exponit Chrisost. mus, Theophilactus, Oecumenius, Mercerus, Calvinus Zanchius de 3bus Elohim pag. 2. lib. 1. c. 2. & lib. 5. c. 5. Sic Iacobus Q. Iegnita in hunc locum & Cajetanus, Pagninus, Vatablus, Oleaster, Arias Montanus. Emmanuel Sa Vilalpandus, Petrus Martyr, Ianus Drusius &c.

Alii sunt qui plur. Dñus a Dño intelligunt de magna et extraordinaria pluvia, quae non ex naturalibus causis fit. Alii per Dñum intelligunt Angelum qui ministerio fuit excidii. Amos. 4. Ier. 50. 40. 2 Per. 2. 6.

Locus secundus est Psal. 109. 1. Dixit Dominus Domino meo & hoc. 2. & hîc in Hebraeo Textu Doming & Domino alijs literis exprimunt, nam Dñus per Iehova, Dño vero per Adonai dicitur, & in textu cap. Iehova ab Adonai distinguitur.

Illi vrā volunt intelligere. Dixit Dñus i. Pater. Dño i. filio. & sufficit quia Exc. distinguitur, deinde qui dicit sede, est summus Deus, & qui dicitur non est summus Deus, Ille est summus Deus a cujus dextera is est ille Dominus. & ille qui sedet ad dexteram, non est summus Deus, non enim dicit Deus filio: Sedere a dextris Styli S. Sacrae Scripturae secundum in dignitate locum obtinere. & qui non eandem dignitatem habet non est summus Deus, quod vrā accipiatur vide Matt. 20. 21. 3 Reg. 2. 19. Psal 44. 10. Heb. 12. 2. Dicunt, filius ad dexteram Patris vel secundum personam vel secundum naturam sedet. Secundum personam non, quia persona semper fuit in gloria. Neq; sedet summus Deus ad dexteram, ac si sedebit, non hic Deitas & si secundum personam & secundum essentiam. Si post. Iam ita quaero. Vel secundum Divinam, vel secundum humanam naturam sedet? Secundum Divinam non, quia ex hypothesi eadem est natura cum Patris. Si Dñus humanam, hoc est pro nobis, quod tamen ex justa Dei hypothesi non est, quia humana Christi natura non sedet ad dexteram Dei, sed valet cum Divina natura. Justum non est,

quia

MS 125

quia per passiones obtinuit. Rom. 14.9. Luc. 24.26. Heb. 2.9. C. 12.2. & ille qui sedet ad dexteram Dei secundum hanc unam naturam obtinuit.

Qr Quare & dicit David: Dixit Dominus Domino Sc. Reder Deus Christus Matt. 22.43. in spū ☞ Spiritus Prophetici instinctu prædixit illum qui natus est Dominum suum futurum. Quando ita arguebatur quem David spū dixit ille nondum erat ach Deus. Lyranus. Eras. Hunc locum pro nobis interpretantur Erasmus, Rudingerus, Calvinus apud Marlorat. ad Act. 5. 57. Piscator in Schol. ad Act. 11. 3. hic Bullen. Mortus.

loc. 3. Locus tertius est Dan. 9.17. Nunc ergo exaudi & propter temetipsum.
R Illud temetipsum, quidam hic propter temetipsum, sed nihil alinde. Exaudi propter nomen tuum quam propter mis eationem tuam, & illud propter temetipsum non significat filium, nam in V. T. non fuit usitata ea precandi formula, et quis est sensus. Exaudi Dñe ppter adam gloriā tuā

loc. 4. Locus quartus est. Hose. 1.7. & salvabo eos in Dño Deo suo &
R Hic quis quid dictum est ad Hen 19. 24. hic applicare possumus, quod tamen ad rem. Si vero Hebraei nomen ponere hic pronominis. & perinde est ac si diceret. Salvabo in meipso. quia Israelis duo Dñi non sunt.

Exc. Dices: Hic intelligit Christus, quia non est talus nisi in Christo Act. 4.12. R. Non est intellectus in alio salus, quam in Christo a Deo data. sic Act. 13.23. Caeterum hic nec est mentio de salute ex tuus, d. de liberatione pub.

loc. 5. Locus quintus est Isa. 48.3.12.14.
male colligunt ad minimum duas personas. hic argumentabo, quod persona loquens in medio Coelum fundasse, & mistas finisse.
R. Est extra omnem controversiam, quod creator Coeli & Terræ de his rebus, & creatura Coeli & Terræ nihil mittere potest, & quomodo in Deo simplicissimo stare mittens & missus? et nec Dñs hoc citato loco persona mista fundasse Coelum & Terram, sed Filius hoc Esaiæ.

Ita ego

MS 125

ita ergo intelligendum quod ait V. 12. 14. Locutus Propheta nomine Dei in 16. V. suo nomine, & ita una persona est secunda, tum & Spūs S. ministri.

Dices: Si licet mutare personas, & nihil firmum ex S. Sacra dicemus?

R. Si contradictoria fieri admittere, certe nihil firmi dicemus. Esaias sunt dubia contradictoria non scripsit.

Obj. Dato ut sit, quod mittens dicit, Esaias erat ministrus a Spū S. R. Ille obj. Spūs dicit missum a Domino exercituum & ejus Spūs est & ea & non ille Deus sed servus est: ergo Deus per Spūm S. dicit Esaiam invitatis. Spiritus ---

Locus sextus est. Zach. 2. 8. 9. --- hoc dicit Dominus exercituum Loc 6.
Et qui mittit & qui mittit est Deus exercituum? R. Negatur, Dominus exercituum non misit Dominum exercituum, ergo si vero alium misit, ergo duo erunt Domini. Legat primum caput videbit quod mittens a mittente clare se distinguit, hic vatis inquit Angelus. Sic Michael Archangelus describit suum nuntium ad alios clandestinos. Dan. 12. Sic vatis vero illo capite videt, quanta altercatio fuit inter Angelos. Patet vatis quod Zach. 2. 8. non dicit idem mittens & missus, sed Angelus refert Dei verba, ac ipse Deus loquens est.

Sequitur nobis illud Argumentum examinandum quod in S. Sacra non III.
tantum plurium, sed etiam trium sit mentio in eodem loco, & quod novem Dei in eadem sententia tribus distinctis vicibus repetat, ut Num. 6. 23. 24. Gen. 48. 15. Deut. 6. 4. Exod. 3. 15. Esa. 33. 22. hinc jam resolvendum est illud Isaiæ 6. Seraphinos. Esa. 6. 3. & deinde illa illustris trium Abrahamo facta apparitio, de qua legimus est Gen. 18. 19. Capp. Sed nemo nisi in his moremur, loca quæ talia adferuntur ut plurimum sub V. T. status, & dicta sunt a viris V. T. illi autem (est extra omnem controversiam) quod Trinitatem non crediderunt, & ex istis ejusdem Trinitatis repetitionibus nolunt discere illam Trinitatem, quam non crediderunt. Deinde

Ita ego

MS 125

Dens eram sæpe dicit binis vicibus, ut Dnus Dns dixit; an ex eo colliger alias duas personas? Insuper. est eram aliar rei trina repetitio ut Ier. 22. 29 terra, terra, terra, an ergo terra rei habebit personas? Sic Ezech. 21. 27. Ier. 7. 4. Dices: Tamen non est sine emphasi trina repetitio istar vocum Sanctus, Sanctus, Sanctus. Esa. 6. 3. ℟. Bene, contra nos hoc ō est, sed quod illa emphasis sit designativa trium personar negamus; sed potius cum Deus ter dicit Sanctus significat constans assseveratio, aut quod Deus in judicij summē sit glorificandus,

Illa vero apparitio Abrahamo facta heri Gen. 18. 19. Cyprij sensus est, quod Abrahamo apparuerunt tres viri, quos tres alloctus est Abraham in persona singulari, et unum adoravit &. unde sic argumentatur: Abraham vidit tres et allocutus est unum. Ergo &.

1. Sed primo quæris præmonendum, quod hos, quemcunqs fuerint nec Abraha nec Loth sciverunt ee Divinas personas, ut patet Heb. 13. 2. Sed seu extaret hic locus, seu non, heri Gen. 18. 2. C. 19. 12. 16. quod viri fuerint, ac proinde ipsi sciverunt ee Deos, nec fuerunt, et si sciisset ee Divinas personas, Abrah. non vocasset ad edes ad edendum &. quia hoc Deo non competunt. Sic Loth C. 19. si existimasset ee personas Divinas alicui humanitatis honorib. afficisset.

Excipis: Imo agnovit, quia C. 18. 3. ex his tribus unicum adoravit. ℟. Est extra omnem controversiam, quod ex istis tribus duo transierunt ad Loth, et agnovit ipsos ee duos, tamen in singulari persona allegavit Gen. 19. 18. et jam cum illor trium alter remansit

2. Quare tamen Abraham in singulari allegavit? ℟. Conjiciunt viri Eruditi, quod inter istos tres, unus aliis dignitate et honore eminebat, ac proinde illum præsedebat alijs. Sic eram nos cum allegamur unum solemus obtestare. Sic Amici Jobi C. 2. 11. tres fuerunt, tamen C. 42. 7. tantum duo nominantur.

2. Nota, quod nec Divinæ personæ fuerunt, quia Deus non comedit, non ambulat, pedes non lavat &. Deinde: 2. Isti qui hic apparuerunt fuerunt missi, et a De

et a Deo distincti. Gen. 19. 13. 14. parentur sub forma viri. Gen. 18. Dices: Sed forte filius assumpsit trium personā non apparuit; et natura, sed per vices filium ex relatia, ex apparitis autem est Consequentia: Apparuerunt tribus separatis sunt duo et tres in Trinitate filius non pr. Deus de separate a tertia? Ipsi dicunt fecerunt

Dices: Hic filius intelligi Agni Joh. 8. 58. Vidit. Ex. Incarnatio, at qui tunc Xs non erat, non est illud, de quo Joh. quia autequam Christus nascereturus

Objectio. Quem hic Abraham ijsdem allegavit. ℟. Dominus dicuntur, & quod quis per alium facit, quia Angelo Dominum agnovit fieri precor quod mi Angelus Gen. 18. 22. et ita Judæi in tempore bratum, alii autem duo fuerunt, tertius qui Sodom cum Dominus, sive Creator Coeli et est Zach. Gen. 18. 10. Rom. 9. 8. 9. vis, sicut eundem Sanctissimum. vi Abraha, Cap. 18. 19. Sunt 20. usqs ad 30. ℟. Ab ipsa sunt ipsi a Deo tanquam

MS 125

e a Deo distinct: Gen. 19. 13. 14. 3tio, non fuerunt Divinæ personæ, quia apparuerunt sub forma Virorum Gen. 18. 2. C. 19. Iterum Vere Viri Trinitas an assumpsit? Dices: Sed forte Filius assumpsit? R. Bene, sed hic tres sunt, Filius autem in trium persona non apparuit, & maxime Filius nec assumpserat humanam adhuc naturam, sed per nati Titulum ex Maria. & tunc Vere non sunt Viri, sed apparitia, ex apparitiis autem firmum argumentum non sequitur. quia nulla est Consequentia: apparuerunt tres Viri. & Trinitas. Deinde & istis tribus separatæ sunt duæ & transierunt ad Lotb; tabi autem separatio in Trinitate fieri non pt. Deinde Qr. An prima & secunda persona sunt separatæ a tertia? Ipsi dicunt secundam & tertiam ee separatam, unde sciunt? Dices: Hic Filius intelligit, quia secus dicit Christi Abrab. exhibere Atqui Joh. 8. 56. vidit. Eg. R. Ex dicto sacro hypothesi hic intelligi in incarnatio, atqui tunc Xs non fuit incarnatus, & hæc temporis apparitionis, non est illud, de quo Joh. 8. 56. mentio est, ille enim Xtum non vidit, quia antequam Christus nasceret mortuus est, d. Deum Xti vidit in Spectro. Objectio. Quem hic Abraham allegunt pr Jehova. & Deo Divinam personam ob
ii quem allegunt. R. Dominus dicit apparuisse, quia isti de nomine apparuerunt, & quod quis per alium facit ipse facit. sic Gen. 16. 13. & apparuit dmus quia Angelo Dominum agnoscimus; Quod Vero uni dixit singulari no, fieri potest quod uni Angelo majori ratione attribuebat illud de nomine Gen. 18. 22. ex via Judæi inter præcunt, quod primus fuerit missus ad Abrahamum, alii autem duo fuerunt comites, & secundus fuit qui Lothum eduxit, tertius qui Sodomam sub vedit. Dices: Imo iste qui hic dicit Dominus, fuit Creator Cœli & Terræ, quia Virtute illius promissionis natus est Isach. Gen. 18. 10. Rom. 9. 8. 9. Deinde hic idem Angelus occulta cognovit, scle occultum Sarræ risum. confer. Gen. 18. 14. Rom. 9. 17. hic curam habuit Abrahæ, Cap. 18. 19. fuit Judex Terræ, & Vindex peccati C. 18. a V. 20. usq; ad 30. R. Hæc omnia quæ hic ipsi attribuuntur concessa sunt ipsis a Deo tanquam Legatis. & Dei, qui & exhibuit judicia Dei. est

MS 125

etsi dicat Filius Index universæ terræ, non tamen erat constitutus, quia nondum erat natus.

3. Nota: Isti qui Abrahamo apparuerunt fuerunt Angeli in forma Virr, prout sic sæpe apparuerunt Angeli: Luc. 24. 4. Act. 1. 10. C10. 3. 30. apparuerunt ut Viri, tamen fuerunt Angeli, prout patet ex Psa 19. Vs. 15. inspt optimus Interpres Scriptor ad Heb. 13. 2. aperte dicit Angelos fuisse. Certe si Vel Trinitas vel aliqua persona Divina apparuisset, Paulus non usq fuisset tali argumento ad confirmationem & commendationem hospitalitatis, quod quidam inscii Angelos receperint, sed Deos. Dices Fuit Angelus increatus; Filium significat. R. Reprobat Angelum ee & increatum ee, quia Angelus significat missum. Deinde nec dicit unus fuisse Angelus sed plures, & etiam si Xr Angelus scaret Filium, in pluralí numero cum tr Angeli, quid tunc scabit, quia Pater misit Angelos negz Spus S. Nos ergo qui in specie Angelor apparuerunt Abrahamo, Angelos dicit fuisse etiam Augustinus Libro de Ciuitate Dei Cap. 16. Deinde ex tne locis Trinitas potest probari negant Osiander, Calvinus, Musculus, Pererius, & apud Pererium Ambrosius. Lutherus vero ait: Talia Trinitatis probatio non est quam tne tres species, ego sane non credelim eam.

IV. Superest jam quartum Argumentum, quod scis tres nimis esse, & minuendi trinum fiat multiplicatio, illorqz trinum unitas declarent, quæ argumenta fundant in his locis. Matt. 3. 16. Matt. 28. 19. 1 Joh. 5. 7. & hæc sunt illa (: uti clamant :) debilia argumenta, in quibus omne robur ponunt, d. etiam in his locis unusqz est numerus personæ v. gr. Christus, & aqua ministrum sunt ad probandam Trinitatem atqz tractemus allata.

1. loc. Extat ergo unus locus Matt. 3. 16. ex quo tale est argumentum, quod Spus Sanctus descendit, Filius baptizatus est, Pater de Filio testatus est. Ergo

unde ergo

MS 125

unde etiam dictum est Arianis cum de Trinitate disputarent: Abi Arriane ad Jordanem et videbis Trinitatem, qui cum abire fleret non intelligunt, ac proinde etiam confessi sunt, Trinitatem quod et hic loco non potuerunt ipsos convincere.

Exeat arma ergo Deum: Quicunq; a se invicem distinguuntur non sunt idem. Hic vero Pater Filius et Spūs S. distinguuntur, ergo Filius baptizatus est, quod Patri et Sp. S. non competit, dein Filius implet omnem justitiam Matt. 3.15. quod Petro non debet, unde Christus dicit sextus circumcisionis quae omnia Patri et Sp. Sancto non competunt. Dis: Haec Christo competunt secundum humanam naturam. R. Secus nec potuit baptizari sed secundum humanam naturam, quia hic Christus apparuit secundum humanam non secundum divinam naturam; hic vero qui dicit baptizatus fuisse, et Filius Dei, et distinguitur a Patre. Dis: Distinguitur personaliter, non vero essentialiter. R. Qui baptizatus est habuit personam, et si secundum personam baptizatus est et secundum essentiam. Et secundum essentiam et aliae personae baptizatae sunt. Insuper: Si vox trium una est essentia, quicquid una harum personarum fecit, et aliae fecerunt, et sic pronunciando Spūs S. descendit et Pater, et Filius, et pronunciando Filius baptizatus est hic et Pater et Spūs S. et quomodo descendit Spūs S. an personaliter, an essentialiter? R. sine dubio dicet personaliter, sed R. persona non potuit relinquere essentiam, nec competit Deo quod in specie columbae appareat, nusquam enim de Spū S. dicitur quod in persona apparuisset.

Extat 2dus locus Matt. 28. 19. — baptizando in nomine P. F. Spūs S. 2 loc. sed negs hic est multitudo essentiae vel personae, imo nec unitatis vel Trinitatis, hic ergo est argumentum. In cujus cunq; nomine baptizamur is est unus ille Deus, Deggii in nomine Patris Filii et Spūs S. baptizat. R. et quaero, unde scis quod ille sit unus ille Deus in cujus nomine baptizamur, hic, cum erat primus probandum. Et frustra nobis objectant quod non bene baptizamur, quia nos baptizamur in nomine Patris tantum

Deus.

MS 125

Autoris doctrinæ nostræ, in Filio tantum promulgatæ istius doctrinæ, in Spiritu S. tantum per quem illa doctrina confirmata est. E in hac breui dicunt hæc tres ēē personæ vnū, & non, Ego alibunde deber probari, & nec est hic locus sufficiens ad probandam Trinitatem. Ita etiam sentiunt Cornelius Jesuita, & Jesuita Tirinus Artis nostræ lib. 1. c. 15. Nos vero ostendimus baptismus non necessario inferat Deum vel Divinas personas. Vide hunc in finem loca. 1 Cor. 10. 2. Matt. 3. 11. in pœnitentiam. Act. 19. 3. in baptismate Joan: Rom. 6. 3. in mortem Christi. Objectio. Aliud est in aliquem baptizari, aliud in nomine alicujus, in nomine enim baptizari significat fidei & auctoritate illius baptizari. R. Id in probare non potes quod intendis, quia in S. Sacra nusqm est scriptum quomodo fiat baptismus in nomine Patris Filii & Spūs S. nisi 1 Cor. 1. 15. quod est pro nobis. Baptismus non necessario infert divinam personam, sed potius qualis sit baptismus intelligendus est ex objecto in quem baptizamur, non contra, sic est baptismus doctrinæ, spiritus, crucis, aquæ, sed omnes illi baptismi dicebantur propriæ rationi rei in quam aliquis baptizabat. Deinde nomen rei denotat ipsam rem, prout in nomine, & in Christum baptizari permutantur, vide Act. 8. 16. coll. cum Rom. 6. 3. Act. 2. 38. Gal. 3. 27. sic Joh. 3. 18.

R. Quare totics quotiēs non repetitur in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spūs S.? R. Complurium causa, & sane illud idem est dictum nomen non statim significat unitatem essentiæ, quod in nomine alicujus & in eum baptizari idem sit ita olim explicuit Tertullianus in Catechis. 2 plici 49. Objectio. Baptizari in nomine alicujus est consecrari in ejus cultum in quem baptizatur, quia baptismus est inter opera bonæ conscientiæ 1 Pet. 3. 21. Deinde baptizandi debent discere, quia mandata debent observare Matt. 28. 20. E ejus mandata debemus observare eximius, R. Negat quod baptizari in alicujus nomine sit initiari in ejus cultum, sed initiamur per baptismum doctrinæ a Patre

Patre per Christum data & per
obligamur, sed tantu Spūs
& hunc terminū ad alios in ip
relationem bonæ conscientiæ hæc
intelligit. Dicit: In cujus
Matt. 28. Act. 2. 38. R. In illi
contrarium dici potest, nam bap
peccatis tantu peccatoribus non re
baptizari non significat Divinam
ejus gradum in bello capta, q
qui non fuerunt Deus. Objec
docere, & in cujus nomine bapti
Pater, Filius & Spūs S. sunt fid
dicitur, & Filio, sed credere
ter ex symbolo etiam Apostolo,
sic etiam dicit credere in nom
nis & Dei non est nomen Deus
1 Joh. 5. 10. conf. Mar. 1. 15. Joh.
Sed Patri tanquam ultimo objec
tanquam depen dentibus a P
credere, quia cum baptizatur
& Pater, Filius & Spūs S. dicun
sunt auctoritatis? R. Scrip
adjungere quæ non sunt de
Par. 20. 20. Exod. 14. 31. sic e
20. 32. Eph. 6. 10. conf. Exod. 19.
Jer. 30. 8. 9. Num. 24. 5. 2 Par. 13
Ex eo quia Pater, Filius & Spūs
quid deitatis, imo nec p

MS 125

Patre per Christum date & per Spm̃ S. confirmate, ad mandata etiam
obligamur, sed tantu Spūs S. tantum abeunis doctrinam confirmãt
& non terminat ad actus in ipso. & Petrus cum dicit baptismum eẽ inte-
rogationem bonæ conscientiæ bonæ apud Deum, non aque baptismum
intelligit. Dices: In cujus nomine baptizamur ille remittit peccata
Matt. 16. Act. 2. 38. R. In illis locis non legi quod remittat ille peccata, quin
contrarium illi potest, nam baptizati sunt quidem aliqui in remissionem peccatoꝝ,
remissio tamen peccatoꝝ non remittit peccata Adde. quod in nomen alicujus
baptizari non significat Divinam personam, nam Isaj mon. des scribit de mul-
ieribus quadam in bello captis, quod baptizarent eas in nomine Proselytas,
qui non fuerunt Dei. Objectio. Credentes debent baptizari quia dicit
docete, & in cujus nomine baptizantur ille est fidei objectum. ac proinde
Pater Filius & Spūs S. sunt fidei objecta. R. Et credimus Spiritui S.
dicenti, & filio, sed credere non statim infert Divinam personam, ut pa-
ter ex Symbolo erant Aphro, ubi de Credo in S. Ecclesiam peccatorum
licet Deus dicit credere in nomine Dei Esai. 26. 8. de qui credere in no-
mine Dei non est summus Deus. sic dicimur credere in testimonium Chi,
1 Joh. 5. 10. conf. Mar. 1. 15. Joh. 12. 36. credere debemus Patri Filio & Sp. S.
sed Patri tanquam ultimo objecto nostræ fidei, Christo & Spiritui Sancto
tanquam deputatibus a Patre. Cæterum baptizari non significat
credere, quia cum baptizatur debuit credere Act. 8. 37. Objectio
Pater, Filius & Spūs S. dicuntur in eadem orationis serie. ergo Spūs Dei
sunt auctoritatis? R. Scriptura S. non est norma Dei tales personas
adjungere quæ non sunt Deus vel saltem persona, vide 1 Reg. 12. 19. 2
Par. 20. 20. Exod. 14. 31. sic erant ex adjungendi vide Judic. 7. 20. Act.
20. 32. Eph. 6. 10. conf. Exod 19. 9. 1 Par. 20. 20. 2 Par 25. 3. Deut. 31. 3. 2
Par. 30. 8. 9. Num. 24. 5. 2 Par. 13. 12. Eph. 4. 5. Joh. 5. 36. Apoc. 3. 12. & alibi.
& ex eo quia Pater Filius & Spūs S. conjungantur, non sequitur quod sint e-
jusdem Divinitatis, imo nec personæ. Objectio

MS 125

Objectio. In baptismo tantum coordinantur isti tres, quia qui subordinatus est, Vicarius est, Vicarius autem non solet in suo nomine honorari, sed in illius cujus est Vicarius. Ergo. R. Etiam subordinatis suus sit honor, nec est mirum quia hic Pater Filius & Spūs S. conjunguntur, quia totum salutis nostræ negotium pertinet Patrem, Filium & Spūm S. perficere, imo etiam hic ipse Pater per Filium & Spūm S. operatur. Cum ita qz baptizamur nos profitemur cum S. Sacra ēē discipulos Patris Filii & Spūs S. & quicquid affirmant credimus. Trium sit mentio, quia Pater est fons misericordiæ & salutis nostræ. Christus est mittens ad veluntz Dei patefaciendam, per Spūm S. autem regeneramur, abluimur, per quem etiam doctrina a Patre per Christum tradita confirmata est. Insuper: Si ista Trinitatis persona & unitatis essentia admitteretur etiam, quando Deus jubet baptizari non hoc facit quod initiemur in Trinitatem, sed quod illam doctrinam a Patre per Christum promulgatam & per Sp. S. confirmatam Xrāē credamus, quia baptismus non Divinitatis est testimonium, sed doctrinæ Divinæ. Addi potest tertium mentio. Deus Vet. T. ad ministrantē populum per Angelos, sub N. T. autem per Filium, sublato autem Filio in cœlum Spūs S. quasi Vicarius Christi nobis relictus est, qui docet nos omnem Veritatem Joh. 14. 26. C. 16. 13. 2 Pet. 3. Huic solvi potest objectio. Si Spūs S. non est diversa persona a Deo, sed est virtus Dei, quare non baptizamur etiam alia attributa Dei? R. Quia Deus per Spūm S. confirmavit illam doctrinam, & per eundem Spiritum S. regeneramur. Objectio. Si baptismus significat initiationem doctrinæ Spūs S. erit persona, quia conjungitur cum persona. R. res sæpe conjunctæ cum Deo & si non sint Deus. Conf. Ose. 3. 5 Psal. 131. 8. 2 Par. 20. 24. Vide plura in Enyedino supra Lectum Matt. 28. 19.

3 loc. Ultimus locus extat 1 Joh. 5. 7. Tres sunt qui testimonium

negis hic

MS 125

negs hic est essentiæ vel personæ mentio, tamen unde sciunt cum dicunt tres, quod designent personas. cum vero unum, designent essentiam. Dices: Propterea hic est interpretandum quia secus absurdum hinc sequeretur. & quero, unde tibi, quia hic ratio capi debeat et tamen ipse Beza & Bullingerus non sufficere hunc locum ad probandam Trinitatem, non enim de unitate essentiæ est sermo, & statim subjicit Et tres sunt qui testimonium dant in terra & hi tres unum sunt in testimonium. Sicut ut sunt Cœlestes testes unum prout terrestres. atqui terrestes testes non eadem sunt omnes, & negs Cœlestes. Negs est in textu hominis Trinitatem docere, sed testes asserre quod Christus probatus sit Filius Dei, quia vult ostendere quod Jesus sit Messias Dei, & id probat testibus tum Cœlestibus tum terrestribus. Objecto. Distinguendum hic Cœlestes testes a terrestribus ob auctoritatem, quia illi sunt super omnes, prout Joh. 3. 31. R. In testibus nulla requiritur authoritas vel eminentia, quia omnem authoritatem testibus conciliat Veritas, & hic sermo est de Trinitate personarum & unitate essentiæ, non testes sint testes sed unus, quia Deus unus est. Dis. Unus quoad essentiam non quoad personam. R. In uno Deo non sunt diversa testimonia, & cum una persona testatur, eam testatur alia. Deinde quis audeat Summum Deum Verbum dicere. Dices. Etiam terrestres testes sunt æquales in authoritate. R. Æquales sunt in authoritate testificandi. Dices: In Cœlo etiam plures testes sunt ut Angeli. R. Deus sub V. T. Angelos ministerio usus est, sed sub N. T. sunt ministratorii spiritus Sanctorum, Heb. 1. 14. Dices. Christus D. voluit de se testari quoad humanam naturam & hic intelligit divina natura, Joh. 5. 35. R. Hinc nihil probari, sed sensus Verbi Christi est quod si nulla re probare se ex miraculum non esse dignus; ita qui se Prophetam dicit, & nihil aliud adest ad ostendendum, ille non est Propheta quia Deus multum Prophetæ. sine testimonio mittit

Hæc

MS 125

Objectio. Qui id repetit quod alter suggerit non est diversus testis? Sed tres filius et Spūs S. id loquuntur quod Pater, non sunt diversi testes. Ergo id loquuntur quia Pater suggerit. Et Dicet R. De eadem re idem testantur sed non eodem modo. Pater Coelitus testatus est dicendo: Hic Filius meus dilectus. Filius testatus est se ee Messiam obediendo voluntati Patris. Spūs S. testatus est quando effusus est super Apostolos in die Pentecost. Et juxta Adversarios tres Divinae personae quando testantur, diversa et diversimode testantur. Dices: Licet Verbum et Spūs S. non sunt summus Deus testimonio Patris aliquid accedit, et quidem a creaturis. R. Hic non authoritas conciliat Patri, sed tantum animadvertit quod Filius et Spūs S. in negotio salutis praestiterint juxta mum Patris. Dis. 9. dicunt ee testimonia divina. Et sunt Deus. R. Ibi non dicit singulare Divinum, verumtamen nos concedimus ee Divinum, quia Deum habent authorem. Objectio: Hi testes dicunt unum, id est unus Deus in una essentia. R. non dicit ibi unus, (quod obstaret) sed unum; etiam tres coelestes testes dicunt unum, non tamen sunt essentia unum; Tres dicunt etiam tres terrestres testes, non tamen sunt tres personae, unum ergo sunt testimonio. 1 Cor. 3. 8. Gal. 3. 29. Joh. 17. 21. 24. 22. 23. Act. 4. 32. Id quidem hic dicitur quod in quibusdam exemplaribus sit in unum. sed etiam de Patre Filio et Spir. S. multa exemplaria bene dicunt illud in unum, (aeter unum et in unum in S. Sacra pro uno evidenter habet vide Matt. 19. 5. 6. Conf. Mar. 10. 8. Objectio. Sic ergo Pater Filius et Spūs S. voluntate et consensu sunt unum, ergo voluntas in Deo, est Deus. Essentia sunt unum. R. Opera Dei non sunt ipse Deus, sic Creatio est Deus, sic et hoc testimonium est opus voluntatis Divinae, Eo ee Deus. Dices: Sic Verb. et Sp. S. non sunt coelestes, sed terrestres quia in terra testati sunt. Spūs in terra testati sunt, coelitus tamen sunt missi, et optime dicuntur coelestes testes. Objectio. Si Spūs S.

MS 125

si Spūs S. est Virtus Dei & non Deus, tunc non erit a Patre distinctus testis, quia in Deo non est aliud atq; aliud. R. Imo tanto magis non erit testis distinctus, si eadem est essentia Patris & Spūs S. Objectio. Pater hic ēē Personam Sp. S. quia testatur, quod ē personæ? R. Atqui & terrestres testes testantur non tamen sunt personæ, sic itaq; Spūs S. miscetur inter Coelestes testes quatenus missus est super Christ & Apstos: inter terrestres quatenus Apli multa miracula fecerunt. Dices: Spūs S. unum est cum alijs testibus in testando, consentit, & est Persona. R. Et terrestres testes unum sunt consensu non tantum sunt res personæ. Dices: Quare si Spūs S. est Virtus Dei primo post Verbum & non ante? R. Deo sic placuit, & Verbum est Filius Dei, Virtus vero hæc non est Dei essentia, sed operatio Dei in conspectu hominum. His itaq; præmissis ex duo loco negant Trinitatis posse probari ex Catholicis Nihusius dictis nostræ part. 1. c. 15. Maldenus Semita Meditatio. Concordantiæ part. 1. tractat. 1. c. 2. & part. 1. Tractat. 1 Dictionar. 1. Johannes Salabergius de Hæresibus part. 2. Ex Lutheranis Johannes Bugenhagius, Nicolaus Hemmingius, Aegidius Hunnius, Ex Reformat Calvinus, Pharboratus, Aretius, Beza, Daleus, singuli ex cellentes Auctores. Nota. quod hic loqui, ut referunt Auctores in multis antiquis codicibus, nempe Græcis, Syriacis, Aethiopicis, Armenis, Arabicis, Latinis non extat. Refert Erasmus quod in Latinis Exemplaribus ante Hieronimum in nulla editione fuit inventus. Lutherus transtulit in lingua Germanicam, & usquedum hic Versus non fuit inventus in ulla Versione, & illius Collegæ Bugenhagius pluribus in mittit Typographos, ut ne inserterent hunc locum. Notat etiam Erasmus in hunc locum quod antiquissimum manuscriptum habuerit ad manus, sed non habetur fuit etiam in illo. Non

MS 125

Nonnulli ex Gen. 1.1. ex hac Bara; creavit existimant quod quoniam tribus constat literis, tres illæ literæ denotent Trinitatem unde Enyedinus Est etiam objectio quod V.T. incipit per literam Bet. cui T. F. ultima littera est n. idest Græcè nun, et hæ literæ addantur est Bennî filius. & Christus fuit in Creatione. Est & illud quod Hebræi vocem Jehova solent scribere per Iod id est j. quæ opinio silentio etiam reputatur. Deinde asserunt quod inter Græcas Literas habet π id est Pi. in qua tres sunt delineaturæ & dant Trinitati.

Conclusio Ex his patet quod nostra doctrina non ex dubijs et objectis hoc probatur, sed ex illis quæ ab omnibus recepta sunt nec sunt ita obscura, ut unus in explicando in hanc aliam partem eat, nihil velit repugnare nostræ sententiæ. Sed nos videmus Adversarios in suis etiam locis non consentire. Nota quod inter Adversarios, multi præcipue inter Catholicos fatentur Trinitatem Pererad in Scriptura S. non posse reperiri vide Johannem Cochleum Articulo seu fundamento 1. Hosium Cardinalem Concilii Tridentini Presidem Confessionis Catholicæ cap. 26. in Johannem fatetur dogma de Trinio & uno Deo ex S. Sacra probari non posse sed esse Traditionem. Ita Melchior Canus loco Biblico 3. C. 3. fundamento 2. Dominus Possevinus in Refutatione Responsionis Cirei. Bellarminus Controversia 1. lib. 1. Cap. 6. & alibi idem. Jansenius Iprensis cum toto Choro qui Ratisbonæ aderat cum Controversiam haberet cum Lutheranis, hic argumento probat Trinitatem quod Dogma Trinitatis non possit probari nisi Traditio admittatur, fatetur etiam quod Dominus ex sola S. Sacra non potuerunt evinci. Sic Hyeronimus a Sancto Hiacinto in Idea colloquii asserit Trinitatem ex sola Scriptura S. non posse probari. Ita Petavius lib. 7. de Trinitate C. 11. Artic. 9. Lib. 1. C. 3. Artic. 3. C. 8. Artic. 2. Tomo. 1. lib. 16. Cap. 1. §. 8. Tradit etiam Petavius quod Patres Antenicæni eadem docuerunt quæ postea Arius. Nota.

Nota Patres Nicæni et post
gerunt, ut plurimum et cæte
sunt. Ita Patres post Nicæni c
Filium tantum ut qui multi
summus mirari quia sunt in
runt, & alii non libere dimi
& honore coæquare, sed cæte
Trinitatis Patroni tantopere
Sacra loquuntur, cum ipsi nulli
Sacra. Sed forte deinde alii qui
tum aliquis tangat illæ hunc
rum testimonia ut ad examen
dictæ doctrinæ sunt Pat
tam multi sint qui etiam
minant aut dicant quod
aliqui probant ut plur

Videmus tractatum de
de Deo perfectissimum, ac pro
summe perfecto competunt,
Jesu Christi, jam non est nec
gis tractemus jacta doctrinæ
quidam, sed ad Præscripti

I. Reformati dicunt: Dei
hominum actiones. Unde
eveniunt res quia Deus p
quia sunt eventuræ, &
ullam nostræ libertat

MS 125

Nota Patres Nicæni & postnicæni Patris & Filii essentialitatem negarunt, ut plurimum & coæternitatem, & Filium Patre minorem statuebant. Ita Patres postnicæni credebant essentialem & sed non coæqualem. Mirum tamen est qm multi sint Trinitatis Patroni, coeternum non possumus mirari quia sunt indocti & simpliciores & Trinitatem ignorarunt, & alii non libenter humiliant & coram tali Jesu qui eum Deus gloriâ & honore coronavit, sed æternum querunt. Mirum erum est quod Trinitatis Patroni tantopere dantur dissidentes, qui ex, & cum S. Sacra loquuntur, cum ipsi nullum primum argumentum afferant ex S. Sacra. Sed forte desiderat aliquis mirari, si consideret quod qui pugnam alicujus tangit ille hunc non potest fovere, sic etiam timeo posset illorum conscientia si ad exantlis revelent cum illi tales obtrudunt qui diversæ doctrinæ sunt Patroni. Deinde non possumus mirari quod tam multi sint quia etiam inter doctos non legunt S. Sacram nec examinant ea ut vel quod credunt, si qui tantum legunt etiam cum aliquid probant ut plurimum indirecte applicant sua materiæ.

Vidimus hactenus brevi pro instituto nostro quis sit Deus, quod sit Ens perfectissimum, ac proinde illi Deo ea ee attribuenda, quæ Enti summe perfecto competunt; cum vero tale Ens in Veritate Patrem D. N. Jesu Christi, jam non est necessarium aliud Ens querere; Nunc itaq; transimus jam ad ea quæ circa Tractatus ad Dei operationes vel attributa quædam, scil ad Præscientiam atq; decreta Dei.

I. Reformati dicunt: Dei Præscientia & Decretum necessitat hominum actiones. Unde negant et dicunt: Non propterea eveniunt res quia Deus præscit, sed Deus propterea præscit, quia sunt eventuræ, & hæc maxime locum habet in iis ubi etiam nostræ libertatis nobis desideratur. Contra

Aph. II.

MS 125

Contrarietas intercedit cum Christianæ Religionis oppugnatoribus, inter quos habenda erant Reformati. Anno Christi 1529. Imperator Carolus V. Spiræ in Germania Comitia indixit in quibus recte decernit contra quosvis innovatores Religionis, nam coepta at Reformatio fieri, et inchoata erat per Zuinglium & Lutherum & alios, & quidem tam recte decernit ut demum liceat veram Religionem quæ ipsis erat Catholica innovare, contra quod decernunt Germaniæ Principibus quidam ut Dux Saxoniæ Marchio Brandeburgius, Duces Luneburgi, Langravius, Hassiæ, nec non Dux Bavariæ, scripto solemniter protestati sunt; cum tragi illi solemniter sunt protestati hinc jam ortum duxit nomen Protestantium, ut qui adhærebant in omnibus Catholicæ Religioni Protestantium nomine veniant. Tum, vel successu temporis Ao 1530. Augustæ Vindelicorum in Germania Comitia celebrata sunt in quibus Comitiis Protestantes suam Confessionem scripto ediderunt, unde erant ea Confessio Augustana Confessio vocati, a qua Augustana Confessione Lutheranismus primus Martinus Lutherus, Lutherani nomen proprium sibi capere unt vindicare. Calviniana Calvino sic vocati, per excellentiam cœperunt vocari Reformati, quemadmodum erant Unitarii circa Annum 1567 in Transylvania Abbe Julio primum sic cœperunt vocari, ex quibus patet quidnam intelligamus cum dicimus Reform. Diximus quod Deus sit Ens perfectissimum, diximus etiam Deum est Ens perfectissimum, & Deus est Spiritus seu mens, quia Corpus non potest Ens perfectissimum. Mentis seu Spiritus facultates sunt Intellectus & Voluntas, & cum intellectus Deo tribuendus qui est perfectissimus, & Deus det intellectum perfectissimum, omnia etiam sciat, & quidem non vi rerum cognitas, principia, actiones, unde

MS 125

Vnde hic Dei Intellectus extenditur ad omnia objecta, & vocatur Omniscientia. nolit enim non tantum res maximas, sed & minimas, Psal. 146. Matt. 10. nihil est occultum Deo. Heb. 4. 13. Tribuit Deo Omniscientia, nolit enim res non tantum manifestas, sed & occultas Ier. 17. 9. 10. 1 Reg. 16. 7. Prov. 16. 2. Ier. 23. 23. 24. & Dei scientia non simpliciter est scientia, sed omniscientia non tantum respectu Objectorum d. respectu etiam temporis tribuit Deo hanc scientiam, & præterita, præsentia, & futura, & in hoc tanquam Criterio perfectissimo distinguitur Idola Gentium a Deo perfectissimo. Esa. 41. 22 23. Cum itaque Deus nolit præterita præsentia illa scientia cum scilicet nosse futura singulari termino dicitur Præscientia, quâ Deus novit omnia possibilia, seu necessaria sint illa futura seu contingentia. Futura alias vulgo vocantur necessario futura, alia contingenter. Quidam negant Deum præscire contingentia, ut sunt actiones libertatis humanæ, v.g. ut Petrus v. Paulus sequenti die hoc vel illud facturi sint; & id non propterea negant quia Dei scientiæ aliquid detrahant, sed quia talia negant esse scibilia, prout qui negant Deum posse contradictoria v.g. quod bis duo sint quatuor, Divinæ scientiæ non detrahunt.

Sane Deus præscit etiam talia contingentia, ut sunt actus libertatis humanæ, Dei enim scientia est perfectissima, quæ augeri non potest, si autem Deus contingentia futura non nosset aliquid adderet. Et Deinde Deus præscit omnia possibilia, quia possibilia non nisi per Deum sunt possibilia, res enim per se non sunt possibiles, sed virtute Dei, Contingentia sunt possibilia antequam fiant, si enim essent impossibilia nunquam fierent, si autem Dei virtute sunt possibilia & Deus novit contingentia. Dices. Contingentia determinatam veritatem non habent. & præscita non possunt. R. Non habent habent respectu nostri determinatam veritatem concedo, quia non possit

MS 125

videmus nexum causarum & futura; respectu vero Dei negat, quia novit omnes hominum cogitationes, inclinationes, actiones. Contingens est nobis si v.g. Lignator excutiat securim manu sua & eadem ledat alienos, sed Deus talia novit antequam fiebant. & non sunt contingentia?

Et pater ex S. Sacra quod Deus contingentia prævidit, quia prædixit. Gen. 15. 13. 14. Esa. 53. 1. Dan. 9. 26. Matt. 26. 24. & 54. Luc. 20. 17. 18. 19. Joh. 6. 65. 67. 72. Conf. etiam alia loca, ni quibus etiam alii videntur quædam futura contingentia prædicere. Act. 20. 29. 1 Tim. 4. 1. 2. Thes. 2. 3. Luc. 17. 26. Si vitiosi homines possunt de futuris contingentibus aliquid certi non casu prædicere, an Deus omnia, quæ novit?

Dices: Si datur talis præscientia futurorum tollitur libertas actuum humanorum, quod enim Deus præscit id non potest non fieri, quia Dei scientia falli non potest. Si non potest non fieri, & actiones non liberæ erunt futuræ?

Re Præscientia Dei non tollit libertatem actionum nostrarum, quia licet Deus prævideat tanquam liberè futuras, & Deus sic prævidet quomodo aliquis determinat suam voluntatem, sic ut non propterea peccat quia prævidet, sed quia Deus inclinationes prævidet. sicut prævidet tres v. illas actiones. Sic Astronomi prævident eclypses non tamen sic sunt eclypses quia prævidentur, sed quia sunt rerum causarum, Sic & præscientia Dei non necessitat hominum actiones, d. Dei scientia id scit, quod futurum est. Dices; Sic Dei scientia dependebit a rebus, non vero res a Dei scientia? R

Hæc scientia posita, tamen manet dependentia omnium rerum a Deo, quod autem Deus res suis rebus non sciat, id minime non est, nam; Omnis scientia præsupponit aliquam realitatem, illa ergo realitas est causa suæ quia Deus non concipit & non efficiebat, v.g. ut Deus me cogitascat oportet ut existam, si non sim Deus non concipit

cipit me existere, tamen ve
Dixerunt quod Deus sit spi
potest Intellectum & Volun
Deo Intellectum & Volunta
Voluntatem contradistincte,
nam Deus ab omni æterni
non tamen Illi omnia fie
Ergo operationes & res non
subinde. Psal. 2. 6. 114 &
non distinguit ab ipsa Dei
scientia Dei? R.
eamam rei, & hæc unum
alia formalitate concipimus
mus finiti, & omnia Dei ac
ti, sic in mente eadem est
sed sub diversis conceptibus re
causa rei, non sequitur ut sci
rei. & non sequitur etiam qd
quia Deus sunt futuræ?
Reformati dicunt
quod Deus ab æterno omn
dorem enim rerum existiman
illa res fiebant. quas Deus
decrevit fierent, ita ut Deus
Turretinus part. 1. loco 4.
Re Hæc scientia aut præ
scientiam aut non. Si præ
spiendi modus sive prius est

MS 125

cipit me existere, tamen vltis a Deo dependeo.

Diximus quod Deus sit Spūs v. mens, & quod mens duas habeat facultates Intellectum & Voluntatem. Jam si abstracte consideremus in Deo Intellectum & Voluntatem. & si autē scientiam consideremus ad Voluntatem contradistinctè, scientia non est causa rei, sed Voluntas, nam Deus ab omni æternitate sicut quæ sunt & quæ futura sunt, non tamen vult omnia fieri, sic nolit peccata fieri, tamen ō vult. Ergo operationes & res non tam scientiæ quā Voluntati Dei sunt attribuendæ. Psal. 3. 2. 113 & 134 & 147. Dis: Atqui Voluntas in Deo non distinguit ab ipsa Dei scientia. & si Voluntas est causa rei etiā scientia Dei? R. Quos non negamus scientiam etiam esse causam rei, & hæc unum atq; idem est, dicimus tamen quia sub alia formalitate concipimus Voluntatem a scientia, quia nos finiti, & omnia Dei attributa non possumus concipere. per partes, sic in mente eadem est facultas quæ affirmat, negat, dirit, vult, sed sub diversis conceptibus repræsentamus. & licet Voluntas sit causa rei, non sequitur ut scientia abstracte considerata sit causa rei. & non sequitur etiam quod propterea sint res quia Deus præscit, sed quia fiunt sunt futuræ.

Reformati dicunt Præscientiam Dei fundari in Decreto, quod Deus ab æterno omnia ordinate antegressa prescierit; futuritionem enim rerum existimant fieri non nisi ex decreto Dei, ita ut illa res fiant quas Deus decrevit fieri, nulla vero quas Deus decrevit fiunt, ita ut Deus omnia quæ sunt præordinate consequatur Turretinus part. 1. loco 4. quæstione 2. articulo tertio.

Rc Hæc scientia aut præsupponit illi decreto & præordinationi scientiam aut non. Si post: absurdum est dicere, nam nostro concipiendi modo dicere prius est quam velle, Ignotin. nulla cupido. Si pri

MS 125

Si prius. huic etiam patebit quod non scientia est causa rei sed voluntas, quia antequam Deus praordinavit fieri scivit, rei vero non propterea futura quia praescit, sed quia voluit ea futura fieri. Non negamus tamen nos quod omnes actiones vivo et hominis in ea et operari deprehendant a Deo, Deus enim dat, dirigit, subtrahit et impedit vires, cum et sic det vires etiam usum istis viribus permittit. v.g. Si creditor dederit alicui 100. fl. non poterit ille qui accipit uti nisi prius accipiat, sed postquam accepit in ipsius est facultate dilapidare, et uti prout vult.

Deinde 1. Deus via decretiset omnes hominum actiones, etiam malas nullus homo peccaret, quia non est major excusatio culpae quam inevitabilis necessitas, si vero Deus praedestinavit fieri jam necessario peccarent, et sic Deus esset author peccati. Cum enim Deus peccata hominum ab aeterno praescivit, et ex hypothesi illud praescitum minime praeordinationi divinae, sequitur quod et peccata fuerint praeordinata, quia erant praevia.

Hoc quidem non negamus quod Praescientia Dei aliquando significet Decretum divinum, prout et apud nos Decreta alias vocant Plebiscita, Scita, via et praescientia Dei in S. Sacra accipitur pro Voluntate, Decreto, 1 Pet. 1.2. Rom 8.29. C. 11.2. 1 Pet. 1.20. Act. 2.23. hoc tamen non semper fit, ac proinde quia tantum aliquando accipitur via, Scientia non Decreti non esset confidenda. Objiciunt loca in contrarium Act. 2.23. C. 4.27.28. Ad In istis locis illud Dei consilium vita est intelligendum, quod Deus personas decrevit et deputavit, quae personae Dominum occidant, sic enim Petrus Apostolus non accusasset illos sed excusasset, frustra erant Cap. 4. orassent Deum propterea si decrevisset. Sermo ergo est de illa traditione hic loco, quod Deus decrevit quod filium suum Judaeis ad tractandum traderet, prout vellent, hoc itaque consilium non fuit effectivum ut dicit, sed permissivum, ut tractent Judaei prout volunt. legimus enim quod voluerunt saepe Christum occidere sed non potuerunt, quia nondum erat tempus, ut postea occiderunt

sed adjecta hora traditionis
genus humanum, sed non
illa potestate absolutam, p
Etiam locus Act. 4. 27. 28.
runt vere in civitate
Pontius et populi Israël
exitii facere quae manus

III. Hinc Reformati dic
clem. Vitio dicunt: V
dubie aliquid vult fa
vult, potest ejus volun

Efficax Voluntas est
Dei Voluntas id omne
sic prout vult; sed aliqu
vis, aliquando cum libert
vis liberis, ut sunt homines
ra instrumenta, etiam il
vitaque illi resistere, et tam
ut vult, quia Deus condi
Lis: Rom. 9. 19. dicit:

In isto loco tertio est de v
vult, et ad istum effectum
creatis (velum tetendit. P
tes quando Deus aliquid
saepe restiterunt Confer.
30. Act. 7. 52. 53.

Reformati negant
et Conditionatam

MS 125

sed adveniente hora tradidit Deus. Decrevit Deus ut Filius mortem redimeret genus humanum, sed non decrevit ut omnes. Unde Judæi id fiat, & Judæi illa potestate abutebantur, quia non ex fide credunt quo Deus propositum. Etiam hoc Act. 4. 27. 28. a quibusdam tali hujusmodi exponitur: Convenerunt vere in civitate ista ~~adversum~~ Herodes & Pontius Pilatus, cum Gentibus & populis Israël adversus sanctum puerum tuum Jesum quem unxisti facere quæ manus tua & consilium tuum decreverunt fieri.

III. Hinc Reformati dicunt, omnem Dei voluntatem esse efficacem. Unde dicunt: Voluntas Dei efficax est, quando absolute aliquid vult facere, sed quando a nobis aliquid fieri vult, potest ejus voluntati resisti.

Efficax voluntas est quæ effectum habet, & actioni demandat, Dei voluntas id omne facit quod vult, & quicquid Deus vult id fit prout vult; sed aliquando Deus operatur sine instrumentis liberis, aliquando cum liberis. Quicquid Deus vult fieri sine instrumentis liberis, ut sunt homines nemo impedit, sed quando adhibet libera instrumenta, etiam illis instrumentis aliquid permittit, possunt utique illi resistere, & tunc etiam Dei voluntas effectum habet prout vult, quia Deus conditionate vult.

Quis: Rom. 9. 19. dicit: Voluntati ejus quis resistit.

In isto loco sermo est de vista Dei voluntate, qua Deus aliquid efficere vult, & ad istum effectum tuam omnipotentiam adhibere vult, ut amore creatis coelum terramque. Psal. 114. Esa. 55. 10. 11. Sed illi Dei voluntati quando Deus aliquid præcipit et a nobis fieri vult, homines sæpe restiterunt, confer. Esa. 65. 12. c. 66. 4. Matt. 23. 37. Luc. 7. 30. Act. 7. 52. 53.

IV. Reformati negant proprie absolutum Decretum in Deo & conditionatum dari. Unde affirmant. Deinde

MS 125

Decretum aliud est absolutum aliud conditionatum. Absolutum est in quo nulla conditio est inclusa a cujus impletione executio suspendatur. v. g. Deus omnes vult mori. Conditionatum est in quo ab alicujus conditionis impletione vel omissione executio suspenditur. v. g. Cïrus vel servus mori est decretum conditionatum ut ex quinto Prae: patet. Alias conditionatum decretum vocant Voluntas conditionata. Absolutum autem decretum Voluntas absoluta, alias Decr. Abs. Vocant Voluntas Antecedens, Conditionatum Decret. Voluntas Consequens. Antecedens voluntas est qua homini quam Deus nullâ causâ extra se movet. v. g. vult Deus omnes homines voluntate antecedente salvare. 1. Tim. 2. 4. Voluntas vero consequens est qua requirit hominum actiones, & hoc modo tantum fideles vult salvare, quia tantum illi praestitere unt conditiones Joh. 3. 16. Sic itaq; Voluntas Antecedens & Consequens idem aliquando pro sunt quod Decreta absoluta & Conditionata.

Reformati tanquam Praedestinationis Patroni negant in Deo dari conditionata Decreta, sed patet ex locis S. Sacra in quibus Deus conditiones requirit. Gen. 4. 7. Exod. 19. 5. Num. 14. 24. 1 Reg. 2. 30. Esa. 1. 19. 20. Jer. 18. 7. 8. 2. Joh. 15. 10. 14. Rom. 8. 13. Cap. 10. 9. 2 Tim. 2. 11. 12.

Dices: Conditiones istae non sunt in Deo sed in rebus. R. Objicit quod Deus conditiones requirit in rebus, hinc patet quod Deus has conditiones salvat hos 1 Par. 16. 16. Deinde cum Deus aliquid facit divinum est Deum id velle ita fieri; cum ergo Decreta ejus effecta saepe cessant illa Decreta quae cessant requirebant conditiones, quia cessantibus conditionibus cessat decretum. Luc. 7. 30. C. 13. 34. Matt. 23. 36. Num. 14. 30. Gen. 15. 16.

Objectio. Sic ita q; Decreta Dei mutari possunt. Ergo & immutabilia.

R. Decreta Dei sunt immutabilia, conditiones autem non mutant decreta.

MS 125

crevum, quia sub conditione factum est. & decretum est immutabile sic
si lex sit data, quod qui hac hora comparuerit premium feret qui autz
non, poenam, lex non mutat.

Objectio. Dato hoc & posito conditionato decreto Dei Voluntas suspe-
ctat a conditione, & Dei Voluntas dependebit ab hominibus, quia Deus
expectat conditionem? Ro. Homo potius dependebit a Deo, & non
Deus ab hominibus, quia Deus potuit conditionem & non homo. Pater fi-
tas sine filiatione non potuit concipi, non tamen Pater dependebit a filio,
Dominus non est sine relatione ad servum, non tamen dependet Dnus a
a servo, sic etiam licet Deus expectet conditiones non tamen depende-
bit ab hominibus, sic Paterfamilias expectat fructum vineae arbor,
non tamen dependebit ab illis fructibus. & ex his patet quod omne
decretum non sit absolutum, sed datur & tale quod sub conditione decre-
tum fuisse, ut dare vitam longaevam. Haec tamen sententia de
Decreto conditionato respondet est fructus Praedestinationis, quia vo-
luit Reformati quod Deus praedestinavit omnes homines vel ad
salutem vel ad damnationem sine respectu conditionum.

V. Reformati distinguunt Voluntatem Dei in Voluntatem
Signi & Beneplaciti, dicunt q: Quod Deus hac voluntate
se velit, illa contrarium revelat: Vnitarii negant hanc
distinctionem. rejiciunt.

Dicunt Reformati quod Voluntas Dei sit duplex, alia Voluntas
Signi, alia Voluntas Beneplaciti. Voluntatem beneplaciti alias vo-
cant Voluntatem Decreti, prout etiam Voluntatem Signi alias vocant
Voluntatem Praecepti. Alias etiam ita efficiunt hanc distinctionem
quod alia Voluntas Arcana, alia Revelata, Arcanam vocant Voluntatem
beneplaciti, Revelatam vero Voluntatem Signi ~~beneplaciti~~.
Nos quod attinet dicimus & concedimus dari in Deo Voluntatem revel,

MS 125

Revelatam & arcanam suo sensu; nam Deus omnia quæ vult nobis non revelat, ergo hactenus concedimus in Deo dari Voluntatem arcanam, sed eo sensu quo volunt accipere ut una tantum Voluntatum sit alteri contraria negamus, ut scilt relicta & posita Dei Voluntate Arcana quæ Voluntate Revelata vellet, v.g. vult Deus resipiscentiam Reprobi Voluntate signi non vero voluntate Arcana, quia olim eos destinavit ad exitio. Unde quidam ex ut hanc sententiam magis plausibilem reddant, istam Voluntatem signi tantum abusive vocant voluntatem, & non vocant voluntatem veram nisi effectum sortiatur.

Sed hæc vix possunt conciliare quod distinguunt voluntatem præcepti & beneplaciti, nam omnis Dei Voluntas Dei est voluntas beneplaciti, quia Deo omnia placent. ut patet Rom. 12.2. ubi idem est de Voluntate beneplaciti. ac Eph. 5.10. Et quis unquam dicat, quod illa Voluntas qua Deus revelat, non sit voluntas beneplaciti, seu propria, an ergo scriptura S. non vocat Voluntatem Dei.

Si hæc sententia procederet nullum esset peccatum, quia nemo impingeret in veram Dei voluntatem, aut nullus daretur reatus in pietate, quia ex voluntate revelata non constaret quid Deus velit, itaq; ubi non constat voluntas divina non est ratio in pietate. & si Voluntas præcepti non est vera, imo est contraria, Deus nobis de salute ô revelasset suam Voluntatem, nec sane in Deo talis duplex Voluntas ergo contraria concipi potest. Quæres, Unde scis hanc duplicem Dei Voluntatem? Ex revelatione non quia hic non est Voluntas Arcana sed revelata, nec potest Deus hic & ibi esse contrarius, ut aliud apud se decernat, aliud nobis revelet de salute nostra. Insuper quis neget quidem Deus mandat dilectionem sui, vere nihil vult ex Voluntate Decretiva a decrevit ut toto corde tota mente diligamus.

Excipiunt & asserunt exempla Abrahami & Pharaonis. In Gen. 22. Abrahamo videmus quod Deus Voluntate Arcana Voluntatem non occidendi filium, sed voluntate Signi præcepit occidere. & deinde Deus

MS 125

duplex Volunter. Quero. Unde scij istam Arcanam Voluntatem in Deo, qua
voluit ut Abraham occideret Filium? Ro. Deus revelavit, Ergo revela-
ta Voluntas arcana non est contraria, & quia revelavit contra te est, quia
revelavit ipsi ut ne occideret. Et licet multa in Deo sint arcana, sed
quæ nobis voluit revelare ea antea fuerunt arcana, sed jam quia revé-
lata non sunt arcana, & Deus quæ occulta sunt ~~Deus~~ per operationes
& externa signa revelat, unde Abraham dicit vivi Dei obedi-
se, ceteri hoc Abrahami res fuit tentatio, & ex hoc duplex voluntas non
potest colligi.

Alterum exemplum est Pharaonis ubi dicunt quod Deus præcepit Pha-
raoni ut dimitteret populum, sed occulte voluit, quia induravit cor ejus
Exod. 7. 5. 6. & Sane Deus voluit ut dimitteret populum Pharao,
ergo gratis assumitur quod Deus noluisset ut dimitteret populum, ubi
patet ex eventu, quia Deus effecit ut dimitteret populum. Indura-
vit autem Deus cor Pharaonis, lextate plagæ, quæ propter duritiem
Pharaonis & impenitens cor eos inducere non poterant ut dimitteret
populum, Pharao autem indignus fuit ut primis tribus plagarum im-
mitteret ut ad frugem melioris reducerd, & propterea Deus plagarum
gravitatem resecavit ad finem.

VI. Reformati dicunt decreta Dei esse ipsum Deum: Vitasb
dicunt ee actus Divinæ Voluntatis.

Hæc difficilis et Philosophica quæstio plus laboris ingenio ex-
utilitatis suppeditat, ceterum ut magis expedire possimus Not. 1.

Nota imo. Cum Deus sit Ens perfectissimum v. malis perfectis-
sima, sine dubio Deo tribuendus est Intellectus & Voluntas
Intellectus in Deo si abstracte consideretur non est res principium
actum, quia ~~Deus~~ rei quas Deus facere potest non propterea fa-
cunt quia Deus intelligit se illas facere posse sed quia vult

res illas fieri, propterea fiunt,

& Voluntas Dei abstracte considerata est primum activum rei, non tamen true actus, quia Deus non per aliquid efficit aliquid velle, nisi se intelligat velle, et considerans hoc eius rei, ideo determinet ad aliquid faciendum.

2. Nota. Ista voluntas, cum Deus sit ens perfectissimum, est perfectissima in Deo, et talis voluntas qua quicquid vult potest producere. Cum perfecta est haec voluntas, & datur in Deo tam absoluta potentia qua quicquid vult potest facere, sed haec potentia non est distincta a voluntate aliquid faciendi, sed est voluntas naturalis, quando antecedat eadem voluntas ita ut se cum effectu determinet ad aliquid faciendum.

3. Quamvis talis naturalis potentia Deo sit tribuenda, non tamen de- ut necessario et actu facit quicquid facit, et sit quaecunque sunt possibilia o propterea sunt futura, quia sunt possibilia, sed quia Deus vult ut fiant, quia illud tantum est futurum quod vult, esse rem nisi Deus vult ut fiant sunt mere possibilia. v.g. ut Paulus haec liberos videre possit. Talis vero est haec Dei potentia, qua Deus plura se facere quam facit. v.g. posset mihi majorem capacitatem dare, sed non vult. & absoluta potentia illa tantum finit quae vult.

4. Quae tamen Deus facit non necessario facit, nec voluntate sua determinat. Illa enim necessitas esset vel ex natura rei, quia nulla res necessario existit. Nec ex natura causae Dei, quia Deus in se est sufficiens, non necessario indiget, quia Deus est perfectissimus et ad illam perfectionem implendam nulla alia re indiget, nam illud quod est necessarium pertinet ad existentiam Dei, Nulla res extra Deum pertinent ad essentiam Dei, quia ego clare et distincte percipio existentiam Dei sine aliis rebus.

MS 125

alij rebus. & nulla res sint necessaria præter Deum, et si Deus necessario velle ⁊ res, vel aeterna essent cum deo, quia Deus semper necessario voluisset; vel Deus non fuisset perfectissimus, cum illa res nondum esset, et non est naturalis nexus inter Deum et alias res, talis utiq; necessitus operandi Deo non competit perfectissimo extra se.

5. Hæc Voluntas Dei cum se libere determinat ad aliquid faciendum, illa vero libera voluntatis determinatio quia unus et simplicissimo actu statuit circa se aliquid producere vocat Decretum, quod Decretum in S. Sacra Variis nominibus venit, vocatur propositus gratiæ definitio, vel aliqua Predestinatio Rom. 8. 29. 30. vocatur prognosis id est Præscientia 1 Pet. 1. 2. vocatur prothesis, quæ præcedanea aliqua dispositio Eph. 1. 11. vocatur Eudoxia v. beneplacitum Mat. 11. 26. Eph. 1. 5. vocatur Consilium. Esa. 46. 10. Luc. 7. 30. unde Deus ⁊ operari secundum consilium voluntatis suæ, quæ ipsi etiam respectus fieri ad homines sapientes, cum Deus consilium dicitur nisi. homines enim sapientes antequam aliquid decernant consultare aliquid volent, hoc tamen Deo proprie non convenit, quia omne consilium præsupponit præcedaneam aliqua imperfectionem.

Deus unico et simplicissimo actu se videt, attribuit tamen Deo consilium ut eo magis ostendatur summa Dei independentia, quod omnia quæ agit et quæ sunt non nisi ab ipso dependent, et quæ agit nulla alia ratio assignari potest quam quod velit libere et non dependenter velit.

6. Sexto ergo ista Voluntatis Divinæ libera determinatio, non est aeterna ut Deus est aeternus. Sic: Decreta Dei non sunt ita aeterna prout Deus, quia præter eam Dei nihil est ita aeternum ut Deus. Diximus autem quod ista decreta non pertinent ad essentiam divinam quia non necessario decrevit. Non sunt ita [illegible] ut Deus. quia

MS 125

quia Deus est absolute aeternus, absolute vero ea et non necessario
prægnant. Decreta non necessario existunt quia Deus libere determi-
natit suam voluntate. Deinde quando dicimus decreta de
dicimus quia potuit Deus decernere et non decernere, hoc vel illo modo
decernere, quia Deus libera, et hic semper præsupponimus et præsu-
pimus decretis aliqua potentiam, ipsum potuit aliter decernere.
Et concipiendum est decretum post Dei essentiam, prius enim est Dei es-
sentia, Quando enim prostemur concipere Deum ea libertate
ante res creatas, si non fuit ante decreta. Verissimum est quod
concipere non prostemur Deum tempore, non priore decretis, quia
ante res creatas nullum fuit tempus, sed tamen concipere non pos-
sumus quod non fuerit ante decreta. Quæritur:
Si Deus prius est decretis, quando ~~fuit hoc~~ decretis? R. Non scio
hoc solum tamen scio, quod tunc decrevit quando placuit. Ligne-
rat. Quam diu fuit hoc decretis? Nego, scio tamen quod ante res
creatas nulla fuit temporis idea et mensura. Objecto.
Sic dabit in Deo mutabilitas, quia ex non decernente factus est
decernens? R. Et quando fuit amplius non decrevit, an forte
mutatio in Deo. Deinde quero an Deus hodie intelligat res vel
non? R. intelligit. Ergo Deus res istas non semper intellexit præ-
sentes sed futuras, quia antequam non fuerunt non intellexit, an ergo
Deus ex non intelligente factus est ~~non~~ intelligens? Cum Deus mundum
creavit Deus ex non creante factus est creans, an ergo facta est mu-
tabilitas? R. hæc creatio et continua emanatio non fuit in Deo
mutabilitatem, quare etiam decretum non fuerunt ab æter-
no fuerint mutationem? Deus non mutatur seu operetur extra
se seu non, sed potius est perfectio summa, quia liberrime ad actio-
nes, quicquid vigis ex summa perfectione sequitur illud est perfectio
7. Illa

MS 125

Illa Dei voluntas quæ constituit Dei essentiam distincta est abeius-
dem voluntatis libera determinatione ad res extrinsecas producen-
das, et cum hæc determinatio sit libera, non pertinet ad Dei essen-
tiam, nec idem est cum Deo, ∴ Decreta Dei non sunt ipse Deus.

Objectio. In Deo ēē intelligere et velle non distinguuntur. Et voluntas obj
est determinata pertinet ad essentiam Dei. Ergo est Deus. Rx Hic
non de ea voluntate quæritur quæ constituit essentiam dei, sed de
voluntate libera, et ex ista determinatione relatio oritur ad res cre-
atas et Deum, quæ nihil mutat, quia præsupponit ēē vel non esse.

2j Dij: Nihil est in Deo quod non sit ipse Deus? Rx Hæc objectio
ex dictis facile diluitur, nam per decreta nihil aliud significatur relatio
ōnis voluntatis ad res creatas. Hinc patet quod sint illa distinc-
to, Decretum vel est substantia vel accidens? Hoc tamen ō
negamus quod multa latere nos possunt quæ in Deo sunt, et
ipsis etiam decretis quæ nos non assequimur ratione, nempe quum
de re futura aliquid decernat, non intelligimus, quid sit Deus est
simplicissimus actus, et in Deo aliud atq; aliud concipere ō possu-
mus. Nec est hic proprie dictum decretum in Deo, sed aliquid
simile, hic itaq; inutilis est Disputatio an decreta Dei sunt ipse
Deus? Nostro sane concipiendi modo Decretum a decreto differt.

3 Dij, Deus n. necessario existit, d. p. hinc set Decreta ~~publicare~~ de-
cernere vel non. Quis dicet Decretum de salvando humano ge-
nere et de Filio mittendo ēē Deum. Et itaq; aliquis Decreta
habeat pro Deo, an hoc erunt Dii quia Decreta, et hinc de de
cretis, sed de Deo disputet. Et tamen adhuc nimirum Decreti in-
telligat Deum. An Deus ejus erit Decretum, quis unquam dicere sit. Et
hæc de obscura et Philosophica magis quæ Theologica quæstione. In Decreta

Dei N. Dij.

MS 125

§. Reformati dicunt Deum Innocentes creaturas æternis cru- VII.
ciatibus subjicere poste. Unitas negant.

Questio est an Deus Innocentes creaturas æternis ✠. inutilis est Questio, nam tantum talis est, an Deus Cœlum subvertere possit? tales vtiq; Questiones quantum fieri potest cavendæ, et landandi sunt viri qui talibus Questionibus se abstinent, ut jubet Paulus abstinere questiones quæ non ædificant. 1 Tim. 1. 4. 5. ✠. 2 Tim 2. 23. Tit. 3. 9. Nihilig; est propterea, quia est mistar Idea Platonica, et hæc questio ex revelatione sua est decisa, quod Deus innocentes creaturas non sit cruciare, ut vera tamen est hæc Questio ut sit Patrona Prædestinationis. Tamen ut de hac Questione aliquid nobis innotescat. adtendum est aliquid.

Hæc sententia repugnat justitiæ Divinæ, et maxime postquam ex Verbo suo jus dedit, repugnat id negare quod promiserat, quia justitia est dare jus suum cuiq;. & Deus innocentes creaturas non ✠ æternis cruciatibus subjicere Dices:

Non repugnat, quia si suis potest per bonum suum variis calamitatibus mitem, mansuetum subjicere, non repugnat eum in æternum subjicere? R. Multum diversa est ratio, nam illud subjectio calamitatibus, sit bono ipsius, non malo, et sæpe sine materia ✠ etatis, et majori bono compensabili, sed vita æterna. ✠ æternis cruciatibus quis suis nisi malum ipsius, nisi et prætextet tales nunquam nasci ut Deus Christus dicit:

Dices: In hoc Deus absolutum Dominium exercet? R.
Et ex alij causis potest absolutum Dei Dominium exerceri, quia Deus tali illustratione non indiget ad hoc demonstrandum, quod bonus

MS 125

gum bonitate & misericordia hæ dominium tolet temperare.
Et quid esset majus crudelitatis signum, quam nulle & merito
Innocentes summo malo afficere. Quin etiam videt & S. Scra
quod Deus malis meritibus propter suos electos parcus pepercit. Ergo
ergo innocentes æternis cruciatibus subjicere, & maxime cum
hæc actio sit Judicis, Judicij n. non est innocentes torquere, &
debet unicuiq; juxta merita reddere sua, & hæc de attribu-
ere non licet. Dices: Toti quanti Dei sumus, & prout u-
nus quisq; re sua uti & abuti & cum Deus ut Dominus nobis-
cum ſt agere quod velit, & æternis cruciatibus subjicere. R
Potest unus quisq; uti & abuti ira ut irrationali, rebus carib,
ut prædia &. Sed aliud est negotium cum creaturis rationalibus
ut cum liberis, famulis &. aliud cum irrationalibus. Cum itaq;
nos simus Dei rationabiles creaturæ. & ita tractet ut rationa-
biles creaturas, quæ rationis sensum debent, & capiatis. & vult
ita tractare tanquam qui sentiunt debere &. Sic itaq; pro re-
atio est quasi tacitum aliquod pactum, quo Deus obligavit se
quod velit nobiscum agere tanquam creaturis rationalibus. Et
cum Deus nos creavit de tot ipsa quod cum ratione nostra conveniat
Deinde cum creavit rationale, creavit legi subjectum, quia in di-
ctat legem naturæ. & licet pactum per Christum ò esset, tracta-
ret tamen nos tanquam legi subjectos. Quid agit lex? Bonis
præmium, malis pœnam ſt dare soles. Peccatum & pœna Prelata,
Et ubi ò est peccatum nisi pœna, & innocentes creaturas æternis cru-
ciatibus subjicere posset. Hoc dicimus quod hi in
theoria consideremus perfectiones Divinas, hæc non competit illi quod inno-
centes creaturas æternis cruciatibus posset subjicere. Dato tamen
pe
pe

MS 125

per impossibile quod Divinis perfectionibus non repugnet id, gratia tamen per Iesum Christum repugnat, et penitus extinguit.

§. Reformati dicunt vitæ terminum immobiliter esse constitutum cum omnibus vitæ et mortis circumstantiis: Unitarii dicunt Deum accelerare v. retardare juxta merita cujusq; opera. VIII.

Quæstio est, an humanæ vitæ terminus cum omnibus circumstantiis, modis tempore, loco, via finis sit unicuiq;, ut illum terminum transgredi non liceat, v. an Decretum sit quod singuli hominum, hoc loco, hac hora, hac circumstantia et modo moriantur?

1. Ut itaq; hæc Quæstio magis expediri possit Observa 1mo quod Deus constituit certam aliquam sphæram vitæ humanæ, quam voluit vitam humanam circumscribi; illa autem sphæra est, 70. vel 80. annor?, ubi Psal. 90.10. patet. via tamen ut Deus tibi reservaret illam libertatem, ut istam sphæram possit dimittere, ut non sit necessarium unicuiq; 70. aut 80 annos attingere, vel augere ad 100. 120. Exod. 6.8. sic habemus in Moyse exemplum Deut. 34. qui 120. annorum erat. Primi quidem Parentes plures vixerunt annos, d. jam nostra ætas circumscripta est præter propter 90. annis.

2. Obs. Deus constituit certum temperamentum, ut vivere possint, vel citius morianter, sic in juvenibus aliud est temperamentum quam in senibus, quia ordinarie juvenes dicimus posse mori, sed senes ita sunt dispositi et ejusdem sunt temperamenti ut die annis: Impossibile est tenerum diu vivere, quin eram in certis hominibus certum temperamentum, ut plurimum possint vivere quam alii, contra autem videmus quosdam aliquot annos vix posse attingere. Et dedit Deus certum temperamentum, salvâ tamen manente ejus libertate, et Dominio, ut si qui sint infirmo temperamento Deus possit facere ut citius

MS 125

ut dictum sciant, alios autem qui bene sint temperanter vite prestitue-
re propter causas sibi cognitas. Et Quia eiam hominibus dedit ~~vite~~
~~dictum~~ rationem, ut sobrie vivendi ratione se conservare aut destrue-
re possint. Licet ergo Deus constituerit alignam sphceram vite hu-
mane, et dederit tempus tamen ut per longaevitatem vel decurtationem
vite maximam hec rationem prudentie et imprudentie, pietatis et im-
pietatis. Deinde non tantum modo vivendi rationem habet, sed etiam pieta-
tis et obedientie, sepe enim prestat quibusdam hominibus vivere quam mo-
ri, quibusdam autem mori quam vivere. ut Esa. 57. 1. 4 Reg. 22. 20.
Diximus quod Deus semper sibi reservet dominium, et quod rationem
habeat pietatis et impietatis, quod patet Exod. 20. Eph. 6. 2. Exod.
23. 25. 26. Psal. 90. 16. 3 Reg. 3. 14. Prov. 10. 27. Sic ergo facta est promis-
sio longevitatis, sed si fuisset decretum de termino vite inviolabilis esset
promissio, nam promissio vite hec locum, ubi ea amplecti vel non am-
plecti pt, et contra pronti pij longevitatis promissio facta est, ita
impijs comminatus est deus. Deut. 30. 19. C. 28. 29. 4. Psal. 54. 24. Psal.
101. Dices: Deus dicit diminuere dies alicujus comparate ad alios
quod plus vivant, aut comparate ad proprium cujusq; tempus, quod ali-
plus vellent vivere, et sic cum Deus talia promittit, tantum salvatur.
R. si hec objectio procederet sic omnium vita decurtaretur, quia mul-
tus hominum est qui nollet vivere, sunt quidam tales quos tedet vi-
te, sed si jubeat Deus mori indicas vita tamen perexit. Ex pro-
missis et minis patet quod terminus vite non sit immobilis.
Sed patet etiam ex exemplis quod Deus quorundam vitam ob pie-
tatem prolongaverit, quorundam autem ob impietatem abbreviave-
rit, patet in Ezechia. Eccles. 38. 10. Vide hic et 4 Reg. 20. sic.
et ex exemplis Ninivitarum Jonae. 3. Jer. 18. 7. 8. Habe-
mus etiam vite abbreviate exempla. Pet. 6. 6. 7. Num. 14. 23. 1 Cor.
10. 7. 8. 9. exemplo sunt et filii Jude. Pet. 35. 7. 10. pater et exem-
plo Abdalon 2 Reg. 18. 14. deinde 2 Reg. 24. exemplum Davidis

cui opus data est eligere vitæ spatium, posterum, bellum, quod opus certe probat terminum vitæ fixum non ee, si enim certo decrevisset Deus omnes circumstantias mortis, opus data non finisset, patet & et exemplis terminum vitæ non ee immutabilem.

Objectio. Job. 14.5. Hoc in loco nihil est quod contra nos probaret, & nihil aliud est quam quod terminum constituit, qui vitare potest. Deinde potest ee certus de brevitate vitæ humanæ, & ut illic terminus est in Dei & non hominum potestate, cum prolongare, inde comparatur floribus & aliis caducis.

Ita in loco quem ex Psal. 38. 6. 39. 6. dicunt nihil est: Mensurabiles posuisti dies terminum posuisti, non quod hic loco, hac hora constituisse mensuram vitæ. Objectio. Deus præscit horam, modum mortis, & illo terminus vitæ virtute prolongari, vito abbreviari non potest. R. Dicimus quod scientia rebus non inferat necessitatem, & scientia non statim præsupponit decretum, plura enim Deus scit quam decrevit, & quem admodum rebus præteritis nullam scientia infert necessitatem, ita neq; futuris. Dices: Deus certo præscit. & non potest mutari. R. Ita est, quia primum præscit quale vitæ genus quisque electurus, præscit inclinationes, ex quibus regnat brevitas vitæ vel longævitas, sed illud vitæ genus a se deponendo, vi vitæ pietatis operum dei, præteritis horam prolongare, vim minus abbreviare. Ex his ergo sententia nostra est, quod Deus decreto æterno vitæ nostræ terminum non posuit fixum, ut nullus habeat respectus pietatis & impietatis, vel prioris rationis vitæ nostræ terminum immobilis.

De Prædestinatione.

§. 1. Reformati dicunt Deum ab æterno elegisse quosdam ad salu-

3

MS 125

salutem, quosdam reprobasse ad damnationem absq; ullo operum respectu. Vnitt. sic sentiunt. Datur Vniversalis Prædestinatio talis quæ est Divinæ Voluntatis propositum ab æterno factum, quo Deus ex mero beneplacito in Filio salvare constituit omnes qui acta pœnitentia in Christum credunt, et ad finem usq; perseverant, ita ut Beneplacitum sit causa Prægumena, fundamentum sit Christus, causa finis gratia non fides et opera nra. Et hinc Reformati dicunt Fidem et obedientiam Electionis ad gloriam non conditionem antecedentem, sed fructum subsequentem, a Deo effectum. Vnitt. dicunt: Nullum inter Electos ad gloriam considerandum, nisi fide et obedientia, ut conditione Electis necessaria, præditum.

Antequam de Prædestinatione agerimus terminii hujus Aphorismi sunt explicandi. Vox Prædestinationis Græce προορισμος aliquot vicibus in S. Sacra occurrit. Rom. 8. 29 30. Eph. 1. 5. 11. 1 Cor. 2. 7. ex tamen prædestinationis usquam hic significat decretum prædestinationis de salute et damnatione hominum. Significat ergo decretum Creationis, ad beneficia in Evangelio contenta, ita ut Prædestinatio in S. Sacra usquam in se includit Reprobationem, sed tantum mere propositum Dei salvandi homines. Verum cum Deus fecit decretum vocare homines ad gratiam Evangelii, fecit etiam Decretum de salute et damnatione hominum, unde communiter apud Theologos in Salut. quod Prædestinatio seu illud propositum de salute et damnatione hominum, quod S. Sacra do non extendat, ac proinde nos loquimur etiam cum Theologis, quia cum ipsis nobis res est. Intelligimus itaq; per

per Prædestinationem generale Dei decretum quo Deus constituit credentes in Christo salvare, infideles damnare.

Causa Prægumena alias Impulsiva, est quæ intrinsece eum impellit ad aliquid agendum. Sic hujus Prædestinationis Causa Prægumena est Beneplacitum Dei, & tantum a Voluntate Dei dependet, quia nulla est necessitas, quæ ad hoc Decretum impulisset. Deinde Deus istam gratiam fecit cum peccatoribus 2 Tim. 1.9.10. Atqui peccatores Deum non impellunt. &c. Est etenim gratia divina quod talia media salutis fidem & obedientiam in hoc negotio salutis acceptet, ea vera nobiscum agat ac cum electis V.T. & ex his patet Causam Prægumenam ergo Beneplacitum Dei, patet & hoc Decretum appellari legem quendam Dei Universalis.

Quia vero in Prædestinatione respiciat Deus homines fideles tanquam Christo, v. infideles, & per Christum confert salutem, quia non est finis Christo salus Act. 4. 12. & Christus est finis dominetur hujus Prædestinationis. Matt. 16. 16. Joh. 3. 16. 36. c. 6. 40.

Causa finis quia non est conditio ad agendum necessaria, sed tale requisitum in agente finis quia agens agere non valet, & talis conditio quam Deus requirit ad salutem est fides & bona opera.

Est autem in hoc aphorismo etiam Electionis, Eligere et separare vel segregare rem vel personam ab alio, ~~ad aliquid privilegium quo alio carent~~. Finis itaque in S. Sacra Electio significat actualem aliquem segregationem ad aliquid privilegium quo alii carent, vide exempla Deut. 7. 6. Act. 2. Luc. 6. 13. Rom. 9.

Electio in salutis negotio alia est ad Gratiam alia ad Gloriam, istæ phrases et Voces S. Sacræ sunt ignotæ, sensus tamen est S. Sacræ.

Electio ad Gratiam alias vocata Electio Antecedens quæ est

MS 125

est vocatio Divina per Evangelium
Dices: Hæc vocatio ad gratiam
particularis et singularis per quam
quia Deus omnibus offert. R
gnandi ad credendum &c.
sine ex statu nisi quo ad aliquem
to. & statum dijungunt.
Electio ad Gloriam alias
dicit Antecedens, quia antecedit
sequitur nostra opera, Et hæc
quantio fidelium ab infidelibus
in S. Sacra simpliciter vocantur Elec
Matt. 22. 14. 2 Tim. 2. 10. Apoc. 17
Nota itaq; de utraq; Electione
Facta ab æterno, sed in tempore
salutem, & post quæ credidernt in
Est Electio ad Gratiam fidei
et non regni, quia creati ad Gra
ne, et sic fides non est effectus
sanctus. Sed Electio
et bona opera, tanquam cau
Nota. Electionis ad Gratiam
Electionis autem Gloriam ob
quia Deus non nisi fideles ad
Rom. 10. 9. Matt. 5. 20. Luc. 13.
Hic ad de, quando nobis ca
de Electione, est præcipue de
electis

MS 125

est vocatio Divina per Evangelium ad participationem salutis.

Dices: Hæc vocatio ad gratiam non est Electio, quia Electio est particularis et singularis personæ oblatio vero gratiæ Vitæ salis, quia Deus omnibus offert. R. Imo est electio, quia tunc homines separantur ad serviendum Deo. 1 Cor. 1. 27. Est etiam electio, quia tunc ex statu vitiosi ad aliquod privilegium separantur 1 Pet. 2. 9. 10. e statum dignum.

Electio ad Gloriam alias vocat Electio Consequens. Illa dicit Antecedens, quia antecedit nostra opera, hæc Consequens, quia sequitur nostra opera, Et hæc electio ad Gloriam est actualis tota gestatio fidelium ab infidelibus ad aliquod officium, et tales in S. Sacra simplicitate vocantur Electi 1 Thes. 1. 4. Rom. 8. 33. Col. 3. 12. Matt. 22. 14. 2 Tim. 2. 10. Apoc. 17. 14.

1. Nota itaq; de ultraq; Electione, quod neutra fiat electionem facta ab æterno, sed in tempore, nam Deus in tempore vocat ad salutem, et postea credentes in tempore electi sunt ex verba infidelium.

2. Nor Electionem ad Gratiam fides non præcedit, sed potest sequi et non sequi, quia vocati ad Gratiam possunt annuere vel temnere, et sic fides non est effectus necessarius electionis, d. fructus spontaneus. Sed Electionem ad Gloriam præcedunt fides et bona opera, tanquam conditiones prærequisitæ.

3. Nota. Electionis ad Gratiam objectum est homo infidelis. Electionis autem Gloriam objectum est homo fidelis, gratia quia Deus non nisi fideles vult salvare. Joh. 6. 40. C. 8. 24. Rom. 10. 9. Matt. 5. 20. Luc. 13. 3. 5. Rom. 8. 13. Hæc de Terminis

His adde, quando nobis controversia mota cedit cum Reform. de Electione, est præcipue de Electione ad Gloriam, nam alia electio vocatio magis Officii

MS 125

Inter ipsos Reformatos, apud quos Prædestinatio nunc questio est de objecto Prædestinationis? An sit objectum Prædestinationis homo creatus & lapsus, an homo creabilis & labilis?

Quidam Reformatorum actus Prædestinationis incipiunt a creatione v. lapsu hominis, & hi vocantur Sublapsarii v. Infralapsarii, quia a lapsu incipiunt Decretum Prædestinationis, ita enim existimant quod lapsus Prædestinationem præcesserit.

Alii nituntur a priore Dei, quid Deus intendat, nempe manifestationem suæ gloriæ & tales vocantur Supralapsarii, quia hi ante ~~Praedestinationem~~ lapsum existimant factam fuisse Prædestinationem.

Summa ergo Prædestinationis quam asserunt Reformati hæc quod Deus ab æterno immutabili Decreto constituit de singulis hominibus quosdam salvandi, & quosdam damnandi, nulla habita ratione fidei & obedientiæ. Illud vero Decretum quo Deus homines voluit salvare vocant Electionem, quo autem voluit damnare vocant Reprobationem; & has duas partes vocant Prædestinationis.

Hæc sententia nobis non placet, nam si Deus omnibus offert gratiam & salutem, nullum gratia & salute excludit, deq; enim hypothesis tribui non potest. At quod Deus omnibus obtulit salutem 1 Tim. 4. 10. Tit. 2. 11. Act. 13. 47. Esa. 49. 10. Deus non vult mortem peccatoris. Ezech. 18. 23. & antea non desistit aliquem ad mortem. Confer. 1 Tim. 2. 4. 2 Pet. 3. 9. 1 Tim. 2. 6. 2 Cor. 5. 15. 1 Joh. 2. 2. & gratia omnibus est oblata.

Excipis: Offert Deus gratiam ut moveat nostri officii, & deinde ut homines sint inexcusabiles. R. Ubi gratia nihil valet

MS 125

valeat ibi nullum est officium, sed Reprobis officia mutare ut bona opera faciant non est, quia cum illis prædistinxit ad mortem & destituit viribus. Et quare sint in excusabiles, atqui illos impotentia excusat, quia ~~impossibilia nemo obligatur. Divus~~ Deus ~~illos~~ derelict ad mortem. Deinde an propterea ~~sunt~~ inexcusabiles reddendi quia non possunt credere, quia ad impossibilia nemo obligatur.

Dicimus itaq; nos hanc Doctrinam præfectionibus Divinis derogare, pietati impedimento esse. Derogat sanctitati & justitiæ Dei ut unum electum damnet, auxilium neget, ejus præcepta quæ non possunt facere id quod mandat ipsis, repugnat velle peccatum, quod ex hac sententia videri segui. Cui enim vult finem, vult etiam media, Deus vult finem ut damnandi damnandi, & vult media ut sint improbi. Finis & vult peccatum. Finis bonitas conciliat bonitatem mediis, finis conciliat mediis amabilitatem, & si Deus quos damnare vult damnare nulla habita ratione fidei & operum & vult peccata. Non enim vult sanctitatem Divinam a Reprobis sub comminatione mortis fidem & obedientiam exigere quia ea non ex bene agere. Dicimus a priori habent suam mensuram, & quæ quidagunt jam damnabiliter, ejus præsent bonum agere Deus nollet quia jam reprobavit. Cui bono Deus comminatus est Reprobis, Ubi enim est promissio & comminatio ibi est libertas ad oppositia, atqui Reprobi non habent libertatem ad oppositia. &c. Dices: Non sunt veræ comminationes sed tantum enunciationes. R. Sic est, est etiam hæc Objectio enunciatio sed hoc sensu, sed Deus talis non est ut tales enunciationes nudas det, sed effectum cum sensu. Objectio. 4 Reprobis Deus promittit præcidens quia negat Electis? &c.

atio nisi quæstio est
tum Prædestinationis
lis & labilis?
incipiunt a Creatione
v. Infra Lapsarii,
ationis, ita enim ex.
cessit.
tendent, nempe mi.
Infralapsarii, qui
rum sciste Prædestina.
unt Reprobi hæc
astituit de singulis ho.
n neant, nulla habita
retum quæ Deus homine
uten velint damnare
ctis præsent Prædestina.
si Deus omnibus offert
excludit, Deus enim ho-
minibus obtulit salutem
o. Deus non vult mo.
destinavit aliquem
Tim. 2. 6. 2 Cor. 5. 15. 1 Joh.
eat nostri officii, &
R. Ubi Deus nihil
valeat

Quaro, unde scis quod per accidens promittat, & mandata ad Electos magis quam ad Reprobos petricant.

Justitiæ erani Divinæ repugnat unicuiq; damnare, nec permittit justitia ut unicuiq; sub ratione nocentem destruat, quia ipsi innocentes ō potuerunt sicri nocentes quia Deus ad hoc determinavit. Justitia non est aliquem ad malum determinare, vrel ad bonum denegare, & punire.

Repugnat etiam Bonitati divinæ & misericordiæ Divinæ, quæ enim bonitas ni Deo aliqui plus malignum velle dare? quis damnet aliquem velle perire? Deus vult Reprobos perire, quia iprosodit, quem enim quis odit parisse cupit. Quæ ibi misericordia? quæ erain indignis beneficiat, tantum abest ut beneficium damnet, Ais: Facit propterea ut demonstret misericordiam. R. Ladere aliquem ut sanet non est misericordia, tanto magis ladere ut moriatur. Dis: Facit tamen in Electis misericordiam? Dato sed non antecessit quod hic fit misericordia, major tamen severitas quam misericordia, quia plus est Reprobi quam Electi. Nec Electi & misericordia salvantur, d. & beneplacito, quia misericordia præsupponit ipso iam miserum. Dequi ex hypothesi ipsos Electi non possunt peccare. Ergo & misericordia non salvantur.

De Prædestinatione quæ Reformatis propria est videmus quod eadem Doctrina erestat perfectioni Divinæ, iisdemq; repugnet, pietati autem impedimento sit. Duæ enim sunt pestes præcipuæ pietatis scilicet securitas & desperatio, sunt tales pestes pietatis, quæ omnem aptam natam sunt extinguere pietatem, prisca vero Doctrina Prædestinationis, tum securitati, tum desperatio locum habebit.

Sumitur

MS 125

Securitas in Electis, erunt enim securi de statu, nec amplius erunt solliciti in negotio pietatis: Desperatio prodeat in Reprobis, quia quicquid agerent inutilis est eorum conatus. Electis necessarium non est ut cv. peccatum metuant, vel ut de peccato commisso doleant, Peccatum mortale non possunt, quia Deus efficit in ipsis fidem; nec commissum dolere, quia Electi semel prædestinati sunt, et quicquid egerint id accidet quod Deus semel definivit. Et in Reprobis consequens necessarium est Desperatio, illi enim non amplius sperabunt, quia Deus decrevit de illorum damnatione, sublata vero spe et fide, nullus locus est obedientiæ et gratitudini, cui enim bono aliquis ipsi obediat, a quo nihil sperare potest, et cui illi gratitudinem præster a quo plus mali quam boni accepit, plus enim refert in æternum torqueri quam per aliquot annos bene esse. Et Doctrina Prædest. impedimento est pietati.

Dices: Non omnibus constat Prædestinationis arcanum. Et Prædest. ō producet securitatem et desperationem. R. Dato, non constet, constat tamen de hoc Dilemmate. Aut sum Electus aut Reprobus. Si sum Electus, non possum perire, quia Deus in me efficit fidem. Si sum Reprobus. Frustra est omnis meus conatus, quia necessarium definitum est quicquam sceleribus te astringant, et quin damnentur pietati, frustraneus n. est ille conatus qui in illis rebus quæ fine nostra cura necessario eveniunt, aut si non eveniunt nullâ curâ evenire possunt, et hic in nullo est Religio, quia omnis Religio est spontanea, hic vero non datur spontaneitas, quia et voluntatibus et scientibus fit, et hic proinde nullus erit cultus, precumve studium.

Dices: Deus tamen non dat salutem nisi precibus, R. Bene, et iam Deus hoc in nobis efficit. Dices: Videmus tamen quod hæc doctrina prædest. multi pie vivant, et non est impedimento pietati? R. Si pie vivant id non fit vi Doctrinæ sed per accidens, et ex singulari Dei gratia, vi enim hujus Doctrinæ nulla pietas regnat,

et si hujus Doctrinæ Patroni piè vivant sane illud praxi dubiam reddit hanc theoriam, Vix enim persuadere possumus nos ille qui bene vivit, persuasus sit de veritate hujus Doctrinæ

Objectio contra tractatus dicta, quod dicunt in S. Sacra quosdam electi ad vitam, alios reprobati ad damnationem. Et sic tales Prædestinati assumunt loca in quibus putant quosdam electos ee ad vitam. Rom. 8. 28. 29. 30. Act. 13/48. Eph. 1. 4. Reprobos vero ad damnationem putant tribui in locis. Prov. 16. 4. 1 Pet. 2. 7. 8. Jud. 4. Matt. 13. 11. in quo ultimo loco putant tribui Electionem et Reprobationem.

1. loc. De his singillatim, et primum ex citatis locum ad Rom. 8. 28. 29. Quod est catena salutis nostræ, in qua maxime delectant Reformati, sed nihil omnino ibi habent quam Prædestinationem.

1. Ut itaque hic locus melius intelligatur Nota 1mo. quod ipsius ipsissimum verbum et eodem capite consolari afflictos, postea vero doctrina Prædestinationis nulla fieret consolatio, nam postea fideles electos, dicit v. 28. diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Atqui nullus novit se ee electum. Ergo nullus habebit locum consolari.

2. Nota. Qui hic dicuntur prædestinati illi dicuntur eandem glorificandi, atqui Reprobi non glorificabuntur. Et hic non est sermo de illa Prædestinatione quæ sit in Electos eandem Reprobationem.

3. Nota. Subjecta de quibus Apostolus hic agit sunt fideles, quidem diligunt v. 28. Prædestinati vero absolute non sunt homines jam fideles, sed nondum fideles, quia Deus illos Prædestinavit qui nondum crediderunt, Et de illis hic est sermo, quibus omnia cooperantur in bonum, atqui quibus hanc prædestinationem nec Electis nec Reprobis cooperantur omnia in bonum. Non Electis, quia eorum electio est immutabilis, ac proinde afflictiones non essent media constituendi eorum salutem. Et in illis nihil operatur. Non in Reg-

MS 125

Non in Reprobis, quid enim nihilatis possent operari afflictiones in Reprobis, tum in hac tum in futura vita patiantur. Dices: Hic pro omnia non intelligenda sunt afflictiones, sed peccata. R. Contradictio est in adjecto, quod peccatum bonum operetur, quia potius peccata salutis semper sunt noxia. Et non operatur bonum. Psal. 5:7. Esa. 59.2. Rom. 6.23. Eph. 5.6. Et ly omnia non ad peccata est extendenda sed ad subjectam materiam est restringenda, ex v.17. ubi Hebraeus comp. Deinde v.29. Imago Christi hic est conformitas cum passionibus ejus, ut ita sensus eram gloriae participes, nam quos praescivit hos et praedestinavit &c. ut quemadmodum filius quia est primogenitus in multis fratribus per passiones intravit in Regnum Coelorum, ita et nos per passiones intrabimus, unde non erubescat nos fratres appellare. vide Heb. 2.10. unde C. 12. 1.2.3. v. Stevens et nos S. per patientiam. 2. Cor. 1.7. vide et Luc. 22.29. et conf. C. 24. 26. et Matt. 16.24. Act. 14.22. ex quibus patet quod ad exemplum Christi per multas passiones debemus intrare Regnum Coelor. Subjecta magis de quibus hic agitur sunt diligentes Deum, Materia autem quae in ipsis cooperatur bonum sunt afflictiones, quae efficiunt ut imago Christi resplendeat in nobis, quia quemadmodum ipse per multas passiones ad gloriam est Regnum Coelorum, ita et nos &c. ut efficiamur haedes.

Nota. quando dicit quos praescivit &c. quos Deus salvare decrevit 4.
illi dicunt, hic praecognitio et praescii, habet enim in ultimo nexu et glorificabit. Atqui Deus non nisi fideles salvare decrevit. Et eram hic per praecognitos illi tantum intelligendi. Hinc jam patet nosse in S. Sacra non semper stare aliquam speculativam scientiam, sed approbativam, Psal. 1.6. 2 Tim. 2.19. 1 Cor. 8.3. et non nosse significare non approbare Matt. 7.23. C. 25.12. ita fecisse sed hic desere

MS 125

decretum approbationis. uti accipit Rom. 11.2. ut sensus sit: quos præscit
÷ quos ~~electi~~ approbaturus sit salvare pater hic ex v. 28. illi dicuntur
vocati qui vocationi parent, qui diligunt Deum. 1 Cor. 1.2. 24. Apoc 17.
14. et jam prout v. 28. vocati illud significant qui vocationi obtemperant, ita v. 30. vocati illi sunt qui vocati sunt ad patientiam, 1 Pet.
2.21. 1 Thes. 3.3. proxima enim lex in Schola Christi est patientia. Matth.
16.24. ut sensus hujus catenæ aureæ sit: Quos Deus ex gratioso suo
beneplacito ad salutem vocat, et qui illi obediunt, illis jam omnia
a cooperantur in bonum, quia quos Deus decrevit pro suis agnoscere,
eos prædestinavit ut per efficacem spiritus ad salutem, et qui deni
exemplo filii, quos vero per efficacem vocavit, hos et justificat,
÷ non tanquam peccatores tractat, sed tanquam absolutos a peccato, quos autem hic absolvit a peccato, hos et glorificat.

Et Clericus Vir Eruditus ~~qui~~ hæc tuber in hunc locum:
Quum hic agatur de re quæ eo tempore quo loquebatur Paulus non magis erat præteritum, quam præsens aut futurum, nolim omnes hos ce
Aoristos præterito tempori, nam constat apud Græcos Aoristum, ut apud
Hebræos futurum, sæpe significare consequentem, atque ita videndum
existimarim: Quos prædestinavit eos et vocat (i. h. e. vocare solet)
quos vocavit, eos et justificat, quos justificavit, eos et glorificat.
Cæte hunc ea sensum omnes Patres græci agnoscunt, sed non animadvertunt Aoristos consequentem significare. hæc ille.

2. loc. Alter locus extat Act. 13.48. præordinati ad Vitam.
Ex hoc loco non recipit Prædestinatio, nam ~~hic~~ hic in Græco
non extat Compositum sed simplex, ex quo patet scriptorem hic ea
de decreto ante hominis ortum facto, (2.) Nec sit hic mentio
Dei, quod a Deo sint præordinati, ut mox postea id baptizentur,

3. Vt

(3) Vox Græca Tattein quæ
Sanctorum Dei Decretum
Tetagmenoi vertitur, non
quicunque credi sunt ad Vitam
omnes ordinati sunt ad Vitam
Nec existimandum quod hi
ad Vitam modo credidissent
ordinati, illi sunt, qui Evan
gelium, aut
gnunt ad Regnum Dei, Apti
mones, sive ut ordinati illi
qui ita de his persuasi sunt, quod
illi qui rejecerunt Evangelium
dicuntur illi dicunt qui se dis
illa vita aliquid etiam Act. 15
hæc vox vocandi ea positiva,
accipiendi pro recipiendi, ni
ea affectum significant, ut
ipsi. Sic etiam Vox
ordinandi, sæpe signi
ne, licet vide ad ea positiva
ne antitheseos significat
1 Pet. 5.5.
Testimonium ex Act.
Electio non tam simp
Decretum electionis, vide tum
5. Eph. 2.5.6. Joh. 5. 22. 26.
legit, pro decrevit eligere

MS 125

(3) Vox Græca Tattein quod est ordinare, usquam hîc scat in S. Sacra æternum dei Decretum, illud enim in S. Sacra exprimit Vox Boulē v. thouridzo, non Verbo tasso. (4.) Dicunt mi credidisse quos ordinati sunt ad Vitam æternam, atqui qui credidernt omnes ordinati sunt ad Vitam æternam ut Judas Hymenæus (5.) Nec existimandum quod tum temporis aut omnes qui ordinati sunt ad Vitam credidissent aut saltem in una civitate, & tunc Vo-ordinati, illi sunt, qui Evangelicæ divinæ gratiæ apti fuerunt ad recipiendum Evangelium, aut prout Luc. 9. 62. exponit, qui apti fuerunt ad Regnum Dei, Apti itaq; fuerunt qui fuerunt docti, & non curiosi, ita ut ordinati illi sunt, qui non ab aliis sunt ordinati, sed ipsi se se disposuerunt, quod patet ex antithesi to: quem admodum illi qui rejecerunt Evangelium, ipsi rejecerunt & non Deus, ita Deus dicitur illi ordinasse qui se disposuerunt ad Vitam æternam. Vox illa via accipitur etiam Act. 15. 2. C. 20. 23. Nec mirum aliquis quod hæc Vox Vocabuli ea passiva, nam in S. Sacra sæpe Verba passiva accipiuntur pro reciprocis, & Verba passiva non tantum passionem & actionem significant, ut Luc. 9. 62. sic Jac. 4. 10. 1 Pet. 5. 6. 2 Mach. 1. 3. Hic etiam Vox aptus hunc ordinationem nempe subjici v. subordinari, sæpe significat in S. Sacra reipsum subjicere v. parere, licet Vide ad & passiva. ut Rom. 10. 3. Heb. 12. 9. Jac. 4. 10. & contra antitassomai significat obsequium negare. Rom. 13. 2. Jac. 5. 6. 1 Pet. 5. 5.

Tertius locus est. Eph. 1. 4. Sicut elegit nos in ipso ante 3 loc.

Hic electio non tam simplicitur ipsam electionem significat, quam Decretum electionis, Vide similiq; loquendi modos 2 Tim. 1. 9. sic Joh. 17. 5. Eph. 2. 5. 6. Joh. 5. 22. 26. Jer. 24. 36. Num. 20. 12. & qui non elegit? qui decretit eligere quasi elegit electione? Quo ad Gratiam v. ad

v. ad Gloriam? Sane ad Gratiam ut ex v. 25. patet. Enim ad Gloriam. Deinde v. 4. elegit nos sanctos, nisi ipse v. 5. elegit per Christum. Et elegit nos tamen filii, quod est Electionis ad Gratiam. Dici deinde quod elegit in Christo. i. per Christum, Deus enim constituit salvare homines per Christum, unde patet quod hic tit sermo de Electione ad Gratiam.

Ex opposito excludimus illa loca in quibus putant nonnulli tantum Reprobatos esse ad damnationem.

loc. 1. Primus locus est Prov. 16. 4. — impium quoque ad diem malum. Dies malus significat hic diem calamitosum seu diem pœnæ v. malæ pœnæ; Deus itaque ex suo beneplacito impios ordinat ad pœnam, i. ut sua malitiæ pœnam ferant.

loc. 2. Alter locus est Juda 4. — qui olim præscripti sunt in hoc. Vide 2 Petri dicere quod hoc ipsi jam olim dicti de legibus damnati sunt, quia ea scelaribus supplicium & damnatio clare expressa sunt: cum enim dicit: præscripti sunt ad judicium. intelligendum e supplicium peccatis convenies, ut Mar. 12. 40. Rom. 2. 2. ut conferat Judas cum Petro 2. Epist. 2. 3. ita ut parallelus est locus; Epistola enim hæc Judæ est difficilis & commentator quis est Petrus in Epistola posteriori. & cum dicit olim o significat determinatum, sed tempus jam dia elapsum. Caterum hoc præscripti non tam ad ordinationem Dei, sed delinquationem v. descriptionem ad talem supplicium antefactum, ut accipi d Rom. 15. 4. Eph. 3. 3. quod autem sic debeat interpretari patet ex contextu, hic enim qui descripti sunt dicuntur accepisse gratiam a Deo, 2 tyni de Reprobis id dici non potest. Deinde: Hi dicuntur gratiam Dei transtulisse in luxuriam. 2 tyni Reprobi gratia Dei abusi non potuerunt. Deus ad gratiam prædestinasset

& &c.

MS 125

Est etiam locus apud Petrum. 1 Epist. 2.7.8. Vobis igitur honor &. loc. 3.
in quod & positi sunt.

Hoc in loco non est sermo de Reprobis, sed de contumacibus, contumaciam autem & Deus decrevit, illi jam non fuerunt contumaces, cui enim voluntati alicujus morem gerit, ille non est contumax erga illum, Sensus ergo hic est; quod Deus decrevit eos qui non obediunt Evangelio, sed potius resistunt ut offendant se in lapidem Christum, & quant, tamque duras petras aegras, quia aegrum est ut tales petras sint. Unde Evangelium talibus dicitur esse odor mortis 2 Cor. 2.16. unde dicit Christus positus in lapsum quorundam Luc. 2. 34. In quod & positi sunt / seu ordinati &c. non ad hoc destinati sunt in sermonem, vel ut sint mimorigeri, contumaces, sed potius ut nec uxant petras in obedientibus positas.

Extat locus Matt. 13.11. quia vobis datum est nosse &c. Illis autem. loc. 4.

Hic sermo non est de tali Prædestinatione, nam Christus loquitur hic Apostolis. Atqui non omnes Apostoli fuerunt electi, quia etiam illorum unus non fuit electus, tamen dicit Christus: vobis datum est &c. Sensus & est quod Fundamenta Christianæ Religionis pie & humiliter petentibus, si petant a Deo, dabit etiam majora nosse; qui vero fastuose eum respuunt, non dabit nosse mysteria, uti V. 13. dicit: Unde nec est hic sermo de Vita æterna, sed de mysterio Regni cœlorum, sed nec de illis mysteriis quæ necessaria sunt ad salutem obtinendam, verum quæ utilia sunt, nam Christus Dominus loquebatur utilia mysteria in parabolis ad salutem, quæ tamen nec Apostoli semper intellexerunt, sed tamen si voluerunt uti prætextu essent eis, imo & alii si voluerunt secum ut intelligant, & rarius quando aperta dixit & verum intellexerunt quandam, ut mirum & resurrectionem

Lucæ

MS 125

Luc. 18. 34. quamdiu non resurrexit non intellexerunt. sic Det. 1. Ergo jam dicit: Nobis datum est nosse &. Hæc est una Objectio in compendium redacta.

Objectio 2da. Deus in negotio salutis considerandus ut absolutus Dñs & pro beneplacito suæ voluntatis operans, sine dubio ut ostendat ista libertas Dei qua elegit quosdam ad vitam, quosdam ad damnationem, & quidem hoc velit sibi ex Rom. 9. 15. 18. 20. 21. 22. 23.

Deus operatur ex & suo beneplacito in negotio salutis, Deus enim nulla externa causa motus est; non meritis hominum aut operibus. Eph. 1. 9. 11 2. Tim. 1. 9. sed beneplacito & gratioso suo decreto constituit homines salvare Rom. 8. 28. C. 9. 11. & quando amplius argumentandi de ~~de libertate~~ beneplacito, nihil aliud est quam quod Deus ex beneplacito constituit salvare homines, & præsidium.

Quod vero attinet, hanc libertatem Dei dispensationem ostendit Apostolus capite in distributione hujus suis bonis cui vult & quantum vult, Liberum est Deum in erigendo Fœdere, cui vult, & hoc est sub conditione ex arbitrio Scribere iis quibus bona dispensat. Et quidem ostendit Apostolus capite exemplo Jacobi & Esavi: & Pharaonis: Dixit Apostolus Jacobi posteris Edomæi, quia Deo ita visum fuit, non posteris quia Edomæi deteriores fuissent Jacobi posteris Objicit sibi Apostolus Libera iniquitas erit apud Deum? Respondet. Mosi in. dicat misereb[or] v. 15. h.e. quemadmodum Deus sine injustitia speciem beneficentiæ Jacobo ejusque posteris, & si non tanto meliores Edomæi, potest etiam hodie; sine vero sine injustitia speciem beneficentiæ Judæis posteris indignis, quia licet etiam indignis benefacere ~~sed quia~~ quia

Quod Deus ergo Mosen misericordiam demonstrare Pharaonem autem indurare ad factum est absque injustitia speciem & beneplaciti, ita, et Deus

MS 125

eram hodie non est impius Deus ℔ cum Judæi æque peccatores sunt
ac Gentes, sed tamen respuunt Evangelium, Gentes vero recipiunt,
non est iniquum ℔ Deus illos Judaicos ascribat, sed hoc Exod.
33. 19. ℣ ubi tantum misericors fore Israeli, via eram impostorum
misericor. Beneficia itaq; Dei sunt indebita, & ex arbitrio ejus
dependet, & quod conditionem requirat dependet ex beneplacito.
Unde ℣. 20. ostendit quod ideo Judæi non crediderunt Evangelio,
rejecti sunt, & non habent quod indignentur contra Gentiles quod
assumsent, & hoc illustrat ex empto figuli. Hoc in Capite Deus
constituit comparationem non inter homines qua tales & figulum,
sed inter plebem & massam quam figulus in manibus tenet. Ex-
ita intelligendum quod Deus homines considerata qua homines,
sed qua peccatores hunc assumserit in honorem alium vero in contu-
meliam, sed juxta arbitrium Dei quod Gentes assumserint in gratiam, Ju-
dæi non erant meliores quam Gentes, Deus itaq; injuste non ejecit Ju-
dæos in credentes rejecit, Gentes vero credentes assumpsit.
Dicit ℣. 22. aptata ad interitum? Rs Non dicit ibi quod Deus
quosdam creaverit ad interitum, quia hoc repugnat justitiæ Dei,
cum itaq; dicit, apta v. aptata ad interitum, illud aptatum v. ha-
bet significationem recipro cam, & significationem bene activam,
i. a seipsis aptata sunt ista vasa, ut Ordinati ad iram i. qui
se Ordinarunt Rom. 7. 14. & aptata vasa ad interitum sunt
illi qui se aptarunt, quia Deus tales faciens dejicit ab ejicio.
Potest etiam accipi apta ut participium hoc verbalis nominis po-
nat, vide similia Luc. 6. 40. Joh. 19. 38.
Et jam ℣ 23 Vasa misericordiæ sunt illi, qui misericordes
illi qui misericordes fuerunt ob sua peccata, & ego quos Deus misericors

MS 125

ordiam ostendit, hos tamen dicit textus Deum separasse ad gloriā
tum gnā credentes in Christum olim salvare constituit Eph. 1. 4. 5.
tum gnā & scripsit non habuit stint vasa mis & iræ Dei gratia
Dei gratia Eph. 2. 10. 2 Tim. 2. 21. cum itaq; hic loc comparativ
in sit haud inst ista, similitudo non è omnib; extendenda, ut statim
Deus causa finis cur Judæi vasa iræ facta fuerint. Nec est stabi-
endum quod gnā omnibus singulis causa est istius vasis quod fu
exhibita, ita etiam quod Deus causa finalis istius vasis iræ quod
Judæus constituit peccatores, sed tantum ergo ut ostendat libe
Dei arbitrium, hos vel illos assumere in gratiam, quod patet ex
gnā v. 22. ubi dicit Apostolus q̄d Deus patienter tulit. Atqui quod finis
patientia Dei ti tio decretorius. E.

Deinde Patientia etiam in peccatores respiciebat operat. Rom. 2. 4.
Atqui si hic testimonium Reprobos ab illis non potuisset sibi respicere
ergo

Id etiam dictum est inter Tyrum & Deum, quod Tyrus fuerat
rasa in hyperbolen & contumeliam ergo illa optima malitia. Deus
vero Ezechiel conditiones, easdem autem conditiones ab hominum
relinquit ut hi observatis conditionibus fiant vasa misericordiæ
non observatis vero vasa iræ, unde jam hic sunt causa quare
fiant vasa misericordiæ vel iræ, hic tantum Deus decretis ut gnā
non observatis conditionē fiant vasa iræ. Deinde citat
huc similitudo ex Jer 18. Hic etiam Deus exemplo figuli osten-
dit populum Israeliticum ee in manibus, ut pro ita ipsum malum
possit illos tractare, & gnādem ita ut potuisset Deum malignari
illis tractus est, ita ut in illud potestate sua & gratiæ Dei in ann
vel misericordiam hujus actionibus. Ostendit

Ostendit etiam similitudo figuli
est quod transeat, quia jam ergo
illud plenitudo figuli, accedit, pro
etiam tam mis licet tam gnā magis
peccatore quasi madefactus est com
Judæis, etiam ultra subjecta
Deinde, omnis etiam similitudo

Ex his ergo patet quod Deus
Deorum gdāmodi hominis finalis
damnationem; Restat ergo ut
Deorum fecerit, ut potius tales homi
vare tanquam conditionibus requisi
vel damnat Deus homines, ita etiam
etiam id fecit quod decrevit, Decret
omnipotentia! Atqui Deus salvat
vel neglectos. & salvare decrevit
vel neglectos. quod Deo salvet su
Eph. 3. 16. 36. 2 Cor. 5. 10. 1 Cor. 3. a v.
25. ubi executio Decreti Divini
demq; conditiones a Deo requisitæ
vel v. damnare.

Exipis: Conditiones sunt n
causa electionis, quia causa el
R. Est extra omnem controversiam
est beneplacitum Dei, sed illud be
one decreti. Per quod etiam
etiam decretis eligere, salus eum
hypothesi ipsos per media decreti

MS 125

Ostea dic eram similitudo figuli quod non Xtum argilla sed Xtus est quod frangat, quia sicut argillam assumit figulus, sed ubi ve illud pleruerat lignum, accrescit, putrescit, et dein frangit. Ita Deus eram homines licet tanquam massam formatos ex nihilo, et ubi peccato quasi madefactos et corruptos atq; destructos. In his ergo subsistendum, et non ultra subjectam materiam similitudo extenderda. Omnis enim similitudo claudicat.

Ex his ergo patet quod Deus ab omni æternitate non fecerit tale Decretum q̄d singuli homines fuissent prædestinati alii ad Xtum alii ad damnationem; Restat ergo ut videamus, tantum abest ut tale Decretum fecerit, ut potius Xtos homines per fidem et obedientiam salvare tanquam conditionibus requisitis. Quemadmodum enim salvat vel damnat Deus homines, ita eram salvare v. damnare decrevit; Deus enim id facit quod decrevit, Decretum enim Dei non repugnat executioni Divinæ! Atqui Deus salvat v. damnat ob conditiones præstitas vel neglectas. Ergo salvare decrevit v. damnare ob conditiones q̄stitas vel neglectas. quod Vers salvet sub conditione patet Marc. 16. 16. Sic Joh. 3. 16. 36. 2 Cor. 5. 10. 1 Cor. 3. a V. 8. 15. Rom. 2. 6. Matt. 16. 27. Matt. 25. ubi executio Decreti dicitur describi, nudus eram judicii, videmus q̄ conditiones a Deo requisitas. Et Deus sub conditione decrevit salvare v. damnare.

Excipis: Conditiones sunt media salutis, non vero media v. causa electionis, quia causa electionis est beneplacitum Dei? R. Est extra omnem controversiam q̄ causa impulsiva electionis est beneplacitum Dei, sed illud beneplacitum eligentis sub conditione decrevit, Per quod enim medium decrevit salvare, per illud eram decrevit eligere, salus enim est conditio Decreti; atq; ex hypothesi ipsos per media decreti salvare, Et per media decreti eligere. Deinde:

(2.) Deinde: Prout Deus decrevit conferre alicui salutem, ita eum elegit ad salutem. Atqui salutem conferre decrevit per media, & elegit per media. (3.) Sine mediis nemo Deo placere potest Heb. 11. 6. illud medium autem est fides, & nemini eum etiam sine conditione elegit, quia, quem Deus elegit ille Deo placet. Atqui si sine mediis nullus placet, & sine conditione nullum elegit ad salutem, v. damnavit.

Dices: 1. Deus requirit conditiones, & Deus dependebit a nobis & a conditionibus suspensus manebit usq; & entum conditionis?

R. Ex istis conditionibus nulla Dei dependentia attribui potest, sed æque independens manebit, quia independens decrevit salvare sub conditionibus, & independens erit ut hanc vel illam conditionem requirat v.g. Deus non potest me sine me salvare, attamen in salutis negotio non dependet a me. Deinde: Cum admittat quod iste conditiones sint media salutis, æque ipsi repugnat. Ex ista enim hypothesi in salvandis hominibus Deus dependebit ab hominibus.

Diximus nihil vetat quod Deus requirat conditiones in salvandis hominibus, sed etiam particulariter, quod tum in Electione tum in Reprobatione requirat conditiones. Requirit Deus in electione conditionem. ut puta Joh. 6. 40 Psal. 3. 9. iste autem conditiones sunt fides & opera. Joh. 1. 12. Psal. 3. 20. Matt. 12. 50. Rom. 8. 13. sine fide non & obedientia justificatio obtineri non potest Rom. 8. 13. Heb. 12. 14 quia itaq; Deus requirit conditiones fidem & obedientiam, sine quibus dicit merces, præmium, Corona justitiæ & hæc omnia non nisi laborantibus solent dari. Verum ut electio non fit sine conditionibus, ita nec reprobatio. Act. 13. 9. & sine non tantum in carnalibus, verum & in spiritualibus esuri ibid. Ybus. 1. 6. 11. 14 habet. sic Matt. 23. 37. Joh. 12. 47. 48. imo nec peccatores vult perire 2 Pet.

MS 125

2 Pet. 3. 9. & non Deus destruxit ad mortem, cum Ezech. 18. 21. 22. 23 &. protestatione testatr nolle ipsum perire impium, verum saltare. 1 Tim. 1. 15. Matt. 18. 11. patet ex his tum generalib⁹ tum particulari-
b⁹ quod Electio & Reprobatio non fiat hac conditionibus

Deinde. Qui non vult media ad finem necessaria, non vult finem. Finis enim hac mediis obtineri non potest. At qui Deus non vult media ad damnationem. & non vult Reprobationem. Media damnationis sunt peccata. At qui Deus non vult peccata, & Deus non vult media damnationis. Neq; vult quod aliquis absq; peccato pereat, nemo n. hac peccato pt damnari ~~potest~~, quia id justitiæ divinæ repugnat. Li utiq; non vult ut peccet, & non vult ut illum finem assequantr, damnatio enim non nisi pr peccata obtinet.

Objectio. Rom. 11. 32. Conclusit n. Deus omnia in incredulitate &
Conclusit Deus. Q. & li Deus conclusit vult peccata? R
Bis dicit hc omnes, li omnia conclusit in incredulitate, an omnes omnes damnabunt, Deinde & erant ex opposito, ut omnium misereatr, an ergo omnes salvabunt vel damnabunt? quia illos conclusit quod misereb⁹, At qui Deus, & ipsos supponi, quos conclusit illos non misereb⁹, quia non salvabit. Sensus & hic est, quoniam Judæi fuerunt contumaces Deus permisit ipsos in incredulitate, non secus ac li carcer finxerat in chr̃ ab ipsor incredulitate

Generalis exceptio Reformatæ ad hæc: Quæ conditiones in S. Sacra Scriptr̃ requiri, fides & opera habent Decretum Electionis & Reprobationis, non ut conditio antecedens sed ut consequens in salvandis v. damnandis requisita, adeoq; credentes electi sunt non objective & antecedenter, sed consequenter & terminative, quia in illis terminat⁹ electio, qui hoc tempore credidisse sunt, & in illis Reprobatio, qui in tempore incredulitate sunt futuri R

Generalis excepta Reform.

MS 125

℞ Illa fides & opera v. requiruntur ab hominibus vel non. Post? absurdum. Si prius, ergo electio non fit sine illis, si non, & in decreto definitum est ut requirat?, ac proinde non tantum cum sequantur sed & antecedant, non tantum terminative sed & objective requiruntur fides & opera.

1. loc. Adsunt loca quod conditio sit consequens Decreti & non antecedens, idq; volunt patere ex Joh. 8. 47. C. 10. 26. C. 12. 39 &c.

1. loc quod primum locum nempe Joh 8. 47. ℞. non estis ex Deo? Si non estis Filii Dei, & quia non estis Filii Dei propterea non creditis, quia mali estis.

2. loc. Extat alter locus Joh. 10. 26. – quia non estis ex ovibus meis – –

℞ Ex ovibus Christi sunt, qui vocem Pastoris audiunt, & qui vocem Christi tanquam omnes Pastoris non audiunt, non sunt ex Christi, & quia non sunt ex ovibus Christi propterea nec audiunt vocem Christi, unde qui audiunt vocem Christi dicuntur singulare Christi peculium uti v. 3. ibidem habet.

3. loc. Tertius locus est Joh. 12. 39. to. – non poterant credere –

Illud non poterant, non impossibilitatem d. amovet malitiam denotat, quod non tam non poterant, quam non volebant credere propter malitiam suam, ut patet ex v. 36. & seq. vide similes loquendi modos Mar. 6. 5. Luc. 16. 2. Apoc. 2. 2. 1 Joh. 3. 9. 2 Cor. 13. 8. Jer. 13. 23.

His ergo addimus: Talis est haec Electio ut illam firmare in nostra ~~[illegible]~~ est. 2. Pet. 1. 10. imo eram consilium Dei possumus spernere. Luc. 7. 30. possumus aures nostras occludere vel non, &c. 5. 3. possumus corda indurare vel non. Heb. 3. 12. 13. possumus non reprobari 1 Cor. 9. 27. Cum itaq; haec Electio & Reprobatio partim a nobis dependeat, sane tum in Electione tum in Reprobatione requiritur conditio i. fides & opera.

Adsunt

MS 125

Adferunt tamen loca in quibus conditio videt excludi Rom. 9. 11. 12. 13. 14. 16. Matt. 24. 22. c. 20. 16. c. 22. 14. 2 Tim 1. 9. coll. cum ad Tit. 3. 5. Apoc. 21. 27. coll. c. 17. 8. Jer. 6. 30. 2 Cor. 13. 5.

Jam hæc ordine excutiemus, & primum quod attinet Rom. 9. 11. & 1 Cor. 1.

R. I. Ut hactenus etiam præmonuimus de hoc capite, etiam nunc dicimus quod non sit hic sermo de absoluta Prædestinatione v. Electione & Reprobatione, hic enim tristat Apl̄us de Judæis rejectione, quod patet ex v. 1. 2. 3 Atqui quod Apl̄us super inexistabile Decretum tristetur ipsi non contingebat. Deinde orat pro ipsorum salute c. 10. 1. c. 11. Atqui si decretum damnare quare Apl̄us oraret?

Hoc itaq; capite non agitur de absoluta Prædestinatione sed ostendit Apl̄us quod Deus in suo negotio salutis non sit dependere a peculiari hominum genio, ita ut licet Deus fœdus gratiæ cum Abrahamq; posteris, tamen absq; violatione hujus fœderis, potest Judæos incredulos rejicere, Gentes vero si credant assumere, ut ex v. 30. 31. 32. patet. Idq; demonstrat Apl̄us exemplis, quod Deus in conferendis beneficiis non dependet a quorumq; hominum genio. Ostendit ergo v. 11 exemplo Jacobi & Esavi, quod illud gratis semper sibi reservaverit, quos & quales velit fœderi inserere. Jacob & Esau erant gemelli ex uno Patre & una Matre, Jacob minor, Esau major, ut patet ex Gen. 25. 23. Et quidem quod hic non intelligatur absoluta Electio vel

MS 125

v. Reprobatio, patet ex eo, quia sub nomine Jacobi & Esaÿ, non simpliciter eorum persona intelligit, d. posteritates, nam hic quod major serviat minori non simpliciter in ipsorum persona est implenum, sed in posteris, nam in persona Jacob plus servivit Esaÿ, ut patet Gen. 32. 4. & 33

3. Implenum est itaq; in posteris quod major serviat minori, sed non in salutis negotio, quia in vita aeterna damnati non servient salvatis, impletum est in posteris, quia Idumæi a Jacobi posteris devicti sunt. 2. Reg. 8. 14. 3. Reg. 11. 15. 4. Reg. 9. 26. c. 14. 7. patet etiam quod posteri intelligantur Gen. 25. 23. ex antec. & conseq. Hos etiam posteros Jacobi non propter justitiam assumpsit. Deut. 9. 6. & ex mero beneplacito ut patet 2 Tim. 1. 9. Tit. 3. 4. ita ut jam etiam in negotio salutis Deus non offerat gratiam propter opera quod digni essemus, sed cum offerat gratiam non tantum offert hic conditionibus. ——— Nec est alienum a S. Sacra quod certæ personarum nomine eorum posteritas intelligatur. Sic oriundi ex Abrahamo Isaaco & Jacobo dicunt Israëlitæ. Sic 12 tribus filiorum Jacob, Jacobi nomine insigniuntur, unde dr Populus Jacob Esa. 29. 8. Israël. Osea. 11. 1 dicit Populus Ephraim Jer. 31. 20 sic nominantur Esau & Jacob tanquam fratres Num 20. 14. Deut 10. 11. 12. sed eorum posteri intelliguntur. sic Esa. 29. 8. 10. sic Deus de Esaÿ dignitate tanquam de uno homine tamen totum populum intelligebat Amos. 1. 10. ex quibus patet quod hic eorum posteri intelligantur Jer. 30. 7.

2. Non est hic sermo de absoluta Reprobatione & Electione, nam cum dicit Jacob dilexi non omnem Jacobi posteritatem elegit, quia erant inter illos multi impii & idololatræ & sceterati, & cum dicit Esau odio omnes Esau posteros non reprobavit, & hæc exprimit duabus phrasibus, nempe major serviet minori, & Jacob dilexi, Esau odio habui gratiam primæ dicta est ante natiuitatem ipsorum posteriori vero longo post natiuitatem tempore. Mal. 1. 3. 4. Illud odio habui non eadem

MS 125

est idem quod Deus reprobasset, sed quod minus dilexit Gen 29. 30. Deut. 21. 15. minus dilexit, quia posteriorem Esaü subjecit posteris Jacobi, Obadiæ habere sæpe accipit minus diligere Luc. 14. 26. Joh. 12. 25. Conf. Matt 10. 37. & Non est volentis neq; currentis, sed miserentis Dei. Rom. 9. 16. Est proverbialis locutio, quod non est volentis, nisi Deus faveat, utpote cum dicit Non est volentis & excludit conatus tantum modo ex arbitrio humano susceptus, non qui est secundum voluntatem Dei; ut enim quis obtineat vitam æternam requiritur voluntas Apost. 2 Matt. 23. 27. Joh. 5. 40. requiritur cursus 1 Cor. 9. 24. Heb. 12. 1. requiritur studium ac certamen Matt. 7. 13. Phil. 3. 14. 2. Tim 4. 7. & hic non omnis cursus & voluntas excluditur, verum tantum modo qui ex arbitrio humano est susceptus, quia frustraneus est noster cursus hinc Dei voluntate.

2 Ita locus est Matt. 24. 22. — sed propter electos breviabuntur & hic 1 loc. 2.

Hic per electos intelligunt illi fideles & credentes, qui ex Judæis crediderant in Christum, & ex communi excidio Judæor Deus illos voluit eximere, & dicitur n. illo capite excidium Judæor, unde hi dicuntur religiosi, religiosi, Rom. 11. 5. 6. Electi in S. Sacra vocantur illi qui in Christum crediderunt, & Deus in illis finem assequutus est. 2 Cor. 2. 15. qui alias Dei electi vocant, Rom. 8. 33. & hic non excluditur conditio, sed potius includitur, quia propter electos abbreviabuntur, qui illi sunt, qui in Christum crediderunt.

Objectio: Joh. 15. 16. — ego elegi &

Hic sermo est de electis ad Apostolatum & principe, quia Christus D. primis assumpsit, quum Apli & Discipuli voluissent expetere.

Extat Matt. 20. 16. — multi n. sunt vocati, pauci vero electi. hæc verba habent etiam Matt. 22. 14. Conjiciunt quidam quod sit proverbialis locutio, desumpta a militibus; olim enim militi quod multi vocati ad bellum, vel omnes eligebant ad prælium monis erat, quod patet. Jud. 7. ut sensus hujus locutionis esset.

etsi multi rem aliquam aggrediantur, pauci tamen evadunt tales qui alios præstant, sed nos propius accedamus, & duo loca citata in quibus eadem loquendi formula diversimode accipitur expediamus.

Itaq; Matt. 20. 16 pro Vocatis illi intelligunt 1. qui vocationi Dei obediunt, & in vinea Dei operati sunt, est enim parabola de operariis. 2. Illi intelligunt quos Deus favore via prosequutus est & præcipue, ut ante alios vocet, etsi non primi veniant, sed sexti, vita ut etsi diutiori manserit uti pater v. 7. 8. alios tamen ejicit, uti & Paulo 2pl. sero vocavit, magna tamen dignitate ornavit. Pro electis vero illi intelligunt qui diligentia alios excellerunt, & licet sero venerunt plus tamen operis præstiterunt. Vel etiam Electi illi vocantur, qui ne cede adoptati sunt primis vocatis, uti hic quoq; Paterfamilias ultimo venientes adoptavit primis in mercede. Itaq; multi sunt vocati pauci vero electi, & Ultimi sient primi propterea dicuntur quia primi vocati, superati sunt ab ultimis, diligentia. 2. Ex primis multi rejecerunt gratiam Domini. 3. Etsi primi majori retributione sunt donati, attamen tamen præmio non sunt digni. sensus ergo hic est uti hujus.

Matt. 22. 14. autem pro vocatis illi intelligunt (: hic enim de mystico est sermo :) qui primum ad Christum vocati sunt v. 3. 4. qui tamen vocationi non parverunt, ut patet v. 7. 8. vel etsi parverunt vestem nuptiali destituti sunt in operibus carnem. Electi vero sunt illi qui piis operibus fidei sinceritatem ostenderunt, & hoc loco in illi est de absoluta Electione.

3 loc. 2. Tim. 1. 9. — non secundum opera nostra d. secundum præ-

destinationem

MS 125

Id est, Deus in conferenda gratia salutis non operibus nostris pr Xreams est. omnes enim peccatores sumus, unde hanc gratiam obtulit ex gratia, & quando Deus hi offert gratiam nullum hab respectum ad opera aut hominis digni nec, nl, salutem tamen non confert nisi fidelibus. ut patet. Tit. 3. 4. 5. Dei enim beneficia vel talia sunt, quæ Deus hominibus non petentibus nec contrarium meritis offert, ut illis beneficiis recte utantur, talia sunt Missio filii, Vocatio adsalutem per Xtum, & Xreand hic Dei amor, Amor benevolentiæ v. Antecedentis, sed sunt & alia beneficia quæ recte utentibus confert, qui oblatis beneficiis bene usi sunt, ut sunt Vita æterna Spūs S. & hic amor, vocatur, Amor amicitiæ v. Consequentis. Itaq; beneficia prioris generis propterea confert ut iis recte uti amborum posteriorum vero generis illis confert, qui prioris generis beneficiis recte usi sunt. Apoc. 2. 21. — Vide qui scripti sunt in libro Vitæ Agni. loc 4.

Duplicis Libri Dei est mentio in S. Sacra, alter dicit liber vitæ Electis, alter liber Vitæ Spiritualis. Itaq; legendi formula petita est a consuetudine Extatum beneficentiarum, qui bus est catalogus civium, solent enim inscribi libro civitatis, ut fiant qui sunt promotione digni, & ut privilegiis gaudeant, & ex hac carta lego eapurgand infamiæ notati. Israel etiam populum Dei numerari & describi Num 1. unde Deus dicit, nomina omnium Xtianorum scripta habere, ut numera Dei intra ostendat, & quod omnes norunt, vide Psal 138. 16. Ex. 6. 6. Esa. 4. 3. Ezech. 13. 9. Psal. 55. 9. hinc nata est legendi formula, non delebit nomen ejus ex Israël — qui prius ex relinquebant apud Israelitas inscribebant libris civitatis

MS 125

tatis, sed sub nomine Patris, quem admodum Iosue filius Nun, & qui huic posteritatibus decedebant illud nomina ex his Censualib. libris delebant. Itaq; non est propriè dicta loquendi formula am dñi — inscripti sint libro vitæ; sed hinc aliquis delebit e libro viventium quando mori dñr. & est hic liber talis, unde deleri possunt, Psal. 68 29. Exod. 32. 32.

Tribuit Deo alter liber, in quo illorum nomina sunt inscripta, qui Summus nicolaus Cochi, quis hic prædixerunt, Phil. 4. 3. Apoc. 3. 5.

Est itaq; hic Liber quasi catholicus in quo continentur nomina fidelium, & expungunt si fideles ee desinant, Apoc. 22. 19. uti id in Urbibus et Castris fit, et si nomen dant militiæ inscribuntur & catalogo, ut ab Imperatoribus pro militibus agnoscant, hic cum Xtia Christianorum sit militia, non mirum si talis liber hic sit, sed nomina inscribantur, sed hic quoq; liber talis est ex quo eraim deleri possunt, quia Phil. 4. 3. dicit Apostus cooperariorum sunt nomina ee in libro vitæ, quos tamen 2 Tim. 4. 9. 10. dicit se deseruisse, quia cooperarii fuerunt Demas, Crescens &. tamen tanquam rebelles desciverunt.

Iam quia hic liber attribuitur Deo, cum judicium fiet apertum dicit Apoc. 20. 12. et quidem propterea producetur, ut ostendatur ut nullius memoria exciderit, sed ea ascripti sunt, mihi vero peccati operam dant delebuntur. Luc. 10. 20.

Dices: Apoc. 13. 8. et c. 17. 8. dicitur a constitutione mundi illud a constitutione mundi refert quod a constitutione mundi omnium Sanctorum nomina in hunc librum relata sunt, nec habent ibi quod ante constitutionem. sed a constitutione. Verbo: inscribi significat reponi in numerum fidelium Dei, ut explicari possit. Heb. 12. 23. Cum itaq; Deo propriè hic attribuitur liber

hunc Decretum æternum electionis
electio quæ fide et obedientia
quæ præstant. Deinde:
libro inscripti sunt, sed illi non

Ier. 6. 30. — quia Do
Reprobum reprobum est adu
quia nunquam probam non fe
qui vitæ renabuntur populus Dei
rum malitiam, ac unde electi
quod legem Dei illustrent, et a
unus Dedit.

2 Ier. 13. 5. — nisi pri
illi intelligunt qui dem et re
fecerunt a Christo, ut ex con
fides est absoluta, quia talis qu
electus reprobari nulli unquam fe
dicit ut hic termo. nunquam et
Ier 3. 8. quæ vix reprobati
veritate nostra non ultimus, sed
habeant potestatem, et hæc sun
Spiritus sanctus.

Reformati negant omnibus
dari, ad fidem et ob
Ultr. docent: Vtut multi
ad conversionem sufficie

MS 125

huic Decretum æternum colligi non potest, sed potius colligenda ē electio, quæ fide & obedientia conjuncta est, quia illi inscripti gui prophetizant. Deinde: Non isti homines credunt qui libro inscripti sunt, sed illi inscripti sunt qui credunt, Jer. 6. 30. — quia Dominus rejecit illos. Loc. 5.

Reprobum reprobum est adulterinum, & significat talem quod ejus immissum probum non fert. Tales erant Hypocrisolymitani qui etsi vocabant populus Dei, tamen erant adulteri propter eorum malitiam, ac proinde chaff projectisse ex, quia refert se ad quod legem Dei illudebant, & a majori usq; ad minus peccatis erant addicti.

2 Cor. 13. 5. — nisi forte reprobi estis. Pe. Repro- Loc. 6.
bos illi intelligunt qui semel receperunt Christum, & tandem defecerunt a Christo, ut ex contextu patet v. 6. Hæc reprobatio (ut ajunt) est absoluta, quam tales quam petant agnoscere. Atqui absoluta reprobatio nulli innotescit. Deinde: De tali reprobatione est hic sermo, nisi quem & Apostolus scire, ut patet ex v. 6. quæ vi reprobationis v. 7. accipit pro ministro, & potestate nostra non vi mus, sed judicate ministros, qui nullam habemus potestatem, & hæc sunt quæ sunt dicenda de Aphorismo suo.

II. Reformati negant omnibus Vocatis sufficientem Gratiam dari ad fidem & obedientiam, sed solum Electis. Unde dicunt: Ut aut multi convertantur, omnibus tamen ad conversionem sufficientem gratiam dari. Duplex

Duplex a Reformatis statuitur Vocatio, alia Externa, alia Interna
Externam illam appellant illam qua homo per Predicationem Evangelii ad Veram eternam invitatur. Internam dicunt illo operi-
stere in operatione Spūs Sancti, qua Deus Intellectum illuminat,
Voluntatem ad bonum flectit, ut Externe Vocanti possint intelligere
et amplecti Evangelium. Internam dicunt tantum ad Electos
pertinere. Externam vero tum ad Electos tum ad Reprobos, per Inter-
nam dicunt salutem semper proponi, per Externam vero non.
Dicunt Externam Vocationem in omnibus non ee efficacem
et sufficientem, sed Internam semper dicunt ee Efficacem.
Ex his dedicunt quod in Vocatione Interna homo se mere passi-
ve habet, precipue quod interna momenta, de qua in Aphorismo legg.

Nos vero dicimus et concedimus quod hic modo admitti potest
Interna Vocatio, quia verbo semper in est vis quedam quanta
ad conversionem sufficit, sed quod Externa Vocatio sine Interna
sed negamus, nec unquam has Vocationes specie ee distin-
ctas, vel contrarias, sed Vocationem Internam et Externam pro
ob duebus respectus dicimus; cum enim Predicatio Evangelii
ex auribus illabitur in corda, tunc Vocatio prædicta Interna; Un-
de a Vocatione Interna non est alia actio Spūs Sancti, quam
ista operatio, qua cordibus nostris Verbi per ceptis per sensus, quae
nobis cordibus nostris exhibet fidem et obedientiam, et hæc
vocat Interna Vocatio, nec potest aliud agere Interna Vocatio,
quia Predicatio verbi nonnisi Intellectum illuminat, Voluntatem
flectit, et Vocatio Externa ab Interna separari non debet, tanto
magis contraria, vel distincta prius non potest, nec convenit Divinæ
majestati tales diversas Vocationes ascribere, quod nunc verbi, a-
lia vero modo fiant.

Ex prin.

Ex quibus sequitur quod si Vocat, Vo
sed si illos vocat quos non vult co
quos vult convertit. et ma xime cum
spectus spirituales nescunt 1 Pet.
tum Divinum apertum natum est ad
positus sibi aliquis quod Vocationi
cum talis Vocatio juxta illos est in

Nos vero dicimus omnem Vocatio
si quos Deus vocat, illis offert
accipient, nihil enim deest suffi
na Vocatio. Dices: Non es
sicut ad conversionem, est tam en
sufficiens non est sufficiens, quomodo
conversi, cum non credentes? Respon
Verbi non possunt obedire aut
quam non facere aliquid quo
est sufficiens, non erant con
tum invitati. Ex ipsa hypothesi
præcise erant interna Vocatio est
Spiritu S. resistunt. Act. 7. 51.
Matthæ. Luc. 7. 30. Voluntati Di
Joh. Act. 7. 38. Jo dicimus magis om
Externam ee sufficientem. Sed an
Reformati dicunt non ee sufficie
quod Christum est in effectum non
Nos dicimus: Verum est quod om
et vita vehi, etiam omnis sufficien

Externa, alia Interna

pla Pdicatio ejus Evange-
ne dicunt in eo corp.
intellectum illuminat,
Vocati possunt intelligere
unt tantum ad Electos
tum ad Reprobos, pla Instit.

Externam vero non.
ibus non ee efficacem
unt ee Efficacem.
terna homo de mee pest
a, de quo in Aphorismo leg
vel sine motu admitti pos
est vis quaedam gratiae
na Vocatio sive Interna
tiones specie ei tribu.
ternam & Externam pe
Pdicatio Evangelii.
atio pd Pdicatio Instituta, Vo.
tio Spes Sancti, quam
cepti per sensus,
& obedientiam, & hec
d agee Interna Vocatio,
m illuminat, Voluntas
legem ei non debet, tamq.
test, nec convenit Divinae
i bere, quod una vehi a
Explic.

Ex quibus sequitur quod si Vocat, Vocatione externa non tantum Electos sed & illos vocat quos non vult convertere. Interna vero tantum illos quos vult convertere. & ma xime cum S. Sacra dicat Semen, unde fructus Spirituales nascuntur 1 Pet. 1. 23. 25. Heb. 4. 12. si ita sit Verbum Divinum aptum natum est ad fructus Spirituales producendos, frustra sibi aliquis quaerat Vocationem internam, et si externe vocat, cum talis Vocatio juxta illos est inefficax sane inutilis foret.

Nos vero dicimus omnem Vocationem quae a Deo fit, ee sufficientem, quicquid Deus vocat, illis offert gratiam sufficientem convertendi & acceptent, nisi enim daret sufficiens gratia inutilis esset Externa Vocatio. Dices: Non est inutilis, quia etsi non est sufficiens ad convertendum, est tamen ad convincendum. R. si ad convertendum non est sufficiens, quomodo ad convincendum? Cujus enim convincet, an inobedientiae? Atqui nulla est inobedientia ubi Vocati non possunt obedire aut non obedire, nulla enim potest Vocatio quam non facere aliquid quod non potest. Dices:

Si ee sufficiens, tum erunt convertendi qui vocantur, quia effectum suum sortirentur. R. ex ipsa hypothesi contra ipsos. Si haec Objectio praedicta erant Interna Vocatio est insufficiens, quia erant Interne Vocati Spiritui S. resistunt. Act. 7. 51. imo dicunt erant contilium Dei, respuisse. Luc. 7. 30. Voluntati Dei nolle resistere. Matt. 23. 37. Joh. 5. 40. Act. 7. 38. 39. Dicimus itaq; omnem Dei Vocationem seu Internam seu Externam ee sufficientem. Sed an erant efficax?

Reformati dicunt non ee sufficientem quia non est efficax, sic. id quod Optimum est in effectum non producit, non est pium efficax.

Nos dicimus: Verum est quod omnis efficax Vocatio sit sufficiens, et sic vera vehi, erant omnis sufficiens est efficax a parte Dei, aptata

nata est ad effectum producendum; vel cum Vocatio non tantum sit in Vocante sed etiam sit in Objecto, si Vocatus obedire nolit, Vocatio est inefficax, & non producet effectum, non tamen ex natura sua, quod gratia Dei est inefficax, sed vitio Vocati. Omnis tamen Vocatio, seu a parte Vocantis, seu a parte Vocationis, seu a parte Vocati est sufficiens.

Dices: Si sic omnes possent converti. R. Possent si propter malitiam vellent. Dices: Et non est sufficiens haec Vocatio, quia non est sufficiens ad istam malitiam evincendam. R. Esset quidem & ad illud sufficiens, sed Deus nullum vult obstricte collo trahere, Vocati, & non gratia, Dei, quae plena Vocationem communicata, erit in causa, v.g. Si Debitor debito exsolvendo non sit, & alius offerat ipsi pecuniam, quâ se alieno liberare possit, sed non accipiat, ille qui offert non est in causa quod ultra sit debitor, & ipsemet. Same vocare aliquem & sufficientem gratiam negare ô est serio Vocantis, quod Deo non competit. Non competit Deo vocare cum sub communicatione, qui non possit obedire, Vocare cum, qui ob gratiam negatam non potest obedire conditati Dei non competit, neq; cum voluntate sincera Dei aliud ostendere, & aliud facere, neq; cum velle vocare quod non velimat.

Dices: Deus omnes nec vocat serio ut Reprobos, quia eos salutem non vult. Quare ergo Deus Apostolos ordinavit ut irent, & propterea quia ipsos erat officium ut irent, propterea etiam Apostolos ordinavit. R. Qui non possunt venire, ipsos officium non est ut veniant, quibus gratia sufficiens negata est illi non possunt venire. & quibus gratia sufficiens negata est illos officium non est ut veniant, quia Deus reprobare est ad mortem. Et ex hac hypothesi facile rejici et quis gratiam potest ignota dubitatur, an serio vocat nec ne, quia si aliquando serio ô vocat, unde sciam quando vocat serio, et maxime tunc, non ex solicitus cum aliquam reluctantiam habeo in me, quae simul aliqua difficultate non potest superari, neq; praetenda aliquam impotentiam.

Dices: Id ex hac hypothesi sequitur, quod Deus non serio velit, Deus

Deus enim multos facit non parituros, quare ergo vocat? Et si Deus vocet non pariturus, vel pariturus, quia parere & vocare sunt Relata, & nisi vocetur in obedientia non est, Ita ergo Deus videt inobedientiam, priusquam vocationem, & nisi vocati non sunt in obedientia, quia ubi nullum est mandatum nulla est inobedientia. Deinde Ille servo vult aliquem vocare qui & annuo vult alterius bonum, & ille qui vocet non acceptet & Ille qui agat quod non acceptet, servo tamen agit, v.g. si aliquis vocat aliquem ad cenas, tamen si admoneat servo agit, Et nisi Deus servo vocaret inutiles essent omnes de querela & communiationes, vere enim querela supponunt dolorem, ubi dolori ibi potest ee vera querela. ubi vero nullus est doloris locus ubi contrarii est voluntas ; jam Deus non doleret peccatum, quia jam voluit ut damnetur. Deinde Si non sufficeret vocatio divina, vocati aut possent venire aut non. Si primi. & sufficit vocatio. Si secundi & non servo vocat, servi enim animi non est id velle ab eligno fieri, qd non vult ut evenirat. Frustra hic recurrunt ad hoc quod haec vocatio sit ad certos fines homines quod sint nec casabiles; quia quos Deus non vult ut salventur, eos nec vult convenire quis quod salventur, quia id evenit et quod Deus non vult. Ergo ex vocatione non constabit de voluntate si omnis vocatio non esset seria, & sic non usui essent S. Sacra, nam ego non scio an conversatus me necne nam sepe in S. Sacra quod expressum est quod lego, audio, id Deus non vult, nam si reprobatus sum ad damnationem me non convertit quod contrarium est S. Sacra quae dicit Evangelium non inutile, dei potentiam dei Rom. 1. 16. 1. Deo non convenit aliquid mandare & non velle fieri; et admissa sententia quod Vocatio externa sit insufficiens, sufficiens autem non nisi interna, omni oeconomia salutis & legislatio nata, unde enim nobis constat de oeconomia salutis

tis ℔ Externa Vocatio sit insufficiens, & qualis est Dei legislatio ℔ illegibus lex ferè obedire non possunt, quia vel hominibus non conveniunt tales dare leges quibus obedire non possunt. Nullus homo habet virtutis & vitæ, indignus enim est & mio qui non potuit non obedire, indignus autem est pœna qui non potuit obedire. Regula Juristarum est: Qui non potest nolle, non potest dici velle, sic ergo ℔ quis habeat imputationem, nec mio obediutiæ accusari potest, nec obedientia illi attribui ℘.

Adde Quos Deus vult salvare illis dat gratiam sufficientem. Atqui quos vero vocat illos vult salvare & quos cunq; Deus vero vocat illis dat sufficientem gratiam. Jam q; in vers. & quibus Deus non dat sufficientem gratiam illos non vere vocat. Quos vero dicimus quod Deus etiam illos vere vocat qui non assumunt gratiæ divinæ, seq; enim non potest illis ex probrare quod non veniant, imo majus judicium non acquirerent qui externè vocantur ℔ non obedirent, atqui illi majus judicium acquirunt qui vocati sunt, quam qui nunquam sunt vocati, ut patet Matt. 11. 20 & Luc. 12. 47. Jac. 4. 17. Esa. 5. 1. & (53.1.

Objiciunt quedam loca. Esa. 53. 1. Joh. 12. 39. & 1 Cor. 2. 14.

1 loc. Esa. 53. 1. & Quis credidit auditui nostro, & brachium Dñi

℘ In hoc capite nihil est de insufficienti Dei gratia, sed potius est de sufficienti Dei gratia, quia exprimit gratiam efficacem Dei contra inobedientes, qualis autem est gratia ℔ non potuisset obedire, & maxime ℔ hic locus constat cum parallelo. Rom. 10 vs. 16. est potius de gratia efficaci quod non obedierint, par & etiam ex ℣. 17. quod potuissent obedire, quia fides non est ex externa Vocatione, sed ℔ Externa quæ fit per verbum Dei, & quod homines ponte non audiant

non credant, oculos occludunt, cor
Jes. 6. 3. Act. 3. 12. 13. Prov. 1. 24. 25
tendo manus &c. & brachium
carnem, sed potius externam, sicut
tum Dei illi via acceptarunt, ac
brachium Dñi cui revelatum est;

Joh. 12. 37. 38. 39. to. —
Ex hoc loco triplex necessitas
se credere, & sufficientem gratiam
se impleret verbo Prophetæ. Ita
quos Deus excæcavit oculos &
& ad hunc quod illud non pote
potuerint, sed quod non potuerunt pro
non magis cum impedimento hujus
ut potuit, vel etiam ante Peccatum. Q
quæ illud peccatum erant, ubi re
potuerunt efficere, non potuerunt cred
Patris absq; ullo impedimento non
modo ullo alio loco hic quæ
sufficientiam, sed respectum ha
cordiæ hominis ex civilitate, ut de
quæ Veritatis nomine sæpe venit
non audierunt id est quod non
brachium Dñi cui revelatum
non, sed non tanquam Dei ea mi
Christi operationes attribu
Dei fiebant.
ad 2dum cum dicit: non cre

non credant, oculos occludunt, corda obdurat, patet. Zach. 7. 11. 12. 13. Jer. 5. 3. Heb. 3. 12. 13. Prov. 1. 24. 25. Ezech. 12. 2.

Quando vtrq; ht. & brachium & brachium non significat uti eam vocationem, sed potius efficaciam, sicut miracula dei, quæ miracula & potentiam dei illi vtq; acceptarunt, ac si Deus nunquam se revelasset, & cum ht. brachium dñi cui revelatum est; non hoc e quod sufficiens gratia cui data est?

Joh. 12. 37. 38. 39. to. --- Nec quis credidit auditui nro &. Loc. 2.

Ex hoc loco triplex rectus argumentum. 1um quod dicunt non potuisse credere, & sufficientem gratiam non habuerunt. 2dum. Non credebant ut impleret sermo Prophetæ. 3tium quod Deus fecit ut non crederent, quia Deus excæcavit oculos & induravit corda eorum.

Ad 1um quod illud non potuerunt credere, non dicit de simplici impotentia, sed quod non potuerunt propter impedimenta, sicut qui sanitatem magnam cum impedimento bajulat non potest alteri assegni, ut si abjiciat, potest, vel etiam ante videre. Ita illi propter impedimenta non poterant, quæ illorum peccata erant, ut recusarent Esa. 6. c. 50. quæ cum non potuerunt abjicere, non poterant credere gratiam non abjiciebant.

Positis vtq; istis impedimentis non poterant credere, abjectis vero potuerunt. unde uti in alijs locis hic quoq; hic, illud non potuerunt non semper significat impotentiam, sed respectum habet ad malitiam hominum, quæ cum ea conjuncta hominem evasisse, unde oritur difficultas, & quidem tanta ut impedita nomine sæpe veniat Mar. 3. 20. Jer. 13. 23. Sic vtq; cum ht. non audierunt id est quod non voluerunt. Esa. 6. 9. Quare cum ht. brachium dñi cui revelat. ☞ videbant miracula & opera divina, sed non tanquam dei ea interpretati sunt, prout erant Hebræi multas Christi operationes atribuebant diabolo, quæ non nisi potentia dei fiebant.

Ad 2dum cum dicit: non crediderunt ut iterum &

Illud ut non tam significat finem, quem Deus intendit, sed eventum qui
ster in natura rei est. ut videre est. Matt. 2. 15. Luc. 11. 50. Rom.
1. 20. ac si sensus esset: Non credebant et impletum est id quod per Esai-
am dictum est.

Ad Rtum quod Deus tribuit excæcationis, q. quod hic dr excæca-
vit, induravit, illud Matt. 13. 15. Act. 28. 27. dicit excæcatum est in-
duratum est, quia Hebræi verba tertiæ personæ sæpe impersonaliter u-
surpant. sic Mich. 2. t. sumet ri sumetur. accipiet = accipietur hic Ps. 20.
perdet = perdetur, Zach. 13. 6. dicet pro dicetur. Ga. 8. t. Luc. 12. 20 hi-
mus 6. 12. arabit pro arabitur.

Hujus ergo loci occasione describit Esaias humilem futurum Rtum, cum q Deus Rtus ut Christus D. nascitur in humili specie, cum
humilem speciem Esaias dixit, ut et alii, propterea jam dr quod Deus ex-
cæcavit non per se, sed per accidens, non ex intentione sed ex eventu. et
illud excæcavit erant Esaiæ Prophetæ tributa C. 50. Deus ita-
que tribuit excæcationis q gratiam Rtus ut Christus in humili spe-
cie apparuit quam speciem humilem Hebræi non viderunt, quod
et probrat ipsis quod videntes non viderunt. Propheta vero ascribit
excæcationis q gratiam hanc humilem speciem annunciavit quæ mul-
tis fuit scandalo. Et commode et interpretatio formulæ legendi
excæcatum est q. = non prohibe excæcati sunt a Deo, sed ex spe-
cie humili Rti. Hebræi sunt excæcati, cum nam Deus dedit ipsis humilem, ipsi autem in te-
bras conversi sunt ut non videant, expectantes Rtum Dei ipsum, ipse autem longanimiter de-
ejus gratia ad eos ut resipiscant corda eorum abusi sunt et potius obdurarunt.

3. loc. 1 Cor. 2. 14. Animalis autem homo non percipit ea quæ q

Hic argumentantur, quod omnis vocatus non bene suscipiat evan-
gelium, quia non percipit, imo nec percipere potest quæ sunt Dei

R. Animalis homo hic sæpe Publicanos, a psuchei hic non typice

significat rationalem alignem hominem, quod si ratione utatur non tantum percipiat si Deus velit, nam talis vocatur Logicos ἐ rationalis. Et quia Psuchē ἐ anima Psuchikos, significat hanc Christi vitam quæ similis est vitæ brutorum quæ rebus terrenis delectatur, ita hic homo animalis is est qui rebus terrenis et ad hanc vitam spectantibus ita addictus est, ut animo ad res spirituales non evehatur. Hic igitur ex Ratione, tum ex voce Animalis, qui opponit homini Spirituali, patet. Pater ex voce Animalis, quia Psuchē significat vitam cum brutis communem; ita primum author, seu Spiritualis, significat vitam illam quæ cum brutis non est nobis communis; unde animalis homo ille dicitur, qui hic Spirituali opponitur, Spiritualis vero ille qui totus quantus Spiritualibus deditus est.

Pater etiam ex ratione adjuncta, quia stultitia est illi, quia ille Spiritualiter examinatur ἐ Doctrina Evangelica vitæ rationibus Spiritualibus, non carnalibus, quæ Christi hic mandata respiciunt, Res spirituales nobis inconspicuæ et futuræ sunt, et homini non facile percipiunt iis quæ inconspicua et futura sunt, qui vitæ rebus terrenis deditus est, is non facile percipit illi quod judicationi non assensus est, cum itaque homo animalis rebus tantum Spiritualibus judicandis assuetus est, propterea dicitur non posse percipere, quam vis Dekamai et dokeitai ut Authori interpretanti non tam significat non percipere, quam non assentiri illis quæ sunt Dei Matt. 11.14. Luc. 8.13. C. 18.17. Mat. 10.15. Act. 11.1. ita ut ipsa hanc interpretari ordo sensus sit. Quicunque supra vitam animalem ἐ terram non assurgit, ille non assentitur illis quæ Spiritus

spiritualiter ppanit, Sta e hic cum dr: non potest intelligere /
illud Gręcay ~ intelligo, & sunt sta inter pretari ut hoc sit sicer, quod
non pt dispdicare, dijsuasere, v. dissuadere, uti accipit hoc vb Prov. 10.
24. ~ a fatuis. quod patet ex oppositione, ut sensus sit: Homo
animalis non distingtr ea quę sunt Spūs Dei, a magis.

2 dcd: Hinc non patet inconsequentia ~~in~~ Externę Vocationis sed
potius est contra 2 dcm. Nam hic dicit: non assentit iis, quę sunt
Dei, & Spūs Dei non semper sortit effectum in talibus qui tantum sunt dcti. Ex

Objectio. Peccatores dicunt esse mortui. Et uti mortui non possunt
xtre digna opera facere, sta etiam peccatores, vel Vocati, aut Reprobi ō
habent sufficientem gratiam, ut possint recipiri.

℟ Verum quemadmodum mortui possunt sua opera facere & sussi-
cabunt, sta etiam Reprobi, quia gratia Dei gratis xi & sufficat, Cocte nec est
hæc Objectio magni ponderis, nam omnes homines dicunt in peccatis mor-
tui Eph. 2. & Col. 2. 13 Atqui nec omnes etiam Electi continuo, &
sic nec Electi haberent sufficientem gratiam, quod tamen qui dicunt
mortui in peccatis, dicunt etiam reuixexisse; ex hac itaq; Metaphy-
rica loquendi formula, nihil pt concludi; nisi quod mortui quamdiu pt
mortui, in peccatis morte dignam conditionem habent, & xtre digna opera
non faciunt.

Quæritr. Vnde ergo est quod in omnibus non sit efficax Dei gratia, & est sufficiens in omnibus.

℟ Id non pendet ab in sufficientia gratiæ divinæ, sed a diversitate subjecti, non tantum mora-
lis sed & naturalis actionis suum effectum sortiendi pro diversitate
subjecti, in quo agunt, v.g. si alicui lignum nō detur, alia ligna facile
dissolvi possunt. alias pro diversitate subjecti, sta in miraculis quod diver-
sa sint subjecta, diversa etiam sortiti gratia Dei effecta, quemadmodum hum
ana sunt subjecta diversis morbis dcti, ut pariter obbrutescere dicantr, de quibus &Rom.

Rom. quod tradi sunt ipsum
2. Tales sine dubio non ex destinati
& mi quidam caste vixerunt hab
autem certus est sine fletu & do
multo fletu effundi, si quando ag
ista non sic destituit non est mirum
sic non destituit, nihil gratiæ extra
quamquam spiritualiter vivebat pro
sunt carnales, non tam hi omn
sunt qui illud lumen quod
illud lumen excludunt hi vocatione
1 Thessalonicenses Act. 8. 35. Corne
cum centurio devotus Act. 13. Cor
cum gentium talium vocandi Ro
cum magis tales via sint disponi, De
si Deus illud lumen non extin
destruit in illis pie prodeat effec
sine sua immutatione / comparanti ta

III. Reformati dicunt in ed
vitæ expetendum esse Spm S.
Actionis medium ee sensum
Reformati negant in vitam
Deus sine eo fiat, & non tantu
sensibiles. Vnde. neg
spiritualem fieri ut homine

dicit Rom. 1. quod traditi sunt ignominiæ, & quod non credant 2 Thes. 2.
2. Tales licet dubio non contenturd, quin potius thesaurizant iram Rom.
2. 5. imò quidam cauterizatam habere conscientiam 1 Tim. 4. 2. Cauteri-
atum corpus est licet sensu & dolore, ita qui scripturis sunt dediti
nullo sensu efficiuntd, si quando agat in illos verbum Domini, & tu-
les si non contenturd non est mirum, ordinariæ & prædicatoriæ Evange-
lii nec contenturd, nisi gratia extraordinaria accedat, ut Paulo, qui for-
te nunquam fuit conversus per ordinarium conversionis medium. &
Alii sunt carnales, non tamen omnem vim rationis amisêrunt, nec plenius
sunt absq; sensu, ii sunt qui, etsi non stratum reperiri tamen in vocationib.
adhuc flecti possunt. Tales fuerunt Judæi, de quibus Joh. 7. 13. & 9. 22.
talis Nicodemus. Joh. 3.
Alii sunt qui illud lumen quod jam lucet & lucet in conscientia, & jam
& illud lumen excolunt in vocatione facta annuunt, ut Nathanael Joh.
1. 47. Eunuchus Act. 8. 35. Cornelius c. 10. Lydia c. 16. 14. tales
enim dicuntd docibiles Act. 13. Ordinati sunt ad vitam, unde
etiam quidam talium vocantd fideles, Religiosi ut Cornelius Act. 10. 2.
cum itaq; tales vita sunt dispositi, Deus nullum suæ testimonio reliquit. Act.
15. & qui illud lumen non extinguunt, sed data occasione illo utuntd,
& vocatd in illis facile producit effectum verbum Dei, unde etiam tene
q; non semen immittit: comparantur tales. Nota. hæc de gratia & vocatione.

III. Reformati dicunt medium conversionis præter sensum in
verbo expressum esse Spm S. Unitd. dicunt ordinarium con-
versionis medium & sensum Verbi Divini clare propositum. Hinc
Reformati negant viam posse reddi vocationem, quando
Deus solo fiat, & non tantum propterea ut homines sint in-
excusabiles. Unitd. negant, scientes omnem Dei
Vocationem fieri ut homines salventur.

Dicunt.

Dicunt Reformati medium ordinarium conversionis ee Spm Sanctum, ꝑs Verbum vel Evangelium, cum Pos dicimus verbum Dei, non intelligimus literas, syllabas, aut sonum vocis, sed sensum istum, qui tam clare & distincte exprimitur, qui vis inhæret Verbo ut intelligi possit.

Cum tamen dicimus Verbum Dei ee ordinarium conversionis medium, & operationes non excludimus, Deus enim operatur ꝑ media ut sunt Verbum & occasiones, ut sic opportune tempore Verbum nobis annuncietur, nec negamus quod Deus aliquando extraordinariis utatur mediis, sollicitam tamen de ordinariis, quod est Verbo traditum Dei Verbum, quod habet 1 Thes. 2. 13. Rom. 1. 16. potentia Dei omni credenti, unde ad Rom. 10. 17. quod fides sit ex auditu, auditus per Verbum Xti. Nec dicat aliquis quod hic Verbum internum intelligat, quia intelligitur Verbum ꝓdicatum, ut patet ex Ps. 8. hic Verbum tale est quod audiri possit, ut patet ex Vss. 15. 16. hoc Verbum tale est cui homines resistere possunt, quia non omnes obediunt huic verbo. Vs. 16. etiam Judæi restiterunt huic Verbo, quapropter hic Cap. contra ea agitur quibus ers mos ediderit, quod Verbum ꝓdicatum non receperint. ut patet ex Vs. 19. 20. 21.

Deinde etiam Regeneratio tribuit huic verbo 1 Pet. 1. 23. sic 2 Cor. 5. 19. tribuit etiam vita arcana. Jac. 1. 18. 21. sic Act. 11. it. 1 Thes. 2. 13. Act. 5. 20. Heb. 2. 3. Hinc est quod Vbi Dei Ministris tribuat glorificatio ad Philem. Vs. 10. Psl. 4. 19. 1 Cor. 4. 15. Act. 26. a Vs. 15. ad 18.

Frustra quis dicat quod in his locis non externum Verbo tribuat vita arcana, glorificatio &c. sed internum, unde enim id ipsi constat, & Verbum internum non ꝓdicari, non audiri, nec Vbi Divini Ministri ꝑs hoc glorificant.

Deinde quod hic Spūs S. amplius operetur quam Verbum, quia Verbum clare & distincte proponat, mens intelligit, Jn reliquum illuminat, Voluntatem flectit, hic patet etiam Spūs S. ad hoc actum efficiens est verbum Dei &c.

Deinde

Adsunt quidam loca in quibus Regeneratio Spr. S. tribui videtur tribui. Object.
1 Cor. 12. 9. 2 Cor. 4. 13. Gal. 3. 6. Jer. 31. 33. coll. cum Heb. 10. 16. Joh. 1. 13. Zach. 12. 10.

1 Cor. 12. 9. Alteri fides in eodem spiritu, alteri gratia sanitat. loc. 1
Quod primum locum attinet dicit hic fides dari in Spū, ergo hic per fidem
intelligit illa ordinaria fides gnā solemnes credere, sed facultas ex spe-
cialis Spūs S. dono miracula edendi, et hujus potentiæ aliquot in hoc
cap. recenset effecta. v. 10. de hac fide est etiam infra dictum 1 Cor. 13. 2.
sic Matt. 17. 20.

2 Cor. 4. 13. Habentes autem eundem spiritum fidei. loc. 2
Per fidem negs hic intelligit illa, gnā in Christum credimus, sed ant illa
gna miscella miracula patrandi post fidem in Christum, aut eximia aliqua
affectio fidei, quæ constantiæ est illi, gnā credimus. Sic dr Zelotypiæ
Zelotypos, Spūs Sanctis. qui est Sanctus; caterum si simpliciter neget ali-
quis quod hic probare volunt, potest.

2 Cor. 3. 6. -- non litera sed Spū, litera n. occidit, Spūs autem loc. 3.
Hic cum dr: Spūs vivificat, Spūs non verbo opponit, et tantum abest quod oppo-
nat, quin verbum significat evangelium, quia hic tacite Evangelium
eum opponit legi, et lex Evangelio. Deinde opponit labor Ministrorum ver-
bi divini, labori isti quem impiis debent Judæi ut proselytum aliquem face-
rent, maria terrasq; peragrando, ita ut quem admodum illi multum la-
boris impendebant frustra, Sic tamen etsi plus laboris impendunt
majori tamen cum fructu, quia Verbum Spūs habent, et promissiones amore
sequuntur eorum, d. Judæi non poterant promissiones facere ut alli-
cerent ad bonum faciendum, promissiones faciebant id quod mandatis, ver-
ne ostendunt aliquid non esse faciendum. Sic itaq; Zelotypia Verbi
Spūs erat, hinc jam litera significat legem, quæ statim occidebat hominem
ubi peccabat, sed ista Vi Evangelica ex promissione non mortem sed remissionem
denunciabat si credebant Jer. 31.

4. loc. Jer. 31. 33. — Dabo legem meam in visceribus eor. Coll. Heb. 10. 16.

Non dicit hic quod Spūs S. sit conversionis ordinarium medium, d. potius est tamen de remissione peccatorum, et ea Dei gratia exponitur, quæ tam valide mentes hominum ad conversionem afficit. Deus legem suam cordibus inscribet, sed contra nos non est quod Deus inscribat legem cordibus, quia Deus legem inscribit per Evangelium.

Joh. 1. 13. — negs ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

Per verbum enim pro aliquibus ex Deo natis, hic dicuntur ex Deo nati quod filii Dei, filii autem Dei illi sunt, qui a Deo acceperunt ut vivant in, et ex fide 1 Pet. 1. 23. 1 Joh. 5. 1. Deinde ex Deo nati sunt qui postquam acceperunt in fide vivere, ex Deo est ut vivant prout filios decet 1 Joh. 3. 8. qui et verum Deo dignam instituunt ex Deo est. 1 Joh. 5. 4. unde ex Deo nati sunt quia fidem et convenientia opera habent.

5. loc. Zach. 12. 10. Et effundam — spiritum gratiæ et precum.

Hic nihil est de ordinario conversionis medio, d. est promissio de gratia Dei per Christum communicanda, quod hic dicat Spūs precum habet etiam Spūs postulet pro nobis gemitibus inenarrabilibus Rom. 8. 26. et præcipue petit ab Spūs precum non ita Deus in V. T. indulserat, quam sub Nov. T. quia ibi tanquam domus servilis tractabat tanquam sponsa Xti, nunc vero tanquam Patri filios tractat, et si peccatis nostris habemus Advocatum 1 Joh. 2. 1. Insuper 70. Interpretes vocem Hebraeam exponunt per talem vocem quæ sæpe in sacris literis de precibus usurpatur.

§ Reformati dicunt operationem Gratiæ Divinæ in conversione IV. hominis esse irresistibilem. Unit. negant. Dicunt qui illi prius dari Spūm S. et tandem hominem convertí. Unitarii dicunt: Conversionem fieri rationem Spūs S. Hinc inde dicunt: Conversionem in mera luce fieri, Sed Unit. affirmant successive agi. Dicunt tandem Reformati hominem non totum regenerari, sed regenerationem in Christi tantum sanctis

Reformati dicebant Viribus hum. ante
Pelagium. Unit. et varios Reformati
non omnem regenerationem, sed regen
Tres sunt sententiæ circa Regener
Pelagianor. cujus Lutherus dicitur Pa
cujus media est.
Pelagiani dicebant Viribus hum. ante
Reformati dicunt
in potestate hominis re
non conferri: Ita Ch
tractatur, ubi quinq; Objectiones tract
Ad ea dicimus quod trahi intelli
trahi Christum convertendi id fit propt
dumtaxat intelligendi, non ex eludim
primas partes gra
ubi quinq; Objectiones tract
Ad ea dicimus quod trahi intelli
trahi Christum convertendi id fit propt
dumtaxat intelligendi, non ex eludim
primas partes gra

seculo nichoari propter naturalem corruptionem, in futuro autem consummari. Unde etsi variis Regeniti per gradus adducantur, dicimus tamen hominem regeneratum, et regeneratorem in vita hac plusq.

Tres sunt sententiæ circa Regenerationem, prima est quæ ad Pelagianos, cujus Author dicitur Pelagius. 2da est Reformatorum. 3tia Nostra cujq media est.

Pelagiani dicebant Viribus humanis absq; speciali Dei auxilio posse fieri conversionem. Reformati dicunt Deum in nobis Regenerationem ita operari ut in potestate hominis non maneat regenerari vel non regenerari, converti vel non converti. Ita Gomarus Disputatione § 12. contra Remonstrantes, ubi quinq; Capita tractata sunt de rebus circa Prædestinationem. Nos vero dicimus quod Deo intellecto Dei Verbo possint ad Deum converti, et hinc convertantur ipsi propria culpa. Ut vero recta nostra sententia intelligatur, non excludimus nos Dei gratiam, quin potius in conversionis negotio primas partes gratiæ divinæ tribuimus, ita ut initium, progressus, atq; finis non nisi auxilio Dei sit, Quæ n. ad obediendum Evangelio ex gratia Dei habemus Conf. Eph. 2. 8. 1 Cor. 15. 10. 2 Cor. 12. 9. Rom. 9. 16. Joh. 3. 27. ut negotio possit gloriari 1 Cor. 4. 7. Dicimus etiam quod cum Deus nos salvare dicitur, Deus nos hinc nobis non velut salvare, sed nec velut nobiscum ita agere, tanquam animalibus nec inanimatis sed tanquam creaturis rationalibus, tanto minus ut rebus nec inanimatis. Cum ergo nos hinc nobis Deus non dicitur salvare, Ejus requiritur a nobis, quam a Creaturis inanimatis requiritur actionis, et quæ dicitur, nihilq; amplius habemus. Tò Posse Deus nobis impedivit, Tò Velle á nobis requiritur.

Objectio Phil. 2. 6. C. 2. 13.— Deus est qui operatur in nobis et velle

Dei est velle & perficere, & non tantum potentiam, d. velle Deus dat?
R. Nos non negamus quod Deus sit causa etiam illius ut velimus, quia infundat nos premius ad obediendum. & operatur in nobis velle, sed non sine nobis, nam talis est ista actio, ut etiam nostra requiratur ut patet 1 Pet. 2 & quidem talis quam negligere possumus si velimus; possumus enim mortificare opus si velimus possumus negligere, & ea magis talis actio requiritura nobis, quia opus verbo requiratur &c. Etenim 2 Phil. Paul. hoc est dogma ejus. Ne desperate, Deus enim ex sua parte, ad obediendum vires abunde suppeditat quibus infideles non tantum potestis velle, d. et constanter perseverare, unde et non operari, d. perficere.

Ex his dicunt Reformati quod in conversione istius gratiæ operatio est irresistibilis, ita ut operationi Spiritus S. non possit homo resistere, sed habeat se non tam active quam passive.

Quæritur. An homo habeat se mere passive? Non negamus.

1mo. Quia multi resistunt operationi divinæ. & non est irresistibilis. Vide Esa. 5. 1. 2. c. 65. 2. conf. Rom. 10. 2. Esa. 66. 4. Ezech. 12. 1. 2. conf. Matt. 11. 21. Luc. 7. 30. Joh. 5. 34. 40. c. 15. 22. hinc reperiuntur in quibus dicunt resistisse Spiritui S. Act. 7. 51. Esa 66. 4. dicunt contristasse Spiritum. Eph. 4. 30. imo eum extinguere. 1 Thes. 5. 19.

Ratio 2da Quod Deus ipse facit, id non mandat alii ut fiat, solus enim potest facere, quia nullo auxilio indiget, nec propterea quod aliquam speciem & ratam suis negotiis, quia sibi agit, & mandat salutem. Act. 3. 19. Ezech. 18. 31. imo conversio capere dicitur mandatum. 1 Joh. 3. Deus mandat & non ipse solus perficit. Mandatum ad minimum ponit primum agentem divinum a mandante, alterum v. libi implicat. 2do. ponit talem agentem qui possit agere vel non agere. di v.

non libi

non sit ista facultas in agente frustraneum est mandatum. Et si Deus
mandat non ipse impossibilia efficit in nobis potentiam concedendi.
Stantibus id quod fieri non potest fieri non est prudentis hominis, tanto mi-
nus Entis summe perfectissimi. Mandat Deus cum declaratione sub pro-
missione et comminatione non simpliciter, quae opponunt indifferentiae
agendi, promissorum alliciunt ad bona, comminationes deterreant a ma-
lo, quia potest agere bonum vel malum. Frustranea est conditio
si promissio est impossibilis, Seriosissima est comminatio ob rem in-
evitabilem, Jam quali est exercitio promissionis et comminationis?
Promissionis nulla, quia impossibilem conditionem nemo praestat.
Comminationis forte posset esse aliquid, quia est de re inevitabili, d. Deo
non competit propter rem inevitabilem damnare, id vero potius tribui-
tur hominibus Ioh. 3. 9. 2 Thes. 2. 10. Dei mandatum talem
et etiam ministerium frequenter propriat. Psal. 80. Luc. 19. 42. imo
etiam tangram observatio proprii D. 2 Cor. 5. 20. et tangram consi-
lium. Apoc. 3. 18. Consilium amplecti est liberi quia nec Deus consulit
id alteri quod ipse facit, nec mandat, soluta creatae, tales consultat,
et libus sedenti, sed multi mandati, nec consulit, quia Deus haec
operatur et inexistibili. Si itaque et in conditione tali est ope-
ratio qua in creatione. quid mandat Deus nobis et quomodo, qua
non possumus facere, an virtutem? Non est sane virtus in no-
bis, quod Deus facit, nec vinum simpliciter quod Deus non facit.
Nec dicat aliquis quod et homines mandant et consulunt,
nam majoris sunt pendeis rationis Dei, quam omnium hominum,
et Deus mandat tangram independens, promissionibus contrahit
talibus quae in corda hominum non ascenderunt; et quis homo

spiritualeq dabit promissionesq, & in futuro resuscitabit ut reddat, & Veniat Diabolus consulat homini est inutile, quia si Diabolus mandet, resiste & fugiet.

Excipis: Mandat Deus ut homo infirmitate humiliet & se humiliet. R. Atqui humiliari se & sperare, infirmitatis est conditionis aliqua pars, quam Deus effugit, & sic non erit Virtus. Dices: Quia erit Virtus, quia Virtus acquisita ex contrariis cum lege, non ex Viribus & originis, prout etiam Vitium ex dis contrariis a lege. R. Esto, sed sic nulla erit conformitas cum lege, vel dis contrariis ea, nisi materialiter, ut enim actio cum lege materialiter convenat sufficit, vel etiam formaliter debet convenire. Sic brutum actionis convenit materialiter cum lege, sed non formaliter

Excipis: Virtus est etiam qui non potest peccare, qui ex adverso qui ex Deo nati sunt non possunt peccare 1 Joh. 3. 9. Ita Virtus est prest hic & aliquis bonum agere non possit debeat. Ita in peccatis non emerita an aliquis bonum agere possit, sed an debeat, sic qui debitor est licet solvendo non sit, tamen est debitor & non habeat facultatem. Sic homines & si nullam habeant facultatem debent tamen agere, & si non operentur in Vitio positi sunt.

R. Non peccare Virtus non est si sit impotentia naturalis, sed impotentia sit a mala affectione Virtus est, sed hæc astrenda cum per gratiam facta est libera est, non naturalis. Ita qui non potest bene agere ob propriam culpam ille peccat, sed qui extra culpam non potest bene agere ille peccat. Illustra similitudine.

Excipis: Potest id genere quidam malo gestum esse, quod postea fecerit, prout Judæi erant propter incredulitatem puniti sunt, quam Christo tenant credere Joh. 5. 40. R. Potest non solum id genere quidam gestit, sed libertas legis transgressionem. Quod vero Judæos attinet, in ipsis hæc est moralis impossibilitas omnis ut p. 40

ut ex V. Tv. videre est. Est autem hæc impossibilitas ex Voluptate contracta, quia gloriam hominis plurimi fecerint quam Dei

Ratio 3tia. Quia homines active se exhibent in hac fine ex-
optando Deo, peculiare enim actionis requirunt, imo etiam homi-
nibus tribuunt. vide hæc Jer. 4. 14. C. 7. 3. C. 26. 13. Ezech. 18. 31. Heb.
3. 7. 1 Tim. 4. 16. Phil. 2 16 Jud. V. 4. 2 Pet. 3. 11. hinc est quod etiam
hominibus tribuant salus Phil 2. 12. 2 Pet. 1. 10. Apoc. 22 VI. Luc. 9. 24.
imo etiam peccatis, Rom. 2. 5. Prov. 8. 36. C. 15. 32. Luxta in quibus
hominibus gratia impia Vel illius electio ~~proponit~~ Deut. 30. 19. 3 Reg.
18. 21. Johne. 24. 15. 22. Luc. 8. 18. Deut. 5. 29.

Objectio. Vel. Deo ascribit conversio hominis. & gratia Divina Object.
irresistibiliter operatur, & homo mere se passive habet, quod Vero Vel. Deo
ascribat conversio patet, Isa. 45 7. 24. Ezech. 36. 26. 27. Cum vero hom-
versio Vel. Deo ascribatur, dicit etiam fides ex Dei dono, Eph. 2. 8. do-
num Vero a Deo dante, non Vero a donatario, dependet,

R. Deo ascribit conversio non quod a Deo perficeret, sed quod
ipse sit causa principalis conversionis nostræ, unde vide Rom. 10. 17. 17.
1 Cor. 3. 6. ex quibus patet quod Deus sit causa principalis & complen-
tum salutis nostræ, & non minus Deo ascribat. Dices:

Si Etiam hominum actiones requirit ante tum Deus non erit causa princip.

R. Id non sequitur, Verum tantum hoc quod non erit causa solitaria,
causa enim principalis est quod fidem nostram acceptet, & salvet.

Dices: Juxta tuam hypothesin non tamen erit causa principalis qui-
a dependebit ab nostro libero arbitrio R. Dependet a nobis actio
nostra, sed quod Deus actionem acceptet id non dependet a nobis, ex quod
ipso

quod Xtus sanctum offerre sub conditionibus dicis, Li sta gs destituit contactis, salus, stib nit etiam hominis, 1 Tim. 4. 16. nisi etiã Ministris Iac. 5. 19. sic Rom. 11. 14. 1 Cor. 22. Iud. v. 23. sic sta gs tribuit Deo concursus nostra tanquam Causis principali, nobis tanquam coopeantibus, et Xto dicit Ministris quia ipsi defunt nobis conditiones, sub quibus Deus nos Xto salvare.

Dices: Si Deus nos solus non convertit, et Deus nullam singularem gratiam ostendit illis qui convertuntur, q illis qui non convertuntur.

R Etsi non, quidnam? Dices: Imo ille qui convertit non bet plus occasionis et causæ ad gratias agendum, quam qui non convertit?

R. Quid inde? sufficit quod utrisq satis causæ habeant, sed id facile admittit prout et Li Deus orin facit solem super bonos et malos, cum nlat tamen gratiam super bonos, quia ers et bonis spiritualibus afficit. Coterq gis disputet cum Deo quod et bonus et malos habeat, et tor—

Re Partic.

Hæc Vti Xto facilit ad objectionem, quam loco in Objectione ci tatam Particularis et exactissimus, et primum Esa. 43. 7. 25. — in gloriam meam formavi

In hoc toto Capite Deus Li Creator et formator Iacobi et Israëlis post V. 7. quia Deus primus elegit ers in populum, Deus fuit eius principalis ut populus Ebr. eet, Xtusq ejus et Lucas narat. V. 25. Hic alludit ad ista Dei beneficia, quæ in transitu maris et Jordanis Deus fecit cum populo Xtiano, et semper illo Sanctuario ostendit huic populo, cum viagz ad hæc beneficia hic fiat allusio talem promittit Li Xtianorum quæ erat supra Gent. 28. non ego nicé Sym. de omni hac particulari, sed de gratia universali Xto totiq humano Xtianum populum complexus est.

Exer

Ezech. 36. 26. 27. Et dabo vobis cor nouum & spm nouum ponam in medio — S. loc 2.

Neq; hic est sermo de particulari hominum conuersione, sed de ista gratia quam Deus in nouissimis p̃ Christum D. hominibus communi edixit, vt eam gratiam effect Deus, vt in eius ꝓceptis ambulemus.

Eph. 2. 8. Gratia enim saluati estis — Dei enim donum est. loc. 3.

Donum dependet a dante solo non a donatario. R. Donum non est nisi acceptat aliquis, prout enim alicui aliquid vi confert, sed vi multi prout aliquid obtinet; Caterum hic non dicit fides ee donum Dei, sed illa Dei gratia, quod estis per fidem saluati, quod non est ex nobis. Cater ꝑ etiam fides Dei donum dici, quia hic non dicit, et est, quia Deus misit ad nos qui nunciarent nobis Euangelium & fidem, & quidem illis qui nihil de hac fide audiuimus vt cogitauimus Instabis: Deus est author Euangelii, & omnium promissorum, ratione magis ꝑ quas Euangelii fidem habemus, adhuc nihil horū contulerunt, imo dum fides est donum Dei gratuitum, nec dependet a donatario, a dante, & nostrum est eadem ratione, quibus velit conuicere, accedere vel non, illud autem quod Deus offerat vel non offerat ẽ nrum. Object

Obiectio In tali statu sunt peccatores, ex quo non nisi insuperabiliter & irretractabiliter Dei virtute prosint conuerti, dignum enim mortui Eph. 2. 1. cœci Luc. 1. 78. quin etiam tenebræ Matt. 6. 23. arbores malæ Matt. 7. 18. c. vers. 33. ex quo statim intelligunt homines non nisi patiue se habere, nam quod non est aliquid agere, cœcum videre &c. R. Vniuersalis ad loca. R. Prælis

Istis ingeniosi modi sunt Seraphorici, propinq; n. ō ad mortui, cœci, astra

dei, q̃ boreę gnia vivunt, vident, & sunt tũę; cum itaq̃ sint Metaph. loquendi modi Metaphora non est extendenda ultra scopum dicentis, quæ cum aliquando & ob certum respectum conveniunt illæ non semper & in omnibus conveniunt, & q̃ quædam sunt notæ de similia non est similitudo extendenda ultra rectum comparationis, ni gen similitudo dubiderare pt. Ex his patet quod figuratæ veritatis oręs dubiæ interpretationis possunt ee, & parum firmiter probant, sed ptis explicandæ sunt ex explicentis claris verbis, & sic non tantum ex Metaphora est argumentandum, quia ptis Metaphoræ & alij claris & manifestis sunt explicandæ.

Jam si nos etiam in vestemus, quod quia admodum dr peccatores tales ptr actus & primi, quia omnimodam arguunt impotentiam, nos etiam dicimus quod peccatores dicuntur dormire Eph. 5. 14. Rom. 13. 11. 1 Thes. 5. 6. dicuntur errantes Tit. 3. 3. Esa. 53. 6. 1 Pet. 2. 25. stulti Rom. 1. 21. animales 1 Cor. 2. 14. Pariis etiam alij Metaphoricj nominibus nuncupantur.

Jam prout illi dicunt quod illæ loquendi formulæ omnimodam designant impotentiam; nos etiam dicimus quod allatæ a nobis loquendi formulæ non designant omnimodam impotentiam, quia illæ dormientes pt surgere. Unde ergo arguimus ex his quod vel nostri, vel reliqui homines mortui sint spirituali, sive ad tantum modo quia dicuntur errare, non sunt mortui, quia vivunt, & videre errare non sunt mortui, quia errant, neq; arbores quia sunt arctæ, quod absurdum competit.

De Partic. 1. hæc. Ex Particularitate Eph. 2. 1. esse vos mortuos delictis & peccatis

Naturaliter mortui sunt qui nullas vitæ signas edunt operationes, ergo spiritualiter etiam mortui sunt qui nullas vitæ spiritualis signas edunt operationes, utraq; hæc in prole conveniunt, non tam

non pariter eodem modo tribui in omnibus. Naturaliter mortui Christi agendi non tribuit, sed spiritualiter mortui tribuit, et si non aliud ad minimum male possint agere. Apoc. 3.1. Matt. 8.2. Dein de spiritualiter mortui possunt aliquid agere, naturaliter autem mortui nihil Naturaliter mortuus nullomodo vivit, spiritualiter mortuus vivit aliquando, 1 Tim 5.6. Rom. 6.2. Spiritualiter mortui non tantum male d. et ad bene agendum tribuit potentiam, quia mandata Dei ut sic gerat. Eph. 5.14. Naturalis mors est ex divino Decreto, Statutum enim est omnibus hominibus mori Heb. 9.27. sed spiritualiter voluit Deus homines mori, et non est omnimoda similitudo inter naturaliter et spiritualiter mortuos.

Dices: Cum dicunt mortui omnimoda impotentia intelligit, quia confessio consistit cum resurrectione Christi quæ Dei electis præcipua est. Eph. 2.4.5. Col. 2.12.13. R. In his locis non est terminus de modo recipiendi, sed de ista fide quâ Christum D. resuscitatum credimus et cum ipso spem accipimus de nostra resuscitatione, unde dicitur vivificavit. actiones actu vivificationis, propria ipsa libitum actionis vivificationis, Ceterum cum Christus resurgit, dici possumus vivificati eo, quia per Christi resurrectionem certitudo est completæ salutis nostræ. 1 Cor. 15. et nisi Christus resurrexisset, nec nos resurgeremus, quia magnus est rex inter nostram et Christi resurrectionem. Vide 2

Dicunt peccatores Cœli Luc. 1. vs. 79. Et Matt. 6.23. tenebræ. Cœli naturales sunt qui non videt, spiritualiter cæci, cœci sunt, qui non videt res spirituales, et nihil etiam divinum lumine cognoscit, et quem admodum naturalis cœcus in hoc et illud corpus impingunt, ita etiam spiritualiter cœci impingunt, unde

inde talibus Christus est lapis offensionis, Ved ista similitudo extenditur ô
ecclesiæ usq; ut quem admodum Dei naturales vires te petitæ sunt ad vi-
sum, ita Christus restitui potest nisi per aliquam insuperabilem potentiam, nã
cæcitas spiritualis talis est, quam homines ex ube possunt, Apoc 3.
13. 17. Vbi mira dicit homines in mundo facile potest in tenebras convertí
Luc. 11. 35. conf. Rom. 1. 18. & 32. Atis: Talis est hæc
cæcitas quam Deus illuminat, imo si non videbant isti cæci propterea non
videbant quia Deus negavit illis lumen. Deut. 29. 4. R. Verum non
concedimus quod Deus illuminet, non tamen hinc nobis. Esa. 60. 1. mõ
etiam Ministris Dei tribuit apostolus. Act. 26. 18. licet etiã Deus prin-
cipaliter tribuat illuminatio, non tamen hinc nobis; et Deut. 29. 4. cum dr
quod Deus non dederit cor intelligens, & ibi non dicitur quod Deus facultã
videndi negaverit, ut id liquet ex v. 2. 4. 6. sic Deut. 6. 6. &. Pater etiam
tum ex hoc quod Deus in cœpit, quod non potuisset si omnem potestatem
illis denegasset. & non dedisse dicit, quia omnibus nec actualis õ
est assecutus ut Deum agnosceret, verum videlicet rebellarunt contra Deũ.
Hinc jam quidam hunc locum sub forma interrogationis proponunt,
ut: An non dedit Deus vobis cor intelligens? Cum itaq; Spiritualem cæci-
dicunt, est hæc cæcitas ignorantia rerum Divinarum, ignorantia talis
non per institutionem, non per vim aliquam irresistibilem, quia institu-
tio est libera, nec sunt peccata ista cæcitas ut non possint videri, imo et
jam dicit testimonium ipsis quod cum esse inexcusabilis facto est ipsis visibilis Rom. 1. 20
Sic dicit Christus lux Joh. 1. 9. et quod de Christum Dei alicubi sit lux, Sed
Resp. est quod in excellentissima significatione sit Christus lux, non
quod ei antea non fuisset lux, sed quod nec ante nec post fuit in tan-
ta mensura accensa.

3. loc. Dicunt peccatores etiam arbores malæ Matt. 7. 18. Ergo &c.
g. arboris bonæ nec malæ similitudo est etiã scopum urgenda.
Cum enim dicit quod arbor bona malos fructus non potest facere

De Prædest

[illegible] quod nec homo possint peccare
[illegible] bonæ, v. male etiam hominis
Cum autem non est arboris bonæ
non est hominis bene v. male agere
manifestat ex horum gratis dit, Deus
[illegible] actus non efficit habitum,
[illegible] malam, nec enim repente
Cum ergo dicit: arbor mala
Dicit Deus ostendas & impios
[illegible] sed pluribus. Quale
[illegible] interna dispositio talis etiã
[illegible] Pharisæi enim boni ex ante
[illegible] Itaq; scopus D. Chri
[illegible] non ante poste, contrarium
Effecto. Deo ascribit, da
36. 26. dicit dare fidem, resp
25. 26. dicit Deus ejicere & mo
[illegible] videre. Deut. 30. 6. tra
Ex Generaliter ad objecta
[illegible] sunt, quia q. d. Verbis re
[illegible] est intredibilis quia ex
Dicunt peccatores Excat. reg
quia est ex titulo, sed regen
[illegible] peccatum Chr. non
[illegible] ee, sed in conscientia tan
[illegible] Conscientia tum quia est cæ
[illegible] ante non fuit, hoc tamen
Act. 13. Conf. Osea 7. 1. C. 11. 2. 3. 4

seipsis est quod nec boni possint peccare; Et quemadmodum arbor naturaliter fert bonos, v. mala
ita etiam homines naturaliter sunt boni vel mali; Deinde
Culmi admodum non est arboris bonum vel malum fructum proferre, ita
nec est hominis bene v. male agere. Deinde Vel unus fructus de-
monstrat arborem gratis sit, sed in moralibus non demonstrat fructus,
et unus actus non facit habitum, sed repetiti actus demonstrant bonitatem
v. malitiam, nemo enim repente fit optimus, nec pessimus.

Cum ergo dicitur: arbor mala non pt̃s. Jesus est: Christus d.
dicit Pseudoprophetas et impostores ex operibus posse detegi, non uno
atq; altero sed pluribus. Quale enim est cor talis est operatio, et
gratis interna dispositio talis etiam fructus, Idem etiam C. 12 34. ad
fratres, Pharisæi enim loqui ebant de re gratia ex abundantia cordis
loquitur os, Itaq; scopus D. Christi non est ut ostendat hominum ma-
litiam extra non posse, contrarium n. patet ex Matt. 3.10.

Objectio. Deo ascribit, dare, creare, facere, cor novum Ezech. Object
36. 26. dicit dare fidem, respiscentiam. Act. 11. 18. 2 Tim. 2. 25.
25. 26. dicit Deum excitare et mortuis Eph. 2. 6. cor aperire Act. 16.
14. circumcidere. Deut. 30. 6. tractare, Joh. 6. 44.

Ad Generaliter ad objecta. Significata brevitatis causa non sumuntur ergo R. gratis
ut probant, quia quidem verbis diversis rebus diversis tamen sæpius pervertit, quille
scopus est ingredientibus quem scriptor intendit.

Dicunt peccatores creari, regenerari, sed creatio nihil supponit,
quia est ex nihilo, sed regeneratio non est ex nihilo, Creatio nullum
subjectum supponit, sed regeneratio supponit, Creatio ex non esse
facit ens, sed in conversione tantum qualitates mutantur. Deus ergo attri-
buit conversio tum quia est causa principalis, tum quia aliquid fit
quod ante non fuit, hoc tamen Deus non facit bonos nobis. Ezech.
24. 13. conf. Osea 7. 1. C. 11. 2. 3. 4. 5. Hinc est quod in quod Deus

& facere etiam nos facile dicimur, non quod eodem modo, sed quod nobis etiam tribuantur aliquæ partes, sic nobis mandatur ut cor vestrum Ezech. 18. 30 &. Conf. Jer. 7. 3. C. 26. 13. & ejus Deus dicitur dare quando id tribuit facit, quicquid a parte Dei desideratur vi Matt. 13. 11. dicitur etiam dare cum initium accipiendi tribuit 2. Tim. 2. 24. 25. &. & ejus non dare dicitur cum nullus est effectus gratiæ Divinæ oblatæ, Deut. 29. 4.

R. Partic: Jam respondemus ad loca Particulariter

1 loc. Ezech. 36. 26. Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in

Quod homini sed cor lapideum non est propria loquendi forma & per Metaphoram cor lapideum & cor durum, quod non facile flectitur, sed haec divitiæ sit propriæ mihi edicta hanc, & non a Deo. vt hoc Zach. 7. 12. Jer. 5. 3. Ezech. 11. 19. Jam vitæ cor lapideum proprie non e intelligendum, nec etiam proprie cor lapideum accipitur, nec est dicta actio accipere cor lapideum & dare carneum, sed haec promissio facta est toti populo per N. Testam. vt patet. Ezech. 18. 30. Jer. 31. 1. & dicit Deus legem in scribere cordibus hominum quatenus rationibus vitæ hominis, quia possunt hoc cor mutare.

2 loc. Act. 11. 18. 2 Tim. 2. 24. 25. — Deus det illis pœnitentiam ad hoc

Dicit Deus pœnitentiam dare, non propterea quod homines nolunt & nihil ad te convertat, sed quod ei confert causam, media, tempus, modum occasionem, quam, si modo velint acceptare gratiam divinam, Dei enim est offerre gratiam, hominum acceptare. Cum stat 2 Tim 2. 24. 25. Ut: ne quando Deus det illi pœnitentiam, plenius est actio docet Apostolus: Tales posse efficit Dei gratia, misericordia, longanimitate, ut forte redeant ad sanam mentem; in Scriptura enim verba actionem & passionem significantia, sæpe effectum significant, qui istam actionem & passionem consequi dicunt. sic Esa. 53. 1. Quis

Cor non datum est. sic Joh. 6. 32.
Pater non dat, sed illis qui Christum recipiunt
a nobis a Deo conce
Tribuit Deo quod exoret ex mot
in exhortatione totus homo mutatur, & ex
effectus, intellectus, opera propter
Deus mutat intellectum, voluntatem
nova creatura 2 Cor. 5. 17. Conf. Gal
Deus non totus mutat, propterea dicit
Dicit Deus aperire cor Act. 16
Religiosa, Deum colens,
religiosæ Paulus, & Gentis persuasum
Paulo & dicente effecit De
intelligeret & cor aperiret. Coe
pectus cum Gentile, sum tum in
Circumcidere Deut. 30. 6. Deus dic
Deus liberabit ab affectibus, qui
circumcisus Deus & inter alias &
Circumcisio naturalis est Ju
tribuit Jer. 4. 4. Deut. 10
Dicit Deus trahere. Joh. 6. 44.
Scripturæ, & ex repugnantibus consc
scripturis hominibus, nam Deus tra
Osea 11. 4. Cor etiam si convers
audire, audiens
circumcidere, quæ omnia loca os
operationem Dei esse, sed quod

Cui revelatum est. hi ℔ Joh. 6 32.
Verbo actiᵛᵉ, sed illis qui Christum recipiunt. hi Deut. 29. 4. non dedit Cor
i non nisi sunt miraculis a Deo concessis
Tribuit Deo quod exatet ex mortuis. Eph. 2. 6. quia ex mortuis loc. 3.
in exitatione totus homo mutatr, & ex veteri fit novus, mutatr ℔ humus
affectus, intellectus, opera, propterea jam etiam in spiritual. resurrec-
tione, mutatr intellectus, voluntas & opera, unde ℔ novus homo,
nova creatura 2 Cor. 5. 17. Conf. Gal. 6. 15. Eph. 4. 22. 23. ℔. jam quoniam
Deus nos totos mutat, propterea dicitr resuscitare.
Dicitr Deus aperire cor Act. 16. 14. non violento modo, sed hoc loc. 4.
mulier erat Religiosa, Deum volens, ac proinde Deus obtulit occasionem,
ut ℔ti cantes Pauli, & ℔tio persuasit Paulo aperiri cor, Prov. 3. 20
sic ergo Paulo ℔ti cante effecit Deus ut ex ejus ℔ti catione verbum
Dei intelligeret & cor aperiret. Coeterum potuit Deus singulari aliqua
gratia eam ℔tire, jam tum ei non omnibus communicat.
Quod vero Deut. 30. 6. Deus dicatur Circumcidere, sensus est loc. 5.
quod Deus liberabit ab affectibus, quibus ad alienum deflectebant
ut inter plures Deos & inter alias & veram Religionem perplexi ℔ti dubius;
Ceterum circumcisio naturalis est violenta, sed spiritualis non, quia &
hominibus tribuitr Jer. 4. 4. Deut. 10. 16.
Dicitr Deus trahere. Joh. 6. 44. Tractio ista talis é, ut ex nolentibus loc. 6.
volentes, & ex repugnantibus consentientes faciat, unde hæc tractio
non fit vis hominibus, nam Deus trahit rationibus, argumen-
tis Osea 11. 4. Colligum si consulatr totus textus, illud trahere
dicit docere, & audire, audientes non est violenta sed libera actio,
nec docere, quæ omnia loca ostendunt vim irresistibilem gratiæ
divinæ in operatione o esse, sed quod aliqui pauci etiam hominibus concedat ℔

Has vtiq; supra priuatis disputationes vti solent circumscribere, mecū alios Brannius. Institt. Theol. Vol. 2mo. part. 3. loco. 15. Cap. VI. § 10. 11. Solet gratia Dei dici irresistibilis, quod vocabulum primo a Jesuitis confictum est odio veritatis, quam Reformati per Tō irresistibile intelligebat aliquam actionem, Deum tendi Tō irresistibile sumat, nunc negamus gratiam Dei ee iresistibilem; Si autem per Tō irresistibile intelligant vim Dei gratiosam voluntatem nostram ita frangentem a Deo est nata, ut ejus voluntati resistere nec possit nec velit, optimè dicit irresistibilis. Hæc illæ quæ huc modo admitti possunt, et Scripta circa hanc Controversiam conscripta pauca possunt desiderari; Coetum enim ex principio Predestinationis decreto, est tantum pulchra circumscriptio terminorum, illud autem nec potest, simpliciter negatur.

Jam quia dicunt Reformati gratiam Dei operi conversionis, oportet ut Spūs S. prius det gratiam aliquis convertatur, Hoc negamus, Nam (1.) Illis dat Spūs Sanctus gratias est promissus, Atqui fidelibus est promissus Joh. 7. 38. 39. Cap. 14. 17. Act. 2. 38. unde patet quod subjecta Spūs S. sint fideles, (2) Patet etiam ex effectu, quia non nisi fidelibus datus est Spūs S. vide exempla Scripturæ in Actis Apost. Et sane nemo purum liquorem facile immittit in vas impurum, sine debito nec Deus dat infidelibus Spūm Sanctum, et hinc bene dicit, nam in præcedentibus testimonium illam causam, quæ dicunt ipsi quod sola irresistibilis operetur Deus per Spūm S. in conversione, nam si per Spūm S. intelligant clarum testimonium Scripturæ S. concedemus quod Deus semper det aliquis convertendis; Sed si intelligant quod nobilibus fidelibus nobis efficiat Spūs S. conversionem negamus. Deinde Spūs S. obsignat fideles, quia dicitur Arrha, vel Arrhabo, quæ est gratia pars promissionis, illius quod promissum est. Cum itaq; promissio fidelibus facta est ergo etiam Spūs S. omnes fideles obsignavit, ipsisq; dedit gratiæ præcedaneas aliquas gustus vitæ æternæ Eph. 1. 13. 14. 1 Cor. 4. 30. 1 Joh. 3. 24. Act. 8. 14. 15. Obsignat

Objicit exemplum Christi, quod Christus D. adhuc ante fidem repletus fuerit Spū S. ita et Johannes Baptista. R. Hæc sunt extraordinaria exempla, quæ non faciunt Regulam. Ceterum quod Christus dicit adhuc repletus Spū S. id non mirum, quia ex Spū S. conceptus est, et non pertinet ad nostram quæstionem, quia Christus non indiguit conversione de qua hic quæritur. Quod vero de Johanne dicit quod repletus fuerit in Matris utero Spū Sancto, Johanne etiam non indigente conversione. Ceterum nec dicit eum in utero Matris Spū S. fuisse repletum, sed Matth ipsius Luc. 1. 41. exulta vit enim non hic est quod replens est Spū Sancto, sed quod motus est infans in utero Matris.

Jam quia dicunt Reformati istam conversionem per Spū S. operante ab Evangelio, dicunt conversionem fieri in momento, prout hinc Deus creat substantiæ; ad Dei enim opera, non necessaria est successio.

Nos vero dicimus successive peragi; homo enim repente non fit bonus v. pessimus, sed pregnantibus actibus acquirit habitus bonum vel malum agendi, sex habitu denominatur bonus vel malus, facilitas enim agendi ō fit ex pregnantibus actibus difficultas superest, habitus vero ē facilitas agendi.

Deinde conversionis v. resipiscentiæ necessaria sunt regnis ista cognitio peccati, contritio, et propositum efficax vitam emendandi; hæc autem ō fiunt in momento sed successivum requirunt, Cum enim aliquis primo cognoscit peccatum, meditatur de eo, deinde fit contritio in corde, et hic demum incipit vitam suam, quæ non nisi in idea Platonica fit in momento, non vero in praxi.

Ostendimus etiam quod conversio ordinaria fiat per annunciationem Evangelii, quod textus requirit. Hæc quæstio facile ex præcedentibus solvi potest. Dicunt quidam quod conversio dicit creatio suscitationem quæ omnia, sine momentanea actione, sed de his vidimus, quod pleraque hinc ostendunt extendunde ultra sapum dictis vel scribendis Exapis

Exapis: Apud Conversionis sunt nonnulla Matt. 4. 18. L. 6. 9. 9. Sic exemp. Zachæi Luc. 19. 6 Sic Pauli Act. 9. R. Hæc exempla etiam Sic sensu accipiuntur prout Reformati accipiunt, sunt extraordinaria. Interim quod attinet Apostolos: Johannes fuit Præcursor Christi Joh. 1. 35. seq. jam ad Matt. 4. 18 seq. de Andrea & Petro dicit, quod statim secuti sunt Christum, tũ dicit quod Johannes tanquam Præcursor, hus docuerat de Messia venturo, ita jam Operatio erant, ut non aliud requiri debatur, sed ut ostenderetur hunc vel illum esse Christum, Non ergo hæc fuit origo nonnulla Conversionis, sed discipulis erant per Johannem Baptistam. Quod etiam hinc patet, quia cum dicit Johannes: Ecce agnus &c statim discipuli sunt cum, & cum rediissent dixerunt invenisse Messiam. V. 41. Oportet ut primum aliquid audierint de Christo.

Etiam Zachæi Conversio non fuit momentanea, sed cum discretus ad Conversionem, dicit enim quod quærebat Jesum videre. Luc 19. 3. Sic V. 8.

Pauli exemplum quod attinet Act. 9. Notum est quomodo Christus ipsum allocutus fuerit &. Verum est quidem quod persecutus est Ecclesiam Dei, Evangelium non receperit, sed jam audierat de Evangelio, de Chro atq; doctrina quam persequebatur, Cum itaq; audivit sedo receperat compellatus est coelitus, & scire in se rectæ potuit, & nosse ut quod ille faceret, non bonum, sed contrarium est Voluntati Divinæ.

Videmus de subjecto sors S. sive videndum de subjecto Conversionis

Quæritur ergo, An totus homo regeneretur?

Reformati dicunt non totum, sed remanere in homine peccati reliquias, carnalem q; naturæ inequalitatem, ita ut tantum mens sors regeneretur, sed carnis concupiscentia remaneat in homine. Verum non totum hominem regenerari. Qui enim peccatum facit ille regeneratus, sed totus homo peccat intellectu, voluntate, affectu & aliis membris. Et etiam totus omnibus regeneratus. Intellectus enim intelligit voluntatem Dei, voluntas

voluntate regnit, flectit ad obediendum, affectibus inclinat, membra exequuntur, ita quod intellectus intelligit, voluntas vult, affectus ad quod inclinat, membra in effectum deducunt, & non pars sed totus homo regeneratus, unde sequitur Totus homo convertens, non tantum nova voluntas, vel intellectus, sed nova creatura Gal. 6. 15. Eph. 4. 22. imo dicit carnem crucifixisse Gal. 5. 24. cujus nomine venit concupiscentia in Scriptur. S. Gal. 5. 19. seq. Ut ita ejs non manet caro irregenita, sed totus homo regeneratus.

Si totus homo non regeneratur, peccatum regnat totum hominem non tantum in ordine subjecti, & sic pars hominis est regenita, pars vero non alis: Gal. 5. 17. dicit: Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus &

R. Hic non hoc dicit quod caro maneat irregenita, sed quod ea sit natura carnis, ut concupiscat adversus spiritum, & spiritus agat contra carnis concupiscentias; caro enim ipsa cum talis est quae crucifixa est Gal. 5. 24. & sensus est: Caro non hoc vult quod spiritus agit, neque spiritus id quod caro. Dicimus totum hominem regenerari & sanctificari si nullus regeneretur, corporis enim nulla est propria sancta regeneratio nisi cum inhaerente, nullus enim dispositus membra ejus actioni ad obsequendum voluntati Divinae, nec nisi potest intelligi quod sibi velit quod homo totus non regeneretur, sed tantum aliqua pars, ac sicuti est in homine principium unum enim est principium a quo omnia dependent, quod est mens. & mente regenerata postest dici totum hominem regenerari.

Obj: Rom. 7. sese ex toto capite, quod homo Regenitus ita describat tanquam carnalis, venundatus sub peccato, quod malum faciat & id velit, quod in se habeat peccatum &. quod si ei non praesset, totus regeneratus, & esset subjectum regenerationis. Dicit n. Paulus de ipsis Regenitis in toto capite Senatos, carnales, sub peccato, sub omnia personam describere.

R. Verum ut toto capite intelligat. Nota imo. Paulus Apostolus in hoc 1. Cap.

Cap de alio loquit, sed sub tua persona figura quadam loquendi, et idqd de alio dicere voluit in te transfert. Nam hoc cap. ea ipsi attribuit quae ipsi tibi non possunt, nec convenient. dicit enim. 9 ℣. Ego autem vivebam hoc lege. Atqui Paulus tamquam natus Judaeus numquam hoc lege vixit. Deinde lege hoc cap. et conf. cum. 1 Cor. 11. 1. apparebit qd quod Paulus hoc sibi tribuit, ipsi non conveniunt, dicit enim: Imitatores Rom. 7. Vere ita loquitur quod non sit imitator Chri dicit ℣. 19. non quod vo. Deinde etiam Phil 3. 17. Suum exemplum proponit, dicit ipse peccatum magis ope atur quam bonum, quare suum exemplum proponit. Deinde Paulus multis fuit reprobratus, quae ipsi coram alio invidiam concitabant, sub tua persona describet, et ut dicit 1 Cor 4. 6. Gratiae te transfigurare, dicit enim ℣. 3. 4. et confer 1 Cor. 3. 4. quod autem hoc fuerit conjecturis patet Rom 3. 7. ubi loquitur sub sua persona sed de alio, ut rei invidiosae exprimat sic 1 Cor. 6. 12. C. 10. 23. 29. 30. C. 13. 1. 2. 3. Jud. 2. 18. 19. 20.

2. Nota. Sub tua persona loquitur Apostolus non de Regulis sed de Evangelio et quidem de statu Judaeorum illo, qui ante et sub lege Mosis fuit, et hoc ipso vult Apostolus ostendere necessitatem Evangelii, atqui inefficaciam legis et miserum statum Judaeorum ante Evangelium, quod autem de Judaeis loquatur confer. ℣. 1. 4. 5. 7. 9. ex quibus patet quod de illis Judaeis loquitur qui ante et sub Lege Mosis fuerunt. Quod autem non de Regulis, sed de Transgressionibus loquatur, probabat ex eo, quia ea dicunt hoc Cap. quae Regulis non conferunt. Petrus etenim ego frenis hoc Capit. a ℣. 8. et conf. Jud. 5. 24. hoc enim bonis contrarium est illi. et ℣. 9. 10. 11. huic autem contrarium est de Regulis Rom. 6. 2. 6. 11. 12. 14. et de quo ad Rom. 7. loquitur non de Regulis, quia actiones eo contrarie sunt actionibus Regulis, quae cl. experimentur. Sic ℣. 14. Contrarium est. Rom. 6. 6. ℣ 2. peccatum et corpus peccati crucifixum non est, Renundatus est sub peccato. Sic Rom. 8. ℣. 8. dicit hominem ee qui in carne est Deo non posse placere. sed Rom. 8. 9. dicit non ee in carne, d. in spiritu. Sic Cap. 6. 18. 19. 20. sic Joh. 8. 34. 35. 36. Deinde

Deinde: Rom. 7. 15. & Quod operor non intelligo & cui contrarium est Phil. 2. 12. 13. quod est de Regnitis. Deinde ℣. 17. dicit. Nunc autem jam non. cui contrarium est. Rom. 6. 11. 12. sic C. 8. 11. sic Gal. 2. 20. Deinde: Ps. 18. Sicut. quod non habitat &. cui contrarium est de Regnitis Gal. 5. 24. sic Eph. 2. 10. sic Gal. 5. 6. Deinde Rom. 7. 19. & Conf. Rom. 8. 12. contrarium est de Regnitis sic Gal. 5. 18. Deinde & Rom. 7. capitis conclusio confirmat videlicet D. agit de Regnitis, in tota persona, dicit enim ℣. 24. Infelix ego homo quis me & Statim respondet Aplus ℣. 25. Gratia Dei per Jesum Christum! Et de quo tui loquitur Aplus fuit extra gratiam Dei, Et hinc non potest probari aliqua pars in te manet inregnita.

Videamus tandem quid est ℣. 15. 16. 17. ubi intellectus tui distinguit adversus: R. Verum quod hic dicunt apud prosunt tibi Iregnitis quam Regnitis, quia ut illud faciant quod volunt, illud magis ~~volunt~~ Iregnitis quam Regnitis, completur. Illud autem Volo significat incompletam voluntatem, quae nihil aliud est quam cognitio quando quis ad id facit satis esse facere bonum quam malum, & hinc dicit Volo sensus est Non quod velle id ago. sic 1 Cor. 7. 7. & Velle. quem admodum & Christus D. dicit Matt. 26. 39. C. 12. 34. C. 18. 6.

De te homine de quo hic est sermo dicit non intelligere voluntatem Dei Regni Iregniti agnoscunt voluntatem Dei, sed non faciunt, & ipsi Regniti & quando peccant, non determinata aliqua voluntate id faciunt quia ipsi peccatum volunt. 1 Joh. 3. 8. & Iregniti bonum incompletam voluntate volunt, malum determinata voluntate, Regeniti vero bonum completa voluntate volunt, malum incompletam. Et hic vero de tali est sermo qui bonum ~~malum~~, tantum incompleta Voluntate facit, & qui contra conscientiam peccat, & hic non est sermo de homine Regnito, sed de eo, in quo peccati consuetudo ita operatur, ut ad idolum impellat quod ipse nolit, In Regnitis vero cum Christus habitet, non impellunt ad id quod non amant, quia peccati dominium abjecerunt. Rom. 6. 14. Quod vero hic inter vi & etiam

exterior homo dicatur, Interior ſalt mentem vel Spm̃ nostrum, cum scte intelligimus bonum ee agendum et non facimus. pla carnem autem hic intelligit constrendo peccandi, et propensio ad ea quæ carni grata sunt, hæc tamen propensio orta est pla dicitur nam concupiendum peccandi, non quod propriè loquendo pla se et contradistincte concupiscat, caro enim propriè non delectatur, tamen ipsi tribuit, quia est instrumentum mentis, ut in carnis gratis delectet mentem. Hinc pair Gal. 5. 17. dū Caro concupiscit contra Spm̃, unde etiam opera mala dicunt opera carnis, non quod caro contradistincte agerent, sed quod est ministra mentis, cujus ministerio mentes ea quæ carni grata sunt, concupiscit et cum delectatione peccat. Objectio. Est in homine pars negligenta, quia dicit in eo concupiscentiæ ut Rom. 7. 2. dicitur, quod est peccatum, et tamen hæc concupiscentia non vocatur caro, quæ semper mentem hominis, et cum hæc concupiscentia non eradicetur per regenerationem semper manet aliqua pars negligenta.

Ꝛ Concupiscentia quæ a deo nobis indita est est naturalis illa complacentia rei amore nostro digna, quia delectamur, deus enim ad hæc inditit ut ea homo diligendat nobis ea utilitas grata ab ingratis, et hæc nisi ultra modum extendatur non est peccatum, hæc enim ut non concupiscentia carnis quæ grata sunt in nobis non est, quod autem habemus non laxamus est in nostra potestate, proinde hæc concupiscentia a deo inducta non est peccatum, neq; hæc concupiscentia vocatur caro, sed jam abutitur homo ista bona concupiscentia, et hanc concupiscentiam ad actiones lege prohibitas dū extendit, hæc concupiscentia maxime inhæret rebus gratis, et ad actionis illicitas provocat. Et ex hac concupiscentia non sequitur quod aliqua pars negligenta maneat.

Quæritur: An reglenitatio et conversio tantum in hac vita inchoata vel etiam consummata.

Reformati dicunt Regenitationem tantum inchoari et consummari in hac vita.

Ita affirmamus, sed illi dicunt ex
sed sanctificatio non est aliqua pa
in hac vita judicabimur vita
non nisi omnes glorificati a deo,
exigit rationem Apoc. 14. 13. Cons
sed non tantum obest ut non
sanctificati peccare non possit. Et
tionem perfectionis. Etiamsi
Sanctorum erant conversatio
sanctificati, insuper diligendo laborem
sanctificati mihi ac etiam
nostra opera, etiam bonæ
sua via describit Sanctorum opera
Apoc. 24. f. 19. 8. Matt. 5. 8.
quod dicunt Virtutes
non bonæ Virtutes, hæc enim
lege non convenit voluntati
dixit opera Justorum ee pec
gratiæ Prædestinationis, et
dicunt totum hominem non
Deus non consummari, quia
certissime operatur, de quo vide
fatemur quidem magna
et apertum in
a tempore amicto Paracletum
Spiritum, sed hæc mediante ad peccata
Quod est peccatum, sed tali
minime patimur. Sic quidam

Nos affirmamus, sed illi dicunt ex falso principio quod jam destruximus, scil quod singulis non est aliqua pars neglecta. Sed prout gloriamus in hac vita justificabimur ita, Si ergo non reglecti sumus in hac vita nec unquam glorificati a deo, Deus cum justa opera nostra opera exigat rationalia Apoc. 14. 13. Conf. Rom. 2. 4. 5. 6. Tit. 2. 11. 12. 2 Tim. 4. 7. 8. imo tantum abest ut non confirmet Regeneratio ut dicant etiam Regeniti peccare non posse. 1 Joh. 3. 9. dicunt Nisse mundum 1 Joh. 4. 4. adeoque etiam perfectionistæ Veniunt uti etiam 1 Joh. 5. 4. 5.

Non negamus etiam Convicti labi posse, sed non ideo labuntur ne resurgant, insuper si quando labuntur id fit ne complacentia Voluntate. Nec itaque dicat quod mihi aut etiam omnes Reformati dicunt, quod omnia nostra [illegible] opera, etiam bona peccatis sunt coinquinata, S. Scriptura via describit Sanctorum opera ut imperitatem removeat abigatis Apoc. 3. 4. 19. 8. Matt. 5. 8. Tit. 1. 15. Ex hac hypothesi dubia sequitur quod dicant [illegible] Virtutes ee splendida peccata, sed dicunt peccata non sunt Virtutes, hæc enim sunt contraria. Splendida peccata dicere non convenit voluntati divinæ Augustinus primum dixit opera Justorum ee peccata splendida, cum ille sit author primus Prædestinationis, et hæc maxime ex hoc fundamento fluit cum dicunt etiam hominem non regeneratum, regeneratione longe in hac vita non consummari, quia est in homine peccatum Originale, quod continuo operatur, de quo vide infra.

Non fatemur quidem magna inclinatione ad peccatum nos ratione, et magnum ed appetitum in nobis ad res gratas, quæ multum dependet a temperamento Parentum, v. c. Sic voluptati dediti voluptatibus, luxurioti luxuriosis &c. quia temperamentum sumus communicantes, sed hæc inclinatio ad peccatum [illegible] est Physica, non actio moralis, quæ non est peccatum, sed talis natura status ut facile ad peccatum declinare possimus. Sic quidam homines propensi sunt ad hoc et hoc

& tigris occasionem offerat se gessurus, & mitem se exuat, sunt ergo mites tales in divinis amicis, qui per se non sunt peccata, sed occasione data facile essent.
Diximus Regeneratorum in hac vita consumari, non tamen pares omnes veros Regenitos esse gradus, & quidem dicimus alios Incipientes Proficientes, alios, alios Adultos

Incipientes illos vocamus, qui primo animi proposito valde exerunt peccato, & Virtuti se devovent. Proficientes illi sunt, qui non tantum devovent se sanctitati, sed & operam dant, & eum propterea proteratam peccati consuetudinem, quae ipsis nitebatur, identidem labefactant, vigilant tamen contra lapsus istos, ne in illis vel maneant, vel cadant, & viri ita ex sunt ut carni sanctos possint edomare, & progressus majores ac majori studio faciant, ne retrorsum labantur. Tales similes sunt plenis, qui sunt quidem homines, non tamen aequè perfecti, ut Proficientes sunt Regeniti, sed non tantam acquisiverunt facilitatem ut istam in veteratam consuetudinem labi omnino obtineant. Adulti sunt qui magnos fecerunt progressus, cum enim se sanctitati devovissent, ut cum delectatione facile petrati, a peccato ita abhorreant, & gravata cum delectatione ferebant ad peccatum, tanta nunc facilitate & gaudio ad sanctitatem & gravata cum difficultate olim nitebantur ad exercitium Virtutis, tanta nunc difficultate & renitentia naturae experiuntur facere peccatum. hinc est quod tales non posse peccare dicant 1 Joh. 3. 9. Ex his patet Aphorismus supra notatus.

§. Reformati negant posse Regenitum deficere a fide. Vnde sequitur

Non datur ob quae plura requirantur, cum enim pereant Electionem ob aeternum factam, praemissis Doctrina est quod Electionem non possit existere, quia est Decretum immutabile. De Electione enim gratuita praecipue notant Reformati.

(1) tamen

Non omnes esse ad unam electos
non indefinitam esse, sed definitam
non instabilem ut Electi esse possint
in finem fidei & bonorum operum. vid
Rauchium am Cap. 10. ad Quæst. 13.
esse non instabilem & certissimum ex
sit et existat aut pereat, vid. M
Lib. 2. part. 1. Cap. 2. § 33.
gratia Dei deficiat dicit, ut per
modo ea uti vel abuti, ab Electo
tum. Ex variis admonitionibus
non sunt sustine deficiant, quae
non potest tam deficient a fide. vid
impossibilis, sed possibilis, quia illa
sunt a Deo praevisa. & sunt
11. 14. f. Deut. 32. 15. c. 29. 18. 1 Reg.
10. 17. 18. 20. Neh. 4. 1. 11. 2 Chr. 2
quibus hortamur ad perseverantiam
14. 1 Cor. 10. 13. 2 Cor. 6. 1. 2 Pet. 3. 17. H
Thess. 1. 5. 6.

Dices: In his locis
in externa. R. Unde tibi constat
na. Deinde De ea fide est hic me
mente, Atqui interna &c. Eg
fatis et hypocritis
2dus Probatur Electos posse defi
4. 1. leg. Apoc. 2. v. 5. 14. Luc. 18. 8
Patet exemplo Angeli 2 Pet. 2 4.

(1) Non omnes esse ad vitam electos sed quosdam. (2) Electionem non indefinitam esse, sed definitam certorum Personarum. (3) Esse immutabile ut Electi certo sint salvandi. (4) Non factam ex intuitu fidei & bonorum operum. vid Arnoldum contra Catechesin Racovianam Cap. 10. ad Quæst. 13. Hujus sani dicunt Electionem esse immutabilem & certissimam solutus, ut nemo qui ea designatus est existat aut pereat, vid. Melchiorem in Judam. Thesaur. Lib. 2. part. 1. Cap. 2. § 33.

Dicimus Vero nos Electos gratia Dei sufficienter dari, ut perseverare possimus in fide, possumus tamen ea uti vel abuti, ab Electione & fide deficere, quod probamus

1mo. Ex variis admonitionibus adhortationibus S. Sacræ, in quibus manifeste Justi ne deficiant, quæ non aliud innuunt, quam quosdam potuisse deficere a fide. vid Pet. 2. 11. 13. Si, ô est conditio impossibilis, sed possibilis, quia illa nihil ponit in re, sed hæ conditiones sunt a Deo positæ, & sunt possibiles. sic Ezech. 18. 24. C. 33. 13. 14. L. Deut. 32. 15. C. 29. 18. 1 Reg. 15. 11. 26. Jobi 36. 1 Cor. 10. 12. Rom. 11. 16. 17. 18. & 20. Heb. 4. 1. 11. 2 Pet. 2. 16. C. 3. 2 L. 2 Pet. 1. 10. Adde in quibus hortamur ad perseverantiam. vid Matt. 24. 13. Heb. 3. & 12. 13. 14. 1 Cor. 16. 13. 2 Cor. 6. 1. 2 Pet. 3. 17. Heb. 3. 12. 13. C. 10. 35. 2 Pet. 2. 18. 19. L. 1 Tim. 1. 5. 6. Ratio 1ma

Dices: In his locis sermo est de fide subjectiva non vero objectiva. R. Unde tibi constat? Secretum fidei non nisi est interna. Deinde De ea fide est hic melior quæ fidem Dei vult in nobis manere, Atqui interna &c. Ergo &c. Ex. Externa fides est tantum professio & hypocrisis

2do Patet Electos posse deficere a fide variis Exemplis. 1 Tim. 4. 1. seq. Apoc. 2. 4. 5. 14. Luc. 18. 8. fidem Xto Christus invenire &c. Patet exemplo Angelor 2 Pet. 2 4. Jud. v. 6. Exemplo Saulis 1 Reg. Ratio 2da.

1 Reg. 9.2. Davidis 2 Reg. 11. Salomonis. 3 Reg. 11.4. Alexandri, Hymenæi, Phyleti 1 Tim. 1.18. 19.20. 2i 2 Tim. 2.17.18. Demæ 2 Tim. 4.9. Petri & Judæ Judas exidit fide tamen Filius prædictionis Petrus vram exidittet, Filii erdem statim manifestet non negarunt ac Christum. & hi omnes commissi erant peccatum morte dignum, peccata autem sola efficiunt ut aliquis excidat gratia Divina & fide. Nec dicat aliquis quod hi regnum exierint a peccato, Concedo, quibus quidam murmur, ex eo enim quod regnum exierint non sequitur quod non potuerint peccare, imo pro nobis est, quia si regnum exierint exciderant gratia. Imo est quod multi dicant Spiritum S. restitisse, adviacendum peccasse, contumelia affecisse &. quem fideles acceperint, quae omnia ostendunt posse Electos deficere a fide

Dices: Tales defecerunt, quia non fuerunt vere fideles & hoc colligimus 1 Joh. 2.19. R. Apostolus Johannes non vult ostendere fideles deficere non posse, verum vult ostendere quod quidam qui fuerunt fidem & non sunt vere fideles, sed tantum ostenderunt se esse vere fideles, quod patet ex eo quia dicit: ut manifesti fiant, quod non sunt

Ais: Vere fideles non possunt peccare. 1 Joh. 3.9. R. Verum est. Verum Adversarii concedunt Electos posse peccare, sed negant posse in peccato perseverare, & negant in talia peccata posse incidere, quae ipsis mortem reddant Electionis. Verum si possibile est semel peccare, quare non etiam amplius, cum eadem maneat potentia. Cogitemus Christum cum Johanne a Deo natos, non posse peccare, quia ex Deo sunt. ut arbor bona quia est bona non potest malos fructus facere, sed ut arbores possunt alios fructus inoculari, sic eadem ratione possunt hanc generationem fortunare. Cum & non possit peccare: Electus est quia filius est ex Deo; dissimile enim est illis statum illa mutare & pec-
natura,

peccare, quem admodum animadvertimus difficulter contingere, ne ali-
quis postea peccet, & hic non tam impossibilitas, quæ max-
ima difficultas designatur.

Objectio nimis generalis adhuc est a promissionibus divinis, quod de-
us promisit Electis ut non deficiant. Jer. 32. 39. 40. Esa. 59. 21. Matt. 16.
18. Joh. 6. 37. 39. Cap. 10. 27. 28. 29. Phil. 1. 6.

Ex Generalis ad hoc. Promissiones de illis concernunt, qui manent
in fide, & hæc promissiones non ad hoc sunt, quod actum manendi ostent
in fide, sed quod Deus assistet illis, qui manserunt in fidelitate, ta-
les promissiones sunt multæ Joh. 4. 13. 14. 1 Cor. 1. 3. Rom. 8. 34. &c. licet ve-
ri sint mortui, vivant. Deus tamen debet sufficientes vires ut possint perma-
nere.

Ex Specialis ad hoc, & primum ad Jer. 32. 39. to. ut timeant me
universis diebus. — Promissio hæc cap. facta, non significat pri-
vatim homines sed totum populum, aut divisis, majorem partem popul:
ut patet ex v. 36. 37. & quidem hic est promissio de rebus corpora-
libus, quod Deus reducet populum ex Babylonia; in Typo tamen hæc pro-
mittit Deus quod N. Testus erigat cum populo, significatq; tale bene-
ficium magnitudine & multitudine ita permotorum animos popul,
ut diffidentia non conversus fuit admiranda sit improbitatis.

Esa. 59. 21. C. 54. 10. — non recedent — a modo usq; in sempiternum

Hic etiam nihil est de particulari hominum conversione, sed de
fidelitate promissionis divinæ, quod id quodcunq; Deus promisit, mul-
tum tractum, v. defectum in re patiatur. Licet homines sint infideles,
nisi deles, fidelitas tamen Dei manebit. Rom. 3. 3. 2 Tim. 2. 12. 13.

Thesis

Matt. 16. 18. – & porte inferi non ꝓualebunt eã. adversus.

Per portas inferi aut intelligit hic Diaboli tentatio, aut ipsa Ecclesia. Utrumlibet intelligatur, tamen portæ inferi non ꝓualebunt fidelibus, ~~nec~~ Diaboli tentatio, non quia ei resistent singuli ab illis Jac. 4. 7. & ii quos habet vires maxime sunt minimæ, ita ut cæteris cateris Xnis tes decidant, Jud. ℣. 6.

Sic nec intelligatur mors aut Ecclesia, negs mors ꝓt prævalere fidelibus, seu illa mors sit hujus, seu futura vitæ, quia nihil damnationis est iis qui sunt in Chō Jesu Rom. 8. 1. sic 1 Joh. 2. 25. 26. hic ergo non promittit perseverantia seu privata personæ alicui Ecclesiæ quod ꝓmanserint hactenus in fide, nisi certum, sed tantum hic quod si Ecclesia v. fideles permanserint in fide, Deus ꝓtexerit a æterna morte, ita ut nec mors nec Inferi. segregabit charitate Dei Rom. 8. 39.

Joh. 6. 37. 39. – non perdam ex eo, sed resuscitem eum in novissimo

Hæc promissio facta est Psal. 2. quod Deus daturus est Patri Christo D. in hæreditatem, quas est via petita recturus, quæ promissio implenda in conversione Gentium Act. 2. 14. & cum dicit: quod dedit mihi Pater, non dicit, Chō D. datum ee aliqm eatum numerum hominum sine ulla respectu ad eor Xnum, & mores, nam eor unus, quos Chō D. Pater dederat perijt, Joh. 17. qui fuit Judas, & dicit Chs, neminem se ex illis perditurum nisi filium perditionis. Sed nec ita res est hic de creditoribus, sed de creditoribus, ut omnis. omnis quod dedit mihi Pat ad me veniet. Jam itaq; est in hominis affectio quædam conversionis, quia ita comparata est ut homines ea ꝓdita recipiant Evangelium, unde dicuntur apti esse ad Regnum Luc. 9. & qui jam ea affectione sua sunt ꝓclives ad leges Dei recipiendas, & ad credendum omnia, & qui sunt disposita hominis Patri Christo, ii veniunt ad Chm, hos non ejicit foras, & resuscitabit in novissimo die, dicit hæc animi indoles & affectio sorsurum, describit etiam sub parabola seminis quod fructum fert, quibus solet Deus suam gratiam dare, prout dicit: Dem

spectis, recipit & humilibus
porte inferi animis qui ita affe
verbum Divinum dicit, ~~nec~~ non
Luc. 8. 13. nisi non reprob
qui hac affecti sunt, gratiæ non
illi simul non prosunt desicere,
Deus intelligit prosunt comitte
℣. 12. pro quibus etiam orat,
Joh. 10. 27. 28. 29. --- qui
Sic hic quod ovis semper man
quam filii manent ovis D
nisi de manu Pastoris, imo ne
quod Pastoris hic designatur
Cap. 8. Cæterum hæc ovis
non transmutari, ovis natura
mutari. sed spirituales ovis m
sua voluntate bonæ ovis, ita
Ad quam necessitatem enim est qu
gratiam non prosunt, tam ne
gratiæ depravata prosit non ee ovi
illi homo non sit homo, quia jam
illi homo, hæc autem tales homi
sunt. Luc. ℣. 6. Cæterum
qui non ipsa relinit, tam magis pe
sunt ipsi expee.

superbis, resistit & humilibus dat gratiam suam. Jac. 4. 6. & contra pronit hic animus qui ita affectus est, ut paratus sit ad obediendum voluntati Divinæ dicit, cor bonum, ita quod absurdum est, dicit Cor malum, Heb. 3. imo mens reproba 2 Cor. 3. 15. & illi dicuntur Christo dari qui bene affecti sunt, quare non mirum si non deficiant; Non tamen dicit quod non possint deficere, quia vis etiam quando hic dicit Christus D. dari, intelligi possunt comites peccati et possunt agi de quibus vid. Joh. 17. per quibus etiam orat, & jam tales dicuntur trahi Joh. 6. 44 & a Deo doceri, quia si ex animo recipiunt doctrinam Christi.

Joh. 10. 27. 28. 29. --- qui dedit mihi -- & nemo præripet de &.

Hæc hic dicit quod oves semper manent oves, sed quod non rapiuntur, i. quamdiu manebunt oves destituitam habebit curam, ut nec rapiant de manu Pastoris, imo nec possint rapere. & sollicita cura & potentia Pastoris hic describitur ut quacunque vi accedant non possint rapere Rom. 8. Cæterum hæc oves sunt tales, quæ possunt deficere & in lupos transmutari, oves natura sunt oves, & naturaliter nec possunt mutari. sed spirituales oves non natura sed voluntate sunt oves. & possunt voluntate sunt oves, ita etiam voluntate possunt esse non oves, & quam necesse enim est quod oves quæ natura sunt oves in lupos transmutari non possint, tam necessarium est etiam oves spirituales voluntate deposita posse non esse oves. Frustanea enim esset admonitio, si non possent non esse oves. Frustra quis homini monet, v. g. homo non sis homo, quia jam est & non est in arbitrio quod ne sit homo, hæc autem tales sunt oves quæ propria voluntate pereire possunt. Luc. 15. 6. Cæterum tanta est cura pastoris ut nihil oves rapi nisi ipsæ velint, tanta quoque potentia, ut nulla vis hominis possit eas ipsi eripere.

Phil. 1. 6.

Phil. 1. 6. qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet usq; in diem
Est hic tantum promissio a parte Dei, quod si fideles ea fide fiducia et firmam teneant, Deus usq; Christi diem sufficienter in eis operabitur, ut coram habebit eos, Et non est de perseverantia facta promissio, sed perseverantibus est facta. Dices! fideles obsignantur ad vitam Eph. 1. 14. Et non possunt electione excidere.
R Ex hoc quod ~~sigillum habeant~~, signati sint, non sequitur quod ita persistent obsignati ut nulla mutatio posset fieri, sigillum enim potest vitari, utut non sine periculo. Sic etiam hoc sigillum non est tale quod de perseverantia obsignaret, sed quod fideles perseverantes habeant fidem de vita aeterna.
Objectio Si Electi possent deficere coram Christo non esset sponsus, Rex, caput Ecclesiæ. R A posse ad esse non valet consequentia. et inutilis est argumentatio de possibilitate Platonica seu imaginaria, sed Christo habiturus est in cœlo, Et mutabilis est objectio. Sed potius invicte, si tali immutabilis electio esset, Christus eo magis non esset sponsus Regis. Si enim non posset deficere Ecclesia non esset sponsa, quia sponsa sponte se offert, Christus est Rex sed non coactos regum voluntarios vult subditos, hæc, Christus est caput Ecclesiæ non Physicum sed morale. Et requirit etiam hominum voluntas. Objectio
Apoc. 3. 5. quod Electus minetur se deleturum, Psal. 7. 3. 4. 5. R. Litteralis sensus in his aliis est significare rei proprietatem, ne scilicet ~~ne tollatur~~ cum alterius commisceatur. Sensus 1 tropologicus. Significati, Scriptura respicit ad illam consuetudinem quia multi volunt signari, ut etiam mancipia et servi olim signabantur ad distinctionem, hic etiam dicuntur servi Dei signati esse qui statuuntur emphatice pertinere

g Field.

gnis Chr̃ē libertati a servitute, simul etiam libertati a calamitate, gram Deus immittens ꝓdicit. Nihil ergo hic aliud est gnd ubi Deus aliq̃s delevit, hinc Deus signabit suos, et sta conservabit aliq̃s signati essent, alii vero tam caste delebunt, gs am illi, gi omnipse nullam per amam rei, gribus non mlt in mere sunm signum.
Similis est hic Apocalyp. signatio Ezech. 9. 4. — et signa Thau super
De hac signo non convenit inter Authores. Quid nam sit Thau? Est
littera Hebræa, et gnidam existimant gnd Thau significet Thora ÷ legem Dei, ut gnemcmq̃ signat legem.
Aut significat Tessera ÷ Pœnitentia. Sed dicunt hi signati in frontibus in Apocalypsi, ad distinctionem, gnia hac nota characterizati Apoc. describit, frontibus erat inustus. Et jam Deus opponit conversionem gnd etiam obsignabit suos electos, et hi non delebuntur sed manebunt. Et hic non est locus de perseverantia sed annotat, gni in perseverantia pmanserint sunt.

Quæritur; An gnis certus esse potest peccata sua remissa esse, et esse in statu salutis. Catholici negant et gnidem ex Eccle. 9. 1. 2. Hic loquitur non fatet, gnia non est hic sermo de illo amore vel odio, gnæ ex perseverantia vel non perseverantia orit. Verum de amore et odio statu felicis vel infelicis hujus vitæ, ut sensus sit: Ex statu hujus vitæ felicis vel infelicis, non scit homo an gratus vel in gratus amore vel odio dignus apud Deum sit; Cæterum scelestus homo pt ēē certus odii se esse dignum. Ignis autem pie vivat non se præst se ēē dignum amore.
Alii Ecclesiæ Catholicæ ac Reformati dicunt fidem in ea esse ut credam nr peccata nostra remissa ēē; ac proinde dicunt, illum gni hac fidem certissimum esse se in statu fidelium, peccata [illegible]

remissa esse. Nos mediam ingredimur viam, in hac tamen quæstione nobis applicanda nec tam Arii nimii, nec nescaloi simus, nec in nimium simus audaces, quia forte in nimium benigni nostri Judices simus, omniaq; nostra opera in bonas partes applicabimus, d. nec tam nescaloi quod nos in desperationem deducamus. Credimus itaq; quod Deum de debite examinet, posita judicii lance, persuaderi pro de salute, confisus in gratia Dei per Jesum Chm qui est Advocatus apud Deum, pro peccatis, et sic aliquis pro se consolari se et regratia Dei atq; peccata ee remissa, hoc tantum supposito quod nec quis velit in hærere peccatis, sed ista valedicat, quod illustramus exemplo Pauli 2. Tim 4.7.8. Conf. 1 Joh. 2. 14. 19. 29. Heb. 6. 11. Rom. 5. 12. 3. 4. Phil. 4. 7.

9. Reformati affirmant: Deus hominem prius vt indurat et excæcat, ita ut peccatum prius ee pœna peccati. Vnde negant et sic sentiunt: Deus tantum occasionem præbet, propter quas homo per se indurat et excæcat. Nec ista induratio et excæcatio tollit libertatem voluntatis quatenus a Deo physice fit, sed tantum occasionaliter, non irresistibiliter, impedit respectu actum.

Quod Divina providentia omnia regunt notum est inter Christianos, Deus Divina providentia regit omnes res creatas, non actus hominum actiue, sed regunt omnia cum voluntate naturas rerum, et quamvis mediate regit Deus naturæ earumq; voluntates; Rationales creaturas regit Deus vt rationales earum natura permittit, et earum actiones sic prout istæ actiones permittuntur se, et prout voluntati regis Regis

Regit ergo Deus actiones legislatione, legem eam Scriptor, cui accommodari debent actiones hominum; hac lege sancivit Deus quid sibi gratum v. ingratum sit, dedit etiam potestatem ut huic legi possint obedire, a vetito abstinere, e mandatum obtemperare.

Versatur Dei providentia non tantum circa actiones bonas & malas, Vt itaq; intelligant quomodo Deus versetur circa actiones malas, las obstetra. Deus ita regit hominum actiones etiam malas, ut non nisi tunc permittat peccare cum Deus permittit, e non nisi tunc dum quidem Deus permittit, nec potest in majori malitia peccare quam Deus permittit, sic ergo Deus regit hominum actiones malas, ut semper in illo objecto terminentur, quem homines habent, nec finem illum assequi quem huic nituntur. Illustratio hor.

Homines non possunt semper exequi quod animo proponunt, nisi Deus permittat, sic Satan non potuit Jobo nocere quamdiu Deus permisit quod patet c. 1. 2. sic Judæi Chm comprehendere non potuerunt antequam venisset hora. Joh. 7. 30. conf. Luc. 22 53. Sed homines in peccato e malitia sua, exequendo non ultimos possunt morari e in alios vertere, quin tunc Deus vult permittere. sic dd de Senacherib. Esa. 37. 29. 2. sic Psal 124. 5. 6. c. 124. 5. conf. Apoc. 3. 10. 2 Pet. 2. 9. sic Deus concessit Antediluvianis annos 120 Gen. 6. sic Babylonios affligere Judæos annis 70. Sed etiam non plus possunt exactionis mandare e sic alios vertere, quin Deus permittit, sic potuit Herodes Petrum capere d. non occidere Act. 12. sic vide, 1 Cor. 10. 13. 2 Cor. 4. 8. 9. 2 Par. 12. 7. 8. Jer. 38. exemplum notabile. Sic itaq; Deus, etsi homines velint malum exequi, sæpe tringit in alium finem, quin huic intendunt, ut patet exemplo Josephi Gen. 50. sic in Rege Assyrio Esa. 10. sic in Cho

Christ, in persecutore Ecclesiæ, homines enim scelere determinato animo intendebant perficere, sed conversis in bonum finem. Interdum dirigit Deus malum in tale quid ad certa objecta, et non, in illis objectis terminet, quæ intendebant, sed in alia quæ Deus dat. aut contrahit eos, et ipse moderatur ut in alios finis tristis evenant. quod patet in Nabuchodonosor. Ezech. 21.

Imo etiam facit Deus peccatorem pro objecto, quod patet exemplo Hamanis Esther. 6. sic Achitophel et Absalonis 2 Reg. 17. et hoc recte de eo quod homines ubi conceperunt peccare non plus prosunt quæ Deus præmittit, et quod sæpe Deus in bonum convertit.

Quæritur. An tegnam determinet aliquis ultimate ad peccandum, quod cum illo Deus agit? R. Liberum est deo permittere peccare, sed Deus non tenetur omnes occasiones peccandi tollere, potest tamen quando vult tollere et objicere. Sufficit ergo quod Deus det hominibus sufficientes, quibus si uti velint potest occasiones evitare, quia Deus dedit illis naturæ rationabili convenientes.

Adde: Liberum est Deus tales occasiones objicere, quibus nobis abusuris, aliis pro materia virtutis habituris, ita ut alius habeat occasionem pro materia virtutis, alius pro peccato, propter diversitatem hominum, ut Verbum etiam sit illis effectum.

Sic Evangelium alii fit odor vitæ, alii odor mortis, alii gratia et virtus Dei, sic Chr. d. alius stultitia, alius scandalum, pro diversa dispositione hominum. Sic etiam in naturalibus causis eadem causa diversis rebus quid effectus, ut sol alias liquefacit, alias indurat.

Negamus tamen quod Deus necessario determinet aliquem peccato proximo, repugnat enim Deo ut sit auctor peccati, sicut

Gerhard. Calixt. vide Reformat. Part. 1. pag. 10. 11. aut: Inter esse, tanquam effectum a
Reformata 27. & 6. & seq. pag.
5. 6. 12. 8. 24. ac prorsus habent a
gratiæ Dei, in respectu circa pe
quæ sint ad evitanda peccata, da
adhibendum a peccatis; cum ergo
veniunt ad faciendum bonum,
hæc, ille me juvit et juste non
retributit, quare non potest,
quia ut actio, i. est actio hæc aut
non agendi, h. non est possibilita
quod Deus propter eorum
quod imputare, prout non ad
facit. et ligatus quæ Deus neg
agnet. Certum quod Deus ab
Deus retrahat sed non potest. Mate
non communicare, ut tunc juxta
ligatus non communicat actum e
tum propterea quod non credi
sed juxta vires. &
Dicunt etiam, quod aliquem
ultimo peccato subtrahat, dicun
ejus privativas, ex quibus peccatum
sine subtractu peccato.
Verum quia ea fuit ex qui
et actualiter non potest; Qui enim

Sic Piscator nec Reformatus in Resp. ad Duplicationem Vorstii part. 1. pag. 10. 11. ait: Intercedit ista a Dei Prædestinatione plus dare, tanquam effectum a causa. vid. etiam Junc. Dd. Pro videntia q. 7. §. 6. & seq. pag. 560. Sic Braunius. vol. 1. part. 2. tr. 6. c. 12. §. 24. ac proinde habet apud hos, quod Deus providentiam suam ita exerceat, ejus ita rationem circa peccata, ut aliquando non largiatur necessarias vires ad cavenda peccata, decretit enim non largitur vires homini ad abstinendum a peccatis; Cum ergo sic decrevit propterea saepe negat ea, quae requirunt ad faciendum bonum, Sed si causa est ut non possim aliquid facere, ille me sic excusat non potuisse, si vigis Deus vires necessarias subtrahit, nunc non potest, Omne agens praesupponit possibilitatem agendi, si vigis deficit actio, si est actio sine debito praesupponit possibilitatem agendi vel non agendi, si non est possibilitas agendi, nec peccatum. Si vigis evidenter quod Deus propter contumaciam subtrahat vires, si debent homini imputare, prout nimirum ad candelabrum propter peccata mortuum Apoc. 2. 5. si vigis vires Deus negat, certe deinde ratio factus juxta vires exigetur. Certum quod Deus aliquando propter contumaciam suam gratiam subtrahat sicut patet. Matt. 6. 5. Act. aut ad tempus differre, vel non communicare, ut tunc juxta vires concessas exigat rationem. Si cui nec annuntiatum est Evangelium, ab illis non exigit rationem propterea quod non crediderunt, quia fides ex auditu est Rom. 10. sed juxta vires. Si

Dicunt etiam, quod aliquando concurrat aut operatur ad omnes actiones peccato subservientes, dicunt enim quod decreti Dei omnes efficaces positivas, ex quibus peccatum oritur, quae actiones sunt tanquam materia subservientes peccato.

Verum si ea facit ex quibus necessario sequitur peccatum, ille alios accusare non potest; Qui enim concurrit ad aliquod opus est causa quia

opris ipsius, qui est causa opris, ab alij propterea rationem exigere non p̄t. Quicquid enim est causa causæ est etiam causa causati. In causis pē subordinatis. Si ergo Deus decretis omnes istas actiones proximas, quæ sunt materia peccati; sane peccatum accusari non potest. Deus quidem concurrit ad operationes nostras, ita tamen ut non nisi facultatem concedat, qua possimus bene & male uti, Cæterum ita non concurrit quod de cōmittat materiam peccati.

Dices: Hæc Dei fuit ad ostendendam suam justitiam & misericordiam. R. Nulla est justitiæ ostentatio cum punire, qui non p̄t non peccare, nec misericordia est peccatum efficaciter prævenire; Vel interponimus electos ita obmitti, ut non puniant peccata quæ ipsi committere amant, Si itaq; Deus pē decretum suum habuit committendi peccata, qui potest Deus justitiam suam ostendere in puniendis peccatis?

Dicunt etiam quod Deus aliquando peccata peccatis punit. Vē hæc loquendi ratio est nimis dura, plane enim est Deus author tēi peccati non est, & peccatum a Deo non potest mitti tanquam pœna. Pœna est ad tollendum peccata non ad producendum, Si peccatum esset pœna, ō semper tolleret peccatum, sed potius produceret cum pœnam peccatoribus infligeret. Si Vere pē illud peccatum peccato punire id intelligat quod Deus actiones & intentiones hominum in aliud objectum dirigat quam quod homines intendunt, hac in parte efficaciter loquimur, concedi potest, peccatum eē peccati pœnam, sed propriè loquendo est tolla loquendi ratio.

Objectio. quod Deus peccata punierit peccatis. 2 Reg. 12. 11. 12. collato cum 1 Chr. 16. 22. 2 Reg. 24. 1. 2. David commisisse adulterium & homicidium ac proinde miserit ipsi Deus, & quidem hæc comminatio completa fuerit est 2 Reg. 16. 21. quia Nathan Abesalon ingressus est ad Uxores David. R. In hac lege non ~~tribuit~~ ascribit Deus in ceteris Absalonis, verum tantum dicit quod Deus traditurus sit Uxores David ad concubinas u

nas in protestatem Filii Absolonis, ac proinde cum dicit ego suscitabo malum
per malum hic non nisi hic ipsum est peccatum, sed ubi alias vocat, malum
pœnæ v. infortunii, quem admodum hæc vox accepit Amos. 3.6. Prov. 16.4.
Etsi ergo illud malum non significat peccatum, per sectionem tamen Divinæ repu-
gnat quod Deus vitium fieri velit. Quomodo ergo Absolon committit mi-
serum? Non occulto aliquo Dei spiritu incitatus, sed consilio Achitophel in-
gressus est ad Concubinas Patris, & hoc ipso calamitas David maxime aucta
est, quia hoc ipso roboratæ sunt manus hostium contra ipsum 2 Reg. 16. 21.
Deo itaque quod malum suscitabit ascribit propterea, quia Deus hoc velut
sed exitabilem & hoc occasionem ut Absolon ingredi ad Uxores Patris sui.
cum sch Absolon consiliato populi sectæ perfugiit consilium Achitophelis,
sibrant consilium instar oraculi Dei V. 23. / quod erat ut iniret ad Uxores
Patris & eo magis abalienaret a Davide.

Deus illud efficit his viribus circumstantiis potest ita moderari, ut celeres
hoc modo magis regnet quo illo, non tamen ita quod Deus immittat volun-
tatem peccandi, voluntas enim est libera, sed occasionem objicit, & hoc fit
cum regnitia nostra nisi nisi hoc actis, regnitis nullas vires adhi, sed
tantum non impedit, & hoc fact ut brevis ille regnitio non in illas, sed
in alias partes ruat. Sic cum Absolon meditabatur libidinem Deus ita dirigit
ut occasionem objicat ipsius libidini, ut ingrederet domum Patris, sed hæc
circumstantia moderari nihil Deo in te contrait, nihil enim mali in est ta-
libus circumstantiis, non enim propterea peccat quod Deus voluisset quod il-
lis circumstantiis certum objectum inveht. Cum ergo dicit ego suscitabo,
non dicit Deus aliquid mali facere, sed dicit se facere. (1.) quia pa-
tet malum fieri, quod malum nobis interim nisi impedrat, etsi posse
non fieri, tamen si fiat, hoc dicit illud Deus facere. (2.) Quando
omnes circumstantias regit, & id quod malum non est procurat, &
ipsos flagitiorum decretum in certum aliquem partem dirigit.
Prædicit vero Deus hic peccatum Absolonis, quia Deus infallibiliter &
infallibiliter.

& inclinationem ejus, non erat etiam consilium Achitophelis quo anti-
dens fuerum fecit, Itaque Deus inclinavit Absolonis nec actu posi-
tivo nec negativo procuravit, i. nec effecit ut peccet, nec ejus subtraxit ut
non peccet. Deinde non dixit etiam Deus ut efficeret Absolonem
incestum committere, sed dixit: dabo Uxores tuas in potestatem Proximo tuo
volenti ut concumbat Uxoribus tuis coram sole hoc. Regno tuo.

2 loc 2 Reg. 24. 1. & iratus contra Israel commovit ejus David in eis &.
Notum est quod David peccaverat numerando populum, hic vero dicit
quod Deus commovit Davidem & dixit ut numeret, unde dicimus a-
ctu positive efficacem Dei operationem circa peccata.

Similis huic incitatio Davidis ad peccatum & numerandum popu-
lum Conf. 1 Par. 21. 1. ubi dicit quod Satan incitavit & non Deus, quia
Satan fuit forte aliquis Davidis Contiliarius. Dicit tamen ibi Objec
quod Deus commovit, Verum utut ibi illud commovit sit Verbum acti-
vum, Uxx tamen hoc activa Hebraea more pro passiva est accipienda.
Notum enim est apud Hebraeos quod impetrationes saepe signi-
ficant passivum, ut sensus sit: Commotus est David non a Deo
sed ab alio. quod Vox talis loquendi formulae sumit vide Deut. 25. 10.
Esa. 9. 6. Matt. 1. 23. C. 5. 15. C. 7. 16. Luc. 6. 38. Joh. 15. 6. Apoc. 16. 15.
ita ut Verbum activum significet passivum. Deus enim non jussit id quod
mala fuit, sed Davidem punivit. Eg. Deus id non voluit. & tamen
Deo ascribenda.

Objectio. Deus voluit, praecipit, imo & dicitur facere peccatum vid.
2 Reg. 16. 10. 3 Reg. 22. a V. 19 ad 23. 2 Par. 18. 10. 11. &. Esa. 65 17.
Jobi 1. 21. 1 Reg. 16. 14. 2 Thes. 2. 10. 11. Ezech. 14. 9. coll. cum Jer. 20. 7.
Quamvis haec loca ex supra dictis solvi possent, tamen per ordinem exa-
minemus.

1 loc 2 Reg. 16. 10. Dominus enim praecepit ei ut malediceret &.

Hæc vera sunt Davidis, nec putandum est quod David in ea fuerit opinione, quod Deus ℭcipiat peccatum, vetat enim Deus peccatum, & non ℭcipit, et; si Deus ℭcepisset ipsum non esset peccatum, Dei enim ℭcepti parere non est peccatum, ac ipsi de si Deus ℭcepisset ipsi Semei ut maledicat, maledictio haec peccatum non fuisset; imo etiam David peccatum saepe punivit, imo etiam ipsi Absolon vim opposuit. Si vero Davidi fuisset illas actiones quas Deus ℭcepit peccatum, sed tamen si Deus ℭcepisset peccatum, singulariter non diceret de Semei quod Deus ℭcepit. Cum ergo dicit David: Deus ℭcepit vobis impingere impetum Abisai quis velebat occidere Semei; potuit vere id David dicere, Deus enim redegerat David in eum statum, ut sine aliqua Dei amissa auctoritate ipsi contrari propter peccatum a David commissum quod habet 2 Regg. Cum vero sic redegit, David se subjecit deo, quia Deus extulit illum illa potestate ut impingere cōpotest, Semei vero violentum suum animum contra Davidem evomere potest, cum vero sic maledicendi animo erat Semei ℭcitus, Deus direxit eum animadversionem in Davidem cum exuisset illa authoritate ut impune possit illi quovis maledicere. Aliter hunc locum verterunt: Si maledicere quia Jehova ei dixisset: maledice Davidi, quis ei diceret, Cur sic fecisti? Aliter ut sonuerunt: Illa convicia quae Semei dicturus est tam patienter sunt ferenda ac si a Deo aliquis Prophetae pater esset missus non ut Deo dicebatis. 2 Reg. 22 a 19. ad 23. Quis decipiet — et egressus sum ego dixit dñs: quod loc. 2.

Nota quod hic non nominantur res proprie apud Deum hic gestae, sed tantum symbolica aliqua visio, qua visione ostensum est Michaeae, cum tot Prophetae falsa ℭmisissent, sed non spiritu veritatis, sed adulatoris spiritu ochi; Quod vero hae res proprie apud Deum gestae non est pares ex eo, quod Deus inducit hic sedere in solio suo &

quod

quod Deus proprie intelligendum non sit, non quod Deus aliquem Achabo, sic de Propheta mentiri sit, non quod spiritu suo Deus afflaverit, sed quod permiserit credere quod spiritus iste ipsis loquitur. Deinde Verba hæc non de ipsis sed permittentis Dei sint, et circumstantias in actum finem dirigentis, ac si dixisset: Vide, ego non impediam, imo etiam ut tuæ intentionem ad effectum deducas. Deus enim non quæ sit vis sic naturæ Spiritus, sed ille se sponte obtulit ut fallax, Ego enim dicit decipies et. Si proprie intelligatur accipitur pro permittere, quod patet ex v. 23. ubi etiam Dominus Christus dicit: Joh. 13 quod facis fac cito. Et non approbasset, sed quod permisit.

3 hoc. Esa. 63. 17. Quare nos errare fecisti Domine de viis tuis. Hic non agitur de actione Divina cujus effectus est necessarius, de actione Dei occasionali dando populum in hostium potestatem, cum a Templo abductus fuit, sicque sensim sensimque alienus factus est a cultu Dei, ergo cum hoc non active sed occasionaliter accipi ante præcepta genuit populus. Quare nos errare fecisti &c hæc

et hæc verba sunt populi dicentis
et Israel non intelligens ad hæc
et quare non intelligens ad hæc
Job. 1. 21. --- Dom
Deum cum sibi ab
Peccati operationem
operis mali peccati, Deus cum
Christo per gratiam efficaciam
mittendo permisit, non
circa peccata Dei opera
1 Reg. 16. 14. Spiritus Dñi re
De Spiritu hunc regnum, non
Diaboli, quod Domini mi
ministris Sancti, et quidem
Deputatum, durante enim
Regni curia hic tractanda,
sicut etiam Deus Davidem
Montes ex remedio hunc
mortem instrumentum P.
dum mortuus totum ejus cons
corum Rex, et in alium statum
mutem tristem, cytharam vero
Ezech. 14. 9. -- ego Do
commutat hic Deus Jehola
ipsum colunt Deum, quoniam
Consulant Deum non
Deus itaque commutat hic

& hæc verba sunt populi dicentis, & suam culpam amovere volentis, non Dei, ut sensus sit: Cur iniqua nos longa tyrannide oppressos deficere a Lege & gratia nos inducimus ad hæc propagando malum.

Job. 1. 21. — — — Dominus dedit, Dominus abstulit. loc. 4.

Etenim cum Sabæi abegerant & Caldæi ejus pecora, Deo ascribit efficaciam peccati operationem. — Verum hic nihil sequi pro efficaci operatione peccati, Deus enim potest omnia nobis tunc, eo tempore & per eos, per quos & ejusdem vult, & vetando vult, & vetando Deus Caldæos & Sabæos ritu humano permisit, imo direxit in Jobum non sequi & hoc efficax circa peccata Dei operatio.

1 Reg. 16. 14. Spūs Dñi recessit a Saul, & exagitabat eum spūs malus. loc. 5.

Per Spūm hunc regnum, non est intelligenda hic aliqua insurrectio Diaboli, quæ Domino nihil tunc facta fuisset, sed morbus melancholicus Saulis, & quidem hic morbus nimis ortus a Deo in delictorum plenam, durante enim paroxismo hujus morbi non fuit capax ad regni curam hæc tractandam, ut Saul reprobaret, & a Regno rejiceretur, unde etiam Deus Davidem unxit. Quod vero per Spūm intelligatur morbus ex remedio huic morbo accommodato patet, ejusdem scilicet musicum instrumentum v. 16. quemadmodum enim Spūs ille malus seu morbus totum ipsius constitutionem mutavit, ita ejusdem proximus commovit, & in alium statum transtulit; melancholia enim efficit hominem tristem, ejusdem vero extirpatrix.

Ezech. 14. 9. — — ego Dominus decepi Prophetam illum &c. loc. 6.

Comminatur hic Deus Idololatris, quod & Idololatræ per Prophetas inire volunt Deum, quoniam non vult animum recedendi ab Idolis & consulant Deum non & quidem illis & animo respondet, Deus itaque comminatur hic se illis ita responsum ut ipsi quæ-

xb.

rebant, & hoc propterea ut cognosceret Deum ex iusto corde, & esse Vindicem peccati per testificationem Spiritus. Itaq; voluit Deus concedere illa Prophetas ut a falso spiritu decipiantur, quod deinde & Prophetæ & populo cederet in exitium. Prophetæ enim spiritu seducti sunt a spiritu, unde cum dr, decepit ille sensus est: Quoniam illum ostendam quem Prophetæ mei nimirum ipsis defuerunt, ut cognosceret me ex iusto Vindicem per testificationem omnium conscientiarum, & cordium scrutatorem Deo itaq; assistente quod Prophetæ exoraverunt, cum spiritu Dei restiterunt, falso spiritui concessum est, proinde ita tandem huic actio Dei tanquam illi qui hyenam cæteris victimam dimittit, qui tandem gregem dilaniat.

7. loc. Jer. 20. 7. Seduxisti me Domine, & seductus sum &

Seducere hic nihil aliud est, quam quod minus est ad amicitiam adducere, ut decreta tua, illa mihi tam omnis vaticinandi impunitatis ac proinde desiderium tum alios. Hic etiam a phrasibus explicabit: Si seductus sum, Domine tu me seduxisti, v. si seductus esse tu me seducere, quia tu mihi gratuisti, nec porro ego

8. loc. 2 Thes. 2. 10. 11. Ideo mittet Deus illis operationem erroris &

Cujus sensus est: Mittet Deus operantem errorem v. efficaciam erroris quæ summ effectum habeat, Deus vero misit errorem cum permisit ad ipsos venire impostores cum signis & prodigiis. Cæterum Deo ascribere nemo potest necessitatem erroris, quia nemo dubium Deo non potest tribuere ut fallat, mentiatur, via neq; hoc quod immittat errorem, sed permittit ut ille error sit efficax. Cum vero dicit: ut credant illud ut non significat finem intentum a Deo, nec voluntatem necessario sequentem, sed talem qui consequi poterat & solebat. Hujus deceptionis Author est Satan v. 9. Atqui Satanæ operatio non fuit nec

necessaria, sed moralis, & non necessitabit hominem, quia non habet p. 12.
v. 15. Deinde hic error efficax factus est per miracula & prodigia,
Sed hæc non necessario operantur, Deus enim per suos justos sæpe mi-
racula, tamen non necessitabant animos hominum, quin potuissent re-
sistere ipsis. & tanto minus sunt hæc operationes errori exhorta-
tiva efficaces.

Sic etiam argumentantur. Cui posito non potest non sequi peccatum Deus id facit. Ergo est causa causæ ejus ad quod vero Deus id facit adsunt hæc. Gen. 45. 5. 6. 7. C. 50. 20. 1 Reg. 2. 25. Rom. 1. 24. 26.

Gen. 45. 5. 6. 7. — Præmisit me Deus ut reservemini &c. loci.
Cum Joseph. fratres vendidissent, & a Josepho in Ægypto essent
Joseph non agentes est a fratribus, timore correpti sunt quod
à fratre vindicabit injuriam ipsi illatam, sed dicit Joseph. illis: pro
salute vrâ. C. 50. 20. Sic itaq; argumentati sunt quod Deus voluit Jo
seph. in Ægyptum præmitti, quod Deus non poterat frustrari, quam quod
fratres vendant, & omnino Deus voluit per Joseph. & per inde & media.
Nota (1) Joseph vult a se amovere opinionem, ne existimet fratres
ipsum vindictæ cupidine tangi, unde ait illis peccata. Quan-
do vero peccatum aliquantulum nimis volumus sæpe adserimus
bonum quod inde secutum est, aut etiam interdum ignoramus
Deus etiam suas non deserit rationes, ob quas permisit illud fa-
ctu, quod non propterea facimus ut Deum peccati accusemus,
sed ut animus dejectus erigamus, quemadmodum etiam faciunt pi-
i Apli: Act. 4. 27. 28. sic 2 Reg. 16. 10.
Nota (2) Discernenda sunt hic tempora 1. Voluerunt fratres oc-
cidere Josephum, sed Deus impedivit, inde his verbis 2. Postquam
ab occisione deprecantur animum voluerunt vendere, ei hoc jam

ita operatus est Deus ut diceret eos ad actionem ut non mitti Aegyptios vendant, ac proinde occurreret fuerit Macabre Aegyptios. Quia ergo Aegyptus fertilissima Regio est, propterea eo Deus transtulit ut aliquando antichristi ecclesiis Christi Regionibus, tum maxime quod Patrem tenis confectum aleret. 3. Voluerunt exaltationem Josephi impedire Gen 37. Sed cum vendiderunt eandem occasionem contexit Deus ad ipsius exaltationem, et hoc est Dei operatio, et hoc est quod dicit Joseph: Vos cogitastis de me malum D. Deus X. non quod Deus hac occasione et hac media indiguisset, et quod simpliciter vendatur, Deus tum secus enim potuisset transferre in Aegyptum, et exaltare, Et hac occasione non tanquam necessario medio usus est Deus, sed tanquam occasionali, quia occasionem contexit Deus in bonum, ac proinde cum vendiderunt non potest Deus ascribi talij actui, quia positis Deo peccatum efficaciter operando actio ascribitur. Etsi enim Christ Deus Particulam per Joseph. contexuit, potuisset alio modo transferri in Aegyptum. Coeterum si Deus Volunt exaltare Et Volunt vendi Reg. Cons

2 loc. 1. Reg. 2. 25. Quia voluit Dominus occidere eos. Verum illud quia in Hebraeo Ki explicandum est per quare vel idcirco, sic accipitur hic vt Gen. 22. 16. 17. c. 29. 32. Psal. 115. 10. coll. cum 2 Cor. 4. 13. Jer. 29. 16. ut sensus sit: quod Deus filios Heli voluerit et decreverit punire propter peccatum. Non vero hic est sensus; quod Dominus decreverit peccare filios Heli ut punire, sed voluit punire eos quia peccarunt. Et illud Ki non erit hic causalis particula sed rationalis, ab effectu sic dicta. Coeterum eram juxta Vulgatam potest sensus esse: Quoniam filii Heli erant peccatores, scelerati, Deus justo judicio voluit eos occidere, et permisit mentem suam peccatorum implere. Tarnovius via transfert hunc locum: Non obedierunt voci Patris gravis Ki vellet Deus occidere. Utut Heli saepius damnationem propter peccatum, tamen non audierunt. Scnivius sic:

Non o

Non audierunt vocem Patris (i. m
de malitia populi redire int. qu
ea alibi in locis contextus.

Rom. 1. 24. 28. - tradidit in repr
dia eos Deus, quod Deus Gentile
autem ut vetula quidem permisit
2. 26. c. 31. 7. Exod. 3. 19. c. 7. 3 c.
tradidit; sensus est; Permisit
ua malitia. Dices: Quia Deus
sunt non peccare. Et Deus erit effi
ad verum esse quod non potuisse
culpa contraxerunt, quod patet e
dixerunt, quia de peccatis Deum as
Non hic non ante sed post commissu
cuiat de illorum remediatione,
ut non potuisse et voluisse Deu
Titus Epist. 2 Tit. 3. mis
ad 1 Cor. 8. Col. 1. nihil ergo
Patris sui ut ab illis male
quod ipsos recreasset a finis
fuerunt ad probandam efficac
ctionem et indurationem, dicunt e
fuisse, ex quibus necessario
ut testetur. Ezra 6. 8. 9. 10. Rom
dixerunt Exod. 4. 24. Deut. 2. 30. R
Dominus multa dicit facturum
ut nostri harum facultatum, sicut e
in Intellectu, Redemptio est Vol
dio velunt te nostro protrahere, pro

Non obedierunt vtj Patris (: monentis :) Deum velle eos meliores, nisi ad meliorem frugem redierint. quæ sententia satis sana est, sed dubium est an ea sit intentio contextus.

Rom. 1. 24. 28. – tradidit in reprobum sensum ut faciant &. Habes hic 3. tradendi, quod Deus Gentiles tradidit in passiones & cupiditates. Pejus notum est verba activa permissionem significare apud Hebræos. ut videre ē. Gen. 20. 6. c. 31. 7. Exod. 3. 19. c. 7. 3 c. 12. 23. Psal. 15. 10. coll. cum Act. 2. 27. Etiam & tradidit; sensus est; Permisit Deus ipsos cupiditatibus & non revocavit a sua malitia. Dices: Cur Deus non revocavit a sua malitia inde non potuerunt non peccare. & Deus erit efficiens causa peccati. R.

Et: id verum esse quod non potuissent non peccare, illam impotentiam propria culpa contraxerunt, quod patet ex hoc loco Cap. ipsi enim cultum Dei transtulerunt, qua de re pœnis Deum assimilarunt &. Notandum ergo Deus hic non ante sed post commissum peccatum negavit illis vires, quando jam actum erat de illorum reme liorations. Interim etiam non subtraxit Deus sibi auxilium, ut non potuissent si voluissent converti, vocant enim ad resipiscendum Gentes illas Eph. 2 Tit. 3. imo etiam aliquæ harum factum convertere prevenerunt. 1 Cor. 6. Col. 1. nihil ergo est hic tradere aliud quam quod permisit cupiditatibus suis ut ab illis male tractarentur, negat objecit tale impedimentum, quod ipsos revocasset a suis concupiscentiis.

Adferunt ad probandam efficacem Dei operationem circa peccata excœcationem & indurationem, dicunt enim quod Deus proprie indurat & excœcat homines, ex quibus necessario sequitur peccatum, quod posse prohibere non possunt & exsequi ejus patere. Esa 6 8. 9. 10. Rom. 11. 8. 9. 10. quod vero proprie induret adferunt Exod. 4. 21. Deut. 2. 30. Rom. 9. 18.

In hominis mente duæ sunt facultates Intellectus & Voluntas; Duo etiam sunt vitia harum facultatum, scil excœcatio & indurato. Excœcatio est in Intellectu, Indurato est Voluntatis, Hactenus scil excœcatio & indurato volent se mutuo promovere, prout cum excœcatione Intellectus Deus adornat.

Sequitur Indurato voluntatis, & prava indurative voluntis segr Indurat. Intell.
vehementes enim affectus extinguunt lumen Intellectus, nihilq; hominem efficaci-
us indurat quam vehemens alicuius cupiditas & amor, quid enim amans illud
illicitum non esse putamus, sed potius bonum & licitum, omnia q; argumenta pro
illius rei amore acquirimus, & si in illis argumentis occupati excæcamur, ut ō
postmodo videre quid honestum quidve inhonestum sit.

Nota 1mo de Excæcatione & Indurative. Indurato & Excæcatio ita tribu-
untur Deo, ut etiam hominibus tribuantur. conf. Exech. 12. 2. Ier. 5. 3. Zach. 7. 11. 12.
Heb. 3. 13. quin etiam Diabolo. 2 Cor. 4. 3. 4. Eph. 2. 2. Hinc jam illa vbiq; excæ-
catio & indurato quæ Deo tribuitur patet quid non sit causa & ratio, ob quam homo
necessario ruat in peccata, nam & hominibus & diabolo tribuit. &c.

Nota. 2do. Indurationem & excæcationem vbiq; Deus erga contumaces, refractari-
os, insanabiles. & non indurato & excæcatio reddit hominis insanabiles, sed
indurat Deus & excæcat postquam homines obstinati sunt insanabiles, sic n.
indurato & excæcatio reddere hominis insanabiles premissa non possent,
plena enim & suppositi existibilem culpam, Illi autem entare non possent
quos Deus destinavit ad poenam; plena enim & peccatum sunt relata, &
si excæcatio & indurato reddere hōes insanabiles premissa non possent.

Nota. 3tio. Isti Dei actus quib. homines indurantur & excæcantur non tantum
ad indurationem & excæcationem sunt dispositi, sed multi illos actuum ad e-
mendandum cor & illuminationem intellectus, vel hōes abutuntur istis actib.
Tales sunt actus Dei longanimitas, qua homines sæpe abutuntur Rom 2. 4. 5.
2 Pet. 3. 9. longanimitate non tantum trahit Deus homines, d. & resipiscentiam
præstat, hinc ergo non probatur peccatum, Rom. 9. 22. Sic erant Xti discipu-
lus humilis, qui debebat ēe salvus, multis erat offendiculo, Matt. 6. 3. Johth.
Luc. 2. 34. conf. 1 Cor. 1. 22. Et si Deus permittat miseriam horum hōes suas mi-
seri, non tamen relinquunt se hinc testimonio, ex quo homines possent
criminare. Act. 14 & 16. Et illi Dei actus ex quibus indurati &
Excæcatio seqr non ad hoc sunt dispositi ut homines indurentur & excæ-
cent

Nota 4to. Actus indurationis
Dei, excæcationis tantum occasionales
indurant & excæcant. occasio
sumit præcipue, cum homo
gratiis magis applicare cupiat
dum Dei, merito permittit illis
gnunt, quem admodum si
ex parte agri. Deus
42. occasionis etiam pe
ipse vid. exempla. 1 Reg. 2
hominis falsi Prophetæ ea
diversis diversibus ea quæ
Prophetis. Deinq; pro
quæ objicit non nisi
Gentes & Hebræos
ille ait, quam quam
Matt. 10. conf. Luc.
non ex intentione sed ex
cum est gladium.
Specialis ad hoc
Isa 6. 9. 10. — excæca
hoc vide supra his ad
Vide Deus populo suo pec
suum annuntiari

cent, li ceritū dum id fiat, per accidens, sed ut emolliant.

Nota 4to. Actus indurationis & excæcationis prosunt ēffectus de Ven
Dei judicii, excæcabunt itaqꝫ li actus & indurabunt quos Deus exercet cir-
ca hominē tantum occasionaliter, quando talem occasionem objicit ex gra
huminꝫ indurant. occasio vero est cum Deus improbor cordibꝰ pēlicī pe-
nitit necessitū, cum homīes vident se fortunatos nitq; pretendē pro amore Dei,
& sic eo magis implicant cupiditatibus, li Deus ēter occasionem accedat
judicium Dei, merito potest illis judicium immittere Deus, qui medicinam
respuunt, quem admodum li æger respuat medicinam, non a parte Medici
dest a parte ægri. Deus etiam permittit tentationi Satanæ 2 Cor. 4. 4.
Eph. 4. 2. occasionē etiam peccandi objicit, falsos Prophetas mittit
ad ipsos iud. exempla. 3 Reg. 22. 19. 20. Ezech. 14. 5. 6. 10. 2 Thes. 2. 10. 11.
Cum enim falsi Prophetæ ea annunciant quæ carni grata sunt, homīes
etiam auditibus ea quærunt quæ carni grata sunt, facile assentiuntꝫ
falsis Prophetis, deinꝫ ꝑ illis facile respuunt. Cum itaqꝫ Deus tale
occasionē objicit at non nisi cum est li Deus dicat indurare, quia apud
omnes Gentes & Hebræos quod occasionem ponit alicujus rei, causa
ejusdem rei dicitur, quamquam id noluerit agere. Sicut & Dnus ꝙs
dicit: Matt. 10. Conf. Luc. 12. non venī pacem mittere sed bellū &
quod non ex intentione sed ex eventu dixit, quia ipse occasionem objecit ex
qua secutum est gladium. hæc ꝓlixius de excæcat. & indurat.

R Specialis ad loca in quibus Deus excæcare & indurare dicitur

Esa 6. 9. 10. — excæca cor populi hujus & aures ejus aggrava &

Debet loco vide supra his additis, quæ Capiti excæcationem respiciunt.

Hic Deus populo suo peccati consuetudinē detecto & depravato ver-
bum suum annunciari vetat, per Prophetam, sed populus gratis

audiebat.

lit. l.

audiebat, quia oculos clausit, aures obtruxit, ut non audiret, Act. 28. 26. Et inde populo non datus est Ædificatio Evangelii effecit cæcitatem, quia Ædificatio Evangelii fuit lumen, d. causa hujus indurationis fuit miserabilis cæcitas oculus et impiguatum cor, ita ut excæcatio præcesserit Ædificationem Evangelii; non vero Ædificatio excæcationem. Excæcatio ergo facta est, quia Christi humilis status Ædificabat populum et voluit audire

Ais: Dicit tamen, *ut non audiant*: Ergo illud *ut* non significat finem à Deo intentum sed exitum et quidem per accidens, culpaque hominum factum. Interim negari non potest, quod Xs plurimas in hos Judæos illa quæ scita excidit, facta necessaria non erant ad salutem (etsi persuadent ut hic:) sæpe sub parabolis proposuit eis sed Luc. 8.10. Mar. 4.10.11.

2 loc. Rom. 11.8.9. *Dedit Deus Spūm — oculos ut non videant et aures &c.*

Hic Spūs compunctionis κατανύξεως exprimitur ab alijs per Spūm soporis, v. stuporis, quam Xs etiam Spū compunctionis optime exprimat. Spiritu stuporis illi sunt Ædificati qui ita sunt consternati & miseri, ut inviti sint ad ea consulendum, efficit enim hic stupor ut argumenta non expendant, non quod non intelligant illa verba, sed quod illa & prudentia argumenti in se non revocent, Erroneum videtur non videant et audiant. Hoc magis loquendi genus petitum est ab eventu, non a consilio Dei, non enim est probabile Deum annunciari Evangelium ut non credant, sed ut credant. Dicit Deus tunc Spūm stuporis non ut tentando sed eventualiter, sic dat medicus medicinam lædistrato quæ segros morbos si abuti ea patiens. eadem etiam indurationis est ratio. Non ergo est existimandum quod Deus positivè vel infunderet vel negativè tolleret indurationem e cordibus nostris, d. indurat permittendo e occasionaliter, dando talia media quæ aspera quidem essent ad illuminandum intellectum, emollienda cor, sed tamen neg

neglis abstinenses inducant; talia sunt longanimitas, patientia cum
peccatum non statim tollit neq; statim punit. Deus sæpe expectat homi-
nes non ut pejores fiant, d. ut resipiscant, sæpe etiam admonet.

Notabile exemplum inducationis in Pharaone extat Exod. 10. v. 3.
4. 2. c. 7. 3. t. sic in ev Lucæ c. 10. 1.c Quæ hic inducatio Deo tribui-
tur etiam tribuit Pharaoni Exod 9. 35. c. 10. 13. c. 8. 32. quare actio
Dei non fuit necessaria operans v. in ipsa actionem illi infundens, d. ta-
lis ei corpe abstulit, vel remittebat Pharao. Tribuit ergo Deo hæc in-
ducatio ppter bonitatem et lenitatem plagarū, quod Deus dixit Exod. 3.
19. sed bonitatis et lenitatis plagas frequenter occasionalis & per accidens
causa, scil. Pharao emolumentum habebat ex Judæis, conferebat
deinde plagas cum emolumento ex Israël primo, cum vero plaga jam
jam fuit remissa, putabat plagas minoris esse momenti quam
emolumentum futurum, & existimat facile illa damna posse repa-
rari ex labore Israël, quæ per plagas illata fuerant, & hic inducitur
animum, & hoc patet ex eo quia post plagis promittebat populum
dimissurum, d. remissis negabat, Nec legimus Deum de Deus pro-
prie immutasset animum Pharaonis & mollivisset, d. tantum plagas
auxit, & ita emollitum est cor, dimisitq; populum. Verum & si
Deus Pharaonem proprie induxisset, non tamen segnes quod Deus solet
at inducere homines, nam ille Pharao erat contra legem Dei, ne face-
bat (: quamvis poterat :) ut credat Mosen esse servum Dei. Deinde
populus subjectus erat Pharaoni, & tanquam Rex poterat illum popu-
dimittere v. non dimittere tanquam suum populum. Unde cum Pharao-
ni non constitit an Deus vult dimitti populum, an Deus misceat Mosen
pro populo emendando, quod ille non dimittent populum non fuit tale pecca-
tum quale hoc tollat committere cum eum scirent Legis & Legislatoris

Sed

Sed hi actus potest etiam Judiciales appellari, quando Deus cum homine severum exercet judicium, negando ipsi auxilium, etsi Deus hominem nequam et desperate spei positive minaretur, ut amplius non possit bene agere quis Deum accusare? (non minus n. quod Deus his actibus contra refractarios agat:) Ergo Deus potest adinuge, ut amplius non possit bene agere quis, potest etiam tales refractarios minare ut non possint bene agere, non enim tenetur Deus hominem semper expectare.

4. loc. Deut. 2. 30. -- quia indurabat Dominus Deus tuus spiritum ejus.

Non est hoc ita intelligendum quod Deus subito aliquid ita positive ejecisset in animo Sehon ex quo indurato facta fuisset, ut qui ante mollis fuerat jam statim effectus fuisset durus, velut tol homi repente indurat. Venit Rex Hesebon de Moabitis victoriam deportaturus, quibus bene successibus, Populi Judaici transitus negatio itaque sua occasione indurationis, Deus etiam permisit ut illius cor induret, quia justis illas imperitias voluit delere, atque expiatore ut ad sextam usque veniat malitia eorum prout dicit Gen. 15. 16.

5. loc. Rom. 9. 18. Cujus vult misereri et quem vult indurat.

Etiam in naturalibus causis alia ad indurationem alia ad emolliendum sunt apta ab eadem causa, pro diversitate subjecti in quo agunt. tanto magis actionis Dei circa peccata sunt morales, non irresistibiles. Ergo et naturales causæ eadem actione alia emolliant alia indurat, tanto magis fieri potest ut occasione quia Deus objicit alios indurat alios emollit. Et non est intelligendum quod Deus nulla habita ratione gratiæ subjecti indurat. Illud quos vult reatu gendum est ad subjectam Materiam, sed quia idonea subjecta sunt indurationi quos jam ex illis quos vult indurat, quia indurata autem noscitur. Sic Matt. 26. 15. Illud quod volo accipit hic modo. Non quod quicquid libuerit ipsi facere, Verum pro subjecta materia, sicut illis operibus licet mihi facere quod volo: plus dare quam contuli, quamvis ex dignitate non tamen gratuite mercedem. Sic etiam qui apta subjecta sunt indurationi vult indurat. Hæc sunt quæ de circa Prædest. posuisse licebat.

§ 1 Adversarii dicunt Adamum habuisse liberū arbitrium, idq; amisisse pl peccatum, et hodie in nobis esse liberum arbitrium Vnitt: quia Adamum amisisse negant, ita in nobis hodie liberū arbitrium esse affirmant.

Oplacione Dei intrinseca excipit extrinseca, nihil quasopiationes Dei relens est Creatio hominis. Hic non excepimus hoc creationem, sed tantum id, quidnam Deus hominibus indiderit. Homo constat ex spiritu et Corpore. Due sunt nobis facultates, Intellectus et Voluntas, que sunt duo principia actionum moralium, ex illis enim principijs omnes actiones humane morales habent originem. Nunc cum Intellectu negotium nobis non est, d. cum Voluntate. Voluntas q. quid aliud considered, occupat in dijudicatione rei et electione aptæ prosecutionis boni, quia Voluntis objectum est res et bonum; et contra Voluntis eius est rejicere falsum, et aversari malum. Voluntis ergo proprium est velle, et quidquid est bonum, hominem enim Creator ingenerauit Voluntati propensionem propriam ad bonum, et quidem talem, ut bonum quodcunque tale non possit non velle, et malum quodcunque tale, non possit amare.

Si quando Voluntas vult id quod malum est, sub specie boni vult, et ea ipsa mala Voluntis non immutatur, sed tantum ejus exercitium vitiatur. Voluntati hinc non tantum male est affirmare malum, eligere bonum, sed et libertas est malis, ut Voluntas ea prius non probet, hoc vetuit conscientia abunde, expiari nunquam quidquam libertate aliquid. Ergo

Libertas est malis subjectas in Voluntate, et eius vix distinguit a Voluntate, nam et si Libertas non sit ipsa Voluntas, sit

propen

prepenn th mrch, quod mm ediate sus egnitur Essentiam.
Bellarminus vti distingxit Voluntem a Libtate, vt distinctio
faciat inter Voluntem et Libtem 2 bitis gram Xs hoc videntur idem si-
cari, vta enim aiut: cum Voluntas occupat in medijs dis cludis e
amplectendis dr Libtem Arb. cum vero prosequit bonum, vt ipsum fi-
nem, dicit Xluntas, vta vt Libtem Arb. sit potius medior ad finem
gram finis. Hoc gnXs hoc sensu tenenn possunt, nunc tm in scholis relig.

Concludimus ego ex supra dictis 1mo. Libtas est mālis
hominis facultas, ergo nisi dta actus destinata, eadem semper manet.
2do. Libertas est facultas actiua non passiua, seens si est passi-
ua non est libera. Vbi enim aliquis ab aliquo agitur non est liber in
patiendo enim aliquis est quam diu agitur. Libertas est facultas a-
ctiua, et hic potissimū dr de libero arbitrio. 3 Li est mālis et activa
facultas. Vbi est libertas et iudicium est, et quia iudicio destituit
et Liberum arbitrium caret, dr libertate, in hac ergo Xluntis actibus Ber-
tas distingxerunt, quae nisi tm in natura et non Xlunte libera agunt.
Vt ergo Voluntas ab bitris agere possit, sheet Intellectus qui Brutis
destituit, dicit tamen ista Libertas Liberum arb. non libertas Iudicium,
Bellarminus hanc rationem ad Li, quia de bitis sunt liberi ex Iudi-
cibus, si quidē Iudices secundum legem tantum iudicare teneāt, et ab
illis ad alios sedes appellari nā pt, ad de bitis vero appellatio nō dat.
Hinc dicit Iustinianus optime legi: Primis mundi temporibus sta-
tuta pro legibus fuisse. 4 Vbi est electio et optio, ibi est liber-
tas, et posita libertate quid sequitur. Et libertatis vis et exercitium
consistit in electione et quidē duobus modis, Vel eligendo unum ex pluribus,
Vel unus tantum proponatur, id acceptando vel rejiciendo, cum Electio
primi modi sit, dicit Libertas Contrarietatis v. Specificationis,
Cum vero

cum vero posteriori modo, & Libertas contradictionis, seu exercitij.

5. Hæc Libertas eo usq; extenditur, ut prohi Voluntas etiam id eligere, quod minus bonum ēe certum est, ut hoc intelligatur esse Voluntas id quod bonum est appetit, licet interdum fallatur, nam appetit malum sub specie boni juxta illud. Video meliora, proboq; Deteriora sequor. Summum bonum illud est in cujus oppositio in til boni repetit. Summum malum illud est in cujus oppositio nihil boni continetur, Unumquodq; necessario appetit. Alia bona quæ non sunt summa talia sunt ut eorum oppositis aliquid boni salem per accidens habeat, quia illud bonum deterius alterius boni, sic Virtus, sit honesta, honestum, tantum quia labore & dolore paratur, Voluntas eam sæpe negligit. Sic Vitium est malum, sed tale cui aliquid bonum adjacet. v.c. Lignis cubat Idola id malum ēe judicat, sacrificat tamen sub specie alicujus boni, ut scilicet vel honesta fugiat, v. gratiam ab Lignis capiendi. hinc dicit dici: Prestat Idola externa specie delectē quæ honesta fore. Ex his ergo patet quare non semper id quod bonum non bonum est Voluntas eligit.

Quando ergo Voluntas in bonum vel illum partem flectit, sit propterea, quia utrique sed aliquam boni speciem, ex unum, alterum quod eligit. Etenim non sit, sæpe tamen eligit; et hoc sit propterea quia homo ex parte constat, quod variis affectibus & appetitibus constat, quidque contrarium studet, Hic itaq; ex fundamento exorta Libertas

Per Libertatem hic intelligimus facultatem rationalem cum judicio hoc vel illud agendi.

Jam ergo quæritur, An homo habeat Liberum Arbitrium?

In solum excellentissimo sensu Deus est ita liber, ut a nullo depleatur, hoc vero dependet a Deo, & talis libertas homini non competit. Talis

Talis ergo libertas competit homini, ut cum Deo et ma bris stando depender a Deo, sed est etiam rationabilis creatura. Et ita dependet ut rationabili creature competit. Est rationabilis creatura sed Legem. Et non est libera a Deo, vel lege, sed prout ita est libera sed Legem, ergo hoc ipsum a sed Legem probat hanc libertatem bonis, Libertas enim legi Etupponit facultatem obediendi vel non obediendi legi, unde Peccata sunt bonis Legem.

Omnes Adversarii concedunt Adamum Statum justae libertatis Arbitrii, sed distinguunt libertatem arbitrii in Naturalem et Moralem. Naturale Liberum Arb. dicunt ea dicunt et post peccatum, nam dicunt ea ipsam retinere bonis, Morale seu conditionis Liberum Arb. dicunt esse facultatem bene vel male agendi, tamquam Libertatem regnant Superiora in Adamo posteris, cum enim Adam peccavit, peccati omnes ejus posteros fuisse. Vide Arnoldum contra Carpzovium in Rabbinicam sect. 6. cap. 10. quaest. 6. ubi ait: Etsi in homine sit facultas et principium grave bendi; etsi tamen bendi facultati nulla inest potestas ad electionem boni, et rejectionem mali spiritualis. Homo mortalis mortuus nihil confert ad suam resuscitationem, plane ita se habet in statu mortuus spiritualis.

Pharisaeus Reformatus, videtur dicere ad mala bene sunt Liberum arbitrium, non ad bona In Doctr. Theologis Vol. 1. part. 3. lib 4. cap. 16. §. 1. 9. 20. 21. 22. Peccatum non est facultatem agendi ad bonum ac ad malum eodem modo ac Adamus, sed Voluntas nostra in statu peccati ad malum tantum tendit, omnes igitur sub peccato tangem sub Duce Lege, ejusque Lege ac nemo pia, adeoque Liberum Arb. Morale non sumus sed Conditionis Pares itaque nos Moraliter magis sed Lectum Arbitrium Liberum. Alii concedunt in nobis Liberum Arb. ad res morales, atque Civiles, non vero ad spirituales, videatur Lutherus in suis locis Calvinus et

2. Inst.

2. Inst. cap. 2. Melancton Commun. Epist. Rom. 8. Catholici Xpo
Cenare Bellarmino de Controversiis Tom 4. Controv. gratiæ 3. lib. 4.
cap. 7. Nos facile probare possumus huic ee Libe. Arbitrii, si sint ante
lapsum, Deus enim sua providentia non destruit, sed conservat ordi-
nem. Sic ibidem Lib. 6. Cap. 6. affirmat in nobis Libe. arb. in actionibus
piis et salutaribus.

Nos vero dicimus: per peccatum Adæ Liber Arbitrium non esse sub-
latum, verum amissis Divinis potestatem bonis electivis in rebus ad tu-
telam pertinentibus, ita tamen ut primus gratia Divina instaurans &
Adam sit liber, quam libertatem non amisit per peccatum, sed est ejus
in nobis, hac in parte assentimur cum Catholicis, & disputando
cum Reformatis et Lutheranis. Jam hic probamus.

1mo. Quia Voluntatis meæ natura si quo pertinet Liberum Arbitrium
destructa non est, cum ego non sit destructa, potius est progressi bo-
num, et quidem bonum quod est melius, significatur per Videat, tribuit
Deus ex gratia Divina, Cum ergo peccatum sane absurdum est ut facul-
tatem bene agendi amiserit, amissister potius facultatem male agendi
et agendi, atqui ita prava facta fuisset. Sed illa amissio vel fu-
cta fuisset propter primam, vel propter exercitium mali. Non primi. Deg
enim illam primam nusquam est minatus, nec legitur inflixisse, nec
est causa cur Deus eam infligere velimus, ut hic esset in decretum ma-
li et ad bonum impotentes. Nec peccatum est causa, quia peccatum na-
turalem facultatem non destruit, sed ejus exercitium impedit. Unde conclu-
dimus Liberum Arbitrium hodie quoque superesse, quia et facultas, bene aut
male agendi superest. Sic t. 4. Calv. 15. a p. 9. ad finem usque
Rursum: Si est peccatum, jam datur facultatem adversa, cum si
est peccatum

Ideo

2do Dicimus quod Electio est actus maxime proprius Liberi Arbitrii. Electionis enim potestas non est hic nisi Liberi Arb. Ubi ergo est electio est libertas. Atqui electio est post lapsum competere hominibus. Et quod Scripturis Lib. Arb. vid Num 30. 24. Josue 24. 15. 16. 17. 2 Reg. 24. 12. 13. 14. 3 Reg. 3. 5. 10. 11. Deut. 32. 29. 2 Cor. 7. 37. 38. 39. 2 Cor. 9. 7. Prov. 14. 7. Deut. 30. 19. Jer. 21. 8.

3tio. Conditionem Deus a nobis desiderat et proponit Esa 1. 19. Matt. 19. 17. 21. Luc. 9. 23. & Amos 5. 14. 15. Jer. 4. 6. 7. & si Deus requirit conditiones, Conditiones supponunt electionem et arbitrio hominum pendere, impossibilis enim conditio, non est conditio. & si Deus conditiones requirit supponit in nobis et Liberum Arb. Hinc jam si plures hic stare ut bene vel male agant. Num. 14 ℣. Esa 5. 4. & Jer 7. 24. 25. 26. 28. C. 32. 30. 31. 32. 33. Matt. 23. 37. Act. 7. 51. Joh. 6. 68. Prov. 3. 24. Heb. 3. 15. Ex quibus sic argumentamur. Si quis peccat vel potest peccare vel non, ergo & datur Liberum Arb. si prius. Instantiae sunt Dei quaedam quando quidem aliter facere non potuerit. Retorsum: Aut est in potestate nra conditionem & stare aut non. si prius & datur Liberum Arb. si posti. & nihil est nobis sub conditione promissum, et si quae sunt, tantum abest ut irrisiones, quod tamen Deo non competit. & in nra potestate est aliquid agere, unde Deus pro nra justitia Psal. 26. 6 C. 69. 2. Rom. 6. 26. At propria is justitia qui laborat in agendo, unde de Cooperatione nra. Matt. 20. 8. 1 Cor. 3. 8. 9.

4to: Non est absurdum quod Deus aliquid sub impossibili conditione polliceatur, nam eo ipso tantum testatur Deus Impii quam sint indigni Divina beneficia?

R Non testificationem Dei vel potest Impii percipere cogitando suam indignitatem vel non, si prius: & ita Liberum Arb. si posti. & frustraneum est hic testificationem. Et ita impii non cognoscunt indignitatem suam, nec existim

existit, autem quod Deus tantum propterea effecit conditiones vel testimonium sed illos indignitatis. Sane cum Deus aliquid pollicetur promittit sub conditione, at natura a conditionis requisit dependeat ab ejus arbitrio cui promittit, potest enim conditio stari vel negligi, secus non erit conditio. Et

Insuper: Nulla est libertas in nobis, nullus erit locus Virtutis, Vitii, Premii, & præcepti. Præcepta sunt regula bene Viendi, sed illa Regula frustranea est ei non pt se regere unser mai: Ergo si nos et in nobis libertas, non possent conformari. Et

Ais: Præcepta non sunt mensura Virium, sed regula officii, non enim dicet Ceptum quid possimus, sed quid debeamus,

Ro Præcepta sunt mensura Virium, quia ubi sunt Cepta ibi est obligatio, at ubi est obligatio est ibi mensura Virium, si enim supra Vires est, obligatio jam nulla est. Impossib. n. nulla obligatio. Et Præcepta debent quid possimus, secus impotentia lepe excusaret.

Deinde: Ubi sunt Cepta est ibi ~~obligatio~~ debitum obsequendi Ceptis. Atqui ubi nullum est posse, ibi nullum est obsequium. Et ubi nulla est posse, nullum erit Ceptum. Ergo nulla esset Vis. Deinde:

Re Regula officii est, nam ubi nullum est officium, ibi nulla est possibilitas, officium enim est obligatio, ad rem ~~autem~~ impossib obligat. nulla. Præcepta nobis sciunt sed non libet, & nulla erit Gens officiosa. Licet non erant nullo Gentio aut prima essent digni, nisi libere agerent. Juxta ipsam hypothesim Vestram ex necessitate agunt bene, si erit mali male; et Vel mihi Deus in Vitis aliquid mali et non libet egent, exercitationem in Vent, ita ergo natura est insitum ut necessitas quæ exercere debeat. ~~Ro~~ V.g. in corpore male, nemo nullum experimur, at quid libet gestit, maxime Lude vel Virtutis dignum ed judicamus, Et

Et si non reperiretur libertas ad actus moraliter, quoniam bruta, quibus forsitan non prestatur boni dici, et quoniam alii parvuli alii magnorum fiunt in bonos progressus, sane est a libertate. Aut enim tales actiones qualitates rejicunt in Deum aut in res. 1. prius. Si Deus est omnium causa, tam malorum quam bonorum. 1. prob: Si detur liberum arbitrium, et in homine est in hominis constituta mortis et prudentia malis. 1. prius. Libertas necessario est non libera, nam si quis exuerat, quoniam est male nemini prodest, et peccatum aut est necessarium aut liberum. 1. prius. non est peccatum, nec homo est ejus causa, quia non potuit non exire. 1. prob: Et homo liberum arbitrium.

Adversarii Argumenta sua ut plurimum petunt ex illis locis, quae cum agitemus de Praescientia Dei Gratia, examinabimus ac proinde hic gratia obiter aliqua tantum tetigimus. Locis.

Dicunt ergo Deum ex Praescientia, operatione, aut Providentia Divina ut scil Praescientia Dei cum Libero Arb. non possit consistere, quia Praescientia rebus infert necessitatem. Nos vero dicimus: Praescientia vel tractum infert rebus necessitatem quatenus est Praescientia simpliciter, vel tractum quatenus est Dei. Non prius; quia Dei et hominum Praescientia imponit rebus necessitatem, cum scil plures lunae et alia ecclipses fiant. Deinde: Praescientia Dei non est causa rei, et non imponit necessitatem rebus. Nec prob: Deus scit ab aeterno quid factum est, ista Praescientia libertatem in Deo non tollit. Et nec extra Deum. Et: Non scientia sed Voluntas est causa rei. Bellarminus vis explicat hoc negotium. Primum Deus melius scit res quae quomodo ee possunt. Secundo Voluntate decernit, quas velit aliquando existere. Tertio, Easdem in tempore existentes, et antequam tempus adsit Gratia Concursus. Et cum

Et cum Praescientia constituit non determinatum, sed constituit, provisionem

Divina tollit libertatem

Praescientia et Voluntas, constituit

Lege conditionis misericordiae

Omnia ex nobis ee, quae

Omnia operantur bene.

Deus est qui operatur in nobis

Deus propter

Gratia

Omnia

Christ cum Luco, Palmes

Palmes rationabilis, et potest

Omnes tantum

Rom. 6. 16. 2 Pet. 2. 19.

Libertas

Libertas naturae, quae

2 Thes. 3. 2. sensus est; Non omn

Et cum Providentia constet mea destructa, Deus enim mea non destruit
sua providentia, sed conservat, promissis meis, dum licet, mihi & nostra
inimicat.
Nec operatio divina tollit libertatem, utpote Deus corda aperire, inclu-
rare, efficere ut velimus, convertere, de gratis supra. Corda Deus aperit
gratuitoribus, promissorum & doctrinæ, timore mali; Unde licet Deus di-
catur nos convertere Jer. 31.18. via Dei conversi ut etiam boni in hac vita
fiamus. Legem condere mentibus scribere Jer. 32.28. Heb. 8.10. Act. 1.16. etiam
mentis dicitur ut mundi simus. Dicitur Deus cor novum dare Ezech. 36.26.
Item ut ex hoc etiam sibi habeat Ubi cor novum facere Ezech. 18.31. & Phil 2.
13. Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere & de gratia bene-
ficio magnitudine, promissor excellentia, sed non tribuit nobis, ut heb
in 9.12. dicit ego. Deus propterea in nobis operari, quia ab ipso accipimus
principium & occasionem primum operandi. Sic Rom. 2 Tim 2.7
quia est intelligentes. 2 Cor. 3.5. Ut sufficientia non negetur in no-
bis, sed tantum ex nobis ea, quod ambobus gratibus largimur.
Dicitur etiam 1 Cor. 12.6. Omnia in omnibus Deus operari, sed ita ut no-
bis etiam operantibus sapiat. Sic Joh. 15.4. Homo comparat cum
palmite, Christus cum trunco, Palmes nihil ex se habet, sed ex trunco, sed tam
est palmes rationabilis, ut possit a trunco recedere & sic exarescere,
& si excidat truncus tantum agricolæ insidere.
Sic Rom. 6.16. 2 Pet. 2.9. Ita Augustinus, Gratia libertas nomine.
Gratia et libertas sic plerique alibi considerant, opponunt, sed non qua-
tis tertius civis libertati opponit, alias non diceret. Liberati a peccato
deinde facti justitiæ. Rom. 6.18. Ergo tertius justitiæ opponit libertati a peccato,
non autem libertati naturæ, quæ est Liberi arbitrii.
Sic 2 Thes. 3.2. Fides non omnium est sed electorum proprie.

Quæritur. Unde est quod Deus hanc libertatem dederit hominibus, cum quidem ex hac libertate sequantur eorum peccata, si n. hæc libertas non esset in illis peccata, libertas vera est medium peccandi.

Respon. Quia licet Deus propterea dederit hanc libertatem, ut sit bonus peccatis, sed ut sit bonus virtutis, Quoniam, & ejus comites & peccatum sequantur etiam posterius, sublata enim libertate nullus virtutis bonus. 2. Dedit Deus homin. libertatem propterea, ut appareat Dei bonitas in dando bonis bona, & appareat Dei bonitas in indulgendo malis, atque justitia in coercendis contumacibus. 3. Dedit propterea, ut agnoscant homines Deum hominib. non indigere, & licet hos peccent, Dei tamen perfectioni ipsis peccatis non posse detrahant, nam Deus idem Deus est, dejecta quoad hanc vitam vita imminuit, licet hos sint peccatores efficiantur multorum malorum. Ille dedit hanc libertatem ut peccent, sed ut bonum agant, & quamvis peccent non a Deo est. Deus enim non dedit facultatem tantum malè agendi; sed & bonum, & liberè est & transferant istam facultatem in quemcunque finem. 4. Dedit hanc libertatem hominibus propterea, quia creavit ad imaginem suam, & debent Deum liberè referre, quia Deus est liber, & quia libertas tollitur jam non homines imago Dei;

Quæritur: Quare tamen Deus in tali statu non constituit homines in quo ejusmodi possent peccare, plures tamen hinc agerent quam malè; ant; quare potius hic non creavit, ut libere essent homines, tamen non peccarent, ut Angeli.

R. Hic nos minimum cum volumen debemus, dicimus hæc sunt hæc ejus causa libi cognita, quare hæc fecerit, sufficit quod Deus hujusmodi dederit homines ad peragendas virtutes, sed nec virtus ita eluceseret hinc etiam esse peccandi occasio, ac inde quia Deus hic creavit per creationem gratia potius per ipsam

§ 11. Adversarii dicunt Rationem esse corruptam, nec esse ejus usum in Scriptura. Unde prout prius negant, ita postea affirmant.

Homo est aal rationale, vel Veteres hic definierunt. hic definit.

Verum est Deum apud nos, cui competit rectum Conjugatum, ei competit
et abstr. Sed hoc est aīal rationale hēt rationem.

Sed quid sit Ratio? Ratio nihil aliud est in hac re quam facultas ju-
dicandi de Vero et falso principiis atq; arctissimis.
Potest etiam sic definiri, quod sit facultas nudis Veris conclusiones et
Veris principiis deducendi, hoc non aptus est ut possit judicare de Vero et falso,
Et talis non est homini ista facultas ut judicet de Vero et falso.
Per hanc facultatem hoc distinguit a brutis, licet animalia quædam ratio-
ni; sed tamen rationem a hac, quod sit hoc, quo distinguitur a brutis? o-
mnes Dei filiæ, velipta Logica probant in hac re rationem, nam
in omnibus scientiis ratione progredi, sic ratione decidimus Controversias
quando ergo disputamus cum Adversariis, quæ ora sunt ēm in hac re?
Intelligenda Vera est ratio recta atq; sana, cum sch̄ Deum sed clarum et dis
Stinctum conceptum, quando non tantum opinioni innititur hoc, sed ex Veris
principiis deducit Conclusionem, et ratio in hac talis est, ut cum dico recta
ac sanam rationem hi termini non sunt distincti; sed explicati.
Nulla alia ratio est quæ recta Ratio, nam per rationem intelligo facultatem
qua pt̄ judicare de Vero et falso. Ratio corrupta non est Ratio, Ea. est
corrupta, non est facultas judicandi quid Vel quidve falsum sit. Et non
est ratio, sed est tantum obtutus vl defectus ad obtinendum præditum in-
tum. Sicut enim aurum corruptum non est aurum sed aurum et scoria.
sic corrupta Ratio non est ratio, sed si Ratio est dicenda, est tantum apparitus
et præjudiciis obtuta facultas.
Reformati ut plurimum cum omnibus Lutheranis una,
Corruptam dicunt ēm rationem nandi facultatem, nitentur quod ex textibus
Vix aliquis ex ipse determinare pt̄. vid. inf. Repetratus Pscheier
in Fundamentis Theologiæ. Cap. Quinquan § 9. Hutterus de Fine
Vitæ lib. 1. sect. 6. Cap. 3. thes. Quæ Vero §. 14. 17. 18. 19. 20. quæ §. 6. ait
Dari rationem rectam in Abstracto, non Vero in Concreto, i. Ratio in hominibus
est corrupta, omnes enim homines sunt corrupti hæc ille. Alii dicunt
Dari rationem rectam ratione essentiæ, non Vero ratione existentiæ.
Vide

Vel misserima est hec distinctio, Ratio in Abstracto dicit rectā Rationē, Ratio dari etiam in Concreto, & quidem aut in omnibus Concretis aut in plurimis. Abstractum n. non est nisi abstractum a Concreto, & quidē abstrahitur tantū per mentis conceptum. Id quod per mentis conceptum abstrahit a Concreto, id recta in est Concreto, ut cum rationalitas in Petro, rationalitas in est hominis, sed si abstrahatur ab homine rationalitas "est communis idea, quæ" existit Abstracta cum fundamento in Concreto. Abstracta illa dicunt quæ in plurib⁹ vel omnibus individuis sunt, licet non est Abstractum. Sic quando quis abstrahit a Petro, nisi recta in est Petro. Deinde: Non quælibet quod Sit recta Ratio in Abstracto, & eadem Idea Veritatis, recta Rationis, sed, an ista Idea qua hēs recta Rationis in ali⁹ hominis? Itaq; patet supra citatus Rubius §. 7. Omnes hos ed corruptos non tantum in Corpore & sed & in mente, vel maxime; h. e. in eius facultatibus quæ circa ea mata sunt in Sacris. Dicitq; §. 9. & 10. Rationem in spiritualibus ed mutatam, cæcam & mutuam. Brudens ex Lud. Lessio in Theol. Moral. p. 1. sect. 2. c. 2. §. 22. 23. ait: In moralibus, quæ nomine rectæ Rationis morales & civiles intelligimus, insignem ed Rationis & recte instituti, & regulati, vim, ex dictis constabit. Et in divinis Ratio cæca est, obscurata, tenebrosa. vid. etiam Sayer in Theol. Moral. c. 4. sect. ergo modo dicta Rubium explicare ut in Libro Rubini, sicq; contradictorium dicit Liber dicit in moralibus, sic & rationis maximam ed vim in moralibus & vere in spiritualibus

Nos ergo contra hanc sententiam dicimus, quod vita hominis destructa non est, Ergo Ratio, malis ni. tenebras patitur ad hominem, quod vita hominis destructa non sit patet eadem, quia tales etiam brutæ dicuntur, h. e. rationalia animalia. Edunt facultatem judicandi de vero & falso. Habent in moralibus non vero in spiritualibus. Et sed quare non in spiritualibus & divinis, Ratio enim a Deo data est, & non debetur rebus divinis nec est contra Deum, quod non possit spiritualia assequi. Facultas moralis est in voluntate velle hominis, & nec facultas non vere contraria rebus divinis Deinde si tantum in spiritualibus sed bō libro recte facultas rationis

tum hō non distinguerent a brutis in spiritualibus, aegre enim crant hōes
bruta non scirent nec intelligerent ea sunt spiritualia nec ne. Et si ita
se haberet ut dicis, crant homines mente captis, furiosis, quibus aegre possent
spiritualia spiri, ac alijs, et quæ illi non possunt dijudicare ita nec hi.
Adv. Sed alij Mumiarunt. Ps. Quare non et mente capti, furiosi stulti?
Deinde Unde tibi quod Rō tibi corrupta in spiritualibus, non vere in naturalibus?
Hoc dubio per Rationem. Et dico eram hanc Rationem ee corruptam, in spiritu-
alibus, & non valet hec distinctio, nam Rationis est in Rationem, ex hac autem hypo-
thesi Ratio est corrupta, & nego distinctio valet. Et si vellis proferre
videre, auditus audire spiritualia, quare eram ratione uti nec possee
intelligee?
Logicae magnus est nexus cum Ratione, ut enim ex plenitudine cordis lo-
quitur, sic qui legit spiritualia, & si postea legat spiritualia, eadem judicare
et intelligere. V
Quilibet quidem animal hēt membra ad actiones ipsi competentes, oculos, ut
videat quia hec Ratio est, & hēt facultatem judicandi id quod bonum vel
malum est.
Quæritur An aliquis faceret rationabiliter si homini rationis usu de-
stitutus fuderet pictum? Si dicat faceret rationabiliter, quia magus asseret, et
ipsa illa non intelligit, non potest facere quæ facit, quia ei deficit
Ratio divine justitiæ convenit ut Deus homines tanta in habitudine constitu-
ret ob peccatum Adami, ut in habitudes sint finales ad objecta divina que-
que eorda, et ideo propterea punita. Dic n. Ratio ē corrupta, est vel potest do-
mum privatum, vel esse solum Adami peccatum. Non primum: ut distinguēndum est
Vel post: Peccata n. Adami tanta sic non sunt ut omnes eius posteritas in Ra-
tione corrupti sustineat, nam quis posset peccata sic non essent tanta, ut ipsa
ea alia Ratio corrumpat. Et nec Adami peccata sunt tanta sic?
Et Quæ consequentia? R. Quia propter Adami singulis peccatis
et pejora facti sunt, & plura peccata magis potuissent corrumpere Rationē
sunt tantum, si ex sic peccati hominis corrumpetur, sic eam corrupti p
successive nec ut magis nec pedes possent non vere.
Ad alterius peccati non orit ex uno actu, sed ex actibus, Adami peccatum
fuit tantum unum, & si illius unum peccatum potuit Rationem corrumpere

Vide Degillā g. 4ā.

multo magis regulis nr. hominum peccata. Ad 1is: Est tanta corruptio in habitine, ? R. Est quidem sed ex Voluntaria malitia contracta. Ad 2is: Quia non tantum haec corruptio, sed est etiam realis Concupiscentia, quae transfunditur ex semine in posteros, quae ab Adamo traxit originem. R. Sed quamvis ad Adamum redeas, non ideo ex primo Parente Adam, nam inde gradiendo et de die in diem peccata sua haec facis.

Dato tamen sed non concesso, quod ex Adamo veniat haec Concupiscentia, haec Concupiscentia in Adamo et ante peccatum fuit. Et haec Concupiscentia non est mala peccati, ac proinde neque restituit Rationem ad corruptam, quod autem haec Concupiscentia fuerit in Adamo et ante peccatum patet exinde, fuit in ipso eius et Concupiscentia, et si tantum Concupiscibilis et non edibilis, non peccasset, lex enim Dei haec erat Non edes pomum quod, non Concupisces. Et haec Concupiscentia nec corruptio nec transfusio mala fuit in Adamo, quia et ante peccatum fuit in Adamo.

Deinde: Haec corruptio Rationis sive Concupiscentia in omnibus positis debet ad aegritudo, quia aegre transfunditur ex semine, Negri falsum ergo Videmus enim quod in aliquibus magis dominetur Concupiscentia, ut sunt stupidi. Deinde: Haec corruptio per peregrinos Exercitium tollit. Ratio vero tollit non potest. Et haec corruptio non est malus.

Deinde: Si Ratio ad corrupta, caeca ac obscura in spiritualibus. Et illi ad dis putandum de spiritualibus, in omni bona Disputatione Rationum eorum et Judicamus, et Ego in ratiocinabilis argutiis ad est audiendus. Et cum aliquo ostenis Rationis non ad istum in scripturis, aut cum, aut sine Ratione affers. Ad prot: Et nihil probas si principia Rationis usum contra te stans. Qui cum ratione contra rationem disputat istius Rationis usum. Negari te ex hac hypothesi. Ex. Jam ita ad Negatum est id quod tu cum Ratione contra rationem ostens aut non. Si non Et non tenet assertio. Si primus: Videtis ad Ex. cum hac Ratione ostendis Ratione ad corruptam? Sane non nisi per Rationem.

Adversarii etiam aliud dogmata Variis Quorum Rationibus, sed si contra ipsos disputet Rationibus, hunc si Quem aut, dicunt illa non posse assegui Ratione. Sic in Similibus negotiis si nam Similitudo opinionis

pepent scientiam quod Ratio sit corrupta. / argumentand contra nos, ex
scientijs competunt attributa dei / est Deus absolutus, Legis & Euã.
sic, si competunt actionis pectus cor Xpi, ita est absolutus Deus. Ergo
sic, si competunt actionis pectus cor Xpi, ita est absolutus Deus. Ergo
& sum S. D. Cap. non Xpi haec ex Ratione tradimus. sic Christ est
Servus. Euã. Christ sunt in principio Euã. Sed si Ratio corrupta est, quare
se argumentant rationibus, & si consequentiis nihil ex Sacra, unde
sed sed firmas, quia consequentia sunt apud Ratiocinis? Deinde termini
substant alijs, consubstantiales alijs, communicia termini Schematum ubi ex
ex Rationibus? Rationis sunt in Verbo, dis: Non sunt quidq in Sacra
sed non sunt contrarii Sacra & unde scis, non nisi ex Ratione, &

nuges Ratione minuderetimus. Cognitã Sacra Diuinite e Veritte, qis
Dain sensum per Rationem cognoscimus, qm d n. Velint Verba Sancte
Scrte, e ubi sensus sine Ratione. Precepta quæ in Sacra nobis
proponunt sine Ratione e intellectu qmis cognoscet? In omnibus Propsit
est Objectum e Spdiatum, hoc sine Ratione non cognoscitur, neq; aliquis
nexũ inte ea cognosc sine Ratione. E magnus est usus Rationis in Spiritual
Dicit. Est usus Rationis in Sacra qmia a Spiritu illuminat?
R Esti illuminet; E est Rationis usus in Sacra, qmia Spiritus Ra
præbendo eam illustrando. Quomodo intelliges sine Ratione Sacram?
ea enim intelligenda est ex supp, antecedentibus, consequentibus, circum-
stantiis, collatione locor; prout Deus id fit in Scriptura auditor, sensum in-
telligendo. Deni nec sine Rationis usu non possumus intelligi e vera credere,
sine qua nec id intelligit qmis, e de qua dicunt, e ex qua qmis fegunt.
Non intelligimus Metaphoricas locutiones, Parabolas, nisi de eo tum mentes
dicta, nisi Ratio nos præveret, nisi qmis qmia absurda fingeremus, v.g. ut Cor
Dei sit hæc pedes, nisi Ratio nos præmoneret, Deo tales pedes, aliaq; membra
qua hominibus. Vaticinia de Christo non applicabimus e nisi per Ratio-
Præmia, leges, non Spiritu proponunt, sed hominis rationali, unde d. Jac.
in dicendo non tantum audire sed et factoribus est opus. Matt. 6. 24. 25.
24. 25. 26 L. C. 7. 11. 16. 17. 18. C. 12. 11. 12. 25. 29. via Pauli Act. 14. 15. C. 17. 6 l. 17.
15. 35. 36. 37. imo non tantum ista sunt factoribus d Christ et Spiritu, sed
et nostra regnaverunt judicium Rationis. Rom. 1 Thes. 5. 21. 1 Joh. 4. 1.
Psal. 31. 9. Matt. 13. 19. 23. C. 15. 10. Mar. 7. 14. Eph. 5. 15. 17. 2 Tim. 3. 8. et quæ
Rationis usus ubi requiritur, ut obscura dicta in, qui non intelligunt spiritualia
Matt. 7. 18. C. 8. 17. 18. 1 Thim. 5. 7. 2. Tim 2. 7. Tit. 1. 9. 10. Conf. Rom. 12. 1. 2. 1 Cor. 10. 15
C. 14. 20. Unde d. Vir Dei in spiritualibus ambis cognitis se mt Rationis
sum, sane est ejus usus in spiritualibus. Deni & quod Deo ex bonis Spiritus.
Et commendat etiam multa argumenta et rationum utq; tractat
in sacris, et de illis bona sit argumentatio. Si ergo bona est in Theologia
medicantibus illis argumentis, ij probant Rationis usus, ita etiam ne
nisi Ratione colligentes. Sic, si dicimus argumentari. Scriptum sit et
homini ed et ded. Individuum non pt dici in plura existe, nimis
ac mod Spiritum non nisi unicum. Omne quod sit Deo caud efficiente

quod sed negatur non est sine principio. Pater et glacians pater est filius.
Generatio sed principium existendi. Deus absolutus et hoc sunt disparata.
omnis homo Petrus est pictura humana. haec et sunt his determinata multa-
pronata, quae si in Petri proprietate absurgunt admittunt, si Petrus in
hypothesi applicatur, tunc Petri valent absolutae et entitate distinctionib.
Ex quibus patet Rationis eo rotum eo in Sacra, quod etiam Brauig
asserit in Doctrina Fed. Vol. 1. C. 1. §. 17. ubi ait: Sana Ratione
innatum sed rotum in Theologicis. addit: Ideo necessaria est Ratio
in Theologia. ut Deus in nobis non agat mihi per Rationem, nam Deus.
Per non impellit ut brutta animalia, aut nego quae autem ait. Ro.
Vult ut omnes vivere ex rationali. Rom. 12. 1. 3 Ro. Theologia exigunt
Rationem, cognitionem bigitur, ideas verbum et res De quibus S.
Scriptura agit. haec ille.

Objecti

Verum sic his pulmarium effugium, quod tales ratiocinationes pertant
in humanis, non vero in divinis, in naturalibus, non vero in supernaturalibus.
R. Sed Spiritualia et supernaturalibus et Divinis, a nobis etiam in
vita regnum intellectum. Ed.
Deinde: Quae in humanis vera sunt, eadem in Divinis, res enim humanae
et Divinae sunt unisonae. unde saepe solemus dicere: Hoc est contradictio
et est contra Rationem.
Objecti: Si Rationis tantum est rotum in Sacra, et non erit fides.
h. e. non habebimus fidem sed scientiam, nam scire et credere in diversum
se non cognitionem. Ed tantum est Rationis rotum in Sacris tantum scientia
erit non fides? Ro.
Fides stricte et proprie sumpta est quod innitatur authoritati di-
centis et quidem fidei digni, tunc n. est fides cum tale quod affirmamus
in cujus affirmatione innitimur authoritati dicentis. Ita quando credimus
Divinis, credimus et ipsi authoritati dicentis. In scientia vero non innitimur
authoritati dicentis sed rei cum nullam adhibimus. Et proprie fides sumpta
authoritatem, sed haec authoritatis dicentis cum non excludit, scire n. dicto cum
sui credo talem esse fidei dignum. Nunc ego scire et credere non pugnant
cum potius cognitum scientia fides, mihi etiam confirmet. nam credo
quia post.

non possumus quæ ignoramus. Sic r.c. ℔ signat peregrina ligata non possed credee, quia non sab. Sic e de tinde. Fides ergo & scientia differunt in ℔ quod scientia omnem ex dictat auctoritatem, cum non permittit Deum & creaturam tunc nulla maneat auctoritas ad fidem. Ad fidem verò pertinent & auctoritas & scientia. Sic rig. per Rationem dignoscimus & creaturam, sed ad veram fidem ducimus Heb. 11. 3. quia etiam dictis auctoritas præstat. & mundum & creaturam tunc auctoritate dictorum tum scientia confirmat. Et dicit Aphor Rom. 14. omne quod non est ex fide peccatum est, i.e. quicquid non est ex prima persuasione pertinet Rationes finita, peccatum est. Debet aliquis cum aliquid facit scire id esse, & cum & est peccatum. Sic omnia fidei Christianæ est credere Christum, & tum primum scire debet, quando ex. credere & non debet quando & Ethnici qui non noverunt de ipso. & Deum credig existere & Remunerantem de eis existere.

Fidei Theologicæ objectum primum est Veritas Divina, sed divinitus revelata. Literal etc. & ipse credit, i.n. Ratio falsum & judicet ipsa non credet, & credet Jesum, ipse credet quicquid ibi dicit. & ita Ratio judicat. Sed & quis dicat, & credere quod non novit, non est illi credendum.

Fides est firmus assensus testimonio Divino adhibitus, & hoc ergo debet prius intelligere. Ignoti n. nulla cupido. Nemo est quod Heb. 11. 1. fit argumentum, quia per invisibilia argumenta prædicta absentia est. & de fides argumentum, per Mysteria non causa & causata. Sunt credimus quantum scimus, quia n. quis non scit hic non potest credere. v.g. frustra n. quis dicit: credo eadem Trinitate, sed non prius, quam Scriptura enim dictis non est tanta quod & sine prædicatione credere deum, potest Verba Dei, cujus Verba & si non prius prædicata ratione tamen credo, v.g. scimus Virginem peperisse, sed etiam credimus, quia Deus revelavit, sed mysterium non scio quia Deus non revelavit, scio quia virtute Dei factum est, mysterium hic nullum credo. quicquid ad rationem est credo.

Fides est ex auditu. Rom. 10 fuit auditus quia hic ℔, vel est

auditus alienus auditus vel sui
auditus & per inspirationes Dei in
ne audiat. de Verbo Vitæ Joh.
Joh. 5. 13. vt. Cum ergo fides ex
tum sit revelationem ac præcedat a
quod dicit rerum est. Sum hoc scientia
affirmat. Quæ non gu
Apostolus. In his est Ratio
mentalis? Ro Bene, sapit et gu
non Ratione Ratio in fide
ge quod judicamus in spiritua
Apostolus. Joh. 20. 29. Be
Sic et credere quod non vid
Se Veritas est quod negoti
gentilis credens id credit
quod fuste, credimus non au
per se quia dicunt, sed mi
non credentes. Credere tali
existit, quod puer se p. 8. E
mine. p. 27. sic erit 29. s
me non vides, & credis eum et
ctus, id quod cum Deo Verbo credere
Christo! & talis est usus
Quia non dant rebus Leg
Spiritui & Lex in non sapie
Spiritu beate multa Ratio
quæ non est ratio
hoc bene; hinc ait Pa
Spiritus de Christo Credere
dit dicendum quod malis

tentes aliquis auditus rel cum Ratione cognoscens. Primis absurd: Edi audi-
tus tali ee qui cognoscens hi cum intellexit. E etiam Ver quod fides cum scien-
tia conciat. de hoc vide Joh. 4. 42. C. 6. 69. C. 17. 8. 1 Cor. 15. V. — Ad 2 Cor. 5. 1.
1 Joh. 5. 13. vs. Cum itaq; fides assensio Ø approbat hi Deum illum, qua aliquis
cognoscit revelationem ejus, procedit a Deo, nam fides innititur quod veritio sit a Deo, qui-
quid dicit verum est. Jam hoc scientia, quod Deus verum dicat aut per Rationem aut per fi-
dem ~~scientia~~ cognoscit. Vel. mo quia scientia, scripturis, & inspiratione divina, & Rationes
Objectio. In his est Rationis usus sed tantum organicus & instru-
mentalis. R Bene, sed est quod sed usum in spiritualibus. Sic etiam
non dicimus Rationem in spiritualibus ee principium, sed tantum medium
per quod judicamus in spiritualibus.
Objectio: Joh. 20. 29. Beati qui non vident & credederunt. E
fides est credere quod non videt, & quod non scit?
R Veritas est quod major est fides quando aliquis in ejus ab-
sentia veritatis id credit quod non videt, ut filii nos credimus Jesu
Christo passo, credimus mortua, sepulta, resurrexisse ejus, & majus est fides quod
quis credit, sed nihil eam nos scimus illud, non est fides d.
tanta credulitas. Sed talis est hæc credulitas quæ cum visione pa-
ratisti, quod patet ex v. 8. E videre & credere simul constituit. ut hic
Thomæ. v. 27. ut etiam 29. sic Luc. 24. 39. Bona & est fides credere
quæ non videt, & cognoscit ea per Rationem, sed bona fides non est fi-
cedens id quod certo videt credendum ee.
Objectio: Si talis est usus Rationis plebi non possunt ratiocina-
ri, quia non sunt imbuti Logica & Ethica. R
Licet ii Logica non saepe uti debeant in spiritualibus, licet ei
& plebi haud male Rationibus, & multa ipsorum in Sacra tum
clare quia non egent ratiocinatione. E & modo ita videtur possint
plebi hæc; hinc ait Valerianus magnus Cappadox.
in Judicio de Carbonibus credendi Regula lib. 1. c. 8. Quæ cum ita
sint dicendum quod vitalis regula judicandi sit fundamentum fidei

totius Logices & Philosophie, nis & fidei nostre in deum, ita ut impossibile sit ipsum naturale lumen corrigi aut emendari per lucem supernaturalem, Cap. 9. aut: Dato casu quod numen miraculis & angelicis ordinibus reclamitata Ecclesia sanctorum esse ipsum nihil efficiant. Quod signis insistendum: Captivandum ad obsequium fidei cogis nostrum intellectum ut in dubium vadamus, vel falsum in aliquo casu probamus regulas judicandi, relictum nobis praetura dico necessario eo ipso erga ipsam fidem cum sit absurdum impossibile credere alteri cuicunque huic ratiocinationi esse quin concludat illum cui credit nec decipi nec decipere. Haec ille

Sed ut objectionibus ab ipso Libertum nos quoque eluamus, alia methodo quam communiter objici solet captivandum ad obsequium fidei 2 Cor. 10.5.

℟ Haec captivitas non dicit absurda & contradictoria credere, aut alias quasi implere suscipere, nam idem Apostolus dicit ut intelligamus 2 Tim. 2.7. dicit ut dijudicent 1 Cor. 10.15. 1 Thes. 5. 21. 1 Joh. 4.1. Joh. 5.39. unde & ipse Paulus ratiocinatur Heb. 2.6. Cf. 2 Pet. 3. 16. Ergo in captivitate redigitur est intellectus ejus Christo adversandi & gratiae ac rebus spiritualibus capiendis. Quomodo? mihi convincendo Hic ergo Apostolus adversarium intellectum, & non sanum dicit ad captivandum, ejus non rationibus, & quae principia absurdi sit

Objectio: 1 Cor. 1. 23. — Judaeis scandalum. ℟ Scandalum est non ratione Rationis, sed Judaei & Judaeis, Evangelii &. doctrina same Rationi non est contraria, sed Judaeis sunt scandala, quia Rationem non audiunt sed temerarius, non Ratio judicavit Evangelii doctrinam scandalum sed affectus corrupti Apostolus idem Evangelium quod scandalum judicarunt, judicavit de ipsis eum & Christo Dei in tres C. 9. 24 Ad Rom. 1. 16.

Objectio. Rom. 8. 7. Quoniam sapientia carnis inimica est Deo

℟ Nihil prorsus in toto loco sed de Ratione, aliud enim est Ratio, aliud sapientia carnis, non enim simpliciter dicit sapientia, sed sapientia carnis, Ratio est a Deo, sapientia vero haec carnis est a diabolo

naturalem hominis constituit, sapientia spiritus sapientia carnis est
eadem modo Rationis nostras ad eas
Cf. 2. 5. Videte ne quis vos decipiat
per inanem haeresim quod Ratio & Philosophia
Apostolus non taxat quam cum
talis erat Scribarum & Pharisaeorum
& argumentis erat repleta, p
Theologiae Philosophiam Platonicam
illis fallacijs erat repleta, p
vestram Philosophiam gnatis Ev
maculate aut Patris dei ac
gnae, & Theologiam Philosophiae
quod non sit nisi Verbo de ipso
sed de qua cum Philosophia
non tollit nostra, legitimos, Ec
ipso nostra, sic aqua, igne, ab
tollendos est nostros, quod Verbo n

Objectio: Dantur in Sacra
divina sunt, quae sunt supra Ra
impedita melius prosunt. & Rat
sunt sunt mirabilia mysteria
sunt mysteria res occu
sunt mysteria, & jam revelata sun
ea? Et in Sacra quae mys
sunt, quod non possint intelligi, se
sunt absque, sed jam revelata

Ratio naturam hominis constituit, sapientia carnis non item, quia potius depravat. Itaq; sapientia carnis est tapeleta omnibus carnis concupiscentias, omnesq; Rationes nostras ad eas obtinendas impellens.

Col. 2. 8 Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem

Hinc argumentari quod Ratio & Philosophia sint idem, dum Philosophiam texat Apostolus & Rationem.

R Hic Apostolus non taxat quamcunq; Philosophiam, sed vanam & inanem, talis erat Scribarum & Pharisæorum Philosophia, quæ falsis paralogismis & argumentis erat repleta, prout N. T. docet. Judæi jam inverterant Theologiæ Philosophiam Platonicam, & Philosophia Platonica variis inanibus fallaciis erat repleta, proinde monet Apostolus ne quis decipiat per istam Philosophiam qualis erat Platonis, qui deinde magis adhuc maculatæ aut Pharisæi accommodantes suam Philosophiam Theologiæ, & Theologiam Philosophiæ

Dato quod non sit hic Apostolus de ista Scribarum & Pharisæorum Philosophia verus, sed de qua cunq; Philosophia, tamen sublato rei abusum non statim tollit usus, legitimus, & ei abusus Philosophiæ tollit non tollit eo ipso usus, sic aqua, ignis, cibo, possunt aliqui abuti, non tamen statim tollendus est usus, sicut Vita non penitenda res non est tollenda.

Objectio: Dantur in S. Sacra multa mysteria fidei, quæ sapientissima sunt, quæ sunt supra Rationem nec humanæ Rationis declinata melius possunt. & Rationis usus captivandus est in Theologicis, quæ sunt ~~miracula~~ mysteria?

R Si sunt mysteria nec occupari Ratio circa illa, Si autem sunt mysteria, & jam revelata sunt, quare non possit Ratio occupari circa ea? Et in S. Sacra quæ mysteria dicuntur, non propterea hic dicuntur, quod non possint intelligi, sed quod olim Rationis usu non potuerunt assequi, sed jam revelata ex gratia Dei optime possunt intelligi

Ff iii

172 Cui bono erant Viri Divini tanta Ratione examinanda religionis sint Dicenda intelligi?

Dices: Ista tua sunt supra Rationem in Sacra. Ratio enim rei medium, esse tam assegni non potest? R Esto, ergo. Etsi, Etiam rei mundanae naturalium, ut Arcanis multae esse tam assegni non possit v.g. quod aliquis ex otio excubat pulli? potest quidem generalibus rationibus aliquid ex causis ei, quod post est. non tua dicenda supra rationem. Dato sint supra Rationem, non tamen sunt contra Rationem.

R, Unde scis mysteria ea supra Rationem? Scens non nisi per Rationem, ecce Rationis usum in mysteriis! Unde scis porro quod multa simpliciter tuum captum, non tamen sint contra Rationem? non nisi per Rationem. negando itaq; tibi Rationem, tibi probas.

Itaq; gratanda tua multa ea supra Rationem in divinis, Vel id tamen quod multas res ratio nostra per se intelligere non potest, nisi Deus revelaverit; aut id quod duae Etiam Sacra res ea cognosci non possint nisi per mis; cum dicimus, nam infinita bona quae Deus sub N.T. promisit nunquam Ratio assegni potuisset nisi Deus revelasset, sed sufficit nobis Gentes Rationes id postulamus assegni quod Deus revelavit. Licet sicut quod multas res divinas perfecte cognoscere non possumus cum dicimus, propterea n. simus finiti prout Ipsius dicit sed multa etiam naturalia perfecte cognoscere non possumus, imo quis est qui omnium rerum naturalium intellectum habere posset? Etsi itaq; perfecte cognoscere non possimus, possumus tua tantum quantum ad tantum sufficit.

Dices: Licet ex his cognoscere non possumus, conceptus noster erit Verus & perfectus, quia tam non ea cognoscimus prout est?

R Imperfectus conceptus non statim est falsus, qui rem ita non ea

non cognoscit non statim falsus
dus & Verus, quia est imper
ut. Falsus vero conceptus ille
quod putat in re quod non
dere debeat. Sic liceat esse
tura positivus, si tantum pr
scripsit propterea non erit falsu
ut si cognoscere quod revel
negandum est, sed quisq
quod adversum Rationi videa
ut re aliquid absurdi dicat
simpliciter tua bona, nisi ob en
quae revelata sunt, id est
tuum re, et non modus re
cendus. Et in eo errant
qui affirmant quae revelat
non subjici sunt, quia com
ne non revelata scrutando,
retum, examinare tua rec

Cap. VI. Scrutator majes

Sed divina tractanda exp
dentia, & prout in natura a
dentibus affirmandum. ut qu
sed accedere, sine autem n
accedat ad Sacram tracta
sunt in Sacra Scrip
Capiam desiderans, & sed sa

non concipit non stetum falsum concipit, imo propterea est conceptus bonus et verus, quia est imperfectus, imperfectum n. est pars perfecti. Falsus vero conceptus ille est, qui aliquid intelligit rem, ut vel est, aliquid putat in re quod non in ea est, vel aliquid tollat quod ponere deberet. Sic itaque est in rebus multas divinas ex toto cognoscere non possumus, si tantum possumus cognoscere quantum ad salutem sufficiat propterea non erit falsus conceptus. De mysteriis sufficiat nobis id cognoscere quod revelatum est, et quae nec revelata sunt, neque ulla revelatione cognosci possunt, circa mysteria, de illis nihil affirmandum est, sed quisque tacendo ignorantiam suam fateatur. Imo si quid adversum Rationi videatur etiam a propositate verbi recedendum est ne aliquid absurdi dicatur, sic cum Chrys et Hieronymo recedimus a sensu verbi, nisi ob evitandam absurditatem. Ergo in talibus mysteriis quae revelata sunt, id est affirmandum quod revelatum est, hucusque etiam rei, et non modus rei est affirmandus, talium n. nullus modus datur. Et in eo errant Theologi, quod in istis mysteriis ea affirmant quae revelata non sunt, quidam tales interpretationes subeunt cibum, quia commodior sibi posset, Sane quia mysteria non revelata fatentur, et quasi id pro eis asserunt quod est ignotum, examinare nec recusant, in illis quadrat id quod Prov. 25. 27. Scrutator majestatis opprimetur a gloria.

Ad divina tractanda explicanda adhibentur media in S. Sacra revelata, et forte in natura absconditis talia media non sunt, nihil de talibus affirmandum. ut quae ad nostrum ad rerum scientiam possunt huic accedere, sunt autem non, quia a rationibus patet: itaque quae debite accedat ad S. Sacram tractandam non opprimet a gloria, &.

Sunt in S. Sacra Deo pro misiones et mihi circa quas occupari debemus, et hoc scrutatur non opprimet a gloria, dicit. gloria

gloria in his est revelata, sed si quis valde cupiat in his minus esse
quod majestatem dei opprimet, a gloria. Sic scrutatores glorie Chri-
sti grauiter opprimuntur a gloria. Ratio n. non dicitur tam coercium stadet.

Ex quibus sorollarium sequ est. Duo sunt lumina a que de-
mum dedit ad inquirendam hujus et xpi future felicitatem, scr lume
ra seu Rationis et lumen Revelationis seu Scripture. Utrumq;
hoc lumen est donum dei, et neutrum horum luminum vel contemnendum
vel forte reprehendum est, sed neutrum eorum cum altero commiscendum
nimo utroq; ab invicem distinguenda, quia et Ratio habet sphe-
ram, et Revelatio. quo utroq; hoc duo lumina dnt a deo data
ta non sunt coordinanda, sed Ratio Revelationi et non Revelatio Rati-
oni, subordinanda est in obsequium fidei. Quoad istam eternam
Revelatio est principium, ut per eam vel ejus lucem ea secernamus bo-
num a malo. Revelatio in rebus salutis est Regula secundum quam
et ex qua de Ratio dijudicare, Quia Ver S. Sacra est Norma, me-
diumq; Ver est Ratio, quae fidei veritates revelatas in S. Sacra cognoscat, et
in rebus fidei Ratio sequitur Revelationem; Sed in rebus et scitiis ad
hanc vitam pertinentibus Ratio est principium, qua debemus uti,
quia S. Sacra ad hanc vitam non prescribit praecepta. et Ratio nobis hic
est audienda, &c.

Hic ergo nota bene, quod bene distinguenda sunt Ratio et Revela-
tio. Non ergo nostra ea est sententia, quod Rationem dicamus principium
fidei sint nobis affingunt. / sed Revelationem.

Obj. Diximus necessariam Rationis in rebus divinis, et quas dam eius
usum, utilis quoq; Adversariis fuse libris, demonstravimus; sed ade-
mus jam etiam frequentem partem in Theologia utilem Rationis. Ra-
onis est legem revelationis ad casus speciales applicare, in S. Sa-
n. tantum regulae generales proponuntur ut non occides, et in his spe-
licatio. ut Regula tu occidisti. Ergo.

sunt principia, S. Sacra ad hoc
mum principia proponit. Et Ratio
applicare.
Rationis est
tra hos decidere, Rationis

Dicendum recte Rationem
da dei veritatem, Deus autem falsum
dere id verum est. Id hoc negari
est in causa in tanto quod nulla re
Revelatione clare et dis
quem vis sig se mittere.

Sti non omnia a pe videat
Rationis non contradicunt, Quae
in Ratione, et quae quod in Ratione
Sacra, tamen ad usum Rationem et Ra
dicat negs hic Ver, Verum hum
malo opponit et non bono, sti Chri
quod
Sic Ratio non opponi
per se bene loquuntur. Deus cre
Principium rei est, sed discursum
rum, Theologo Ver per Revelationem
Dicit. Sed ad alia sunt principia
Ratio n. principium est Ratio
et Veritas alia. R. Nihil re
Dicit. Miracula ad sunt contra R
sunt in Sacra quae sunt

casus sunt infiniti, S. Sacra ad hæc particularia non descendit, sed tantum universalia proponit. Et Ratio est tale donum gratiæ quo fidelis applicare.

Rationis est difficiles S. Sacræ locos interpretari, controversias decidere, Rationis est nihil admittere, quod ipsi repugnat.

Unde

1ª Dicitur recte Rationis non peccare falsum, quia est lumen a Deo inditum, Deus autem falsum non indicit. Quidquid ergo Ratio docet id verum est. Sed hæc negari non potest, quod Ratio certis finibus circumscripta est in causa in tanto quod multa non percipiat etiam Rationi, quæ tamen multas Gratiæ Revelationes Ratio assequitur, non tamen omnia, plura id quæ in S. Sacra proponuntur, etiamsi omnes eas non intelligat, Ratio tamen Gratiæ Revelationis clare et distincte assequitur id potentia discursiva quam ejus proprium est.

2ª Etsi non omnia perficiat Ratio, tamen lumen Revelationis et Rationis non contradicunt, quicquid in Theologia Verum est, id etiam in Ratione, et quicquid in Ratione Verum est, id etiam in Revelatione. Est enim harmonia inter Rationem et Revelationem quod hæc illi non contradicat, neque dicit Falsa, Verum enim Verum consonat, Et etiam bonum malo opponitur et non bono, sic etiam Verum non non Verum, sed falso opponitur.

Sic Ratio non opponitur Revelationi, sed subordinatur, et ei bene convenient. Deus creavit mundum id est Theologice et Philosophice Verum est, sed discursive in eo est quod Philosophus per rationem, Theologus Verum per Revelationem immotescat.

Dices: Sed tot alia sunt principia Theologicæ Veritatis, alia Philosophicæ, hujus n. principium est Ratio, illius Deus Revelatio. Etiam duobus est Veritas alia. R. Nihil negatur, Ecclypsis existens stupentibus, per ratione cognoscit, eadem tot est ecclypsis.

Dices: Miracula tot sunt contra Rationem, quæ S. Sacra docet, et sunt in S. Sacra quæ sunt contra Rationem? R. Neg.

℞ Negat mira acuta ee contra Rationem, sunt quidem supra naturam, h.e. supra naturae ordinarium cursum, illa ho mira acuta tamen nec mala nobis impressa non evitant, Deus n. est omni potens, et posset naturae extraordinarie agere, aut in naturam impedimentum objicere, ut ignis sine calendo. aut panis vinculum obligando ne uti eis quis posset. Juvenis Rationem concludunt Ratio quod Virgo mirabiliter parere non posset. hoc etiam quidquid num in regula contineri non potest, recte concludit. Ex hoc concludunt tyranni negq; X potentis Dei fieri posse jam erat. Inter mira Rationi assequitur ex a majori causa majores effectus producit, assequitur etiam quod Deus possit facere quod fieri, Resurrectio contra Rationem non est, assequidem non potuisset, sed postquam revelatum est assequitur a Deo fieri posse, sed quomodo id nondum. Et etiam in Philosophia tales dicit: Ex nihilo nihil fit, optime etiam id secundum naturae cursum. Et necessarium Philosophi negant Deum ex nihilo nihil potuisse facere. Divinitus ait Valerianus Magnus Capnginus in Judicio de Catholica credenda Regula lib. 1. c. 8. Nec Deus posse facere ea quae in luce mentium intelligo ee impossibilia. et cap. 10. Nunc mirantur fieri nil detrahi Deo, nil fieri; Libenter Deo lucere naturaliter ignem quae nobis credenda posuimus naturaliter Deo nobis esse naturaliter dicamus aliqua esse impossibilia etiam Deo

℞ Non omne id est verum in Philosophia, quod vere ee videtur Philosophis, et quod vere ee Philosophia, quia id aliquando falsum ee potest in Theol. quando sibi Philosophia Philosophi est Pseudo-Philosophia, quam ipsi Philosophi multa in hac re aliter sentiunt, quae ipsi non invicem pugnant, de multa affirmant, quae non sunt affirmanda.

Deinde: Quicquid est absurdum secundum Rationem clare et distincte conceptam, id est absurdum etiam apud Deum, et ex absurdis recte colligitur id Deo repugnare. Deinde: Sub obtentu mysterii non est admittendum id quod est absurdum. et ex eo quod aliquid est mysterium, non licet ita argumentari. Non positum Rationi assequi, et tantum credendum quia Ratio capti unde est, Deus n. ob hoc contrariis ut contraria det principia, quia Ratio captivanda est, Deus n. ob hoc contrariis ut contraria det principia,

℞ Vale quia Philosophia est Ancilla Theologiae, quod de bene intelligendo ad hoc, sed falsus etiam sensus sub ee potest. Eo modo Philosophia Ancilla Theologiae licet dicimus, ut Philosophia veritates suas ad normam Theolog. debeat commutare, tres modo negationes Rationem subordinari, et non coordinari Revelationi, hac ratione concedimus, Veritas n. veritati non contrarii potest. Philosophia non debet quae Theol. sua veritati contraria dicere. Theologia n. his veritatibus nulla quae contradicit.

℞ haec De Lib. Arb. de Pa

NB DE PECCATIS Q2

§ 1. Adversarii dicunt Imaginem Dei ad quam Adamus fuit creatus constitisse in Justitia Originali ⁊ Scientia perfecta, sanitate, corporis membrorum harmonia, imo et in naturali immortalitate. Veritas haec omnia negant, negant istam Justitiam Originalem in Adamo fuisse, negant Gratiam immortalem, quae per Divinam gratiam potuisset Deum mori: & dicunt Imaginem Dei ad quam Adam erat conditus fuisse Dominium sup. creaturas.

Dicunt Joh. 1. Epist. 3. 4. definit peccatum quod sit anomia seu transgressio legis. nec mirum haec definitio revocari ad mendem Logicam an sit ad sit genus proximum et differentia specifica nec ne, sufficit quod sit talis definitio quae explicat quid sit peccatum. Actio bona est quae cum lege congruit, mala vero quae non congruit. Ex hac definitione

Non sino quod peccatum quia est transgressio legis, & peccatum non est sine lege ⁊ Ubi non est lex ibi nec peccatum, ubi est peccatum ibi et lex. Peccatum supponit legem tanquam normam, ac proinde ad hanc normam applicari actio. Formalis ratio et bonitas actionum aestimatur prout cum lege conveniunt, vel non conveniunt. Et qui non est capax legis ille non potest peccare, quia peccatum est transgressio legis, ut sunt bruta, pueri, furiosi, non existentes homines, nihil enim mille sunt affectiones. Et ita nec possunt peccare, formaliter, quia Virtutem facere non possunt. In quos enim Virtus, in eos cadit et peccatum. Atqui in bruta, infantes, furiosos Virtus non cadit, ergo nec peccatum.

2 do. Ad peccatum non sufficit ut aliquis tantum materialiter transgrediatur legem, sed et formalitas requiritur. sic si certo die plurimos homines contingit in aliquem lucum, et aliquod buteum eo accedat

cedat, non est primale illud in hoc peccatum, sed materiale. Ergo ad peccatum requiritur & primalitas, requiritur etiam intellectus & assensus voluntatis, ut velit id facere quod fecit. Unde si quis casu vel necessitate coactus transgrediatur legem, materialis & non formalis erit transgressio legis, v.g. si quis jaculetur & in re licita velit, & aliquem bestiam velens jaculari hominem jaculetur non statim occidit, quia est peccatum materiale. Si vero quis velit bene esse si non adhuc assentiens voluntatis, potius in sensu negativo dicit bene esse i quod non male est.

3tio. Requiritur ad legis transgressionem ut actionem ut esse sit in nostra potestate, nam impossibilium nulla obligatio. Sic jam teneat pro alijs illi rationari quibus alijs sunt commissi, quia & potuissent & debuissent moderari, Caeca enim deficiens pro efficiente habetur in necessarijs.

4to. Sequitur hinc quod peccatum non sit extra peccantem, quia in illo est peccatum qui transgressus est legem, i alteri non potest ascribi peccatum nisi qui transgressus est legem.

5to. Si non est peccatum extra peccantem. & etiam si potuerim qui peccat, alieni enim debiti nemo potuam luere potest; poena & peccatum sunt relata Si quis peccat obnoxius est poenae, si autem poenam fert, ergo peccavit

6to. Cum pecc. sit transgressio legis, quod libet peccatum hominum eius sunt abrogati domini & legis Divini. Haec de Peccato. Hinc redeuntes

NB §1. Adhuc restat dicendum Imaginem dei ad quam Adam fuit &

Terminus Justitia Originalis Sacra non est sed est mixtum humanum, sed etiam si Rationem revocare velis satis explicari possit, quod dicit, sed si per Justitiam Originalem id intelligatur quod antequam Adam de fructu arboris vetita gustasset dicit Deus quod ille

ut

dederit aliis quod aliis fuit, concedit; Sed si nomine Justitiæ Originalis intelligat scientiam perfectam, sanctitatem, justitiam absolutam, prout intelligit Jacobus ad Portum contra Ostrodum c. 27. negat hoc sensu Justitiam originalem in Adamo fuisse; concedimus quidem primos Parentes in perfecti statu conditione fuisse creatos quam nos cum in lucem edimur, ipsa ipsi statim e intellectu maturi nati sunt, nos vero infantes. Tenendum tamen est ne nimia ipsorum æstimatione, ipsum datos nimis extollamus, et tales perfectiones ipsis attribuamus, quæ ipsum conditionem videntur superare.

Quomodo quod Scientiam attinet, hoc dubio habuit aliquam scientiam, sed quod ita omnia scirent prout de ipsis urgent id non est arbitrandum. Nescierunt enim se nudos, nisi dicitur aliud sed quod pater Gen. 3. 7. tam perfectam scientiam non habuerunt ut in errorem duci non potuisset, serpens enim decepit. Gen 3. 1. 2. non ergo magna fuit scientia cum primi credederunt diabolo dicenti quod deo; Coeli pro eo tempore concedimus tantam fuisse istam scientiam, quæ per specialem dei revelationem adhuc augeri potuisset, ut et per experimentum.

Objecto. Gen. 220. quod omnibus animalibus naturæ est convenit nomina ab Adam imposuerit, unde apparet magnam in ipso fuisse scientiam?

R. Verum ipsa impositio nominum non ostat scientiam abolutam in Adamo; et quidem (tamen) etiam dubium est, an omnes Africæ diæ et Asiæ Europæ bestiæ convenerint ad Adamum ad nomina ipsis imponenda, quia et pisces in profundo jacentes. Hæc dubio ipsi dedit nomina quæ mihi ignota erant, et in Syria circa Paradisum habitabant.

Deinde: Non existimandum quod bestiæ quasi agnitæ facerent conventum ad Adamum, sed sensim, non mox die, sed prout obvenerunt Adamo, et quidque hic atque alibi qualitates earum notas cebant ita nomina ipsi dabat.

Et

Et quidem hæc quæ admitti possunt quod nonnulla illa desunta sint ex gradibus illud gradibus, quæ insignes in illis animalibus fuerunt, non quod ex his existerent naturaliter est. Et ista etiam ratione nonnulli Hebræi, cum scilicet deficiant authores unde hi fluant lectissima nonnulli conjectura, explicationes obtrudunt, quam aliquem possint convincere. Sic et multa in Latinis ut Etymologicæ derivationes ut cum ab Princeps deducit ex his primum caput. quales levissimæ sunt conjecturæ; Vocabula enim ut plurimum casu sunt inducta, sunt etiam multa, quæ suam conjecturam illud cum re. Hæc de scientia.

Quod Sanctitatem et perfectam justitiam attinet, ab Adam perfecte justo et Sanctus ut Braunius explicat: hoc est, habuit totum complexum virtutis

Quæ Adam in perfecta Sanctitate creatus sit necne? Ro si per sanctitatem intelligant internam, id est quod nullo vitio fuerit maculatus concedit: Sed quod finaliter perfecte Sanctus negat, Sanctitas enim perfecta regulis actuum exercitio acquiritur, est enim habitus, habitus ergo non Deus infundit. Sed etiam Sanctitatem habitualem ubi acquisivisset, nullo non fuerunt occasiones in quibus se exercuisset in hac Sanctitate, non habuit Proximos aut Uxorem, Deus quidem fuit, sed quales ante eum fuerunt de Deo habuerit conceptus, nescit. Quam ergo Deus ad Virtutem exercitium concesserat ipsi occasionem, sibi quod non ederet de fructu arboris vitæ, sed hæc in parte etiam contrarius fuit Deo. Deinde. Quia perfecta sanctitas ascribere Adamo, dolus n. Deus est qui proprium libitum ejus esse potuit sed quod perfecte Sanctus sit?

Objectio. Gen. 1.31. – et omnia erant valde bona? Luc Luke 7.35. R. Verum hæc non sunt in Adamo perfectam Sanctitatem, quia n. Deus quæ creavit dicit bona non bonitate moralis, sed ista bonitate quæ popularis et vocat bonitas.

Vidit Deus quod omnia ista sint bona & vide accommodata ijs fi-
ri, in quem Deus condidit, sic etiam sint bona ad hos satis aptos, ut ille
illa aptitudine sint abusus.

Nec Rectitudo infert omnimodam Sanctitatem, sed aut recitudinem naturalem, aut minorem Sanctitatem moralem.

Frustra itaq; dicit Brannius in Doctr. Fœd. Vol. 1. par. 2. c. 15. §. 16. 17. Adamum fuisse creatum Sapientem atq; perfecte Sanctum. Et natu-
ralem Sanctitatem obtrebunt, quia non decuit Deus, Nec acquisitam quia non fuit occasionem. Concedimus tamen quod plurimi vocant Ita Bellarmin de controv. Chr. Tom. 4. Contr. prob. 1. Cap. 2. Homo non fuit creatus gratis mere nascitur homo ad malum, in firmus, ignorans, sed rectus, justus, sapiens, sine conscientia & difficultate, gratiam ipsi in nobis asserunt & experiuntur.

Dicitur quis Deum esse hominem & omnia perfecta, Concedimus nihilo
minus, quantum natura est permittit; Homo etiam in hoc statu fuit perfectus, licet potuit peccare, & negligere & ejicere ad hoc ut sanctitate & virtutibus. Sed ex eo quod in hoc statu est perfectus, non sequitur quod absolute fuerit perfectus, ad minorem tamen ad perfectam sanctitatem non valet consequentia. Sic Caligula est minor ens & nihil nec
cessit, eo ipso non est perfectus, quia ait Petrus Divus 1. Epist. 3. 11. Declina a malo & fac bonum. Et si fuit in rebus creatus eo ipso non fuit omnibus virtutibus & titulis. Caret parum fuit ad nostram salutem gratis conferri Adamo, sed quia hanc perfectam sanctitatem nactus, utuntur ea tandem quod amissa sanctitate & tandem ipsorum in tanta mala hominum detrusit.

An Adam fuerit ante peccatum natura sua immortalis? Non dicimus Adamum naturam mortalem fuisse creatum.

non negamus tamen pb Dei gratiam potuisse eum non mori si non peccasset
seu de ligni arbore vitæ, comedendo de fructu arboris vitæ, seu alio modo
potuisse eum conservare Deum a morte, sed id certo nobis non constat quod non
potuisset morituus si non peccasset, vel non tam citò. Dicesam etiam hic
non satis videri inter se libros conuenire, Bellarminus vult Catholicos
De Controversiis Tom. iv. Controv. Iudicii l. c. 8 ait: Negò Adamum
negò ejus posteros potuisse mori nisi culpa præcessisset. diuinò tam
immortalitatem non naturæ conditionem, sed gratiæ beneficium ei dicè
dam. Item Reformatus etiam Iacobus ad Portum contra Ostrodum
c. 27. ait. Primum hominem mortalem fuisse imbecillitate natu-
ræ, immortalem verò beneficio gratiæ Diuinæ extitisse. Brauius
verò ait, Adamum naturâ immortalem fuisse. Quomodocunq; sit
inter se dissentiant Reformati, Nos tamen in hac subiectione tenemus quod Ada
mum naturâ creatum fuerit mortalis, quod patet
Tum ex natura Adami, nam mors est distractio membris a corpore, o
mne verò compositum natura sua est distractibile. Ex Adami membris a cor-
pore per naturam sunt distractibilis. Et: Cujus vita dependet ab alien
o ab alieno beneficio atq; conservatione, certe is immortalis natura sua
non est. Deinde: Ostenditur est Adam, Et immortalis non fuit pro
nam natura Adami ex post peccatum eadem manet quæ fuit ante
At ejus Adam post peccatum mortuus est, Et negò ante peccatum fuit immor
talis.

2do. Quia natura humana indiget nutrimento, Et si debitum fuisset nu
trimentum, sine debito mors fuisset consequuta, potuisset enim cibus
prius deficere, et ei iis non existentibus hinc quoq; non subsistere, et
propterea Deus dedit Adamo semina terræ, ut illa sint ipsius et cum fa
1. 29. de C. 2. 15. Et etiam pro natura indigent nutrimento. Et

Et etiam bona constitutis corporis an
gat ad felicitatem debiliter, vix e
Obs. Patet ex variis casibus et ex
re, ut arma, vel diligentis occidisse,
diligenti telum contrectasse quod non
diligenti fructus quem gustavit
Deus comminatur mortem Adamo pp
naturam mortalis cum non fuisset
dendo morieris. Sensus est: Si non
R. Ex hac comminatione ex
talitas, nam mors potest Adamo
est hæc mina est vobis mortu
n. 17. non ergo sequitur eos, qui hos
tales. Licet itaq; in Adamo mo
comminata mors varias afflictiones
Dices: Deber Deus conservasse,
sibi præstet ut quem admodum mor
conservabat, ita etiam Adamum
officio custodisset, filii etiam p
non constat.

(Dices: A
est ingressa, Et ante peccatum
R. Aliud est dicere Adamum
non dicimus mortuum, ante
naturæ, quod potuit non
Diligentiam, non curam, qua
sibi fide similem ingredi mo
Scripturæ dicit ut Evangelium lo
Heliæ reptos, vel ut vix

Et etiam bona constitutis corporis animalis quemadmodum natura hominis ve-
git ad senectam debilitat, sic etiam ejus

3tio. Patet ex variis casibus et impedimentis quæ potuisset ipsi Xtus esse-
re, ut arma, vel li aliquis occidisset, ut Cain Abel, vel de Physitasset in agnum, v.
li aliquid illium comedisset quod mortem ipsi intulisset, prout et egissimant
aliqui quod fructus quem gustavit habuit venenum aliquod. Dices:
Deus comminatus mortem Adamo ppter peccatum Ge 2.17. Ergo si fuisset p
naturam mortalis cum non fuisset comminatus, et cum dictum est, si come-
deris morieris, sensus est: si non comederis vives in æternum?
R. Ex hac comminatione et Adam ligat Xtisset non habet quis unus-
talitas, nam omnes posteri Adami naturaliter sunt mortales obnoxii, attamen de-
us sæpe minatus est ipsis mortem ppter peccatum li Gen. 26. 11. 2 Reg.
12. 14. non ergo sequitur ex, quibus Deus minatus est mortem fuisse immor-
tales. || Licet itaque in Adamo mors fuerit naturæ sequela, ista tamen
comminata mors variis afflictionis habuit plures gradus. ut habet Gen. 3.
Dices: Arbor Vitæ conservasset, ut Gen. 2.9. arbor Vitæ vitam? ℞
Illi potest ut quem admodum medicina ægros, sanosque in vita con-
servabat, ita etiam Adamum arbor Vitæ a morte conservasset si de
ea officio sustinuisset, sibi etiam potest quod et a fonte conservasset, de
ea non constat. Dices: Ergo Rom. 5.12. mors ex peccatum
est ingressa, et ante peccatum non fuit mors.?
℞ Aliud est dicere Adamum mortalem, aliud mortale ee, nos
non dicimus mortalem, ante peccatum, sed tantum fuisse ejus
naturæ, quod potuit mori. Quod autem ex mortem ex peccato
ee ingressam, non mirum, quia peccatum est occasio ingressus
mortis, sicut similem loquendi modum Rom. 11.11. ex delictum occa-
sionem fuit ut Evangelium transferat ad Gentes, Caeremoniæ
vel uti Enoch et Elias raptus, vel uti vivi in Christo ad judicium immutabimur

Quia alias translatum fuisset Evangelium ad Gentes sed non tunc, Ver de certa Judaeos fecerunt ut translatum. Sic fuit tum est occasio mortis non tamen illud peccati nomine mortalem, quia quam alias illud fuit morti obnoxius. Concedimus itaq; eum potuisse non mori, sed ejus est potuisse non mori, aliud non potuisse mori, illi dicunt non potuisse mori, nos Vero potuisse non mori. Et probat Augustinus De peccatorum meritis Remissione. l. 1. c. 5 Adami corpus aliquomodo mortale pro peccatum conjectum est in necessitatem inevitabilem moriendi Dices:

Sicut natura fuisset mortalis non potuisset Imago dei esse, quia mortalis non potest esse imago Dei immortalis. R. Verum hoc similitudo consistit in gratiarum dissimilitudine, caeterum debuisset hic in omnibus perfectionibus Dei similis esse quod absurdum. Et sic hodie homo potest esse Imago Dei, quare non potuisset Adam quoq; esse. Deinde: Quamvis creatura possit esse Imago Creatoris, sane possit etiam homo mortalis imago dei esse, non in immortalitate sed in aliis qualitatibus.

Q. In quo consistit in homine vista Dei Imago?

Haec Imago impressa est Ge. 1. 24. Inter Catholicos Lombardus et Bellarminus Controversiar Tom. IV. Controv. gral. 1. cap. 3. distinguunt inter Imaginem et similitudinem Dei, dicentes Imaginem ad naturam, similitudinem ad virtutes pertinere. Alii Vero in hac Terminorum repetitione aliquam emphasim significari arbitrantur, dicunt similitudo plus quam imago habeat, nam Imago etsi rem representet non tamen semper ejus similis rei ut statuae. Et quia similitudo significat imaginis, non qualis qualis imago est intelligenda, sed talis quae rem accurate refert. Sciat Deus ad imaginem suam accurate repraesentat homo Deum. vid. Braunius in Doctr. Sacr. Vol. 1. part. 2. loco. 7. cap. 15. §. 2. 3.

Gregorius concedimus talem qui similitudinem angeli quae Deum refert, &
Sed quod harum trium sed imaginis & similitudinis, repetitione id in-
tendisse sacer scriptor non constat, prae repetenda est Graecum etiam hau-
rerim ex genio linguae Hebraicae.

Bellarminus hanc similitudinem & Imaginem citato loco cap. 2. & da-
masceno in Libro 2. libris collocat. Alii in sapientia sanctitate & justitia
& quidem propterea quia omnium rerum excellentior est sanctitas justitia
Verum non valet argumentatio, quia haec Imago dei ad quam Deus fecit ho-
minem est Dei donum, sed sanctitas & est Christum officium. & quia
excellens est sanctitas non sequitur quod in hac consistat Imago dei.

Deinde: Etsi excellens est sanctitas, hoc est considerandum quod per si-
militudinem Moyses sanctitatem intelligat nam res gregeram, alterius
rei imago variis modis est pr. Licet dicat aliquis tamen similitudo est
illi difficillimum est conjecturae quae similitudine intelligat, quia in
multis convenire possunt. Cum itaque ex hoc multiplici ratione
potest similis esse deo, difficillimum est conjecturae quae similitudinem in-
tellexerit Moyses. Sic dicat aliquis Moyses omnia similitudinem
intellexisse, Quero, Unde constat? de textu non. Si dicat aliquis
specialem aliquam similitudinem intellexisse Moyse. quero ite-
de ex Moyse. si dicat intellexisse sanctitatem, justitiam. Quero iterum
de ex Moyse quod non aliud intellexerit.

Et hoc conjecturae positivus quod per similitudinem intelligendi veru
est quod Imago dei qua ille agitur non consistit in aliqua parte homi-
nis nam ille homo & non quia hominis creatus ad Imaginem dei,
ad partem hominis non intendit hic Moyses dicitum, Deus cum est
ens, & ut ille corpore valet consistere tamen Imaginem, sed rectitudo
mens, concedimus quidem & in multis reddere Imaginem dei, sed

quod Mystes ad illam tam sanctam Imaginem in Eucharistia quae in mente consistit, requiamus: Et in mente sunt eximiae facultates in quibus Deus relucet sed tamen Mystes in eis tam[en] collocat Imaginem Dei, nam et Angeli eadem mente sunt praediti, nusquam tamen deprecantur ad imaginem Dei eo quod sit, sed homine ita. Est ergo aliud aliquid singulare quod Mystes vult Imaginem Dei intelligere de homine.

Ut ergo haec imago Dei quod in hac sit, intelligatur Nota

1mo. Ista Imago Dei est eximia quaedam hominis excellentia qua hic Deum specialiter refert, ita ut homo sit vicarius Dei, ut quemadmodum Deus multi debet obtinere, ita ergo hic Deum.

2do. Talis est haec Imago quae in ipso homine est, et non tantum aliquas Dei perfectiones, sed totum refert Deum, ita ut summa divina majestas repraesentetur.

3tio. Ergo ad hanc Imaginem requiritur et mens et corpus simul, mens tanquam fundamentum, corpus tanquam instrumentum ad eam omnia animam et complendam hanc Imaginem.

Quid ex his?

Ergo nihil est in homine Imago Dei, quae Dei majestatem repraesentat, haec vero majestas in eo relucet, qui ut vere Deus omnibus Patet.

Quid ergo est in hac quod illam Dei majestatem possit referre?

R. Est illud jus utendi pro nutu suo omnibus rebus creatis, quam illa potestas quam dedit Deus homini supra res creatas est illa gloria hominis qua Deum specialiter refert, quae magis nec Angelis nec alii animantibus convenit, unde Psalta Psal 8. adscripsit Deum, quod homini hanc gloriam adscripsit, unde Deum ipsum gloriam et coronam vocat, omnes res creatas ut sol, luna stellae dicit venire homini

De Peccatis

Deus altissimum hoc D
quod hoc vel illud fec
Dominium super res creat
mal vel libid. nulla enim
mis et certum destinata ut
homini.

Est singulare refert hoc Deum
Deitatem imago sit
quae sunt in mente
mente, sed
illius Domini, qui eam
Deus post diluvium, ut
Gen. 9. 2.

Lectio. Imago Dei hanc est
Dominium in res creatas non
Deus. Ergo hoc Dominium non
Deus quod simul non dicunt ex
Cum Deus Adamum creavit

Quemadmodum Deus absolutum hec Dominium in nos, ut nemo possit
quenere quare hoc vel illud fecisti?

Ita etiam hic obs.
Licet hinc Dominium sepe re creatas, ut nemo queat quare hoc vel
illud animal oriri &c. nulla enim est finis cum nihil bonta
& boni, nisi ex certa destinata ista Dei ordinatione ut usum prebeat
homini.

Mente imaginante refert hoc Deum, dicit n. mihi anima divine par-
ticula, descriptum hujus imaginis fit mediante corpore, in rebus ani-
mantibus effectus hujus imaginis est timor Sen. g. 1. Ex. 16. Videt
animantia magis justa corpora quam homines, non tanta mentem,
sed his homines figurant, videbat corpora usitata, non tanta ea mente
fuerunt fuit hic, quia hoc, est mihi finitum corpus.

Deinde. Si tantum in mente est hec imago Dei quia est ejus effectus
in rebus creatis, nisi mediante corpore & in eadem hec imago, nihil enim
effectus non mutat objectum.

Hujus Dominii fit mihi Sen 1. ex Gen 1. Subjicite mihi Se-
ut Gen. Sacra enim non est in ista terra, ut particula e non tam
copulativa sit quam illativa, sed & hic sit particula explicativa, sed
est explicatio illius Dominii, quem ex adventu hanc imaginem non stat
& confirmat Deus post diluvium, ut simul effectus detinet in ali-
mantibus. Sen. g. 1. Ex.

Objectio. Imago Dei hinc est indita cum creatus est Adam,
sed Dominium in re creatas non hinc est indita, ergo hinc dicit
xit Deus. Ergo hic Dominium non constituit imaginem Dei? R
Sed quia simul non dicuntur ex eo non sequi simul non fuisse
data, cum Deus Adamum creavit hinc duobus dedit illi potestatem
subjicl.

multiplicandi, atq; in hac Scriptione repetitis, dicendo: Creavit eum &c. Gen. 1. 26. dicit, et sint piscibus maris &c.

Dices: Imago Dei semper manet in nobis, Dominium non item; ergo in statu hac non est Dominium in nobis?

R. Etsi Scriptura dicat, quia tamen semper rem anet. Hoc Dominium pertinet ad Imaginem Dei concedimus & Reformati, sed dicunt eam necessariam tantum ejus segnelam; sed nos dicimus formalem imaginem Dei, ea in potestate rebus pro libitu utendi.

Imaginem Dei dicimus illud excellens quod Deus hominibus creavit in quo exstitit videmus, nunc jam videamus an illa Imago in Adam posteris hoc

§ 11. Adversarii dicunt Adamum amisisse Imaginem Dei. Pontificii catholici pront distinguunt ut supra vidimus in Imaginem & similitudinem Dei, negant ill. Adamum Imaginem Dei amisisse, sed eandem tantum obscuratam & deformatam ea, similitudinem vero dicunt Adamum amisisse vid. Bellarminus Controversiar Tom. IV. Contr. gen. 1. c. 1. & Contr. gen. 2. lib. 5. c. 3. Reformati dicunt totam per peccatum excidisse Imaginem Dei, eamq restitutam ea per Christum. vid. Jacobus a Rovenia Ostrodamus. c. 27. & Amesii Medulla Theologica lib. 1. c. 12. §. 34. 35. &c. Nos vero negamus Adamum per peccatum istam Imaginem Dei excidisse, sed eam totam hoc est ea in re bus, quod probat ex locis in quibus etiam post lapsum dicunt hic esse Imaginem Dei, ut Gen. 9. 6. Deus sancit nec occidendum hic, addita hac ratione quia ad Imaginem Dei creati. vid Jac. 3. 9. 1 Cor. 11. 7. c. 15. 49. Deinde etiam post lapsum eadem manet natura hominis, quae fuit ante, & imago Dei non est omnino

Ex his vero ex quibus constat non esse Imaginem Dei amissam non sequitur aliquid contrahi. ut Psal. 48. 24. non sequitur quod amissa Imagine

est interpretes ed statum Adami. sic non habebit sapientiam perfectam. Item Psal. 72. 22. 23. nihil amplius habet qui in mundo hic. plus aliquam habet fidelis haec Eph. 4. 24. in parallelus est Colos. 3. 10. Induite novum hominem qui secundum

Sed haec vera quia nihil probant, nihil enim est in his de eo an homo perfectus ad Imaginem Dei creatus nec ne, et an amissa sit? sed quod Adamus in statu innocentiae et Justitia, hac in parte etiam gerimus Imaginem Dei, quamvis non tam perfecte sicut Adamus. Deinde: Imago de qua inter nos et vos est questio, est donum Dei. in his vero locis de tali Imagine est sermo quam acquirere nostra est secundum alios officia. Deinde In his locis sermo est de illo statu qui opponitur veteri, ut ex antecedentibus et consequentibus patet. Atqui vetus homo opponitur novo, negatur vetus et novus homo in uno subjecto subsistere possunt. Et sic de Imagine Dei quae unitur sermo non est. quia illa

Deinde cum unitur quia in adulto est istam Imaginem an vetus homo? Sane si in hominis facultate non est, quare jubet ut induant Imaginem Dei? Vetus homo hoc aut significat peccatum, aut hominem. Si prius. quia inest et novo homini peccatum, quia a vetere homine dejiciendus est. Si primus. certe in Sacra nusquam dicitur illa Imago ad quam Adam creatus est, novus homo. Vis. (Dicitur tamen iste novus homo a Deo creatus. Et novus homo hoc significat de Imaginem?

Ad Nonum est quod non omnis creatio sit vetus, sed et nova, de qua sermo 2 Cor. 5. 17. Eph. 2. 15. (3. 9. Jac. 1. 18. Hic ergo non de vetere sed de nova creatione est sermo, creatus itaque novus homo est per Christum, novum hunc hominem Christi Jesu esse dicit, et ad Imaginem quam Deus in Christo sibi reducere, ipse reformavit, unde dicimur Christum induere. Rom. 13. 14. unde jubet ut renovemur in novis Jul. 4. 18 cum itaque nova ista creatione per Christum et Dei Imitatione instituta similes efficimur Deo qui sanctus est propterea imaginem Dei gestamus et dicimur creati per novam creationem ad Imaginem novi hominis. Dis: Hic non est sermo de nova creatione, sed de renovatione, novo facto Dei id quod ab initio fuit, sed mutatum est. ?R

R. Natura hominis non renovata, manet enim eadem, sed qualitates hominis non ergo sequitur id quod renovatur ante fuisse, potest enim id renovatum quod renovatur, & non illud quod ante fuit. Sic dicimus aliqua renovari id accidit illi quod non dum inerat, nam illa qualitas quam acquirit olim non inerat domui. Et ad renovationem non quæritur an quis olim habuit eam, sed Renovatio dicit summum mutationem 2dum mutationem in melius. Innovatio fit in pejus, non dr renovatio, sed pejoratio. Cum itaq; hæc omnia fiant in melius, recte dicuntur creari ad similitudinem & imaginem, quæ in his verbis in sanctitate dr consistere. Cum itaq; in his locis per vetustum peccatum intelligatur, per Rom. 6. 6. Eph. 4. 22. ita per novum debet intelligi nova vivendi ratio ex voluntate Dei per Christum, & explicata sunt expressa.

§ III. Adversarii dicunt in Adamo ante lapsum non fuisse concupiscentiam appetentem ad malum. Veritas dicunt fuisse. Catholici dicunt & concupiscentiam plenam peccati, & hi negant ante peccatum fuisse in Adamo. vid Bellarminus Controv. Tom. IV. Controv. gen. 1. lib. 5. c. 6. Inter Reformatos Braunius Doctr. Fœd. Part. 2 vol. 1. loc. 7. c. 15. §. 18. ait. Concupiscentiam ante lapsum quæ homo & quæ appetendi erat ad malum, quam ad bonum hominis non fuisse naturale patet. Sed ejus contrarium patet ex Gen. 3. 6. ubi dr fœmina arboris oculis delectabilis, propterea quia est desiderabilis per naturam. 2. Constat quod Eva desideravit fructum. 3. quod post concupiscentiam comedit, quæ omnia patent in illis fuisse concupiscentiam talem ab indifferens esse ad bonum & ad malum.

§ IV. Adversarii per mortem qua Deus Adamo fuit comminatus intelligunt mortem naturalem. Veritas intelligunt

morien di necessitatem, vel mortem aeternam sine passione. Hinc dicunt omnem mortem ee plenam. Vitt. negant e dicunt. Mors naturalis est tantum sequela tum ante natura. Mortmur non je e propter peccatum Ade, sed propt propagationem ex eo.

Quaerit est quid intelligat nomine mortis cum Deus comminatus est Adamo: quocunqs die comedens de morte morieris. Intelligit Adversarii hic per mortem, mortem cum suis miseriis conjunctam, cui consequens fuit aeterna damnatio, seu omne malum e quod maximum quod hoc occupare pt. vid. Mastricht in Fundam. Theol. lib. 7. c. 3. § 53. ita Amesius in Medulla Theol. lib. 1. cap. 12. § 28. 29. 30. 31. 32. 33.

Nos hic ut intelligitur per suis quid Deus hac morte intellexit, comminatio Dei cujusmodi est cum executione sententiae, e quidem est inter praeterita. vid. executio sententiae Gen. 3. 13. & Jam hic hic considered non est omne malum genus e omnis mors intelligenda; non pt mors spiritualis e aeterna intelligi. Nam ea mors est intelligenda in statu Adamo, quae est vere hic in primo, quae nec mortem spiritualem, nec aeternam damnationem secu. secu nec eandem ex Deo Deus Adamum, nec effecit ut spiritualiter moriatur, Deus cum spirituali mortis non est causa. & nec mors spiritualis nec aeterna damnatio pertinebit. Ais; A qua mors Christus liberavit ea est intelligenda. Respondeo. Verissimum hoc est quod mors per naturam suam est destructiva, e non nisi ex gratia divina praestatur in Christo. Quemadmodum

modum enim homo Xtus est non pt te conservare, tanto magis cum eâ ex-
cidit non potest te conservare, Nihil enim nulle sunt affectiones. Sed
mors haec aeterna alia est cum sensu alia sine sensu mortui. quia nihil
patiuntur. Mors aeterna cum sensu, est cum passione summa, quia nidere-
tum dabitur. Cum ergo Adam in morte mi dixit, quae pena-
tam fuisset aeterna, sin Xs nos a morte aeterna liberavit et in Xo
tem transmutavit, ac pride mors in qua Adam inciderat et qua Xs
ab ea liberavit, sin de homines. Et cum Hebr. quae cum ed
morte morieris, sensus est, quod obnoxius es morti, et in Sacra
Cum morte mori saepe idem sonat quod obnoxium esse morti vid Gen. 20.
7. 26.11. Matt. 15. Act. Prov. 15.10. 16.23.13. Hoc fuit Comminatio. Lethi 18.
15. Et mors qua Deus Adamo Comminatus est, necessitas aut certi
de morituri, sic accipit Vox morte morieris, sic accipit Vox morte
morieris, Exod. 22.19. Levit. 20.2.10.11. 1 Reg. 14.39. 2 Reg. 12. 14. Ezech.
omnes Comminationes in lege cum Deus comminatur mortem, vel ob
lis morti est hoc peccatum, nam cum Deus comminatur mortem, non si
tim exequitur mortem sed saepe differt tempus, imo quis saepe ocul
delictum, sed tantum obnoxius est ut sentat poenam, poena enim
reatus peccati sunt relata. 11. Mors Magis Deus Ada
mus Comminatus est significat mortem Christi nam et Xtus dicit
si habemus Exemplum 4 Reg. 20.1. In ea statuta sunt Jose
inde Judaeos, ut Adami posteros non tam mors quam horribilis vita
sunt accepta, cum enim Adam constituit ex pulvere dilecto, ni
Deus aligna ratione obscurata facile distolli potuisset, et sin De
es quia Comminatus quod sua illico solvi non habuit, sed mori et.
Significat etiam praeter mortis, ut sunt aerumnae, dolores, s
dores, labores, angustiae, quod autem hi poenae mitiga sunt ex

si Gratiae statuit, dixit Ad
non in Sacra saepe accipit
Exod. 10.17. 1 Cor. 15. 22. Rom. 5
Gen. 2.17. quo die &. morte
vitae naturalis, Judicibus, vide Ge
in Sacra Scra in qua
tum, et vix morte morieris
aeternam damnationem.
qui subjectum immortale,
morte morieris, non sequi
is. In Adamo mors sunt
Mihi non constat, nam Deus
nisi mortis, sed tantus pro
quod mors sunt poena, co
talis quia mors ut poena
dum ad aliud moriatur eum,
fugisse ut non moriatur, sed
Mors naturalis, in Adamo
in Adamo mors sit, poena
mur cum mors non sit pec
mors glorias. Hi Hebraeis
tigetas, et hanc satis ma
ceris Hebraeis? Etiam Hebr
inter propter prodigalitate
Hebraeus tenet Dilecti

ex executione sententiæ, dixit enim Deus. Cum fudore vultus tui &c. hinc
mors in Sacra sæpe accipitur pro afflictionibus, pœnalis. Prat. 32. 19. C.
115. 8. Exod. 10. 17. 1 Cor. 15. 31. Sub Stoys hæc nostra explicatio cum textu quad.
dat, de n. gnetmoys die & morte morieris. quia ex die subjectus est mo-
rieli naturali, sudoribus, &c. brekki. Quadret etiam cum aliis locis quibus
am & alia loca in Sacra in quibus dicit morte morieris hunc habeat
sensum, et vix morte morieris magis sive sicer mortem spiritua-
lem et æternam damnationem. Deinde: morte mori magis &
suppono subjectum immortale, & cum Deus dicam commutat est
quod morte morieris, non sequitur ex eo quod ante fuit immortalis.
Ars. In Adamo mors fuit pœna & nisi peccasset & ejus mors fuisset.
R. Mihi non constat, nam sicut etiam potuisset mori, ut alii etiam vide
sunt obnoxii morti, sed tamen præstitum erat.
Dato quod mors fuisset pœna, contra me non est. Sed dis & ante ob-
it mortalis quia mors in pœnam inflicta est? R. Sed aliud est
mortalem & aliud moriturum, anima fuit mortalis, & Xs potuisset
Deus efficere ut non moriatur, sed per peccatum in Christo te morientes re-
stituit.
Dices: Mors naturalis in Adamo fuit pœna, ergo et in nobis, & quot-
cunque moriuntur mortem ipsi Adamo peccatum moriuntur. R.
Et in Adamo mors fuit, pœna, non sequitur in nobis & pœnam,
morimur enim non ipsi peccatum Adami, sed quia & Adam
mortalis genuit. Sic Christus &c prodigus prodigalitatis pœnas
luit, & sane satis magna est pœna, sed in libris suis
sunt expensæ, effectus prodigalitatis, etiam libri sunt purgati, non tamen libri
ipsi propter prodigalitatis pœnas, sed pœnas illorum peccatis,
illi sunt immundi & illi sunt purgati. Sic etiam Adam
mortuus.

non peccasset non subjecti fuissemus tali miseriæ necessitati, sed
quia peccavit, propter hanc propagationem, qui a ille subjectus est
moriendi necessitati, etiam nos. Sic si Petrus militaret in hel-
lespontum etiam filii; sed ni filii non est prima, sed est per
propagationem ex patre. Sic dignus in cœlum non ascendit, ni-
si Petrus prius ad hoc corpus. ni filius non est prima. Sic et mor-
tuus ni filius &c.

Dis: Mors destruit naturam ergo non est naturæ sequela. R.
Quia destruit naturam et homines non sequuntur ex eo quod non sit
naturæ sequela.
Finis alicujus rei est sequela et scopus, non tamen eo ipso negatur finem
pertinere ad rem; sic nox destruit gratias diurnas, non tamen est contra natu-
ram, nec est naturæ sequela. Sic cachectis lucem fugis, non tamen est contra
naturam. Sic ignis consumit candelam, stipulam, et naturale est ut
consumat &c. Sic homo cum sit compositus ex corpore et mente, fit
mors non est contra naturam, natura enim compositi est ut destruat

R. Objectio. Rom. 6. 23. dicitur mors in nobis stipendium peccati.

Nota de hoc loco quod mors est duplex, stipendij peccati objecti
duplicatum Veteratis qui objectum patet in illis scripturis ubi
quæ non sunt recipienda, et cum dicitur mors est stipendium
mors non tantum unius est generis. &
Hic ita ergo per mortem non intelligitur mors naturalis, sed illa
quæ 2 Pet. 2. 8. describitur, intelligitur ergo hic mors æterna, quod
patet ex loco, ubi de tali morte est sermo quæ dicitur æterna et ex
primo. Sed mors mortis non omnino dicit æternam et ex hoc
patet hic non mors naturalis intelligitur

§ V. Ad

V. Adversarii dicunt totum humanum genus peccasse in Adamo, ut pote existens caput humani generis in persona omnium peccantium. Virtute negant in Adamo posteros peccasse. Hinc docuerunt dari Originale peccatum. Virtute non agnoscunt Actuale peccatum.

Verum tantum peccatum Adami, nunc plenius intelligendum quomodo peccati et quomodo considerandus sit in peccato et transgressione legis.

Adversarii considerant Adamum non tanquam privatam personam in peccando, sed tanquam publicam personam, considerant tanquam radicem et caput humani generis, tanquam Principium foederis, cum quo Foedus init, et a quo omne primum vel malum ad posteros erat derivandum vid. Braunius Doctr. Foed. Vol. 1. part. 3. loco. 9. cap. 3. §. 16.

Sed hæc omnia non magis probant dari de Adamo quam de quibuslibet Parentibus, non aliter fuit Caput humani generis, tanquam Pater est caput prolis; non aliter repræsentavit Adam humanum genus, quam Pater posteros, ut Israelitas. Esau Edomitas; nec aliter potest dici publica persona, nihil enim publici gessit, publica persona repræsentat omnes personas, et quidem personas quoad ipsis negotium stantium impetrant, aut quorum nomine negotium ipsi stant. Cum vero Adami tempore nulli fuerunt, nulli negotium ipsi stantium impetrarunt, nullius etiam hic fundatus est Adamus. Non magis continuit in lumbis suis totum humanum genus, quam Abrahamum posteros suos. Quemadmodum vero Abrahami actus non fuit impletratus posteris, aut non fuit posteriorum actus; ita et actus Adami non fuit actus posterorum, sed quicquid fecit, fecit in propria persona, erat privata persona, illud nimis jejunum est dicere quod totum humanum genus in lumbis contineret, est enim id nimis re-

mstum et par Effectus, qui modo limen contingit glebæ humanæ, Libidi-
Licet habuisse originem, nihil aliud est quam nihil concipere. Solus enim
Adam, totum humanum genus non potuisset producere. Dis: Facilius in-
veniat Deus cum Adamo, ac promisit in ipso Fœdere originem petitam
posteros? R Negat Deum Fœdus iniisse cum Adamo, dedit enim
illi tantum Præceptum, aliud enim est jure Dominii aliquid præcipere, et ali-
quid jure subjectionis acceptare, aliud Fœdus inire. Hæc enim fit mutuo præce-
ptorum assensu et capitulatione.

Lex enim quam Deus Adamo dedit posteri nullam habent obligationem
Eorum transgrediendi vel non transgrediendi: v.g. Lex dicat non comedendi de
fructu arboris vetitæ, potest fieri multa diversa casu
Sed est: Fœdus inisisset Deus cum Adamo, illud fuit duabus partibus constitit
rale et non reale, personale non Fœdera cum personis exigunt. Et mortuo
Adamo Fœdus cessavit esse, nullum enim tale Fœdus præsentem in quo etiam posteri
possint comprehendi. Dis: Etsi Fœdus non potuisset dari tam
legem et gratiam universalem, quam et posteri debuissent obtinere in Adamo
Christum, et Paradisi possessionem. R Datur sed non concepto Adamo
datum fuisset legem universalem qua et posteri debuissent obtinere gratiam
manifestam cum præcepto divino. Et posteri debuissent obtinere, ergo Deum
posteris nec imputavit, nec transgressus est eandem legem, sustinetque Adam
talis privata persona cui Deus committit hanc legem obtinere et dari et posteris.

Deinde: Transgressio legis non tollit obligationem legis. Si itaque
Adam transgressus est legem, non sequitur ex eo quod et posteri debuissent obti-
nere divinitus amissam posteros, ad obligatos ad legem obtinendam. Ejus im-
Versalis.

Deinde: Si posteri obligat lex in ingressu legis obtentione vel transgressione
Adamus non repræsentavit totum suum genus, sequitur tamen Christum
Et quamvis Adam homines dixisse pro tempore possidet eam legem obtinere
et

Ut autem repræsentationem totius humani generis in Adamo plausibilem faciant ad

redd. ⁊ dicunt omnes homines bonos participes fieri culpæ Adami posteros
ℓ non transgressus fuisset legem, via jam participes bonis factis malignum A-
dami inficiam ℓt. Ergo Adam non transgrediendo legem repressisset totum genus hu-
manum? R. Quid potuerunt filii ℓ Adam non peccasse non sic, e
gne bona transissent in posteros ℓ Adam non peccasset; ℓt rationem tam hu
jus loci, quod licet Adam in bona pro bona non fuisset mox tamen posteri ejus
posteri ejus aliquem casum misi. Ista vera (verum ℓt) ait Adamus nobis
communia, sed non bis non eodem numero mala sunt communia quæ Adamo,
quia ℓ in ipso passi fuissemus. Ergo similia, sed hæc quæ Adamo inflicta ℓt
materialiter, non formaliter, formalitas enim mali Adami inflicta ℓt rela-
tione ad peccatum, fuerunt in Adamo, sed in nobis posteris non ha-
bent relationem ad peccatum nostrum, nec formaliter plus sed tantum calami-
tates sunt, et id convenit filiis ℓt quod illis malis subjiciamur, quia
antecedaneum nascimur nullum jus habemus ad aliqua bona vel mala, quis
enim jus habet de re rei habet ℓ Rom 11. 35. Imo nec ad hæc habemus
jus ut nascamur, tanto magis ut bene nascamur. (cum vero ℓt jus-
dam bona omnium bona, magna est gratia ℓ nos fecit ee,
et ℓ bona malis mixta ponat. Hic ℓstat aliquem in Gottingensia nasci qui
in nihilo manebit. quod constat ex, quod ℓ Christus in cunctat dicere hanc lapi-
dem, libertatem bona vita deponit. Etiam ad Deum non habemus jus, nego
ad bona, et Deus tanta bona dedit, gratia Christi. ℓ quis Christ in pasce-
re alios in Christo, ille difficilius posset fore papistarum qui in Christo
Christ, ergo qui papist, ℓ pii fuerit boni.

Dis: Non est absurdum quod una persona repræsentet aliam, ut e
Procuratores? R. Concedo absurdum non ee per naturam, sed qui
alterius personam repræsentant, tunc hanc alterius personam repræsen-
tant aut accessit consensus illius aut non. ℓ posit: Ergi alter alios

bene

bene vel male agere non pt, ppter quam potest imputari actio; & pt Filius non est hæreditaria, ita nec peccatum de subjecto in subjectum transit. Itaq; mihi ego appareo id quod aliquis alterius constituit mihi agit id mihi nunquam imputari pt. Li pmis: Tantum abest pt imputari quantum constituit, quantumq; pientes agendi dedit, Li enim minus agendi excedat aliquis, potest rectam ne Procuratore rectam quod Juristis vocant Rectorio Procuratore. E nobis aut fuit pfectus in Adamo, aut nullus? Li prot: Jam in Adamum peccatum, nullus enim fuit in Adamo nostro agente, quia non fuimus. Nihil actum nullæ actiones. Et qui dissentire non pt ille nec assentire pt Ergo Ais. Tamen Deus id constituit ghalis humani & vixisset.

R Frustra Deus id quis constituit qui nullam hab Voluntatem. Et pt apud Juristas obtinet. Frustra quidvis de tali constituit ubi nullus extat expressi consensus.

Objectio Exempli 2 Reg. 20. quamvis Deus nihil cum Ezechiæ Deus repræsentaret Deum Israelem, unde etiam postea deprecatur Deus quia illius precibus illud Decretum Dei revocari a Deo?

R Dia est ratio Deus, alia Adæ, Deus habuit Decretum de potestate cum Ezechiæ populo assistere, quia illam potestatem transpleat in Deum; sed Adamo nulla talis rectio fuit, ex eum stirpe nullus exstitit, qui concessisset illam potestatem. Deinde alia fuit ratio Adami, quam Dei, nam Adversarii dicunt posteros peccasse in Adamo, sed Deum posteri nec peccarunt nec hanc egerunt in Deum non peccarunt, quia Deum non violarit Pactum, nec hanc egerunt, quia pmissa Et Li repræsentasset Deum posteros etiam actio erit repræsentatus, & Filii nec posteri fuissent Pactum transgressi: aut promissi, quia Deum nec Pactum transgressus est, nec promissa est. Hinc

De Pe

Objectio Rom. 5. 12. pec
Ps vid. 1 Sa. 15. 22. E
humanum genus?

Ex Christi verum Rom. 5. 12
in loco hebr et tro, quæ p
tionem, vel quia, sic accipi
Ps 1. 4. 10. Ps 84. Nunc tra
Ecclesiæ modo interpretandi
tonius, Castellio, Calvinus, Pi
Piscator, Junius. Qui
transferat pro quandoquidem.
Exigis ad hanc mentem pro
mentem et significare posse
rationem ea negant. A pro
Ita et hic Pater
quia significat in sed vel
Luc 2. 4. Ps Lucæ 5. 5. Ac
mihi pro Veteri epi in. Zach
quæ significet in v. g. Lu
significat quatenus Luc
in Dilecta aliquando pro qua
Si Pater et tro, pro in quo
significatione est recedendum
quia non possident, peccatum
Deus imputavit ea.

Objectio Rom. 5. 12. peccatum dr per unum hominem in mundum intrasse
Sic vid. 1 Cor. 15. 22. Et adam fuit publica persona qui repræsentabat
humanum genus.

R. Quod verum Rom. 5. 12. attinet ubi dr in quo omnes peccaverunt
in Græco legit εφ ᾧ. quæ particula vertit non in quo. sed quatenus
eoquod, vel quia. sic accipit particula hoc p ὅτι quod 2 Cor. 5. 4. Phil.
3. 12. C. 4. 10. 1 Joh. 3. 14. Hunc verum vim Vetus Syriaca & Arabica Versio.
eorumq; modo interpretantur hunc locum Theodorus, Photius, Era-
smus, Castellio, Calvinus, Tigurini, Genevenses, Oecolampadius, Bucerus,
Martyr, Piscator, Junius. Et Zacharias Ursinus Lubertanus
transferunt per quandoquidem.

Excipis ad hanc interpretationem. Concedimus quod particula ἐφ ᾧ ἐπὶ τῷ
translata significare possit quatenus vel eoquod, sed etiam hic ita
vertendum & negamus. Particulam enim ad universale
mihi R. Ita & hic vertendum & particulam Nego, quia τὸ ἐπὶ nus-
quam significat in sed vel super aut per cum Dativo, significat super
Matt. 2. 4. per Luc. 5. 5. Act. 3. 16. Et cum ἐπὶ non significat in
nec hic pro voci ἐπὶ in. Ergo. etsi hic pro ea particula talis quæ
vice significet in v. g. ἐν = in quo. tamen & illa particula aliquan-
do significat quatenus ἐν τῷ. post Rom. 8. 3. Heb. 2. 18. Et & illa
particula aliquando pro quatenus transferri, tanto magis ἐφ ᾧ.

3. Si vertas ἐφ ᾧ. pro in quo sensus est absurdus, & hæc quæq; a propria
significatione est recedendum, quia posteri in Adamo non peccarunt,
quia non potuerunt, peccatum n. est actio & agere & stupponit posse,
pro ut stupponit ea.

Ex quis

Excipit: Non peccarunt in Re ted in alio? R. qui non est rec in alio potest peccare, ubi enim constitutus non est ibi rec peccatum, quia ad peccatum requirit constitutus. Dlinde: Dicit peccatum ingressum per unum hominem. Ergo per totum humanum genus, quando peccavit unus non peccavit totum humanum genus, secus n. non per unum introisset primus peccatum, i. per totum humanum genus. Dlinde: Illud relativum in quo, nimis remotum est ad hominem ad quem refert, vicinora etiam possunt in eodem versu inveniri ad quae referatur, sed ad mundum, quae dicas in quo mundo omnes peccaverunt, Ninive enim est mundus quo loco. Dlinde: Quid di ad mortem referas illud quo, licet n. quod in Latino sit masculini generis, ex Graeco tamen potest referri ad mortem, i.e. sub qua mortis necessitate in tali mortis in quo omnes peccaverunt. Legunt Patres de hoc loco et Erasmus, qui dicunt esse lectum ad hunc locum.

Excipis: Ego transfero ad ejus per quem vel cujus et eodem redit sensus illud in quo relative, subjective, et causaliter positum. Ejus n. hic causa redditur cur in omnes mors regnet, quia omnes peccaverunt, Infantes non peccant. Et in 2 damo debuerunt peccare.

R. Dicendum Infantes non possunt peccare cum desistunt, quemadmodum potius sunt tunc cum non fuerunt.

Ut ego hanc expediamus Apostoli mentem comparationem inter Adamum et Christum, et illustrare ut quomodo hoc peccatum in Christum adamitarum, adverte, dicimus ejus ipsius Apostoli respicit, quia ipsi possunt in Christum credere non Infantes. Ex opposito cum dicit in quo omnes peccaverunt non intelligendi sunt Infantes, sed omnes ipsi qui potuerunt peccare, actu peccaverunt. Et illi tunc intelligendi qui postea adulti facti potuerunt peccare. Dlinde: Illi intelligendi sunt ejusque quia mor

peccaverunt et
ad damo respi ad Apostolum
peccatum simile
nullus peccavit, quia non
Et Deus in ad damo peccatum
peccatum. Dlinde: De
imputatum. A tyn
imputatum et mortem
Ps. 105. 9. (Ps. 32. 3 Reg. 1. 2
dicit: peccavi
Adamum et Apostolum pecc
inde Adamum et Apostolum
est lex scripta.
Adamum lex communis
non est, quia lex naturae non
praeceptis potest
justi. Dis: tractum
peccatum communem culpae. Et
Dei tractum aliqua
tractum et pecc
tractio non
lex Apostolus

Moyses & Adamum peccarunt ut ex Verbo Deo. patet. Deinde illi peccarunt qui ab Adamo usq; ad Moysen fuerunt, non qui in Adamo fuerunt.
Deinde dicunt peccasse similitudine transgressionis Adae; Unde,
In Adamo nullus peccavit, quia non peccavit in similitudine Adae ó peccaverit. Et Verbo in Adamo peccasse non in similitudine Adae dictum peccasset. Deinde: De illi peccato est mihi dubium, quod non fuit allegando imputatum. Atqui illud quod unusquisq; sibi ipse fecit non fuit imputatum & morieb. d. quia alterius fuit ex Adamo.
Ex Lipsio Y. 19. — peccatores constituti sunt multi —
R. Peccatores constituti idem est ac eodem modo tractari, ut peccatores. Vid Jer. 33. 9. (Ez. 32. 3 Reg. 1. 24. 2 Cor. 5. 24. Quomodo ergo peccatores tractati sunt cum dicit: peccatores constituti sunt — ita mortui sunt ut peccatores, ut Adam mortuus est. Et hoc Verbo Dei hus insinuare qd hoc unus Adamum & ejus peccatum sunt, sed non ita ut Adamum, quia hoc unus Adamum & ejus habent eandem legem naturae, d. Adamo data est lex scripta.
Deinde: Adami lex comminata sancita fuit comminatione mortis, sed lex naturae non est, quia lex naturae non dicebat hanc vel illam, sed tantum reatum peccati.
Hactenus praeclare & copiose cum D. — constituti justi — tractabunt ut justi. Dis: Tractari aliquem ut peccatorem, repugnat enim justitiae Divinae ut aliquis petatur ad poenam participes ob communionem culpae. Etiam tractari ut peccatorem, cum non peccarit? R. Per tractare aliquem ut justum, non comprehendit in illo justo justitiam; ita etiam tractari ut peccatorem non necessario comprehendit peccatum, ita ut ista tractatio non sit plena. Tractati sunt ergo homines ut peccatores ante legem Mosis — ita mortui sunt quem admodum & Adamus.

Eundem

Quod autem hoc Rom 5 Cor 15. 22. diximus quod velint probare nos Adamum repraesentasse, & nos in persona ipsius peccasse aut novebus posse cum dr: Et sicut in Adam omnes moriuntur &c Verum hic

Nota bene. In hoc loco non dicit quod in Adamo omnes mortui sunt, sed quod omnes morientur in praesenti non in Christo, & non dicit mortui sumus, sed deficiente moriemur indefinite.

2do. Propriè in Adamo mori non possumus, quia mortuus est, sed existens in altero morit. Sensus ergo patet ex 1 Cor. 15. ubi dicit. Quoniam quidem per hominem mors &c. Illud in dicto intelligendum per particulam per cum dr: in Adamo &c per Adamum, ut ex oppositione patet cum dr: in Christo omnes vivificabuntur. Atqui in lumbis Christi non vivificabimur, sed per Christum. Sicut dicitur itaque in Adamo gratiam abjecto gloriâ naturaliter obnoxii sumus mortis, non pro nostro peccato (quod nota bene) sed quia ex Adamo sumus oriundi. Unde jam Hammondus in hunc locum in Commentario suo talia habet paraphrasi. Intercedente Adami peccato, quicunque sunt ejus naturae participes contrahunt illicita damnationis ad mortem contra illum lata

Obj Pro repraesentatione hac objicit ex Heb. 7. 9. ita ut Levi cum adhuc esset in lumbis Abrahae decimatus sit a Melchisedeco, & eramus in lumbis Adami fuimus potuimus peccare.

R. Alia est ratio peccati, alia decimationis cujus meminit Author Epist. Ad decimationem non est necessaria voluntas ejus qui decimatur, nam & contra voluntatem decimandis potest decimatio perfici. Sed ad peccatum necessario requiritur propria ejus voluntas, cujus dicitur esse peccatum. Patet 2do. Ratio decimationis est peccati, quia quae Abraham fecit, Levi non omnia fecisse censendus est; et si Abraham peccasset, licet decimatus fuisse dicatur Levi in lumbis Abrahae, tamen non diceret peccasse: Certum hoc decimatio non est proprie dicta, imperfectio n. est decimandi eum qui nondum existit, id patet etiam Author Epist Hebraeos cum dicit

ut ita dicitur bt. Signata benedictio est, cujus status ex, aliqua ratione
hoc habeat pt̃ dic̃ decimatus fuisse.

Sed qua ratione potest dici Levi decimatus fuisse in lumbis Abr̃?

R. Bona Patrum certo status ex duobus constant ex bona spiritualia, quia post mor-
tem Patrum sine hereditario ad filios transeunt eadem bona, ita ut fi-
quod proprio aut pars bonis parentum decedat, eo etiam posteri carebunt he-
reditate, quam expectant a Parentibus viventibus. Ita pari decimatus Levi
fuisse dicitur potest in Abrahamo, quia diminuta est per decimationem il-
la proprio hereditaria, qua obtinuisset Levi, nisi Abraham decimatus fuisset.
Cum itaq; ab Abrahamo decimæ acceptæ sunt, aliqua ratione dici potest
etiam Levi decimatus fuisse, quia deest aliquid ex bonis Patris, quæ
sine hereditario Levi percepturus erat.

Dis: Quemadmodum per fictionem quandam legis (ut loquuntur) privi-
legia concedunt etiam ijs qui nondum sunt, ita etiam per fictionem ejus-
dem legis possunt repræsentari eorum bona actiones in Patribus. Et in
negotio peccati potest hic finis fictio fieri?

R. Si fit per fictionem finis, ergo non per actionem posteri. Finis
fingit posteros existere in privilegiis, ex eo non sequitur præsentes esse, qui
de est tantum fictio finis. Finis fingit illos existere cum privilegia
concedunt illi nihil conferunt. Atqui cum dicimus peccasse, præter
ut aliquid conferant ut eorum peccata ex dicamus.

Fictio finis est tantum ficta, non sæpe prosunt privilegia concedi et
nullus subsistit finis. Sed talis fictio finis nec bonum obtinet in pecca-
tis et prava peccatorum, per hanc fictionem finis, unius peccatum non prop
transire in alium, unde non ego tuis et Petr peccet an habet finis? Et
peccatum enim non egredit peccatum, et supplicium relationem ad pec-
catum et peccatum. Dicit enim Apls Rom. 5. 15. non ita de hu
bere in dono gratiam in delicto, ni dono per aliquid privilegii concedi li-
beris

libris, esi nihil ex illud actis accedat ad hominem. Sed cum in prima hominis formatione, illis actibus non potest qui nihil contulerunt in peccatum, ecclesiam aliquid noxium inferred posteris quod repugnat Divinæ justitiæ.

Hinc docuerunt Adversarii dari peccatum Originale.

2dversarii dicunt peccatum aliud actuale, aliud Originale. Actuale peccatum est quod quilibet hominum actu committit. Quod Originale peccatum sit in eo non omnes conveniunt. 2mesius in Theol. Theol. lib. 1. c. 12. ait: Originale peccatum est totius naturæ humanæ habitualis exoriturio vel defectio a lege Dei. Bellarminus Controv. Tom. iv. Controversia primi lib. 4. c. 2. dicit peccatum originis esse quod per generationem ex parentibus trahitur.

Nos verò negamus esse peccatum actuale & personale dari aliud peccatum; omne peccatum est actuale & personale, hoc est actus hujus personæ aliquis committit peccatum, & actu. Hinc quod originale peccatum aliqua persona actu non committit & potest dici peccatum, Hinc verò tale est peccatum quod ab aliqua persona actu committitur deliberato consilio, non originale sed actuale & personale peccatum sit. Quin & ex illo hypothesi ponendi Adami peccatum fuit actuale & personale, quia Adam actu peccavit. Atqui nobis ex illo hypothesi imputatur Adami peccatum, & tum imputatur nobis & fuit actuale, sequitur nobis quod actuale & non originale peccatum imputari.

Deinde: Peccatum originale non est peccatum, peccatum hominis est legis transgressio, Atqui ubi nullum est peccatum legis transgressio ubi nulla est prohibitio, nusquam Verò Deus originale peccatum prohibuit vel prohibet. Ergo peccatum originale non est peccatum. Dis. Pro Dis. Atqui Adam peccatum non fuit solus sed omnium pro altario peccatum. Pro

Ars: Prohibitum est hoc peccatum in Adamo? R. Prohibitum est non fuit originale, sed actuale, quia ejus primi actus.

Ars: Atqui Adami peccatum non fuit solus ejus primi, sed multa peccata collecta. Dicunt enim actuale quidem fuisse peccatum quod commiserunt primi, sed non tantum in eo peccant, sed fuisse illo in 2 libris, & posse mentem circa mandatum Dei, nimirum securitatem, dubitationem, infidelitatem, dubitationem de veritate comminationis, infidelitatem, diffidentiam.

R. Sed S. Sacra nemo sit doctior, S. Sacra peccatum 2 dat collocat in esu primi, ergo negis nos quotidie alia peccata, quia ejus primi prohibitus fuit Adamo, nec est necesse nos omnia peccata in eo commisisse, quia ob quodlibet ejus peccatum possunt pro omnibus peccatis nobis poenas.

Denique Ubi non est formalitas peccati ibi nec peccatum, Atqui in originali peccato non est formalitas peccati. Ergo originale peccatum non est. Ad peccatum enim requiritur cognitio peccati, & voluntas peccandi, non tantum cognitio peccati, vel ex legis cognitio, sine enim cognitione legis non est cognitio peccati. Rom. 3. 20.

Ubi non est cognitio legis & peccati ibi non est transgressio legis. Atqui qui nondum existunt illi legem & peccatum cognoscere non possunt, & qui nondum existunt illi nec peccant.

Nec voluntas peccandi fuit, quia homines non existebant, nulla vero voluntas non existentium. Si enim aliquando aliquis velit (licet existat) peccet, & causam, tanto magis non est imputandum non existenti id quod non vult. Velle ille pro qui nolle, & contra nolle ipotest qui velle. Nolle vero non possumus quia non sumus, & si nolle non possumus nec velle. Hinc Bellarminus controversiar Tomo IV. Contr. gratiae 2. lib. 2. c. 5. & 6. ait. In actu peccati necessario tria requiruntur, quorum uno deficiente desinit esse peccatum. 1. Ut actus repugnet legi, nisi enim repugnet legi non est peccatum. 2.

11. Vt profitis aut a causa libera, actus enim non est moralis per se, nisi dicitur fit a libera voluntate, hec enim sola est ratio cur animantia, bruta, pueri, stulti, dormientes, non peccent, quamvis faciant quae cum ratione pugnant, ut si hominem interimant, blasphemant Deum, negs lex data eis qui non habent usum liberi arbitrii 11 A. Vt fit actus particularis, singularis actus, lex enim non est nisi de actibus particularibus. Hanc optime Bellarmi Sed tamen forte obstinis si dicat ibidem lib. 4. c. 10. Originale peccatum est voluntarium nobis est gratuitus Adam cum peccavit totius naturae personam gessit, tamen vitia omnia peccata minimum habet de voluntario, et ideo minus grave est in ratione voluntarii quam quodlibet veniale, quamvis sit in ratione mali gravissimum cum privet hominem gratia Dei et simpliciter reddat peccatorem.

Hic sane in multis labitur Bellarminus, dicit enim peccatum originale esse voluntarium. Atqui nulla illius voluntas qui non Exist. Nullum illius peccatum qui non pt. Qui non est peccare non potest, velle non potest. Et ille necessit nec peccat. Qui non vult peccare, contra legem non peccat, sed qui non Exist ille non vult peccare, quia nullam Sed Voluntatem. Et qui non Exist contra legem non peccat, negs est Voluntarium illud peccatum.

2. Si hoc peccatum est voluntarium gratuitus nos repraesentans Vt, Adam, ille ex deliberata et plena Voluntate peccans, reus non fuisset ipsius peccatum tam grave. Et ergo originale peccatum, cum tale sit, est in nobis voluntarium gratuitus peccatum. Et in nobis non aliquo modo sed plene est Voluntarium.

3. Absurdum est quod minus habeat Originale peccatum voluntatis

Voluntatis, tamen respectu quod nec ipse Adam erit ibi voluntarium aut non est peccare contra legem. Et est Voluntarium es non Voluntarium es non est voluntarium, nullo modo

Fide observandum est quod peccatum gratiae minus peccat, eo magis peccant ad Christum Christus non Originale peccatum non

Quod enim Magister asserit de Christo Christum, si per consilium, firma et fixa Voluntate non est Voluntarium quod dicit peccatum et ignorantias Rom. 7. 19.

Non Veri concedimus peccatum ergo tamen non excludimus non tantum contra legem, et non et non formale sit peccatum peccatum, quia gratuitus

Voluntarie, tamen respectu primae dicit gravissimum peccatum, quod nec ipse Admittit ibidem lib. 4. C. 11. ait enim: Peccatum voluntarium aut non est nisi esse Voluntarium aut non est nisi esse contra legem. Ibidem dicit: Peccatum quo magis est Voluntarium eo magis est peccatum, quo minus est voluntarium eo minus est peccatum, et omnino modo sit voluntarium, nullo modo peccatum sit. haec ille

Est adnotandum est quod peccatum quod minus est voluntarium gratiis inferendis, sed quo magis quis deliberato voluntate peccat, eo magis punitur.

Exaipiunt ad rationes nostras dicentes: videlicet quod omne peccatum sit Voluntarium. Argm originale peccatum non est Voluntarium. Et originale peccatum non est peccatum: sunt ad majorem tum ad minorem.

Quod enim Majorem attinet dicunt non ad necessarium ut omne peccatum sit Voluntarium, si per Tō Voluntarium intelligat agens scilicet ex consilio, firma et fixa Voluntate, prout Braunius exaipit, peccatum formale non est Tō voluntarium sed transgressio legis, quod ostendit ex eo quod dicit peccatum ex ignorantia commissum, et saepe faciamus quae nolumus Rom. 7. 19.

Nos vero concedimus peccatum dicere ad transgressionem legis, eo ipso tamen non excludimus Voluntatis concursum, si n. actus aliqua sit tantum contra legem, et non sit ex Voluntate commissa, materiale et non formale erit peccatum; Et sic non tantum in rationales, sed et in irrationales, imo et sensu destitutas cadet peccatum, quia quamvis Voluntas in ipsis non sit, prosunt tamen legem.

legem transgredi, id enim Deus videt sub V. Trident. ostendisse quod ad peccati formale requiratur Voluntas, Deus enim constituit a bonis illis qui se imprudentiam aliis occidissent, ne vasa illis ei deleret Num. 35. ex hac fundamento, quia qui nolunt agere contra legem is non est dignus pena, Atqui qui per imprudentiam peccat is nolunt agere contra legem. Ergo per imprudentiam peccat non est dignus pena. Si sic; Ergo Voluntas concedat ad peccati formalitatem.

Quod vero attinet peccatum Ignorantiæ; prout se habet ignorantia, sic etiam potest esse dari actio ex ignorantia commissa. Si ita ex ignorantia sit invincibilis vacua nulla illius culpa accedat qui aliquid ignorat, tunc si quid ignorat, non ex Voluntate ignorat, ergo hinc peccat cum non ad est Voluntas, non est peccatum. Sed ignorantia est in illis, qui si scirent aliquid esse peccatum, non facerent imo nec vellent facere. Ergo ignorat aliquid proprie non peccat formaliter, unde quidam talia peccata dicunt voluntaria, Voluntate facti, non Voluntate peccandi; scilicet Voluntate facere actionem aliquam sed non Voluntate peccandi. Sic si aliquis putaret se aliquem trajicere, habuit Voluntatem jaculandi, non vero aliquem trajiciendi.

Notandum tamen hic: Ad existimationem actionum voluntariarum non semper requiritur ut præcedat Voluntas. Sed sufficit aliquando si subsequatur. v.g. si quis ex ignorantia trajiciat aliquem tandem approbet, licet nullam Voluntatem antecedat, sed quia talem consequatur ex tali actionem Voluntaria. Unde Regula Juris tantum. Rati habitio existimatione morali retrotrahitur ad tempus initii; ita pro Voluntario habetur postquam approbavit, ac si in illius actionis eadem actio ex Voluntate fuisset parata.

Hæc de Ignorantia invincibili; Sed alia peccata ignorantiæ sunt, quæ ex Ignorantia vincibili proficiscuntur, ergo Ignorantia vincibilis est vel ex affectata aliqua malitia, [illegible]

talia peccata sunt satis voluntaria, negs minuunt peccatum, sic di in platis jaculed aliquis e ledat aliquem &. est peccatum ex affectata malitia, quia nolit sibi deambulare homines. Vel Veri ex aliqua culpa aut negligentia Tam pront hec negligentia sint voluntaria et debiti officii omissio, ita etiam hec peccatum pro ratione et gradu hujus negligentie ad peccatum magis vel minus voluntarium ducit, quod ut benigs ostendi pt ex nostris actionibus. pront n. malitia et negligentia ex voluntate habent originem, ita peccatum quod ex his segnit accedit ad peccatum voluntarium

Exipis Rom. 7. 19. — sed quod nolo malum hoc ago &. Hic non est semo de completa et determinata Voluntate, contra eam n. nemo agit. nam omne actionem extime dirigunt a voluntate; agitur itaq hic de voluntate incompleta, indeterminata, seu ut loquuntur, nuda Velleitate, Nos Veri requirimus ad peccatum non tantum Velleitatem, sed voluntatem; vocatur hec voluntas velleitas, quia est voluntas secundum quid, veller enim homo bonum, nisi peccati sua voluntate abjiceret et generet unum quis Christianus si fieri aliquid peccatum quod non potuit evitare. De tali velleitate est tamen Matt. 26. 39. hinc dicit Matt. 12. 34. Ex abundantia cordis os loquit. Jam talia peccata que ex incompleta voluntate oriunda sunt ex cupiditate, sed etiam hec ex cupiditate orta peccata sunt voluntaria, in quo quidem homine cupiditas regnat ille ex hypothesi cupiditatis non pt non peccare, nisi reprimat cupiditatem p.v.g. si quis ex monte pr aliquem cupiditatem &. / sed potest cupiditatem reprimere, potuit enim Deu angelum implorare, si quis autem non implorat sua est culpa, nam Deus omnia dat auxilium ad non peccandum necessarium. Si itaq aliquis cupiditati ex his resistere negat, si quis est in ipso impotentia, conditionata, et non absoluta est. Hæc ad majorem Propositionis partem.

Quod

Quod vero minorem attinet scil quod originale peccatum ō sit Voluntarium
Excipiunt quod peccatum originale sit Voluntarium antecedenter
subjective, et consequenter. Dicunt 1. Voluntarium fuisse ante-
cedenter in Adamo, quatenus in Adamo fuit Voluntas prolem, et quia
Voluntarie peccavit. 2. Dicunt subjective ed Voluntarium in nobis
Adami posteris, cum in nobis etiam sit morbus Voluntarius. 3 Consequē-
ter ed Voluntarium dicunt ex hac ratione, quia omnia alia pecca-
ta peccatum originale quae Voluntaria sunt ex hac corruptione habet.
originale. Atque alia peccata sunt Voluntaria. Et peccatum originale.
Respondeo, quin nobis est ad hos tres et quatuor effugia, non
enim sed exceptione opus nascuntur, sed tuto quidem quod
quod vero primas attinet, negamus quod Voluntas posteri fuit in
Adamo, certum enim quod quod Adam Christi id et posteri Christus,
et quicquid posteri Christi, id et Adam Christus. et sic cum Adam Ju-
stus fuerit, peccare, et posteri Christi. cum Adam nonnisi de vera
rimanibus et posteri et quia eod Voluntas fuit in Adamo. Et ideo
sunt dicunt:) non peccavimus in Adamo, quia Voluntate habuimus in
ipso, ergo non bene ingenue cum dicunt quod Ex Parentibus tot damnis
corruptionem, quia et peccavimus in Adamo, haec corruptio est ex nobis
Sane in alterum nemo peccare potest alienis Voluntate in alium
transferat, v. g. si quis jubeat te ex illicitum. Non vero non transfert
mus voluntatem nostram in Adamum, dedi enim signum translatio-
dicere autem fuisse nos in Adami lumbis non ponit nostram Volun-
tem, propria enim non fuimus in ejus lumbis, d. intelligendum est ho quo
tum ab ipso duximus originem, quae prorsus non peccavimus in ipso.
2. Quod secundum attinet Dis: Adam amisit aliquid ex hac pri
legio et dicit, ergo et nos posteri.
Sane non nostra propria culpa id factum est, sed progenitoris nostri
Ex eo. 2. Quod

2. Quod attinet secundum, peccatum originale esse Libertate et Voluntarium magis, quam nos, Pro. Sed nati Voluntarium non est, ita nec quod adhaeret nati Voluntarium est. in eo est

Dis: Originale peccatum est Voluntarium, quia qui peccat sed Voluntatem in eo est.

R. Non sequitur ex eo quod aliquod Libertatem Libertate praeditum omne etiam quis actione esse Voluntarias. v.g in homine excitato sanguinis, etiamsi. Nos ergo voluntatem cum dicimus, non intelligimus quod Libertatem quod peccat habeat Voluntate, sed dicimus Voluntarium a sua causa, scilicet potest fieri aut non fieri.

3. Quod vero tertium attinet, dicunt cum eandem ad voluntarium, quia alia peccata quae ex hac corruptione contrahuntur sunt Voluntaria, quia autem est causa causa est etiam causa causati, et quatis causa talis effectus?

R. Verum quidem qui est causa causa est etiam causati sed in negotiis talibus, sed negat licet a causa ad causam. quia etsi alia peccata sint Voluntaria tamen originale peccatum non est Voluntarium, quia hoc habitum ex parentibus, non autem producitur Voluntate hominis sed in corruptione naturae et quod nobis admodum id naturale est ora deo deprecandum, quod vero naturale est nostrae Voluntatis non est, negat est a naturalibus liberatio, et hic nam gratum postemus expectare liberationem ab originali peccato. Nota hic Verba Bellarmini qui Contr. Tom. IV. Controv. quaest. 2. lib. 2. c. 8. ait: Nemo peccat in eo quod vitare non potest, certissima propositio est. Item: Qui non possunt vitare peccatum, non possunt non velle peccare, quia si possunt non velle possunt etiam non peccare, cum in voluntate peccatum sit, qui autem non possunt non velle peccare, non habent adjutorium quo ei tota voluntate manere possit. de his autem pronunciat Augustinus ea non tua culpa caecos quibus tale adjutorium fuerit denegatum.

Hackius

Hactenus brevibus disputavimus contra peccatum Originale, & ostendimus ea peccata non esse ordinata, neq; extare illius peccati probationem aut mentionem in S. Sacra; nunc aliquas Adversariorum objectiones videamus.

Fatuntur etiam Adversarii quod peccatum Originale ἀνυπόστατον : eodem termino non extare in S. Sacra, dicunt tamen, licet eodem termino technico peccatum Originale non exstet in S. Sacra, aequivalentibus tamen terminis aut peccatum originale necessario concludentibus extare dicunt. & quidem tales terminos ea affirmant terminum Veteris hominis Rom. 6. 6. externi hominis 2. Cor. 4. 16. veteris fermenti. 1 Cor. 5. 6. Corporis peccati Rom. 6. 6. & 7. 24. legis membrorum Rom. 7. 23. imo ipsos membrorum Col. 3. 5. carnis, Joh. 3. 6. Rom. 7. 5. 18. 27.

Sed hi termini non probant peccatum Originale, nec sunt aequivalentes termini peccati originalis. Veteris hominis est metaphora Rom. 6. 6 — quia vetus homo noster simul crucifixus est.

Hic per Veterem hominem non intelligitur Originale peccatum, hoc enim non est delendum, quia ex hypothesi ipsum & hodie regnat in nobis, vetus homo vero crucifixus est ut patet ibidem. Significat ergo Vetus homo veterem vitam conversationem ut patet Eph. 4. 22 deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem. Atqui peccatum originale non est nostrum deponere Col. 3. 9. — exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis

Vi Veterem conversationem nostram est potestatis deponere, non ita ac originale peccatum, quod nobis & voluntatibus adhaeret; de hoc loco consulantur Cellarius, Schlichtingius in locum Rom. 6. 6. Cum enim Paulus exponeret quantum discrimen sit inter unum, ordinis hominem, ante & post fidem, regenerationem & emendationem vitae priorem statum propter magnum discrimen ejusdem hominis ad posteriorem placuit appellare veterem & novum hominem (& contra posteriorem statum) Veterem hominem illum qui nondum correctus est, recedum per fidem, Novum hominem illum qui fidem accepit; Sta mutabant Ethnici & Judaei qui Evangelium recipiebant, & quasi alii fiebant homines, & per XS Dnum Joh. 3. 3. regnid gignebant denuo nati. Hoc Vetus conversatio homo, dicam, quoniam per conversationem altera natura nascitur, quia conversatio est altera natura, a qua est principium

peccandi; imo priores dies a dant in
ea diem actionis per ratione temperam
non sunt ejus vitae; illi sale se ad hilar
vitae tenebrarum dispositi sunt, illi mag
quam bonae vitae testes videt
Gal. 5. 16. — sed licet is qui foris est
Vetus & novus non significat peccatum
veterem hominem. / hominem. Significat ve
ad priscum hominem, cui opponit interior
Col. 3. 9. — exspoliate veteris
Rom. 6. 6. — Quod natum est ex carne
sit intelligi peccatum originale, sed p
negatur in S. Sacra nomine carnis pec
quando hoc carnis significari pra
& malitiis capitalibus effectis, sed g
quae hinc fieri tantum ab eis. imo
Christianae permittunt. hic enim resp
non, discipulus Dei Nicodemus p. 4. Qu
Christus Dnus p. 3. dixerat: Nisi qui re
quales igitur Christus d. hoc p. 6. ostend
mundi, dicit enim p. 5. nisi quis renatus
Quum Christus Dominus prodeat natus ex m
caro est caro nata, mortales quod patet
Quaestio de nativitate naturali vel c
vitae naturae corporis, vel participe, Spir
vitae naturalis vero nativitas non est apta
Hoc hoc loco cur cellarius in dissertati
Vide Quaestionem de hoc loco Amo, quo
hominem carnalem, Gratulans is est Deo e
ad Spiritum Christi non facit, Quicqu

operationes; imo prout diversa sunt in natura temperamenta, inclinationes, via etiam actiones pro ratione temperamenti mutantur et mutari possunt; sic qui sunt sanguinei illi facile se ad hilaritatem componunt, qui vero melancholici temperamenti dispositi sunt, illi magis se componunt ad tales actiones, quae prima fronte tristes videntur.

2 Cor. 4. 16. — sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur

Hic exterus homo non significat peccatum Originale, imo nec Veterem; de quo statim dicemus; sed merum. Significat itaque hic exterus homo ipsum corpus aut partem hominis, cui opponitur interior homo id est, mens, ut ex ordine P. patet.

1 Cor. 5. 6. 7. — expurgate vetus fermentum, &c. Nec vetus fermentum significat Originale peccatum, quia jubemur expurgare, nostrum vero peccatum originale purgare non est, nam unicuique adnatum citra ex Adversarii hypothesi.

Joh. 3. 6. Quod natum est ex carne caro est. Hic quoque carnis nomine volunt intelligi peccatum Originale, sed aut peccatum Orig. negamus, via etiam negamus in Sacra nomine carnis peccatum Orig. intelligi. Concedimus aliquando hoc carnis significari prava hominum cupiditates, una cum actionibus ex pravis istis cupiditatibus ortis, sed quod carnis vocabulum hoc loco peccatum originale significet certum non est, nihilo nec pravas hominum cupiditates significari hoc loco circumstantiae permittunt. Hic enim respondet Dominus Christus captae Nicodemi objectioni, objecerat vero Nicodemus v. 4. Quomodo potest homo natus cum sit senex? quemadmodum Christus Dominus v. 3. dixerat: Nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnum Dei. Respondet itaque Christus D. hoc v. 6. ostendit se non agere de nativitate naturali et carnali; dicit enim v. 5. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu non potest etiam dicere quemquam denuo posse nasci ex utero matris, id nullius esset efficaciae, et caro est caro nascendo, mortalis quod pater. 1 Cor. 15. 50. Et vera ista non sunt intelligenda de nativitate naturali vel carnali, sic quidem sentit Adversarius, quia natura corporea vel participes efficimur, et ad regnum Dei proficiendum idonei, naturalis vero nativitas non est apta ad regnum Dei proficiendum. Et videat de hoc loco Cur Cellarius in Dissertatione peculiari de peccato Originis.

Vide Nota de hoc loco etiam, quod Christus hic non opponit hominem spiritualem carnali, gratuitus is est Adversario hypothesi corruptus est quia ad ipsum Christi non facit, Nicodemus enim non talem carnalem gloriatur nec

trinam intelligit, per quam homo in peccatis nascitur, et hic ad peccatum provocatis &c. Sed in tertio nat. Rom. quatenus homo simpliciter nascitur in omnibus. Secundum Christi Dominum hic nat. Rom. carnalem oppont spirituali cum dicit. quod natus &c.

2. Nota. Vox carnis ubi sensus est de homine sepe significat ejus corpus, et quicquid inde pendet, ut. Matt. 26. 41. Spiritus quidem promptus est caro autem infirma. Caro nempe corpus infirmum et quae inde pendent. Potest itaque et ibi caro corpus sensuale et spiritus animum; ut sensus sit: Qui non sunt renati nisi in corpore essent tenta specie, ut Proselyti externe sunt timeti agna, et non animo prelatos fallerent illos adepti ea nisi aliquid egregium. Sic etiam cum dicit. nisi quis baptizatus fuerit &c non loquitur de baptismo carnis, sed de baptismo spiritus.

Rom. 7. 5. Cum enim essemus in carne &c. et v. 18. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonum.

Quod v. 5tum attinet, non est ibi sensus de peccato originali; quia dicit fuisse aliquando in carne, et non deposito, ac proinde nunc non sumus in carne id est in peccato originis, nam dicit v. 6. soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur.

Quod vero v. 18. attinet, in me, hoc est in carne mea, nunquam significat ejus peccatum originale, sed in me h. e. in carne mea, significat ejus personam ejus.

Sed ut plenius intelligamus quid hic vox carnis intelligat addimus quod ea in carne dicantur Judaei, qui Legis Mosaicae ceremonias tantum quod attinet observabant, et tantum illa quae carnalia et corporalia sunt, negligebant spiritualem illud praeceptorum sensum; ut e contra ea in spiritu dicantur spiritualem sensum legis gandere, non tantum literali et grammatico, et in scholis recto est, qui non tantum verba legislatoris, sed et eorum considerat, et Judaei ante Christianismum tantum verba legis considerabant. Christiani vero postquam facti sunt et spiritualia h. e. sensum etiam legislatoris contemplati sic Rom. 2. 28. 29. quod fuit Christus Matth. 23. 23. caro significat literam qui legis tantum carnalem legis sensum secutabantur et erant vere pilati studiosi ac proinde dicebantur ea in carne; hinc nobis itaque in carne esse non tantum grammaticam et literalem legislatoris sensum considerare

ipsum secum trahit alium sensum ? ut significet cupiditates corporis indulgere, sic accipit Rom. 8. 5. 8. esse in carne.

Sed quare carnis nomine designantur cupiditates corporis ?

Id factum est ex eo, quia caro vel corpus in est quodam vitio peccati et ingratum, propterea enim sensus dicitur ut per eos agens cupiditas corporis quid illi gratum aut ingratum sit, oblata utique objecta probat in homine capitalem vitiosi gustu vel aversationem ingratae, et hinc cupiditas immunde est creata et inducta a deo propterea ut objecta discernat, nic ulterius esset creata et inducta a deo propterea ut objecta discernat, nic ulterius corpus consulat, si utique in his terminis subsistat caro et corpus, sed ut objecta discernat, quae via vitae, ut illa evadat non est vitium, sed humanum ab est ut sit vitium quia est materia vitiosis exercendae. Hactenus bene, sed quia homo raro subsistit in his terminis, verum ut plurimum excedit, et his cupiditatibus minus indulget, hinc orta in homine malignitas quaedam tam vehemens et opulens ut hominem saepe abripiat in peccatum, quia usus hic propensio quae abripit hominem in peccatum originale, et quae operatur in capitalem, ipsa caro appellatur fons peccati, et quae opera hinc concupiscentiam committunt vocant opera carnis Gal. 5. 6. Rom. 6. 6. ut destruatur corpus peccati. Adv. 5. ita in his praesentibus ut destruatur Originale peccatum.

Verissimum est quod hic statuo sc. de peccato. sed negamus ea de materia de peccato Originali, nam hoc peccatum quod sc. corpus peccati destruendum est aliquando, quod est contra hypothesin eorum qui peccatum originale defendunt. Ergo illud corpus peccati est constituendo peccatori, quae altera gratia in nobis est natura, et eadem constituendo omnibus corporis membris dominatur, quam constituendam eadem vita appellat Apostolus veterem hominem, ita statim vocat corpus peccati, et huic corpori peccati subsunt eram membra Col. 3. 5. et quidem elegantes, membra vitiosa haec sunt actiones corporis in vitas sequentibus. Sicut enim corpus unum multis constat membris; ita et illa constituendo peccandi, quae Apostolus appellat peccatum, est quaedam compages ex plurimis et diversis cup.

sis lapidibus, tanquam tribus membris constans. Ergo dr Corpus peccati, quia corpori nostro dominatur; hunc locum Clericus in annotationibus huc supra hoc loco ad Hammondum sic interpretatur: Corpus peccati seu peccato obnoxium, hic dr redduplicative ut loquuntur Scholastici, hoc est quatenus tale, non respicit ipsa substantia corporis, sed hoc ejus qualitas, quod sit origo, fomes, et instrumentum peccati, huc ille

Rom. 7. 24. — de corpore mortis hujus. sed hic non est membra corporis peccati, sed corporis mortis hujus,

Sic hoc 7. cap. 23 est admodum locus ubi dr lex in membris, Video autem aliam legem in membris meis. Hanc legem in membris dicunt ed originale peccatum, quae repugnat legi mentis.

Verum lex illa in membris, est summa et rebellis adplicandum propensio orta ex diuturna et mixta consuetudine. haec autem consuetudo hic quasi elegans similitudine, propter elegantiam oppositionis appellatur legem in membris, legi dei, ut eo magis exprimatur vis et efficacia concupiscentiae appellatur lex, ubi enim lex Deo, praeceptis, promissis et minis nos impellit et incitat, ita etiam haec consuetudo dulcedine actionum malarum instar legis nos quasi praeceptum aliquod, incitat.

Dis: Sed dicit non tam lex, quam lex in membris: v. 23

R. Licet enim primarius et proprie ejus consuetudo peccandi, resideat in mente atque voluntate nostra, tamen effectus suos edit in membris tanquam organis, quia consuetudo peccandi in membris dulcedinem aliquam videtur habere, quapropter dicitur etiam haec in membris &c, unde dicit: Rom. 6. 12. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore &c. sic Col. 3. 5. Mortificate ergo membra vestra quae sunt super terram, fornicationem &c

dñi non longe quidem ab hac interpretatione abludunt, aliqui autem sed dicti modi sentiunt, de lege in membris, i. quia in ea opera hec interpretationis contraria non sunt. / e. per legem in membris, intelligunt concupiscentiam carnis, qua etenim illa (in re gratas ferat, & per accidens ad illicita prolabi) erant forte repugnante lege mentis.

Objectio: Est in nobis peccatum inhærens & adjacens, Ergo illud peccatum forte dubio non est aliud nisi originale peccatum. Antecedens colligit ex Rom. 7. vbi vs 8. 9. 11. 13. 17. 20. & 21.

Quam vis in hoc capite vis aliqua sit difficultas, expedit tamen hoc loco ad explicandam eius obscuritatem.

In hoc capite vires (: ut etiam supra monuimus :) intelligit duplex peccatum propensionem ad peccatum, quæ ex inveterata consuetudine originem traxit & vegit, & quidem talem propensionem, quæ data occasione hominem impellit ad peccandum. Quæ nimirum hanc propensionem appellat duplex peccatum, quia hæc consuetudo & ab hac consuetudine orta propensio culpa hominis facta est, homo enim consuetudini voluntarie contraxit, & ideo ex consuetudine ita secuta est propensio, proxima peccati causa, inveterata enim & gratis radicata hæc peccandi consuetudine etiam a lectionis causa impellit & excitat homines ad peccandum. sic qui assueti sunt furto, non tantum magnas sed etiam minimas abripiunt res. & sic ebrietati assueti.

Dicit hoc peccatum v. 17. inhærens v. 21. Vero adjacens malum & v. 23. lex in membris. quoniam autem in 10 Præcepto vetatur concupiscentia & quidem varia eius objecta, ideo dicit duplex vbi vs 8. & 9. quod hoc peccatum i. id est hæc peccandi consuetudo. / illas concupiscentiæ species ubi lex data est violata est in illo, in statu n. a lege exercit ut ad Proximi bona pertineat, & ex tunc sibi jucunda apparet. & v. 9. dicit: Ego autem vivebam sine lege aliquando, sed cum venisset mandatum peccatum revixit. Ego

Etiam ante legem Mosis fuit hec concupiscendo peccandi, sed quasi mortua. Concupiscentes enim illæ erant longe fortiores, ante quam lege interdictæ fuissent, nam; Nisi mens noverit non sentit, concupiscit, nec quicquam concupiscentia fortius. Et non ita destruebant hæc concupiscentia non tam apparent ejus dominium ante legem, sed post legem quasi dominari & vim suam exercere cœpit. Pro. Vbus 11. dicit: Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit. v 13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? & Per bonum id est per legem inducta est ista mutatio. Quare per legem? Quia lex tantum terrebat a malis & nihil persuadebat, sed gratia conservandi erat dulcedo aliqua, divina, cui dulcedine non vincebat eam lex, sed tantum terrebat; sed sub N. T. lex non tantum terret, sed & promissis allicit, ergo ubi est dulcedo peccati, sed dulcedine divinæ promissis vincit. & v. 17. dicit Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Dicit habitare ejus ma divinitatis, quia regnat in homine, & dominium exercet, quia enim inhabitat homines, dominatur in illis ædibus & omnia prout arbitrio regit, dicit ergo Dñus inhabitare vos, quia dominatur & gratia arbitrio regit, legis dirigit hominem; hoc sensu dr Verbum Christi habitare in nobis, Col. 3. 16. v. 20. Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, sed qui habitat in me peccatum.

Quod hæc propensio ad peccatum fiat, negat Dñus sed præcepta non tantum absolute, d. certo respectu, quatenus non approbat quod fiat, in quibus enim hæc constituendo præ valuit, accepta a serio comparatione qui a Deo ad lectum impellitur erant reluctante animo; ira etiam plus licet videat meliora, probatque, deteriora tamen sectatur, ut in Medea, hic tamen non est duplex desiderium, quia invicti contingit, sed velle hominis.

v. 24 - quoniam mihi malum adjacet. i. quod malum facio, alog

abreptus dulcedine peccati e Conciuncula Concupiscentia ejus animo se offerre non potest. Hic est sensus hujus Dictum.

Sed quod in his Verbis non sit sermo de Originali peccato patet ex ipsis iisdem Verbis, nam quod in his Verbis dicit de tali peccato Originali applicari non possunt, peccatum enim de quo hic sermo est, dicit aliquando fuisse sine lege. Vt. 8. ex. 9. Ergo peccatum originale nunquam fuit sine lege? Ex.

2 Deinde: hoc peccatum Vt. 11. 13. dicit per legem ceu dicit hominem, esse ante legem scil Mosis. Ergo hoc peccatum Orig. etiam ante legem Mosis dubium ed. Ex.

Tertio Vt. 23. 24. dr dicit quod ab hoc peccato liberati homines per Dei gratiam. Ergo peccatum Orig. etiam brevi dr in nobis manere. Ex.

Objectio Eph. 2. 3. Et eramus nā fili ire sicut et ceteri. Ergo nā fili ire ergo etiam mālis peccatrices, peccatrem hunc ed et obnoxium ed potest simul relata, Ergo per nātam obnoxii sumus potest, & per naturam etiam peccatrices?

R Vt intelligatur hic locus Nota duo. Hujus ire vel potest causa de qua hic, non est causa peccatum Originale, sed peccata actualia, ut ex Verbis 1. et 2. patet, Ergo hoc potest non stupperit peccatum Originale, sed peccata actualia, concedimus quidem quod sit obnoxius potest, ille et peccati reus est, sed negamus quod aliquis potest reus est reus, & hujus etiam peccati. At particulari enim ad particularia non valet argumentationis consequentia.

Nota 2do. Non dicit hic Corruptionem aliqua a natiōe hujus ire causam ed, non dr quod corrupti natura, sed fili ire, et ira conjungitur cum Deo nra, ut sentus sit: Natura vere propter hanc digna poena fili ire, natura hujus non hujusmodi significat corruptionem, d. modificationem quam dr scil fuerint fili ire.

Nota 3tio. Cum dr: et eramus ⊙ non in potest sed dr in potest, quod potuerunt non subjacere ed. 2. nunc non ed filii ire. Ergo a peccato Orig. nunquam homines liberati. Et hic non in telligitur peccatum Originale.

Inter Adversarios etiam est controversia de peccato Originis respectu Christi Dñi et Matris ejus Virginis Mariæ, licet hæc controversia non nos sed Adversarios tangat, sed tamen aliquid de ea nos etiam videamus. Quæritur ergo peccatum Orig. ad omnes homines transiisse dicant, ad Christum d. tamen negant, et quidem 1mo. quia in Foedere cum Adamo non fuit. 2do. quia non est merus V. Beatitudinis, qui extat Psa. 1. 28. sed sit 1o quando: ex speciali Dei promissione vel passionis, qui extat Psa. 1. 28. sed sit 1o quando: ex speciali Dei promissione vel passione. 3tio. quia de Spū Sancto, et non de Viri est conceptus. 4to. quia non fluxit de D. Christo sed mulieris, dicunt enim peccatum Orig. non a muliere sed a Viri do deducendum. Peccatum enim per unum hominem ingressum est in mundum. Rom. 5. 12. et hæ sunt illæ rationes. Nos etiam concedimus Christum non fuisse peccato Originali infectum, sed non ob easdem rationes.

De Maria etiam Virgine est controversia. Reformati affirmant Mariam natam fuisse cum peccato Originali: ut videre est apud Braunnium, et quidem tum propterea id affirmant, quia nullam putant ee rationem, quare Maria potuit exempta numero hominum communi, tum etiam quia Christ. D. est omnium Salvator. Si omnium et Mariæ, sic, et Mariæ debuit peccatum Orig. infecta nasci. Catholici hac in parte non omnes conveniunt ut videre est apud Bellarminum Contr. Tom. 1v. contr. grāli l. 4. c. 15. 16. Alii volunt dicunt Mariam peccato Orig. infectam nasci. Alii singulari Dei privilegio Mariam tum quam fueram de Christi Matrem ee luce tam fuisse dicunt ita tabe, quod colligunt ex Cantic. 2. 2. sic c. 4. 7. Tota pulchra es amica mea Volunt, nam non de Maria, sed de Ecclesia ibi est mentio, quæ est sponsa Christi, 2dum Maria non est sponsa Christi, sed Mater ejus D. Cæterum concedimus nos Mariam non infectam fuisse tabe Orig. peccati, ut et alios, sed non ob eas rationes, Volumus quia communis nascendi lex ea fuit quæ alios hominum, qui peccato Orig. infecti non fuerunt. quod supra est probatum.

§ VI. Adversarii dicunt per Parentes in nos propagari Adami peccatum et per consequens nobis imputari. Nos negant ejus peccati propagationem et imputationem

Hæc sunt tantum contraria hujusque, et terminis distincta. In pec. Orig.

Originis Adversarii et propagatio
nem peccati Orig. explicant.
Quæritur: Quomodo peccatum
Bellarminus loco citato C. 16. q
ctis 1. Quoniam in ipso peccatum
contrahunt. 2. non in se sed in
ta Matthæo ex corrupta natura in
inspirant, sunt enim propriæ ver
ta Bellarmini, qui sensus illius
dissimilis inde Reformatos Tur
Braunnius vero dicit in Doctr.
19. distinguit peccatum originale
cit ee lapsum Adami, gratiam
illud vero dicit ee corruptionem
nasciturd

Jam ergo de eo disputa
non communicet posteris per
corrupter naturam hominis.
patemus eg imus, nunc tantum q
nus, quos desumunt ex locis
Eccl. 3. 6. Psal. 50. 6. ita ut d
cis omnibus, sed in Intellectu
Psa. 8. 29. in Corpore et membris
affectibus, Rom. 1. 24. Bre
te aliquid difficultatis volent
Job. 14. 4. Quis potest
Hic terminus est de immediat
alia Moralis, non valet argum

Originis Adelsarii & propagationem & imputationem dicunt, ut communi cationem peccati Orig. explicant.

Quæritur: Quomodo peccatum Originis primi Parentis communicatur filiis?

Bellarminus loco citato C. 16. ita explicat. Communicatur peccatum Parentis filiis 1. Quoniam in ipso peccarunt, & quia eius non erat peccatum potentia tantum sed actu fuerunt. 2. Cum non in se sed in Parentibus peccaverunt. 3. Cum primus in re Matthæo ex corrupta natura incipit existere. 3. Cum animæ corporibus inspirantur, tunc enim proprie incipiunt esse homines, & hæc non tam sunt Verba Bellarmini, quæ sensus illius Verbi. A Bellarmino non multum est dissimilis inde Reformatus Turretinus de peccato pag. 694. Tom. 1. Braunius vero dicit in Doctr. Fœd. Vol. 1. parte 3. C. 3. loco 9. §. 16. 17. 18. 19. distinguit peccatum originale in Inhærens & Imputatum. Hoc dicit esse lapsum Adami, quatenus omnes censentur peccasse in Adamo. Illud vero dicit esse corruptionem naturæ, qui hic Vera sanctitate destituuntur nascuntur.

Jam ergo de eo disputabimus hac vice, quod peccatum originale non communicetur posteris per corruptionem naturæ, ita ut istud peccatum corruperit naturam hominis. Sed de hac corruptione quoniam plenius tractabimus, nunc tantum quasdam adhuc animadversiones, expediemus, quas desumunt ex locis sequentibus. Job. 14. 4. coll. cum Mat. 7. 18. Job. 3. 6. Psal. 50. 6. ita ut dicant hominem corruptum esse in partibus omnibus, scil. in Intellectu Gen. 6. 5. Rom. 8. 5. 6. 7. in Voluntate Gen. 8. 21. in Corpore & membris Rom. 6. 19. in Conscientia Tit. 1. 15. in affectibus, Rom. 1. 24. Breviter ergo videamus ea ex his locis quæ forte aliquid difficultatis videri hæc.

Job. 14. 4. Quis potest facere mundum de immundo &. Hic sermo est de immunditia; sed cum munditia alia sit Physica alia Moralis, non valet argumentatio. De immunditia est sermo de

de moral in mundicia, quia est & alia immunditia Immunditia Physica
scal hic naturæ nostræ miseriam, infirmitates quibus nascimur, quæ contemptibiles reddunt homines; hunc ad usum lex, ac ceremonia & consequentia ostendunt, & jam S. Scriptura dicit: Quis ex hoc misero statu potest hominem eximere? non nisi solus Deus, ibidem. Vult ergo Deum ad misericordiam. Verum, humiliando ipsius miseriam, ex quibus non nisi voluntate Dei homines liberari possunt.

Frustra ergo objicitis, quod dicat semo de Immunditia Physica posse hominem ex hac immunditia se expurgare, nam non de immunditia virtutis, sed de miseriæ statu & infirmitate carnis est sermo.

Frustra etiam & quod hæc Immunditia significet peccatum; hoc enim verum est, quod ibi dicat sermo de Immunditia Morali, sed negamus & inde quod ibi est sermo de immunditia Morali & e hic debet esse, negamus etiam quod dicatur in Sacra de immunditia est sermo, & debet esse de Immunditia Morali

Ais: Est sermo hic de Immunditia Morali quod patet Job. 15. Vt. Respondet Hæc verba non sunt verba Jobi, sed Eliphaz & ejus amicæ, qui dicuntur Consiliarii, stulti, & Judices insipientes. Job. 12. 17.

Dato, quod hæc verba sint Jobi, & reputentur ac si Jobi essent, non tamen probant peccatum Originale, sed tantum hoc quod nemo sit tam purus & innocens, & si videatur innocens, ut sine peccato sit. Et quippe hæc verba Amici Jobi, opponunt Jobo, qui de sua innocentia disputabat & hoc argumento volebant Jobum, quod multa patitur. & multum sed & peccati.

In hoc etiam Matt. 7. 18. — — nequit arbor mala bonos fructus & ex peccatore non potest nasci nisi peccator.

R. Peccatum gratis non generat, sed quia homo, ad quem actus non. nihil confert aut detrahit peccatum. Generatio est naturalis peccatum vero morale, & voluntarium. Peccatum de objecto in objectum non transit. Et ex hoc loco non potest dedici, quod aliquis cum peccato natus est, sed actu

ac si dicat. Pater fuit erudiens, & erudiens. Frater ms Pater. & erudiens. Clamans est Pater & erudiens. Nego cons eqhiam. Et sic nec omnia Xta corporis transeunt in proselytos, tantum ab est ut animæ transeant. v. g. Corneus non gladerat Cæcum, quam Xs sibi quidam nec transeant in proselytos, quia tota massa sahy tneq; communi cahend nec. Habitus morales non egrediun-

tur subjecta.

Joh. 3. 6. Quod natum est ex carne, caro est, & quod natum ex spu est spus. Ro Caro hic non significat peccatum, eo minus peccatum originale, ut ex supra vidimus. quemadmodum hic spus non significat habitum, ita neq; caro peccatum, sed hominem carnalem, mortalem infirmum, ut ex Psa. 6. 3. caro accipit p infirmo. & simpliciter caro nec peccatum, neq; pec-

catum Psal. 50. 7. significat, sed tantum carnales gratias homines ea faciunt, quæ carni grata sunt, quia decretum secundum carnem ambulare, opera carnis facere. & ppter eam simpliciter negari; Natum est ex carne, & est peccatum, aut nec peccatum originale.

Psal. 50. 7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Adversarii interpretantur; Ecce in Originali peccato conceptus sum. Ro Sed hic non dicit David se peccasse Originaliter natum, nec dicit se in Matre peccasse, tanto minus in Adamo. Sed dicit se tantum in iniquitatib. conceptum esse, & gradu hac in parte ascendit usq; ad Matrem, non ultra. Ecce in iniquitatibus. & Sensus ergo est, quod Mater fuerit tunc peccatrix, cum conceptus sit; quam Xs & alius ppter eos hi sensus ut protendicet. Neq; dicit omnes in peccato nasci & concipi, sed tantum hæc bonis fuit multis orbus. & particulari vero ad Universale non valet argumentatio, si ego caro quo ?: dato sed non concesso: Matris peccato fuisse originatus, conceptus, non tamen sequitur hæc Consequentia: Ergo omnes Matris peccato originali nascimur. Neq; hæc: Peccato originato natus

est;

de Immundia Physica

Immundia Physica

est, & peccat Adami inquinatus natus est. Non sequit: In iniquitate concep-
sum & in Originali peccato. aut illa iniquitas est Originale peccatum. Ab
uno tum particulari ad aliud non sequit consequentia, nam ut dicunt tan-
tum Scholastici, & non aliter fiunt mihi orationes.

Excipis: Omnes eodem modo concipiuntur & nascuntur. & Dauid in
iniquitate conceptus natus est, omnes homines in iniquitate nascuntur?

R. Omnes homines naturaliter eodem modo concipi & nasci concedi-
mus, sed negamus hac consequentia. & omnes ergo modo in peccatis nascuntur,
natura le enim est concipi, nasci, sed in peccatis concipi, nasci, & est mala
negs pestilens es, nam peccare inquinari est Scholasticum, nasci vero mala
Etsi pro impossibile unus peccato inquinatus nascatur, ergo omnes, non se-
quitur; sic ergo & Dauid peccato inquinatus sit natus, non sequitur omnes
sic ex nasci.

Excipis: Quando dicit Dauid: In iniquitate natus sum
non tam respicit peccatum Matris, quam illud quo inquinatus natus est:
quia hunc Psalmum scripsit in aetate matura post mortem Parentum, e
post commissum peccatum cum Bethsabe. & Dauid hunc, non peccatum
Parentum commemorat, sic Arnobius contra Scholium excipit.

R. Etsi in matura aetate hunc Psalm. scripsit, & Parentes tunc pri-
dum mortui, non tamen hoc cum conceptus est prius mortui, sic vero de-
duxit & conceptione fuit mentionem. Et si illud peccatum deplorat quod
fuit cum Bethsabe, & non peccatum Originale deplorat. Quando sic Da-
dicit: In iniquitate conceptus sum, describit suum statum vide pec-
minosum, & quidem Iudaeos loquendi consuetudine & opinione. Existi-
marunt enim Iudaei conceptus tempore mestruo celeratos futuros, &
eximie peccatores. Respicit ergo Dauid hanc impietatem legalem, de qu
mentio est. Lext. 12.2. C.15.19. C.20.18. quales impuritates in S. Scr
nomine peccata vocant, quia sunt typi peccatorum. Vide Lext. 12.19.
C.15

Cap.16.30. Num.6.11. C.19.9. Vide
non tragaretur humana peccatum, sed pot
rejiciebat. Vide, In iniquitatibus
In tempore mestruo concepit me Ma
rum peccati fuit mihi, & intelligen
libris scelerato proiecit liberos, & f
uis temporibus & mestrua sanguinis
cum proclive est ad peccandum, nisi
ans. & dixerimus & hujusmodi peccata

Hucusque Physica, quae
Psalmo proiecit liberos, quia tribus thoru
libris, sed tali tempore ambora non
Et tantum pro hac pro quo facile in
quo pro aliquo in iniquitate conce
tum peccatum.

Jam itaque negari non pro quod Dau
ut scilicet non tantum hunc peccatum
dum a pulicia multis peccatis polui
ni ex ipsi Parentes fuerunt peccato
v. C.51.7. C.70.6. Job.31.18. Ex
peccatis natus est totus & maxime
catis communibus sicut quod pro pecc
quinatus, Judaeo opinione, & di
tum hac impuritate optime quadrat.

Gen.6.5. Videns autem De
in terra, & cuncta cogitatio cordis
hunc unum inter praeteritos Dom
Sed negamus hic ea se mo
actuali & voluntario. De ea hom

C.15.16.30. Num. 6.11. C.19.9. Unde Li David intendeet ad peccatum Originis, non exaggeret suum peccatum, sed potius minueret, et in Deum vel Matrem rejiceret. Unde, In iniquitatibus conceptus sum; via quidem transeunt; In tempore ubertatis concepit me Mater mea. Nec est hoc nostrum quod Patrum peccati fiat mentio, et intelligant posteri, nam sæpe fit quod Parentes scelesti scelestos pariunt liberos, ut fit v.g. in Ebriosis, quia fit communicatio temperamenti et massæ sanguinee, et si tale temperamentum communicatum precise est ad peccatum, nisi naturæ prudentes, et reprimant ipse affectus. Et dicimus et tuetur peccata carnis nonnisi Christi posse.

Hic est et canta Physica, quare ebrioli ebriosos, aut etiam eligendo stultos pariat liberos, quia talium temperamentum in corruptum transfertur ad filios, sed talia temperamenta non sunt peccata, neque proclivitas ista sed tantum pro hac parte quis facile in peccata delabi, nisi reprimantur, hic ergo per aliquis in iniquitate conceptus natus dici, ad exaggerandum suum peccatum.

Jam itaque negari non potest quod David in his verbis usus fuerit Hyperbole, ut ostendat non tantum hinc peccatis se cum adulterium commisit, sed quia à pueritia multis peccatis fuit inquinatus, et ideo ultra asseclamus omnes et ipsi Parentes fuerunt peccatores. vide tales Hyperbolas Psal.24. v.11. C.57.4. C.70.6. Job.31.18. Esa 48.8. Joh.9.34. Ubi dicitur: In peccatis natus es totus & maxime es peccatorum. Hic status est valde commodus scilicet quod per peccata carnis nihil quantò inquinatus, impuritates, Judæorum opinione, et si Physicè considerent ipsum peccatum cum hac impuritate omnino quadrat.

Gen.6.5. Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore

hinc inter præcantur Doctores pro Originali peccato.

Sed negamus hic esse sermonem de Orig. peccato, quia potius est de actuali et voluntario. De eo enim peccato est hic sermo, ob quod Deus

b. glut

humanum genus delevit. Ergo non post Orig. peccatum delevit. E. dicit hic
Ps. 6.7. quod potuerit se Deum facisse hominem. Unde etiam Bellarm.
peccatum illud de quo hic est mentio ad homines ante diluvianos restringit.

Excipit: Concedit hic actualia peccata mactigi sed non sola, sed
una cum pecc. Orig. aere enim est in verbis theologia.

R. Est descriptio peccati satis emphatica, non theologica.

Sed probatur non solum actualia peccata hic intelligi 1. Ex uniu. salutis subjecti; dr enim: cuncta cogitatio &c. Omnes autem filii Israel actual. pecc. non fuerunt infecti. & debuerunt Originali. 2. Ex particula exclusiva, quae hic in textione sunii tantummodo. 3. Ex universalitate temporis, dr enim: Omni tempore. Ergo in omni tempore Israel pecc. non potuerunt. & debet intelligi peccatum Orig.

Has ego ipse rationes ut excutiamus; Primum Semper ne animadv. de tali peccato hic agi ob quod humanum genus deletum est. 2. Ob quod potuit Deum creasse invisum. Ergo ob peccatum Orig. nec deletum est humanum genus, nec unquam Deum creasse hominem potuit. Et

Quod vero attinet exceptionem 1. petitam ab uniu. salutis subjecti,

R. Illam uniu. salutis non esse Metaphysicam sed moralem. qua Noë fuit justus & perfectus coram Deo, et Ps. 8. 9. describitur. Nec dubium de ipso facit Scriptor dicendo universum mundum Ergo ipsius filios, vel neminem gentilem cogitationes intimas fuisse malas, quin & sceleratissimos homines saepe bonas habuisse cogitationes, imo & constantiae mortem subiisse, quia est bona cogitatio. Sed hic non est talis universalitas, qualem Adversarii ostendunt. His dictis contra peccatum Originale jam hic argumentatur.

De illo peccato est hic sermo a quo Christus Deus mundum per Pro-
catum Noë retraxit. Ergo Deus non a peccato Orig. Christi mundi retraxit &

Ratio

Ratio Minoris, quia id in mente habe
fuit illud peccatum ob quod De
R. etiam ad Exceptionem 2
etiam ea mente fecit ex dictis, n
sed cognitionem finitae humanae,
dit Metaphysice.

Exceptio 3tia petita ab uni
peccasse qui capaces erant pec
tempus infantiae, quod sch & Sup
capaces peccati. & hic est sens
tis Psal. 4.3. C. 52.4. A
finite vel infinite. Si post: ab
R. et regero: Omnia an
vel finite vel infinite. Post: ab u
Alii haec consequentia non et

R. Justene ego
R. Juste, sed non sunt puniti,
Deus id quod debebat eo medio
Etiam haec Exceptio non prae

Sen. 8. 2. Sensus

R. contra nos non est, & conce
mei unicum locum via accipit
malignus potius est. & de
Gentilium homines ad adole
ob illud peccatum ob quod mun
parcet. Unde illud enim Ra
tis promissit ad nemum D.
Objectio ex loco Scripturae.
in nobis peccatum Orig. Vel

Ratio Minoris, quia id inexcusabile et prorsus frustraneum. quod Deus peccatum illud peccatum ob quod Deus delecti mundum nunc non ingreditur.

R. etiam ad Exceptionem 2dam desumptam a particula exclusiva, quod etiam ea nimo negat ex dictis, nam diximus non ee existimandum nec mandatum positivum fuisse bonum, et etiam hac exclusiva particula non excludit Metaphysice.

Exceptio 3tia petita ab universalitate temporis illos diu omni tempore peccasse qui capaces erant peccati, et hoc tempus non est restringendum ad tempus infantiae, quod sic et Infantes debuisset peccare, qua Infantes erant capaces peccati. Et hic est enthymema descriptio hominum antediluvianorum, ut Psal. 14. 3. c. 52. 4. Atis: Infantes etiam deleti sunt, et vel juste vel injuste. Si prius: Absurdum. Si prius: Et habuerunt peccatum Orig.

C. R. et regero: Omnia animantia et bestiae Corporeae deleta sunt, et vel juste vel injuste. Post. absurdum. Si prius. Et habuerunt peccata Orig. At haec consequentia non est bona; ita negatur ma. Et non valet Dilemma.

C. Justene ergo Infantes deleti sunt?

R. Juste, sed non sunt puniti, deleti enim sunt jure Dominii, potuit namque Deus id quod dederat eo medio et modo quo voluit. Quam scripturis adimplet. Etiam haec Exceptio non praesupponit Originale peccatum.

Sen. 8. 2. Sensus enim et cogitatio humani cordis

R. contra nos non est, et concedimus quod prona sit cogitatio ad malum. Hoc interim loquendo ita accipio, prout in N. Foedere illud, Totus mundus in maligno positus est. Et de voluntaria, malitia hic est sermo, et quod ad malitiam homines ab adolescentia propendeant, et hic dicit Deus, quod ob illud peccatum ob quod mundum delevisset, amplius non delebit sed parcet. Unde illud enim Verbum per quam vis, ut sensus sit: Quamvis prona sit ad malum &.

Objecto ex loco Scripturae. Est in nobis propensio ad malum, quae vel est in nobis peccatum Orig. vel stigma, vel effectus ejus, qua vel positive ejus

magis propendimus ad malum, quam ad bonum?

R. Concedimus 1. Quod cum nascimur sint in nobis quedam semina Virtutum, quedam inclinationes ad malum & peccandum, sed insimul sunt etiam quedam semina & inclinationes ad Virtutem, ita & semina Religionis, & sint Virtutes sunt & semina Virtutum. 2. Concedimus nos brute tam puros non nasci, ut Adam fuit creatus, sed majore nascimur inclinatione ad malum, & hoc fit ex exemplo & temptamentis Parentum, & per consequens adhuc pejores erasuri sunt homines ex pœnitentia peste. 3. Negamus jam illam inclinationem esse in nobis peccatum, aut eam nos Adamo debere, sed potius debemus Parentibus proximis; cum enim ex eodem semine & temptamentis nascimur, pro diverso, quod contrahimus temptamentum, diversas contrahimus in nobis inclinationes. Et, cui bono ad Adamum descendere, verum est istas inclinationes posse ex Parentibus contrahere. 4. Negamus illam inclinationem esse peccatum, hoc enim est effectus ipsius inclinationis, & determinatio in hanc vel illam partem. & determinatio fuit peccatum Ita Adam primus habuit inclinationem ad edendum, & tandem se determinavit, & sic peccavit. Jam vero illa inclinatio vel erat peccatum Adami, vel effectus peccati Adami. Non primum: quia peccatum Adami non fuit in sola inclinatione, sed in actuali inclinatione. Nec prius: Nam hoc esset, vel esset prima, vel necessarium consequens peccati Adami. Sed non est, effectus peccati Adami, quemadmodum enim unum peccatum tantas haberet vires ut totum hominem damnis inficeret. Quis: Est primum peccatum? Ro. Hoc nihil, imo potius est verius, quia ipsi est gratius peccatum ubi est circumstantia est. Et: Plura peccata plus habent Virium, & quo Parentes proximi peccata & plura & majora sunt, ut Adam enim unum tantum habuit peccatum & sic & exempla & temptamenta communicant filiis, & illis tot peccata non dicit talis effectus segui. Si ergo ex illis non, multo minus ex Adamo. Si primus: Si Deus dicet istius inclinationis Auctor, & sic illius esset auctor quod absit damnat.

Denique: Absurdum est ita & peccatum & primum dicere; non prima [illegible]

Suppon

suppont peccatum. ℞ Poena est delicti compensativa, pluram quis meret
ph plus admittat, ph pluram nemo sit prudens vel peccati rens, Videlm, pluralis
peccatum. dic nim ph.

Ars: Sunt tamen in Infantibus signa peccati Originalis, deglutiendi
linum &c, lanciatus mordet, pungunt &c.
℞ et regulo; In brutis similes, Xil enim actus, Ge illa peccati Orig.
sunt insecta, v. g. brutus ledit, lupus rodit &c.

℣ Quid ergo sunt illi actus in Infantibus?
℞ Hi actus naturae debiti, et sunt ad conservationem, cum ratione
esse pueriles non possunt, talibus se regunt actibus.
℣ Quare alii antibus tales actus sunt indit. ℞ Ad hoc de-
sufficientia, gratia sunt naturae destituta, ut dicunt, communiter quae Ve-
cant privata naturae, Quantis pueri et exemplis ad tales inclinati de-
ediendas multum juvantur. Et si sit actuum peccatum Orig. est cum
tum omnes pueri aeque essent peritiae, indeles &c. Videmus alios magis
proni &c. Interim nec Sacra agnoscit in Infantibus peccatum Origi-
nis. Vid. Deut. 1. 29. Jos. 4. 11. Rom. 9. 11. Conf. 1 Cor. 14. 20. Matt. 18. 3. & c. 19.
14. Ex quibus omnibus patet non esse peccatum in Infantibus, quae propo-
situm D. Chris ex exemplo opponit.

Versamur in peccati Originalis propagatione et imputatione,
Sine dubio Nihili nulla sunt affectiones? Et si peccatum Orig. est.
nec propagatum, nec imputatum.

Antequam aliquas Objectiones expediremus Xil enim
quid sit illud imputare, et an illud imputari possit vel pec-
cato vel Originali peccato applicari.
Imputare itaque quid sit, alii Vetum hanc deducunt ab
Arithmeticis, alii ab ipsis Hortulanis, et ita dicunt in primum
Switchium hanc Vocem translatam esse. Quae quid sit, nunc ô
inquirendum.

inquirimus originem, sufficit quod Imputare sit declarare aliquem ee causam moralem actionis, ita ut ad rationem reddendam sit obstrictus, et etiam erhetus ipsius actionis, i. primum vel prima, ipsi applicari possit. Dicatur 2. Ut sit ratio reddi possit actionis suae. 3. Ut sequelis actionis suae ipsi applicari possit. 4. Ut declaretur causa moralis agendi. Et postea Gabriel Diximus quod sit imputari, tunc jam sequitur quod imputari mala actio possit quam propria et voluntaria. Sic imputare ad justitiam est declarare aliquem ee causam istius actionis, et per consequens illam causam declarare ee justam. Unde quod amplectum imputationis duum quod est actio. 2do. Actio sed propria et voluntaria, nullam ratio reddi possit propter quare alicui imputetur actio, quam quod ille volens quod ipse fecit.

Instat: Quare id imputatur quod ille volens volensque fecit? Hujus vix ulla ratio reddi potest, est enim veritas nulla probatione indigens, hinc Axioma est: A Voluntate ad imputationem affirmative et negative valet argumentatio. id est. Voluntarie factum potest imputari. Voluntarie non factum non potest imputari. Similiter est hujus Axioma: Illæ actiones quæ, ut fiant, vel non fiant, plenes nos possint imputari non possunt nequeunt. i. illæ actiones quæ non sunt in nostra potestate ut fiant vel non fiant, nobis imputari non possunt, quia ratione non possunt declarari possent aliquis actionis, plenes quia nec in ea rei in ejus causa fuit, ut illa actio fiat vel non fiat. dicit aliquis actionis alicujus causa in te, cum aliquem placuit. in sua causa vel cum aliquis inebriatus talibus se applicat actionibus quod sibi possit ritet, et tunc imputatur actio, quia qui in re illicita versatur tenetur omnium consequentium.

Jam de Originali peccato. Pene nos non fuit ut Adam peccet vel non peccet, et Adami peccatum nobis imputari non potest ratione causa a illius actionis declarari non possumus, nec nos in ipso libere peccavimus, nemo n. est conscius istius peccati. Quæ actio moraliter aliquis imputari potest, ille potest eam moderari. Sed nos peccatum Adami mi in ipso moderari

ri moderari non possimus, hoc enim fit & habere intellectu, quo tunc destituebamur. & peccatum adami nobis imputari non pt. Deinde: Vbi nulla est lex, ibi, nec peccatum, ac proinde neq; peccati imputatio. Sed nos nullam habuimus in Adamo legem, quia non intelleximus, nulla vero est lex ubi subjectum non intelligit.

Atis: Habuimus legem sed non intelleximus? R Nulla est ratio, quia qui leges & officia injungit solet & debet facere ut ad subjecti notitiam perveniat; nos vero in Adamo non fuimus, & ad nostram notitiam lex non pervenit, & in adamo legem non habuimus. Regula. Quæ necessariæ Physicæ alicui inhærent, ea imputari non prohibent. Atqui peccatum Originale necessariæ Physicæ nobis inhæret, quia non est in nostra potestate adhærere vel non adhærere. & peccatum Orig. nobis imputari ꝺ pnt. Est etiam Axioma: Eorum qui habitus non destituuntur actiones imputari non prohibent. & Infantibus peccatum Orig. imputari non pt. quia rationis usu destituuntur, nec habent peccatum, quia non habent intellectum. & etiam illud mortuos, alapæ, formaliter peccata non sunt.

Est etiam Axioma: Quæ nobis volentibus & nolentibus adhærent eod rão a nobis exigi non pt. Exempli originalia (i. e. ded.) nolentibus nobis adhæret. & etiam nobis imputari non potest. Hic videndum quod obtenda ꝺ qualitatum istas ex probatis, quarum causa penes nos non fuit, v.g. ꝺ quis ex ira ꝺ pter male mentis, vel alienat. ꝺ. & etiam cum peccati Originalis causa apud nos non fuit ut nobis adnascatur nobis imputari non prohibet, nam imputationis regula nunc applicari non prohibent.

Hæc usq; de actionibus spiritus; sed, Atis: Adami peccatum & illius actiones (i. licet nostræ non prohibent) nobis imputantur? R Propria & non alterius actio imputari potest, hinc Axioma: Actiones ab aliis patratæ, ut & quibus civitas, non prohibent alteri imputari, nisi quatenus potuisset, & simul obligatus fuisset moderari. h. l.

Sic si bruta alicujus alteri damnum inferant, Dnus. ejus atendit. quia debebat illor actiones moderari. Et actiones ab alio patratæ alteri imput
Jam si cujus actiones alterii ad modeandum committantur, non tantum ea
dispatatio vel aglan. imputatr, sed et illi qui in actionis modeamine ali
quid omisit, quia causa defectus in rebus agendis per ejus tenetur habere
Si autem alienis omnia fieri quæ directionis sibi injuncta neglexerat, si quid patratæ agat ipsi dni imputabitur.

Jam an Adami peccatum potest nobis imputari? Ro. Non. quia nec potuamus nec debebamus moderari illius actiones, ut ex Ch. 2. 25. 29. lex a Deo data est, qua Xtus, cujus ratio est, quia tenebatur moderari actiones, et qui tam parti estimatæ Xtiani proximi, ut plus estimaret conservationem ejus proximi, æquum est ut occidatur. hæc est fundamentum legis. Sic Victoria et Lyriola neglecta non imputatur pro culpa et agis rectitudes. Sic filius ex emptum Gen 30. 37. 2. quando Jacob variegavit colonis Xtipis objectis oculis, quia Xtis alter pro natura non est abominabilis ipsis tentus dicit causa quod oves variegatas, ediderunt fetus, quia concepebat quod hæc objecta virgas eum ne alicerebant, et sic mutatum imaginationes est.

Jam itaq; ab alicujus actionis imputatione absolvitur ille, qui debet et potest impedire, si ignorat actionem. 2. si debet et non potest impedire. 3. si potest et non debet moderari. Sic Deus potest hominem impedire ut non peccet sed non tenetur, potest aliquis ut Saulem ad fidem convertere, sed neq; hoc tenetur. Illa Xti potentia, vel prohibitoria impeditionis, non tam Physice quam moraliter est intelligenda, ut Patres prohibent filios catholicos Xtiane ut non diffugiant, i. moraliter est impossibile, ut ne libertas humana tamen pere impediatur.

Jam effectus imputationis sunt v. præmium vel pœna. Et hæc imputatum est imputare ad præmium et pœnam. Sed differt et ratio imputationis præmii et pœnæ, nam alicui ens non meritorie pro præmium datur, quia si cui beneficium confertur non fit injuria; contra pœna imputatur non pro meritorie, non invenitur, sed etiam latro innocentis, ut

nulla actio declarari potest ob quam ipsi prima imputetur.

Peccata liberi authori nec ultimis egrediuntur. et ut tales dicit Ezechiel cap. 18. Filius enim peccatum patris non portabit, nec pater peccatum filii. Filius etiam peccatum patris non portabit, nec pater peccatum filii. Filius etiam peccatum patris non portabit, nec pater peccatum filii. Filius etiam

est pœna, hi. Cum Parisiensibus libris innocentes pœnis mortis inpiis. R, tunc erant in Parisiis est pœna, sed hic respecta personis fuit pœnæ Dnii. Imo ex hoc secundo ℣ apparet tantum abesse ut peccatum originale trincat, imo contrarium. Nam Xristus ultra quartam Generationem non extendit. Orig. Xto peccatum in omnes. ℣ Dei Gratia Dei extendit in mille generationes. Peccatum non extendit in tantas generationes. Gratia huius Dei non pot cum peccato consistere. Et unde optime Seneca lib. 2. de Ira. c 4. Nihil est iniquius quam alienum Patris odii hæredem fieri. Hæc de Imputatione

#3. Non de Adami peccato hic est sermo sed de peccato Parentum.

Peccatum mihi contra hoc Rom. 5. 12. in quo omnes peccaverunt. ubi ex præcedentibus ejus sensum quod vix capax est hoc, non extenda est in quo sed corpore vel generibus, præcedentibus enim hæc ipsum quod hoc in Adamo nec parvuli nec peccarunt, hæc Xtus enim plenius hunc locum cum omnibus hic angustiis antiquis abimus, quoniam Xtus ejicere ex hoc loco quod per unum hominem intrant peccatum in mundum, et illud ad omnes pertinere omnibusque imputatum dicunt, dr. n: sicut per unum hoc peccatum in hunc mundum intrauit. Unde tale formant dilemma: Per unum hoc intrat in mundum aliquod peccatum, quod omnes homines peccatores et mortis obnoxios facit. Atqui tale peccatum ō per se actuale, cum etiam infantes hoc sint mortis obnoxii, et hoc eum actu moriantur. Ergo adhuc dum est hic aliud peccatum, quod sit originale

R. Dō illo peccato est hic sermo per quod mors intrat. Atqui non nisi per actuale peccatum intrat mors, Ergo non nisi de actuali peccato hic est sermo Et: Per unum hoc non nisi actuale peccatum intrat. Et illud peccatum ō nisi est actuale. Et econtrà. Hic mors per unius peccatum intrat. Sed originale peccatum non est unius peccatum, sed plurium. Ergo hic mors non per originale peccatum intrat, ac proinde non originale peccatum hic est intelligendum

Objicis ex Loco: Sic illud peccatum intelligit quod per unum hominem intrat, tum illud peccatum fuit Adami. Sed illud peccatum originale intrat. Ergo tum est, quod Adami peccatum nobis imputatum est?

R Hic text peccati unius dr: sicut per unum hoc intrat peccatum aug

accipit gratiã, & per unum hõem intrasse dr, quia unus hõ fecit initium peccati, & unus hõ fuit causa ut peccatum existere cœpit. Dr per hoc peccatum illud intrasse, nam Scriptura dr hunc & similiare est, ut etiam nihilum accidentia præcedentia ut præsentia, nisi dum capitula, justitias, peccatum, mors, & similia ita describunt tanque aliqua præsentia, illis attribuunt ortus, incrementum, fructus, & alia actiones. Sufficiat de peccato monisse quod & ipsi ascribant ortus, nascitur Jac. 1. 14. 15. ascribit etiam ejus stipendium Rom. 6. 23. regnum ibidem. 5. 12.

Cum ergo dr quod peccatum intrarit per unum hominem, constat: quod initium fecit peccati unus homo, qui non alius fuit quã Adam, cum comedit de fructu vetite arboris tunc initium cepit peccatum.

Contra hanc nitidam præmissam unum Objiciunt Nempe. Diversi peccati initium non per hominem sed per angelum initium cepit, ille n. cepit primum in mundo peccare; imo & nisi per hoc non Adam primi peccati sed Eva, & hi in mundum per angelos, nisi per hoc, per mulierem, non per Adamum intrarit mors? Sed per Evam, & originale peccatum Evæ peccatum est dicendum, & hi Evæ peccatum præcipuum & principium est quod est contrate. Sed non disputamus quando & quomodo peccarit angelus, Dato quod primi peccati angelus, nostram id non elicit hyp. obstein. Nam Lytus de illo peccato dignitur per quod mors intrarit, Mors vero non per angeli peccatum intrarit, & nec etiam adscribit initium peccandi angelo, nam multa nobis calamitas ex angeli peccato. Deinde: De hoc peccato hic Lytus agit, & quo liberati homines per Xtum, ut patet ex contextu, & antithesi. Atqui Chs non liberavit a peccato angelus, non mortuus, angelus non enim Deus angelus assumsit, sed semen Abrahæ Hebr. 2. 16. Deinde: Tertio hic Cap. Rom. 5. confert Chs cum Adamo non cum Eva, nulla n. mentio fit Evæ, sed tantum Adami; Unde hinc dr hic per illum unum hominem, non alium v. Evam intelligit Lytus quã Adamum implicite. Et si dicatur quod & Evam intelligat, Eva, quia a serpente gra-

vung

limus homo; Sane non sequitur dicere ejus peccata, sed tantum immanes quasi tantum; cum primum ejus peccatis. / Adami sunt nihil ordine, et ipsum confert cum Chō?

Ro Quia Vir est caput mulieris, sed alia etiam est ratio, quia ipsius Adami peccatum videtur magis ultroneum quia Eva, haec vi. seducta et deceptus est a Serpente, id. Adam non pari libertate judicii, et non tam a Serpente fuit deceptus, quam a viro suo complacendi studio cum deceptus, via dicam Apls ergo dicit de Eva. 2 Cor. XI. 3. / Tim 2. 13. it. Ergo licet per Evam factum est initium peccati, non tamen fuit tam ultroneum quam Adami, et quia Vir est caput mulieris ipsius Apostolus meminerat Adami

Objectio. Sta mortem intravit peccatum in mundum et mors. Ergo mors non venit in omnes homines, nam illi qui tantum peccato originali, aut Veri filii Adam primi mortem subiere. Sed nequit mortem peccato meruit, nequit Adam primi mortem est, sed Abel filius ejus, Deinde: et illi qui non peccarunt. Quia admodum ergo mortem in omnes homines, via et peccatum illud in omnes homines derivatum est. Et mirum ne videbitur, cum de hujus Apls dicere: Per Adam intravit peccatum in mundum, et per Abel mors.?

Ro Certissimum est ex Scr. 4. 8. Abel primus ex mortuus Adami, ita est oculis, sed mortuus est Abel, quia Adam fuit mortis negotii dominus, Unde Scriptura parce quod in illa commutatione mortis mortalis non significat mors actualis, sed moriendi necessitas, quia illa sententia etiam Adamo executioni mandata est cum ei primitus, non tamen primus mortuus est quam Abel, sed effectum illius consequi sed videt in filio suo Abel, et jam non valet consequentia. Sta mortem intravit peccatum in mundum et mors; nam mors quia hereditaria, et ex generatione de Vetere ad nos, peccatum Veteris modo propagatum est in nobis. Deinde: Nec in Adamo eadem fuit causa mortis et peccati, quia mors nec ejus ratio recta est peccatum, peccatum Veteris libere fecit.

Objicit

Objicit ex Loco. In hoc Rom. [illegible] non tantum ad illum intran[illegible] et hic peccatum non illius [illegible]

Ro. Regat consequentia, [illegible] introductum est per peccatum Adam[illegible] quia introducta est mors Adami[illegible] quod hic non nisi hujus mortem per transitum, et [illegible] dicit vocis etiam in Greco dicitur [illegible] quod Vere electis; [illegible] Vere electis, quod certissimus est [illegible] sit mortem in mundum intrasse, [illegible] quod peccatum in mundum [illegible] sed imitatione, via explicat [illegible] exclusive Apli, ostendit hinc [illegible] justitia Dei, et quidem hinc [illegible] illa actus ad Evangelium Dei [illegible] sit peccare, multus est qui [illegible] Dei vel Judici justitia [illegible] hic peccat et Apli. [illegible] Ad hoc cum dicimus peccatum [illegible] excipiunt, et quidem [illegible] Plurimi hominum nihil [illegible] et multi sanctissimi, et plurimi [illegible] quia qui hodie ex Vere Adam [illegible] Adamum imitando, non nisi originale peccatum, et negat hoc [illegible]

Objicit ex Loco. In loco Rom. 5. 12. intelligit mors non de hac Adami non tantum ad illum intrauit mors, sed ad omnes homines. Et etiam per hoc peccatum non illius tantum sed omnium est intelligendum.

Rd. 1. Negat consequentia, mors hic ea intelligit cujus necessitas introducta est per peccatum Adami. Per unius vero hominis peccatum introducta est mors quoad omnes in Adamo, et inde in alios etiam finis mors tantum. 2. Quod hic non nisi intelligit mors omnium, sed universalis, patet ex eo quia dicit omnes pertransisse, est sane sensus in omnia eius obligia. Idem dicit verbis etiam in Greco dicentibus, cum hoc dicit mortem introisse in mundum per Xtum ipsum, cum Xtus dicit: in omnes pertransiit, nisi per Xtum ipsum, quod certissimus est in dicto alio Xpum respexisse, cum dixit mortem in mundum introisse, et alios, cum dicit in omnes transisse.

2. Rd. Quod peccatum in mundum introiit non propagatione aut imputatione, sed imitatione, ut explicat hunc locum Erasmus. Id etiam sequi ex intentione Xpi, qui docuit hunc et Petrum et Judam, et Evangelium scripsit Matthæus, et quidem hunc nihilo, et quia non hi tam illi scripserunt peccatores ad Evangelium Matthæi hunc, et docuit quod per hoc Adami coepit peccare, multos est qui eum non fuisse imitatos. Caterum non tam Judæi vel Judæi scripserunt causa peccati quam Adami, si quidem de alio peccato ed Xpi dicens, quam quod in omnes pertransiit.

Ad hoc cum dicimus peccatum in mundum introisse non tamen excipiunt, et quidem duo Excipiunt.

Plurimi hominum nihil de Adamo et ejus peccato cogitant, et multi Gentium, et plurimi qui ante legem Moysis vixerunt, imo etiam qui hodie ignorant Adami peccatum, non sic illa peccant ut Adamum imitentur, imo nec cogitant de illo. Et non minime ipsa quod peccatum, et ejus hæc mitigatio est commoda. Ad

R. Imitatio alicujus non tantum tunc fit cum aliquem ex proprio impetu imitamur, sæpe n. evenit nobis non advertentibus aliquem imitari quod pater ex obtentione finis communis constituendi. v.g. virtutes humanæ simulatæ ob tale finem inducendum, necessitatis temporis simulatio etiam meritorias exercitia sunt meliora ab illis imitata. Sic ita nec tum non existentes de Adamo, et ejus peccato, tamen tales actus a nobis sibi proximi, similes ipse commisit. Cum tu dicimus imitatione nitatur peccatum in mundum fluxus est. Quia admodum Adam legem transgressus est, ita et alii homines, non quod alienis Adami culpis legem transgressi.

2do Ex aliis: Ut peccatum est causa mortis, ita Adam est causa peccati, communicavit enim in lege. Et peccatum non est causa mortis per imitationem, per accidens vel ex occasione, verum per se ea est causa mortis, quia peccatum gignit mortem Jac. 1. 15. Et etiam Adam causa est peccati, quia peccatores filios genuit.

R. Negat Major, nam Adami peccati causa fuit voluntaria et libera, d. Peccatum causa mortis est ex comminatione et voluntate Divina; Et: mortis nostræ causa proxima non est Adami peccatum, sed tantum originalis, in Adamo causa proxima mortis ejus fuit suum peccatum, d. causa proxima mortis nostræ est gignitio ex peccatoribus Parentibus.

3tio Ex aliis: Ante legem fuit peccatum in mundo Rom. 5. 13. Illud autem peccatum quod ante legem fuit in mundo non actuale, sed Orig. fuit?

R. Potius contrarium sequi, nam cum dicit ante legem fuisse peccatum in mundo, lex hic vel lex Adami vel significat ante legem Moysis. Si primo, Et Adam peccavit ante legem sibi datam. Si post: dicit hic peccatum originale fuisse cum non sit lex. Ergo ante legem Moysis originale tabuit Orig. peccatum. Et. Et Verum ergo quod Apostolus hic loquitur non contendat intra id tempus quod inter Adam et Moysen interfuit,

[illegible] mundo usque ad legem, sed non [illegible] lex prohibita, lex [illegible] peccatum dicit fuisse peccatum imputabat; Proprie loquitur [illegible] mortis, sed [illegible] lex [illegible] solius illius peccati [illegible] [illegible] Dicit ergo Deus mortis [illegible] Adamo, dicit [illegible] Deus ut [illegible] [illegible] quia causa, quam [illegible] Adam [illegible] mors [illegible] similitudinem [illegible] [illegible] argumentum contra peccatum [illegible] similitudinem [illegible] transgressionis [illegible] Adam, et hic apostolus [illegible] tractatum [illegible] Moysen intercessit. Post legem [illegible] Adæ, ut enim Adam [illegible] ita, ita etiam post legem Moysis [illegible] non tepe legis: sed mortem [illegible] Regnavit mors etiam in eos [illegible] similitudinem, sed capaces legis et [illegible] ad illud tempus [illegible] [illegible] peccatum originale [illegible] [illegible] Adam. Et inter peccata [illegible] peccaverunt. Et inter peccata

ut antideg intelligam ex Chirographij intelligat, illa ergo peccata
intelligit quae ipsi Moyse ex Adam fuerunt. Deinde: Aliud est pec-
catum esse, aliud imputari, quod patet ex v. 13, ubi dr peccatum quidem fuis-
se in mundo usq; ad legem, sed non est imputatum. Peccatum potest esse licet
nulla sit lex prohibens, lex enim naturae docet quid honestum aut turpe sit.
Quare tamen dicit fuisse peccatum ante legem? Quia fuit lex naturae,
non imputabat; Propriè loquendo non potest peccatum imputatum dici,
quia nulla poena mortis, vita lex sancita. Et licet mortui sunt, non tamen
respectu solius illius peccati respectu, sed ob aliam causam. Et ea causa ob
quam Christ ex Deus mortis necessitatis subiecit, fuit peccatio et obligatio
ex Adamo, ratione cuius Deus ut posteri Adami in eundem et non in meliorem sta-
tum nascantur, quam quem Adam acquisivit; quia v. 14. et in eos regna-
vit mors qui in similitudinem praevaricationis Adae non peccarunt. Unde
hic arguitur humanum contra peccatum originale, quia dr. non peccarunt
in similitudine praevaricationis Adami. Et non peccarunt omnes in Ada-
mo, et hic dies enim restringit ad illud tempus quod inter Adamum et Mosen
et Mosen intercessit. Post legem vero Mosis jam peccarunt in simi-
litudine Adae, ut enim Adam peccavit contra legem quae morte fuit san-
cita, ita etiam post legem Mosis peccarunt contra legem morte sancitam.
nam saepe legitur: morte morieris, occideris &c et hic cum sim dr:
regnavit mors etiam in eos qui non peccarunt &c non Infantes sunt
intelligendi, sed capaces legis et peccati; hic enim tmo dies restrin-
git Infantes ad illud tempus quod intercessit inter Adamum et Mosen,
cum quibus si deest peccatum originale tunc etiam eadem est ratio
Infantium quam ante legem Mosis, et sic n. mirum si ipsos damnarem.

Deinde: si de Infantibus est dictum non posse dici quod non pecca-
verunt in praevaricatione similitudinis Adae, quia et Infantes qui et alii in
Adamo peccaverunt. Et nisi peccatum Adami et eos qui post Adamum

usq; ad legem Moysis peccarunt dicimus hoc est. quia Adam peccavit contra legem mortē sanctam: sed illi peccarunt contra legem quae mortē non sanctam, sed contra legem naturae

Excipis ex ℣. 16. Sed Adami peccatum in posteris tantum imitatione et exemplaris erat propagatum, nulla erat causa cur dicerer Apostolus: judicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem sed diceret: judicium ex multis, et gratia ex uno, dicit Vero Apostolus judicium ex uno, gratia ex multis, quia Adam unum tantum delictum admisit, et ex eo totum humanum genus damnatum est, Christus Jesus non ab uno illo peccato, sed etiam ab aliis actualibus justificavit.

R. Non ita est thesus Apostoli, sed potius hic; Quia Adamo unum ob unum peccatum in Adamo statuta mortis in ipsum pronunciata est, et ipso consequens omnes posteri morti aeternae obnoxii facti sunt; ita justificatio per Christum non ex uno tantum delicto, sed ex multis facta est, et sic quae ista delicta ex mera gratia condonata sunt per Christum Dominum. Quod hic Sanctus Paulus facit ex eo, quia Apostolus comparationem instituit inter malum quod Adamus ad posteros detulerat et detulit, et inter donum Christi. Attendit ergo Apostolus dissimilitudinem ℣. 15. quod ab Adamo quidem peccati et mortis unicum factum est, et tum placatum tum mortis plaga ita ad posteros devolvitur, non quod Adamus ista mala tanquam propria delicta commisisset et effecisset, at justificatio et vita aeterna a Christo ita minime, ut etiam ipse Christus tanquam proles et Divus Dominus plenissimum potestatem habeat et efficiat.

Alia distinctio est ℣. 16. Quia Adamo unum ab uno peccatore capit peccatum et mors; ita contra justificatio et vita aeterna per Christum non ipsum unum peccatum et ex uno peccatore, sed ex multis, ita ut justificatio Christi et Christus Dominus non tantum unius peccati sublationi, sed etiam omnium delictis tollendis par est.

Distinctio

De Pecca

Distinctio [illegible] et in eo est. Judicium [illegible] ad ipsius rei damnationem [illegible] mortis peccata, et non nisi justificat[illegible]

Distinctio [illegible] et in eo est. Quia [illegible] mortis recepistis omnibus incumbit [illegible] sunt mortis quia peccaverunt; [illegible] mundi, qui non sunt justi instar Christi [illegible] peccati sunt rei sua morti [illegible] Spiritum peccator omnes rei, non [illegible] judicium ex uno, in condemnatione [illegible]

[illegible] sed contra peccatum Originis [illegible] delicta sunt tantum recepta [illegible] Quia peccatum sunt recepta et [illegible]

Deinde: Prout Christus Dominus [illegible] pro humano genere et [illegible] sufficiens; vel gratiam Evangelii mortis [illegible] recepti non [illegible] justificati hujus sunt peccatum Adami [illegible] omnes peccatimus in finis [illegible] gratia Deus nos subjicit morti, [illegible]

Excipis peccatum Orig. non [illegible] imputatione, ubi dicit Adam [illegible] quod typum antitypum est similitudo, [illegible] in gratia sed non in specie, [illegible] peccatum hoc et illius aliquid distinctum, quia Adam peccatum distinctum [illegible] sed dissentit.

Distinguitur e in eo est: Judicium fuit unum Adami peccatum la-
tum est ad ipsius solius damnationem; sed gratia pro Christo speciat
multa peccata, e non minus justificationem Electorum omnium.

Distinguitur e in eo est. Quemadmodum judicio in Adamum lat
meriti necessitas omnibus incumbit posteris, qui tam in posteri omnes di-
gni sunt morte quia peccaverunt; sed donum pro Christo in eos etiam di-
manat, qui non sunt justi instar Christi. Et: quemadmodum Adam omnes
tantum peccati sunt reos cum morti subjectos est, non tam hunc unius
sed plurium peccatorum sumus rei, non mirum ergo Scriptus hic loquitur de
judicium ex uno, in condemnatione, gratia vero ex multis in justificat.

Nunc ipse contra peccatum Originale disputat. Quemadmodum
multa delicta sunt tantum reatus et gravedo divinae misericordiae; ita
Adami peccatum fuit reatus et certa judicii Divini, e mortis propaga-
tio. Deinde: Prout Christo Domino premio est affectus Phil 2. quia
passus est pro humana gloria e Heb. 12. Adam vero subjectae mor-
ti est subjectus; ita gratiam Evangelicam non nisi is asseguntur, e
eam morienti gratiam non prius nostra peccata subjecti sumus, q.
reatui hujus fuit peccatum Adami, quam vi nos etiam digni sumus
quae omnes peccamus in similitudinem Transgressionis Adae, sed non
propterea Deus nos subjecit mortis aeternae quia sumus prolis Adae.

Excipis peccatum Orig. non imitatione propagatum ed ex Pis.
sed imputatione, ubi dicit Adam typus fuisse Christi.
Sed typus contrarium est similitudo, dicunt quod Adam fuerit similes
Christo in gloria sed non in specie, gratuitus utique hunc Adam hunc Christo in
posteros suos e filios aliquid distribuit. Distinguitur vero in specie di-
cunt, quia Adam peccatum distribuit Christo vero justitiam, aliquid ergo
utique distribuit.

R

R. Quod dicam e Chs dissidemus in posterius id factum est hinc posterius
mentis, ex Adamo sequitur ptes ex Chō justitia. Nos eram in ptes tres
it gri non peccassemus in Adam; ita etiam Chō grā e justificatio ad
illos etiam pertinet gri non sunt ita justi ac Chūs. Sic grā mortu-
dum non propter nostra mēbra morimur; ita nec ppter nostra mēbra pec-
stifi carnis. Et uti Xtam ecclesiam non ppter nostram justitiam obtinebimus,
sine maxime est imperfecta, sed ppter Chūm; ita e mortis necessitas
non ppter nostra peccata sumus stricti. Hinc jam ex hac comparatione
ita argumentamur contra peccatum Originale.

Quem admodum justificatio Christi Caīs justitia nihil nobis prodest
nisi credamus in Christum, e juniores fiat ex empto; ita e pecca-
tum Adae nihil nobis nocet nisi seq̄amur eum.

Deinde: Cum ad justificationem in Chō requiratur fides, Infantes
vero credere non possint, Deus in hac comparatione Adae cum Chō
respicit Infantes, sed adultos. Et ex oppositione etiam non disparat Deus
de eod Orig. peccato, de illis enim dispatat Deus qui possunt peccare.

Ais: Sic non bene argumentamur quia Chūs ante Evangelium
imitari non potuit, sed potuit per imitationem justitiae praeteritae Abel.
bel, qui primus fuit in hac vita, quem admodum Adam primus fuit in mo-
te hac vita.

R. Non per mortem Abel sed per regressum Chī salvamur Act. 7. 12.
sic Heb. 12, 24. Confertur Chūs cum Abel, praefertur Chūs e mortis Evange-
tis Chī Abel e ejus sanguinis. Et non Abel nobis ad imitandum proponitur
est sed Chūs, quia ille nec potuit nec proponitur est.

Hinc cum dr peccatum Adami propagari, vel idem numero vel
specie propagari e imputari. Primo non quia accidentia de subjecto
in subjectum non migrant. Q. Si post: Nam non Adami peccatum pro-
pagari e imputari sed illi simile, si dic ergo non imputatione vel com-
municatione, Verum imitatione trans it Adami peccatum in posteros.
Et hi expeditissimus difficultates Cap. Rom. 5. Verum e alia difficilio-
ra capita ex Epist. ad Rom. ita ut nihil jam nobis ex Epist. ad Romanos
restat, nisi aliquid de fide, de gratuito loco.

Objectio

De Pecca

Objectio. Datur prima peccati O
Prima peccati originalis est mors, mors
& haec in illis etiam datur peccatis Or

R. Saepius diximus mortem in
Scripturis, et pluries ex generatione nostra
mortem non esse causam effectivam, sed causa
quasi forte non peccassemus et hic non
peccant in nos, quia non idem num
peccant in nos, quia mors illa
mors illustrat, ut hi quia bona amittat
cuncti illi bona, sed in his non e
Parisiis, ea bona gratia libere erant
sed Parisiis reparatis sunt, sed Parisiis
libri incubunt, quia nullum habemus
et vel dicitur nos canum. unde. Deus
non [illegible] idem. quia per in alio alia

Dis: Fide justos, tenebr pro alio
Parisium solvere. Et cum hi filii pr
vel peccata Adami debeo.

R. Fide justos gratia tenebr solv
propter istud delictum, et causa proxima
obligativa et quasi. Et non alienis
debeo. Quod vero debita Parisium
quod debita Parisium debeo, quia
aqua de quia filii bona Parisium per
tur: Regn. cum onere datur.

Objectio. Datur prima peccati Originalis. Et peccatum Originale
Posita peccati Originalis est mors, mors autem erat in Infantibus data.
Et data in illis erant data peccata Originalia. Cum peccata actualia obtent?

R. Sæpius diximus mortem in nobis non esse pœnam, sed naturale
consequens, et pluries ex generatione nostra ab Adamo, Adamo tantum mortis
nostræ non est causa efficiens, sed causa sine qua non. Christum ipse non pe-
cavit forte non peccaturus et hic non moriturus. Et Adami mors non
propterea in nos, quia non idem numero morte morimur.

Deinde: Etsi in illo fuit prima, non tamen in nobis, potest tamen si ut
respectu illius est prima, respectu alterius est calamitas, aliud est primi
ni aliud occasione alterius pati. Sic dicitur filius plectendi, in filio est pœ-
na, in Patre vera calamitas, quia occasione pœnæ filii patitur. Potest ægri
mors illustrari, ut: dicitur bona amittat ob mortem in fidelibus, etiam filii
carebunt illo bono, sed in filiis non est pœna, quia non carebunt ut cum
Patribus, ea bona gratia filiorum erant futura dicitur ad mortem usque apud
eos Patres reservabis istud, sed Patris usque ad mortem adepta sunt. Et
filii carebunt, quia nullum habemus jus antequam nascamur, ut propte-
rea vel dicitis nascamur. unde. Duo cum faciunt, idem vel patiuntur idem,
non est idem. quia pro in alio alia ed causa patiuntur.

Dis: Fide jussor tenetur pro alio solvere, et filii tenentur debita
Patrum solvere. Et etiam hic filius pro quo fuit Adami tenetur debita
vel peccata Adami solvere.

R. Fide jussor quidem tenetur solvere occasione alterius delicti, o
propter istud delictum, et causa proxima quare fidejussor tenetur est simili-
us obligatio et missio. Et non alterius debitum est causa proxima quod te-
netur solvere. Quod vero debita Patrum et filiorum attinet, R. filii te-
nentur debita Patrum solvere, quia debita nihilo minus bonis Patrum
adhærent de quia filii bona Patrum partim piant etiam ea quæ ipsi in he-
reditate. Rex n. cum oneribus fuit. Qui succedit in bonis et in one-

Hinc Quæritur

Objectio

Hinc est quod filiis Parentum libri non faciendum non teneantur solvere.
Et. Quicquam aliquis debet tantum non tenet, sic itaq; bona Parentibus debuit, ea erunt filiorum sed Creditoris. Et filius tenetur non Parentis debitor solvit. Vel quod illud bonum Parentis partim patet.

Nos ergo quod boni accepimus ab Adamo ppter quod debuimus primis protos malum. Denique: Quod Creditores filiorum exigitant pro debitis Parentum, non mirum quia non possunt a Parentibus debita repetere quia mortui sunt; Sed aliud est ratio peccati, quia Deus hunc repetit eum Kl. exigam post mortem, non hinc est ingratus Creditor, & hic non sunt relicta nostra peccata, quam ea quae intercedunt bonis Parentum.

§ VII. Adversarii dicunt Baptismum institutum fuisse & instituti ad auferendum reatum peccati Originalis. Vitt. negant.

Hactenus contra peccatum Originale disputavimus, adhuc hic adversarii argumentum Objectis pro peccato Originali, unde ita Adversarii arguimentur quod Baptismus est ablativum peccati & est pro peccatum, cum itaq; Infantes baptizandi, debet in illis quoq; aliquod peccatum quod baptismus ablatus, aliud vero peccatum in ipsis q.d. Orig. peccatum ee non potest, ac proinde colligunt baptismum institutum fuisse ad tollendum reatum peccati Originalis

Nos vero haec omnia negamus. Q. baptismus est ablativum peccati nunc non inquirimus, sit alias occasio inquirendi. Dato itaq; hac re sed non concesso Baptismum ee ablativum dictum Originale; quia potius Ex Infantum baptismo contrarium sequitur, quo baptismus nec a Christo Dno est institutus, nec ab Aptis est usitatus. Et quamvis non est institutus ad tollendum peccatum Originale. cum hinc facile e atq; declarat a Christianis baptismus Infantum est assumtus & introductus baptismus Infantium non probat peccatum Orig. Baptismus hinc nihil praetendens est ex institutione Christi, ille vero nec quam hinc usum aperiunt nec verbis nec exemplo; Non Verbis, ut patet Ex tota S. Sacra. Nec hybl

quia Christus Infantes non baptizavit
[illegible] peccatum, Quia
[illegible] Christus non fuit peccatum
[illegible] peccati Originalis,
[illegible] inficiens, ut ne quidem
[illegible] institutus ad tollendum
[illegible] Et hoc non dedit in nobis
[illegible] de peccato Orig. non a

VIII. Catholici statuunt quod
[illegible] omnia aequalia re-
[illegible] peccata venialia credunt, utpote
[illegible] committa per filium
[illegible] Deus summo jure

Stoici dixerunt omnia pe-
[illegible] Reformatores etiam
[illegible] peccata omnia non e
[illegible] in locis Ezech. 5. 6. sic
[illegible] Sufficit quod omnia
[illegible] gradus rei ex gravitate
[illegible] Ezech. 8. & 16. antecellentib.
[illegible] Scriptorum, adulterium e
[illegible] etiam gradus in peccatis
[illegible] gradus peccatorum ratio
[illegible] respiciunt, sed magis
[illegible] quod proximus est gradus p
[illegible] rei Parentis quam in
[illegible] etiam ex causis; alia hu
[illegible] passione, vel infirmitate, alia
[illegible] 15. 27. 30. Psal. 18. 13. Et
[illegible] etiam gradus peccatorum ratio

quia Chr̃s Infantes non baptizavit, frustra itaq; ex Infantum baptismo vi-
lunt probare Orig. peccatum, Cum et Chr̃o Dñs fuit baptizatus. Sed exil-
lor hypothesis Chr̃s non sunt peccata Orig insecta. Et baptismus ex sua natura
non tollit reatum peccati Originalis, quin tantum abest ut Chr̃s d. peccato
Orig. fuerit infectus, ut ne quidem alio peccato. Deinde. Dato 1mo
quod baptismus sit institutus ad tollendum peccatum. 2do. ad ablutionem Orig.
peccatum. Et hodie non detur in nobis peccatum Orig, quia jam baptismo ablu-
tum est, ac proinde peccato Orig. non amplius inquinati sumus.

§ VIII. Catholici statuunt quedam peccata natura sua venialia.
Unitt. etsi omnia æqualia negent, nullum tamen peccatum natu-
ra sua veniale credunt, utpote enim Deus quædam peccata ex
infirmitate commissa per filium gratiæ condonare vult, & tam-
negant, si Deus summo jure agere veller, punire non posse.

Stoici dixerunt omnia peccata esse æqualia, quos quidam, et-
non omnes, Reformatos etiam sunt secuti; sed cum peccatos Verbi dei
gradus, patet peccata omnia non esse æqualia, peccata inæqualibus et gradu
videli pt in locis Ezec. 5. 6. sic 1. 5. 16. Joh. 19. 11. Luc. 12. 47. Matt. 11.
22. 23. 24. Sufficit quod omnia peccata non sunt æqualia, et inde
peccata gradus vel ex plurimis patet. quæ peccatum vomitant, sic
Num. 12. 14. et 16. antecedentib. et consequentibus; sima etiam et diffe-
ria inter fornicationem, adulterium et incestum.

Sunt etiam gradus in peccatis respectu naturæ rei, ut Videre e Matt. 5. 22. &
Sunt etiam gradus peccatorum ratione objecti, sic Decalogi præcepta dum
et primum respiciunt, sed majus est peccatum contra Deum quam Proxim.
Etiam inter Proximos est gradus peccatorum, majus sima est peccatum Volare
Proximum, vel Parentem quam inimicum. Ita æstimant gradus pec-
catorum etiam ex causis; alia sima ex ignorantia, alia ex subitanea ali-
qua passione, vel infirmitate, alia ex præmeditato et destinato consilio. Confer.
Num. 15. 27. 30. Psal. 18. 13. it. 1 Cor. 6. 7. sic Phil. 3. 6. 1 Tim. 1. 13.
Sunt etiam gradus peccatorum ratione circumstantiæ loci, temporis,

sic

sit; si quis peccet in Templo majus peccatum existimet, sed si alibi peccasset, sit; si aliquis ex hoc sacro proprio aliquid abscindat, quam sacri legium ma-jorem est poena. Est enim gradus peccati ratione effectuum, aliud n. peccatum est contra Spm Sanctum, aliud quod non est contra Spm S. de quo Matt. 12. 31. 32 si aliud, peccatum dicitur ad mortem, aliud non ad mortem. 1 Joh. 5. 16. ex quibus omnibus patet quod dentur gradus peccatorum, quo ortia Pagnalia.

Quis: Imo, quia omne peccatum est transgressio legis.

R. Nihil sequitur. hoc enim est in questione an omnis transgressio legis sit aequalis; simpliciter enim transgressio non habet peccati aequalitatem, quia pluries transgressione magis repugnatur legi: magis quo multiplicatur peccatum, et quo magis multiplicatur transgressio, eo magis tales dicendi sunt peccare et plus est habitum hominis in actionibus, quam simpliciter male agere: Habitus n. regulis actuum exercitio queritur. Et non sequitur. Omne peccatum est transgressio legis, ergo omnia etiam peccata sunt aequalia.

Quis: Unus quisque peccator aeque non respondet officio suo, ut clericus sacrificet, seu adulteret?

R. Verum est, sed unus magis quam alter ab officio suo abhorret, ille minus respondet officio suo, qui et Parthus occidit, adulterat atque furtum facit, qui quia simpliciter furtum facit.

Breviter videmus omnia peccata non esse aequalia, non tantum tenemus in Catholicorum Ecclesiam, quia statuimus gradum peccata esse Venialia i.e. ut dicunt talia peccata, quae quidem vere sunt peccata, natura tamen sua veniam mereantur. 1. Concedimus non multum peccatum obtinere Veniam post poenitentiam vel ex promissione divina. 2. Imo etiam sine promissione aliquando per poenitentiam Veniam a Deo obtinere, potest etiam Deus plus facere quam promisit. 3. Quod ex singulari Dei gratia habito respectu nostrae infirmitatis, etsi nostra poenitentia non intercedat nostris quibusdam peccatis Veniam concedat, sed haec non ex natura peccatorum, verum sunt ex singulari Dei gratia, nam illa etiam peccata, quae Deus gratuito donat Ecclesiae et Veller nobiscum suo jure agere potuit. sunt puniri et vindicari, cum omne peccatum deflectat ab obedientia debita debita.

debita. Quod vero nullum peccatum de natura Venia dignum, quia prius omne peccatum ex natura sua quod sit pena dignum, patet ex eo; quia peccatum et pena sunt relata, pro eo peccat, potest reatus ad penam, ubi cunque autem est reatus ad penam, ibi non est actus natura sua Venia dignus, et gratis: quod est in peccato quod peccatum Venia dignum pronunciaret. Si velim peccatum est, jam est transgressio legis, vel: si Venia indiget est peccatum, si hoc jam potest reatus ad penam, cuncque si aliquod peccatum est Venia, ale, id non ex natura peccati, sed ex gratia relaxantis, quis quis promissive, aut ex circumstantiis est, ut: si quis aliquem aeris non persecte et plenario consensu ~~aliquem occidat~~ committat v.g. si quis trajecit, pena non est dignus, Verum si Venia dignus dicat id sit improprie, vide a n. presupponit de peccatum. Et quod tales actus qui materialiter sunt Vetitis, sed cum formaliter non sint tales, non tam dicendi sunt Venia digni, quam pena non de digni, aliud cum est Venia dignum de, aliud pena non de dignum.

Deinde: cum de Veniale peccatum, illud vel pro remitti, vel non? aut: illud peccatum quod Veniale dicitur, et remitti et non remitti potest? si enim dicat quod non pro non remitti, quid est quod Deum urgeatur necesse ut remittat. Si potest remitti: et protinus et non remitti et puniri, si sic, ergo natura sua non erat veniale.

Deinde: Pro tali peccato quod Veniale dicitur, vel mortuus est Christus vel non? Post: absurdum, quia Christus omnibus peccatis mortuus est 1 Joh. 1. 7. et 2. 2. Aut si non est mortuus pro illo peccato, ergo est peccatum, frustra ergo dicitur veniale peccatum. Si primus: et natura sua non est veniale, nam ex gratia pro Christum facta est Veniale.

Deinde: Dicit etiam omnium peccatorum pena et mors sicut aeterna, Rom. 6. 23. sic Jac. 1. 15. C. 2. 10. dicit: Quicunque autem totam legem observaverit offendat autem in uno factus est omnium reus. Ergo omnia peccata non sunt Venia digna. sic Matt. 5. 20.

Ut ergo Catholicorum Christianorum major patet inter alios confecit Bellarminus Contr. Tom. IV. Contra Verba grat. lib. 1. c. 2. 3. D. quidem.

Peccata quedam sunt Lethalia, quedam Venialia. Lethalia ea
que hominem plane avertunt a Deo, et quib. pœna debet eterna.
Venialia sunt, quæcum nihil impediunt cursum ad Deum, non ta-
men ab eo avertunt, sed facili negotio expiantur. Prima dicuntur
Crimina, posteriora peccata, ut Augustinus monet in Enchiridio c. 8.
Deinde simile est mortale peccatum vulneri letifero, quod subito
vitam extinguit, veniale autem plagæ levi, quæ sine cura plerum
que suscipitur et facile curatur. Et quidem Lethalia Venialia alia di-
cunt ex causa, alia ex evento, alia ex natura. Nos etiam concedimus
concedimus quedam peccata venialia ee ex evento, hoc est quod pœ-
nitentiam veniam consequimur; concedimus etiam peccata quedam Ve-
nialia ee ex causa, ut sunt actus ex infirmitate et ignorantia commissi,
quos ipsa ignorantia et infirmitas aliquatenus excusant: negamus
tamen ex natura sua et ratione peccati ee Venialia, h.e. (quod
ipsi intelligunt) quæ non sunt contraria charitati Dei et proximi, quæ
propriè et absolutè mortalibus opponuntur. Item: Venialia alia di-
cunt ee ex genere suo, quæ licet pro objecto suo malum, sed charitati Dei
et proximi non repugnant, ut: verbum otiosum, risus nimius. Alia Venia-
lia ex imperfectione operis, quæ etsi ex genere suo mortalia ee possint
ob imperfectionem tamen operis venialia efficiuntur, ut subitanea phantasiæ, plerique voluntarii assensus carnis, ut ira; vel ex mate-
riæ parvitate, quæ in re levi committuntur, ut furtum denarii; vel ri alia
quæ nimis, quæ actui Proximum mortaliter non lædit. Ex his utique pa-
tet sensus et fundamentum Catholicorum de iis quæ pro peccatis assertis ponunt,
quæ nihil aliud probant quam quod dicti quidam actus peccata quæ re-
mia digna sunt, qui tamen actus non tam Venia digni quam pœna mor-
digni sunt dicendi, et si quid mali in his continetur id est tantum ma-
Alii aliud non primarios, ac proinde propriè non sunt peccata, si hi,
non est necessum quod Venialia dicantur; his tamen eo tendunt ut
jejuniis et precibus et talia peccata eluantur. Et Objec-

De Pec

Objectio 1 Joh. 5. 16. Qui sc
ait dicunt peccatum non ad mo
cite ad peccatum mortale? Qu
ter ex scripturis, scil peccatum
mortem. Peccatum Petri ad mor
a commissum, non tantum hre
est, in quo peccato hrē perseve
et continuata commissum in g
ta; dicit vagis tale peccatum
jam primum ad Corinthios
10. 20. ubi dicit: Volun tem
relinquit hostias et maxim
peccatum majus vel minus e
sed est quod natura sua non
singulis Divina postponam q
nitre peccatum non ee ad mo
duere ut per lentam morte ee
tis: Sic nobis non constat
set non ad mortem, quia nobis
us, qui scripsit caute vel non
dis: Imo videtur ex dict
ad mortem, concedit Petrum peccc
he dictus quodnam sit illud
do Ex verbis dicti non constat
e non ad mortem, maxime c
mus, et præsidere quorundo qui
ctum pro peccato ad mortem
ligo his dictus quod ex audi ac

Obiectio 1 Joh. 5. 16. Qui scit fratrem suum peccare peccatum ō ad mtē
ñ dicunt peccatum non ad mortem idem ēe quod peccatum veniale, oppo-
nit ad peccatum mortale? Quid sit illud peccatum non ad mortem id pa-
tet ex oppositione, scīl peccatum non ad mortem opponit Xpus peccato ad
mortem. Peccatum ver ad mortem est peccatum voluntarium & ex malīa.
a commissum, non tantum hoc verum & tale quod ex contumacia commissū
est, in quo peccato hō perseverant. Contra istos talē peccatum ex malīa
& contumacia commissum in quo quis perseverat comminatio mortis est la-
ta; dicit ergo tale peccatum ad mortem, quia Dus pro hoc peccato
jam primum à Xō condemnationem ad mortem quod patet ex Heb.
10. 26. Ubi dicit: Voluntarie peccantibus nobis jam pro peccatis non
relinquit hostia & & maxime pro natura & gradu peccati, prout aliq
peccatum majus vel minus ēst. Hic jam peccatum non ad mortem non il-
lud est quod natura sua non ēet dignum pena mortis, sed illud quod ex
benignitate divina postquam quis resipiscit mortem non affert. Dicit ve-
ro hoc peccatum non ēe ad mortem, ex errore, tale enim peccatum Dus ō
decrevit per lenitatem morte ēe puniendum.

Ans: Sic nobis non constaret quodnam hō peccatum ad mortem, & qd
sit non ad mortem, quia nobis non constat quibus remittit & non remittit de-
us, qui resipiscant vel non resipiscant? R: Quid tum?

Dis: Imō videt ex dicto constare, verat enim preces pro peccato
ad mortem, concedit vero preces pro peccato non ad mortem & videt nimi-
rum dictus quodnam hō illud peccatum ad mortem & peccatum ō ad mortem?
Do Ex verbis dicti non constat id quod nobis cognitum hō peccatum ad,
& non ad mortem, maxime cum conscientiam hominum ingredi non possi-
mus, & perridere quomodo quis aliquid agat. Dictus non verat quod ō
omnis pro peccato ad mortem, sed tantum modo non precipit. Ostendit
ergo hic dictus quod exaudiant preces a Deo Joānis ij^a v^s. i^bi vero dicit qd

quod exaudiant preces nostras, sed si oraverimus pro peccato ad mortem non promittit effectus precum, ita ejs hic peccatum non ad mortem non significat peccatum veniale ex natura, sed quod ex benignitate divina post resipiscentiam Deus remittit.

Arguitur autem quod etiam ex Matt. 5. Jhus 20. 22 23. 24. quod hic reclescendi dicendi pluvar gradus.

R Diversi pluvar gradus non premunt peccata natura sua venialia, sed potius pena digna. Arguitur autem quod etiam ita quod hic omnia peccata non judicandi quod ipsa sententia. Q dantur quaedam peccata natura sua venialia?

R Ut itaqs hic duas magis intelligat Nota, quod Chrs D. pluvar gradus quos hic recenset commemorat ex mente Judaeor, cum quibus et ad quos Christus loquebatur, scil tria erant pluvar graviora genera apud Judaeos ejusdem vel diversi. lapidatio, Viri comburium vel ignis. Et hos pluvas applicat Chrs D. ad suam N. Foederis, utitaqs terminis ex consuetudine Judaeor petitis, sed non sensu eor, nam enim Chrs D. pluvas in futura Vita laudas describere, ibi autem non erit lapidatio, gladius Q Polue futuri seculi sunt et fuerunt inconspicua ira et ignita, si itaqs velim ignotam ignotis nominibus Chrs D. etiam expressisset intellectus non fuisset, volet itaqs D. Chrs illos pluvas appellationib. describere pluvas futuri seculi quae nomina et appellationes pluvar Judaeis erant cognita. In his itaqs intentio Chrs D. fuit ut intelligant plenum in futuro seculo, non fuit intentio Chrs pluvas gradus describere, quia potius voluit Chrs D. ostendere dari sub N. F. talia peccata quae in lege Moysis multo supplicia plectebantur, sed recenset in Jhus citatis.

Volunt etiam ostendere ut ea delicta aequae gravibus aut forte gravioribus punitis. R potius in futura Vita, quam sunt illa quae sub lege Moysis gravissime plectebantur, et haec doctrina summe necessaria erat Judaeis, illi enim existimabant se ed probos et officio satisfecisse, si saltem lege contra ipsos non agerent, ut sunt hodie Christiani, qui existimant se officio satisfecisse si Magistratus non puniat vel non possit punire.

Sensus itaqs verbor Christi est: Audistis quia dictum est antiquis: non occides; ego autem dico: quicunqs iratus fuerit fratri suo temere

Fol 98.

Sed ut: Vos nostis in lege vra retributi, sed notum vobis fio, quod non tam in seculo, sed etiam qui habitum cum fris ascendi.

Qui autem dixerit: fatue. reu

dicendo grata conscientiae labor
se quod a magno praemio gratis fun
Ex his itaqs uno patet quod ista
statum nostrum post mortem. 2do
tem nqs extendebantur, ergo hinc
lia, quia ista poenae post hanc vi
mortem infligebantur ille poenae. E
pulares prohibeat actus v.g. d
humanis afficiendi, qui Chrs qs a
vita, quia habitus non est ex infirm

Objectio. Dicunt Catholici
Camelo uti Matt. 23 24. e
melum, ita negs inde illa pecca
inm peccata conferri habi, quaedam
pilo, alia fino, alia ligno. Scr.
rbum otiosum Matt. 12. 36. no

R Verum ha omnes ho
dem gradum peccandi, quae natura
bruones sunt pro veribiales, tales
topium dictandi extendendo, pa

Id est: Vos nobis in lege vra reti tum ee homicidium e quidem cum pena capitis, sed no tum vobis ipsis, quod non tantum ista gratia debita primo dhis patribus in seculo, sed etiam qui habitum contraxerit flemere e lexibus de cantis patrum ascendi.

qui autem dixerit patri suo: Racha, reus erit concilio. Id est. Qui aliquid adhuc de prata conscientiae laboraverit is aque grates flere penas ac sunt illae quae a magno Judice gratissimis criminibus infligi solebant.

qui autem dixerit fatue. reus erit Gehenna ignis. Id est. Qui vero contumeliis e convitiis aliud indicebit, iis idem supplicium debet in futuro seculo quod assimilari possit gratissimi ejus supplicio quod est apud Deos Vivi combustionis. Ex his itaq; 1mo patet quod iste poena gnas hic Christ unum erat respiciunt statum nostrum post mortem. 2do Etiam apud Judaeos ista poena ad mortem usq; extendebatur, ergo hinc non patet venialia peccata, quia postea mortalia, quia iste poena post hanc vitam infligebat, prout e apud Judaeos non fuit mortem infligebant illa poena. Et hic non est intelligendum quod Christ. aliquos singulares prohibeat actus v.g. si quis replete in ascendi sed habitus ut ideireli; contumeliis afficiendi, qui si usq; ad mortem perduret habebit poenam in futura vita, quia habitus non est ex instrumente, verum ex pegulari actuum exercitio,

Objectio. Dicunt Catholici quod peccata alia comparand culici, alia camelo uti Matt. 23.24. e pront nulla est proportio inter culicem e camelum, ita negs inter illa peccata quae confingunt. Ergo Dicunt quidam ex vim peccata conferri trabi, quidam festucae, uti Matt. 7.3.4.5. quidam vero stipulae, alia ligno. 1 Cor. 3.12. dicunde. dicunt etiam peccata ee veram objectum Matt. 12.36. non tam in dicunt morte aeterna punienda ee?

Ro Verum haec omnes similitudines quas attulimus non probant facilem gradum peccatorum, quae natura sua veni alia dicere possemus, e omnes hae locutiones sunt proverbiales, tales vero non sunt argumentativae, nec ultra scopum dictionis extendendae, parum itaq; videtur habere difficultatis.

Quod

Quod vero peccatum, quod verbum obiosum vocavit, attinet, non sequitur inde peccatum veniale, quin potius contrarium ex hoc loco patet, ut hoc peccatum ô sit veniale, sed morte dignum. Pro quo enim peccato in futuro judicio ratio exigetur illud non est veniale, hoc vero est tale. Ergô. Unde ea est mens quorundam Virorum quod argumentatus Christus D. a minori ad majus. Sicut si vel otiosi ac verbosi ratio est reddenda, quanto magis vis Pharisæi qui tantas diximus calumnias contra me & Evangelium rationem essent reddituri. Hic sensus non est contrarius Veritati, tamen Verbum hic Christus D. aliud intendisse.

Quod si Verbum otiosum non omnes convenient in hoc duo sunt; Vox Græca ἀργὸν otiosum proprie significat, tamen existimare possumus quod etsi proprie vox ipsa sit otiosum, usu tamen hic amplius aliquid significat quam simpliciter otiosum. Consuetudo enim est Scripturæ maxime Sacræ ut talibus phrasibus, quibus multo plus intelligunt quam primâ fronte videtur, ex primæ ut ex hac Cap. 12. 20. quidam, ut: non contendet neque clamabit, neque audiet Vocem ejus in plateis; hæc verba non tantum hoc significant quod non contendet &c. sed quod sit pacificus ipse futurus, imo pacificus tantum abest quod contenderet, quin pacificè doceret. Sic Eph. 5. 11. ô non tantum ne fructuosis, sed & plus culpabilis, nam opera tenebrarum non tantùm sunt infructuosa sed & plus culpabilia. Etsi hic verbum otiosum non est tantùm verbum otiosum proferentium hominum, sed tale quod etiam alios in Virtutis progressu impediunt, imo etiam ipsi quia ea proferunt facile ex ipsis Verbis ad peccandum ad mala, ita ut vox ἀργὸν non tantum passivè sed & activè sensum est intelligenda.

Objectio. Si dantur gradus peccatorum (de quo supra) dantur etiam Solida gradus, ergo hæc, alia peccata erunt venialia alia mortalia?

R. Solidi gradus non ponunt veniale peccatum, sed potius tollunt, ergo in peccatum solidum est dignum, & sit minimum, jam non est peccatum veniale, sed hæc relationem ad solidum. Ut ergô & nunc nostram de iis peccatis via compendii dicamus sententiam. Ejus pœ peccata mortalia (quæ Vulgo ita vocantur:) intelligimus de gravibus primum ait D. Chris-

quod & qui talia committant peccata & sine pœnitentia in illis permanebunt, Regnum Dei non possidebunt. de quibus 1 Cor. c. 9. 10. Gal. 5. 18. 19 & Eph. 5. 6. Rom. 6. 13. Venialia vero illa possunt condoni quia Chs D. secundum quam N. F. nisi scientes & volentes committamus Volt remittere nobis, & si forte pœnitentia non sequatur plenaria, tales sunt lapsus illi lapsus in quos fideles pl nonnihil in sapis incidunt. ut Jacobus c 3. 2. dicit. & Heb. 4. 15. 16. Proin de tales infirmitates ex errore Venniales possunt dici. quia Deus ex gratuito foedere vult condonare, nisi habitum contradamy.

Hactenus de nostra & Catholicâ sententia; Reformati dicunt quod Electo peccata omnia sunt Venialia, quia Deus multo excepto illis condonat. Reproborum autem omnia peccata dicunt ee mortalia. Verum hic deq non personas astimaret secundum peccata, sed peccata secundum personas, & si plene respectus personar apud Deum, quod tantu Deus maxime a te vult amoliri, imo & in hominibus personar respectum justitiæ contrarium ee dicit. Deinde hac opinione positâ Electi secure possunt indormire suis peccatis, quæ cum sit major causa peccandi. qua ante impœnitentis spes, si jam tuti sunt Electi, dicunt se non pœnitentes sed omnia peccata condonanda, & quare non peccabunt? Sed etiam Reprobi inhærebunt suis peccatis, tadiu homo & in illis est nisi dicunt homo; sed bono me affligam, cum & in futura vita affligendus sim, sed quia sententiam Electionis & Reprobationis (sic hæc in Belgio) ex cassis vinis; hæc de sententia Reformatorum notasse sufficiat.

§ IX Reformati dicunt omnem in hominis & contupiscentiam peccatum ee. Unit. negant illam concupiscentiam esse peccatum quæ & Mchs primo=primus. Hinc dicunt vel sanctissimorum hominum opera peccata ee vitiosa ab inhabitante carne. Unit negant. (vide ov.

Controversia est de Concupiscentia quae Graecis tribus ἐπιθυμία ἐπιθυμεῖν concupiscere vel appetere, illud Verò concupiscere vtrumque in malam & in bonam partem accipit & usurpatur; in bonam partem accipit Matt. 13.17. quam quod concupierunt fuit bonum, in malam Verò partem accipit Gal. 5.17. nec utroque modo in eodem Deo. Cum Verò eadem vox accipiat in malam partem non tantum ex subiecta materia intelligitur. rerum etiam ut plurimum circa quas ejusdem vocis concupiscentia, quae ejusdem ostendunt non ea semper de omni appetitu, de certo appetitus genere, dempta certa concupiscentia vti Gal. 5.16. Eph. 2.3. 4.22. vti Col. 3.5. 1 Tim. 6.9. 2 Tim. 2.22. Tit. 3.

Haec de termino concupiscentia; ut Verò rem ipsam, de quo controversia inter est nobis cum aliis de concupiscentia, magis intelligamus hic supponendum est quod homo constet mente & corpore his quoque unitis ad quam unionis per compositi constitutionem duae sunt hominis affectiones id est facultates judicandi de Deo atque bono, discernendi honesti atque turpis, cognitio tamen Dei atque boni non tam respicit totum compositum quam partem, scil. mentem, unde etiam ex hac Deo atque bono non ei inhaeret affectus. Est itaque etiam alia facultas in homine scil. percipiendi bonum atque malum, nocivum atque utile, quod ad constitutionem totius pertinet cum itaque cognitio boni atque mali, hominem gratum reddit gratiae, id enim naturae est insitum ut homini id judicet clarum quod gratum malum, quod ingratum, hinc jam ex dijudicatione boni atque mali nascitur atque utilis oritur in homine affectus, concupiscentia, & enim res grata ejusdem concupiscimus, & injuria ab ea arcemur, mala petimus ad bonum hominem, ita etiam affectus in toto composito residunt.

Reliquum nunc enumerare speciales affectus omnes, nihilominus tamen

[illegible] concupiscentiae faciunt, [illegible]
[illegible] gradus potest ed complacentia
[illegible] potestate non est ut haec concupiscentia naturalis peccatum
[illegible] hanc facultatem ad conservationem
[illegible] motum deinde reprimere, ne
[illegible] Divina aut sanctae
[illegible] a spe in gratiam Dei
[illegible] Sicut vero Christus in nobis
[illegible] dijudicare, licet etiam
[illegible] concupiscentia vel motus
[illegible] id enim legis
[illegible] motus prohibet
[illegible] moderet. Haec de

Ergo ex his 2dus sequitur de lecitato motu, quem
[illegible] gratiae nisi per
[illegible] an illa res inserviat bono
[illegible] illicita sit in ea delectatio
[illegible] carnalem capiat, & ca

3tius gradus est propriè
[illegible] quod cum
[illegible] rationem iudicat, quia com
[illegible] reputatur; complera Verò

dantum concupiscentiæ facimus, cujus tres in nobis sunt gradus.

Primus gradus præst ed complacentia naturalis rei gratæ, e abhor-
rentia rei ingratæ, sin hic gradus concupiscentiæ hominis 2di naturalis, e in
nostra potestate non est ut hæc concupiscentia excitet vel non excitet, in
nostra enim potestate non est ut res gratæ nobis ingratæ appareant, e contra.
E sicut hæc concupiscentia Motus primo-primus, e hic motus primo-primus
vel complacentia naturalis peccatum non est, Deus enim est author ejus, e
indidit hanc facultatem ad conservationem totius, intra in nostra potestate
est hunc motum deinde reprimere, ne scil iste motus vel complacentia mala
ad actus voluntati Divinæ adversantes erigeret, est etiam officium hominum eâ
moderari ut ne a fine in quem Deus Deus destinat, finis autem est conservatio
totius. Sicut vero sensus in nobis non sunt regula indagandi veritatem,
nam relatis est judicare, licet etiam sensus commodo corporis dati sunt;
sic etiam concupiscentia vel motus iste non ad hoc datus est ut norma vel dux
sit actionum nostrarum, id enim legis, conscientiæ atq; rationis est munus,
talis ergo est hic motus primo-primus qui sub est legi, rationi atq; conscien-
tiæ plenarie moderari. Hæc de Motu primo-primo.

Ergo ex his 2dus secundus gradus concupiscentiæ, qui ab duobus
oritur de delectatio morosa, quando jam affectus non dubitat rationi, sed
quia est norme nistar prout, tunc scit res illegna grata apparet non consi-
derando an illa res inservat bono animæ necne, sed quia grata est corpo-
ri licet illicita sit in ea delectatur homo, e est illicita quia tunc minus
voluptatem carnalem capiat, e corpus pollutio, de qua Matt. 5. 27 &c.

3tius gradus est propositum deliberatum id peragendi quan-
do data occasione quod cum gratum est, hinc jam voluntas deliberata
peccati rationem induit, quia completa voluntas sive bona sive mala
pro facto reputatur; completa vero voluntas est tunc cum tantum ex cautio
restat

~~Contrahia est de Concupiscentia quæ Deus dicit ἐπιθυμία~~ ἐπιθυμία restat, & Exactio non est in illius potestate. Nec immerito, quia peccatum in animo magis consistit quæ in exteriora exactione membra; animus enim peccat proprie, & membra sunt tantum instrumenta, & hæc est fundamentum quod completa voluntas pro peccato reputet. Inde Reformata, quamvis pauculum alios sensu, præcipue quod primum gradum sic vocant Perchinsius in sua Cassu Conscientiæ & Amesius Medull. Theol. c. 29. Catholici dicunt tres primum gradus Concupiscentiæ sed fere alio sensu quam nos præsumimus; & quidem tres accipiunt Concupiscentiam pro naturali inclinatione ad peccandum permixtæ ad Concupiscentiam malum. 2do. pro motu Concupiscentiæ in voluntario vel imperfecte voluntario. 3tio. pro motu Concupiscentiæ voluntario, tres modo dicunt Concupiscentiam regnare ad peccatum, sed cum peccati ad dicunt si accedat consensus, 2do modo dicunt ad peccatum sed venialem. 3tio gradum motus est ipsis peccatum proprie dictum. vid. Bellarmin. Cont. Tom. IV. Contr. gral. l. c. 9. et Becanus Ch. l. c. 14. q. 1. nro 1. et c. 17. q. 1. nro 4.

Reformati negant Concupiscentiam hominis esse naturalem, hinc negant ante lapsum aliam in homine fuisse Concupiscentiam, quæ ei & Spatus, ita ut nomine Concupiscentiæ intelligant quandam vitiosam actum existentem post lapsum, scil. Originale peccatum, quod inordinatam hinc promanantes actus erga appetitus & hi dicunt omnem Concupiscentiam esse peccatum. Confer Ravanellus Bib. Theol. ad hæc verba Concupiscere. et Braunius Doct. T. V. l. P. 2. loc. 7. c. 15. q. 1. et loc. 9. c. 3. q. 22.

Concedimus Deum nos in nobis ad inclinationem ad res gratas, sic Deum concedimus habere in nobis voluntatem ad Concupiscentiam in rebus carnis gratas quæ fuit circa statum Adami, quia nascimur ex Patri-

rabiles qui per varias [illegible] me permiserunt, & hinc ad nos [illegible] ad Christo nascitur pariter mutatio [illegible] inclinationem ad obiectum, quæ in [illegible] est, & sum cum res se nobis offerunt [illegible] dunt ad nos, non simpliciter, [illegible] quæ prosunt, uti Deum sub eadem [illegible] dum quæ ex consuetudine orta [illegible] Rom. 7. 8. : illa propensio occasionata

Dicit ista inclinatio peccatum [illegible] quia ista consuetudo, hominis inclinatio vel a levi causa ad peccandum [illegible] proxima peccat.

Ut autem Concupiscentiam [illegible] superesse possimus; Nota [illegible] 1. Concipit & describit tanquam [illegible] offensum prohibitum; Concupiscere [illegible] nimus de lætationem boni apparentis [illegible] dæ consensus præbet, & hinc [illegible] promptè se pejorem partem ut [illegible] cat ex Concupiscentia.

Sed inter Pauli prima [illegible] quod tenet notandum. / quod [illegible] tas peccatum. Sed hæc [illegible] spiritum, & alio Jacobus, hinc

rabus qui pe varias, consuetudines peccandi sua tempora amplectentur maxime permittarunt, & hinc ad motus inordinatos facile inclinamur, hic quidem ad ebrietatem nascitur parvus mutatus ejus temperamentum & maxima ad ebrietatem inclinationem ad ebrietatem, quae inclinatio ad malum peccatum non dum est, & jam cum res se nobis offerent eas consideramus in ista relatione quae illud ad nos, non simpliciter, prout ita quid nobis vel prodesse vel nocere possunt, sic etiam sub earum specie flectibus nostris earum laudamus vel eis commendamus, & sic ita quid nostram non reprimamus inclinationem facile ad peccandum Concipiscibilem, unde sua nimia propensio ad peccandum quae ex consuetudine orta est a Paulo 2pto Xrcan peccatum Rom. 7. 8. & illa propensio occasione accepta dicit in me &.

Dicit ista inclinatio peccatum non quod proprie sit peccatum, sed quia ista consuetudo, hominis inclinationem actu culpam contrahit adeo ut vel a levi causa ad peccandum impellitur, & ista consuetudo est causa proxima peccati.

Ut adhuc concupiscentiam magis intelligamus, & variis locis supersedere possimus; Nota hinc quod hanc concupiscentiam Jacobus c. 1. concipit & describit tanquam fomitem aliquem quae in utero ferendo prolis suscipit; Concipere hinc dicitur concupiscentia quando admittimus delectationem boni apparentis admittendo & delectationi primum consensum praebet, & sic hoc capiendo sit mala, vel Mare mala quae producit se pejorem foetum id est peccatum, sic ut Jacobus peccatum dedicat ex concupiscentia.

Sed videtur Paulus prima fronte contrarium Rom. 7. 8. dicit hinc quod bene notandum. quod peccatum operetur cupiditatem, & non cupiditatem peccatum. Sed bene notandum quod alio sensu accipit Paulus cupiditatem, & alio Jacobus, hinc cupiditas notat affectum naturalem,

qu

qui mihi regat ac cohibeat declinat ad peccandum; illi vero notat rebellat concupiscentiae actus, et dicit spiritatem pronitatem ad peccandum excitare, pronitatem Rom. 6. 12. ℣. 1 quae pro malae rerum concupiscentiam procreante.

Apparet itaque ex Jacobo quod affectus naturalis proprie non sit peccatum, nisi voluntas assentiatur, consentiat, et peccat, propterea enim dicitur cum concipit parit peccatum, et si non pariat non est peccatum. Et quamvis admodum sit Virgo ante conceptionem, sua etiam concupiscentia ante conceptionem, sed cum concipit gratum fiat ad peccatum, et hinc differt a Matre sua concupiscentia a naturali concupiscentia distinguitur, est quidem concupiscentiae primus fons et origo, sui si indulgeat producit peccatum sed hunc peccati potest praetium non luxuriat.

Nota 2do. Concupiscentia in S. Sacra Scriptura vocatur caro, vel carnis concupiscentia, rerum primus gradus concupiscentiae quem declinamus, seu naturalis concupiscentia nuncupatur in S. Sacra Scriptura caro, Scrip. n. S. quod hominis natura. Ille est id carnem Christi non solet, sed id potius quod propria culpa contrahit. Et hinc fit cum dicitur de concupiscentia. Si objectum gratum et delectabile propinatur potest homo ista delectationi ita tum ex Christi, ut non tantum cogitet et eas cogitationes de rebus gratis fovear, sed etiam potest medita. Quod fruendum Deo concupiscere quibus delectatio illa procul possit, licet enim multa hinc inspia, degustata tamen peccati sua Christe adiuvandum eo promptior redditur homo, et si in habitum transit, si fiat aliquis paratus ut quamvis occasione data in peccatum ruat, et hinc ista vis concupiscentiae vocatur caro, hominis vetusti eadem status existentes carnales, neque propterea si Christus quod haec concupiscentia nisi in carne residerat, nam caro sejuncta a mente nec concupiscit, neque delectat, nisi mens hinc delectetur ministerio carnis; verum propterea quia

eccandum; illi vero notat rei
ditatem proinde ad peccan.
ne per malam rem vocem.

us naturalis proprie non dr pec
per est, propterea hinc dr
iat non est peccatum. Et quia
tu etiam Concupiscentia ante Le
eccatum, et licet frenis a Mag
ia distinguit, est quidem Cupi
eatur proprie peccatum sed

ura Graece caro, vel carnis Concu
e qua dicimus, seu naturali co
, Scrip. n. S. quod homini natura
tis quod propria culpa contrahi
. Si objectum gratum et de lege
i ita hic est Christus, ut non tantum
so petat, sed etiam potest negari
le lectatio illa gaudii in Deo, si
tam hic peccati sua Natura ad ite
hoc bitum transit, si sic aliqs
i peccatum subire, et hic sta
vegio eodem statu existentis
ed haec Concupiscentia nihil
a mihi nec Concupiscat, nisi
o carnis; verum propterea quia

quia caro dat occasionem, et hoc peccatum carni est gratum estqs haec Concupiscentia in res gratas, jam hoc sensu dicit Caro Concupiscere adversus Spiritum, cum nihil sibi carni quod honestum quidve di sit sapiat, magis tantum carni obtemperat, ut Gal. 5. 17. et jam peccata Graece dicantur operata carnis, ut ibidem. Nota 3tio quod etiam in decimo Praecepto est mentio Concupiscentiae, ut et Paulus loquitur Rom. 7. 7. istaqs in decimo Praecepto non illa Concupiscentia veteris quae in animo potius vere quae et turpiter in actus exterios, et quidem 2. cum injuria et laesione Proximi, 3. vero cum dolo, sicut cum res Proximi tollere conatur eo nec in Xto negqs contradicente, tamen quis res concupiscens, quae Concupiscentia etiam nisi Xti esset apud Judaeos cum vitae dum Veteris libellum his Vxoribus libellum repudii dabant. Cum itaqs dicit: Nam Concupiscentiam nesciebam sensus est. Hanc Concupiscentiam peccatum esse non sciebat Judaei rigidi legi iratura punitiva, atqs Lex dictaffet. Potest etiam esse tensus. Haec Concupiscentia tam vehementes motus non excitasset negqs habuit ante legem latam. nam Nitimur in vetitum semper cupimusqs negata.

Dices: Ex his omnibus patet, quod in omnibus est relicta talis Concupiscentia, quae semper malum Concupiscat? Ro Negatur quod sic tacta Concupiscentia in omnibus, quae semper malum Concupiscat, est quidem in carne nostra vis quaedam naturalis qua homo per spiritum gratia et in gratia, sed ita ut naturalis peccatum non est. Quid.

Dicunt Adversarii quod Regenitorum opera etsi qualia cunqs illa sint sunt tamen peccatis nigriora ab habitante carne, quae est sententia Curtelianor, vid. Dieterici um in sua Catechesi pag. 153. Reformati etiam ab hac sententia non multum abhorrent ut videre est in Tractatu Amesii de Enervata Bellarm. lib. 6. de Justificatione. Sed sane Contradictorium est in adjecto ut dicant opera justorum esse bona

bona tamen sint peccatis inquinata, sane sufficit hominibus si pro bonis operibus tanquam justi habeant, etsi forte interdum quibusdam meritis a Regno Christi recedant; Caeterum ex S. Sacra via describi opera Sanctor, ut videatur removere impuritatem et alias pollutiones ab eor actionibus Apoc. 3. 4. ubi justor opera describuntur in vestimentis albis, quae non sunt inquinata, ita c. 19. 8. sic Matt. 5. 8. Tit. 1. 15. unde quidam dicuntur juste ambulasse coram Deo. ut Luc. 1. Zacharias et Elizabeth, nimirum David, Abraham Josias et alii, unde etiam in Sacra bona opera appellantur actiones sanctor. Matt. 16. 1 Tim 6. 17. 1 Cor 1 Joh. 2. Eph. 2.

Objectio Esa. 64. 6. Et facti sumus ut immundus omnes nos

R. Hic non dicuntur opera justor licet sanctissima peccatis ex inquinata, sed tantum modo ob scelera Judaor rejecta ex a Deo juste, ita ut adhuc ejorum justitiam, si ea aliqua, jam non magis velit et respicere Deus, nec majoris sunt apud Deum pretii ut illis moveatur ad parcendum quam pannus menstruatae muliebris; nihilo hic justitiae nomine non meritoria est illa justitia de qua controversia est, verum illa quam vulgus Judaeorum vel pro justitia, scilicet sacrificia et similes externos actus, ita ut Deus sit: Non habeo rationem istius justitiae quam in sacrificiis et externis ceremoniis collocatis; saepius enim queritur ad Deus quod illa bona non sunt.

Alii ex Reformatis paululum alio modo hic statuunt, et dicunt Regenitos peccata venialia mere potius ee, quam ex deliberato animo commissa peccata, ita enim dicunt quod pars regenita non consentit cum peccato, etsi forte concupiscentia impellat ad peccandum mihi tamen constitit.

Sed sane contrarium videmus in exemplis ut in Davide, quem pronunciant e numero regenitor fuisse atque ipse justificatus hominem enim evidenter constat, quae peccata non possunt tantum infirmitates dici, ut ex prima Dav

Davidis inflicta vid pater, ut et ex
Dicunt etiam Reformati qu
dam quotidie peccat, et non mi
sunt ex causa nostra delicta,
delinquamus boni, cum enim alio
unde quia ex diuturna consue
sunt converta Regniti dicuntur
Dicitur quidem Prov. 24.
16 Verum non dicit Salomon
mines et misericors, ut ex contex
Objectio. Psal. 5. 17. Cor
R. Litera est hic carnem
quidem quod semper succumbat
ideo luctatur est, ergo non succu
Dicunt etiam Reforma
nichilominus sed non contentum est,
Sed non video fructum istius
hic vita exigunter. Tit. 2. ita
obedientiam. Ex. Deinde haec
hic quaeritur ibi obtinebitur, red
ons. Confer. Apoc 14. 13. 2 Tim. 4.
§ X. Reformati negant
se facere. Visit. Confirma
anus Part. 3. lib. 3. Thesi
Haec sub nec bonor ope

Davidi inflicta id patet, ut et ex confessione Davidis 2 Reg. 12. 14 &

Dicunt etiam Reformati quod homo Regenitus propter inhabitantem carnem quotidie peccat, et non nisi peccet; quod sane non est dicendum, nec sunt excusanda nostra delicta, sed nec ita exaggeranda, ut nihil in nobis relinquamus boni, cum enim aliquis orat, eleemosynam dat &c. non peccat. unde quia ex diuturna consuetudine bona opera quasi in alteram naturam sunt conversa Regeniti dicuntur non posse peccare. 1 Joh. 3. 9.

Dicit quidem Prov. 24. 16. Septies enim in die cadet justus &.

Verum non dicit Salomon hominem cadere in peccatum, sed in aerumnas et miserias, uti ex contextu patet. et ex v. 17.

Objectio. Gal. 5. 17. Caro concupiscit contra spiritum &c.

Resp. Licet caro nitatur contra spiritum, non exinde quod lucta est non sequitur quod semper succumbat spiritus carni; quin contrarium patet, quia licet lucta est, ergo non succumbit, quia luctatur.

Dicunt etiam Reformati quod regenitatis in hac vita tantum inchoata sed non consummata, verum in futura vita dicunt consummari.

Sed non video fructum istius doctrinae, quia fides et obedientia in hac vita exiguntur. Tit. 2. 12. 1 Pet. 1. regenitatio vero est per fidem et obedientiam &c. Deinde haec vita est locus certaminis, futura merces, die quae ibi obtinebitur, reddet unusquisque secundum suum opus. Confer Apoc. 14. 13. 2 Tim. 4. 7. 8. Heb. 12. 1. 1 Cor. 9. 24. 25.

§ x. Reformati negant Reprobos et Impios bonum opus posse facere. Trig. affirmant. sic docet Vossius contra Pelagianos Part. 3. lib. 3. Thesi 12. sic Ravanellus in sua Bibliotheca dub. vicesimo octavo ait: Subjectum bonae operum

sunt soli homines renati & fideles, unde sequitur virtutes quæ in Ethnicis eluxerunt non fuisse propriè virtutes seu bona opera, sed tantum simulacra quædam virtutum, imo splendida peccata, ut loquitur Augustinus, nam etsi secundum se & per se seu materialiter considerata bonas res subsint, malæ tamen sunt ratione formæ ex pollutione subjecti, non secus ac liquor bonus inquinatus in vase impuro, secundum illud: Smectum est mihi vas quodcunque inquinatis accipit.

Hæc solutio quoque competit Prædest. & electorum, & quod Regnabi non possint bona opera facere per quæ salventur, sic etiam hominis non ex operibus, redditur Deo gratis, sed potius opera ex pietatis sunt gratis; cum etiam hæc solutio illis nimirum solutionis quas hucusque objectum facile colligit, & contrarium est dicere bona opera splendida ed peccata, peccata lim. & bona opera opera opponuntur, unum vero contrarium non potest de altero affirmari; imo potius unum contrarium tollit alterum. Ergo bona sunt opera non sunt splendida peccata, & dum splendida peccata, non sunt bona opera. bonitas enim actionis consistit in conformitate seu conformitate cum lege, sicuti enim ex 1 Joh. 3. 4. quod peccatum sit transgressio legis, & quandocunque actio cum lege conformat ea bona debet, nec est peccatum, & quandocunque actio bona est peccatum non, vel si peccatum dicit, actio bona non est. Conformitas autem actionis cum lege debet nihil plena; secundum rectum & genuinum sensum legis ita ut illa actio est bona quæ ita conformis cum lege, ut omnes circumstantiæ quas lex desiderat adsint.

Actio bona non tantum materialiter sed & formaliter debet conformare cum lege, ut si vel unicam circumstantiam non recte se habeat, actio sit mala, quæ causa & ratio illa circumstantia finaliter bona. sicut enim in Physicis ut effectus sequatur requiritur omnibus causæ ad actionem

similes concurrus: ita in ac
quas lex desiderat, & si vel
mala, hoc sensu intelligi p
gitur: Bonum est ex integra

Quæ leges sunt circumst
imo requirit ad actionem
conscius, imo etiam conscius
fiat ex ignorantia non statim
fiat debitum consilium
2do requirit deliberatum
fiat non agere naturæ, sed
1 Pet. 3. 11. declina a malo f
quod tunc fit cum non nisi c
tale propositum fuit in A bon
cum, id tamen licitis medi
ut habeat bonum Rom. 3. 8
3tio requirit ad bonum
ex animo magis quam
ad Deo obediendi & prestan
sic enim non est bonus finis
& Phil. 1. gloriæ Dei, si
bona evadat mala, ut D.
orationis, jejunii, & elemo
pro scopo hic gloriam Dei
dicit aliquis intendere glor
Dei gloriam non facit; Vir

sariæ concurrãt: ita ut in actione bona requirunt omnes circumstantiæ quas lex desiderat, et si vel una earum circumstantiam desit actio erit mala, hoc sensu intelligi possunt quæ dicta sunt a Dionisio Areopagitã: Bonum est ex integra causa, malum ex quo libet defectu.

Quæ ergo sunt circumstantiæ quæ requirunt ad actiones bonas? 1mo requirit ad actionem bonam quod agens et legi et actionis sit conscius, imo etiam conscius sit quod ejus actio conveniat legi, nam si quis fiat ex ignorantia non statim virtutis nomen illi potest attribui, si vero quid fiat dubitante conscientiã peccatum est. Rom. 14. 23.

2do requirit deliberatum et efficax propositum agendi; non enim sufficit non agere malum, sed etiam obligamur facere bonum Psal. 33. 13. 1 Pet. 3. 11. declina a malo fac bonum &. Debet esse propositum efficax, quod tunc sit cum non nisi circumstantiæ impedient quominus fiat actio, tale propositum fuit in Abrahamo cum paratus erat filium Deo sacrificare; id tamen licitis mediis debet fieri, non enim faciendum malum ut eveniat bonum Rom. 3. 8.

3tio requirit ad bonam actionem bonus finis, cum enim actio æstimatur ex animo magis quam ex ipsis rerum motibus, quia requirit animus, ut sit ad Dei obediendi et præstandi mandata &: non ob respectum mundanum, hic enim non est bonus finis:) fiat amor, seu ut Paulus explicat 1 Cor. 10. et Phil. 1. gloriæ Dei, si enim talis finis non sit etiam actio certum bona evadet mala, ut D. Chris Matt. 6. et 7. Cap. ostendit exemplo orationis, jejunii, et eleemosynæ. intelligitur vero istum præstare aliquis pro scopo suo gloriam Dei, formaliter et virtualiter. Formaliter tunc dicit aliquis intendere gloriam Dei cum quis in animo habet quod ob istam Dei gloriam hoc faciat; Virtualiter vero tunc implicare tunc, cum quidem ob hoc.

non simpliciter hēr in omnis gloriam dei, hēr tamen in aliquo ut obtempe-
ret legi divinæ et ne honestam misimat vitam. Non tamen est existima-
dum ut solus bonus finis actionem reddat, quæ secus est illicita, bonam, ut
Joh. 16. 2. dicit D. Chs quod venit tempus quod cum quis vos interfec-
erit existimabit se sacrificium fecisse, et tales utique nunquam excu-
sat factum. Si sit aliqua actio mala, quam aliquis det eē malā
et detat bonam intentionem, impossibile est quod ea intentio bonum faciat,
et tunc non est intentio bona sed tantum ϕ textus.

Sed si quis posset quod aliquis actionem malam pe ignorantiam judi-
cet eē bonam, et sic bonum judicium hēt bonam intentionem ista peccā-
di; sed hic dicam hæc intentio non efficit ut illa actio sit bona. Dicimus
maxime sunt scripturæ bonum habet nec bonum aliquid peccandi quod
est malum, nec in talis intentio talem actionem aliquantulum bonitatis ali-
quem reddit, ita ego existimabant illi qui alios captos deprehendunt, et di-
cunt ϕ tu intentionem te illud fecisse, quia talis ō eē tanta prima diligentia qui sibi fecit.

Hæc ego circumstantiæ et requisita sunt ut ejus circumstantiæ
quæ in omni bona actione sunt necessariæ, addunt tamen Reformati
his circumstantiis quod bona opera debet fieri ex fide, et non tantum ex
fide qua ~~dicimus~~ credimus opera quæ facimus mandata ed, sed ex fide in
Jesum Chm, nisi enim hæc habeat non erit bonum opus æstimandum
conf. Ravanellum in citato loco, et Brannium Doct. F. Vol. 1. Part.
3. loco 12. c. 11. §. 5.

Verum concedimus in Chnis etiamis regnis fidelibus in Chm, sed quod
illud sibi propositum Evangelium, qui non audierunt de eo, vane ab ipsis
exigetur nec juxta talenta ipsis commissa Matt. 18. Quibus non e
commissa fides in Chm ab illis unde exigi non pot. Et fides simplex
non probat bona opera, sed tantum opera Christiana, quæ ō tantum [sed et Christiana
Similiter fides in Chm accedit propter meritum Christi, Christum etiam. Ergo bona op

bona opera non statim & supponunt salutem aeternam dari dari, possunt hinc dari bona opera quae non stant in conjunctione Xti aeterna.

Objectio. Heb. 11. 6. Sine fide autem impossibile est placere Deo?

Resp. Hic dicitur contextus non est sermo de fide in Christum, quod hinc sides bonae cathol. ibi dicitur recte est non habent fidem in Christum, est & sermo de fide qua credimus Deum esse remuneratorem bonorum operum. Et: potest aliquis opus gratum ed Deo, ita ut ipse non placeat Deo.

Objectio. Rom. 14. 23. Quicquid non est ex fide peccatum est?

Verum hic quoque per fidem non intelligit fides in Christum, sed firmus assensus et certa animi persuasio, ubi enim illa certa persuasio non est ibi nec fides est, si enim aliquis id facit quod adversatur legi, aut non sit conforme esse legi, si eam actionem non facit ex fide, si sic, ergo peccatum est; hinc opponit fides dubitationi Matt. 21. 21. Mar. 11. 23. Rom. 4. 20. unde jam dicit πληροφορία, quasi plenus aliquis assensus cum aegritudine. Rom. 4. 21. Heb. 6. 11. Jam illud dicitur quod esse ex fide quod non ex certo animi assensu fit, hoc vero tunc fit cum vel dubitat conscientia, vel id quod facit scit ed malum tum ita facit, quare peccatum est si quis improbante conscientia aliquid facit.

Conscientia est proxima regula actionum nostrarum, per quam actiones nostras applicamus legi ut eam legi conveniant nec ne, cum ergo conscientia judicat quod non conveniat actio legi divinae, ab tam ita non amplius ibi recta ratio legi divinae et conscientia, quicquid ergo hic fit peccatum est, quia dubitans de conscientia faciat peccatum est, quia incertus est, an id quod facturus est placeat Deo nec ne, et hic cohaeret de ni discrimine manifestissimo, et non est legis Divinae tanta assensus certitudo ut cogitet, esse non licere quod facturus

rus sim, quid si contra legem peccavero. Jam itaque legitur hic Apostus de vi. si fide, quod si quis vel improbante vel dubitante conscientia facit, ut pater ex contextu, nam Apostus Rom. 13. vt. 5. loquitur de tali dubitatione, quum quis dubius est de ciborum quorundam usu, sine si quis dubius sit an liceat hunc vel illum cibum comedere peccat, nisi si persuasus sit quod non si liceat comedere tamen comedat peccat.

Objectio. Si fides in Chm non sit necessarium requisitum bonæ actionis, tum quivis possunt salvari; cum quidem salus non sit in nomine Chi dator Act. 4. 12.

R. Locus hic nobis contrarius non est, nam si Gentiles salvantur sine Chō salvantur, sed ejus promissa, quod Chs ingressus est collum et paratis mansionibus. Caterum si Gentiles salvantur possunt salvari ex hyperabundanti Dei gratia, non ex promissione, quia Deus potest plus dare quam promisit, et Apostus Rom. 2. multis docuit quod juxta legem ipsis datam judicabuntur, qui Deus ipsis indicit, legi sine judicare possumus Gentilium bonas actiones ec malas, quia habent quidam talia opera quæ ipse fidem in Christum agnitam habet opera Christiana quod si non excedant, ut solent Seneca, Cato Epictetus, qui dixerunt prout scripserunt non est lex ad bona opera mala dicendum. Quia quod enim regulæ conveniat id peccatum non est, quum ipsi conforme legi sed naturæ. Legi Gentilium actiones solent conformes legi Gl.

Dicitur. Quicunque ea faciunt quæ illis præcepta sunt illæ actiones peccata non sunt, Legi Gentilium actiones quæ dicuntur bonæ tales sunt quæ ex mandato legis promanarunt. Et sic dicta peccata dici non possunt. Exemplis etiam Gentilium perfecte potest demonstrari ut Act. 10. Exemplum Cornelii, de eum quod fuit Religiosus, Deum timens. et Cæter

te quæri. Aut sunt pecc
Dei acceptatæ si post. Q
mus oleum et fimum vel
quare etiam laudant quod
Sydia dicit colens Deum
re aut male. Si post. qua

Excipit Lutherus, q
gnare, male tamen ex cir
R. Non tollit difficultatem
ta desiderabat afferunt.
stranea loca Scripturæ di
pus dicit Act. 13. 48. sic

§ XI. Catholici affir
Pastoribus esse concred
tem aliis præter D

Nota est omnibus
bus qua confessione fac
dicentibus illis: absolvo
dicunt ed distinctam a
um Tridentinum Sessione
sessione 14. can. 5. 6. 7.
mortalium prius divino
baptismum in peccatum

er quem: Aut sunt peccatum ut timeat Deum aut non. Si prius quare Deus acceptat Si post. Q. pro nobis. Si Luc. 10.33. dicit Samaritanus oleum & vinum vulneri Xpiani infudisse quod Sacerdos non fecit. quare etiam laudat quod plus boni ille qui hic fecerit. sic Act. 16. 14. Lydia dicit colens Deum &. Q tales actiones Deus non aut premiet bene aut male. Si post. quare S. Sacra comm laudat. Si prius pro nobis.

Excipit Lutherus, quod hae actiones sint bona Q objecto seu genere, malae tamen ex circumstantijs quia ex cupiditate facta sunt? R Non tollit difficultatem, quia omnes circumstantiae quas ex ipsis data desiderabat adfuerunt, ac proinde bona actiones est, deinde si non fuerint bona S. Sacra videtur in ipsis ponere aliqua dispositio ad bonum jus vide Act. 13. 48. sic Joh. 3. 21. C. 7. VI. c. 8. 47.

§ XI. Catholici affirmant remissionem peccatorum in Deum, Pastoribus Ecclesiae esse concreditam. Vnit. negant hanc authoritatem alijs praeter Deum et Christum inesse.

Nota est omnibus Confessio auricularis quae obtinet apud Catholicos qua confessione facta accipiunt homines absolutionem a peccatis dicentibus illis: absolvo te, dimitto tibi peccata. Et hanc confessionem dicunt ed institutam a Chro Dno tanquam necessariam, nam Concilium Tridentinum (cum facta est reprimatio contra Lutherum et alios) sessione 14. can. 5. 6. 7. 8. non tantum declarat omnium peccatorum mortalium prae Divino necessarium esse confessionem, iis qui post baptismum in peccatum labuntur; quin etiam anathema dicit iis qui

qui contra ausi fuerint disputare; ita etiam Bellarm. Cont. Tom. III. Cont. gral. q. 1. l. b. 3. c. 2. addit. Etiam Chr̄s instituit Sacerdotes Judices Supl̄ terram cum ea potestate ut sine ipsor sententia nemo post baptismum lapsus reconciliari possit. Sic etiam Antdor La. pidis Lydii Controversiar inter Catholicos et Acatholicos puncto 173. ait: Confessio peccator mortalium in Specie coram Sacerdote facienda est jure Divino, nemo enim post baptismum lapsus potest deo reconciliari sine Sacerdotis sententia. Videmus itaq; ex illor confessione quod statuant Sacerdotes Judices ad judiciaria quadam potestate peccator dimittendor aut retinendor, unde putent confessionem Pastoribus faciendam non tantum utilem, sed etiam ee necessariam. Nunc ergo aliquot nobis controversiae sunt expediendae, et sunt quasi disputandum.

An Apostolis et ps consequens etiam ipsis Pastoribus propria peccator remittendor potestas competat?

Catholici affirmant, vide in citato Lydio Lapide puncto 172. ita et Bellarm. dicit: Sacerdotes Judices a deo constituti in causis spiritualibus.

Ut hac controversia magis intelligatur Notandum est. Qui delictum admittit ipse violat legem Legislatoris, laedit enim et saepe etiam alios rum, si sctr aliquod damnum vel aliquam injuriam inferat Proximo. Cum itaq; laedit alienis Legislatorem et Proximum Legislatori simul et laeso nascitur jus aliquod tale, ut a laedente vel peccante exigi he possit satisfactionem: sic qui alienum es contrahit tunc tempore creditori nascitur jus vel talis facultas ut a debitore restitutionem exigere possit, qui etiam in Sacris peccata vocantur debita. Cum itaq; laeso vel Legislatori nascatur aliquod jus vel aliqua actio ex delicto, ille etiam proprie loquendo remittendi illud jus i. proprie ille hoc potestatem dimittendi peccata pertinet

peccat, contra Deum et hom
remittendi, sed si tantum rem
acquisivit, et illi remittat, m
peccatum remittendi. Si e
vel exigendi vel remittendi.
non remittere possunt, sed no
ut, Pastores quia hominis
Pastor, quod laesus acquisivit
jus, si enim quis animat in
debitor alterius, et quidem
tandem remittendi potest, non
si non possunt. v. g. pr
vel satisfactum est, vel non
tunt. Ad post: quomodo et
riori regula: Non remitt
simile Contradictorium est
injusti istius facti fructum
tes. dicit. Unde prius reco
tendet quod fratrem offen
Deum, aut: Non remittit
put etiam Paulus pro Pet
videre est in Epist. ad Phi

Dicimus quod remi
ex peccato Dei jus nascitur
jus ad poenam vel etiam
poenam qui hoc jus ad poen
Et ejus est jus poenae. Et

hinc si quis peccet contra me vel contra te, jam ego et tu Deus potestatem
dimittendi, sed si Deus velit et illud jus quod peccando contra me mihi
acquisivit, et illi remittat, nulla est remissio, nisi ego in illum transferam
facultatem remittendi. Si etiam qui legem tulit, si quis peccet ille habet
jus exigendi vel remittendi. Jam si quis peccet contra Pastorem etiam i-
psi remittere possunt, sed non possunt remittere id quod alterius alterius
est, Pastores jus hominis laesi et Dei remittere non possunt, quia qui
peccat contra Deum et hominem peccat, et illud jus remittere non est
Pastori, quod laesus acquisivit, quia nulli privato licet ademere alterius
jus, si enim quis admat injuriam facit; laeso vero jus aliquod nascitur ex
delicto alterius, et quidem tale, quod ipso laeso in vita et non mandante
condonare alius possit, non magis quam alia jura, quae in vita duo auferri non possunt. v. g. praedia. Jam laeso si quis peccat contra alterum vel satisfactum est, vel non, si prius: Nihil habent Pastores quod remittant. si posp: quomodo etiam alter remitteret, est enim ipso Confessionario regula: Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. et
simile Contractuum est factum injustum constitui apud Deum, tamdiu
injusti istius facti fructum apud se detinere. Sic et D. Chris Matt. 5. 24.
dicit: vade prius reconciliare patri tuo &c. si quis vult offerre deo, re-
cordet quod fratrem offensum reconciliet et via est vitia urgenda apud
Deum, aut: Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Sic Luc. 19. 8.
put etiam Paulus pro furto Onesimi promittit restituturum Philemoni, ut
videre est in Epist. ad Philem.

Diximus quod nemo possit alterius jus adimere praeter Deum, quia
ex peccato Dei jus nascitur ad poenam qui est Legislator. Hinc qui habet
jus ad poenam habet etiam jus exigendi poenam, ille enim habet jus exigendi
poenam qui habet jus ad poenam. Deus ut Legislator habet jus ad poenam.
Et ejus est jus poenae. Et: Cujus est poenae jus ejus est remittere, si-

ista juris Cum hoc Dei tanqm Summi Legisl. sit jus illius potiùs, illius etiam et non alterius erit renunciare suo juri. Sic Sacerdotes non habent illud jus potiùs quod est Dei et maxime, quia nec possint; Illud jus potius quod Deus habet est potius aliene, Pastores non possunt sibi vindicare jus potius aliene, est enim alterius dei. Et negó juri illi renunciandi jus habent cum itaqó proprie ipsor non sit punire alterum potius. Et proprie nec remittere possunt.

Quid est remittere peccatum? Est non punire, vel nolle punire peccatum, ita ut remittere peccatum et nolle punire sunt aequipollentia cum itaqó Pastor non sit loco Dei punire, Et nec ipsor est remittere potius. Deinde Vel inó homines jus aggratiandi non est Magistratus et Potestatis Judicum, sed Majestatis, h.e. Legislatoris, jam ubi est legum, jam ubi desit leges, et ipsi regna: ut ligna species juris aggratiandi, quod est Dei tanqm Summi Legislatoris et non ministror legis. Hoc ergo est unum quod nec Dei nec hesi jus possunt remittere

Nota. 2do. Non possunt remittere, quia remissio hb N.T. est ple et post poenitentiam, sola vero confessio oris non statim obligant facere poenitentiam; cum itaqó Pastores non sint cordium scrutatores, nec sciunt an aliquos vere poenitent necne, impossibile est ipsis remittere, quia remissio poenitentibus est promissa, sed cum non scio an vere poenitent necne, non possum remittere, quia licet dicerem: ego remitto tibi, id tamen de gratium non esset, quia Deus hypocritis non remittit. In foro quidem humano ad absolutionem alicujus sufficit pronunciare juxta allegata et approbata, sed alia est ratio apud Deum; nam Deo non sufficit externa actio et gbatio, videt enim

Nota 3tio. Ubi adhuc locus est fictio ibi nondum est remissio, Atqui etiam post remissionem Pastoris locus est fictio, quia adhuc locus est precum quod Deus remittat peccata, si autem remissa sit peccata, quare orat aliquis remissorum peccator, an si remissa sunt peccata possit ora re bona conscientia cor remissionis. Nec est objectio quod Deus remi

remittit peccata
ut sibi petitionem pro Creatione
non obtinet si sit vera poenitentia
vera, ut hic patet et vera fi
dicamus, jam ipsi remittit mihi pec
ipsum hic peccator, ut videre est
Joh. 5. 30. Rom. 8. 33.

Bellarminus hic dicit
potestatem ex auctoritate absolvendi,
si placuerit Deo Christo, illa vero

Verum haec loca non proban
magis, quam locus Ezr. 1. 10. ubi
duodecim Patres, et ipsi regna: ut

duodecim simul non potest di
vestes illi competat, quod regna
quod proprie illis datum fuerit r
mandat in istis locis ut con
Patres &c. haec in transitu.

Quod vero in specie attinet
dicunt ex plenis. Argumentand
Matt. 16. 19. dicit enim quod cla
et claudendi am dominum apostam,
patet, et sic ita clavis dicitur a
claudendi peccata, quia etiam D
etiam dicit Petro, itaqó ipsi d
ipsi peccata.

rem unq a Xto it potestati peccata remittendi vel non remittendi, nec quod detur ibi exterius pro Xreationis tantum recepta Xto; sanē remissio peccatorū obtinet si sit vera poenitentia, etsi non sit confessio peccatorū Sacerdoti facta, ut hoc patet ex tota S. Sacra, si enim quis habeat fidem et poenitentiam, jam ipsi remittuntur peccata: huic jam Deo et non alijs ascribitur remissio peccatorū, ut videre est. Esa 43. 25. Nichæ. 7. 18. Mar. 2. 17. Act. 5. 30. Rom. 8. 33.

Bellarminus tria dicit loca, ex quibus colligant datam ed Xto potestatem ex authoritate absolvendi, ac ipsi hos Sacerdotes Judices ed in causis peccatorū Xti Christi, illa vero loca sunt. Matt. 16. 19. C. 18. 18. Joh. 20. 23.

Verum haec loca non probant judiciariam potestatem Sacerdotum magis, quam locus Jer. 1. 10. ubi dicit Dns Jeremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes, et super regna: ut evellas, et destruas, et dispergas, et dissipes. Quemadmodum enim non potest dici de Jeremia quod talis judiciaria potestas illi competerat, quod regna dissiperet, evellat &c. ita nec de Apostolis, quod proprie illis dictum fuerit remittere peccata vel non remittere. Nec mandatur in istis locis ut confitentes Pastores, &c. tantum dicitur. Quæ cum &c. sobrietas &c. haec in transitu.

Quod vero in specie attinet loca, etiam argumentata quæ ex illis adducunt ex primus. Argumentatur cujus Bellarm. et Asterapheus dicunt ex Matt. 16. 19. dicit enim quod claves ei ad aperiendam domum clausam, et ad claudendam domum apertam, ita ut hic claves nemo domum impedire possit, et sic ista claves denotat authoritatem judiciariam remittendi et absolvendi peccata, quia etiam Dns Chs Heb claves, Apoc. 3. 7. quas etiam dedit Petro, itaque Apostolis data est potestas remittendi vel retinendi peccata.

Vel

Verum appellatio claVis non simpliciter denotat in S. Sacra, imo in S. Sacra claVis nunquam significat remissionem vel retentionem peccatorum. sic Apoc. 1. 18. dicit D. Chs claves habere mortis et inferni, ubi claVis significat potestatem liberandi a morte, et subjiciendi inferno. sic etiam Apoc. 20. 1. est mentio claVis abyssi, quae sunt angeli, quae etiam significat abyssum occludendi et recludendi potestatem. Illa vero claVis, quae Apoc. 3. 7. dr esse Christi, sic significat regnum et potestatem Christi, quam olim David habuit in genus populum, de qua Christi potestate et regno vide Luc. 1. 31. 32. Vel significat claVis doctrinam David, scilicet Ecclesiam quam Chs sibi potestatem promittebat Esa. 22. 22. Haec vero potestatem et hoc regnum supra Ecclesiam Chs nulli concessit, non Apostolis. Ea claVis quas Chs sibi non possunt arrogantiae quod Chs sibi potestatem. Et ait Luc. 11. 52. dr Legis periti habere claVem scientiae, qui abstulerunt claVem scientiae, et sic dicit Matt. 23. 13. claudunt Regnum Coelorum, unde claVis est liberae Evangelicae Veritatis inquisitio, et ipsi S. Sacrae Scripturae atque intellectionem sibi vindicabant. sic iterum Matt. 16. 19. claves Regni Coelorum significant doctrinam Evangelii per fidem in Christum, aut Edificationem istius Evangelii, quam Apostoli sunt Evangelium praedicare, ut sic aperiant Regnum Coelorum peccatoribus, et quibus non annunciatum est, Regnum Coelorum clausum est, quia non potuerunt ingredi. Petro iterum datae sunt claves Regni Coelorum, quia ille primum aperuit Regnum Coelorum Judaeis Act. 2. Gentilibus Act. 10. quia ille annunciavit primum Evangelii Doctrinam Judaeis atque Gentibus.

Argumentando etiam ex Metaphora Verbi ligandi et solvendi, dicitur enim quod Matt. 18. 18. ligare significet retinere peccata, vel peccatores non absolvendo vinculis injicere, solvere vero dr vinculis exsolvere, id est, dimittere peccata. Ista regula dari Verum ligandi et solvendi est pro

phrasio hgica Hebraeor; in Scholis Hebreor usitatissimis fuit hic hgnlm-
di modus, et quidem de rebus non de personis, unde etiam dicit in Textu
non quascunq; ligaveritis &c, sed quicquid ligaveritis aut solveritis: et hanc
phrasio hgram usitatissimam fuisse Lightfoot in cap. Matt. 16. 18. Variis
exemplis et hgnla di modis illustrat et docte dit, ex quibus est etiam ista:
Schola Schammaana ligat, Schola Hellelana solvit. ita ut ipse
Lightfoot pl ligare idem intelligat, quod prohibere, vel prohibitum dela-
rare; et solvere idem quod permittere. ut cum dicit: Schola Schamme-
ana ligat, sensus est, Schola Schammeana illicitum ee pronunciat;
cum vero dicit: Schola Hellelana solvit. sensus est; Schola Hellelana
illicitum ee pronunciat et permittit. ita hgo explicat hunc locum

Objectio. Joh. 20. 23. Secus explicat Johannes, ita ut hinc sit reti-
nere peccata, solvere vero remittere?

Rndet idem Lightfoot: non eodem sensu accipiunt Verba apud Matthæum,
et apud Johannem, dicit enim apud Matth. significare ee tantum de doctrina,
non de personis; apud Johannem vero de personis et non de doctrina; apud
illud. significare ee de personis obstinatis aut non obstinatis pl Apli in
hac vita punitis aut non punitis; apud Matth. vero de rebus licitis
aut non licitis in Religione, quod ee res ab Apostolis sint determinandæ.
Unde dicit idem quod cum jam adeet tempus ut lex Moysis in aliqua
parte intermitteret, in aliqua vero adhuc duraret, eam aut hoc statim concer-
tis Chri Apostolis, ut quæ strictim simul dicturis videbat ipsis intervan-
ra ee, possent intertexere; Sic ligarunt i. prohibuerunt circumcisionem,
cretionibus, comessationem Scholastici, et alia. Solvebant vero id est,
mittebant purificationem Paulo, quatenus ejus fratribus in templum
undeli. Act. 21. 24. Sic Lightfoot rationibatur de his locis.
Sed dato, quod pro ligare idem intelligi ad apud Matthæum, quem ad
ud Johannem pro retinere, et pro solvere idem quod remittere nihil
ntra nos, nam apud Johannem dimittere et retinere peccata sacerdotale

declarare ee remissa, vel non remissa. Cui ergo dimis tibis & dec rabipis ee remissa peccata. Verbum hoc in Sacra non est unisitatum, verbum enim aciuum ponitur sepe pro re facere aut potius declarare, vid. hoc. Lev. 5.10.16. c.6.7. c.7.15. c.13.37.59. c.14.11. Deut.13.1. & 3.24. Act. 10.15. coll. cum y. 28. Esa. 51.16. Ier. 1.10. Nec significare potest aliud remittere, quam non remissa declarare, & non remittere, dimissa declarare; nam Pastores non ligant confessores, sed quos dimittunt ligati, quia obnoxii sunt pene cum peccant, sed tantum declarant quibus dimissa sunt pene; nec eram solvunt, sed penis confessores resolvunt, quam Ministri, quia ipsi agant penitentiam, & sic magis solvunt ipsi, quam Ministri, nam Deus est qui remittendo penitenti obtulit, non Pastores, & Ministri est tantum id declarare quod Deus promisit, & eius sensus solvere non potest aliud sciri quam remissa declarare, & retinere non dimissa declarare. Sed cum his de rali confessione sermo non sit, qualem urgent Catholici.

Quomodo ergo retinuerunt & solverunt Apti peccata?

R. Diximus supra, quod data Aptis data scil. doctrina Evangelii de remissione peccatorum per fidem in Christum, cum Pharisaei proponerunt, dicit posse & dicunt peccata remittere, ex sensu quod obtinuerit salvare. 1 Tim. 4.16. sic Iac. 5.19.20. similis loquendi ratio dicitur de Scriptura. 2.Tim.3.16. ut ea omnia declares & annunciet Scripturam dicit. Si ergo contra hijare dicit posse Apti illi qui non crediderunt illi doctrinae quam annunciarunt, ut Ioh. 15. Sic ergo Ministris Aptis dicebant Apti ligare & solvere unde etiam eor ministerium dicit, ministerium reconciliationis 2.Cor.5.19. qui non crediderunt illis annunciant dum nationibus qui vero crediderunt remissa noxia peccata. Act.2.38. Dic

Dices: Prius alia potestas
Joh.20.22. nam cum hac
& illis Spm Sanctum.

R. Lex ista in Scripturis non habet istum potestatem
Eidem modo ut 2dis.

Quid ergo Christ
habebat dicis Pharisaeos.

R. Sine dubio post praeparatum hic Spm S. ad
ipsum Spm Sanctum, debe
ipsi ipsum ante donum Spm
scire id dicis potest. Si pote
se in absentia Chm dm
sacrificium Christi, & in
peccator, optime dicis posse
credidisent, & non credidisent
his Recte Ministris dicis potest
dicamus Aptos singulis bus
& quidem talibus qualibus er
sti erant primi plasmones
debent instrui. Iudeum
sed plagis vel etiam mor
mus, ut Iudaicam, sap hi
at 1 Tim. 1.20. sic 1 Cor. 5.3

& Quare non possunt haec
est theologicum N. T. Dns

Dices: Imò alia potestas data est Apostis ut colligere licet ex Joh. 20. 22. nam cum hac potestas illis data est Christus Dñus insufflavit illis Spm̃ Sanctum.

R. Ex ista insufflatione pendet ista potestas, hodie Ministri non habent istam potestatem, quia hodie non insufflat Christus Dominus eodem modo ut Apostis.

Quid ergo Voluit Christus ista insufflatione nobis innuere Venerat dies Pentecostes.

R Spiritus dubio fuit præludium missionis Spiritus Sancti, nam ô datus erat hic Spiritus S. ad magna opera faciendas, quia post acceptum ipsum Spm̃ Sanctum, debebant manere in Urbe, nec erant quicquam in ipsis ante donum Spiritus Sancti, ut id patet Luc. 24. 46. aut forte id dici potest. Si forte Spiritus S. datus est ad confortandum Apostolos ne in absentia Christi Dñi nimis contristarentur, et in illa doctrina pœnitentiæ et remissionem peccatorum, optime dici possunt recipere et dimittere peccata. illis qui crediderunt, et non crediderunt, Luc. 24. 47. et hoc erant declarandum Ecclesiæ Ministris dici potest, si quis velit. Nihil tamen obstat dicamus Apostolos singularibus et extraordinariis donis fuisse instructos, et quidem talibus qualibus erant successores non fuerunt instructi, quia isti erant primi plantatores Christi, hinc dubio erant donis singularibus fuerunt instructi. Fuerunt 1. talia dona miraculosa, imo erant quod plagis vel etiam morte afficere potuerunt contumaces et refractarios, ut Ananiam, Saphiram, Elymam. Hymenæum, Philetum 1 Tim. 1. 20. 2 Tim. 2. 17. 1 Cor. 5. 3. 4. 5.

& Quare non possunt hæc Verba proprie accipi, nam remissio peccatorum est beneficium N. T. Deus ante gratiam N. T. non promisit remissionem peccatorum.

peccator, sub N.T. Vero promisit Dns remissurum peccator, et dixe:
Si remittere poteris remissurum peccator, jam Vero potuit ex-
cit Dns hoc, quod si qui contra alios peccant, et doleant sua peccata, u-
bi nos remittimus et Dns remittet, ut Isaias dit: Cui remittis pecca-
ta contra Vos commissa, etiam Dns quia suo condonabit, si Vero Vos, qui
a sunt reprobatores, non remittentis nec Dns remittet, ut hoc explic-
cat Dnus Chus Matt. 18. quod si peccaverit, corripe eum inter te et ipsum
et si te audierit erit tibi lucrum in corde. Si ergo proprie intelligend
etiam haec Verba quicquid ligaveritis &. non tantum segnid sententia Cath.
licor quae Ecclesiae Ministri Verbi divini. Et ex istis locis probari non po-
testas quae Pastoribus Ecclesiae attribuatur. Nam aut propria sumunt de-
ptis, aut communia etiam aliis. Si prius: Non segnit Pastor potestas.
Si posterius: Et non solos Pastores, d. et alios concernit, multa enim dicta
Scripturae quae omnibus sunt communia Christianis.

In loco Veri Matt. 18. Pater quod remittit ibi est relativo de rem-
sione illud peccatum quae privatas laesis remittunt, nam dicit v. 15. Si
cavit in te frater tuus &. Nec dicit hic quod Ecclesia remittet, sed tan-
tum hoc: dic Ecclesiae, Verum et si diceret, Ecclesia non scit Pastores,
Deinde: Si hic Ecclesia aliqua auctoritas remittendi peccata esset con-
fa, et ab alios duobus vel tribus pro testibus adhiberi
adhibentur pro testibus, ut illi qui peccat es magis pudeat, et magis a
Veritate. Jam ita ergo cum hic sit sermo de peccato quod est in pare
jam hoc peccatum si ab istis duobus vel tribus testibus vel ab Ecclesia a
manifestum dignum declarabitur erant in coelis ratum erit; haec de hu

Sed adhuc objicies ex umbris, typis, aut etiam exemplis V
T. quod sic peccatores offerendo sacrificium Lub. V.T. debuerunt cog
ri. Num. 5. et 15. Capit. ut etiam in exemplo leprosi patet. Lucae
17. Matt. 8. et Luc. 17. et. Sic etiam dicunt quod Deus confestim in Eccl
Adamo, Evae, Cain &. quod patet Gen. 3. et 4. Cap.

Haec Objectio parum haec difficultatis; typi enim et umbrae non pro

probant controversias, illustra
Deinde: In his locis non est
cuntur, sed potius publice
sim videndum, de Confessio
Dicimus Primo quod
bus suum confiteatur alicui quis
peccata. Confessio peccatorum f
manifestis peccatis, tum
Deum est peccata remittere
18. 21. de tali confessione e
Mar. 1. 5. Et confessio debet
distincta, debet confessio f
per deos Jac. 5. 16. Sic dicit
Regni non soli Pastores de
11. Imo non solis Fratribus debe
spiritualiam et ab illa Veri am
Deferunt etiam loca
6, et Gal. 2. a credentibus
pit constituto de Confessio
Et Paulo facta fuit est
tum v. 18. Et annuntiantes
Deinde per credentes illi m
per baptismum relevant Ec
Deferit etiam loca
Apis Concessa est potestas
tem fert quod debuerunt
re non poterant, sibi confes
Et Legatus non est trigin
autem fuerunt Apli, quia
debent homines occasionem

probant controversias, illustrare quidem id, quod alunde probatum est, posse.
Deinde: In his locis non est mentio confessionis quae Sacerdotibus fit, nec
contra, sed potius publicae. Sic itaque hi intelligentes, de Pastoribus hic loqui
non videndum; de Confessione auriculari.

Dicimus simul quod hanc confessionem necessariam non esse, cui
bono enim confiteatur aliquis si non habeat aliud propositum remittendi
peccata. Confessio peccatorum fieri debet Deo, tum propterea ut confessione
plenae veniae peccatis, tum quia remissionem consequamur. 1 Joh. 1. 9.
Dei hujus est peccata remittere peccatori resipiscenti Prov. 28. 13. Ezech.
18. 21. de tali confessione est sermo quae Deo fieri debet Mat. 3. 5. 6.
Mar. 1. 5. & confessio debet fieri Deo. Sed hi pergunt inter fratres
distincta, debet confessio fieri et inter nos, per ejus ab alteris remissionem
petendo Jac. 5. 16. Sic dicit Dominus ibi debere orare in Ecclesia ut salvetur.
Ergo non soli Pastores debent orare. Sic alicui in earum particula Jac. 4.
11. Imo non solis fratribus debet confessio fieri, sed toti Ecclesiae & Pastori re-
spiscenti ab illa veniam petere.

Adferunt etiam locum Actor. 19. 18. ubi fit confessio facta ex Pau-
lo, et fidelium 2. a credentibus. Inde sic argumentantur. Ecclesia nulla
fuit constituta de confessione auriculari. & a Christi institutis
& Paulo facta hic est confessio non clandestina, sed aperta, dicit
enim v. 18. et annunciantes actus suos; imo confessi sunt multos libros.
Deinde per credentes illi intelligunt ex fidelium Christi amplectebantur et
per baptismum volebant Ecclesiae incorporari.

Adfert etiam locum 2 Cor. 5. 19. unde sic argumentantur.
Apostolis concessa est potestas ministerii reconciliandi, quae potestas
tum fuit quod debuerunt cognoscere contra se, quas tales cognoscere
se non poterant, nisi confessionem ediderint sibi.

Ro Legatus non est singulos rebellium crimina nosse, Legati
autem fuerunt Apostoli, quia mandata Dei detulerunt, ex quibus ha-
bebant homines occasionem se reconciliandi Deo. 2 Dico.

2do Non tantum necessaria non est confessio auricularis, sed etiam
lis, et multis incommodis et absurditatibus expleta, et si propter abusum
in veteri etiam conservendo tollitur, tanto magis deberet tolli confessio
auricularis. Abusus est duo. Securitas carnalis et peccandi li-
centia, ubi enim est facilis spes veniæ ibi aliquis facile peccat. 2.
Sacerdotibus obnoxii sunt hæc, imo etiam inclinationes hominum re-
velantur ex gestibus in confessionibus varie turbe facte sunt. 3. Multa
peccata etiam puder non permittit confiteri, et si quis ille crederet confe-
sionem auricularem ee necessariam, hinc duo habet corrigiorem.
4. Etiam hæresum potest accedere ex ea confessionis facilitatibus.

In Veritate jam hic argumentum ipsi Catholici et dicunt utilitates
confessionis auricularis, dicique quod premium injiciat ob pudorem
ipsis peccatis, 2. excitat contritio et humiliatio coram Deo.

R. Dato et non concesso has ee utilitates; quod tamen est humanum
quam inhumanum eo consilium gravare non licet. Sed 2. non ee
utilitas, quia licet forte invitus pudeat aliquem confiteri, tamen con-
fitendi constituendo Jesum ejusmodi pudoris excutit. Facilitas etiam ob-
tinendi remissionem peccatorum facit ut aliquis non sit tam studiosus in
non faciendis peccatis. Denique quantumcumque dolorem a peccatis non abs-
lut, illum nec pudor humanus. Si aliquis dicit non debet coram Deo
peccasse, quomodo coram Sacerdotibus? Deus enim est cordium scrutator
sed coram hominibus potest simulare. Jam solitus appellare hujusmodi
Confessionarios quod in eo consistit quod non liceat confessionis auri-
aperire alterius peccata, an obsit Deus nec ne? Historiæ aliud docent,
in eo tamen constituunt quod liceat aperire quod si cum confessore ea re-
miant, ut ipsius peccata possit aperire. 2. Si aliquis confitetur de hæresi
liceat aperire.

Etiam Lutherani videntur non ed aliis ex locis a confessione tua, quam
vis aliquantum videantur corrigere, tamen non necessarium existimant.

Unde

unde etiam Reuchlinus
Confessio coram Deo est
nio facta, coram Minis
sio auricularis sic dicta
initium, ante hæc tempo
git, Innocentius Primus
et pro necessitate legati in
bant a Confessionario, hi
Pelplenbergius refert.
hujus loci communium pa
aliquis inde nam Confes
quam Sublimitas publica
Magnates qui Christo a
rum, deinde et culpabi
in Ecclesiastico ac prise
cionis pars a publica
publicâ aliqu
publicâ quoq; ad se
sionem in Ecclesiis
illa. Plurib; quoq; pl

Victimus tractatus (co
non necessariam Verum et
rum tamen saepe quod sacr
atq; protestatur Sacerdos
itaq; hic occurrit

unde etiam Reichenbergius in Hier. lexico sb voce confessio ait: Confessio coram Deo est absolute et simpliciter peccata, coram Proximo ista, coram Ministro Ecclesiæ ista. Idem ibidem notat. Confessio auricularis sic dicta Dō Christi 1200. demum coepit sumsit initium, ante hæc tempora præcepta lege Ecclesiæ publice non legis, Innocentius Primus Romanus Pontifex de ea fecit Decretum, et pro necessitate legali introduxit: initio peccatores Constantinopolitani a Confessionario, sic apud Bedam. lib. 5. Historiæ Cap. 14 et 15. Reichenbergius refert. Sic etiam Musculus de origine Confessionis huius locor. communium pag. 259. ait. Sed negabit forsan Lector aliquis undenam Confessio ista originem duxerit? Meo judicio potuit Ecclesiastica publica Confessionis et pœnitentiæ partim propter Magnates qui Christo accesserant, partim propter segnem primum, deinde et culpabilem Xtiani Episcopi ac Presbyteri in Ecclesiastico ac prisco usu retineri non potuit; prima defectionis pars a publica Confessione ad privatam ac secretam pœnitentiam publicam aliquandiu manente, deinde a publica pœnitentia quoque ad secretam facta est. Sic existimo eam Confessionem in Ecclesias ee introductam, idque eo facilius quod illa plenibus quoque pro Sacerdote Idolo fuerit inserita.

Victimus tractatus Confessionem auricularem non tantum ee non necessariam Verum e inutilem; Jam dirimendum est fundamentum scripturæ quod suos conceptus circa Confessionem auricularē atque pretextum Sacerdotibus concessam dedicant. Statim itaque hic occurrit

Quæstio.

& An remissa culpa aliquando maneat debitum luendæ pœnæ. id est. An remissa pœna retineat peccatum?

Catholici affirmativam partem tenent, ut videre est apud Bellar. Contr. Tomo. 3. Contr. Græc. part. 2. lib. 4. cap. 1. & 2. Sic etiam in Lapide Lydio pœnitere 174.

Verum Nos negamus remissa culpa adhuc reperiri pœnam; cum ubi nullum peccatum, sed culpa remissa, ibi nec pœnæ esse amplius queat. Et ubi remissa est culpa ibi non est amplius peccatum. Et quamdiu remittitur culpa, remittitur etiam pœna, & non manet debitum ullius pœnæ, in hac vita nec in futura cum Deo, remittere eam & punire (eadem scilicet) non potest aliquando Deus immittat castigationes quæ hominibus non sunt pœnæ, ita ut remittat Deus culpam, etiamsi tantat castigationes immittat, nec unquam finem non possit a nobis deprecando dirimere nisi pœnæ & castigationem, Dei tamen immittentis nihilo distinguit castigationes a pœna.

Adferunt quidem quædam exempla, in quibus post remissam culpam videtur adhuc esse pœna, ut sunt: Exemplum Israelitarum, Exod. 32. 14. 27. 34. Mariæ Num. 12. 10. & Davidis 2 Reg. 12. 13. 14. et Cap. 24. 10. 12. Et Num. 14. 19. 20. collatis cum Psal. 22. 23. 24. addunt etiam multos fidelibus pro pœna infligi quibus tamen culpa remissa est, quod patet 1 Cor. 11. 30.

Rationem quoque adducunt, quod nos negamus Deum aliquando

aliquando peccata ni
mittit pœnam ultionem, rem
na peccatum nondum ee rem
te vel culpa remissa, ibi non
est culpa ubi non debetur,
remissio significat debiti dim
dicit Evangelia Christi lu
16. 17. 18. Dixit unus itaq
tata huius causa pollut esse
catum prout nos debitum ne
Matth. 6. 12. Atqui nos
annus pœnam, Verum remissa
Deinde non negamus ut De
inflictabat, sed negamus id
nam, tamen illatura in re
nunquam habet, si pro
est: Ergo non est remissio culp
hominem? Sane pœna non
dant homines & post peccat

Responsio

Exod. 32. 14. 27. 34. Re
latoriam orat Moyses pro po
tamen Deus pœnam. Et pete
Ad Verum dicimus pla
it Deus populum ad inte
peccatis Mosis alia pœna

aliquando de peccato mortali secundum quid, scilicet tunc Deus remittere potest actum, remanente tamen reatu ad poenam aeternam, temporalem tamen retinere: sed illa poena peccatum nondum est remissum supponit. Ubi enim est debita poena vel saltem remissa, ibi non amplius est locus solutioni. Si remissa est culpa sibi non debetur, si debitum non est culpa remissa, unde remissio significat debiti dimissionem. Matt. 18. 27. 32. sic, Joh. 1. 7. dicit sanguis Christi emundare nos ab omni peccato. sic Esa. 1. 16. 17. 18. Dicimus itaque quod remissa culpa remittitur debitum; sublata enim causa tollitur effectus. Deinde: Deus ita remittit peccatum prout nos debemus remittere, ita enim oramus in Orare Dnica Matt. 6. 12. Atqui nos tantum culpam debemus remittere ut remittamus poenam, Ergo remissa culpa debemus etiam poenam remittere. Deinde non negamus ut Deus aliquando mutare possit poenam quam intulerat, sed negamus id, quod licet Deus remittat aeternam poenam, tamen temporalem remittat. Cui enim tota culpa remissa est, immo cui habetur, si pro nunc dicto, non est quare puniatur, is tum. est: Cui vero est remissio culpae et relatio poenae? Cur quia peccet iterum? Sane poena non peccat, nisi aliquando occasionaliter inducat hominem ad post peccandum.

Responsio Specialis. Et primum quod attinet locum Exod. 32. 14. 27. 34. Respondemus, quod ubi populus miserit in Idolatriam orante Moyse pro populo placatus est Dnus. 1. Et. interdum Deus poenam. Et potest remitti culpa ut non remittatur poena.

Ad Verum dicitur placatus fuisse, quia ut patet ex. 1. 10. Iubet Deus populum ad mortem non omnem deleri, mortem cedentibus Veteribus praeceptis Mosis alia poena punitur Deus hoc peccatum, dicitur tum 1.

34. Ego visitabo. Fuit ergo Deus placatus, tum gratia unctionis potius ut totum populum non deleret, tum quia dixerit potius, Deus tum ut libertatis via et ubi omnis actum delere debuerit reservatur.

Quod autem Exemplum Mariae. Num. 12. 10. et quando Maria murmurabit contra Moysen et Aaronem.

R. Hoc loco non dicitur Mariae peccatum remissum, etsi forte misericordia facta, propterea enim septem diebus est exclusa castris. Similis est locus de David 2 Reg. 24. 10. 12. Ubi etiam non dicitur peccatum Davidis remissum fuisse, sed tantum quod ora[tio]

Quod aliud exemplum Davidis, quod prima fronte clarius videtur 2 Reg. 12. 14. Cum scilicet David adulterium et homicidium commisisset sub parabola a Propheta Nathan reprehenditur, et in se tulit David sententiam sibi; ubi itaque Propheta Davidi applicat istam parabolam, statim incipit David peccata confiteri, dicens: peccavi Domino. P. 13. et ita Nathan dixit: Dominus quoque transtulit peccatum tuum. et quamvis debuit David hoc peccatum patet ex Psal. 50. David itaque ob nimiam atrocitatem sibi celeris sub parabola quidem de se pronunciat sententiam mortis, Deus vero eam sententiam ipsi remisit et propterea dicitur quod transtulit. Verum tamen dicitur; quia tamen occasionem dedit filiis male de lege sentiendi, et insuper propter terrorem adulterii, filius nascitur debuit. ne scilicet tanti Regis filius contemno scandalo esset populo. Et Deus, non propterea primo quod adulterium commisit, sed quod alias occasionem peccandi dedit contra legem. Ergo non admodum ille occasionem dedit alias male de lege divinitus; ita etiam Deus admisit occasionem illam

Aliud Ex

De Pe

Affirmant Catholici
Catholicis definitae Bell

Aliud Exemplum Israelitar est Num. 14. 19. 20. Vbi
Dñs Speculatores in Cananeam transmissi, cum reuiss[ent] Spiritum
Chananæor coyrat populus de reditu in Aegyptum. tanta hñc
Deus ira ut populum delere coyrabat, mitigante tam in Moyse
sic multa m. Dei misericordia quod nota sequitur in citato Deus ex
preterita ad futura. v. 19. Dimitte Dñs peccatum ut non delere po-
pulum, constituit tamen, ut omnes qui annum Jubilæum excedebat
morerent in deserto. excepto Josue & Chaleb, qui satis animabant populum, sic ira Dei statim permitti sunt explorare, alii vero detinuerunt usq; ad 40. annos debuerunt afflictiones & cruciatus explere, unde dicit ultio p.

Exemplum etiam est eor qui abutebant Coena Dnica 1 Cor. 11. 30.
Non dicit hic remissam ei culpam, sed potius exprimit abusus
Coenæ Dnicæ, & peccata, cum dicit: propterea infirmi &c dormiunt &.

Hic iterum nota occurrit Quæstio. scil:
An pro reatu pœnæ satisfieri posset aliqua actione molesta, Deo
tamen grata?

Affirmant Catholici præsertim Bellarminus Contr. Tomo. 3. de
part. 2. lib. 4. cap. 3. & 7. Vt intelligat Quæstio, Satisfactio
Catholicis definitur Bellarm. loco citato cap. 5. est actio qua is
qui alteri læsit tantum facit quantum satis. qui ad injuriam Compen-
sandam seu; quantum is qui læsus est exigit juste. In ea enim re
Catholici constituta, quod peccatum post baptismum satisfactione do-
mini opus possit esse, & prima ab ipsis asseri, & si qui in hac vita non
satisfecit, debet in alia vita satisfacere, ita enim dicunt quod cum
confiteri

constituit hominis peccatum, Sacerdos quidem pro eo aeternam remittit, temporalem tamen reservat, quae bonis operibus est eluenda.

Nos Vero fatemur, si satisfactio proprie et in rigida sua significatione non accipiatur, posse aliquando nitere hominem Deum ad satisfactionem, si scilicet non accipiatur pro rei debitae integra solutione, satisfactio Vero est integra rei debitae solutio. Si Vero pro tali actione accipiatur, in qua actione acquiescat is quorum nobis res est, etiam si illa actio integra non sit solutio, admitti potest satisfactio; nam etiam Deus respicit a nobis poenitentiam, et in ea acquiescit, nam si ebrioso respiscant, Deo est gratum, unde etiam monemur ut ejus poenitentiae fructus faciamus. Matt. 3. Id Vero negamus quod Deus plenariam satisfactionem respiciat a nobis, id enim Deo repugnare misericordiae Dei revelatae, atque merito Christi cui enim bono mortuus est Christus si satisfactio debita praecatis, et actio mala nulla bona actione emi potest nisi respiciatur, nisi enim quis respiscat semper manet peccatum quicquid agat. ut adulter licet oret, sed si manet in adulterio semper etiam manet peccator, orando enim, vel quae bona opera non efficiunt ut non sit peccator: si Vero manet peccator semper remanet reatus ad poenam.

Deinde Illa actio quae dicitur satisfactio sua; vel debita est vel non debita? Si debita: ergo non est satisfactio pro alterius peccato, sed tantum ejus debiti praestatio. Si Vero est non debita quid est quod pro Deo tamen faciamus; nulla sunt nostra opera ad quae sine creationis, conservationis, et Redemptionis nostr

non simus obligati
dicat, quod autem le
plina alijs bonis ope
Respici autem Vero
non amplius iterem
ut si quis post adu
Christ Jesu
Jam Catholici
nem, Jejunium,
mendant ab Ecclesi
Verum contra
cum laudamus, Jeju
et Sanctis in S. Sacra
operibus Ecclesiae
asseritur, id non prob
quid est apud Catholi
formularum, sic etiam
sunt, atque omni am
Jejunium etiam ipsis
non nisi delectis, qui
est abstinentia non tan
Tale itaque jejunium
potius nisi delectis
Eleemosyna Vero q

non simus obligati. Quicquid boni facimus id conscientia & lex dictat, quod autem lex & conscientia dictat id debitum est. & pena alijs bonis operibus tolli non potest nisi resipiscentia. Resipiscentia vero duo praesupponit. Vnum quod illud delictum non amplius iteret. 2 dum, quod fiant contraria bona opera, ut si quis fuit adulter fiat castus &c. ut id patet ex Euangelio Christi Ioan 4. 2 Par. 7. 13. 14.

Iam Catholici tria dicunt opera satisfactoria Orationem, Jejunium, & Eleemosynam. & haec tria commendant ab exemplis, a promissis Divinis & praeceptis.

Verum contra quos haec non sunt, nos etiam nos haec commendamus, Verum non ut debita, sed ut debita officia, & sane in S. Sacra multi laudantur qui scripsere in his bonis operibus exercuerunt. sed quicquid ad commendationem horum operum affertur, id non probat haec opera ad satisfactoria. Caeterum etiam quid est apud Catholicos Oratio aliud, quam multiplicatio quarundam formularum, sic etiam habent quosdam libros, quos non ex libris recitare possunt. 11 quos fatentur ad Ga: 39. 13. abque omni animi attentione legunt, ut ex scripto recitare possint.

Jejunium etiam apud Catholicos est tantum delectus quorundam ciborum delectus, quod sane non est vere jejunium, Jejunium enim est abstinentia non tantum certorum ciborum, sed omnium certo in tempore, Tale itaque jejunium quos se commendant non est praeceptum, quinimo ciborum delectus sublatus est in N. Fodere.

Eleemosyna vero quae commendant apud suos ad Monasteria & Mon.

& Monachus nulla est, non enim est Elemosyna tali dare q̃i ipse tali indegere, alia tamen est ratio q̃ hæc sunt in officio. & hæc opera & maxime prout apud ipsos tenent non sunt satisfactoria.

Adsunt etiam Exempla. ut Nabuchodonosor, q̃d is peccata elemosyna redimerit. Dan. 4. 24. Sed etiam Psal. 115. Sed in hoc loco nihil est de satisfactione, sed de officio gratitudinis Deo debito.

Quod vero attinet Exemplum Nabuzard. illa redemptio non significat satisfactionem, prout etiam Eph. 5. 16. dicit tempus redimi non quod aliqui satisfaciat pro eo tempore. & Col. 4. 5. Idem: Hic non simpliciter dicitur quod elemosyna possit redimere peccata, sed quod per fructus resipiscentiæ, & elemosyna testes illa resipiscentiam, ut dicit etiam Matt. 3. & non excludit resipiscentiam.

2do. Si sola elemosyna per se posset redimere peccatum, tum et divites facile salvarentur contra illud Dni Christi Matt. 19. q̃ha longe esset in danda elemosyna. Sunt ergo tacita præjudicia apud Catholicos, q̃ hæc facile non fiunt ad elemosynam dandam et sunt, q̃ti Religiosi &. pauperibus assignata ipsorum elemosyna existant.

Adsunt etiam locum Luc. 11. 41. Sed hic tantum taxat Dnus Chs Pharisæos, & sensus est: ut desinerent intrinsecam pietatem per extrinsecam elemosynam, quæ procedat ex misericordia charitate, eodem sensu accipio illud quod pius et mitis est, Matt. 23. 26.

Adsunt etiam quod Sacrificia sub V. T. pro diversa ratione delictorum eidem variè fuerint æstimationis. Sed qui

a Sed quid inde? Sacrificia
cus & mors bestiæ fuisset sa
Hinc jam dicunt Cath
sumum & Elemosyna
tum? & sponte sua sapi
ta, quia Job in cinere, & sa
sua sponte facit, flexit, cu
Achab sponte sua cilicium
Sed hæc nihil probant,
sunt indebita officia, quæ
ni parte nulla est satisfact
Ais: Atqui extraordi
R. Bene, magnum pec
one eluat. & Deus jubet re
nostram testemur resipis
stratus est de his coram Pat
Adsunt etiam Exemp
testibus duris fuit indutus.
Si Johannes non simpliciter
ut a Deo ad Nazireatum.
mendi rationem, & ni fallor
Patres & cleri officia dicun
le via deflectat, ut plenius fruat
tumba habitatione, & Christ
Deo imprecatum. Luc. 2. 3
si ut sibi sua ita premit
ipsi tribuerint. Primo Cu
me exemplum necessario
opera satisfactoria probare

a Sed quid inde? Sacrificia ista non fuerunt satisfactio pro peccatis nam de-
cus & mos bestiæ fuisset satisfactio pro peccato hominum.

Hinc jam dicunt Catholici, qd hæc opera laboriosa & molesta, ut Oratio,
Jejunium & Eleemosyna vel Sponte suscipiunt, vel a Sacerdotibus im-
ponunt? Sponte insipiunt, magnæ sunt efficaciæ, quod probant ex
eo, quia Job in cinere & fletibus egit pœnitentiam Cap. ultimo. Sic David
Sponte jacuit, flevit, cum Sacco comedit panem 2. Reg. 12. Psal. 101.
Achab Sponte cilicium induit, jejunavit dormivit, in sacco. 3 Reg. 21.

Sed hæc nihil probant, nam peccatis humiliatio & resipiscentia non
sunt indebita officia, quin primo debita, ergo si conjuncta sunt, hæc
in parte nulla est satisfactio.

Ais: Ergo extraordinariis signis testati sunt suam resipiscentiam?
R. Bene, magnum peccatum, oportet ut magna humiliatione & subjectione
eluat. Deus jubet resipiscentiam, sed ejusta signa non proposuit, quibus
nostram testemur resipiscentiam. Sic in parabola Matt. 12. grandes pœ-
nas est fictus coram Patrefamilias, non fuit satisfactio pro debito.

Adsunt etiam Exempla Johannis Baptistæ, qui vixit in deserto
vestitus duris fuit indutus, victum etiam habuit non ordinarium.
Sed Johannes non simpliciter elegit vitam duram, verum vocatus & consecratus
ut a Deo ad Nazareatum. Luc. 1. 75. quæ secum fert peculiarem aliquam
vivendi rationem, & in deserto transegit vitam non ut Eremita, sed ut Vir pri-
vatus & extra officia divina. Et ut Viri Eruditi referunt, ejus fuit locus il-
le ita desertus, ut plenus fuisset insidiis talis. Sed sibi non ita proxime fuerit
tanta habitatio. Luc. 2. 2. 3. & de Christo á Deo fuit mistmens Mar. 1.
2. Johanni hæc munus á
Deo impositum. Luc. 2. 2. 3. & de Christo á Deo fuit mistmens Mar. 1.
2. ut sibi via ista præmissa auditoribus & pondus adderet, magisq;
sibi crederent. Primo cum Johannes nec unam Eremiticam instituerit,
nec exemplum necessario vivendi tandem nobis proposuerit, ejus exemplo
opera satisfactoria probari non possunt.

Deus-

Idem erat Exemplum Pauli dicti 1 Cor. 9. 27. Sed castigo &c.
R. Paulus ipse non intelligit talem castigationem quæ ordinariè fieri fieri, sed talem, quæ est pugna cum carne, ut inste Christi mortificationem, & dicit se non cessare donec non subjicat, & gravi pugnis contra Yincat. Deinde exercitationes corporeæ animum non subjiciunt, sed tantum corpus, Deus verò animum regulat, Deo etiam actiones corporeæ non sunt gratæ nisi ex animo proficiscantur; unde jejunium sine animo nullum declarat. Isa. 58. 4. 5. imò etiam Christus certos cibos prohibuerit improbat. 1 Tim. 4. 2. 3. dicit etiam exercitationes corporeas parum esse utilitatis p. 8. Per occasionem tamen sibi potest quod de vero corpore, animus etiam non facile trahatur in contrarias cogitationes, quæ ex carne oriuntur.

Concedimus itaque etiam nos et laudamus Orationem, Jejunium & Eleemosynam multò abusus Sacerdotum, Deum apud Catholicos in iis administris repetiunt abusus. Et quidem Amus [i. neglecto abusu omnibus ex Matt. 6. noto.] abusus est; quod opera externa per se Deo placere judicant, cum nullum externum Deo placeat, nisi etiam animus eo inclinet. 2 Obs. quod actionibus externis nulla attribuanda. 3 Obs. quod satisfactoria non judicant. Quæ omnia à nobis negantur, & inculcantur.

Dicunt itaque Catholici quod hæc opera laboriosa tantæ æstimationis sunt, sed ea Sacerdote nimis pensant, nec debent ad satisfactionem nimis tanquam meritoria intueri Bellarminus loco citato cap. 5. hinc etiam est quod cum confitentur peccata ipsi homini, varia ac varia dicunt orationum recitationes imponunt, ut jejunationes ad certa tempora, eleemosynæ quæ ad varia loca stabilia

Nos verò ad hæc omnia cum Christo D. respondemus. Frustra me colunt docentes doctrinas & mandata hominum. Mar. 7. 7. Verum Deus in spiritu & veritate adorandus. Joh. 4. 24.

De Jesu Ch

DE JESU CHRISTO
servatore

Jam in hisi sumus maxori ex parte q̃ne obveniunt difficultates de peccatis, jam naturali & analytica methodo peccatum excipit gratia Divina, cum enim nullus peccator naturaliter meretur plenum peccatum, nullus peccator per naturam potuam curare potest, tanto minus premium assequi; accepit itaq; gratia Divina, peccator hunc non nisi gratia Divina indiget. Itaq; Deus statim post peccatum promisit Salvatorem, q̃him etiam in plenitudine temporis nobis exhibuit, - Filium suum D.N. Christum. Quomodo itaq; per Christ D. peccata sunt delera & peccator potuit sunt asserta, id bono cum deo ipse ter ex Catechesi; & quidem ex Catechesi, per quem delera sunt ista peccata scte per J. Christ nostrum Salvatorem. Rubrica itaq; nostra dogmatis morum tractatio est DE JESU CHRISTO.

Nomen Jesus Christo Dño isti Salvatori est ab angelo impositum dicit enim Luc. 1. v. 31. & vocabis nomen ejus Jesum & quidem dicitur absq; hac adjectione aliqua simpliciter Jesus, aliquando vero cum adjectione Jesus Christus. ut patet ex locis S.S. Christus id est, unctus vel Messias, quo significatur cum dicit Jesus Christus, ipsum Jesum esse Messiam, & quidem contra pestilentiam Judaor, qui Jesum a Nazareth, vel Jesum Nazarenum negarunt & negant esse promissum Christum Messiam, q̃e observatio in multis locis S.S. usui esse potest. vid Act. 2. 36. - hunc Jesum fecit Dñm & Christm &c. vid 1 Joh. 2. 22. C. 4. 15.

Nomen Jesus significat Salvatorem, Auxiliatorem, Liberatorem &c.

Jesus est nomen Hebraeum, et in eadem Hebraica lingua nomen Jesus effertur per Jehoschua, sicut Justinus notat post Babylonicam captivitatem Scriptura coeperunt dicere non Jehoschua, sed Josua, ultimis tamen temporibus distinxerunt Jesum a Jehoschua, quo voluerunt ostendere illum Jesum qui a Nazareth natus est non esse Jehoschuam, seu Salvatorem.

Procis Jesus est σωτηρ, ἀπὸ τοῦ σῴζειν Salvare quia servat vel salutem dat, sic nolit putarent illud nomen Jesus duntaxat Mat. 1. 21. ipse enim salvabit populum suum a peccatis eorum. Jesus significat Salvatorem, et Salvatorem, et ipse Jesus etiam reipsa est. Salvator et Salvator noster, conjugata enim sunt Salvator et Salvare. Cui vero competit unum conjugatum ei competit et alterum. Sic: Christus est Salvator, et salvat.

Nomen hoc Salvatoris etiam aliis hominibus et quidem pro ratione salutis, quam acquisierunt et cujus fuerunt instrumenta, peculiari vel imperfectioni modo fuit attributum. Apud Ethnicos etiam dicebant illi Salvatores, qui pro populo res praeclaras gesserunt, et praepue Magnates, Principes, Reges, dicebant populi Salvatores. Quam apud Israelitas quos Deus suscitabat tanquam Vindices ad liberandum populum vocabant Salvatores, prout Josue etiam dr Jesus Salvator. Sic Judices dicuntur Salvatores multi, ut Othoniel. Judic. 3. et Aod, v. 15. sic Gedeon Judices. 36. sic 1. Reg. 13. 5. ubi multi dicuntur Salvatores qui populum ab hoste vindicabant. Jud. 2. 6. conf. 1 Reg. 14. 6. et 17. 47. 4. Reg. 16. 7. 11. Sic etiam qui alios salutem protulerunt dicuntur salvatores vel salvare Abdiae v. 21. sic, Isai. 16. sic Jac. 5. 20. 1. Tim. 4. 16. Nehem. 9. 27.

Licet vero et alii dicantur salvatores omnes tamen isti comparatione mysterii cum nostro Salvatore fuerunt umbrae imperfecti, et usu

lus per ipsos acquisiti, [illegible] duo bona mala nec umb[illegible] et mors aeterna, a qui[illegible] optima utpote spiritualem [illegible] rator Mundi. 1 Joh. 4. vt. [illegible]

An Christus [illegible] dixerit, cum non [illegible] D. Chr. et salvat et se[illegible]

De termino non mul[illegible] meminerim; certum [illegible] scripturis adhibere, [illegible] tarum ea proferat [illegible] ea gens perdita sunt, [illegible] qui non perierant, sed [illegible] eis ipsis placet non [illegible] Jesus transferri per Sa[illegible]

Libro De Salvatore.

torem, rationem addent [illegible] dicunt enim eum esse Je[illegible] de Christ illud malum an[illegible] esse salutis aut torem et [illegible] Sed etiam acquirit et imp[illegible] servat quine salus am[illegible]

Nec verissimum est quo[illegible] verbum confert, et salut[illegible] tribuit. Esto plane ipse

lus ꝑ ipsos accꝰ Xti, tantum umbra istius gtie ꝑ Chm Ostia est;
duo enim mala incumbebant humano gneri, scte peccati dnium
et mors eterna, a qbus utriusq; liberavit nr D. Chs, imo et bona
optima utpote justificationem et Xtum eternam procuravit, hinc dicit sal-
vator Mundi. 1 Joh. 4. vt. sic ad Tit. 2. 13. dr salvator noster. Eph. 5. 23.

Qr. An Christus D. Servator potius qam Salvator dicendus, cum nomen Jesus utrumq; significare possit, num qua
D. Chs et salvat et servat?

De termino non multum est disputandum, neutrum enim est contemnendum; caeterum Magno Grotius et quidam cum eo malunt nomen
Scriptoris adhibere, cta enim ipsi dicunt, quia Servator et Salvator
tantum ea procurat quae non sunt perdita, Scriptator autem etiam
ea quae perdita sunt, cum itaq; D. Chs non tantum est Servator
qui non perierant, sed et illos qui in manifesto erant periculo, ma-
gis ipsis placet nomen Scriptoris adhibere. Beza a tanto nomine
Jesus transfert ꝑ Servatorem, qui etiam Socinus idem ait nihil
Libro De salvatore. Ecclesiastici vero Scriptores. Vertunt ꝑ Salva-
torem rationem addentes, quia minus hic servare quam salvare,
dicunt enim eum esse Servatorem qui servat a malo aut periculo qui-
do scit illud malum aut periculum avertit; Salvatorem vero dicit
esse salutis autorem et quidem talem, qui non tantum avertit mala,
sed etiam acquirit et impertit bona, unde etiam Mansuetus auctor ed:
Servat qui ne salus amittat praestat, salvat qui salutem dat.

Hoc verissimum est quod Chs D. non tantum mala avertit, ve-
ra bona confert, et salutem dat, sed quia istud ter minus ea vi vq qui
adhibent, ejus plus ejus judicium. Sufficit quod Salvator et Ser-
vator

ter commode dici potest. Salus pe Christ D. parta duo in se comprehendit. 1. in miseriarum ab omnibus malis. 2. omnium bonorum possessionem, cum vero Chs D. miseriarum ab omnibus malis liberet, & bona conferat excellentissimo modo dicitur Salvator & Servator, quam alii dici possunt. Israelitar Liberatores attulerunt liberationem temporalem & corporalem; Chs D. vero aeternam & spiritualem Ioan 4.42. 1 Ioh. 4.14. Israelitico populo introduxit populum in terram mellis & lactis manantem; noster vero Salvator in Coelum ubi regnat justitia. 2 Pet. 3.13. Ita Israel Israelitar, Vel quemlibet alium scripsit, populum liberarunt a tyrannide, ita Christus hominem, noster vero Servator a tyrannide peccati, & morte aeterna, quemlibet Salvator potest facere. Quanta sit vero tyrannis peccati docet Termini conscientiae, cum aliquis erigitur ex peccato, & conscientia conscientiae mortem habet & aeternam, ut id cuius experimur apud te ee pt.

Deus est fons ac origo salutis & quidem solus, nec non tantum solus est Author, quia omnis salutis tam spiritualis quam corporalis; Deinde etiamsi potuit Salvator Deus ipse ordinavit. & ita Deus Salvator in excellentissimo ordinis perfectissimo gradu, ut videre Isa. 43.11. Osee 1.7. Cf 13.4. 1 Tim 4.10. Tit. 1.3. solus dicitur Deus Salvator, quia soli Salvator, prout Deus, non est, qui omnes ordinaster Salvatores, ac proinde est Deus Causa principalis omnis salutis, Chs D. vero causa subordinata, Deus tamen Christum ordinavit nostr Salvator, ~~Act 3.~~ vid Act. 3. 15. dicitur author vitae non principaliter sed subordinate, ita Heb 2:10. Ac proinde talis Salvator est Chs D. qui est Mediator nam in eo est Salvator D Chs qua est Mediator & quidem inter Deum & homines, 1 Tim 2.5. & talis Mediator

De

Mediator est Christus, qua mediator vitae. Deum & vitam Dni mortis passionis ejus Christus autem D. natus, & alius est qui Salvator alius ab illo Salvatore per excellentiam Salvatorem. Hic Vere jus esse Jesu ab angelo qui ex Maria natus est

Dixerimus quod Jesus sed non dixerimus Jesum Jesu natus est. de quo Act. 2. qui crucifixus est, qui natus est, & Luc. 1 noster Salvator qui est finem est constituta ut Salvatorem ex Patribus,

§. I. Adversarii

& Summum. Ver rum, non natura jam tamen esse

Mediator est Christus, qꝛi summus Deus esse non potest. qꝛa Deus Sum-
mus vita. Deus ⁊ vita se & homines Mediator esse non pꝓt. et xꝛi
Dñi mortis, passionis qꝫ actus est Salvator ~~est~~ semper habet ratio,
Christus autem D. natus, mortuus, passus ut Deus summus non est,
& alius est hic Salvator ab eo qui est universalis & summus, ⁊
alius ab illo Salvatore qꝛi est Deus summus, alius ab eo qꝛi pro-
pter excellentem salvationis rationem, dicit Spꝰ se non esse alium
Salvatorem. Hic Jesu noster Salvator, i. promet dixerimus nomen e-
jus esse Jesu ab Angelo impositum: & Messias est ille Jesus,
qꝛi ex Maria natus est, qꝫm etiam nostr appellamus Salvatorem.

Dixerimus quod Fischer perficta distinxerit Jesum á Christo,
sed nos non distinximus, Jesum illum apellamus Salvatorem nos-
trum cui nomen Jesu ab Angelo est impositum, & qꝛi ex Maria
natus est. de qꝫ Act. 2. 36. Ille enim est Christus du Salvator
qꝛi crucifixus est, Ille vero Jesus est crucifixus qui ex Maria
natus est, &. Confer. 1 Joh. 2. 22. C. 5. 1. Rom. 10. 9. 10. Hic est
noster Salvator qui est e morte resuscitatus, & vota & fides nra
in hunc est constituta ut Jesum ex Maria natum credamus esse
Salvatorem & Redemptorem, Messiam. Joh. 20. 31.

§. I. Adversarii dicunt Christum Deum aeternū
& Summum. Vnit. concedunt Deum esse, & quidē
verum, non naturā, sed ex Patris constitutione, ut
sint tantum esse aeternum & Summum &. de

De Christo itaq; ante omnia laboris erit subjectum inste, quis sit ille Jesus Christus, ut enim de aliqua re recte ratiocinari possimus, primum quæsq; investigandum est quid sit illud subjectum de quo inquirimus.

Nos dicimus breviter hunc Jesum fuisse & eo hominem qui est lapis offensionis, petra scandali, & quidem ut sit locus id probandi non tantum videre, habet enim suas utilitates quod suo tempore apparebit.

Unum quæq; itaq; dicimus Christum eo homine ex promisso Dei. Ille enim est noster Salvator, qui Adamo est promissus Gen. 3. 15. hic ergo cum sola promissus non fuit semper, promissus est Christus Patribus Act. 13. 23. & quidem ex semine mulieris Gen. 3. 15 ex Patribus Deut. 18. 15. & 18. ex semine Abrahami Gen. 22. 18. Gal. 3. 16. ex tribu Juda. Heb. 7. 14. Apoc. 5. 5. ex Jacob. Num 24. 17. ex semine Davidis Rom. 1. 2. 3 2 Tim. 2. 8. imo etiam ex lumbis David Act. 2. 30. Ergo pater ex promissionib. quod Jesus Christus sit homo, nam ex hominibus oriundus erat, ut ex Jacob. ex semine David & quæ talia sunt epitheta ut non nisi homini possint competere. Rom. 9. 5. ex Judæis.

2do probamus ex conceptione & nativitate. Talis enim natus est Christus qualis promissus est. Et. Conceptus est Christus in Virginie Esa 7. 14. natus in plenitudine temporis Gal. 4. 4. & quidem post completos dies partus Luc. 2. 6. natus ex Virgine Matt. 2 Luc. 2. factus sub lege Gal. 4. 4. fuit infans. & quidem pannis involutus. Luc. 2. 12. crevit, profectus est in sapientia & ætate Luc. 2. 52. Jam filius Mariæ, mulieris, hominis est homo. Subditus fuit Luc. 2. 51.

3tio probamus ex definitione hominis. Cui enim competit definitio hominis, ei competit & definitum, Christo competit definitio hominis Ergo

Si Luc

In homine duæ sunt partes essentiales, in Christo Jesu utrique adfuerunt,
Christ habuit animam, vel spiritum. Joh. 1930. Matt. 26. 38. Cap. 27. 50. Luc.
23. 46. habuit etiam corpus extra omnem controversiam, quidam &c.
Sacra patet Matt. 26. 12. Joh. 20. 12. 1 Pet. 2. 24. imo attribuuntur
Christo D. caro, sanguis, ossa, Matt. 26. 26. Joh. 19. 36. Act. 20. 28.
Heb. 2. 14. Itaque Christus non tantum fuit humana natura, sed fuit Jesus
Verus homo, quia partes essentiales hominis complevit Christus D.

4to. probamus ex attributis, actionibus, passionibus humanis,
Talia enim actiones tribuuntur & passiones Christo D. in Sacra, quæ homi-
ni sunt propria; ita esuit Jesus D. Christus Mat. 4. 2. edit, Cap. 9. 11. bibit
Jesus, Joh. 19. 28. bibit. Cap. 4. 7. dormit Jesus. Mar. 4. 38. tristatus est
Matt. 26. 38. mœstus fuit Jesus. Luc. 19. 41. Joh. 11. 35. similiq; no-
bis fuit in afflictionibus passionibus excepto peccato. Heb. 2. 17. C.
4. 15. tandem mortuus est. Matt. 27. 50. quæ omnia de Deo non dicuntur.

5to probamus ex salutis negotio, quia Christus D. noster Salvator talis
debuit esse qui moriatur pro peccatis. Esa. 53. 3. & Dan. 9. 26. immortalis
Verus Deus mori non potest, neque Angeli sunt mortui, Deus humi non de-
fecit sumpsit Heb. 2. 16. Deinde Christus factus ex emplum fidei
& obedientiæ, Atque Jesus non exemplo Christi ad fidem & obedientiam
non moveremur, nisi Christus esset homo, exemplo etenim est in promis-
sis & præmiis remunerandis hic autem esset Deus summus quomodo pro
exemplo proponeretur, hi enim argumentarentur: non mirum quia glo-
riosus est &. quia sunt Dei, & hi nequit esset nobis exemplo. Exemplum
enim quod imitari non possumus nec est exemplum. Sed cum sit homo, hic
debemus argumentari. Christus noster exul, gloriosus est. Et sic nos.
& præcepta S. Scripturæ argumentantur ergo debemus & fidem & obedientiam exhibere
nunc nos

mur, nisi Christus esset homo verbi creatur.

6to. Nostr. Servator Christus in Sacra dicte Scriptura homo, seipsum vocat hominem Joh. 8. 40. etiam in Evangelio vocat seipsum Filium hominis, quod vere est esse filium hominis quam ee hominem, e quidem phrasi Hebraea, sed et rei veritate filius hominis est homo, inde cum Hebraei hominem appellant dicunt filium hominis, etiam cum Christus disputat cum ipsis appellat eum filium hominis, e Deus Christus in Sacra plurimum scripturis, se appellat Filium hominis. Verum non tantum in vita, imo e post glorificationem appellat ab Apostolis Rom. 1 Tim. 2. 5. Rom. 5. 15. 1 Cor. 15. 21. 22. imo non tantum homo, quod quis humanam dicat naturam sed omnino Vir Act. 2. 22. Cap. 17. 31. ad judicium venturus est Vir, uti etiam Joh. Baptista Christum appellat Virum. Joh. 1. 30. Hæc Scripturæ quibus probavimus Christum D. ee Deum.

Objectio. Gal. 1. 1 — non ab hominibus neque per hominem, ergo Christus

Verum hinc dubio Paulus sibi non contradicit, quia sæpius in Epistolis hunc Jesum appellat hominem, imo etiam citata Epist. cap. 4. 4. at natum esse ex muliere, factum sub lege e quidem in plenitudine temporis. Deinde: Id rece adversatur, nam nec ipsi negant Christum ee Deum, i. id est, ut nihil prætendi hinc humanam naturam.

Ais: Vult Apostolus innuere, quod Christus D. licet sit homo, est tamen e Deus Summus, vel hoc Divinam naturam, e jam Apostolus dicit non esse suam creationem non esse a Christo qua homine, sed qua Deo?

R. Verum id quod Xto tribuit, i. datur quod haud duas naturas respectu unius naturæ, simpliciter de eo negari nequit. Cum itaque Scripturæ hypostatici dicta de Christo sit Deus e homo VERUTAMEN ut loquuntur, jam cum talis dicat non potest simpliciter negari quod non per hominem, sed e per hominem est creatus, quia Christus Deus e homo est

sicto

creatur.

a dicte Xreat homo, scip
ycelio Xreat scip tum Fili
quam ee hominibus, e quia
ominis est homo, inte
um hominis, etiam cum Chr
ominis, e Dns Christus in
inhominis. Verum non tm.
ellatur ab Xpo homo
non tantum homo, quod quis
Vir Let. 2. 22. Cap. 17. 31.
ch. Baptista etiam appel
bavimus Coram D. ed Rotm.
egis pro toto, dq Christus

cit, quia scipsum in Christo
am citata Epist. cap. 1. 1. ait
e quidem in p humiliatione
a Xet, nam nec ipsi negant
ere humanam naturam:
D. Licet ti homo, est tamen
am, e jam Xpus dicit non
na homine, sed qua Deo:
quod Xpus duas naturas
negari negat: cum itaq; Xp
homo VERUTAMEN ut
mpliciter negari quod non
erna Chs Deus e homo est,
fide

si homo ut ut habeat mentem, corpus q; negari tam tu non potest quod non habeat corpus et mentem, oculos, manus, et si non sola illa habeat, q dare sed non concesso quod illa habeat duas naturas, sit VERUTAMEN negari tam tu non potest quod non sit homo. Etiam Xpi Xreatio ps Chm ad Xpianam qua hominem, quia Xreatio ei esse in textis ageba, qui cum ipsis conversabatur, edebat, bibebat, Xreatio itaq; ad q dicendum Evangelium fuit ab homine non a summo aliquo Deo, quia summus Deus non edit, bibit, cum ipsis non conversatus est.

Quid ergo est illud non per hominem? Similis loquendi ratio est etiam 1 Thes. 2. 13. ubi etiam Samaritani Judaeos et ita videri loqui ausi negarent se ante fuisse hominem, et talem fuisse qui religionem Mosis servaret. Mt. 7. dicit discipulis et Petro: an etiam Petrus non fuit discipulus. Saepe qui excellentibus quibusdam donis praediti sunt prae aliis non nunquam hominum dicuntur quasi exempti esse, quia admodum pauci sunt qui tales sint quales caeteri homines, quia viribus polleant, sic etiam Christus post suam resuscitationem erat exemptus communi hominum sorte, et longe excellentior factus est non tam hominibus, quam et angelis, propter quam excellentiam etiam sic Xpus compellat. non ab hominibus negs

Quomodo cum illis Pauli quod dicat: non ab homine neq; per

Quemadmodum Judaei Xpi et Ministri quidam a Patriarchis mitebantur ad praecepta annunciandi in Synagogis ut videri potest de hac constitutione Grotius in Cap. Matt. 10. 2.

neq; per hominem, mediate sicuti Matthias Act 1. 21. 22. 23.
si et Judas atq; Silas, per Xpum, Servicq, et per Ecclam Hierosolimanam Act. 15. 25. Xpo aut designati

Simile: Paulus non Xreatus est per hominem, neq; adjutus est auxilio alicujus Xpi, sed coelitus et immediate est Xreatus est ad Xpi caudum Evangelium, et ad fidem adjutus est voce Christi, qui jam in coelo erat, unde

unde sic hoc explicat ad Gal. 1. 12 neq; enim ab homine id accepi, neq; didici, sed per revelationem J. Christi: ubi id patet etiam ex. Et qua in revelatione etiam missus est ad praedicandum Evangelium Gentibus. Deinde etiam Spiritu Sancti impulsu electus est Paulus ut deputaretur ministerio Apostatus. Act. 13. 2. Et revelatione Christi ad mortuos vocatus est ad fidem; deinde singulari Spiritus S. impulsu ordinatus est ad Apostatum, et de ipso denique quid erat futurum singulariter hic missum est. Ex. gr. Sic vocatus dicit se vocatum esse a Patre Jesu Christi, qui eum misericorditer &c.

Quare Paulus hanc auctoritatem commendat. q. d. ab hac sed a Christo sit vocatus?

R. Quia erant quidam Judaei Pseudo-Apostoli, qui jactabant divinam accepisse a Petro et aliis Apostolis, qui volebant onerare conscientias Gentium ad Christi obedientiam, legem Mosaicam, (ceremoniarum et civilem) et hos opponit Paulus Apostolus et cum illis maxime calumniabantur auctoritatem Pauli, scripsit hanc Epist. ad Galatas ubi fuit finis ostendere libertatem Evangelicam et Christianam, quod non debeat cogendi legibus Mosaicis (ceremonialibus, et hic oppugnat illos Judaeos qui ad Christianismum vocati erant, volebant tantum legem Mosaicam observare, et propterea omittit suam auctoritatem? Non ergo est hic mirum Apostolum opponere Deo, cum dicit: Non per hominem neq; ab homine sed per Jesum Christum. Dicere Apostolum, non per hominem sed per Deum, nec separatim tantum dicendum non per Christum a Deo, sed humanitati divinitatem opponere Christi. Deinde hic locus est contra Arrianos, nam Pater et hic Deus non Jesus Christus. Deinde hic homini opponit Jesus Christus, et quidem ille quem Deus suscitavit a mortuis. Ergo Deus Deum non suscitavit. Deinde et hic Jesus suscitatus a Deo. Ergo Deus Christum Deus non suscitavit, sed qua hominem, quia quatenus Deus est non mortuus est. Illum enim Deus suscitavit qui mortuus est. Ille

est, Ille mortuus est q. d. po
ri, Ethic non est sic mo de D
Et hic pater t. quod hic
quis est qui audeat dicere: no
tyro? 2. Non est aliud nom
Gen. Act. 4. 12.
Et tamen pater Offic
Deum est cum Deus Filius
Es Eta 43. 11. 12. Cap. 45. 5. 6.
R. Deus est Salvator, prae
quam causa principalis, Chri
Deo quis videatur dixisse
Deum Esa. 43. 11. Ego sum ego
Ego sum causa principalis.
pli ex capti Zion te Babylon
per media est operatus,
Dicit insuper v. 10. — et sic
di per sic Zion intelligunt de
est Dei, non idem cum Deo, d
tus deputatus a Deo. Deinde
mille qui elegit. Et hic
Cum Cap. 45. est
mus erat, et Deus ostendit
non libi mirum erat, q
mus hac &
Et hic Gens de
de Jesu Christo
est Messias, pater ex
cipalis Salvator.

est, Ille mortuus est q̃i potuit mori, Divina natura non potuit mori, Et hic non est sermo de Divina natura.

Ex his patet 1. quod hic homo Jesus Chr̃s est promissus Messias. Cui est qui audeat dicere: non fuisse me Jesus ex Maria natus. q̃is ergo? 2. Non est aliud nomen pr̃ quod salvemur nisi nomen Christi. Gesu. Act. 4. 12.

Hic tamen posset Objici. Christus aut non est Salvator aut idem est cum Deo Creatore? Prius absurdum. Et Verum postea ex Esa 43. 11. 12. Cap. 45. 5. 6. 21.

R. Deus est Salvator, praeter eum non est alius, solus est Salvator tanquam causa principalis, Chr̃s D. tanquam causa minus principalis, Sed non potest videri textus rite textum, qui etiam non excludit, Sed unum Esa. 43. 11. Ego sum ego sum Dñs et non est absq̃ me Salvator. Ego sum causa principalis. Insuper hic est sermo de redemptione spirituali ex captivitate Babylonica quod patet ex v. 14. ibi Deus pro nostra est operatus,

Dicit insuper v. 10. — et sexus unus quem elegit scias et credatis mihi, ubi per sexum intelligunt Adversarii Jesum Christum. Ergo si sexus est Dei, non idem cum Deo, si sexus alius est sexus ex alio Deus, sexus deinde a Deo. Deinde tr. quem elegi v. 10. si electus est, non ille qui elegit. Et ex hoc loco nihil pro Adversariis.

Etiam Cap. 45. est prophetia de Cyro quas Gnas habiturus erat, et Deus ostendit Cyrum a se solo ee et non ab alio, ut non libi imputet Cyrus, unde tr. v. 7. 6. 14. Ego Deus faciens omnia haec. Sic Cyrus designabat ut typus Messiae. Et sic prophetia [sicigmis Felix.] de Jesu Christo nisi ligaret, seu quod in Cyro representatus est Messias, patet ex hoc Cap. v. 8. quod sit et alia causa minus principalis? Salvator. Et non idem cum Deo Deinde tr

Deinde dicit J. 8. verate locutus est & qui non est idem cum Deo. Falsum est hic salvator quem Deus dicit J. 8. et J. 13. quem Deus dicitur, i. est hyo salvator, non ut causa principalis, sed est ut causa minus principalis. Verum hic quod dicit Det. 4.12. Nec est in alio &c. i. non est alius ordinatus a Deo salvator humano qui Christus, ut qui ad alios salvatores, vel Moysen vel Patriarchas vel alios explicant salute excidunt.

3tio. Praeterunum Jesum Chm alius non est. Sic ergo ostendimus quod Chs sit vera humana, sed talis qui ratione generationis, status et dignitatis supra alios exemtus est, et ex Kilyoni hominum mera exceptus, quaeri: An Christus sit purus homo? Ro. Si nihil ligat per illud purum Sanctum, concedo, quia Deus non invisibilis est in ore ejus, sed quod hic sit purum hominem ed, non scio, est talis homo, qui per majestatem Matt. 25. 31. sic Joh. 13. 31. hic ergo est talis homo, qui est etiam Filius Dei, Matt. 3. 16. Sed non est angeli qui dicuntur filii Dei Jobi 1. 6. et 38. 7. imo nec talis, quia ales sunt non pauci sed Psal. 89. 16. nec talis qui unadnumerum sunt alii fideles Joh. 1. 11. Rom. 8. 18. 16. et Cap. 9. 8. Est ergo Filius Dei non ut angeli et alii sed excellentissima et singulari ratione, via ut talis Filius est ut dicat unigenitus, Joh. 3. 16. Proprius Dei Filius Rom. 8. 32 talis qui est in sinu Patris Joh. 1. 18. talis ergo est hic Jesus qui Deum seipsum dicit ibidem J. 18. talis qui lucem mundo attulit Joh. 1. imo est ipsa lux, via, veritas, Joh. 10. talis est homo Jesus Christus qui sp. S. non ad mensuram fuit instructus, sed magna copia Joh. 3. 34. talis qui mirae cultus fuit claritas Det. 2. 24. cui Dia bol. ob stupefactum Matt. 4. 6. Joh. 1. 53 Det. 10 Matt. 8. 32. Angeli ministrarunt Matt. 4. 6. Joh. 1. 53 Det. 10 Matt

Matt. 25. 2. talis homo
Joh. 1. 25. potens in hyp
unum quam hic hic homo
tus in ore ejus non est in
nimum partis charismati
ni ore Dei non est dolus,
licui potest et ex allens do
Dei Joh. 3. 33. 34. non
Pater fuit in eo Joh. 14. 10
talis ergo homo fuit vel in
potestate. Phil. 2. 9. sed
tuis ubijs concludere pos
dus et Rex Coelestis Joh.
hum sed est Rex super om
fuit talis Rex qui super om
Dei, qui talis Sacerdos qui
bi Rex qui omne subjici
est Rex, peculiarite et
est Judex vivor et mor
mundus Phil. 2. 10. vel ab
mode quia tanta habeat
Col. 2. 9. imo Deus benedic
tia Christi, quicquid pecula
tuidem Qui haec Chris
Christo tribuit, quantum
Christo, id tribuit quod
ceptus ab toto Christian

Matt. 28. 2. talis homo fuit qui motus quid est in homine
Joh. 1. 25. potens in loquendo & docendo erat Joh. 7. 46. quoniam
nunquam homo sic loquutus est, ut ejus doctrinam fatuerunt. do-
lus in ore ejus non est inventus. 1 Pet. 2. 22. Joh. 8. quis ho-
minum vestrum arguet me de peccato? Si vero dicatur, quod
in ore Dei non est dolus, minime non est, sed dicere de eo in ap-
plicari potest ex allens donum. loquutus est non sua, sed verba
Dei. Joh. 3. 33. 34. non fuit solus Joh. 3. 2. cap 8. 16. & imo
Pater fuit in eo Joh. 14. 10. & cum eo. Joh. 10. 38. Act 10. 38.
talis ergo homo fuit vel in terris existens, modo vero in cœlis omne
potestatem. Phil. 2. 9. sedet ad dexteram Dei. Heb. 1. 3. in quibus
verbis concludere possumus. 2 non utique Deus. Sic est sacer-
dos et Rex Coelestis Joh. 18. 36. & quidem non super aliquem populum
sed est Rex super omnia Apoc. 1. 5. C. 19. 16. Quis hominum
fuit talis Rex qui super omnes fuisset, quis ita annunciavit verbum
Dei, quis talis Sacerdos qui Deum suum placatum pro populo, quis ta-
lis Rex qui omnes subjecisset, imo quis haec ita simul habuit?
est Rex, peculiariter Ecclesiæ caput Eccles Eph. 1. 22. Col. 1. 18. hic
est Judex vivor et mortuor Joh. 5. 23. Act. 10. 42. ab omnibus ado-
randus Phil. 2. 10. vel ab angelis Heb. 1. 6. & Deus Matt. 24. 3.
unde quia tanta habeat charismata & plenitudo dei in ipso habitare.
Col. 2. 9. imo Deus benedictus in secula. Rom. 9. 5. hic est excellen-
tia Christi, quicquid peculiare in Christo habetur id totum in his con-
tinetur. Qui haec Christo attribuit nihil ipsi detrahit, sed tantum
Christo tribuit, quantum Sacra tribuit. Si quis plura tribuat
Christo, id tribuit quod Sacra non tribuit; Haec etiam in symbo-
lo apostolico a toto Christianorum orbe summatim Christo tribuuntur.

Verum omnes illi titli Christo D. competunt et hominis, quod sic demonstramus.

Diximus Christum esse Filium Dei. Verum talis Dei Filius est qui ex Maria natus est, Luc. 1. 2. a Spū Dei conceptus, imò ex Patribus natus. Rom. 9. 5. est Filius Dei, Q non Summus Deus, hic cum nullus est Filius, Et Chr̄i Dei Filius est, non est Summus Deus, et si Summus Deus est non est Filius Dei, Summorum cum non nisi unum est, At Filius Dei alius est ab eo cujus est Filius, Et alius jam Filius est a Patre, Q non est idem Deus cum eo cujus est Filius. At Q Pater est Summus Deus, Q Filius non est Summus Deus. Quid ergo? Ergo non ē. Chr̄us.

Dicit propriis Dei Filius. Verum talis Q non potuit Rom. 8. 32. Dr Joh. 1. 18. unigenitus, sed talis, qui ibidem V. 30. Et Vir. Dr primogenitus, Col. 1. 15. sed idem ibidem V. 18. de primogenitis ex mortuis; Et vidisse Deum Joh. 1. 18. Et Vidit ergo alius est qui Summus Deus qui hunc vidit.

Ais: Nemo vidit ita, et ipse enarrat hominibus?

R. Sine dubio nemo sic vidit quam Chr̄us D. sed nec hi excludit Chr̄us D. numero hominum.

Dicit miraculis fuisse clarus, sed ista miracula Deus fecit per Chr̄um Act. 2. 22. Diaboli obtemperarunt Chr̄o, Matt. 8. 32. sed illi qui dormivit et excitatus est, ibidem V. 24 et 25. illi odi Jesum quem Diaboli agellant Filium altissimi, non Summum Deum imò illi quem Diaboli adjurant per Deum Mar. 5. 7. sunt etiam alia circumstantiæ in historia citata quæ ostendunt Chr̄um esse hominem. ministrarunt angeli Matt. 4. 6 Sed illi, qui to dies jejunavit, qui esuriviit, qui indiguit Angelor consolatione Luc 22. V. 43. Christus D. magna cum potestate et facundia docuit, sed Jesus Dei

Dei Joh. 3. 33. 34. unde sa
ut solus est. Rom. 16. 27. d
volebant occidere, ibidem
quem volebant lapidare Jo
mus Act Joh. 19. 28. et qui opera
sicut Chr̄s ad huc ni ter
Deinde scitur Exit V. 22. S
Virgo Mar. 13. 32. an D
corda cognoscens. Apoc. 2
praestabere, sed praestabe
um Patrem facilitas Jo
cujus Patris; si dr qui mo
cujus Jesu idem statum no
cum Summo Deo, non est S
mus est. In Christo dicun
qui habuit sanctum Filium. Ph.
Joh. 1. 3. sed per illum qui fu
et idem qui Summus Deus,
non tangunt per causam
Deus enim dr per Chr̄m ope
Dr Chr̄s principium creatu
si primus creatus est, ergo pri
sed is qui primo mortuus fu
et omnis imago dr Jesu a est a
gloriæ et figura substantiæ
Filius est haeres, V. 2. is q
non simpliciter sunt angelis qui
cum est inferior sed di nun
et novissimus. Apoc 22

Dei Joh. 3. 33. 34. unde sain dr non finite tribs. Joh. 3. 2. Arg ꝫ de-
ns Filius est. Rom. 16. 27. dr esse in Patre Joh. 10. 38. sed it gnlm
Judæi voluerunt occidere, ibidem ℣ 39. dr unum esse cum Patre, sed is
gdam Judæi voluerunt lapidare Joh. 10. 30. 31. & is gri Patrem se majorem exis-
mavit Joh. 14. 28. & gri opera non nisi in nomine Patris fecit Jb. 25. 26. &
scivit Chrs ad hæc ni terris quid esset in hoc. Joh. 2. 25. sed is gꝫ.
deinde rebus exit ℣. 22. scivit quid esset in homine sed non scivit filium
judicii Mar. 13. 32. an Deus summus aliquid ignorat? Scrutatur
corda & renes. Apoc. 2. 23. sed id accepit a Patre ℣. 28. omnia
præstabere, sed potestatem hanc accepit a Deo, & fecit quia dixit ali-
um a Patrem facientem Joh. 5. 19. 30. Matt. 11. 27. Si dr Phil. 2. 5.
æqualis Patri; ij dr gri mortuus est primo, & is cui Deus dedit æqualitatem,
æqualitas Dei identitatem non ponit, sed potius tollit, & si non est idem
cum Summo Deo, non est Summus Deus, quia Summus Deus non nisi u-
nus est. In Christo dicunt universa condita. Col. 1. 16. sed is sunt ille
qui habuit sanguinem. Jb. 14. 20. per ipsum dicunt omnia facta esse
Joh. 1. 3. sed per illum qui fuit apud alium Deum a per eum qui non fu-
it idem qui Summus Deus. Si per Chrm dicunt omnia esse condita, &
non tanquam per causam principalem, sed tanquam per instrumentalem,
Deus enim dr per Chrm operari, sed Chrs non dr per Deum operari.
dr Chrs principium creaturæ Dei. Apoc. 3. 14. & si Dei, non simpliciter,
si primus creatus est, ergo primus est creatura? dr imago Dei, Col. 1. 15.
sed is qui primo mortuus fuit, qui homines Deo reconciliavit. Jb. 18. 20.
& omnis imago differt a re ab exemplari, ab ejus dependet. dr splendor
gloriæ & figura substantiæ Dei Heb. 1. 3. sed is qui ab altero ema-
natus est hæres, ℣. 2. is qui sedet ad dexteram alterius a Dei; is qꝫ.
non simpliciter fuit angelis æquatior, sed excellentior est ℣. 4. dr quod fa-
ctum est in secunda creatione. dr Alpha & Omega, primus
& novissimus. Apoc. 22. 13. sed is dr erant hæc duo simpliciter, &

dr agnus, ℣. 17. talis sēt qui coram in throno sedere stat. dr Dominus
sed Constitutus, Act. 2. 36. dr caput Eccle. Verum Deus in hac critica
sua potestate, quando Chm̄ constituit caput Eccle. Eph. 1. 22. ℣. 19. 20.
Judex erit vivor & mortuor, sed ordinatus & constitutus a Deo, Joh. 5. 22.
(6. 27. Act. 17. 31. & unio dicit judicaturus orbem stet ad tangm filius hominis &
non tangm divina natura. Joh. 5. 27. sic Apoc. 5. 13. dr Deus, sed ta-
lis qui sēp alium Deum Joh. 20. 17. sic post glorificationem dicit Chs d.
Patrem suum Deum. Apoc. 3. 12. 13. Hic electus cap. 21. sic & saepe
ad Heb. 1. 9. dicit hic Deum, Hi sunt q̄ sigui titulo d. Christi in Scra.
qui omnes ex contextu haud Christo d. congruunt ut hominis, & in his
quae subjecti dñi subtractos, de iis alio loco.

Jam expediendum nobis est propter dñicatum hoc etiam plenius (quan-
tis hactenus talis expeditionis:) quod Chs D. non sit Summus Deus, cum
hoc non indigemus (q̄ ejus argumentis, majorem luem habemus quam
aegre in Scra, ut non tam clarum (sed quidam contra nos id testa-
bunt:) verum e millia argumenta possemus congerere; quae etiam e
ex patribus adferemus locis quae nemo aliquid obscure nitunt sed ex
tabibus qui eandem rem satis clare exprimunt.

Ego primo quoq; ut hoc expediamus Videndum nobis quid sit Sum-
mum Ens.

Nota primo. Summum is est q̄ nec superiorem nec aequalem habet, si enim
superiorem habet jam subjectus est illi. si vero aequalem sibi, non sit
Summus, quia ab ipso aequalis non deplendebit ab ipso.

Nota. 2do. Summitas in Deo nihil aliud est quam a seitas
illa enim a seitas est illud quo singulare Deus distinguit se ab aliis, ut
enim ut sit a se nulli potest concedere, Deus sit Filium dedit e alius,
est potens, sapiens, dedit e alius, est immortalis, dabit e no bi, immo
tales enim homines in futuro seculo, Deus est bonus, sunt e alii, ex
mis licet, sunt e hominum multi; sed q̄ sitatem nulli pt dare
(Certe est ea est itaq; illa Dei majestas, quae nulli pt dare, cum ego dici-

mus summum Deum, intelligi
Nota 3tio. Cum aliqua
omnia alia ab ipso deplendere
ea, ipse non sit summus, de
& attributa, proprietates, &
ab ipso Deo summo deplendere
Nota 4to. Summus ita
petus omnes ab ipso accepe
quia vere habet ipse, Rom
mus in ostendendo eo quod
plicabat sufficiebat ad id prob
forem de Filio Patrem, at sum
pendet a Patre, omnesq; hae
Ais: Sed secundum hum
ego hoc Volo, quod non ac
timus Summus nullo modo
Itaq; jam sub sin progred
Unum quoq; incipiamus
in Christo summum, quid
Deus summus ita hoc
propterea sum a se. Atqui
Joh. 5. 26. Sicut Pater habet
Objicitur hic: D Chr
dit ut Pater habeat.?
accepit, e gratiam magna, accep
summus quis daret. Nec D
sed ni scripto, ac sum a

mus summum Deum, intelligimus illum qui est a se.

Nota 3to. Cum aliquem dicimus esse summum, eo ipso dicimus omnia alia ab ipso dependere, h. e. nihil vel una res non dependeat ab eo, sine non esset summus, dependet enim substantia et essentia, et attributa, proprietates, et quae unus aliquo nomine venire possunt, ab ipso Deo summo dependet.

Nota 4to. Summus sua est a se ut nihil ab alio acceperit, sed potius omnes ab ipso acceperunt omnia. 1 Cor. 4.7. nihil ab alio accepit, quia retribuere ipsi, Rom. 11.35. jam h. ultra etiam non plura erimus in ostendendo eo quod Chs non sit summus Deus, h. nec ipsi applicari sufficit sit ad id probandum, quod nobis sumsimus, nam et majorem de seipso Patrem, at summo Deo nihil possit esse majus. Chs dependet a Patre, omnesq; suas actiones accepit a Patre. Ego Summedy.

At is: Sed secundum humanam naturam accepit. R. Concedo, et ego hoc volo, quod non accepit secundum divinam naturam, Deus etenim Summus nullo modo accipit ab aliquo, quia retribueret.

Itaq; jam ulterius progrediamur ad argumenta facere, et quidem primum quorum incipiamus a Vita Christi, ubi videamus quid in Christo sit summum, quidve summo tribuatur in eo.

Deus summus ita dedit Vitam in se ut nemo illam dedit ipsi; propterea unus Deus a se. Atqui Chs D. Vitam a Patre data est, Luc. Joh. 5.26. Sicut Pater habet Vitam in semetipso sic dedit et Filio habere.

Objicies hic: Si Chs ita habet Vitam ut Pater, quia ita dedit ut Pater habeat? R. Contrarium patet, quo modo unquam unus accepit, et quales unquam accepit Vitam, sufficit quod acceperit, at Deo summo quis daret? Nec id hic quod Chs a seipso habeat Vitam, sed in semetipso, ne unus aliquis Vitam a seipso habeat, id nulli alteri

alteri posset communicare. Cum enim dr quod dat Xta a te, ex ipso
gat quod tit a se, si dr quod tit a se, ex ipso negat quod posset da-
ri, Ais: Accepit secundum humanam naturam? R. Concedo, sed
it, sed de bis aliquid quod Deus summus accepit, Deinde: Jesuita ē
hæc exceptio; nam natura Christi non est suæ persona, nec personæ
suæ divina natura. Qui accepit secundum humanam naturam acce-
pit ut persona. Persona vero Christi est divina. Et ut Deus divinam
naturam accepit. Deinde ex hypothesi adversarius argumenta-
mur contra ipsos, quia qui est mutuo Filius qui Patrem hic Deum summ
cum vero dicant Christi Divinam naturam ibi intelligi ubi dr Filius
Dei, hic vero ita velle habeat. Et eam secundum divinam nam ac-
cepit, quoniam dr Pater Filio dedisse Xtam. Et: De illo hic est ser-
mo, qui in Xto erat Deus ut honorificet p. 23. Non valet distinctio ut
Patrem, et quem Deus misit. Quod valet distinctio accepit secundum
humanam naturam, quia Chs juxta se honorificari debuit divin.
naturam.

Ais: Potuit accepisse Xtum ex ecclesiam, quoniam ab aeterno glorificat
ex ecclesia? R. Sufficit, si dedit ecclesiam, quod amplius debuit.
Id tamen de hoc loco nota, quod cum dr: Sicut Pater habet Xtum aut
non tam de propria Christi Xta personam intelligere, quam de Xto a-
liis largiendo, ut quemadmodum hic Pater potestatem ut possit chris-
tum dare; ita et Chs dedit potestatem ut alii det Xtum aeternam.
Xtum sic quoque pro nobis, quia manet quod accepit, si autem
accepit, jam non habebit, q Xta nemo potest dare quod hes. Hæc Xta

2do dicit totum Christi munus esse ab alterο, omnia quæ Chs
ter dicit ab alterο esse Joh. 8. 14. 16. Chs suum testimonium Xtum ee
dicit, quia dicit se scire unde Xtus, Xtum non id debebat dicere si
set summus Deus quia scio unde Xtus, sed quia sum summus Deus

Lis[illegible]

Ais: Si apte dixisset J
quadam missionis? e
nis non dixisset contrarium
positisset Judæi esse ch
ndebitarium fuisset, non
Deum, 2. necessarium fui
necessarium fuit ex decre
luti pro 2dum. Filius pro
probat suum testimonium
summus Deus fuisset, eq
set, et dicit quod sit cu
cum Deo non est cum Patre
non sit a se sed ab alio,
Joh. 13. 3. C. 17. 7. C. 20. 21.
c. 43. sunt plurima loca q
mus Deus propria autoritat
Xtus voluntate operari, Chs Xt
rari. Dicit se missum e
si postliminio, nec est nisi fin
se Xtisse a se. Atq Xt si h
Et non est a se, quia mittit
Deus nisi unum

Excipis: Negat Chs
auctoritatem, sed ut osten
Ro Contra ut non est, sed
accipiat hæc Divinam
Ceterum negat hic Chs
quod plures hos in locis immu
a se ut a Divina natura
tur et Tucheri; quare an

Dis: Si apere dixisset Judæi non potuissent ferre. & verum est Scriptura quædam insinuationis? R. Si id voluisset dicere in Scriptura nostri non dixisset contrarium nec se dixisset a Deo Christo. & quare non potuissent Judæi ferre si Chr̃s se summum Deum revelasset, quin potius necessarium fuisset, non unum vel tractasset si sci Scripturæ ee summum Deum, 2. necessarium fuisset, quia quis sci Xi Deum in terra versari. J. necessarium sunt ex Oeconomia salutis, quia juxta ipsos oeconomia salutis per Deum Tres personas debuit pferri. Si J. vt. Chr̃s D. eo ipso probat suum testimonium verum ee, quia solus non est, & quia si Chr̃s Summus Deus fuisset, & ee verum fuisset ejus testimonium, et sc. solus fuisset, et dicit quod sit cum Patre, & Pater cum Chro, & sci idem est cum Deo non est cum Patre; unde tales loquendi modi idem significant, qd non sit a se sed ab alio, ut Joh. 16. 28. ostendit se ee ab alio. sic confer. Joh. 13. 3. C. 17. 7. C. 20. 21. C. 10. 25. C. 11. 41. sic C. 8. 42. C. 7. 28. 29. cap. c. 43. sunt plurima loca quæ ostendunt Chrm non esse a se. & sci Summus Deus propria autoritate & virtute operari, Chr̃s vero dicit se aliena autoritate & virtute operari. Dicit se missum esse. & aut dicens est a mittente aut non? si postremus, nec est missus, quia nemo se mittere potest; quin negat eum se venisse a se. & sci si haberet Divin. naturam, & a se venisset. Si primus: & non est a se, quia nullus est a se, plura subjecta autem a se non dabit nisi unum

Excipis: Negat Chr̃s se a se venisse non ut negaret supremam authoritatem, sed ut ostenderet se non venisse ministerialiter: Prophetæ. R. Contra ut non est, sed non tollit officialiter, nam Chr̃s etsi non recipiat hæc Divinam naturam, tamen non est falsus Propheta. Cæterum negat hic suam authoritatem, quia negat se a seipso venisse. quod plus dicit in locis immediate. & si venit Chr̃s instar alterius Prophetæ venisset a se ut a Divina natura. Deinde: Hæc expressione venit Chr̃s ostendit se & suadet; quare autem apud Judæos auctoritas Patris major fuisset, quia

quam hra, hi quidem est summus Deus; cum vero dixit se missum ed, ex ipso negatur se cum ed q̃ misit eum.

Arg: Non fuit Chs a se quoad humanam naturam? R Concedo, hic Chs hic non tam naturæ, quam personæ fuit authoritatem conciliare, persona vero non est hnē Divina natura, Atq; summi Dei non est mitti sed mittere, Dei summi non est mandata accipere sed dare, Chs vero accepit Joh. 12. 49. 2. Deinde illa responsio fuit secundum humanā naturam, nulla est. Venire, enim & mitti, persona & non natura est, Et hic Deus dilexit mundum ut Filium suum daret pro ipso 1 Joh. 3. 16. Atq; Filius Dei hic personam g. Et hic Chs habet Divin. naturam, non negatur se a se venisse.

Ars: Chs ipsorte suscepit illud munus. & non inferit quod minor sit Patre? R Verum dicit Chs se missum, mandatum accepisse, ita tantum ed ut Pater dixit, Deus summus sta mutari non potest ut ab aliquo dependeat, & ut sit Legatus, sed semper esse debet in eodem statu superior; Chs vero venire in nomine Patris non sic fuit, unde dicit servus Mat. 12. 18. Confer. Esa. 41. 1. c. 49. 5. 6. c. 52. 13. cap. 53. 11. Ezec. 34. 23. 24. Et minister sacrarii Heb. 8. 2. at hæc de Deo summo dici non possunt, & non valet Exceptio quod Chs dicat venisse quoad humanam naturam. Sed dare quod non sit missus ab alio, cujus fuit & dependeat, sufficit quod is qui fuit alius & ab eo a quo fuit. & is ayt fuit vel dyatis est ipse vel inæqualis. Dyatis, sane non volens, & inæqualis sane non est summus Deus, unde Joh. 15. 10. dicit mandata Patris se servasse. Sane ista observatio præcepta prout nos debemus observare. Atqui non dependent a Deo debemus observare & Sic missi discipuli per missi ipsum Pater. Atq; discipuli dependere debuerunt a Chro & Sic Joh. 14 Cum ergo actiones sint personarū & Chs mandata Patris fecit, non tantum quoad humanam naturam loquitur Chs, sed secundū suam personam, plures enim Christus præter unum non nouimus, & hic accepit mandata Patris, an dicemus eodemq; modo præter dici quod Patris mandata observavit & non observavit Pertinax

Ultimum argumentum perfectionis spectatum, sel
us summus est indeplus. Pa
enim perfectiones & attributa
Hic enumerabimus gra
mus à Scientia v. Doctri
vel esse suam. Joh. 7. 16. se
quod negat esse suam, 2do
loq. Chs Dominus vele
dicit; Deo non summus non
alium tangam authorem
12. 49. 50. c. 14. 10.
Excipis: Negat Chs do
sed habet a Pte secundum
R. Potuit, dicit & se, e
unquis remittere & quidlib
naturam finxit hinc doctr
ipse, est enim immutabilis Ve
repertum id simpliciter
quod simplicit & absolut
Si enim id quod tuj conj
dicet gratiosus ambigenita
mam habuit sic etiam a
Deinde: Sed potuit Sum
a te, quia Deus est a te, e
non est a te, eo ipso Deus est

Ultimum argumentum est ex attributis Dni J. Christi atq; perfectionibus petitum, sed quod ea dependent & habeant, & deus summus est indepes. Jam Chs D. independens non est, omnes enim perfectiones & attributa dependent licet a Patre. Ergo.

Si enumerabimus quoedam attributa Chi, & quidem incipiemus à Scientia v. doctrina D. Christi, quam negat à se habere vel esse suam. Joh. 7. 16. sed illius qui misit illum. hic dicit, unde quod negat esse suam, dum quod dicit esse Patris. Jam quaero ex hoc. Chs Dominus vel est summus Deus, vel non. Si non, pro me Si est; Deo non summo non competit negare doctrinam ea suam, & ad alium tanquam authorem referre. similia hoc etiam. Joh. 8. 28. C. 12. 49. 50. & c. 14. 10.

Excipis: Negat Chs doctrinam esse suam secundum humanam naturam, sed habere a se secundum divinam?

R. Pace, Si licet ita se, ego non id negare quod habeat a se, ad alium remittere & quidem qui misit. Si Chs secundum alteram naturam finitam hac doctrina auctor, id simpliciter negare non potuisset, est enim immota Veritatis Regula: Non licet propter alterum respectum id simpliciter & absq; ulla limitatione negare de toto, quod simpliciter & absolute de eodem toto dici potest ac debet. Si enim id quod toti competit licet de alia parte affirmare licet graviss ambiguitate uti. Si ergo Chs secundum alteram naturam habuit scientiam a se, sane licet Chm hoc sine ambiguitate.

Deinde: Quid potest Summus Deus negare de se quod habeat aliquid a se, quia Deus est a se, & quod est in se licet a se. Cum enim dr non esse a se, eo ipso dr esse ab alio, cum dr esse ab alio, eo ipso dr

id esse ab alio datum, deo autem quis aliquid dedit ut recipiat.

Adde quod operari, scire et supponere; cum vero Chs ex adversariorum hypothesi dicatur secundum divinam naturam persona haec, debuisset Chs potius dixisse doctrinam suam esse a se, quam ab alio, quia scire, operari, est personae, Chri vero persona est una.

Excipis: cum dicit Chs doctrinam non esse suam, hic est sensus: Ea doctrina non est a me falso excogitata contra Patrem.

R. Esto, inde ergo pendet aut habetur istius doctrinae, nempe quod a Patre, quia dicit ejus esse, qui misit me, si sic, ergo dependet se habebit Chs in ista scientia a Patre, quod pro nobis. Si vero authoritas doctrinae sua a se pendet et non a Patre, quare non dicit esse suam, et hi est Summus Deus, quare negaret suam authoritatem, quare se excusat doctrinam non esse suam, Summus enim Deus non est se excusare et ad alium relegare, hic vero Chs Deus refert authoritatem ad Patrem, tum ad mediatorem, ex quibus patet Chm in ista scientia dependere se hre.

Adde quod Summi Dei non est aliquid ignorare. Chs vero aliquid ignoravit. Matt. 24. 36. apud Mar. vero 13. v. 32, addit quod neque Filius nisi Pater. Unde illum est quod Chs negat se scire aliquid. 2. negat se scire nisi angeli. 3. affirmat solum Patrem scire. 4. negat id scire quod constitutum atque decretum erat, sicut dictum. At qui Deus Summus non potest negare quod nescit id quod constituit, et hi Chs est Summus Deus sed quod constituit, et sic non potest negare quod non scit.

Excipis: Non scivit ut nobis revelaret. R. Sic nec Pater scivit ~~ut nobis~~ quia nec Pater scivit ita ut revelaret. Et quare negasse scire, et non potius sic respondit, ut dict. l. 7. Non est hum nosse tempora.

Excipis: Non scivit secundum humanam naturam sed scivit secundum divinam? R. Et non est Ens perfectissimum, quia de hac perfectissimo nulla perfectio

aliqua perfectio negatur est
alias nullo modo aliquid
Deinde dicit: negat fi
At ex ipso hypothesi de
nam, sed divinam Christi na
Pro 2ti, Christus non est Pa
Insuper: Ita dicit non
secundum aliquam natu
Deinde Chs D. unam
jectum est. Et plures intellig
mis naturae non existet respe
scivit diem judicii secundu
scire, quod enim aliquis sci
est scire eodem tempore.
Excipis: Cogitationes co
cogitationes cordium et n
R. Inde nihil probat, n
us Chm D. per Sanctum
tiones hominum.
Dicit etiam Chs Do
Do et quero? Sed Cognis
non indiget. Deinde is
a Domino, hic ille externet
Summi Dei non sunt. De
11. 2. dicit; quod negavit
mum Deum non negavit
ter vitae scientiam quod n
cordia Apoc. 2. 23 et in ipso d

perfectissimo nulla perfectio negari potest, Chr̄ est tale subjectum in
aliqua perfectio negata est. Sed de Deo summe omnibusque omnia
capiente nullo modo aliquid negari pr̄. Ergo.

Deinde dicit: negat filius, & contra dicunt solus Pater non Xt.
At ex ipsa hypothesi denominatio filii in relatione ad Patrem, non in
natura, sed divina Christi natura notat, unde dicit quod solus Pa-
ter non Xt, Filius non est Pater, & filius non non Xt.

Insuper: Ista dicit non scivisse ut angeli; hi Verò non tantum
secundum aliquam naturam non scivérunt.

Deinde Chr̄s D. unam tantum habet intelligentiam & unum sub-
jectum est. & plures intelligentias Chr̄s hic non potest, ut respectu u-
nius naturæ nesciret respectu alterius non nesciret, si enim Chr̄s
scivit diem judicii secundum humanam naturam, nullo modo potuit
scire, quod enim aliquis scit non potest non scire, & quod nescit non po-
test scire eodem tempore.

Excipis: Cogitationes cordium nosse est solius Dei, Chr̄s Verò scivit
cogitationes cordium ut in locis existens. Joh. 2. 25.

R. Inde nihil probat, nam ibi quidem dicit nosse qui fuit homo, de-
us Chr̄s D. per Spiritum talem visionem erat sortitus, ut nosset cogita-
tiones hominum.

Dicit etiam Chr̄s Dominus Consiliarius pacis. Zach. 6. 13.
R. & quero? Sed cujus est consiliarius, an Dei? Deus consiliario
non indiget. Deinde is cui attribuit consilium pacis distinguit
a Domino, qui ille est, nempe Spiritus. Deinde hic dicuntur duo,
Summi Dii non sunt. Deinde Super ista de quo hic locus est Isa.
11. 2. dicit; quod requieverit Spiritus sapientiæ & consilii, ergo Spi-
ritus Dei non requievit alterius Spiritus, est enim Deus ipse Spiritus. Sa-
let itaque Filium quod nosset omnia, Joh. 21. 17. quod scriptum est in
corda Apost. 2. 23. & in ipso sint abscondit. thesauri sapientiæ Col. 2. Spi-

hæc omnia ex dono & gratia Patris obtinuit.

Quod vero potentiam Christi attinet, hæc Matt. 11. & 28 capit. quod omnia Christo tradita sint, Chō etiam ante mortem præstabatis magna & imperio sint instructus, ut hæc Matt. 7. 29. nam hujus potestatis & imperii Xi notas leges præscripsit, peccata remisit Matt. 9. ventis, mari, diabolis, imperavit, stupenda miracula patravit, sed post mortem ejus illius status Chō imperium concessum est, cujus potestas in cœlo & in terra Chō D. data est, ita ut potentiâ Christi solus Pater excipiatur, ut hæc explicat Paulus 1 Cor. 15. 27. Atque sic: Cui potentia data est, is omnipotens non est ex te. Atqui Chō D. data est omnipotentia. Ergo Chō D. non est omnipotens ex se.

Bisterfeldius. Excipiunt hic subtilius aut absurdius quidam, quod supreme Deitati non repugnet datio naturalis, quæ est essentiæ divinæ communicatio; neque datio libera talis, quæ est ordinatio Patris, qua ab æterno Filio suo quedam in tempore dare decrevit.

R. Verum non quæritur quæ talis sit datio, sive naturalis sit, sive libera sit, sed si propria datio sit, nam omne dare præsupponit non habere, quod enim quis habet id ipsi dari non potest, seu quod ejusdem essentiæ sit.

Deinde etiam nobilius sit dare quam accipere, sane qui accipit non est summum Ens. Deinde dans & accipiens ad minimum non est summum Ens. Deinde duo summa subjecta non dantur, qui regerunt duo subjecta. Atqui duo summa subjecta non dantur, ergo unus datur ille dependet a summo.

Excipis: Data sunt Chō omnia secundum humanam naturam.

R. Sufficit, ergo non est Deus summus, huic n. nulla ratione aliquid potest dari. Licet ergo data est Chō omnipotentia non est omnipotens & quis daret summo Deo.

Adde quod sic Chō duas haberet potestias, dependentem & independentem, datam, & non datam, a se, & ab alio, quod Deo cum his duabus potestatibus? & cum hoc illa potestia quæ sit per omnia. cum hoc

ei bono fuisset data li habuit omnem potestatem? Sane patet hic
Brauwius Doctr. F. V. 1. Part. 2. cap. 8. loc. 3. q. 3. quod manifesta
est contradictio potestas dependens & independens. Li Chō omnem
potestatem gratiam licet accepit secundum humanam naturam, quae est
2dum dictam naturam potestas in Chō, & li Chūs habuit hanc o-
mnem potestatem gratiose dari potuit, quia ego unum Chm concipio,
plures alios. Et: si hic libri essent 2da persona dedisset sibi
aliquid quod sibi non potest.

Ais: Tota Trinitas dedit. R. Benē in Trinitate Filius est 2da
persona, & sunt duo hic quae dedit sibi. Coeter expresse dr in Ps.
quod Pater dederit. Pater non est Filius, nec trium personar una
essentia, quia Pater & hypostasis ipsius est una persona; & nec Tri-
nitas hec essentia Trinitas dedit aliquid Chō, sed Patri

Dicit Chūs D. etiam esse Dominus, sed dominium istud licet
a Deo. Act. 2. 36. Chūs vero dominium non licet sed unum, quia est
unus Dominus. 1 Cor. 8. 6. Cui vero competit unum conjugatum & com-
petit & alteri. & si Chūs dominium est acceptum & non acceptū,
dependens, & independens, Domini quae duo sunt, unus dependens,
alius independens. Nobis vero unus est Dominus 1 Cor. 8. 6.

Dicit D. Chūs etiam Judex vivor & mortuor, sed constitu-
tus a Patre, Act. 10. 42. Joh. 5. 22. Summus Deus propria & non
accepta potestate Judicat. Chūs accepta potē judicat & hoc S. Dns.

Ais: Accepit hanc judicandi potestatem per gratiosum?
R. Quomodocunq; dicitur si accepit,

Excipiunt alii: Secundum humanam naturam constitutus est Judex?
R. Ipsa de judicaturus est mortuus 2dum dictam naturam, quia
tangentem scrutans renes & corda judicabit minutim. Probatio
judicaturus est, ita constitutus est Judex. Atq; ipsa de secun-
dum dictam naturam judicaturus est. & debes dicere quod 2dum
dictam naturam constitutus est Judex.

Deinde judicare est actio personar. Persona vero divina natura non tum data. Ergo divinæ naturæ data est hæc potestas judicandi

Non tantum judicium datum est Chro D. sed etiam Dominiū atq; Regnum. Phil. 2. 9. sic Eph. 1. 20. 2. Et Chs̄ sed imperium supra omnes, sed illud is habet qui suscitatus est, datum enim est hunc cum suscitatus atq; ad dexteram Dei exaltatus est, quæ summo Deo vni competunt. Conferantur loca in quibus dicitur Chō quædam data esse. Luc. 1. 32. C. 22. 30. Act. 2. 33. 1. Pet. 1. 21. Heb. 2. 7. 8. 9. Joh. 3. 35. C. 5. 26. C. 6. 39. C. 10. 29. 37. vers. Ex his et ob ita dr Joh. 14. 28. Pater major ee Chro.

2is: Major secundum humanam naturam, non 2dum divinam. R. Summo Deo nullus est major aliquomodo. Est ut absurdum sit dicere quod aliquis major sit Patre; ita si Chs̄ ee Summus Deus absurdum est dicere quod aliquis major sit ipso, et propterea est Summus, quod non sit aliquid majus ipso. Et cum de Patre negetur quod aliquis major sit ipso, de Chro vero dicatur quod sit Patre ipso major, hinc dubio non est idem Deus Summus cum Patre.

Diximus supra Chrm vere Xtum esse Patris, dedit enim Patri Xtum Chs̄ cum a Sancto conceptus est, sed etiam ex mortuis Pater revocavit Xtum Dnm, quæ etiam est gratia nova vitæ; imprimis sunt loca in quibus apparet Chrm a Patre suscitatum, vide loca inter alia Eph. 1. 19. 20. Act. 2. 32. C. 3. 26. et 15. C. 4. 10. C. 5. 30. C. 10. 40. ~~C. 13. 13.~~ C. 13. 33. 34. C. 17. 31. Rom. 4. 24. C. 8. 11. C. 10. 9. 1 Cor. 6. 14. C. 15. 15. 2. Cor. 4. 14. C. 13. 4. Gal. 1. 1. 1 Thes. 1. 10. Cum ergo dicitur quoq; Chs̄ se suscitasse, sed ubiq; Patri ea resuscitandi tribuatur, sane legitur non esse summum Deum. Et si Chs̄ seipsum suscitasset quare id ascriberet Patri, et non sibi, vel etiam simpliciter Deo? Primis temporibus est sanè statuta statuarius Chrm de quibus-dam, cum nihil in Sacra legislatoris extet, quin illum a Patre missum Deum Chrm Deum suscitatum.

Duo sunt loca in Sacra ee, sed in illis locis non hab
ubi vera sunt, quæ non in illis
Pater; hæc loca sunt Joh.
tis expeditissimus.

Cum itaq; Chs̄ omnia hab
operatus fecit, non sibi attribu
Joh. 5. 19. et 30. 36. C. 8. 28. C. 10
ex his et similibus locis dirigula
actionum et operum ad salutem
dia causa dicit, dicit enim
8. Eph. 3. 9 Col. 1. 16. Heb. 1. 2.
2. dicit etiam Deus per Chrm
Col. 1. 19. 1 Cor. 15. 15. 2. Cor. 5. 19.
quar dicit Patrem esse author

Excipiunt ad hæc cum
non ob potentiæ defectum,
natura Patris et Christi sep
ad extra sunt indivisa, ad in
bus non, et Filius potest glori
Pater et Filius non procedun

R. Nulla est exceptio, q
quod possit a seipso facere
Pater hic non potuit en di
Joh. 5. 19. 20. quod
suscitatus, et quæ Pater de
operatur quasi exemplar fi
tatur. Et non indivisibilita

Adstruunt locum Heb.
contra nos non est, sed nos
ex ipsius professi omnes sum

Dno sunt loca in Sacra quibus Xtum suam Ecclesiam astruere; sed in illis locis non habetur quod Chs de se asseruit, et tria loca ubi verba sunt, quam in illis tantum et tot clarissima Sacra loca possent evertere; hæc loca sunt Joh. 2. et 10. cap. quæ, ut alibi de Trinitate satis expeditius.

Cum itaq; Chs omnia habuerit à Deo Patre, hinc etiam Chs sua opera et facta, non sibi attribuit, sed Patri tanquam primario auctori. Joh. 5. 19. et 30. 36. c. 8. 28. c. 10. 25. ~~Act. 2. 22. c. 10. 38.~~ c. 2. 22. c. 10. 38. ex his et similibus locis singula possunt nec ut argumenta. Unde Chs D. actionum et operum ad salutem præstantium non tam primariam quam meritoriam causam dicit, dicitur enim Joh. 1. 3. omnia per ipsum facta esse, sic 1 Cor. 8. 6. Eph. 3. 9 Col. 1. 16. Heb. 1. 2. dicit Deus per Chm mundum fecisse Heb. 1. 2. dicit etiam Deus per Chm sibi reconciliasse mundum 2 Cor. 5. 18. Col. 1. 19. 1 Cor. 15. 57. Considerat Chs tanqm media causa et actionum suarum dicit Patrem esse authorem.

Excipiunt ad hæc cum Dn. Non potest a se facere quicquam Joh. 5. 19 non ob potentiæ defectum, sed ob inseparabilitatem naturæ, quia natura Patris et Christi separari non possit, opera etiam Trinitatis ad extra sunt indivisa, ad nutum Patris à Patre potest generare Filius non, et Filius potest generari Pater non. Chs Salvator dicit Pater et Filius non pereunt,?

R. Nulla est exceptio, quia sic et de Patre posset dici nihil ipsum quoq; posse a seipso facere, quod esset absurdum si quis diceret. Oberet hic non primit enim divisibilitas naturæ sed potius divisitas, Ut enim Joh. 5. 19. 20. quod Filius nihil possit facere nisi videat Patrem facientem, et quæ Pater demonstrat ei. Ejus est divisitas, quia Filius optimo quasi exemplari videns, exemplar vivo divinum est ab eius imitatore. Non indivisibilitas naturæ est in causa.

Adferunt locum Heb. 1. 3. Portansq; omnia verbo virtutis sui. Contra nos non est, docemur hinc tantum esse Chi potentiam ut omnia ipsum possit omnes sunt administrate, quia datum est potestatem.

Adsta.

Adserunt enim Joh. 5. 19. — hæc & Filius similiter facit. Atqui Pater facit ex se. Ergo & Filius. Prob. quia ut videt Patrem facientem sic & facit.

R. Similitudo, hæc operandi non est in principio operandi, sed in esse existendi, non enim dicit hic ut qua potentia Pater facit ea & Filius faciat, quod patet ex eo quia dr. Pater ostendit & unde hæc operatio sit per imitationem, imitatio vero dependet ex exemplari. Et inde non patet quod Christus a se operetur ut Pater, sed potius dependendo ut ab a Patre.

Quartum Argumentum ducit ex locis ubi Christus Dominus orationem fecit Patri. Et non est Summus Deus. Conferatur Mar. 14. 35. 39. Luc. 3. 21. c. 6. 12. c. 9. 18. 29. c. 11. 1. c. 22. 41. c. 23. 34. 46. Joh. 14. 16. c. 17. totus. Heb. 5. 7. Ex quibus patet quod Filius non sit ejusdem naturæ cum Patre, quare enim orasset Patrem si fuisset ejusdem naturæ. 2. patet quod non sit Summus Deus, quia hic nullius auxilio indiget. 3. patet quod Filius non potuit facere, quia petiit a Patre si enim potuisset facere quare petiisset a Patre? Confer adhuc et vide unam orationem Christi Domini quæ extat Matth. 26. 39. 42. 44. Pater mi si possibile est transeat a me — non sicut ego volo. Deinde patet quod dicta fuerit a Voluntas Patris et Filii, quia dicitur: non mea sit voluntas sed tua. Et non idem numero Deus est cum duabus quod potuisset videri ut una voluntas alteri fuisset contraria ex textu, sensus enim ejus bonus diceretur; non mea sed tua voluntas fiat, quando fronte te D. Christus voluntati Patris subscribit. 2. patet dicta actus, Filius enim oravit, Pater audivit; Voluntas Patris fuit norma, Filii Voluntas seipsam accommodavit norma, quæ tamen in Deum humanitatem cadit.

Excipis: Oravit Filius secundum humanam naturam?

R. Quod orare non est naturæ, sed personæ, agere enim est suppositi, id est personæ. Deinde Filius oravit, quia compellat Patrem. Filius non est natura sed persona, et quidem juxta Adversarios hypostasin divina: Et si Filius divina persona est talis est qui dependendo se habet a Patre.

Fuse esse etiam id
sed referend ad Patr
objectum args sup
Joh. 14. 1. Non tur be
Et gri in Chm cred
Unde Chs Dominus
Ais: Sed in tal
R. Chs, ego dicta
in hunc gri misit me.
dicat in quo termin
naturæ non misit hunc
Chs media causa pe
Excipis: Cum dica
dit sed in hunc gri
litarium fidei nostr
Rat Si Chs eet so
negaret se ee obje
ret gris et ultimus
pretium et fidei unu
tantum particule
Quintum Arg
oribus, apellatis ob
Chm alienæ Dei
Dicit Filius
17. Eph. 1. 17. Heb. 1. 8.
habet Deum. Filius
Ais: Habet
R. Is habet De

Hinc esse etiam id quod etiam nostre fides non terminatur in Chō, sed referatur ad Patrem tanquam ad ultimum principium & fidei nostre objectum ergo supra. Vid. Joh. 12. 44. 1 Pet. 1. 21. unde etiam Chs dicit Joh. 14. 1. Non in me credit qui Jesum credit sed in illum qui misit me. & in me credit qui videt me videt & illum qui misit me. Et Augustinus: Non in me credit fides illius non terminatur in me, sed in Patre. Et qui in Chm credit fides illius non terminatur in Chm, sed in Patre. Unde Chs Dominium refert ad gloriam Dei Patris. Phil 2. 11.

Atis: Sed in talibus locis est sermo de natura Christi humana?

R. Esto, ergo dicta Christi natura non erit objectum fidei ergo spei nostre, dicit enim Chs: Qui in me credit non in me credit, sed in illum qui misit me. & in me non terminatur illa fides, quia aperte dicit in quo terminetur, nempe in eo qui misit ipsum. Atq; dicta natura non misit humanam & Filius sic sum non misit. Est ergo Chs media causa per quem credimus & oramus ad Deum.

Excipis: Cum dicit D. Chs: Qui in me credit & non in me credit sed in illum qui misit me, propterea dicit, quia Chs non est solitarium fidei nostre objectum, sed una cum Patre.

Rat. Si Chs esset solitarium vel ultimum fidei nostre objectum, & negaret se esse objectum fidei & ultimum scopum. 2 Non in me esset quis si ultimus scopus nempe meus. 3 Objectum nostrae precum & fidei unum est, & non plures. Et non est Chs fidei nostre tanquam particulare aliquod objectum.

Quintum Argumentum formamus ex Patris istis descriptionibus, apellationibus, atq; attributis Scripturae, in quibus Patri & Chō aliqua Proprietas tribuitur, scil.

Quod Filius habeat Deum. Matt. 27. 46. Marc 15. 34. Joh. 20. 17. Eph. 1. 17. Heb. 1. 8. 9. Apoc. 3. 12. Hinc jam: Summus Deus & habet Deum. Filius habet Deum. Et Filius non est Summus Deus.

Atis: Habet Filius Deum sed quoad humanam naturam?

R Is habet Deum qui est Patrus. Joh. 20. 17. Qui Patrem habet Filius

Filius est, Filius non est natura humana, sed divina et humana, at divina et humana natura est persona. & exceptio nulla est.

Quin et in Coelo existens Chrs D. Deum appellat Deum suum. Apoc. 3. 12. Sine dubio in Coelo non beatus est Chrs Dñs humanam naturam sed ut Rex gloriosus.

Deinde Chrs dicit esse Dei. Qui Dei est non est Summus Deus, quia diversus est a Deo, imò non tantum hoc sed nec est Summus Deus, quia Dei est. Eminentia illius est in cujus potestate est alienis. Chrs et post glorificationem dicitur esse Dei. 1 Cor. 3. v. 23. & 8.

Alis: Dei est secundum humanam naturam?

R. Totus Chrs est Dei non pars. Vt enim, noster Christus, ita est Chrs Dei, At non vt Summus Chrs. & hi pars Chri tantum est Dei Xs ō est S. Deus.

Excipis: Ita est Chrs Dei ut Apli Corinthior. At Apli sunt 1 Cor. 3. 23. Omnia vestra sunt vestra Apollo &c. in bonum vestrum: sic fuerunt in bonum Corinthior. & et Chrs est, Dei in bonum Dei.

R. Recte, nam si, ut urges, actiones Christi tendunt in alium finem nempe Deum. & non est idem Deus cum eo, et hic interpretatio probis

Dicit Deus etiam Caput Christi. 1 Cor. 11. 3. Caput autem Xti Deus. Summus Deus non est caput. Filius est caput. & non est S. Deus.

Alis: Pater est Caput Chri quatenus est Mediator, non tantum inde sequitur quod Chrs non sit S. Deus; ad hoc enim ut alienis dicatur alicujus Caput esse sufficit ut is cujus est caput omnes suas actiones secundum ejus Voluntatem atqui ad gloriam modeler qui est caput, cum Xts Chrs omnes actiones ad nutum atqui gloriam Patris fiat, Pater dici potest Caput Christi?

R. Bene, qui actiones suas ad Voluntatem atqui gloriam alicujus componit non est Summus Deus. Atqui fecit se Christus ut Summus Deus nullius est Mediator, quia si est Mediator est inter Deum & homines, & sic diversus est a Deo. Verum ergo est quod Summus Deus nullius est Mediator. Ergo Summus

mus Deus [illegible] Mediator
a Summo Dei Veli Si
[illegible]erit Mediator, quod ab
Deus Summus
& dependet se [illegible] ab ex
2 Cor. 4. 4. Col. 1. 15. Heb. 1.
ge, & quem representat,
pe dependet ab exempl
humanam naturam es
fuerit hypo Dei 2dum
Deum, & illi ex eo, po
sit imago Dei, sed hoc e
ram est imago Dei & f
S. Deus non sit S. Deus est. R. Im

Sextum Argumentum
etiam alia possent resp
sectione distinguitur a
eo, quia distincta non
quia non sunt duo Summ
Filius dicit Dei Sermo
pud Deum, Joh. 1. 1. D
exiviste Joh. 16. 28. D
sedere ad dextram D
ram non est mihum dar
Joh. 15. 26. c. 8. 16. 29.

Excipiunt ad tal
Xti á Deo, non Trinit
bus a Patre diversa pe
R. Haec exceptio gra
nomen Deitatis Summ
ne unde sciam quod in
criterium, si stabit

mus Deus ber Mediatorem. Chs D. est Mediator. 1 Tim. 2. 5. & excludit
a Summo Dei. Vel; Si Summus Deus erit & idem cum Patre, & ipsius
erit Mediator, quod absurdum.

Deus Summus nullius est imago. Filius est Imago. & non est d.
& dependet se ber ab exemplari. Deinde est imago Dei in Xti bis,
2 Cor. 4. 4. Col. 1. 15. Heb. 1. 3. & non est idem Summus Deus cujus est ima-
go, & quem representat, Imago semper diversa est ab exemplari, & re-
spe dependet ab exemplari. Nec valet exceptio hic illa; quod Adam
humanam naturam est imago, non Adami Xtiam, nam ex dd Ver-
sarius hypothesi Adami humanam naturam non potest representare
Deum, & illi ex eo potius arguendus pro Chm Divinitate quod
sit imago Dei, sed hoc est pro nobis, & ego secundum divinam natu-
ram est imago Dei & sic dependenter se habet a Deo. Dis: Imago
S. Dei non nisi S. Deus est. R. Imago potius dicta est ab exemplari. & homines ad imaginem Dei S.

Sextum Argumentum ducimus ex illis locis Sacræ Scripturæ
etiam alia possent referri loca; in quibus Filius absq; omni ad-
jectione distinguitur a Deo. Si enim distinctio Pers non est idem cum
eo, quia distincta non sunt idem, & non idem non est Summus Deus,
quia non sunt duo Summi. Tales sunt loquendi formulæ in quibus
Filius dicitur Dei Sermo vel Verbum, hoc Verbum Dei fuisse a-
pud Deum, Joh. 1. 1. & Filius a Deo missus, Joh. 3. 17. Gal. 4. 4. & a Deo
exivisse Joh. 16. 28. & patris & a Deo descendisse. Joh. 6. 51. dicit
sedere ad dexteram Dei. Heb. 1. 3. sic dicit Chs sedere ad dexte-
ram non est alium dare. Matt. 20. 23. Confer. Matt. 19. 17. Heb. 5. 5.
Joh. 15. 26. c. 8. 16. 29.

Excipiunt ad talia loca. Homine Dei, esse dicari Filius distin-
cte a Deo, non Trinitas sed Patrem intelligit. & non est mirum si Fi-
lius a Patre diversa persona dicatur.

R. Hæc exceptio gratis assumitur, nam ex hypothesi adversarius
nomen Deitatis commune est Patri, Filio, & Spiritui Sancto, si commu-
ne unde sciam quod in talibus locis Patrem intelligat, deve aliquod
criterium, si stabitur hic illa ratio quia hypothesis adversarius ex-

corner, hæc adhuc nulla est ratio. Deinde Deus est unus in essentia et
trinus in personis. At ita Pater non est unus in essentia et trinus in per-
sonis. Ergo hus Pater non potest in talibus locis Deus dici. Deinde in tali-
bus locis cum dr Deus Filium dedisse ad mortem, & Deus misit Filium pro-
pris erit clarus? an quod Deus dedit Deum ad mortem, ? Deus misit De-
um pro nobis? Sane hic clarus et premia prorsus est satis abundans.

Satis hactenus probatimus ex S. Sacra Christum non esse Sum Deum;
circa quas probationes occurrunt quedam Exceptiones, de quibus nunc de-
cidi, et quidem Exceptio illa humanæ et divinæ naturæ omnibus nota
sunt quæ quia expedienda, licet supius bactenus expeditimus circa loca
allata, nunc tamen generalius expedienda. Exceptio talis est: Talia
loca quæ attulimus, de Chō d. dicuntur secundum humanam nam.

Verum si illa distinctio aliquid valet, et illa responsio aliquo nitit
fundamento, possumus de Chō quidvis negare. Si valet exceptio: Non po-
Chō omnia facere secundum humanam nam naturam, Pater major est Chō
secundum humanam naturam &. mihi etiam licet dicere: Ergo Chō non
est homo, non edit, non bibit, non crucifixus est, mortuus, resuscitatus &c
quia secundum Divinam naturam non est homo vel fuit, & non edit se-
cundum divinam nam. Possumus negare Chum non esse unigenitum
Dei Filium, quia non est talis secundum humanam naturam juxta
te, non est Deus summus Deum humanam naturam. Et quia ex hypo-
thesi Adversi. Chō duas hab naturas, quæ respectu unius naturæ di-
cuntur Chō competere, illa respectu alterius naturæ negabo de Chō,
et si locus erit in Sacra. Deinde illa exceptio non solvit difficul-
tatem é locis allatis, quia: Non potest de toto eid simpliciter negari id
de eodem toto simpliciter affirmari. et contra: Non potest de toto simpli-
citer affirmari aliquid, quod de eodem toto simpliciter negari potest. Jam
si de Chō simpliciter negatur quod quidlibet potest á te fieri, ejus contrarium
quod omnia possit facere de eodem Chō simpliciter affirmari et de eo
plici affirmari de Chō quod Pater major est ipso, simpliciter negari non po-

non potest quod Pater non est ipso major. Et non magis licet de Chō simpliciter affirmare ea, quæ illi secundum humanam naturam insunt, quam negare ea, quæ ei secundum divinam naturam insunt. Jam vero tantum prohibet de Chō simpliciter negari quod nihil possit facere, ni præter aliquid facere secundum divinam naturam, et quomodo præter simpliciter affirmari quod Pater major est Chō, si secundum divinam naturam major non est, sed æqualis, quia non potest aliquid de eodem simpliciter affirmari et non affirmari quia hic utrags Propositio vera erit; ut Pater major est me, Pater non est major me, dicit patricianus. Itaum, et contra, quod hic Vera in Sacra, et quid amplectar?

Adde: Si Filius est persona divinitatis; quod humanæ ejus naturæ competit de persona simpliciter effari non potest; sic humanæ tantum naturæ competit quod mandata Patris accipiat, et sit sub Xto, quomodo ergo simpliciter de persona affirmabo, quia persona ergo Xti? Persona Verbi est divina, quia Chūs non nisi tantum hanc personam. ergo Xti divinæ personæ nihil competit ad unum humanam naturam, imō de divina persona non potest affirmari quod eidem directe repugnat. Filius est D. persona, Atqui persona ipse Chūs affirmat quod mandata accepit & exceptis nullae.

Hic iterum transeunt ubi solent ad ambiguos terminos scilicet communicationem idiomatum seu proprietatum. Mirum est, cum doctrina Trinitatis sit supra captum rationis ubi ea nihil valet, quod tam multas habeat distinctiones, sed partim non mirum, quia cum restringant quærerunt effugia, quæ Rationi repugnant, Sacræ Vero injecta sunt, cum ergo ex ratione petant eandem ratione expellendam. Per communicationem proprietatum s. idiomatum intelligunt, ut proprietates alterius operationes unius naturæ de altera enunciari possint propter unitatem istam duarum naturarum et gradi permixtionem; hinc est quod dicant alexandrum Summum Deum esse hominem et hominem esse S. Deum, Ricardus Gerardus Tom. 2. Loc. 4. C. 8. Sect. 148. hinc etiam dicunt quod Maria sit Deipara. Sed

Sed ex ista communicatione idiomatum videri potest quam absurda sequantur; si enim dici potest: Deus est mortalis factus, deus mortuus est propterea quia humana natura divinae communicavit mortalitatem cum humanae naturae propietas sit mortalitas. Vel dici potest quod Deus est mortuus propter communicationem humanae naturae; ita etiam dici potest, homo Jesus Christus non est mortalis propter communicationem divinae naturae, si tam arcta est unio ut una natura proprietates alteri communicare; ita et altera &c.

Sic dicunt etiam quod Christus per se non humanam naturam adorari non potest, sed propter communicationem idiomatum quod natura divina communicavit humanae. Sed ut divina natura communicavit humanae adorabilitatem, ita et humana natura divinae communicavit inadorabilitatem, eadem enim est ratio. Et an adorandus est Christus vel non? Sic potest dici secundum utrumque nam quod Christus adorari potest, et adorari non potest. quia Christus humanae naturae divina communicavit inadorabilitatem, secundum humanam tamen potest adorari, ut jam in Christo; Divina natura adorari non potest quia humana natura communicavit ei inadorabilitatem. Quid ergo sic secundum?

Est etiam alia Exceptio, cujus etiam feimus mentionem in nostro Tractatu, scil quod nomen Dei aliquando personaliter aliquando essentialiter accipiatur in Sacra. Et ut exigitur scientia inter praecipua possit, cum nomen divinitatis de singulis Trinitatis personis praedicatur, stat unam tantum personam de qua scil agitur, et tunc accipitur Deus personaliter; quando autem finis designatione personae ponitur tunc designat essentiam vel totam Trinitatem, et tunc ponitur nomen Dei essentialiter; sic cum Dr. Deus creavit coelum et terram, ibi nomen Dei accipitur essentialiter, cum vero dicitur Pater est Deus, Filius est Deus, Spiritus Sanctus est Deus, tunc personaliter.

Ad intellectum hujus dubii hanc distinctionem ad solvenda argumenta, quae sunt: Unus ille Deus est trinus in personis. Pater est unus, sed

ille Deus. & Pater est trinus in personis. vel: Pater non est trinus in personis
Unus ille Deus est trinus in personis, & Pater non est unus ille Deus.

Sed hujus distinctionis ut et aliarum nullum est fundamentum in scriptura,
excalpserunt enim tantum propterea ut opinionem suam defendere possent,
et non propterea tales distinctiones ad Christi sunt accersitae et offerunt, sed
quia constringuntur.

Quare sic argumentor: Vox Dei quando personaliter accipitur, an distinguitur a voce Dei essentialiter accepta aut non? aut si vis clarius:
Personalis iste Deus aut alius est ab essentiali Deo aut non? si prius:
quare distinguis? si prius: & plures erunt dii non unus. Sed R. des:
Plures personaliter non essentialiter, R. Sufficiat etiam si personaliter dicas plures Deos, absurdum dicis, Deus enim omnimode unus est,
et isti personales dii vel erunt vere dii vel non? si non, quare apellas
Deos? si erunt, ergo plures erunt dii. Deus tantum unus est nec
est non plures; sane cum de aliqua Divinitatis persona asseris quod
sit Deus, definias quid sit Deus? Aut id significabit nomen Dei quod
alias scire soles aut non? Si non id, quid mihi refers? si id:
Pater est omnipotens, tres summum, sic Filius et S. Spiritus sunt omnipotentiae; summa, & nullum est tres summum, quia tria summa duo
impossibile. Unde facile intelligi potest quid sit illud quod in Athanasii symbolo legitur: Pater est omnipotens, Filius est omnipotens, S.
Sanctus est omnipotens, non tamen tres omnipotentes sed unus; sed
sane simul tria sunt tria et non unum.

Deinde quomodo tandem definis Deum? Sine dubio non negabis,
sed dicet; unus in essentia, trinus in personis, quamvis vix hic possimus videre quid utrumque respondere aut illi Veritati capiat. Licet tamen definiat; unus in essentia, trinus in personis, & Pater non est
Summus Deus Filius non est S. Deus. neque S. Sanctus.

Adde: Ille personaliter Deus aut habet omnia divinitatis attributa legat.

separatim ab alijs personis aut Spu talis una & conjunctim habet.
Si prius: & tres erunt Dii, attributa enim constituunt ipsum Deum.
Si post: ergo relata haud personam erit Deus per se, quia relata
per se habebit attributa divina. Hinc jam cum Patre creasse
Coelum et Terram, aut solus Pater creavit, aut una cum Filio et S.
Sancto? Si prius: & solus Pater erit creator, et non Filius, nec San-
ctus pneuma Patrem. Si post: & nulla haud plusquam erit creatrix; Quod
enim Causae Socia agunt, id singuli agentes non potest. v.g. si in li-
bram ponderis injiciatur, ibi illi pondus attribui potest quod depresse
est libra, non alicui parti

Deinde cum Pr: Pater est Deus, Filius est Deus, Sanctus est Deus,
Filius aut hic essentialem aut non. Si non, jam non est Deus, frustra
etiam personalem Deum apellas. Si hic, ergo non tantum personaliter
sed et essentialiter est Deus.

Est etiam exceptio illud aliqua, ut in locis 1 Cor. 8. 6 Joh. 17. 3.
ubi et similibus in locis dicunt nomen Patris accipi essentialiter, et si-
gnificare totam Trinitatem, ut: Nobis unus est Deus Pater. i. Pater
Filius, et Sanctus; aliquando vero dicunt nomen Patris acci-
pi personaliter, et tunc notat solam primam personam.

Sed unde hoc constat, si dicas quia sic sic jubet, quia ita opinio fe-
lius non potest subsistere, negabo Consequentia me sic jubet, & sic est intelli-
gendum, et si nomen Patris intelligitur ita, quare non et Filii et
Spus S. sic non accipitur. Si vero accipiantur, sic semper confundes ter-
tiam personam aliter, an essentialiter accipiatur, nullum criterium dari po-
test

Excipiunt adhuc: Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, ad
intra vero divisa. i. est, Quicquid operatur ad extra de prima persona,
id etiam secunda et tertia persona operatur. v.g. extra Deum est
creatio, et providentia. & cum Pater creavit, et providet, tunc et Fi-
lius et Sanctus. Ad intra vero opera Trinitatis dicunt esse divi-
sa, id est. Pater generat. Sed Filius et spus S. non generant, Filius
generatur, Pater et Spus non generantur, Sanctus spirat, Filius et Patris.

Sed si op

Sed si opera Trinitatis ad intra sunt dicta, & etiam ni Tritte plures
unt essentiæ, persona cum sine essentia non gignerat. Hinc sic argue-
mentor; aut eadem est essentia aut diversa? Si eadem; ergo cum Filius
gignerat, & Pater ~~generatus~~, quia eadem est essentia, & Filius gignerat
se, quia eadem est essentia, & Spiritus se producit quia eadem est essen-
tia, imò non gignerent Filius, quia Pater gignerat, eadem vero est es-
sentia Patris quæ Filij, & cum Pater gignerat ex essentia Filius & ge-
neretur & non gignerat. Si diversa est essentia, & non sunt una eadem
quæ essentia in divinitate.

Si verò ad communem essentiam Trinitatis, ad extra omnibus per-
sonis sunt communia, quare non etiam opera ad intra? Dices: Quare
re non ascribit Patri Redemptio cum sit opus ad extra, vel Spiritui S.
sed Filio? Quare non ascribit Spir. S. prægnationem, quod Verbum perso-
nam assumit. Quare non dicit Filius, quod Spes S. major me est,
Atqui hoc est Verum Verbum humanam naturam? Quare non dicit hoc
etiam Spir. S. quod ipse ei omnia subjecit, non Pater. R. Talia vagi Spe-
ra etiam ad extra quæ non sunt communia omnibus personis, quia
Filius missus est Pater non, Spes S. descendit in specie columbæ, Pater
vel Filius non. Spes S. visibiliter venit sunt homines & Prophetæ, non
autem distincte Patris aut Filij; sic vagi nec hæc distincte prædicit.

Jam transeamus ad Argumenta quæ Adversarii solent
congerere ex Sacra ad probandam Christi Summam Deitatem.
quæ omnia ch exactè non pertimus, præcipua tamen hic excutiemus,
multa quidem sunt loca quæ citant adversi, nos etiam talia quæ
adferemus in quibus nullum illud fundamentum, quia tantum
ibi urget, hoc cum alio Scripturæ quomodo nostræ vel ipsorum con-
silietæ applicari possunt. & Argumenta in certas classes redigenda.

1 Class.

Ima Classis Argumentor erit ex istis locis quæ in V. Fœdere de Deo dicta R. Sin Nove autem Chro D. applicantur. Sen, ut illi loquuntur, ex istis Ppdicatis Dei, quæ eodem sensu quo de Deo attribuuntur, Chro D. etiam attribuuntur. Talia itaq; loca R. Num. 24. 6. coll. cum. 1 Cor. 10. 9. Psal. 67. 18. 19. coll. Eph. 4. 7. 8. 9. 10. Psal. 96. 7. coll. Heb. 1. 7. Psal. 101. 26. 27. coll. Heb. 1. 10. 11. 12. Esa. 8. 5. 14. coll. Luc. 2 34. Rom. 9. 32. Esa. 35. 4. 5. 6. coll. Mat. 11. 5. Esa. 40. a Ꝑ. 3. usq; ad 12. coll. Mat. 3. 3. Esa. 41. 4. c. 44. 6. c. 48. 12. coll. Apoc. 1. 18. c. 2. 8. c. 22. 13. Esa 43. 11. 12. c. 45. 5. 6. 24. 22. coll. Act. 4. 12. Esa. 45. 23. coll. Rom. 14. 10. Esa. 54. 5. c. 62. 5. Ose. 2. 19. coll. Mat. 9. 15. c. 25. a Ꝑ. 1. usq; ad 13. Joh. 3. 29. Eph. 5. 32. Esa. 61. 1. coll. Luc. 4. 18. & Jer. 17. 20. coll. Apoc. 2. 23. Jer. 31. 31. 32. 33. coll. Heb. 8. 8. 9. 10. Zach. 12. 10. coll. Joh. 19. 37. Apoc. 1. 7. Joël. 2. 32 coll. Rom. 10. 13. Malach. 3. 1. coll. Mat. 11. 10. Mar. 1. 2. cum itaq; Chus eadem habeat Ppdicata quæ Sum. Deus, colligunt eum esse Summum Deum.

R. Generaliter (1.) quod apud omnes tam Sacros quam Prophanos Scriptores & Authores usitatum est verba de alio ad eum suam accommodare, ut ut primi illam sententiarum Authores ne cogitaverint quidem de rebus ipsis quibus dein de applicantur; & hoc tamen maximè cum non tam probare volunt aliquid, quam illustrare, licet etiam probandi causa talia dicteria nonnunquam soleant adferri. Id usu sit ubique quod sæpe citantur sententiæ antiquæ, ut ut forte inverse & alio sensu quam antiqui protulerunt.

(2.) In Sacra etiam eadem, quæ de aliquo dicuntur sæpe dictis applicantur, & quæ in V. T. dicuntur de aliquo, in N. sæpe dictis applicantur, non propterea ut innuant etiam Prophetas iisdem de rebus & personis fuisse locutos, de quibus ipsi loquuntur, & quibus applicant, sed ut ostendant aliquam esse similitudinem & consensum inter res Ppositas atq; Ppositas, videlicet loca. Mat. 15. 7. Mat. 24. 16. Rom. a. 24

2. 24. c. 3. 4. c. 9. 20. hinc pa
rælitis ex Ægypto, hinc
via ut Moses Deum exqui
Deus sint primaria causa, d
à Mose ducens est populu
c. 19. 6. — dedite in lucem gt
idem tam de bonis respicien
idem omnino bonis applica
quia subordinati subeunt d
lucem Evangelii ad finem te
distasis tribuit ob aliquam
ge Deut. 30. 10. 11. 14. Rom.
sic quæ Psal. 18. 5. de Coel
Prædores. Rom. 10. 18. 1 Tim.
mentibus dicunt, ea gloria
9. 9. sic 1 Tim. 5. 18. sic quæ
applicant angelis Heb. 1. 7.
Israelitis ex Ægypto, id
exidium vobis Hierosolym
titus Bethlehemi cæsis R
Rama, non Rachel, sed tam
sic itaq; etiam ob partam
applicant dictis in N.
Fit etiam interdum, u
figurate sensu dicunt de
sensu alias applicant, sic
Deo, id proprie in Chro es
di non multos gentes dare
Psal. 15. 8. de Davide &c.

2. 24. c. 3. 4. c. 9. 20. hinc ipsa propter subordinationem eorum propri. Is-
rælitis ex Ægypto, nunc Deo, nunc Angelo, nunc Mosi adscribitur,
via ut Moses dicat eduxisse populum Exod. 16. 3. Act. 7. 36. quia
Deus sint primaria causa, Angelus etiam ministerio usus est, et du-
ce Mose eductus est populus. Sic sensu literali dictum de Esaia,
c. 49. 6. — dedi te in lucem gentium, ut sit salus mea usq; ad extremum
idem tamen verus respiciendo ipsum S. Paulus ad Christum, de Christo dr,
idem omnino verus applicato etiam Paulo et Barnaba Act. 13. 47.
quia subordinati proxime dicti erant ipsis Judæis intendebant, ut
lucem Evangelii ad finitimos terræ adducant. Interdum eadem res
diversis tribuitur ob aliquam etiam similitudinem. Sic id quod de le-
ge Deut. 30. 10. 11. 14. dictum est, Rom. 10. 6. 7. 8. applicatur justitiæ fidei.
Sic quæ Psal. 18. 5. de Cœlis dicuntur, applicantur ad primos Evangelii
Prædicatores. Rom. 10. 18. 1 Tim. 5. 18. Sic quæ Deut. 25. 4. de bobus tri-
turantibus dicuntur, ea plurabus Evangelii Doctoribus applicantur. 1 Cor.
9. 9. sic 1 Tim. 5. 18. Sic quæ Psal. 103. 4. ventis et fluminibus dicuntur
applicantur Angelis Heb. 1. 7. Sic Ose. 11. describitur liberatio popul.
Israëlitici ex Ægypto, id Jesu Matt. 2. 15. Christo applicatur. Sic etiam
excidium urbis Hierosolymæ describitur Jer. 31. 15. id applicatur infa-
mibus Bethlehemi cædis Matt. 2. 18. Atqui in Bethlehem non erat
Rama, non Rachel, sed tantum orbæ suos deplorabant Infantes.
Sic sæpe etiam ob partam similitudinem sæpe dictum sæpe Vet. T. ea
applicantur dictis in N. T. rebus.

Fit etiam interdum, ut quæ in V. T. nimis dilute et quasi
figurate sensu dicuntur de aliquo, ea sub N. T. vero et proprio
sensu aliis applicantur, sic v. g. sic quod Psal. 2. 6. dicitur de Da-
vide, id proprie in Christo est impletum Act. 13. 32. quia Da-
vidi non multæ gentes dare erant in possessionem, d. Christo Deus. sic
Psal. 15. 8. de Davide dr, quod non derelinquat Deus animam e-

ejus

fis in inferno, sed sanctus David et mortuus est, nec est resurrectionis ejus
id proprie in Christo impletum est Act. 2. 26. sed Act. 13. 26. applica-
tur ad omnes homines resurrectioni Christi, sic quod Esa. 42. Ecce
Ezech Exere ad me Virginis. atque prius de ea nascitura minus di-
luto sensu dictum, id impletum est in Christo Matt. 1. non minus et
exilio sensu potest applicari quod ejus Exere Virgo, pulchrum
manuel vocet, sed ea phrasis sensu in Christo impleta sunt.

Sic interdum quae in V. T. plenius sensu dicuntur, in N. mino
plene et magis exili sensu adferuntur, aut tabulae ad alium mate-
riam atque subjectum applicantur ut cum de Christo dicunt
in lucem gentium, id applicant Paulus et Barnabas Act. 13. 47.
sed non tam in excellentissimo sensu quae Christo, et ut plurimum loca
ex V. T. in N. citata alio sensu proferuntur, aut tabulae ad alium
materiam atque subjectum applicantur. confer. loca. Exod. 16. 18. coll.
Joh. 6. 31. Ezech. 16. 18. coll. 2 Cor. 8. 15. Deut. 4. 24. coll. Heb. 12. 29. Deut. 27.
26. coll. Gal. 3. 10. Josu. 1. 5. coll. Heb. 13. 5. 2 Reg. 7. 14. coll. Heb. 1. 5.
3 Reg. 19. 10. 18. coll. Rom. 11. 3. 4. Psal. 2. 1. coll. Act. 4. 25. Psal. 8. 5.
coll. 1 Cor. 15. 26. Heb. 2. 8. Psal. 15. 8. coll. Act. 2. 25. Psal. 21. 19. coll.
Joh. 19. 24. Psal. 21. 19. coll. Joh. 15. 25. Psal. 49. 10. coll. Joh. 13. 18. Psal.
43. 22. coll. Rom. 8. 36. Psal. 44. 7. coll. Heb. 1. 8. Psal. 85. 10. coll.
Joh. 2. 17. Psal. 68. 10. coll. Rom. 15. 3. Psal. 68. 29. coll. Matt. 27. 48.
Psal. 87. 6. coll. Joh. 10. 34. Psal. 88. 29. coll. Act. 13. 22. Psal. 96. 7.
coll. Heb. 1. 6. Psal. 108. 8. coll. Act. 1. 24. Psal. 109. 1. coll. 1 Cor. 15.
25. Heb. 1. 13. Psal. 109. 4. coll. Heb. 5. 6. Psal. 117. 22. coll. Matt.
21. 42. Act. 4. 11. Rom. 9. 33. 1 Pet. 2. 7. Esa. 1. 9. coll. Rom. 9. 29.
Esa. 21. 9. Jer. 51. 8. coll. Apoc. 14. 8. Esa. 28. 11. coll. 1 Cor. 14. 21. Esa.
40. 3. coll. Matt. 3. 3. Esa. 49. 10. coll. Apoc. 7. 16. Esa. 51. 11. coll. 2
Cor. 6. 17. Esa. 52. 1. coll. Apoc. 22. 17. Esa. 59. 20. coll. Rom. 11. 26.
Esa. 60. 11. coll. Apoc. 21. 25. Esa. 64. 4. coll. 1 Cor. 2. 9. Esa. 65. 12. coll. Rom.
10. 20. 21. Esa. 66. 24. coll. Marc. 9. 45. Jer. 31. 9. coll. 2 Cor. 6. 18. Jer. 51. 8.

51. 8. coll. 2 Cor. 13. 2. Ezech. 3. 1. coll. 2 Pet. 10. 9. Ose. 10. 4. coll. Luc. 23. 30. Ose. 13. 14. coll. 1 Cor. 15. et. Amos 9. 11. coll. Act. 15. 16. Jonæ 2. 1. coll. Mat. 12. 39. et. Zach. 11. 12. coll. Mat. 27. 9. sane si locis esset declarandum sunt infinita loca, ex quibus pate, quod qua in V. T. dicuntur de aliquo, ea in N. T. alios personis, aliosq; sensu applicantur.

(3.) Est cognus canus qua ratione citentur loca V. T. in N. Nonnulli Patres Scripturi quam Sacri Scriptores, hoc causa minus scite verba sententiola integras et prolixas sententias volent adducere, ita ut integrum quod adsumunt ex V. T. in N. non pertineat ad materiam sed tantummodo pars aliqua, sed tamen nolentes contextum dicere integrum sententiam adsumunt, sic Matthæus c. 12. 18. adsert ex Esa. 42. ubi Christus tribuitur v. 18. ut manifestum hunc faciunt, jam valuisse hoc Matthæi impletum esse id quod dixerat Esaias quod non eluxabat ac proinde ad intentionem Matthæi solum v. 19 facit, totum tamen contextum adsert. sic etiam Petrus Apostolus Act. 2. 17. 18. probare conatur Sp. S. effusum esse hoc Apostolis ex Joël. 2. ad cujus testimonium pertinet v. 17. 18 at annexum totum contextum adsert. sic etiam Act. 2. a v. 25 26 ex Psal. 15. multa loca citantur ad ostendendum id quod Christus non manisteste potuit manere in morte, cum tamen Christus v. 27. respicit intentionem Apti. sic Heb. 1. 9. ostendere vult Apostolus Christum Mediatorem filium factum esse Angelis, ad quos materiam non tendit v. 9. at annexa quoq; contextus ita scripsit ex Psal. id etiam adsert. Patet ergo hinc quod hi alleganda totius contextus adscribatur ex V. T. dicti sententiæ contextus Scripturæ materiæ non semper hi applicandus. Hinc dixit Bellarminus lib. 2. de Purgatorio. cap. 5. Lectio potest unam ergo ultra scripturæ sanctæ totam quidem legere et

Quare Veri tum Sacri quam Scripturi Scripturas ea lex. Hinc dixit Bellarminus, Lib. 2. de Purgatorio. secundi vi; Cap. 5. Lectio propter quam ergo alteram scientiam, intentum totam periodum perlegere.

spectantia ut aute quod integras Scripturas proferant, & etiam in alio a-
liquando sensu ad alia applicent. Sic propterea ut ostendant non ipsos
tibus sic stisse locutos, verum & antiquos, ut sic majorem hanc divi-
nae Scripturae auctoritatem, & quod etiam ipsi Deo sancti viri in an-
tiquo Scriptis; Unde etiam cum Apli ~~cum~~ Vetustissima plerumque
in Prophetis sæpe adferunt ex Prophetis totum etiam contextum
& integras periodos, licet aliquando tantum aliqua parte indige-
ant, & huc materiae applicent, quia maxime eo ipso hanc dictam
illustrant, scriptisq; hinc auctoritatem conciliant.

(4.) Quid de locis, ex V.T. allatis & in N. Christo applicatis
statuendum? Sane etsi omnia loca & testimonia ex V.T. allata in N.
Christo applicarint, inde tamen non sequitur Christum esse S. Deum, ex eo
enim quia in V.T. de Deo Patre dicta sunt, non recte infert Christum esse S.
Deum, sed hujus illa applicatio & accommodatio propter magnam inter De-
um & Filium similitudinem & conjunctionem vel etiam subordinationem,
conjunctio in eo maxime cernitur, quod Deus omnia quae ad salutem spe-
ctant, per Filium perficit atq; perfecturus est, ipse enim dedit Filio po-
testatem sapientiam, & jam ita conjunctus est etiam Filius Patri potestate
sapientia atq; cultu, ut si quid contra Filium committatur, id etiam commit-
tatur contra Patrem propter subordinationem in eodem negotio, Christus
est tanquam causa ministerialis, Pater vero ut causa principalis.

Si id quod de Deo dicitur in liberatione populi Israel: ex Aegypto appli-
cari potest Mosi, quare Filio, qui efficacior fuit in domo Dei quam Mo-
ses, similia applicari non possint?

Ais: Atqui Deus non sibi socium, & salutem nostram solus sibi vin-
dicat, ut vid. est. Esa 44. 5. 2. 3. 23. Deut. 32. 27. 29. Esa 45. 5. 6. 22. 23.
24. 25. Joël. 2. 27. Zach. 14. 9. & alibi.

R. In his locis Deus se idolis opponit, quae cum non sint a Deo, nihil
sunt, & non illis Deus se opponit, qui tus gratiam suam largitus est.

Deinde: Haec loca tantum ostendunt Deum socio carere, quatenus Deo

De J. Ch

Des esse similem, non vero ne
& voluntatem suam effec
ad negotia sua peragenda
gelos qui sunt missi tractu
sic assumere potuisse. Ex
non assumit, non sequitur. D
sed potius contrarium, quod
& filium suum assumsit
tatum, non sequitur hunc
nis, vel esse socium causa

Exempl: Esa 42. 6. &
Christo dedit istum gl
gloriam & honorem ut ha
a gloria, cum enim Deus a
manet ea gloria, & jam cum
est non ita decedens, sed in gl
eum plenitudo dat.

Haec sunt frustra respo
Concludit ergo ex ordine
stat unus Christus, sicut

Sum ex collatione horum locor
Deus Israelis vel Dominus,
Q. Postremam ultionis proph
ultimo argumento ex tali hu
quod Deum attinet dicit
ut tutari velint. sed negan
Ubi hic Christus tutatus fuisse,
quam? Vox tutandi
tenda, ut salvus sit: quo
dum fecerint, & maxime
tutati sunt, ut patuit

Dei esse similem, non vero negant Deum instrumenta assumere, et per ea
ea voluntatem suam effectui mancipare, sape enim Deus in V. T. hos
ad negotia sua peragenda assumit, vnde et Angelos, in Nov vero et qui-
gelos qui sunt ministratorii spus Heb. 1. 14. quidni ergo etiam Filium
sic assumere potuisse? Ex eo tamen quod Deus quos dam in ministe-
rium assumit, non sequitur Deum socium hos, et ipsi similem aliquem,
sed potius contrarium, quod omnia alia ipsi subordinata sunt. Deinde
et Filium suum assumit per quem Heb. 1. 2. fecit et secula. mundum
pater non, non sequitur hunc equalem et quidem dignitatis esse cum Pa-
tre, vel esse sociam causam.

Exclipis: Esa 42. 6. et 48. 11. Deus dicit: Gloriam meam alteri non dabo.
Ergo Chro dedit istam gloriam. R. Verum cum Chro dat Deus
gloriam et honorem ut Heb. 2. 9. non dat alteri, sed manet Deo ho-
a gloria, cum enim Deus alteri dat gloriam non recusat hac gloria, sed
manet ea gloria, et sic cum Chro gloria et honore coronat, id factum
est non ita dedecens, sed in gloriam Patris. ut patet Phil. 2. 11. quam glo-
riam plenius dat.

Hæc sunt fusilia responsa ad priorem Obj. sin Particulari id fluxisse.
Accipit ergo ex ordine Num 27. 5. 6. coll. cum 1 Cor. 10. 9. Neque
tentemus Chrum, sicut quidam eorum tentarunt.

Jam ex collatione horum via argumentandi: Quum Israelitæ tentarunt eum
Deus Israelis vel Jehova, Deus Chrus tentarunt. Sed Chro est Deus Isra:
R. Antecedens ulterius probandum in exclusivis hujus Propositionis potest, quod
primum argumentum ex talibus locis formata habent quatuor terminos.
quod verum attinet dicit Apostolus: neque tentemus Chrum sicut quidam
eorum tentaverunt. sed negamus minorem. Negat Chrum tentarunt, non ne-
que hic Chro tentatores Christe, sed, ne quod tentemus sicut tentarunt, sed
quem? Vox tentaverunt non transitive sed absolute est accipi-
enda, ut sensus sit: Non tentemus Chrum sicut quidam eorum tentatio-
nem fecerunt, et maxime cum ipsi non tentarunt Deum sed et Christum
tentarunt, ut patebit Jer. 7. sic Psal. 105. 16. et 32. f. Objicies

Objicis: Tentare ne cogitari quidem potest circa objecto, ergo vox tentarunt non absolutè sed transitivè debet accipi?

R. Vnde nulla est tentatio circa objecto tamen hic terminus sæpe potest & simpliciter absolutè, sic Diabolus dr simpliciter πειράζων i. Tentator. Mat. 4.3. sic 1 Thes. 3.5. circa dubio est aliquod objectum quod tetet, tamen absolutè dr Tentare. Sic Jo. 10. dr Iregis nunquid tu es, & non est circa objecto, tamen absolute.

Vox murmurarunt etiam non est circa objecto, tamen absolute positè non exprimendo contra quem murmurauerint; et maxime hæc cum יהוה conveniat cum vocabulo Hebreo, quod sæpe murmurando se alicui opponere, etsi absolute prout sibi est satis commodus. Jam itaq; murmurando gesticulant Mysi & Aron Exod. 16. 2. Num. 14.2. Sic cum his loquendi formula est etiam apud Paulu Hebr. 3. 16. sicut 16. — sicut illi concupierunt. ita ut si ad Grammaticam rectitudinem transitivum esse potest, absolute tamen ponit, non enim addit quod concupierunt. Nec eadem mala concupierunt illi de quo nos hic monemur, sed illi manna pleni, libidum Ægyptiacum, & carnes more deorum edere solitas, ut patet Num. 11. 4. Concupiebant. Non monet Ægidius ut non concupiscamus ea mala quæ ipsi concupierunt, non licet nobis carnalia, libidum capere. sed alia. Sic cum dicit: Negs tentemus Chm. non dicit quod Chm tentaverint, negs enim potuerunt tentare cum adhuc non fuerit natus. Illi tentaverunt Deum & Mosen, quia Deus pr Chm dr V. T. non est beatus, sed in novissimis diebus, Hebr. 1.1. & tum temporis negs potuerunt tentare.

Ais: Tentarunt Chm pr communi cui orta idiomatum, i. dr: una natura aliquid communicant hinc inde. aliquas ypsilotes ut possit tentari. R. Humana natura hinc notionem sibi, & divina naturalis hinc inde nihil potuit communicare. Sanc 2da persona Trinitatis nusqm in Sacra Scrip. dr Chs; sed Filius simpliciter,

Si vero quis velit supplere illud tentaverunt, scilicet quod tentaverunt: id ex notissima & non controversa historia debet suppleri, constat enim Israelitas Deum tentasse ex Num. 21. Psal. 77. 8. Psal. 105. 14. 29. 43. ac similiter Negs tentemus Chm, sicut ipsi tentaverunt Deum. Psal.

Psal. 67. 19. Ascendisti in altum cepisti captivitatem. ℣. Collat. cum ad Eph. 4. 8. ℣. unde ita argumentantur. Deus quo sonat Psal. est hom. Deus. Atqui de Chro sonat ℣ Chris est Deus homo?

℟. Ascendisti in altum. Moyses cum arca proficiscebat similibus hortationibus compellat seu arcam, seu Deum cum arca. Num. 10. 35. Deus enim habitabat inter cherubinos. Exod. 25. 22. ℣ 1 Reg. 4. 4. ℣ 4. Reg. 19. H. 15. ℣. cum itaq; in Psal. dr Ascendisti in altum ℣ est quedam apostrophe, seu ad arcam seu ad Deum applicet cum arca, id tantum concedimus quod in Psal. citato est prophetia de Chro, eamq; propheticam in Chro completa. Actus ℣ Eph. 4. 8. id tantum innuit quod illa prophetia impleta est in Chro, sed non dicat quod illa ipsa tum temporis de Chro dicta fuerit. ℣ quod Chris tunc ascendisset in altum.

Quis ergo erit sensus Psalmi? Deus ascendit in altum in David. de cum hostes ei subjecit, in Chro vero ideo magis completa est, quia Deus majorem virtutem ostendit in Chro resuscitando ℣ glorificando prout Eph. 1. 19. dr. Tunc itaq; Deus ascendit in altum cum literali sensu subjecit Davidi hostes scil. Palestinas. Syros, Judmeos, Arabicas ℣ alios; Prophetice vero sensu applicari potest Chro cum Deus hostes spirituales scil. Diabolum, peccatum atq; mortem ei subjecit, sic itaq; applicari hic locus ad illum Chri. Hortatus cum resuscitatus ℣ ad gloriam evectus est.

Ais: Talis est hic ascensus quem ℣ fecit descensus, ℣ primum Filius descendit, ℣ ita tandem ascendit?

℟. Non dicit quod Filius é coelo descendisset in terram, sed in inferiores partes terræ ÷ in sepulchrum, ℣ hic optimus est sensus ℣ 10. 11. ÷ Quicunq; ℣ homine liberatus est is est qui mortuus est, ℣ qui descendit in sepulchrum is est qui super omnia evectus est.

Sunt quidam qui ita interpretantur hunc locum, quod hic descendit Christus in inferiores terræ partes, cum mortuus est ℣ deinde cum resurrexit ℣ duxit illos quos in Christo ingressi sunt Mat. 27. 53. sic itaq; cum dr: Ascendisti in altum ℣ proprie non est intelligendum, de cum ascendit.

nec asclusus nec desclusus proprie competit, sed de eo est intelligendum quod tam glorioum se exhibuit quod hostes Davidi subjecit. Sed nec Chō competit ex Psal. citatus locus proprie, quia etiam juxta ipsos omnes erat incarnatus.

Psal. 96. 8. Adorate eum omnes Angeli ejus coll. cum Heb. 1. 6. ubi hic locus Chō applicat. Hinc, quem Angeli jubet adorare in Psal. is est Summus Deus. At is erat Filius. Ergo Filius est Summ. Deus. R. Negat minor. Ut intelligat hic Psal. objecta quod ipsa Deitas, humana natura assumpta, ut in Scripturis sæpe de ipsa Deitate praedicatur, Davidi hic implorium Dei et quidem implicii in ejus locutionibus manifestationibus, et tunc convertit se ad Angelos, aut ad Elohim ut in Hebræo habetur, jam per Elohim hic Angeli hinc Homines in dignitate constituti intelligantur, communis tamen opinio est quod Angeli intelligantur, et dicit: Adorate eum omnes Angeli ejus quæ verba Apostolus Chō Deo attribuit Heb. 1. 6. ut scilicet Angeli jam adorent Filium accepturus dixisset. Non ergo Scilicet Apostolus verba ea tunc temporis de Chō dicta finxit. sed jam introducit Deum de Chō eadem verba dicere sicuti ea in Psal. David inserit legit eadem verba, sed Heb. 1. Apostolus Deum introducit legentem.

Ais: Sic ridiculum esset Apti argumentum, quæstio hinc erat, an Filius Æstimetur sit Angelis? et Apostolus respondisset probaturus per illud testimonium quod Angeli jubentur Deum adorare?

R. Apostolus non hoc loco tangunam testimonium, sed tantummodo iisdem verbis Scilicet probare et declarare quod Filius constituta majestatis Dei, Angeli Ejus sint ministri et ad jussa ejus pendula obtemperi

Objectio: Deus in orbem terræ bis primogenitum introduxit, semel cum natus est, Deus cum glorificatus est. Ergo bis de secunda introductione, ait de glorificatione est sermo? R.

R. Quid tum? contra nos gnia ex tua hypothesi D a Deo. Et alius á Deo, et dixit: Et adorent eum omn non introducit nd orbem te et non est S. Deus. Intr resuscitando illum á mor introducens est nunc, cum cum tamen Scr et iterum one est sermo, ubi nisi ac si dicerit: Iterum dic

Psal. 101. 26. Tu coll. Heb. 1. 10. Hinc; Fi Apti est Filius. Et Ch

Ena ratione hic locus dum, quod Apostolus Heb Veteri, quod in V. T. Deu Scr Chō per Filium, quo Angelis, tanto etiam Fo ostendit Filium præstan Cap. 1. unde jam talia alt et creatri non competunt, Summus et creator.

Probamus id ex tex ena per hunc Filium D D. Chri Filius non est Su tutus, quem admodum e Hactes ejus est qui plenum resuscitatus est, unde

R: Quid tum? Contra nos non est, & eo ipso non admittit esse S. Dum, quia ex tua hypothesi D natus, primogenitus, & quidem introductus a Deo. & alius á Deo, et hic iste primogenitus distinguitur ab eo, qui dicit: Et adorent eum omnes angeli Ejus. Deinde Summus Deus non introducit in orbem terrae per alium. Sed Filius introductus est. & non est S. Deus. Introduxit itaque Deus Filium in orbem terrae resuscitando illum á mortuis & introducendo in Coelum. Aut dicis: introductus est tunc, cum manifestatus est orbi per missionem Sps. Sancti tum tu dic. Et iterum introducit? tunc non de duplici introductione est sermo, verum id cum aliqua trajectione est intelligendum. ac si diceret: Iterum dicit Scriptura Sacra.

Psal. 101. 26. Initio tu Dne terram fundasti & opera &c. coll. Heb. 1. 10. Hinc; Is qui in Psal. compellatur est S. Deus & Creator, Atqui is est Filius. & Filius est S. Deus & Creator.

Ea ratione hic locus intelligatur de sensu hujus capitis (omittendum, quod Aplus Heb. 1. post & seq. capite, fere ubique V. T. Veteri, quod in V. T. Deus locutus est per Prophetas & angelos, in N. T. per Filium, quanto Filius & Mediator excellentior angelis, tanto etiam Foedus N. excellentior est Veteri. Deinde ostendit Filium praestantiorem esse angelis. Varius argumentis in Cap. 1. unde jam talia attribuunt huic Cap. Filio quae Deo Summo & Creatori non competunt. & Filius de quo hic sermo non est. Deus Summus & Creator.

Probamus id ex textu, & quidem primo quia ex V. 1. Ea per hunc Filium Deus locutus est, Per S. Deum nemo loquitur. N. Ergo Filius non est Summus Deus. V. 2. Hic Constitutus, quemadmodum & Act. 2. 36. Constitutus Dnus dicit. Haeres ejus est qui plenum jus Dni habet in bonis ejus a quo haeres constitutus est, unde haeres jure civili quasi heres dr,

cum

Cum ego Christum constituit haeredem &c. Verus est, quod constituit eum Deum unius Hebr. 2. de quo verba est Matt. 24. 35. Summus Deus nullius est haeres, nec aliquis eum constituit haeredem &c. Si Chs Deus unius Testamenti haeres et Abrahae et haeres mundi Rom. 4. 13. Deinde Deus etiam 2. Pet. de hoc Filio: per quem fecit et secula i. mundum futurum &c. quo Heb. 2. 5. est Sermo. Nec Verus mundus per Chm ut Ministerialem causam non est factus, sed noster. Per Deum Sum. nemo fecit secula. Per hunc Filium fecit alter. &c. Vers. 3. Et figura substantiae ejus. et sedens ad dexteram majestatis. Deinde hic distinguitur a Deo Summo, is, qui est splendor gloriae alterius, et sedet ad dexteram alterius. Vers. 4. Tanto melior angelis effectus est. Et minor sunt angelis, quia posterior effectus est, sic Heb. 2. 7. eq. Si autem esset S. Deus, quare conferet Deus cum angelis, est enim extra omnem veritatem quod S. Deus fit posterior angelis; si Filius esset, deus ex ipsa natura esse sum. Deum, quia confert eum cum angelis, videret dubitationis ansam &c; Unde Augustinus Homilia 3. in Johannem inquit: Si dicitur Chs melior quam angeli, ridendum erat, incomparabiliter enim est melior ator major est omni creatura, per quem facta est omnis creatura. Deinde talis est hic Filius qualem Deus fuit advocari ab angelis Vers. 6. Et non est Summus Deus. Deinde Vers. 9. Dixit unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis &c participibus tuis. Finis S. Deum solus inquit, de quo hic est Sermo est unctus &c. S. Deus. Deus Sum. participes non habet, hic et hoc. Et non est S. Deus. S. Deus non habet Deum, hic Verum inquit est hic. Et Vers. 13. Ad constitutus ad dexteram Dei. Atqui Deum S. Filius constituit ad suam dexteram. Et hic Filius &c est Summus Deus. Qui Ille

Ais: Hæc dicunt de Chō secundum humanam naturam?
R. Hæc dicunt de Filio qui est hæc, qui fecit a sextis die ℣.
Atqui sola humana natura non est hæc ℣. Solus homo humanæ na-
turæ non convenit dicere: Ego ex illi in Patre & ipse mihi in Filium ℣.
His ℣ positis & pro fundamento positis, & his nihil additum pa-
ret ex his quod cui talia competunt ij non est Summus Deus. Tran-
seamus ergo ad ℣. 10. Et, Tu in principio Dñe terram fundasti &c.
Patet ex præmissis quod alius de hac creatur, quam de qua Ecclesi-
astica dicta sunt, uti etiam ex consequentibus. & ℣. 10. 12. de Patre &
non de Filio sonant, ac si diceret Apostolus; Tu Dñe qui hactenus
sic per Filium & cum Filio, qui cum unxisti te, tu es is qui in prin-
cipio velum & terram fundasti, ita ut Apostolus gratiæ in admiratione
raptus, de tam eximio opere quod præstitit Deus in Chō exclamet
cum ℣. Apostolo de quodam dicit ad Deum Patrem, ac si diceret:
In admirationem raptus tuum quanta cum Chō fecisti, sed non est
mirum, quia tu es Dñe qui initio velum & terram fundasti. &
hic sit sensus & hic locus non ad Filium sed ad Patrem referatur pro-
bit contextum attente legenti. Nam in Ecclesiasticis dicis considerat
ut legentes, exclamans Deum intuita Patri ascribit, quæ Patris digni-
tas describit.

Objectio. Non de Patre sed de Filio hic est sermo, quia
hæc verba ℣ius sunt non ut tua, sed ut Psalmis? Deinde par-
ticula & quod hic testimonium Psalmis conjungat cum superioribus
testimoniis, in illis Jesu Filius congellat. & etiam hic testimonium
petunt ad Filium? & nec opus fuisset particula & si esset Apo-
stolus, sed immediate subjiciendum erat: Tu Dñe in principio

R. Non est magis absurdum mihi de Deo mihi præsentiri quæ
libi de Divina natura, & de Filio mihi quæ ad Deum Pa-
tre

plus transire, quam ibi de humana nra ad Divinam transire, nam Ecclesia dias petivere ad humanam Chri nram, hic ang transij ad Divinam. Sed quod ad rem, in Ps. 1. statim sermo est de Deo, deinde testimonium Script. S. adfert, quomodo Deus Filium exaltavit? & eadem testimonia tantum ad conjungend per particulam & nra Xpi persone; similis transitus est de una persona ad aliam á Ps. 7. ubi de angelis est sermo, in Ps. 6. adfert iterum testimonium de Filio tamen addita particula & Illudetiam de suppleri debet, ut sensus sit: Et Scriptura dicit. uti in Ecclesiis fit. Ps. 5. 6. hic etiam Gal. 3. 6. Eph. 4. 1. C. 5. 14. hic itaq; illud & non significat id quod di Verbo plus sonat conjungant, sed quod illa quæ á S. Sacra dicit. si hic authoritas placet quod particula & pro nectendi Ecclesiis cum sequentibus, nihil absurdi erit, & tunc hic erit sensus: Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus & Et tu Domine qui unxisti-sti nihilominus tecum fundasti & Et talem interpretationem absurdam non esse docent exempla, cujus etiam Ps. 6. habet exemplum; in Psalmo enim non stat particula & sed tantum dr: Adorent eum omnes Angeli, hic tamen præponit: Et adorent eum omnes Angeli. Interim & si in præcedentibus nihil de Deo diceret absonum tamen non esset hic Deum compellare.

Esp. 8. 14. hic est sermo de Deo quod erit lapis offensionis & que verba applicant Chro Dno. Luc. 2. 34. sic Rom. 9. 22. et 1 Pet. 2. 5. 6. 7. 8. — — Et lapis offensionis, & petra scandali his qui offendunt argumentantur: Qui apud Esaiam dr futurus lapis offensionis is est Deus Israëlis. Atqui Chus factus fuit in lapidem offensionis & Ri. Vti similia argumenta, ita hoc quoq; est genuina Elenchi; aliter enim apud Esaiam dr Deus lapis offensionis futurus, aliter Chus talis lapis est factus, unde jam negatur Minor, ut iste lapis

pis offensionis de quo
de Deo dicta non in
quia qui impingit
Esaiam citatus ad hunc
dominus Israël, & de
in capitibus ad hunc
capitibus instabat,
Altera domus est
inde obstare tantum
impingent in lapid
ipsi in capitibus
lapidis offensionis qui
talis est lapis offens
ruinam & offensionem
sicut etiam Chus
Esa. 35. 4. &
ducet retributionis,
ribuit oculi caecor
Hinc; cujus adventus
ventus praedicit. &
est quod & apud Esa
R. Verum haec pro
tempore liberationis
& praedictiones sub
etiam hic est & dicitis
sunt typus spiritual
alis nostre per Chum
ut de ista liberatione
ex Xpus plurimis,
hystorica & in hom

pris offensivis de quo Esaiæ 8. Christi facta. Cæter. Verba eadem de Deo dicta non incommode potuerunt & possunt applicari Christo D. quia qui impingit in Christum, impingit etiam in Deum. Et locus apud Esaiam citatus adhuc olim impletus est, est enim ubi sermo de utriusq; domibus Israël, & de captivitate utriusq; domus, quod utriusq; populus in captivitatem abductus est. Altera domus est Judæa, cujus captivitas instabat, quare etiam plurimis ejus captivitatem denotat. Altera domus est Judæa, cujus captivitas instans erat futura, ac proinde obstare tantum aliquid de ejus captivitate innuit. Et cum dr. impinget in lapidem offensionis, id impletum est ante Christum, cum ipsi in captivitatem sunt abducti. Deinde Alia est ratio istius lapidis offensionis qui dr Deus, alia illius qui dicitur Christus: Christus talis est lapis offensionis, qui ab altero positus & ordinatus est ad ruinam & offensionem, at Deus S. a nemine est positus, & aliter aliter etiam Christus dr lapis offensionis.

Esa. 35. 4. 5. Dicite pusillanimis — ecce Deus ultionem adducet retributionis, Deus ipse veniet & salvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum. hæc verba citantur de Christo Matt. 11. 5. (olim Rabbinis Finis; cujus adventus dicitur apud Esa. ij est S. Deus. 2 ij X. Christi adventus prædicitur. Ex eadem ut patet apud Matt. 3. tunc enim impletum est quod dr apud Esaiam. 3. Christus est Summus Deus.

R. Verum hæc prædictio Esaiæ complectitur tum suum tum tempus liberationis ex captivitate Babylonica; uti enim multæ aliæ prædictiones sub V. T. fuerunt de liberatione ex captivitate, ita etiam hic est dictus de captivitate Babylonica, quæ captivitas fuit typus spiritualis nostræ captivitatis, liberatio autem spiritualis nostræ per Christum futuræ liberationis; & quod vere hic sermo sit de ista liberatione patet ex v. 1. quia terra sic erat desolata ex Dei plurimis, unde jam qui liberati sunt ex captivitate Babylonica & in suam reducti sunt dicuntur redempti Jehovæ.

Cæter

Cæter Deus propiē descendere e Virgine non potest, ac proinde venire &
gnificat auxilio esse suo populo e vindicare hostes populi, uti hēt
Y.4. via de venire Deus cum liberat vel punit aliquem.

Ais: Temporibus Chri multus alius Venit ritu Chūs. Et temporibus
Chri Venit Deus Israēlis, qui se promisit Venturum. Ergo
R. Si ita placet, per Chrum Deus etiam Venit ad nos, h. e. auxilio fa-
ctus est nobis, Chūs enim est Emmanuēl = Deus nobiscum, natus n.
Chro sicuus quod Deus nobiscum est, i. auxilio est e hostes destruit,
Cæter Chūs tms qm Deus Israēlis, e pe illud venire nemo incar-
nationem intelligere potest, nulla enim ratio stylo id permittit; nēq;
Chūs potest Venire quoniam nondum erat incarnatus.

Esa. 40. a Y.3. usq; 13. Parate viam Dni e rectas facite &
quæ Verba Matt. 3. 3. Chro Dno applicant. Hinc, Cui via paranda
fuit ad Verbum clamantis in deserto est Deus S. Ergo Chro erat via pa-
randa. Ergo.

R. Quatuor sunt termini, aliud enim apud Esa. aliud apud Matt. acipi-
untur eadem Verba. Verba Prophetæ literaliter respiciunt ea tempora
bus Israēlitæ liberandi erant ex captivitate Babylonica etsi in patri-
am reducendi. ubi q; Prophetæ describere istam liberationem ita e
iisdem terminis, fuerunt populus ex Ægypto per desertum e alia deserta
est, ubi quem admodum, quia Deus præivit populo in columna nubis
e ignis, ita illa via Dni; ita etiam hic, quia Deus populum Ex-
duxit e reduxit, appellat Esaias viam Dni dicens: Parate viam Dni.
Verum spiritualiter respexit Propheta Messiæ tempora, quia Deus
per Messiam venturus erat, unde & Deus misisse Angelum qui Spa
rer viam, uti fuit Johannes Baptista. Malach. 3. 1. Ecce ego mitto
hic tempore est simul apud Matthæum, apud Esa. Ver de liberatione Ex.

Ais: Johannes multi riti Chro præparavit viam, Ergo hic
Parate viam Dni, ille Dnus est Deus Israelis!

R. Verum immediate soli Chro, mediate etiam Deo Johannes Ex.
parav.

paravit viam, quia Christus plenariam & legationem Patris gessit excellentiorq; fuit gratia quàm quibuscunq; Angelis aut Prophetis, & maxime quoniam tunc Deus erat in Christo 2 Cor. 5. 19. Quis mirum si etiam Deo Israëlis dicat Johannes mediate Viam preparasse.

Esa. 41. 4. Cap. 44. 6. Cap. 48. 12. Ego Dominus primus & novissimus ego sum & quæ verba Christo Deo applicant Apoc. 1. 17. 18. sic Cap. 2. 8. Cap. 22. 13. Mihi timere: Ego sum primus & novissimus, & vivus & Amen; Qui est primus & novissimus Deus sum: mus est. Seu: Qui est principium & finis Deus S. est. Ergo Christus est primus & novissimus & ergo Christus Deus Summus est.

R. Quatuor sunt termini, sed antequam ulteriùs progrediamur Videamus aliquid de Majore, Qui est primus et novissimus Deus sum. est. Verum est quod Deus sit primus & novissimus; principium & finis, A & Ω, si quis tamen urgeat ex his terminis non tegnitur Deum Summum & cum his actu includat, quem admodum enim dicit aliquis quod Deus est principium quia omnibus dat principium, ita etiam ego dico, Deus est principium quia habet principium; & Deus est finis, i. omnes res determinavit, etiam ego quidem, quare non ita explicas, Deus est finis, i. habebit finem. S. Deus & primus ergo & principium, & ultimus ergo & finem. Divide: Deus dicitur A & Ω, atqui hæc præcise & absolutè non sunt prima & ultima, verum tantum in Græco alphabeto, nisi nec ibi simpliciter esset ultima littera Ω. Et ex his vox Veritatis Isaiæ Dei æternitas angeli non potest, quis dicere quod Esaïam apud est semper sum. Deus est.

Quod vero Minis rem attingit, jam negat: Christus enim ob hanc causam est principium & finis quia Deus, Deus enim absolutè & principaliter est principium & finis ex quo omnia, Christus verò est principium & finis per quem omnia 1 Cor. 8. 6. Deus est principium omnium creaturarum, Christus verò tantum notat, Deus ita est primus & principium ut priorum ergò prin.

Aph. 1.
ac pronde venie ti.
hostes populi, ut hoc
ligulam.
ti Chris. de templis
rum. Q.
d nos, h. e. auxilio fa-
Deus nobiscum, natu n.
hic est & hostes destrui,
d ultimo nemo incar-
styli id permittit; neq;
renatus.
Dni & rectas facite &
Hinc, Qui via paranda
Ergoni Christo erat via pa.
Esa. alibi apud Mat. accipi-
respiciunt ea tempora de
Babylonica atq; in patri-
am liberationem ita &
desecta & alia omnes
ubo in columna nobis
e, quia Deus populo
ebus: Parate viam Dni.
tibi tempora, cum Deus
sisse Angelum qui ipsa
ach. 3. 1. Ecce mitto
Esa. Per deliberatione ips.
angeli Nam, & cum de-
chis?
etiam Deo S. Johannes ip.
præv.

principium non habeat, Chr̄s autem ita est principium ut principium habeat, ita est primus ut se priorem habeat, nempe Patrem, Apoc. 2. 28. sic Cap. 3. 14. & principium creaturæ Dei, vocat sibi, ubi etiam distinguit & a Deo, cujus est creatura est principium.

Ais: Quoniam eadem verba de Patre & Filio dicunt non possunt diversum esse sensum? R. Imò; eadem enim verba sæpe diverso sensu accipiuntur in scriptura, vide supra pag. 338. nic etiam eodem verbum diverso sensu accipit ut Joh. 1. 10. & 1. Cor non mirum si eadem verba de Patre & Filio alio atq; alio sensu dicantur, & principium quo respectu Deus & principium eodem respectu etiam & finis &.

Quomodo ergo Deus apud Esai. & primus & novissimus, principium & finis &. Etsi Deus ratione essentiæ dicatur & principium & finis & contra non est; observant tamen Viri Eruditi quod Deus apud Esaiam non ratione essentiæ & vel existentiæ & principium & finis & rationem habeat Deorum, Angelos etiam & homines immortales & futuros. & non potest ratione essentiæ vel existentiæ primus & novissimus dici. Dicit itaq; Deus apud Esaiam primus & novissimus & ratione operis beneficii, quæ cum populo suo Israelitico primus & novissimus exhibuit. Calvinus in Esa. 44. 6. & 48. 12. negat ibi agi de æterna Dei essentia, verum ita explicat quod Deus semper & si constet non sit variabilis ut homines, neq; suum mutet consilium, vide Œcolampadium in Esa. 41. 4. Chr̄s ergo primus & novissimus & dicitur respectu salutis nostræ, quod ille cum inchoaverit credendo, explendo, ita ut fuerit dux & consummator salutis nostræ, Heb. 2. 10. Principium vero & finis & Chr̄s non ratione essentiæ vel existentiæ, sed ratione officii Mediatorii, ita ut primus illud officium inchoaverit & ultimus perficiet, nullum enim successorem vel successorem habuit, quo respectu Heb. 7. 3. & sine Patre, sine matre &. Est ergo Chr̄s principium & finis Ecclesiæ Dei. Sic etiam Erasmus in Joh. 8. ait; Chr̄m principium & finem dici quia est Consummator Ecclesiæ quam primo adunatu constituit, postremo perficiet. Ais:

Ario: Si Filius est principium & finis, Ergo & N.T. Deus non erit principium et finis. R. Sane Pater non fuit Mediator, & ratione officii Mediatorii non potest esse principium & finis, Christo vero ratione officii Mediatorii & principium & finis; Potest tamen absolute etiam Patri principium & finis dici, quatenus Pater per Christum nostrum salutem procuravit, Filius vero quatenus nobis monstravit & primo viam calcavit, unde patet quod in his locis non de Christo absolute ~~principio~~ & ratione essentiae vel existentiae principii & finis & Nam Apoc. 1.18. de quodlibet Christo primus & novissimus, sed is qui est primogenitus mortuor & sed sanguinibus y. 5. Deus S. non sed sanguinibus Ps. & y.7. is qui pupugerunt, Deum autem humanum quis pupugit? sic Apoc. 2. 8. de primus & novissimus, sed is qui fuit mortuus & vivit. Et quemodocunque excipias exceptio nulla est, nam si dicas Verbum humanam naturam fuisse mortuum, tum sequeretur humanam mentem esse primam & novissimam; Si hoc est mortuus qui est primus & novissimus, Atqui humana natura est & mortua, & humana mens est prima & novissima. Si vero primum & novissimum dicas Verbi divinam mentem, sic dico: Ille est primus & novissimus qui est mortuus, de juxta te divina mens est talis, & divina mens est mortua. Sic y. 28. is est primus & novissimus qui accepit id quod Pater dat, sed potestatem ut unga sere a Patre regat, Atqui sic regere est potestatis Divinae. Ergo Sic Apoc. 22.13. de A & Ω, primus & novissimus, principium & finis, sed is qui y.16. dicit: Ego Jesus misi angelum meum, ego sum radix & genus David. Esa. 43. 11.12. cap. 45. 5.6.21.22. Ego sum, ego sum Dominus, & non est absque me salvator. R vero Deut. 4.12. Quod non est salvus & de Christo. Hinc; Pater quoque non est salvus ille est summus Deus Atque de Christo non est salvus. Ergo Christus est S. Deus?

R: Apud Esaiam de Deus salvator pugnat Israelitis ex captivitate corporali, Christus Dominus vero est salvator ex captivitate spirituali, & talis

lis in terra Xpō cum Salvator non est. Deinde: Spiritualis hujus salutis Chs Dnūs est causa subordinata qm Deus constituit, Pater vero principalis.

Esa. 45. 23. In memetipso juravi, egredietur de ore meo justitia verbum & non revertetur, quia mihi curvabit omne genu & quae verba Chō Dnō applicantur, Rom. 14. 10. 11. Vivo ego dicit Dnūs, quoniam mihi flectetur omne genu & Hinc; Cui per se juravit ut illi in curvetur genua ille est Deus. At is Chs est. ℈ Chs ē S. Deus.

R. Negat Minor; Chs enim non juravit, sed adfert verba Dei dicentis. Deinde Sic argumentabantur: Cui unus quisq; rationem tuleri reddere, & ante cujus tribunal debemus stare is est Dominus Deus. At is Chs est. ℈

R. Apud Esaiam sermo est de quodam Dei opere eximio scil de liberatione Babylonica, id ab Xpo applicari ultimo judicio, non quod apud Esaiam de illo judicio esset sermo, sed quod illa verba secundum omnem literae plenitudinem applicari possint ultimo judicio, tunc vere omne genu flectet, & omnis lingua Deo confitebitur, nec his linum non flectunt genu. & non confitentur Deo. Psal. 87. 11. 12. 13. Deinde: Hostes Ecclē Chm non agnoscunt esse Dnūm, nec flectunt genua, sed tunc videbunt hunc quem pupugerunt, & vel in Xto debebunt Dnūm agnoscere. Sic ille honor qui debetur in homine Filii, debetur etiam in homine Patris, qui Chm agnoscunt Dnūm & flectunt genua, id faciunt ad gloriam Patris. Phil. 2. 9. 11. & pront judicium solet dici Dei & Chri, quia Deus hunc constituit judicem Joh. 5. 22. Act. 17. 30, ita etiam tribunal subordinate & non oppositē Dei et Chri optime dici potest.

Esa. 54. 5. 6. Quia ut mulierem derelictam & merentem Spū vocavit te Dnūs, et uxorem adolescentiae abjectam, dixit Deus tuus. sic Osee. 2. 19. ℈ Et sponsabo te mihi in sempiternum. ℈ Id tantum est qd Deus dicitur sponsus & Maritus Ecclē

Eccle, sub N. T. vel Chō & sponsus Mat. 9. 15. c. 25. 1. & Joh. 3. 29. Eph. 5. 22. Hinc; Qui dicit se Maritum & sponsum futur Eccle ii est Dius humanus. Ergo ille sponsus Chs est Eq.

℟. Nec mariti nec sponsi nomen infert Dium humanum vel ex vero Chō ee S. Deum, quin potius contrarium ex his terminis resp. Dicit Dius Eccle V. T. sponsus & Maritus, Chō Deo Nori, sed id proprie non est existimandum, sed propter aliquam simlitudinem & conjunctionem; ut quia admodum ira conjunctus est sponsus sponsæ, Maritus Uxori est ad similitudinem desiderandum parati sint; ita etiam Dius se promittit ni suam suam assumturum populum. Quamvis Dius sit sponsus V. T. non tamen hoc respectu populi sed tantum in Israëlitico populo, sunt sponsus.

Sicut ergo his Verbis designat ut indivisum regnum sibi adhæreat; ita etiam Dius vult populum sibi connexum filii, ut non recedat ab ipso; & sicut sponsus de sponsa delectatur, ita etiam Dius delectaturus sit in suo populo, ita ut quasi sponsalia habuit Jer. 2. 2.

Aris: Non potest & Pater & Filius sponsus esse ejus dem Eccle, materiam omnia hujus ratio, cum subordinationem excludat omnino id non permittit, cum Deus Isa 45. ille sponsus dicat Creator Coeli & terræ, Chō etiam & sponsus, & non est alius sponsus nisi Chō, ergo Chō est Creator cœli & terræ.

℟. Similitudines non sunt ultra scopum extendendæ, propriè enim nec Dius rectè Chō est sponsus, & ex natura sponsi & Mariti non licet ultra intentionem Dei argumentari.

Aris: Non Dius dictus fuit sponsus sed Filius, tempus n. V. Fœderis dr tempus viduitatis. Isa 54. 4.

℟. Rectè, ergo Chō ibi non fuit sponsus, in aetate illum sponsum dicis Creatorem Coeli & terræ. & Chō non est Creator cœli & terræ.

Ar

Verum illa videntur Ecta veris F. non dr opponi ad Ectam
qz. F. sed Ecta Hæreseohymitana dr fuisse vidua cum Dmo de-
gens, ac proinde Dns iterum consolatur, ut iterum assumat illam.

Esa. 61. 1. Spūs Dñi sup me, eo quod unxit me ad
annuncianduum mansuetis misit me &. quæ verba applicant
Chō Luc. 4. vb. Spūs Dñi sup me, propter quod unxit me &.
Hinc; Ille qui apud Esaiam dixit: Spūs Dñi sup me &. et Dns
Summus, dr ij est Chūs. Ē.

R. Nec major nec minor est vera, apud Esaiam cum ipsum et Esaiæ
loquitur status literalis et tute videtur quod dederit Dns ipsi spūm
Prophetiæ ad annuncianduum lætitiam Izraëli, minime quod De-
us voluit ipsum liberare ex captiv. Xtate Babylonica. Spiritualiter
quidem respiciunt illa verba liberationem, quæ per Jesum Chūm
peracta est, stante jam regni Majoris, quia qui ibi loquitur non est
S. Dns. qui potius alius a Summo Deo, ait enim: Spūs Dñi sup me &.

Ais: Aliis quoad personam non quoad Ecclesiam?

R. Unde scis? ego sic dico, aliis quoad Ecclesiam non quoad perso-
nam. Sed aiō absurdum sic, Rō etiam nec tu dicis. Sed quod tu
attinet, si quoad personam loquens est etiam, secunda persona o
alterius indiget spū, hic vero dr: Spūs Dñi sup me. Deinde. Qui hic
loquitur, dicit unctus, missus. Dr secunda persona divinitatis non
est uncta, et missa, sed humana natura ut loquimur. Et sic di-
vinitatis persona non est locuta apud Esaiam. Unde ulterius mi-
nor. Atqui is qui apud Esaiam locutus est Chūs est. Verba qui-
dem apud Lucam sunt Chūi et citantis ex Esaia, sed non eodem
spū, ita ut verba quæ Esaias de se dicebat in plano spū in
Chō impleta sunt, unde Spūs Dñi sup me per Chūm

Jer. 17. 10. Ego Dominus scrutans cor et probans re-
nes qui do unicuiq; juxta viam suam et juxta fructum ad

quod

que verba Chūs Dns libe
quia ego sum Scrutans
sui verba Jeremiæ comp
textu ejusdem capitis, et
it: ego sum Scrutans

Do. Quatuor sunt Scrip
Filius sed uni eodem mo
trinitate a Deo, ut pate
dicunt de Chō, quæ de
in ea dicta, sic dr Dns
Dns, dr Dns sapiens,
Dns ascendere, descende
Dominus, sunt et alii m
culus, pedes, manus, et ho
bet, et ejusdem verba
infert personam idolatra
tre nomine vituunt, no
nie et argumentari ut
alie vos. Deinde ne
rum quæ apud Jeremiam
Dns, sed apud illum m

Jer. 31. 31. Ecce di
Izraël et domui Juda
que verba Chō Dno ap
it Dns: et consumma

Hinc; Conditor N. Testa
Fœderis, et Chūs est Dns
R. Negat Minor, id e
non applicant Chō sed tan
N. Fœderis et veteri F. e

que verba Chꝰ Dñs sibi applicat Apoc. 2. 23. — et scient omnes Eccle
quia ego sum scrutans renes & corda. Hinc dic argumentand.
sui verba Jehuæ competunt is est summus Dñs, quod patet ex loco con-
textu ejusdem capitis, & 1 Par. 28. 9. Atqui Chꝰ competunt, ipse enim di-
cit: Ego sum scrutans renes & corda. ꝙ Chꝰ est summus Dñs?

℞. Quatuor sunt termini, scrutari enim Dñs renes & corda scrutatur &
Filius sed non eodem modo. Dñs enim a se, scrutatur, sed Filius accepta
facultate a Deo, ut patet Apoc. 2. 23, ex eo sane quod eadem verba
dicant de Chꝰ, quæ de Deo, non sequitur eadem significatione atqꝫ tri-
bui ea dicta, sic de Dñs existere, & respirare, sed non eodem modo at
Dñs, & Dñs sapiens, potens, etiam homines, sed non eodem modo, dicit
Dñs ascendere, descendere, & homines, sed non eodem modo, Dñs est
Dominus, sunt & alii multi Dñi sed non eodem statu, & Dñs hæc o-
culos, pedes, manus, & homines habet, sed Dñs non eodem modo atqꝫ hoc
homo, & ita eadem verba tribuantur alicui quæ ipsi Deo, ratio identitatis ob
inferat personam identitatem. Dicitur Chꝰ via, ostium, & alia res
hoc nomine veniunt, non tamen licet ex una propositione in aliam transire
& argumentari ut Chꝰ propriè talis via, vel ostium sit atqꝫ
alia res. Deinde nec est omnimoda repetitio in Apoc. cum verbo-
rum quæ apud Jehuam dicit, nam apud hunc addunt verba: Ego
Dñs, sed apud illum minime.

Jer. 31. 31. ꝙ Ecce dies veniunt, dicit Dñs: & feriam domui
Israël & domui Juda fœdus novum: non secundum pactum quod
quæ verba ~~Chꝰ Dñs applicant~~ Heb. 8. 8. — Ecce dies veniunt di-
cit Dñs: & consummabo super domum Israël fœdus novum ꝙ
Hinc; Conditor N. Testamenti est Deus Israëlis. Atqui Chꝰ est N. conditor
Fœderis, ꝙ Chꝰ est Deus Israëlis.

℞ Negata Minor, id enim non habetur in Epist. Heb. ea enim verba
non applicant Chꝰ sed tantum adferuntur ex V. Test. ad excellentiam
N. Fœderis & veteris F. ostendendam, simul etiam ad necessitatem N.
Fœderis

Fœderis ostendendum, quanta sit pietas necessitas N.F. introducendi.
Glinde: Christus est Mediator N.F. 1. 6. Ethnicus est Conditor vel author Gœderis
Mediator tamen & Conditor N.F. non dicitur. Sic etiam 9. 15 dicitur
Mediator N.F. cujus mors nisi esset. At modo non est Christus qui est author
Fœderis, &. Deinde 1 Tim 2. 5. Mediator, & quidem inter Deum & homines,
Deum scil qui est author Fœderis, & non est idem cum author Fœderis.
Hæc quamvis sufficiant ad respondendum adversariis, Jesum ut etiam Li-
beratorem habeamus intelligitur addimus, quod Zacharias secun-
dum sensum literalem respicit hic liberationem populi Israëlitici ex
captivitate Babylonica.
Aris: Quomodo ergo potest dici: & steterunt pedes ejus?
R. Quia ista liberatio ex captivitate Babylonica erat quasi renovatio Fœ-
deris Domini, cum enim antea populus in captivitatem traditus erat,
& jam ante hostium, videbatur Deus quasi oblitus esse Fœderis cum popu-
lo inito, cum vero iterum redixit ex captivitate quasi renovavit Fœ-
dus suum, indicat ipsius in terram olim promissam, & concessam, be-
nedictiones ipsis promissas renovat, promissoriis Fœderi annexas implet. Etiam
etiam à parte populi videtur nova aliqua obligatio iterum accessisse,
quia de novo obligarunt & obstrinxerunt se ad stricturam Dei, ut vid.
est 2 Esdr. 1. Si vero sensum spiritualem consideremus, respexit
sine dubio Zacharias ad liberationem quæ per Messiam facta est, quæ
liberationem ex captivitate Babylonica tanquam sub typo fuit adumbrata
sæpius, & hinc est quod etiam post liberationis ipsius tam sæpe meminerit.
Zach. 12. 10. Et effundam super domum & David, & super ha-
bitatores Jerusalem spiritum gratiæ & precum, & aspicient ad me quem
confixerunt. quæ verba Christo applicant Joh. 19. 37. Videbunt in quem
transfixerunt. Hinc; Qui negavit quod de transfixerunt is est de
Summus, de quo Christus transfixerunt. &.
R. Christus quidem transfixus est, sed ipse non negavit apud Judæos.

Serv. Aph. 1.

AB ad Lorum fol. 115. f ad objectiones quod cum Christ introductus est in Cœlum ut Deo nos
assistat non esse rebus humanis sed potius detrahendum, Nam nos non tam ornamenta Christi desi-
derius quam ipsum Christum, ac quicquid hic illud statuis absq; illa de gratuitione omnibus est beatitudo gratuita
cum sua adsunt ipse Deus ipse Christ Deum non sequis Hinc Aegyptii nullam pestis sunt de-
precationem cum Israel Rex Aegypti constitutus est, sed quia cum debebat obtinere aliqua quæ
Charitas non erat, mutatis ipsis accepit. Quod Xti dei quod non indigebant Deo ut Christo quia o
peccaverunt id o est sinudi; Nam Cum Christus cum moriuntur sunt nisi Christus sanctus ipsi Cum pe-
ipsis sunt patrui ipsius regni quod pro nobis creationis est pro Christo est porta. Diabolis ipse est
porta est hæc Nos creatio non ut nobis esse d. contra ipsos et sic est status maxime mu-
tans est quia fidelis cum hipsis carunt Ubi est mors Victoria ma. Quod homines debe
Jam debemus Christum amare sicut nostrum Christ non. o Christus aliquos status Hypothesis d. mi ordi-
Et qui dum hic in Coelo restaurandis esse dicunt qui Christ non mortui Christus hoc gde. quia
posset plenam prædo Deo aliqua necessit nos Xti.

Babylonica erat quasi vexatio Te-
tus in captivitatem ductus erat,
gnati obtinens ee Tredeis cum prae-
ex captivitate gnati vexatio Tre-
n obtinens promissam, e concessam, be-
uvies Tredeis amexas implet. Chm
aliqua obligatio ited accessit,
runt se ad sc Hiudum deo, ut Xti,
spiritualem considerans, respexit
quæ per Messiam facta est, quæ
ica tangit sub ipso sunt admissi
beationis ipsius tam sæpe mentionis
sæpe dominum et David, et sapientia
et prælium, et aspicit ad mē gulam,
pl. Cant Jos. 19. 27. Videtur in ipso
t quod de transfixerunt is est Deo
unt. G.
t, sed ipse non legunt apud Lucam.

Vid. Linka
Prov. 22 23.
& Luc 2. 35.

sic Matth. 3. 7 8. Luc dubio hoc id probans & suis pec.
catis confitebant Dñm, quæ litteali sensu hoc dicta non tamen
de omnibus hujus Mysterii, sed ut Dñus interpretatur de solis propri
Conc Trid sess. 14 can. 9. Ex Hebræo quidam sic transferunt. Et
aspicient ad eum quem transfixerunt, ita nolim ad Dñm quia
explanat hunc, sed Chrm sane non dum hoc transfixum, e
si hic hoc studes dicit Chrm hic transfixus et non alius
apud Lyre 13. 8. Dñ quod dignus ab origine mundi occisus
est, more Prophetico ponitur & Dñus passurus

& Zacharias Pater
filius Israël redemit
hunc quem certissi
rum prorsus quod Pat
pulum Israëliticum
ram qui Chrm trans
ram qui fideles Chr
Lyre. 11. 8. hic hunc C
Chrm vera interpretat
ac si ipsum transfi
vite hinc hæ Matth. 10
quod Zacharias hoc
Chrm non excludit (
dictum vel secundu
scribit & nec creatu
hoc modo, sic non est tra
transfixi. Hinc jam
dictum naturam hom
verbum & terram cre
& terram. & hic sola
& terram creatis propr
Acts: Imo secundu
non sed humanam n
eo est Spiritus qui crea
quod creatis verbum
Joel. 2. 32. &
Jesus hic. quæ Petrus c
Petr nomen Dñi tal
nominatus sub V. F.

Et Lazarus sursu literali non hgnit de Chō sed de Des, cum sola filii Izráel redeuti in terram suam in Jerusalem, tunc aspicient ad eum quem confixerunt, planctumq; super eū facient. Sed dici erit, potest quod Pater in Chō quasi transiens est, si enim ei, qui populum Izráeliticum tenuit, & populum Dei tetigisse, Zach. 2. 8. & item qui Chm transiit mediate confixisse dicitur, potest, sic & item qui fideles Chi persequuntur ea reputat ac si illum transfixerit, Apoc. 11. 8. sic cum Chō tantum in membris transiens est; Litaq; Chō ita interpretatur quod qui ejus membra persequuntur idem sit ac si ipsum transfixerit, item Deus dicit & Chm transiens &c. vide simil. Matt. 10. 40. & 25. 40. & 45. Zach. 9. 15.

Dicunt Qui apud Zacchariam legunt is est qui extendit coelum & fundat &c. Chs non extendit coelum & terram. Nam vel legit hic Chs Dominum divinam vel secundum humanam naturam? Hoc modo nec illo modo extitit Deus creatis coelum & terram. Si secundum divinam naturam legunt, sic non est transiens, sed, si transiens est, mediate debuit transire. Hinc jam est ded quod secunda persona secundum divinam naturam legunt ut ipsos juvet; Nam ille hic legunt qui coelum & terram creavit, sed sola secunda persona non creavit coelum & terram. Ergo sola secunda persona non legunt. Dicunt: Qui coelum & terram creavit proprie non quam transiens est & immediate, quia

Ais: Imo secundum humanam naturam? Ro Deus humanus non sed humanam naturam, quia non est homo, sed Deus, hic Deus de eo est sermo qui creavit coelum & terram. Ergo sola 2da persona & legunt creavit coelum & terram. G.

Joël. 2. 32. Et Git: omnis qui invocaverit nomen Dñi salvus erit. quae verba citantur Rom. 10. 13. Omnis enim qui invocaverit nomen Dñi salvus erit. nomen Dni i Chi. Et legis nomine nominatur sub V. F. talus obtinebat est enim Deus r. Izraelis.

Ergo

Atqui is Chūs fuit, & Chūs est Summus Deus vel Deus Israëlis?

R. Negat Minor; alius enim est de quo Joël & alius de quo Paulus loquitur, Joël enim de Deo Summo, Apostus de Chō loquitur. Joël de eo loquitur qui nunquam est mortuus & suscitatus ab alio, Paulus de illo Dño qui mortuus & a Deo suscitatus est. Rom. 10. 9. Joël de ipso loquitur qui signa effecit super Apostos, qui prodigia & signa fecit. Apostus de illo per quem Deus signa & prodigia fecit Act. 2. 22. 22. nam hic etiam unus ex Prodicitur. Dicitur alia de materia Joël loquitur, alia etiam Apostus, hic unum tantum ad accommodationem adhuc tribus Joëlis, sic dicendo: Sine mobio nunc idem prodest dici, quod olim Joël dixit, & hoc nunc ad omnes homines, quales cunque & ex quacunque gente oriundos, tantummodo Chūm agnoscant & colant existimari debet.

Ais: Apostus ex Joële ex interpretatione vel nominatione Chi probat necessitatem confessionis in Chūm.

R. Non probat Apostus id ex allegato testimonio sed tantum ostendit nunc idem dici posse quod olim tempore Joëlis dictum est.

Adde Locus ex V. T. citatis atqui in N. T. Chō applicatis, atqui rejectis, quod tabia hoc vel a Summo Deo prolata sunt, vel non?

Si prius. Et ex accommodatione ad Chūm non sequitur unum esse Summum Deum. Si prius: Et non á sola secunda persona, nec de sola secunda persona sunt prolata, sola enim secunda persona non est Summus Deus.

Ais: Non est quidem personaliter sed essentialiter? R. Enallage modo; personaliter non, quia secunda persona est persona, personaliter itaque Summus Deus non est, quia sic tres sunt tres Dii probat. Sed essentialiter est Summus Deus; quia sola secunda persona non est trina in personis.

Si Verō dicas quod illa verba, quae in N. T. Chō applicantur in V. T. a sola secunda persona prolata sunt, quidni ergo, unde id cog-

constat? Unde sint tanta prærogativa Filio præ Patre & Sp. Sancto
quod de solo filio dicant? Quantum tota Trinitas, id est Deus
Summus bonus est, quoniam id solus nec potuit filio cum pæ-
ta ipsos opta Tribus adextra sint vindicta a: quomodo in N. Test.
soli Christo applicari possent eadem verba? Ego tibi absurdo
non est idem quod de Patre dictum est, uni personæ applicare,
mihi eram non est absurdum eadem verba quæ Heb. 1. de Pa-
tre dicta sunt in N. Christo applicare, nam & juxta eadem ver-
ba probata sunt in V. T. de Patre Filio & Spū S. Filius non
est Pater vel Spūs S. & sane paulatim alio statim debent ea-
dem verba in N. T. applicari. Christo Deo.

Malach. 3. 1. Ecce ego mitto angelum meum & præpa-
rabit viam ante faciem meam & quæ verba Christo applicat
Matt. 11. 10. Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam &
Hic tale argumentum potest formari. Ille dominator qui ad Tem-
plum suum venit est unus ille Deus, At is Christus est. Ergo
R. Negatur Major, hic duos Messias promittit qui a Deo S.
aperte distingitur, hic duos Dominus Angelus Fœderis, & Mediator,
Summus Deus nullus est Angelus vel Mediator Fœderis. Unde
Hic aperte distingitur Angelus a Deo exercituum, quia Deus exer-
cituum dicit Dominatorem venturum ad suum Templum.

At is: Hic Dominator non dicit venturus ad suum Templum
Christo Deo illud Templum suum & dicit Luc. 19. 45. & Ego Tem-
plum suum sit, non propterea est Christo quod ipsi dedicatum fuisset,
sed quod Christus ædificasset, maxime & ipse Templum mediatorii fi-
deles sues?

R. Propterea dicimur Templum Christi quia á Deo dati sumus ipsi,
Heb. 3. 6. prout etiam omnia alia data sit á Deo, quia tanquam fi-
lius successit Patri, a Patre, demonstrando sit quia Christus successit

Deus

Deinde verba Dñi Chñi Luc. 19 citata, referunt non tanquam verba Chñi sed ut Dei, e á Prophera descripta, Esa. 56.7. Jer 7.11.

Aliud argumentum ex Locis supra citatis: Ille ante cujus faciem missus erat Angelus ut Ppararet Viam est Deus Israël. Sed: Johannes qui hic Angelus dr Ppäräit Viam Dñi Deus Israëlis. Atqui Johannes Chñi Viam Ppäravit Luc. 1.16. Ergo Chñs est Deus Israëlis.

R. Dñi potest Johannes Ppedere Deum mediate quatenus Chñs Ppecessit.

Ais: Johannes dr aut prin Christiam et convertend ad Israëlis. Ergo Chñs Viam Ppecessit est Deus Israelis?

R. Pñe, verum est quod Johannes nullam aliam prin Christiam dr ent quam ut ad unum Deum Israëlis convertant hñes, nam tantum Christ homines ad ad Patrem Chñs Ppanare et emolliás primum credites ent, ad ñiora Chñs tractiles fiant ad recipiendum. At ad Chñm non convertebat homines, quia nec ab ea recesserant, cum nondum ad Patrem, erat enim Johannes tantum Praecursor Chñi. Ille ergo qui Johannes Viam Ppararit immediate est Dñus Deus, quia ille Dñus Deus dicit Jos. 7.36. Dñs Deus tuus qui Dñus et Deus meus alterius. Cui Johannes Viam Ppararit dr Vir Jos. 7. 30. Ille Ppararit Johannes Viam super quem Vidit descendentem Spñm et manentem super eum Jos. 1.32. et ille quem Deus Mat. 3. penultimo dicit Filium suum. Hic est Filius meus ille dilectus ipsum audite, non se, ideo Ego sum Dñus Deus Ego me audite. unde etiam Johannes testimonium perhibet de ipso quod Filius Dei, et non Dñus Deus sit. Jos. 1.34.

M. Chasti

Ad. Casus Argumentor est ex illis locis, in quibus aliqua unitas, conjunctio, similitudo, aut quædam communio inter Patrem & Filium colligit; talia loca existimant vs. Joh. 10. 30. 38. c. 12. 44. 45. c. 14. 7. 8. 9. 10. c. 16. 15. Col. 1. 15. Heb. 1. 3. Phil. 2. 6. Joh. 5. 18. Col. 2. 9. Hæc sunt loca ex quibus cum aliqua similitudo & conjunctio apparet inter Patrem & Filium, colligunt Filium ejusdem esse cum Patre essentiæ, ac proinde esse Deum.

R. Similitudo non infert, sed potius tollit identitatem, et similitudo non statuit unitatem vel similitudinem essentiæ; nec similitudo cum Deo tanto minus infert summitatem cum Deo, summe cum Deo nihil est per omnia simile, et datur sed non concesso quod demum quod Deo per omnia simile, eo ipso erit alius Deo, si alius, non erit summus Deus. h. e. non esset per omnia similis, & non erit ejusdem essentiæ. Etiam omnia loca citata Filium distinguunt a Patre, & non possunt eadem loca identitatem subjicere identitatem Patris & Filii, si autem esset identitas essentiæ posset ex identitas Patris & Filii, essentia enim est id per quod res est id quod est. Si autem eadem est numero essentia Patris & Filii tum Pater est Filius, & Filius Pater & non erit Patris nec Filius.

Nunc transeamus ad Loca, e quibus Joh. 10. 30. Ego & Pater unum sumus. Hinc ita argumentatur. Unum proprie est quod non dividi sum est in essentia. Ergo Filius unum est cum Patre. Ergo essentia Patris & Fil. est indivisa. h. e. Filius est summus Deus.

R. Ad. Unitas essentiæ sane infert unitatem rei; nemo tamen dicet Patrem esse Filium, & Filium esse Patrem & ejus unitatem non minus essentiale est intelligenda. (2.) Ad quæstionem ad certum specimen aperticie id est demonstrandum non licet argumentari, nisi ab unde lo-

ster

stet quid nomine gentis nicelligari; cum ego aliqua multis modis possint esse unum, non sequitur et essentia sint unum. Cum Pater et Filius alio modo etiam possunt esse unum, ego non sequitur essentiae mutuo. Quare, quare non personaliter sunt unum potius quam essentialiter, unde hic constat essentialiter esse unum, nam et ego dico Ego et Pater unum sumus: unam habemus personam, sed dicis id esse absurdum, at etiam ego quero, quare non est absurdum essentialiter unum dicere, nam in adductis dicitur Filius se a Patre, ut patet ℣. 25. Ego non essentialiter est intelligendum. Deinde. Nec dicit hic; ego et Pater unum sumus, sed sumus, Ego hic duo subjecta ponunt, sc. ego et Pater unus sumus, sed unum, hi vero essentiam a esset, dicendum erat, ego et Pater unus sumus ō unum. Similes loquendi formulae extant 1 Cor. 3. 8. Qui autem plantat et qui rigat unum sunt, atqui hi non sunt ejusdem essentiae sed diversa subjecta. sic 1 Joh. 5. 7. 8. licet sit controversus ℣. 7. ubi tamen videmus etiam hoc ō unitatem essentiae intelligi, sed est extra omnem controversiam quod hoc, ignis et aqua non sunt ejusdem essentiae.

Ais: cum dr. Ego et Pater unum sumus, simul est: Ego et Pater unus unum sumus? R. Duo subjecta non sunt unum. Pater et Filius sunt duo subjecta. Ergo Pater et Filius non sunt unum, quia alter est Pater alter et Filius, sicut enim non est Pater, ergo Filius. Nec duo Dii sunt unus Deus; hi vero et Pater et Filius est Deus; ceterum aegre possimus assumere quamcunque Scriptum nostri ignis et addere utile adductis nominibus.

(3.) Si Filius idem numero cum Patre esset summus Deus, non haberet necessum dixisse ℣. 29. Pater meus quod dedit mihi major omnibus est. quia est unum cum Patre ut Pater aliquid dare possunt. Deinde, nec dictum erat; et nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum sumus; hic enim Christus Dominus velit ostendere quod oves suas nemo ex manibus ejus rapiet, quia Pater omnibus major est, et Pater dedit Christo, sed tantum hoc id dixisse debebat, nemo rapiet oves meas de manibus meis quia sumus Deus hinc. Cum vero id non dixit

dixit, patet Chr non fuisse
dixit Chr: Ego et Pater unum
bum ap am hoc id? Si prius
tia, hum and hunc natura
Patre. Si prius: Ego non po
17. Et: si hunc nunc Deus e
℣. 32. nec apprehendere,
pimus Chm beatum fuisse
dederint beatum fuisse
Ais: Imo hoc quid hic
agnoverunt, propterea hunc
R. Sensum vetat Chr no
dicio non parari, sed hu
gat in historia Evangelica
num Act. 7. 59. Cathe pec
fecisset. sed quod simpliciter
se a Deo. Quicquid tamen
ipsum ℣. 34. 35. S. hanc au
dei Hasphemiam, quod homo
et quod ipsa communiter ho
ret; ac proinde dicit Chr
auctoritate Scripturae, dicit
gitante magis potest ille
Ut et nihil in mundum,
est talis Dei Filius, hic homo
Dominus, quid illud ipsum
Dicunt Adversarii no
accipiat dictionem? R
pte dictionem, quam et
cete Deus dignatur aliqua

dixit, pater Chūs non fuisse maiorem de unitate essentiæ. Deinde cum
dicit Chūs: Ego & Pater unum sumus: aut secundum diuinam, aut humanam
humanam negabit? Si posterius: & non negabit hic de identitate essen-
tiæ, humana enim natura non habuit eandem numero essentiam cum
Patre. Si prius: & non potuit mori; deque qui hic negabit mortuus est, Jo.
17. Et: si humanus Deus esset, nec Judæi hunc lapidare, deque Christum.
10.32. negasset apprehendere, at Judæi. 10.39. Frustra itaque hic ex-
pimit Chūs mentem fuisse hic deum humanam aut naturam, cum duel
dederint mentem fuisse deum diuinam naturam.

Ais: Imo negabit hic Chūs de identitate essentiæ, quod & Judæi
agnoverunt, propterea enim voluerant lapidare, Jo. 31. 32. &c.

R. Sensum vestrum Chūs non debemus ex ejus aegre ferendo Judæorum ju-
dicio interpretari, solent enim ipsi verba Chūs calumniari, torquere,
quæ in historia Evangelica patet, qui & Chūm occiderunt & Stepha-
num Act. 7. 59. Cæterum nec Judæi objecerunt Chūs quod de humana de-
fecerit, sed quod simpliciter Deum, aperte enim abegit distinguit Chūs
se a Deo. Quicquid tamen intellexerunt Judæi Chūs mentem fuisse
ipsum Jo. 34. 35. &c. hanc autem Chūs verba interpretationem judicabant he-
dei blasphemiam, quod homo existens, se Filium Dei dixerit, & quod supra
& quod supra communem hominum conditionem dignitatem quidquam negave-
rit; ac proinde dicit Chūs Dominus id blasphemiam non esse, & pater
auctoritate Sacra, dicit enim: si olim potuerunt alii vocari Filii Dei
quanto magis potest ille Filius Dei vocari, quem Pater sanctifica-
vit & misit in mundum, quod alius non contigit, neque singulariter
est talis Dei Filius, cui similis non fuit, neque est, & hic explicat Chūs
Dominus, quid illud ipsum unum esse cum Patre, sit.

Dicunt Adversarii nobis insultando: Blasphemiam est ut homo
accipiat dignitatem? R. Si blasphemiam est hominem a Deo acci-
pere dignitatem, quam Deum non, est blasphemiam ut homo sit Deus?
Certe si Deus dignatus aliquem honore cuique dignitate, essemus injuri-
si non cognovisemus (q.)

(4.) Optimus Interpres Hebr. genius dicit. Cum de Eccl. unitate
intelligenda est haec unitas tum ex ipso Chō, tum ex totius textu alio-
rūm Sacra. Et Filius cum Patre unum est consensu, quod fideles hu-
na cum Patre tendunt ad unum finem, quem admodum & gentiles
& gentiles nihil unum sunt ☞ consentiunt, tenduntq; ad unum finem.
& Pater & Filius eiam tendunt ad unum finem ☞ Chō eiam potesta-
te accepta á Patre ut ad defendendas oves, quas nemo ab ipso rapiet.
vide similes loquendi modos, Joh. 17. 21. 22. 23. Ut omnes unum sint,
sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi nobis unum sint, ut credat
& tali unitate est unus Filius cum Patre, cui similis etiam Xpūs cupi-
vit, ut & Xpiani in Chō unum sint. Atq; Xpiani nec inter se nec cum Chō
habuerunt eandem essentiam. Quod unum ee non essentiae idemitatem stat.
Sic Deut. 4. 32. Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una
identitate essentiae, sed consensu. Sic Gal. 3. 28. Sic Mat. 19. 6. ita ut
unum esse pro totam S. Sacram nusquam significet essentiae identita-
tem, confer loca. Rom. 12. 4. 5. 1 Cor. 10. 17. Col. 2. 4. 2. Eph. 4. 3. Apoc. 17. 13.
Phil. 2. 2. Cum ergo vox unitatis de pluribus personis &, & animis,
consensus, consilii, unitas vel identitas est intelligenda.

Ais: Si Chūs de tali unitate suis loquebatur Judaei non debui-
sent lapidare. ℟ Unde hoc constat, cum eram alias saepius insul-
tarunt Chō; interim credibile est id Judaeos non intellexisse, sed ex
perverso ipsorum sensu sensus verbi Chī ergo non debet.

Ais: Voluntatis identitas infert identitatem essentiae?

℟ Verum est ubi voluntas subjective est una, in duobus vero subje-
ctis ut voluntas subjective sit una est impossibile, plenum unum per-
sonae voluntas subjective non est una, sed objective sicut quod ego
quo objecto concipiam, ut Deo á voluntate objective accepta non ta-
ler argumentari. Ne. Saranimus patet ex Deut. 4. 32.

Excipit hic Scotus Jesuita verba quae sunt Scripturia
verba loca quae de unitate consensus adferuntur, hoc modo: Illa loca

Illa loca quae de unitate consensus
proprium ato & accommodo, n
via magis religiosa dis cr
bus, sed similitudo & unita
bus. Eph. 5. 2. 22. 25. 29. 1 J

℟ Bñe, ac proin de & Pa
prout a discipulis ut Xdem
comparatio instituatur in reb
dicunt ee unum ut Filius
Vult Chūs Dñus ut imitemur
bum gradatim Xte ut im
nam justitia, sanctitas, dilect
sume hoc de consensu e
Carolus, Veritate 3. Cap. 2.
Judicio de A-Catholicar e
Anonymum cap. 5. negat
potius unitatem voluntat
Calvinus, Marloratus, M
ta Meditatione Concordia
Tractat. 2. Cap. 7. ait: Cum
& Chūs minor, & cum dici
essentia, & cum precari Ch
a intelligit?

Ais adde: Qui se ita d
agnoscat, & illas Filiationis
bream habet, is cum Patre Gen
est unum cum Patre ut fo h
causas affert quae in natur
hic & Filius Dei quod Pater

Illa hæc quæ de unitate consensus asserunt intelligenda sunt in sensu proprio et accommodo, nam simpliciter in comparatione hominum ad divina inter religiosos discrimen, ergo inter ea non identitas vel æqualitas, sed similitudo et imitatio; quæ enim exigit æqualitatem in illis locis. Eph. 5. 2. 22. 25. 29. 1 Joh. 3. 7. c. 4. 17. Levit. 11. 44. 2.

R. Bene, ac proinde et Patris et Filii unitas talis est quæ imitari possit a discipulis ut videre est Joh. 17. 21. 22. Nec necessum est ut comparatio instituatur in rebus divinis quia; cum ergo Discipuli quoque in illum ee unum ut Filius cum Patre, debet ea adigna similitudo. Vult Christus Dnus ut imitemur istam unitatem quæ est inter Patrem et Filium quemadmodum vult ut imitemur sanctitatem, justitiam et dilectionem, nam justitia, sanctitas, dilectio Christi et Dei nobis imitanda proponitur. Hunc locum de consensu et concordia charitatis sic exponunt, Erasmus, Carolus, Veritate 3. Cap. 2. Valerianus Magnus Capucinus in Judicio de A-Catholicorum et Catholicorum credendi Regula contra Anonymum cap. 5. negat inde posse consentaneam aliarum potius unitatem voluntatis. Sic Cornelius Jesuita in Cornu Veritatis, Calvinus, Marloratus, Musculus, Beza, sic Maslenius Jesuita Meditatione Concordiæ Part. 1. Tract. 1. Cap. 2. et Conclusione Tractat. 2. Cap. 7. ait: Cum Pater dicatur major Christo quare non et Christus minor, et cum dicitur unus esse, quare non persona, sed essentia, et cum precatur Christus ut simus unum quare non essentiæ melioris?

His adde: Qui se ita dicit esse cum Patre unum ut se horum agnoscat, et illas Filiationis causas adfert quæ in natura humana locum habent, is cum Patre ejusdem essentiæ non est. At qui Filius ita est unum cum Patre ut se hominem esse agnoscat, et eas Filiationis causas adfert quæ in natura humana locum habet, propterea hominem et Filius Dei quod Pater sanctificavit et misit in mundum, et

Fili.

Filius non est ejusdem essentiæ cum Patre.

2dum argumentum petitur ex J. 38. cap. citati. — ut cognoscatis & credatis quia Pater in me est & ego in Patre. habent hæc loquendi formula etiam Joh. 6. 56. c. 14. 10. Hæc, & similes phrases frequent apud Johannem occurunt, cujus ignorantia peperit adversarii Circumincessionem, Græcè ΠΕΡΙΧΩΡΗΣΙΝ, estq; hæc circumincessio existentia unius personæ in altera, & hujus existentiæ in illa existentia, quam hinc mutuam quandam trium personarum pluralitatem ac existentiam, videat Gerhardus Loco Communium Tom. 1 De rebus Deo sin cap. 6. sect. 29.

Verum Calvinus negat hanc phrasin de essentiæ unitate, mutuaq; idemtitate essentiæ, ita inquit est Pater in Filio & hic in illo ut maneat duo: ut Filius maneat Filius, & Pater, Pater; cum inquit Pater in me & ego in Patre, sane diversa subjecta ponunt. Cum ergo dicit Pater in me &. aut una essentia est intelligenda, aut una persona? Posthinc absurd. quod una dic persona, secunda inquit Persona non est prima, & primus. Id aut ex alio loco colligit aut ex his verbis. Ergo: ego hic meus sufficiens non est ad id probandum. & posthinc. & quod hæc aut æquipollentia verba applicant, omnes unam habebunt essentiam quod absurdum. Patet id ex locis talibus. uti Joh. 17. 21. 22. 23. cap. 14. 17. 20. 23. Cum juncta hanc interpretationem omnipotentiæ cum Deo ejusdem potest essentiæ 1 Joh. 3. 24. Cap. 4. 13. 15. 16. 1 Joh. 2. 5. Confer etiam Gal. 3. 28. 29. Eph. 3. 17. 1 Cor. 6. 17. Patet itaq; quod ex his loquendi formulis non sequitur identitas essentiæ Patris & Filii, nisi & ipsum omnium prior meum cum Deo essentiam statuerimus.

Quid itaq; talibus loquendi formulis innuitur?

R. Maxima Filii cum Patre conjunctio, & quidem pro tali erant subjecta dicta est hæc conjunctio. Talis itaq; est Filii cum Patre unio, quam gratiam natura subjecta permittit, talis & nostra cum Deo conjunctio.

conjunctio, cum Deus & homo in eo tantis nostræ naturæ est conjunctus. Unio Chri cum Patre talis est quia major concipi non potest, talis tamen in est hæc conjunctio ut simpliciter non eadem duo subjecta. Nunc citantur Joannis etiam X. 38. ubi & Pater in Filio & Filius in Patre, sed propter unionem operationis, atqui in definitionis locis, dicitur unum C. 14. 10. 11. Non credis quia ego in Patre & Pater in me est? & quia ergo Chs operatur potestate à Patre accepta, ergo Christus Deus, & Chs manere in Patre & Pater in Chro, sed propter hanc operationem non sequitur identitas essentiæ, quemadmodum Moses & Elias quia miracula ediderunt non tamen fuerunt quoad essentiæ unum Deum. Sic X. 10. dicit etiam Chs: Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera, & sic simpliciter se distinguit à Patre; alioquin etenim illa phrasis arctissima unionis in charitate doctrina atqui voluntate Patris explenda; ita ut ne latum quidem unquam discesserit Chs à voluntate Patris, Patre vero in Filio spiritum, unguendo, privando Matt. 3. 16. atqui quicquid Chs fecit & voluntate & potestate Patris fecit, quia ipse Chs dicit quod Pater faciat opera.

Fideles sunt in Deo sed illi qui constanter ejus doctrinæ adhærent, ut &, 1 Joh. 2. 6. Chs in nobis est cum optimitate nobis, ut &, Joh. 14. 23. — & mansionem apud eum facimus &c. auxilio ipsius unionis. Nota. Calvinus loquendi formula X. 38. negat se mentem esse de unitate essentiæ, sed potius existimat esse alterum Christi, ut etenim ipse loquitur; Nemo Patrem cognoscit nisi per Filium, & nemo cognoscit Patrem nisi per Verbum. Ita etiam Bucerus in Joh. 14 10 ait: Pater in me & ego in Patre. Ego à Patre doctus philosophor, & ille in me agit omnia.

Alium Arianum locum depromit ex Joh. 12. 44. Qui credit in me non in me credit, sed in ipsum qui misit me. Hinc arg. Si Chs & Deus non esset, non posset ob unionem fidem quæ sol. Deo de

bet? Atqui Chꝰ id facit, quia dicit: qui credit in me &c. & Chꝰ est S. Deus.

R. Chꝰ non arrogat sibi, quæ sol. Deo debent, fidem, Verum id intuit quod fides in ipsum aliquid amplius complectitur in se, quam ut tantum modo in persona Chi terminet. vide similia Mar. 9. 36. 37. 1 Thes 4. 8. 2i 1 Reg. 8. 7. cum Samuel rejectus erat a populo dicit Deus: Non te rejecerunt sed me. Ostendit itaq; Chꝰ quod fides non terminet in ipso sed in Patre, quia est Legatus, & mandata ejus exequitur, qui itaq; recusat in Chꝰ vere. gatum & Mediatorem credere, is neq; in Deum credit, quia Deus ipsum sic expedit. Non potuis itaq; huic prothimus argumentari, quia Chꝰ ultimus fidei scopus atq; objectum non est. & non est S. Deus, Summus v. Deus ultimus scopus atq; objectum, in quo fides terminatur. Deinde: Hic Chꝰ aut secundum humanam naturam aut Adamiticam loqui? Non Adamiticam humanam naturam, is enim hic loq. Deum in quem credendum est, & juxta ipsos credendum est non in humanam naturam, sed in Filium Dei. vide Joh. 3. 16. 18. 36. Cap. 9. 35. Si Jesus Adamiticam loquitur, non potuisset alterum pro ultimo fidei objecto ponere. Deinde secundum humanam naturam Chꝰ nec sunt tristus, hic Jesus dicit: qui in me credit &c. sed in eum qui misit me. Hic tamen Chꝰ existens hypostasi, nec secundum humanam, nec secundum divinam naturam loquitur, sed ut Legatus Patris, absq; distinctione naturar. quæ Chꝰ ut Legato competunt, illa non possunt humanæ naturæ applicari sed personæ, adeoq; ubi Chꝰ, quia totus Chꝰ est Legatus Dei, adhibita Jesu fides Legato, non in ipso sed in Legante terminatur. Communis ergo hic loquitur Summus Deus non est.

4tum arg. Surgit ex p. 45. ejusdem Capitis, ubi dicit Christus. Qui videt me videt eum qui misit me. vide C. 14. 7. 8. 9. Hinc arg. Visio Filii videt Patrem, & Pater & Filius sunt ejusdem essentiæ.

R. Unde constat quod hic de essentiæ visione aut cognitione loquatur, cognosci enim alterum non statim est cognosci ejus essentiam. Deinde

Deinde: Notatur ex loco quid cognoscat ex se. Socinus contra non hoc
eandem essentiam, tamen cognitis moribus cognoscit alterius etiam mores,
non essentia. Deinde: Qualis Pater, talis & Filius, sed non sunt ejusdem
essentiae, tamen cognito Patre saepe cognoscit Filius, & Xaiserus cogni-
to hoc cognoscit illo. Et quod uno cognito cognoscit alter, non statim se-
quitur essentiae identitas, vel consubstantialitas.

Cognitis itaq; Christo cognoscit Pater, in Christo enim tanquam imagine vera
omnia aspiraverunt signa, ex quibus admirabilis Dei potentia, sapien-
tia, benitas & alia attributa cognoscitur spiritualiter Christo praesent, non
non cognitis Christo hic de visione corporali, sed de illa quae cognito praes
apellari, ita ut Qui videt me videt Patrem, sensus sit: Qui videt me
cognoscit Dei potentiam, sapientiam & quanta sit, ita ut haec cognitio
formula applicanda sit maxime ad miraculosa Dei opera, cum enim
illa non autore Christo, sed ex gratia Patris prolata sunt, cognitis mira
culis cognoscit Deus, quod sit ille qui tanta opera patrat est a Deo
missus; Unde cum V: Qui videt me &c. illud me significare potest
non tam essentiam quam opera, potentiam, sapientiam. Adde: Visis
rebus creatis cognoscitur Deus Rom. 1.20. Josephus scr. Creatura & Creator ejus &c. Ethica.
Filius ergo quod & Joh. 16. 15. Omnia quaecunq; habet
Pater mea &c. Haec; Quae Pater habet, habet & Filius. Et Pater hic o-
mnia attributa Summi Dei. & & Filius.

R. Non omnia quae Patris sunt & Filii; ex hoc enim omnia maxime
in S. Sacra accipitur universalitate Metaphysica, sed ut plurimum
restringitur ad subjectam materiam. & cum dr. Omnia quaecunq; habet Pater &
i, est. Omnia habet Filius quae pertinet ad Ecclam, & omnia quam Christus
tum atq; decreta Patri Filio communicavit, Cum itaq; Filius omnia
quae habet a Patre accepit, ut Videre hic Joh. 2. 35. c. 13. 3. c. 17. 2. 7. 10.
Heb. 1. 2. & alibi, non potest simpliciter dici quod omnia ea habeat
quae habet Pater; nam ad minus non habet illam potentiam quod ubi-
que, Pater est invisibilis, Filius visus est. Quaecunq; ergo habet Filius
a Patre

a Patre accepit, Patri Vero omnia dedit Filio gratumq; ad Ecclam regendam necessaria fluxerunt, & omnibus voluntas clarissime ipsi aperuit.

6tum Argt. sumpt. ex Col. 1. 15. Qui est imago Dei invisibilis.

RESP. Christus est imago Dei invisibilis, ex eo tamen vel summitas divinitatis Christi vel identitas essentiae Christum Patre non sequitur. Imago rei & ipsa res non sunt unum, sed pro hinc tota natura diversa, homo est imago Dei, creatrix enim Deus hominem ad imaginem suam, tota tamen natura diversus est a Deo, non dicit imago absolutam cum archetypo, unde etiam Tertullianus Libro de Praescriptione ait: In omnibus veritas imaginem excedit. Deinde: Imago semper vilior est archetypo suo; imago dicit quandam imitationem & similitudinem, quam tis plurimum abest a substantia ejus cujus est imago, sufficit imago ad imaginem ut aliquantulum repraesentet archetypum, quid est omnes imagines longissimus filiorum archetypo depressionis, describit Apelles botrum adeo ut passeres advolaverint quid tamen inde utilitatis acceperunt? Sic dicimur etiam nos imago Dei Jac. 3. sic 1 Cor. 11. vir imago Dei. Item, vir non est ejusdem essentiae cum Deo, imo haec imago vilior est quam Deus, hic cujus est hic perfectissimum, homines vero multis mutationibus obnoxii. In Christo videt vera & expressa Dei effigies ut inconspicua, & hinc imago Dei invisibilis, unde et hic tacite distincte inter Deum & Christum dicit, quibus locis est qd Pater sit archetypus, Filius imago archetypi, adeo ut imago sit visibilis propterea hinc & imago, Deus vero invisibilis, via ut Christus dr. est imago Dei invisibilis, i, e, visibilis imago est Dei. Haec jam quam vis Deum nemo vidit ut hic Joh. 1. 18. 1 Tim. 6. 16. & hic in textu, ejus tamen unigenitus Filius Jesus est a nobis, & nobis enarravit, ita ut visa Filio videt Pater, sed ibi quoq; deprehendit se vel Filius a Patre, dicit himself missum, attamen dicit: Qui videt me videt Patrem. Sicut ex imagine cognoscit homo ita etiam ex imagine Christi cognoscit Deus, ipse hinc Deum invisibilem, visibilem gratis ostendit, gratius vellem doctram quae Dei voluntatem expressit, audiri vult homines, & quod opera in Christo mirabilia ejus doctrinam confirmaria viderunt. Non est itaq; hic per imaginem intelligenda aliqua arcana

arcana & ex reflex
hgumus, hoc hinc
lis quam Deus. Ta
invisibilis Dei bonita
amplis expressa
Christus aut essentiae D
essentiae non, qua
hinc visibilis Chri
hinc habuit duas
nam essentiam e
manem aut secund
invisibilis. Secund
si non potuit. S sec
D summa Christi Di
interpretatus est de
Christi humanitate plu
Graec MSS
etiam Calvinus, Ph
Sophista, in 1. Cap
hinc Patre ex hoc lo

Ad Eccles Argt
gnalis est Heb. 1. 3.
stantiae ejus.

Nam si in Christo re
ejus gloria in ipso re
Et itaq; Christus fi
Christus ad gloriam Pat

arcana & ex reflexa quadã sui cognitione reflẽtibus imago, ut dictis
loquamur, hæc enim arcana in mente imago non magis est Visi-
bilis quam Deus. Talis itaq; Visibilis imago est intelligenda pro qua
in Visibilis Dei bonitas, sapientia, potentia, tanquam quibusdam lineamentis expressa Videri potuit aut etiam Vita &c. Hinc jam
Chs aut essentiæ Divinæ imago, aut personæ, aut Trinitatis?
Essentiæ non, quia imago est diversa essentiâ ab exemplari, Filius vero ejusdem essentiæ est cum Patre. Non personæ: Secunda
enim persona primam non repræsentat. Nec Trinitatis; Imago
enim Visibilis Chri non fuit similis Trinitati, Chs enim ut homo
non habuit duas naturas & unam personam, Trinitas vero unam essentiam & tres personas. Deinde: aut secundum humanam aut secundum divinam naturam est, fuit q; imago Dei
invisibilis. Secundum divinam non, quia Divina natura Videri non potuit. Nec secundum humanam. Q ex imagine non pa-
tet summa Chri Divinitas. Theodorus Beza hanc imaginem interpretatus est de humanitate Chri: Glaber mirabilia in Ipsa
Chri humanitate plurimis fuisse conspicua, quæ etiam imago
vocari Μορφὴ τοῦ θεοῦ id est forma Dei Phil. 2. 6. Videntur
etiam Calvinus, Philippus Melancton, & Propopius Pazlus
Sophista, in 1. Cap. Heb. qui ostendit consubstantialitatem Filii
cum Patre ex hoc loco ostendi non posse.

Ad Eccles dignum hunc petimus etiam potuisse & impossibile
gnalis est Heb. 1. 3. Qui cum sit splendor gloriæ & figura sub-
stantiæ ejus.

Sane si in Chro resplendet gloria Dei Chs non est ipse S. Deus
cujus gloria in ipso resplendet, aut illi non est consubstantialis.
Est itaq; Chs splendor gloriæ, quia resplendet in eo gloria Dei, est
Chs ad gloriam Patris Phil. 2. & Deus dicit Chro istam præ-

stitiam ut omnia posset facere, & sic Dei majestas in Chō per tota resplē-
det, cum scīt Chūs etiam sanctos reduxit ad Patrem & eum agnos-
cunsam, pront 1 Pet. 1. 17. videre est. sic dicit etiam Deus resplendisse
in facie Chī 2. Cor. 4. 6. Cum ergo de Chō splendor gloriæ Givs,
respicere potuit Scriptr ad historiam Moysis cupientis videre gloriā
Dei Exod. 33. 18. Deus ut ibidem p. 20. conspici non potest, ideoq; de-
cretus Dei a Moyse inconspectus est qui per tenuem Dei representatē,
quo Angelo conspecto Moysis etiam facies facta est gloriosa & splendida,
de qua scripsere est 2 Cor. 3. 7. ita ut hic splendor gloriæ Dei sit quod
imago Dei, & quidem erat gloria Dei super arcam Ezech. 9. 3. sed ob-
scurior & quasi sub umbra Xta est majestas Dei, Exod. 24. 16. Deut. 5. 24.
Xta est gloria Dei etiam ab Ezechia Capitibus 1, & 10. Xta est itaq;
ab his gloria Dei sed confusè & quasi sub umbra, in Chō vero Xta
est gloria Dei perfecte, unde dr. Col. 2. 9. Quia in ipso habitat omis
plenitudo Divinitatis corporaliter : vere & non obscurè, ita ut illud
corporaliter idem sit quod vere uti nomen corporis sic accipit Col. 2.
17.

Dicit etiam Chūs eisdem p. 3. figura substantiæ ejus.
figura, Græcè ΧΑΡΑΚΤΗΡ est signatum vel nota ex alio in aliquo
impressa, talis est hic character Græcum nomine figura exprimit in-
te pres Latinus. Per figuram substantiæ (Græcè ὑποστάσεως
de qua alias) intelligit res vel rei veritas aut natura, ut sensus sit,
Chō Deo impressam suisse Dei scipsi similem, potius quam bonitatem, aut ipsi
Aplus 2. Cor. 5. 9. explicat quod Deus fuerit in Chō non ut-
cunq; sed vere, prout etiam in fidelibus vere dr esse Deus 1 Cor. 14. 25.
unde fideles dicuntur divinæ naturæ participes 2 Pet. 1. 4. & sicut Xta
erant in hac Xta sixta Xti mentis Dei. & in Chō est figura substā-
tiæ Dei, & uti de fidelibus potest dici, Deus est etiam in Chō; quasi
pte dr Character, signum vel figura.

Figura vel signum sensui se offert, unde vere rem significat,
Ita cum Chō Deitas, mira acuta, externis hominum sensibus occur-
rerat

rerunt, Dium timul e Sm el cognos clarum mlus proposuerunt, sic e
de Chs ſpma vel Character substantiæ ejus, qm Zs illud ejus quida
non ad Dium sed ad gloriam referunt, qd nec videtur alienum ex Textu.
Protinus ad 1. Cap. Hebr. e alibi observa Zi quod Scriptor ad Hebræos
multos Hellenismos habuerit communes cum Philone Alexandrino,
e quasi ab ipso accepisse in hanc Epistolam hanc transtulerit. Insuper
Nota quod Scriptor potuit se accommodare in scribendo e loquendo
consuetudini apud Hebræos e Orientis populos receptæ
Ita jam apud Ezech. 9. 4. Dei labores ſignandi erant ut cognos ce-
rentur, ita etiam Sctis, qui post 7. annos nolebant recedere a suis Dnis
auris perforata fuit Exod. 21. 6. sic qui nummos furti erant a
plagis sic cadaver Deut. 9. 4. Ita in Orientis Sctis frontibus nomina
Dnor inscribebantur, ut ex illo charactere cognosci possent cujus essent
Sct ut Aristophanes notavit. Sic cum olim Tanis Deus cole-
bant, quisq; proprium sui Dei Characterem gestit in fronte vel in
brachio; Unde qui Bacchi sacris fungebantur plumbi hederæ gesse-
runt, qui Apollinis, Martis, Æsculapii, aut alius cujus Dei fuerant,
illor nomina pro charactere in fronte gerebant. Hinc est quod etiã
in Apocalypsi Capitibus 13. 14. 16. & alibi bnes sit nomen Characteris
ctris bestiæ, i idolatriæ. Jam hunc morem imitatus Scriptor ad
Hebræos Chm etiam apellat Characterem Dei e ſignum, ut constare-
tur hunc revera Dei esse numerum non qualem qualem sed excellen-
tem, qui etiam sub V. T. Angelus nomen Dei gestit Exod. 23. 21.
adeq; sit Chs Character Scriptis Dei e quasi ſignavit Deus
impressus suam potestatem Filio.
Jam intellectis his terminis Splendoris gloriæ sibi e Characteris;
Chs est Character aut Tribus, aut substantiæ, aut personæ:
Character Tribus ee non potest, quia est ΤΕΛΕΥΤΩΝΤΟΣ id est,
Dius e homo, ut docent, Duas hinc hic naturas, e unam personam

Jam

proinde Tricliu respne eodem modo ut Xlunt non potest. Nec essentiæ; essentia cum Patris non est impressa Filio cum sit eadem. Nec physicæ, quia una physica unæ personæ non sunt impressæ ut sijnum quod sit. Deinde: Chs aut secundum divinam aut secundum humanam naturam foret character. Secundum divinam non; quia divina natura nulli est conspicua, visibilis vero character est qui se ostendens offert, si vero secundum humanam est character, id pro nobis quod Jesus ex Maria natus Filius Dei sit character substantiæ Dei: Chs cum homo existens fuit splendor gloriæ Patris, cum magnitudine miraculor divinor potentiam Dei expressit, fuit imago ejus substantiæ impressa.

Notat etiam Grotius quod vox Hypostaseos a Platonicis est orta et descendit a Græco verbo ὑφίστημι, i. non commoveri, hinc ut plerumque hæc vox in Sacra significat constantiam et firmam animi persuasionem et fiduciam, uti Heb. 3.14. sic 2 Cor. 9.4. i. non dicamus vos non habere fiduciam. sic 2 Cor. 11.17. — in hac substantia gloriæ, i. in hac fiducia gloriæ. sic Heb. 11.1. Est autem fides sperandarum substantia rerum i. fiducia rei sperandæ, quia plus est fides quam spes. Aut: substantia, i. existentia rei sperandæ. In loco tamen allegato hypostasis communiter habetur pro substantia, et hic Dei summi est repræsentatio vox hypostasis non personam, sed potius essentiam Dei potest significare. Cæterum hypostasis in Sacra nusqm significat substantiam sed fiduciam.

Nunc expediendus ille locus in quo de Chs ea in forma Dei, quæ postea sere cogimur, est Christus in hoc argumento, hujusmodi modis, ni fallor maxime delectandi adversarii, extat hic locus Phil. 2. v. 7. Qui cum esset in forma Dei, non rapinam duxit se ea æqualem Deo &. Hic 1 expediendum, Quid sit forma Dei, et forma servi. Quid sit ea in hominibus. Quid se exinanire, quid esse æqualem Deo. Quid istam æqualitatem non rapinam arbitrari

Ex hoc

Ex hoc loco tale 1. formari argumentum. Qui est in forma Dei, is natura est Deus. Atqui Chs fuit in forma Dei, & Chs natura fuit Deus. Majorem probant ex eo, quia morphe teu. seu forma Dei ex Patribus sit interpretatur Dei.

R. Negat Major, nec probationem admittimus; verum quidem est quod terminus formæ hoc loco Philippensio accipiatur, aliquando sit interpretatur essentiam, hinc illud: Forma dat esse rei, verum est in Philosophicis forma ut plurimum accidentalia attributa denotat, quid quid sit de Philosophia, non tamen Grammaticorum hinc morphe sit vox Græca, & exigua tantum litera ab transpositione sit vox Latina, forma non significat essentiam, verum exteriorem rei faciem; ita Cicero inquit: Formam quasi ipsam & tangeram honesti facies videres: etiam Hermes in Pœmandro inquit: Impossibile est animam hominis in corporis specie faciem formæ Dei assumere. Ita usus Grammatici, sed apud Scriptores N. Test. etiam ut Grotius observat, ea vocem non internum & occultum quendam, sed quod in oculos incurrit significabant. Jam ergo si Chs applicet vocem formæ Dei, non significat essentiam Dei. Illam n. essentiam Dei Chs aut deponeret aut non: si prius; non fuisset essentia Divina, ea enim, deponi, minui, aut augeri non potest, si post. contrarium esset pr. 7. ubi dr; quod seipsum exinanivit. Vox vero Græca KENOO, quasi evacuo, id significat, quod ita se gessit Chs quasi omni potestate vacuus fuisset. Deinde: si non deposuisset illam formam, & essentiam, ut volunt Patres, non potuisset Chs dignitatis dari, Divinitate enim major dignitas non est. Argui, ut patet ex pr. 9. 10. q. data est, quia, quia data est, jam vox habuit Divinam essentiam, illi enim nihil dari potest. Et quidem data est dignitas in præmium humiliationis, quale autem fuisset præmium ipsa adoratio & potestas super omnia, si habuisset eam? Oportet ergo

itaq; ut ita se exinaniverit ut non habuerit illam formam, v. Ch: prae cum in Deum nec cadat mutatio.

Ais: Exinaniit Chs se, non ut in se aliquid mutet, sed ratione ōr commodi patefactionis, quatenus scil potentiam suam non ostendit simpliciter?

R: Haec Objectio gratis assumitur, seeus huius Dns saepius se exinaniret, quia saepius occultavit suam potentiam, unde etiam saepe dicitur; quare Dne deseliquisti? & Psal. 12. 1. & 22. 1. & 25. 2 &c. hi non tantum secunda persona occultabatur suam potentiam, verum omnes hes.

Itaq; dum vidimus quod hic nomen MOSES, de Chro usurpatum non significet essentiam, nunc videndum, quid significet. Id hic dubio, quod hic de Chro, aut alius usurpatum, significat, essentiam vero nusq; denotat, hi Mat. 17. Mar. 9. Luc. 9. ubi dum in monte Tabor facies Christi & eius status subito angustior videtur, dicitur quod transmutatus sit, aut in aliam formam abiisse, transiisse, essentiam tamen non mutavit, sic etiam Mar. 16. 12. duobus Discipulis dicitur apparuisse (i. in Greco enarrabitur morphe:) in alia forma ÷ in alia facie & habitu. hi 2 Cor. 11. 14. Satanas dicitur se transformare in angelum lucis, Est in textu forma Dei, significat conditionem & statum, vel faciem Chi exteriorem, atq; in statu suo in Cruce humiliato, prout & Calvinus hic pro forma intelligit figuram seu apparentiam. Beza profitetur itaq; Grotius hanc formam Dei de illa potentia, quae & quando in Chro tanta apparebat, ut eo voluntate omnia fieri & videbatur habebat, faciebat, nemo poterat aut audebat manus in ipsum injicere, nondum suum venerat hora, ut videre est Luc. 4. 30. Joh. 7. 32. 45. C. 8. 59. Contra contra eum missi erant, sapientiae & spiritui Chi nemo resistere poterat, invasores eum aggrediebantur, prae cadebant. Jos. 18. 4. 5. 6. & Mat. 26. 53. & alibi verbo: quando Dns prodigia & signa per ipsum fecit. Act. 2. 22. Sic hic

÷forma

Ais: Si Chs in forma Dei propterea dr fuisse, quia miraculis
& potentia clarus fuit, etiam Apli potuissent dici in forma Dei fuisse
cum magna patrarint miracula?

R. Potentia Apli & Christi miracula patrandi, comparatè ad Chm
potentiam parva fuit; Chs enim implerat mari, ventis, diabolis,
morbis, morti; quia mortuos resuscitavit, id scit quod Petrus, scili-
cet quid esset in homine, cujus potestatis respectu, potentia Apli
fuit tantum aliqua species potentiæ

Sic 2. ex hoc loco argumentaur. Forma servi est naturalis hu-
mana non aliquid extus. At forma Dei hic opponit formæ servi.
& forma Dei naturam vel essentiam significabit?

R. Erasmus hoc argumentum invertit, & quod forma significet opera
ra externa hic probat; Quia forma Dei opponit formæ servi quam
Chs assumsit. At Chs non assumsit substantiâ aliquid formam servi;
Ergo cum sint Filius, suscepit ergo formam servi tantum extrinse-
ci speciei, cum se humiliavit, ligari, cedi, flagellari passus sit
& occidi. Deinde. Nomen forma servi pro nobis est, forma huius
servi opposita formæ Dei non significat aliquam essentiam humanam
nam in S. Sacra; quia servus non differt à Dño nâ, sed tantum
statu. Forma itaq; servi est servilis conditio & ô natura,
Chs etiam revera & propriè servus non est factus, sed assumsit spe-
ciem servi; talis autem Xtus est tunc, cum Judæi atq; Romani in-
pii detraxerunt, insidias injecerunt, manus intulerunt, tantumdem
afflixerunt, in carcerem egerunt, tunc illud potestati cessit, & potesta-
te à Deo concessa non est usus, ut patet Joh. 18. 6. Luc. 22. 44.
Mat. 26. 37. Mar. 14. 33. Etiam apud Hebræos Nyabadim
= servi illi tres apud quos parlat, Hinc; Dhs nulli potest obedi-
entiam præstare, & Divina essentia formam servi non assumsit; &
hinc: Prout forma servi non significat humanam naturam, ita
nec forma Dei Divinam naturam. Forma servi non significat

h. mod

humanam, quā formam servi Chr̄s in statu exaltationis deposuit
At humanam naturam non deposuit. Ergo forma servi non significat
humanam naturam, sed statum et conditionem servilem.

Objicitur. Dato quod forma servi non significet formaliter humanam naturam, infert tamen naturam humanam, ut humana natura ea ipsa quadam conditio ac status sit, est ergo manifesta antithesis Dei et hominis, cum sit in forma Dei, et invenitur est ut homo, in similitudine hominis, prout itaq; in posteriori parte describitur Filius homo, ita in priori membro forma Dei scil. essentiam Dei?

R. Haec antithesis est pro nobis potius quam contra nos, et concedimus nos quod status servilis instruat hominem, sed non loquitur hic Apostolus simpliciter de natura humana Christi, cum dicit: — in similitudinem hominum factus, et habitu inventus est ut homo, sed de conditione hominis; non enim dicit hic quod homo factus sit, sed quod factus in similitudine hominum, et habitu inventus est ut homo, similitudo autem non est identitas. Unde; — et habitu inventus est ut homo, Graece schema, est tantum figura, prout et Latine, non humana natura. Cum ergo dicit — in similitudine hominum factus, et habitu inventus est ut homo, duplex est: quod factus in similitudine vulgarium hominum, et habitu inventus est ut vulgaris homo conditionis, ut quem admodum vulgares homines et cum majori vi resistere non possunt cedunt, ita et Chr̄s propriae voluntati erat servire nec obtrectare et ductus erat, attamen cum Judaei et Romani eum male habebant, ut alienis vulgaris homo potestate ea non est usus. Sic Samson post resectos capillos dicebat se futurum ut unus hominum Judic. 16. 7. Sic Dr de Principib. quod morientur sicut caeci homines. Psal. 81. 6. 7. ÷ qui alienis fuerit conditionis homo. sic Ez. 34. 30. Hinc ergo non possumus dicere quod in similitudine hominum in habitu inventus sit, cum plus dicat quod in similitudine hominum in habitu inventus sit, quam quod de natura humana locutus sit. Sic Dr.

Individua quidem humanae
mum vere dicere Pr mihi
rum quem ind Xi
v.g. Paulus filius est hominis, qu
Atis: Chr̄s adhuc in
tus est Chr̄s factus est
Xi alius. Mat 28. 28.
R. Hunc statum Chr̄
et tempore mortis sub
Atis: Cogi, Xi Chr̄i,
nis, rectum ego, eunde e
tangram ad Sr Xum,
R. Sane dicit ille status
Sr Xi; eo enim tum quis
aliquis dicit Sr Xus non
quod quis nascitur non
jecta fuit conditio Sr Xi
et quidem servilis Sr
His intellectis ruit illa
Dei qui homo fuit, u
vitae naturae. Et Chr̄s
Sed. Minor sic probat
examinat, is fuit
Chr̄s primus fuit in form
R. Imus jam quod ali
aliud dicunt est homines
ni, vel in Xum ut hom
Atis: Simul fuit
par hom ÷ eet est Xus
idem sit, quod simul in

Individua quidlm hominum quamvis specie idem sint, quia tamen numero diversa P, nihil se comparari & in Xto hominibus esse possunt, rhum unum individuum cum Xto, scilicet humanis comparari non p. v.g. Paulus filius est hominis, quia Paulus non filius hominis, sed Xto tertio dicendus est.

Ars: Chs adhuc in nativitate assumpsit formam servi; nam tum natus est Chs factus est sub lege Gal. 4.4. dnis de in tota Xti ministratus Xti alias. Mat 20.28. Luc 22.27.

R. Hinc statum Sacra non erat statum servi; sed illum qui fuit tempore mortis sub passione.

Ars: Cogi; Xti cici, dedi, occidi, non est status servi; sed latronis, reorumq; eundo & Chs, Luc. 12.52. non dicit: existis ad meo tangnam ad servum, sed tangnam latronem?

R. Sane dicit illo status non est status servi; nec nasci est status servi; eo tum tum quis nascitur non statim sit servus, & ex eo quod aliquis sit servus non sequitur non esse hominem, ergo etiam ex eo quod quis nascitur non sequitur esse servum. Apud Romanos abjecta fuit conditio servi, & Chs in morte tractatus est á Romanis, & quidem supplicio servili. qui debant pro reis & vice servorum, quoniam servos a morte, unde servus á servando.

His intellectis ruit illud argumentum; Qui prius fuit in forma Dei quam homo fuerit, is fuit in illa forma non nisi respectu divinae naturae. At Chs prius fuit in forma Dei quam homo est. Ergo. Minor sic probatur: Qui fuit in forma Dei antequam seipsum exinaniverit, is fuit in forma Dei antequam homo esset, At Chs prius fuit in forma Dei quam homo, ut patet ex textu. Ergo.

R. Dimus jam quod aliud est forma servi; aliud natura humana; aliud enim est hominem esse vel fieri, aliud hominem esse hominis, vel in Xto ut homine.

Ars: Simul fuit in forma Dei & servi, in Graeco tum hyparchon: est participium præsentis, ita ut tum dr: cum esset in forma Dei, quod simul in forma Dei existens seipsum exinanivit.

Ergo dubi sunt in Chō natura? R. Sit Vtr Græca temporis præsentis, contra nos non est, nam sine dubio tunc ni forma Dei fuit cum se exinanivit. Deinde, vtr Græca non minus est temporis Præteriti quam Præsentis.

Adhuc dicunt. Argumentum ex loquendi formula: non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo. Qui æqualis est Deo, is est Summus Deus. At Chō æqualis est Deo. Ergo est Summus Deus?

Nos vero vim hoc argumentum expedimus. Qui æqualis est Deo, is S. Deus non est, nam æqualem esse Deo vel ex scripto vel a Summo Deo habet. At prius; hic duo essent summa, aut singulis quod duo sint summa, unus idemque Deus & sibi æqualis, quod est contradictorium. Deinde, sim ita erit Deo æqualis ut etiam sit inæqualis. Si aliquod alteri in quibusdam sit æquale, non tamen in omnibus ea æquale; hic est Chō si in quibusdam æqualis sit Patri, non tamen in omnibus ea æqualem. Æqualitas autem hæc in eo sita est, quod omnia quæ facit Pater, similiter faciat filius, Joh. 5. 28. & ob hoc Judæi objectant Chō quod se æqualem faceret Deo, sed Chō istam æqualitatem, quam Judæi ipsi attribuebant, ostendit in multis esse inæqualem. Joh. 5. 19. 20. 21. 22. 26. 27. 30. Simile tale argumentum: Omnis sibi æqualis ea potest, at Chō Summo Deo est æqualis, ergo Summus Deus non est. Deinde: Non etiam dicimur Dei similes, 1 Joh. 3. 2. sed tamen non ea hinc, unde etiam quidam Græcum ἴσος velunt significare similitudinem; dicimur etiam is Angeloi Luc. 20. 36. & similes sumus Angelis, sed non quoad essentiam. Illud tamen æqualem ea Deo, in Græco, το εἶναι ἴσα θεῷ. Ita est enim hic γ graecis, neutri, ut significet quasi æqualia vel para, ac proinde supplent quidam, quia non hic substantiva sunt, ut duabus sit: Non rapinam arbitratus ē, se æqualia Deo facere, Sed ci

Sed commodè potest ex
ministar Dei, quod non
star Dei; & nota hinc,
Patris, Ad ministar Dei
vertunt, cum de Deo
Talis est vetus 70. Int
ministar pulveris, hi
Hinc ergo tale Argum
jus duo sint non est
est recipere ab him esse,
in forma servi & minist
in complendo Theologi
Dei minus esse quam
Ex loquendi mod
argumentantur, 5.
dina re, sed tum pro
probat quod æqualis
R. Quid tum! etiam
Certe non is est ist
bitratus est se esse æ
æqualitatem sibi obtig
rapina propria natura
nibi, Deinde: Id cel
nem non auget rapina
sam summam Divi
hujus loquendi mod
ubimodo est etiam h
rer Deo, sim: non rap
translatio ea nititur fund
majorem dixit, nunqu

Sed commodè potest exprimi: Non rapinam arbitratus ē se ęqual. Dei. ÷ instar Dei, quod non significat simplicitèr æqualitatem, sed esse instar Dei, & nota bene, non dicit simplicitèr, instar Dei Summi, vel Patris, sed instar Dei cujusdam, nam licet Sacri Scriptores animadvertunt, cum de Deo Summo & tlo, articulus to, semper addit, Talis est versio 70. Interpretum apud Joëlem Cap. 13. 12. Isa Spodo, ÷ instar pulveris, sic etiam C. 25. 2. Isa lito, ÷ instar lapidis, Hinc ergo tale Argumentum; Qui in forma Dei & instar Dei cujusdam sunt non est Summus Deus, licet in forma tē esse non est rapina tē hunc esse, sed speciem tē habuisse. Ergo Chs sit in forma tē & instar Dei. ☞ Hinc Jacobus Herbrandus in Compendio Theologico, & Ægidius Hunnius dicunt, formam Dei minus esse quam Deum,

Ex Argumenti modo; Non rapinam arbitratus est se esse, argumentatur, 5. Non arbitrari rapinam est non reputare pro alterna re, sed suum putare, ÷ Chs D. suum, & non alienum esse putavit quod æqualis esset Deo.

R. Quid tum? etiam id suum est Chō ex alterius dono Patris hæc Coëtera non is est istius Argumenti modi, regnum hic: Non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, ÷ non Argumentatus est se rapinam istâ æqualitatem sibi obtigisse, sed dono Patris & singulari Dei gratia, rē rapina propriè natura non opponit, sed commodissimè gratuito naturi, Deinde: Id celebrat Apostolus quod Chs istam suam auctoritatem non amisit rapinam, At ni Deo id celebrari non potest, quod suam Summam Divinitatem non existimet rapinam. Ceterum, hujus Argumenti modi, Non rapinam arbitratus est se æqualem. Incommoda est etiam translatio: Non rapinam habuit sibi ut se æquaret Deo, Sic: non rapuit sibi æqualitatem cum Deo. Huc autem translatio eo nititur fundamento, quod gnostici cum Chs se Patri majorem dixit, nunquam se Patri æquiparavit, sed semper sit

fuit se esse ex Patre, quod patet ex historia Chri. Deinde: quod sic potest exponi patet in textu ex particula adversativa sed. ☞ Non putavit se esse æqualem cum Deo, sed potius se exinanivit. ☞ Vere dicatur, quod Chs non sibi vindicavit se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, quis sit sensus? ita vult præsul Erasmus, et hunc dat sensum hujus locutionis formulæ. Sic Lutherus libro de Duplici Justitia alt: Ista auctoritas negative debet intelligi, quam multi affirmative accipiunt, scil, quod Chs non arbitratus est esse se æqualem Deo, idest, noluit esse æqualis, ut sit sensus eorum qui id rapiunt per superbiam, quidam Deus: Si non deberis sit ut ait Bernardus: Gloriam hanc ipse mihi non usurpabo; non autem affirmative hic: Non arbitratus est se esse æqualem Deo, ☞ quod esset æqualis Deo id non pro rapina, hæc enim sententia non habet aptam intelligentiam.

Adde dictis; ex quibus patebat quam infirma sit argumentatio Adversariorum hoc loco, nam in hoc loco sermo est de Jesu Christ homine. Hinc argumentatio erat ad divinam Chri naturam non pertinet. Nam quem deus exaltavit, et cui dedit nomen supra omne nomen is est homo Jesus Chs, Divinitati enim nihil dari, nulla dignitas accessio potest, nihil etiam ipsa accipere potest. Atqui de quo Chi sermo est illi Deus aliquid donavit, exaltavit, Ille est homo Jesus Chs. Deinde: de quo hic sermo est is se depressit ad mortem usq; crucis, Patri obediens fuit, Eam vero obedientiam non nisi homo Jesus Chs præstitit. Ergo

Contraria interpretationis hujus finis dubio talis esset summa: Divinitas Chi quam vis æqualis Patri semetipsam divisit ad induendam humanitatem, quia de causa humanitas id præcipuè a Patre accepit, ut ad summam gloriam evaderet. At quæ gloria illi potuisset dari qui omnem habuit gloriam?

Ais: Habuit quidem, sed non secundum humanam nam?

R. Sufficit quod illa plenitudo ei data est habuit, secundum quamcunq; naturam habuit. Si autem fuit Deus et non habuit. Ergo

& non fuit S. Deus; Hinc; Qui se exinanivit ille exaltatus est. Ergo Xs homo Jesus Chs exaltatus est. & homo Jesus Chs se exinanivit. Vel: Qui exaltatus est ille se exinanivit. At divina natura non est exaltata, & divina natura se non exinanivit. Item: Qui fuit in forma Dei, fuit in forma Dei. Atqui homo Jesus Chs fuit in forma Dei. & homo Jesus Chs fuit in forma Dei: Rursum: Cui premium datum est, summus Deus non est. Sed qui fuit in forma Dei illi premium datum est. & non fuit summus Deus, et quidem datum est premium pro antegressa obedientia. Hinc; Qui obedivit Deo is summus Deus non est. Sed qui fuit in forma Dei is obedivit Deo. & is summus Deus non est. Et quis quale premium potuisset dare Summo Deo, id concipi non potest. Deinde: Forma Dei Summam divinitatem significat, & is qui fuit in forma Dei aequalis Deo non est, quia fuit ipse Deus. Atqui is qui fuit in forma Dei fuit aequalis Deo. & non fuit ipse Deus. Deinde: Haec exinanitio in carnationem significat, non potuisset nobis ista incarnatio pro exemplo imitando proponi, quia natio est exemplum inimitabile, cum exemplum id est quod quis & velit potest imitari, sin velit non; id vero quod nicarnemur a nobis imitari non potest. Atqui Apstus exemplum Chi imitandum proponit. & illa Chi exinanitio non significat nicarnationem. Deinde: Paulus Apstus hoc capite humilitatem recommendat, & quidem in humilitate exemplum Chi nobis commendat. At Deus exemplar humilitatis esse non potest, quia Deus se non humiliat, manet enim in eodem statu; & licet se humiliaret? humilitas enim ad minimum supponit aliquem se superiorem, aut saltem quod sibi & alio videatur, quod neutrum in Deum cadit. Et haec de allegato Loco dixisse sufficiat. Col.

Col. 2. 9. In quo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter:
Quam vis nunc veram fatis superq; ex lucrimus cum ostendimus, qua
ratione habiter in Chro plenitudo divinitatis. Licornius Jesuita
ita ex hoc loco argumentatur: Deum infinitum nemo, nisi Deus in-
finitus capere potest, Atqui Chs totaliter capit Deum, & Chs ē
Deus infinitus?
R. Major vera non est, Minor falsum non lic, Deum enim infi-
nitum Deus infinitus non capit, quia duo infinita non dantur;
sed ad propriet atem. Vis transeamus, quomodo capiens Chs Deum to-
taliter, & quomodo etiam Deus potentiâ capi totaliter, — ut ipsi Ps. dicunt
excipere totam essentiam Divinam, nyn scis quid sibi velit nisi red-
damus ad propriet atem Ps. tex, ut id dicatur, in quo modum etiam fide-
les dicuntur plenitudine Dei implei Eph. 3. 19. Sed quo modo infi-
deles ex eo non sunt Summus Deus, ita nego Chs ex eo, quod ple-
nitudo divinitatis in eo habiter et, sit Summus Deus. Sicut enim gra-
no salis e suo fundo potest Deus capi per communicationem Spus S.
gratiæ, ut dicit, Joh. 14. 23. — et ad eum veniemus et mansionem apud eum
facimus, scilt uti v. 16. habetur, per gratiam, dando Spum Sanctum
et alia dona. sic 1 Cor. 3. 16. Cap. 6. 19. Eph. 2. 22. sic dicitur Deus
habitare in Sanctis suis, 1 Joh. 3. 24. Joh. 1. 16. Eph. 1. 23. In Chro ergo habitat
plenitudo divinitatis, quoniam Deus plenissime contulit Chro quicquid deitati-
nae Divinitatis in aliquem a S. Deo potest in aliqm conferri, id est jam ge-
dr: — habitat corporaliter, i non in umbra sed vere, ut dicit v. 17. sic dr Deus in
fidelibus habitare 1 Cor. 14. 25. in Graeco dicit ontws, quod proprie scare pro essentiali-
R. Cum ergo hic in textu dr corporaliter, ripi solebus, quia dictum, adiectum, alio
corporeo Deus non potest. Quare ergo dicit corporaliter? Quia v. 9. erat umbra,
et hinc opponit, corpus, adhuc hinc corpore cessat umbra, hinc itaq; Deus in
Chro ō aliquibus obscuris cognitionibus nobis suam aperuit voluntatem, quia
dr Deus in Chro corporaliter — vere, non in imagine & habitare; Caeterum di-
proprie accipiat, quis ent scribus? Corporaliter — asserit sit hinc an cum ratio-
tio hinc quicquid rebamus possumus in Sacra inde petere. Deinde: cum di-
plenitudo divinitatis habitat dr corporaliter, potest dici quod divinitas dr corporaliter

III. Cyprius

III. Cassis Argume
Deo videnti esse pro
Christo, ut sunt ope
Prov. 8. 30. Conserva
Joh. 5. 21. Redempti
tionis miraculorum
Chs omnia quae Pate
Opera Creationis, Cons
vis, Patrationis miracu
attribuunt Chro. G

Inregnam hoc expe
fixum atq; certum re
mus est, et quidem ita un
Creator pleinde quam ad
phares, unus est Mediator
Caesar, eodem modo ut non
cum ita dicimus ut non
creavit reciprocantur, —
Deus Summus est Creator
tera id unicuiq; notum
2do. Creator coeli et te
confiteri, Mat. 11. 25. quae
Dñi, manifesti Xto et mys
coeli et terrae cujus Filius
sic et in Symbolo Apli
storum Coeli et terrae; Et
Creator, hac unum Proprie
prietio, dicimus ut illum
aut coelum et terram re

III. Passis Argumentor petitr ab istis operibus, quæ soli Deo videntr esse propria, attamen eadem attribuuntr etiam Christo, ut sunt opera Creationis, Psal. 32.6. Joh. 1.3. Col. 1.16. Heb. 1.2. Prov. 8.30. Conservationis, Heb. 1.2.3. Excitationis mortuor, Joh. 5.21. Redemptionis Oseæ 1.7. coll. cum Cap. 13.4. Patrationis miraculorum, Psal. 71.18. Cap. 85.10. & 135.4. inde & Chrs omnia quæ Pater fecit facere Joh. 5.19. Tale itaq; est arg. Opera Creationis, Conservationis, Excitationis mortuor, Redemptionis, Patrationis miraculor sunt solius Dei propria. Et hæc omnia attribuuntr Chrō. ℈ Chrs est unus ille Deus?

Antequam hoc expediamus, de Creatione hujus quoq;, tanquam fixum atq; certæ veritatis, præsupponimus qd; Creator cœli & terræ unus est. & quidem ita unus ut dicatr solus Creator, itaq; unus est Creator perinde quem admodum unus est dei filius unigenitus & ō plures, unus est Mediatr, una Virgo quæ peperit Jesum Chrm, unus Cæsar, eodem modo ut non possint esse plures nisi unus; sic etiam Deus tum ita sit unus ut non sint plures, ergo Creator & subjectum qui creatr reciprocantr, i. Creator cœli & terræ est Deus Summus, & Deus Summus est Creator cœli & terræ, quod notum est, vide tamen Deut. 32.39. Job. 9. 8. Eccl. 1.8.

2do. Creator cœli & terræ est Pater Dñi nostri Jesu Chri, id Chs ipse confitetr, Mat. 11.25. quæ confessio Chri habetr etiam Luc. 10.21. id etiam Pauli maximi Voto & uno ore confitentr Act. 4.24. 27. ℈ is est Creator cœli & terræ cujus Filius est Jesus. Regni Patris Filius est Jesus. & sic & in Symbolo Applico: Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem Creatorem Cœli & terræ; ℈ Pater ita est Creator cœli & terræ ut solus sit Creatr, hæc hujus Propositio; Unus est creatr Deus Pater est bona Propositio, dicimus ut illud subjectum de quo affirmari potest quod creatr cœlum & terram reciprocatr, i. Unus est Creator Deus Pater, & unus

& unus Dus Pater est qui creavit & solus est creator. Hanc Propositionem ha-
bemus in Symbolo Apl̄ico: Credo in unum Dum Patrem omnip. Creatorem.
absurdum esset autem ita interpretari: Credo in unum alignem qui creavit
Cœlum & Terram, & alius creavit ipse Pater. Cur unus alignis Dus est
creator Cœli & Terræ, sed unus alignis est Pater Creator, sed qualis hæc est
Propositio? Pater est Creator, & Creator est Pater, Propositiones recipro-
cantur. Unus Dus Pater omnipotens est Creator, ut dicimus in Symbolo
Apl̄ico. & unus Pater omnipotens est Creator, si enim, cum dico: Unus est Cre-
ator Pater, sensus est; Alignis unus Creator est Pater, cum Creator esset
unus & non unus, atqui si plures sunt Creatores qm Pater is erit sensus
Propositionis in Symbolo Apl̄ico, ut alignis unus Creator est Pater. Verum
sensus Symboli Apl̄ici est: Solus Pater omnipotens est Creator. hic ergo
sufficiat id notasse quod solus Pater est Creator.

3tio. Creatio in S. Sacra pro simplici actu creationis Cœli & terræ, cre-
are Hebræis Bara, Græcis ktizein, Rivetus in Cap. 1. Gen. ait: Hoc
verbum Bara Hebraeum, nec verbum ktizein Græcum, nec creare La-
tinum, ad propriam illam significationem producendi ex nihilo aliquid restrin-
gi potest, Sane ἄπαξ creationis non semper significat aliquid ex nihilo
producere, etenim creatio fit etiam ex præjacente materia, & tunc no-
tat aliquid in ordine rerum, artificiose efficere, uti Gen. 1. 21. hæc anima-
lia creavit Dus ex præjacente materia, ut diximus in præcedentibus quod cre-
avit Dus Cœlum & terram. Unde etiam Rivetus observat, quod ἄπαξ
Hebræa & Græca accipiatur pro magnifice aliquid facere, apud Lati-
nos autem creare pro gratis rei productione sumitur, unde verbum provi-
are. Addit Vossius in suis Thesibus, ktizo præsertim pro creatione
ex nihilo a Theologis accipi solet cum nobilissimus creationis mo-
dus sit omnimoda ex nihilo productio, unde Flaccius Illyricus
in Clavi Scripturæ ad Verbum Creatum notat: Etsi nunc communi
modo omnia ex aliquo, & ex nihilo nihil fiat ut Physici loquuntur,
tamen initio primæ creationis omnia ex nihilo sunt facta, unde quo-
tidie species & alia propagantur, quare ratione primæ creationis omnia
adhuc

adhuc creari e creatura Dei dicunt. Protius etiam obstat quod Basra, ktizein, e creare, significet etiam ordinare, sicut etiam in Latinis dicunt creari Consules, Magistratus, ÷ ordinari; sic accipit Esa vix, Eccli 10.16. C.38. 1.12. C.39. 33 34 C.40.1. Esa. 45.8. & Deut. 28.28. ita ut pateat ex his locis quod creatio non semper sit ex nihilo subjecti, etsi sit ex nihilo sui, quemadmodum etiam hominem ex luto, mulierem ex costa viri, creavit Deus non ex nihilo subjecti sed ex nihilo sui; idem dicimus creationis de Cyro cum ad populi liberationem excitavit Esa. 45. 6.7. 8.9. sic de Rege Tyri. Ezech. 28. 13.15. Cf. Esa. 43. 1.14.15. Malach. 2.10. ita ut assumtio in populum etiam dicatur creatio, cum Deus aliquid novum atq; magnificum facit id creare dicit, sanctificare, maxime secundum textum Hebraeum Exod. 34.10. Num. 16.30. Esa. 57, 19. C. 65. 17. 18. Jer. 31. 22. Psal. 50. 12. ubi D: crea in me cor mundum. Psal. 101. 19. Haec de variis creationis.

Adde; quod nomen creaturae aliquando ad solos homines restringitur, Mar. 16.15. Rom. 8. 19.20. 21. 22. ubi ex creatura non simpliciter respicit homines, sed qui sunt fideles inter homines, vid. quid Col. 1.23. Etsi creatio ascribitur etiam hominibus, antropine & tribus ÷ tamen a-na creatura. 1 Pet. 2.13.

Ex his patet quod verbum creare significet vel illam rei substantiam, quae ante non fuit, efficere, interdum reformationem ex praejacente materia. Accedamus ergo nunc ad nostram intentionem; sub N. Test praecipue duplicis creationis fit mentio, veteris scil. & novae. De veteri nemo dubitat in qua demonstranda nec allaborandum; de nova ergo creatione vide Eph. 3.9. C. 2.10. c. 4. 24. Col. 3.10. Apoc. 20.5. C. 4.11. 2 Pet. 2.13.

Veterem creationem Deus totus ex nihilo absq; ullo instrumento perfecit; novam vero per Filium Existentibus jam hominibus; quam vis etiam creatio nova vetera nullo modo potest assimilari, veteris creatio [est] ex nihilo subjecti facta est, ita etiam nova creatio ex nihilo sui facta est non ex nihilo subjecti, quia omnes homines erant peccatores, & nulla materia erat apta quam Deus assumeret ad creandum.

Unde

Deinde: Solius Dei est creare, & novam creationem nemo huic Deo posse: et potuisset. Deinde ex abjecto statu, Deus in nova creatione homines ad excellentiorem statum perduxit, hinc jam in Scriptura multo est creatura veteris & novae seu primitivis, quid vetus creatura significet non advertimus, rebus tantum notam, de gra 2 Cor. 3. 14. Gal. 6. 15. 2 Cor. 5. 17. Heb. 2. 10. Eph. 2. 10. 19. sic etiam in N. Test. duplex homo & novus & vetus. sic dicunt in hac creatione creari novi coeli & nova terra. Esa. 65. 17. Cap. 66. 22. Apoc. 21. 1. Novi coeli & nova terra creata sunt non ex nihilo, sed quod in excellentiorem statum sunt mutati, hinc nova creatio aliis etiam terminis exprimit in Scriptura, scil. de Reformatione, Regeneratio, Renovatio. Quidam subtilius species novae creationis obtendunt, e quidem ex effectis diversas constituunt species, scil. de restauratione, recapitulatione, quae pertinent ad angelos & homines, quod homines & angeli diversi creati sint; vocant reconciliationem, 2 Cor. 5. 19. Eph. 1. 10, & haec reconciliatio concernit illum statum, qui est inter homines & Deum, de etiam pacificatio Col. 1. 20. Eph. 2. 15, & dicunt quod pertineat ad angelos cum hominibus, & ad Judaeos cum Gentilibus, de etiam Regeneratio & Redemtio, Esa. 35. 5. Eph. 1. 7. 1 Pet. 1. 23. Jacob. 1. 18. hunc statum ad solos homines pertinere dicunt: Nos terminos adpetimus, quibus ostendere volumus, ut talis est nova creatio quae redemptio, regeneratio, Pacificatio & potest dici, atqui his terminis vetus creatio exprimi non potest. Deinde: Talis est nova creatio, quod ex aequipollentibus phrasibus patet, quae non est ex nihilo nec excludit subjectum materiam & instrumenta, ergo haec creatio peracta est, & non negat haec nova creatio priora Deum Patrem etiam alium in ea adfuisse.

Responsio Particularis ad loca Objectionem attinentia.

Psal. 32. 6 Verbo Dni coeli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eor. Hinc tale argumentum, Verbo Dni sc. coeli firmati. Christus est verbum. Joh. 1. 1. Ergo Christus est Creator coeli & terrae. Resp.

R. Verbum hic non significat illud verbum de quo Joh. 1.1. est mentio, ve-
rum illud, quando initio creationis dixit Deus et omnia facta sunt, inde
& spūs oris, idem significat quod verbum, ut flatus hi spū oris ÷ verbi
spū oris prolatum, hi accipit pro spū oris. Esa. 11. & Jobi. 15. 30. 2 Thes.
2. 8. Cajetanus & Calvinus in hunc locum Instit. suæ lib. 1. cap. 13. idem
volunt esse spū oris & verbum Dei, consentaneè etiam Estrom̃us, Ru-
dingerus, Theologus Viteberglensis in Psal. & Martinus Buc̃rus,
in Joh. 1. qui omnes agnoscunt verbum & spū oris idem significare
Quidam etiam volunt spū oris significare spū S. in ubi lib.

Joh. 1. 3. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum
est nihil quod factum est?

Duo ergo hunc locum explicaturus, videamus occasionem, quæ oc-
casione ducens scriptit Evangelista, secundò scopum, tertiò videamus
an hic verbis vel nove Creationis fit mentio. Quod occasionem
Evangelistæ attinet, rebus gestis istam occasionem quod Johannes ali-
qui Evangelistæ scriptit, & cum in aliis Evangelistis quædam videan-
ri desiderari, illa supplevit; vulgarem errantium opinionem, quæ
quod Johannes scripserit contra Cerinthum, addunt quidam etiam
Ebionem, quem, quia inter Viros Eruditos dubitat an aliquis Ebion exi-
terit nec ne, aut quia Ebion Hebraicè erat pauperem, & exinde
plus quosdam Christianos cepisse videre Ebionæos, pauperes, neglectos
Cerinthus alium finxe Jesum, & alium Chm̃ asserit, & dixit hunc
Jesus fuit baptizatus invisibilis aliquis spūs, qui ipse appellatur
Chm̃, descendit supra Jesum, sicut hominem, & ut existimavit homine
vulgarem, hunc Chm̃ qui descendit supra Jesum existimavit ni, &
cum Jesu habitasse hominem, hujus ope miracula patrasse, tempore
vero passionis & mortis hic Chs avolavit & ascendit in Cœlum &
Chs Jesus est passus, confert Irenæus lib. 3. C. 11. 23. 25. & Epi-
phanius, lib. 1. Tom. 2. c. 27. & 30. quia itaq; hic de Jesu Chro
facit Cerinthus, videt Joh. alludere contra illius opinionem 1 Joh. 4. 2 3. 2 Joh. 1. 7.

Quod sup.

creatione hominis
Sacra mentio est Creatio
creatura significet nra atti-
3. 14. Pal. 6. 15. 2 Cor. 5. 17. Gal.
homo & nostris & vetus.
& nova terra. Esa. 65. 17. Ego
creata sunt non ex nihilo, sed
hæc nova creatio aliis dicun
vir mentis, Regeneratio, Re-
creationis obtentat, v
ecies, sicut & instaura-
ebos & homines, quod in-
gnitatio, 2 Cor. 5. 19. Gal.
tatum, qui est inter homi-
20. Eph. 2. 15, & dicunt quod
Judæos cum Gentilibus, &
5. Eph. 1. 7. 1 Pet. 1. 23. Jacob.
dicunt: Hostilitas ad-
est nova creatio quæ rede-
atqui his terminis vetus
talis est nova creatio, quod
non est ex nihilo nisi ex-
per quæ hæc creatio per-
dicebat Dominus Paulus etiam

Objectionem attingam
ti sunt, & spū oris ejus
Verbi Dñi & cœli firmati.
natur cœli & terræ? Ref.

Quod scopum attinet principalis hujus Evangelistæ scopus fuit ostendere Jesum ee Chrm̃ et Filium Dei, quem Cerinthus vulgarem hominem existimavit, indicat hunc scopum Johannes Cap. 20. 31. Hæc autem scripta sunt ut credatis Jesum esse Filium Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. et cum hæc scripta fuerant, Chs̃ natus, exaltatus, et exaltatus fuerat, et propterea dicit: Hæc scripta sunt ut credatis quod Jesus est Chs̃. Si ergo hic fuit scopus, ergo non fuit ultimus scopus Johannis demonstrare Chm̃ esse S. Deum, nam de vulgo existimant qui volunt Cerinthum fuisse, ut contra Cerinthum voluisse Johannes demonstrare Chm̃ supremam divinitatem, sed Evangelista non id dicit, sed quod non dicit alius Jesus ee Chs̃, in ejus opinione fuit Cerinthus. Et nec est existimandum voluisse Evangelistam probare Chm̃ esse S. Deum, nam apud nullum Evangelistam vel Apl̃m tanta extant argumenta et testimonia contra sententiam Chm̃ divinitatem quam apud Johannem, quod Cerinthus non vulnerabimus, ut sunt, Joh. 4. 34. c. 5. 19. 27. 30. 36. 44. et fere toto. c. 6. 38. 39. c. 7. 16. 17. 28. 29. c. 8. 14. 16. 29. 42 43. 50. 54. 55. c. 10. 25. 29. 37. et alib. c. 11. 41. c. 12. 44. 49. 50. c. 15. 20. c. 14. 10. 24. 31. c. 17. toto. c. 18. 11. c. 20. 17. et alibi passim. Cum itaque Apl̃us dixit hunc scopum ee quod ostenderet Jesum ee Chm̃, non de opinione non nullum disputandus contra quem Cerinthus scripsit, sed tantum attendimus quod hæc sit opinio vulgaris.

Ex principali itaque scopo (nam potuit scribere et contra Judæos qui non credebant Jesum esse Messiam) patet quod in allegatis locis non de veteri sed de nova creatione sit sermo; concedimus quidem nos quod creare, condere, facere, formare, sæpe idem significent, verum negamus simpliciter idem significari, et quod hæc verba simpliciter significent productionem ex nihilo, sed sæpe ex quacunque materia. Sic factum ee v. gr. Xti vocis nec significat creationem ex nihilo, quod videre ee etiam apud Johannem. c. 1. 10. 14. 15. 17. 27. 30. c. 3. 24. Act. 4. 11. c. 13. 12. 1 Cor. 10. 6. Et ex Xti vocis factum ee vel filium esse sermonem de veteri creatione, non sequitur; quod autem de nova creatione hic sermo hic loco (k) patet

(k) patet ex locis 4. 5.

(1.) patet ex ytis 4.5.6.7.8.9.10.11.15.17. Dr̃i hic Joh. ô de hac phi-
bunt testimonium qm̃ Deus initio creavit, & non propterea ista hic in mi-
tio facta est, ut occasione ejus credatur in Deum. Eodem modo ex se-
re iisdem terminis describit hic á Johanne nova creatio, qualem ad-
modum á Moyse vetus creatio, nam qualem admodum in vetli cre-
atione homines ad banc Xtam terrenam creati sunt, ita homines
ple novam creationem ad celestem Xtam creati sunt, hinc est qd
fideles apellant nova creatura 2 Cor. 5.17. 2 Pet. 3. imo ut
Adam & Eva fuerunt primitiæ veteris creationis, ita etiam Chs &
principium creationis, 2 Pet. 3. ita & fideles primitiæ spiritue cre-
ationis. Moyses sic orditur veterem creationem In principio
o creavit ita etiam Johannes dicit In principio, quod Deus
dixit & omnia facta sunt per verbum, ita etiam nova creatio per Ver-
bum qui est Chs, facta est. Quemadmodum ab veteri creati-
one tenebræ erant supra abyssum, quas excepit lux, ita & in
nova creatione tenebras spirituales excepit lux, quæ est Chs.
Moyses ni fallor primum describit creationem: In principio
creavit Deus cœlum & terram, ita & apud Johannem primum
in grē describit creatio nova cum Dr: Per ipsum facta sunt omnia.
& deinde per Moysen ad specialia descendit, ita etiam Johan.
ad specialia quandoq; nova creatio facta sit descendit.

(2.) patet quod hic de nova creatione sit sermo, quia Verbi
creatio absq; ullo filio, mediatq; causa peracta est á solo Deo,
sed nova creatio per alium, Dr: Per ipsum facta sunt omnia.
& quidem per illum facta sunt qui a nihilo est a Deo, Dr hinc, qd
ille apud Deum erat. Vñ dicimus veterem creationem Dñs
solo verbo peregit, quod verbum pecora non fuit; sed nova crea-
tio per illud Verbum peracta est quod verbum per sona fuit. Nam

Merito dicere potest quod per Deum fiunt aliquis aliquid creare: rit, sed per Chm vel verbum de hac nova creatio facta fuisse. Frustranea est hic vulgaris illa exceptio quod cum dr: per illum pro illud per aliquando causam principalem scil. uti Rom. 11. 36. nam particula per tunc vel ejus alius tribuit quidem Deo, sed vi ut simul addat etiam exclusive, sed Chm nusquam addit; imo iste particule distinguunt verba ex nova creatione ut 1 Cor. 8. 6. ubi apte distinguit dr vetus et nova creatio, de Patre enim dr ex quo omnia, et qui est author omnium, de Chro autem dr: per quem omnia ubi describit causa instrumentalis. Quod Chs hic dr, per ipsum facta sunt omnia, indefinite, id Paulus describit Eph. 3. 9. quod per Deus omnia per Chm fecerit.

(3.) Talis creatio hic est intelligenda quae nunc facta est cum Chs in mundo fuit v. 10. Et non nisi talis creatio hic est intelligenda. quia primum in mundo erat et hi tandem per ipsum factus est mundus.

(4.) Talis hic electio est intelligenda, in qua tantum certa quaedam dicuntur facta esse, dr n: et sine ipso factum est nihil, quod cum est, qd nota bene; dicum Scriptor Evangelista dicere quod nullo excepto omnes res per Chm facte sunt, sufficisset dixisse: 1. Omnia per ipsum facta sunt. 2. sufficisset dixisse. nihil sine ipso factum e: 3. hic bene addetur, qd factum est. Et qui quod non est factum illud per dicit factum ee. Et de tali creatione hic est sermo in qua non omnia sunt facta.

Cum vero dr: Omnia per ipsum facta sc, est hic tacita quaedam Objectio, quae occurrunt ab Evangelista, Scil quod non per Chm recte facti et facti sc Judaei et Gentiles, at non sine Chro, potest aliquis Objicere, quod non omnia facta sc, quia Creator Judaicum et abrogatio legis Ceremonialis, post adventum Chri facta sc, in super multa miracula ab Apostolis patrata. Sed id occurrunt at Johannes, quod dicit

quod dicit C. 15. 5. — absq; me nihil potestis facere, ita ut est illa
illa pls Dñus fecit pls acta sunt non tm in hoc Chō.

Ais: Si hic interpretaris hic et vere in creatione licere de
nova interpretari?

R. Minimē, quia hic circumstantiæ non pmittunt, prout huius in de-
scribenda verbi creatione circumstantiæ non pmittunt ut de nova
intelligat, ita in nova creatione describenda circumstantiæ non
pmittunt ut vetus intelligat, hic enim illa creatio est intelligē-
da in qua nova omnia facta sp.

Ais: Imō, quia dr. omnia? R Omnia quæcunq;
facta sunt pr Chm vere facta sunt, sed aliqua infecta manserunt
ut patet, v. 6. 10. 11. et ppterea dr: — hic ipso factum e nihil quod factum est.

Ais: Vox omnia est universalis? R Est hic universalis, sed
determinat cum dr: omnia p ipsa — quod factum est. Sed qd
hic etiam debeat determinari id patet ex illis locis in quibus describi-
bit nova creatio, in quibus vox omnia restringit ad subjectam
materiam ut 2 Cor. 5. 17. Si qua ergo in Chō creatura, vetera trans-
ierunt, ecce facta sunt omnia nova, atqui multi non recipiunt
Evangelium, et qui recipiunt multi pfectionem non habent. Hic dicit
v. 5. — Ecce omnia nova facio, quia nec Judæi nec Gentiles potuerunt
hic Chō salvari ppterea dicit omnia, hic confer. dicit c. 11. ubi de
nova creatione est sermo, hic itaq; ni similis mea vox omnia apud
alios restringit ad subjectam materiam, sed etiam Johannis sunt
familiaria loca ubi vox ni ut ad subjectam mām restrin-
gat, ut Cap. 1. 7. 9. 16. 26. C. 4. 29. 39. C. 7. 2. C. 12. 32. 1 Joh. 1. 7. 9.
C. 2. 20. C. 3. 20. Imō non tantum Johannis sed et aliis sunt familia-
are, ut mā universalem vocem restringant ad subjectam materiam,
confer autē Matt. 17. 11. Mar. 13. 23. Luc. 6. 40. C. 11. 41. Act. 2. 44.
Rom. 3. 4. 9. C. 8. 28. 32. 1 Cor. 3. 22. C. 6. 12. C. 9. 22 C. 10. 17. Phil.
2. 21.

2 24. Eph. 6. 13. 1 Thes. 5. 24. 2 Tim. 2. 10. Tit. 1. 15. c. 2. 9. 2 Pet. 3. 4. & alib.

Objectio: Vox omnia universalitatem significat, quia mundum
Jo. 10. significat. Et hic non est locus de nova creatione, nec vox omnia est
restringenda?

R. Christus est pro nobis, quia tunc factus est mundus cum jam
Christus in mundo erat, & mundus per Christum non ex nihilo productus est,
ergo mundi nomine non res inanimatae, sed homines intelligendi sunt,
Dd Anim: p. 11. In propria venit & sui non receperunt eum, quod in ani-
matis applicari non potest, quia ea Christum cognovisse non probabile. hic
Jo. 29. D: Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi, ubi etiam vox
mundi restringitur ad homines, credi enim & aliud peccata non posse
intelligi, nego Angelos, quia non pro Angelis venit Christus, Deus enim
Scutin Abbatis assumpsit Heb. 2. 16. hic Joh. 3. 16. 17. c. 4. 42. c. 12. 19.
c. 15. 17. 18. 19. hic 2 Cor. 5. 19. ubi D Joseph. Salvator mundi, sed non ho-
minum verum tantum Aegypti. Jun. 41. 45. Cum ergo D: In mundo e-
rat & mundus per ipsum factus est, salvus est: In mundo erat &
mundus per ipsum servatus & salvatus est, ut Cap. 3. 16. c. 4. 42. D
Salvator mundi = hominum. hic 1 Joh. 4. 14.

Dis: Haec interpretatio non est bona, quia qui per Christum facti
sunt eum non cognoverunt, quia dicit. 10. — Eum non cognoverunt. &
qui se tali tibi illi cognoverunt Christum? Ergo cum D, mundus per ipsum
factus est, mundi nomine homines probi & electi pii electos tantum in-
telligendi; cum vero D: — non cognoverunt eum, intelligendi sunt im-
mines impii & qui non receperunt, & omne meritum rejecerunt,
& hoc est quod D Joh. 3. 19. Hoc a: Ejudicium quia lux venit in mundum &.

Dis: Quomodo potest eodem vocabulo vox mundi diversimode
accipi? R. & regero, quomodo etiam juxta tuam opinionem di-
versimode potest accipi, di enim tua opinio procedit, scil; mundus
per ipsum factus est, = totum universum per Christum factum est,
ea

& cum D: mundus non cogn
& hi sui quasi, cum eum
Cum illi mundus ni quo
quia D: de mundo erat &c.
pid. Quomodo vero tres
and, confirad Eng edimus

dis: De vetere creat
nit & cum hi non receperun
hi vel propria.

R. Propria hic dicuntur
de esse Christo secundum ca
1. p. 11. quod illud hi significa
tamen sed de nota, quia ni
ri D; ni veteri creatione
creatis animantibus vita,
tenebrae non comprehen
tenebrae non receperunt luc

dis: Verba 1. D: In p
orbem.

R: De tres principii
tum Johannis, ubi obser
tum tantum cum vel cont
vel quae jam ante exsta
accommodare. Non
bolice posita, nec in ver
creationis, & tanto min
cipii significat primitus un
vocare, hic Dan. 8. 1. 2.

& cum dr: mundus non cognovit eum, hic dubio & de ad homines refles, & hic de genes, eadem vox cum mundi diverso modo accipies? Deinde etiam sibi mundus ni gno erat alius est ab eo qui dein del factus est, quia dr: In mundo erat &c. & est juxta te eadem vox di diverso modo accipitur. Quomodo vero duos vel in eodem v. vel in brevi periodo accipiant, confer ad Eny edimus

Ais: De veteri creatione est hic sermo, quia dr: In propria venit & eum sui non receperunt. Atqui gentes non receperunt non dicuntur sui vel propria.

R. Propria hic dicuntur Judei & ex eadem origine nati, ex gentibus dr esse Chus secundum carnem Rom. 2.5. Confer ad Grotium in Joh. 1. v. 11. quid illud sui significet. Unde hic non de veteri creatione sermo sed de nova, quia in veteri creatione vox non dr lux, hic vero dr; in veteri creatione lux prius creata est, & deinde data est creatis animantibus vita; in veteri creatione non potest dici quod tenebrae non comprehenderunt lucem, ~~hic vero dr~~, hic vero dr quod tenebrae non receperunt lucem, sui non cognoverunt, mundus ō recepit.

Ais: Verba v. dr: In principio, principium vero stat vere & creatione.

R. De vere principii confer Eny edimum in proemio ad Evangelium Johannis, ubi observat vocem principii rarissime, eaque tunc tantum cum vel contextus clare jubet ad veterem creationem vel quae jam antea exstabat, plerumque vero ad novam creationem accommodare. Hoc etiam observamus, quod vox principii a violate posita, nec in veteri Test. semper significat principium creationis, & tanto minus in N. Test. Ut Gal. 2.23. vox principii significat primitivum tempus, quo hostes Israelitas coeperunt vexare, ut Dan. 8.1.2. ubi quid vox principii sit Vid. C. 7.1.

Vide

vide etiam ubi vox principii hujusmodi sensum Jer. 17. 12. C. 30. 20. 2 Reg. 7. 9. 1 Par. 15. 13. C. 17. 9. Jobi. 36. 3. Ga. 52. 4. C. 48. 16. 2 ch. 16. 2. Graeca ni V. Test. significat vox principii principium creationis. Sub N. Test. etiam principium Graece significat ἀρχὴ, e nunc initii nunc principii nomine exprimit, idem ergo est seu principii nomen habeat. Cum ergo dr; in principio, vox principii significat principia Evangelii, ut Marcus C. 1. 1. addit. initium Evangel. J. Christi Luc. 1. 2. 3. Phil. 4. 15. Act. 11. C. 11. 15. C. 26. 4. 5. Heb. 2. 3. Jac. 1. 18. ut apud alios, sed id etiam Johanni sunt familiare ut nomine principii initium intelligat, conf. C. 8. 25. C. 15. 27. C. 16. 4. 1 Joh. 1. 1. C. 2. 13. 24. C. 3. 11. 2 Joh. 5. 6. 2 Petr. 3. 14. ut ergo principium significat principium Evangelii non creationis. Et sane similia praefert oratio Johannis ut v. 2. 3. breviter finitet de veteri creatione tantum saltem faceret ut secula intercapsa intermitteret e statim ad novam creationem prolapsus fuisset.

Col. 1. 15. 16. Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturae: quoniam in ipso condita sunt universa in coelis e in terra, visibilia e invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates, omnia per ipsum e in ipso creata sunt.

Volunt hinc Zebedaei probare Christum esse creaturam coelestem; verum non negamus hoc in loco sermonem esse de veteri creatione, sed potius certo est de nova. Quod patet (1) quoniam ex contextu e circumstantiis loci, nam tum antecedentia tum consequentia de nova creatione, nam v. 12. gratiae agunt Deo Patri qui dignos nos fecit in parte sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate

sic v. 18. e seq. Ipsius duo
beneficia duas partes prop
thetrat, et transponit
ut patet. e v. 15. incipit
deles transplantabuntur. 2
Christi vi vetus creationis;
Christi translationem facie
it, sed sum de nova creat
quod per eam omnia rec
dium et privatum tha
nobis, sed qui de privile
tura regni Christi nec etiam
tum modo hic quae condi
Eph. 4. 11 Dr, quod ante
quos transferantur in regnum
hic seminum esse de nova

(2.) Patet ex ratione sub
quoniam in ipso condita
tum quod dr hic subje
non potest imago Dei es
quam veram Christum
viam naturam deque
taste quid visibilis ist
visibilem; cum ergo 2dum
eundem eam naturam n
2dum dr imago Dei, q
est, ut videatur 2 Cor. 4.
ta et divinitas apparuit
in visibilia ipsius a creatu

filii v. 13.

sic v. 18. & seq. Ergo duo maxima Dei beneficia, aut potius ejus dem beneficii duas partes proponit, scil quod Deus nos stipulati & potestate donatos, & transpositos in regnum filii dilectionis sue, ut v. 12. 13. 14. patet. & v. 15. incipit explicare illud Xti Christi regnum in quo fideles transplantabuntur. Ergo nos non transplantabimur in regnum Christi vi veteris creationis, sed nove. Quid ad istam novam & regnum Christi translationem faciet id quod Christus ante omnes creaturas existit, sed cum de nova creatione sit sermo, optime gratie agendi Deo, quod per eam omnia reconciliata sunt, istius reconciliationis medium & ut primatum teneat ordinatque Christus non aliquem aliorum a nobis, sed qui sit principatus inter nos ista & cetera, quae natura regni Christi nec etiam desiderat productionem ex nihilo, sed tantum modo ea quae condita sunt novum statum & conditionem; unde Eph. 4. 11 dr, quod constituit Doctores, Evangelistas, Apostolos & pastores transferendi in regnum per Christum partum. Ergo ex antecedentibus patet hic sermonem esse de nova creatione.

(2.) Patet ex tota subjecti illius, cui hic creatio ascribit, quia dr quoniam in ipso condita (in Greco creata:) sunt omnia. Et quidem tantus quantus dr hic subjectum imago Dei invisibilis. Negat Filius non potest imago Dei esse secundum divinam naturam, secundum quam tam nam Scripturae creatae coelum & terram, quia Deum divinam naturam denique invisibilis est ac Deus invisibilis, hic vero tacite ponit visibilis ista imago quae conspectum reddat Deum invisibilem; cum ergo Deum humanam naturam hic imago Dei, secundum eam naturam non nisi novae creationis dici potest canta. 2do. dr imago Dei. & alius est ab ipso Deo, imago quod nos est, ut videlicet 2 Cor. 4. 4. 1 Tim. 3. 16. quatenus Deus ex Christo vita & doctrina apparuit gratis hic Deus, sic Rom. 1. 20. dr, qd in visibilia ipsius a creatura mundi per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur.

3tio.

Dño Hic Dñus Chr̄s, sed Deo patri agit gratias v. 12. et quidem ita ut notare distingat Dñus Chr̄s ut mediam causam a Patre, quem Chr̄s dicit hic sanguinem v. 20. 4to. Dicit hic subjectum primogenitus omnis creaturæ v. 15. Cum vero Chr̄s talis dicatur, ergo est é numero eorum, quod est primogenitus, i. est é numero creatur. Atqui Chr̄s respectu veteris creationis primogenitus omnis creaturæ non potest dici, veteris enim creationis primogenitus vel primus fuit Adam, unde 1 Cor. 15. 47. dicitur primus homo. Et cum alienis primogenitus de nimium non recedat cognationis à Xto. is, primogenitus est ejus dem speciei aut saltem similis est quod est primogenitus. Et illud subjectum qui hic dicit primogenitus, est primogenitus creaturæ non summæ Deus.

Ais: Est primogenitus ratione ætatis generationis?

R. Primogenitus non significat ætatem, sed potius dignitatem qui licet initium generationis, tamen ubi non ita primogenitus applicetur veteri creationi, ergo hic sequitur ætatem Chr̄i generationem, verum tantum id quod natales aut mundum creatum habuit, quod Deum agnoscunt. Sed Chr̄s ita est primogenitus creaturæ, ut dicat etiam primogenitus ex fratribus Rom. 8. 29. unde etiam hic primogenitus fratres nos nominat Heb. 2. 11. 12. atque J. Dñus non nos nominat fratres. Deinde: de primogenitus ex mortuis v. 18. sic Apoc. 1. 5. quod duo docetur, 1. quod Chr̄s fuit mortuus, 2. quod primogenitus fuit ex mortuis. sic primogenitus etiam omnis creaturæ 1. dicit quod fuit creatus e non creatus. 2. quod primus ~~christus~~ fuit ~~ex mortuis~~. inter istas creaturas.

Ais: Hic dicitur Chr̄s primogenitus creaturæ ut sit ante omnes. v. 17.

R. Ante omnes ~~christus~~ est Chr̄s existimatione est, et dignitate etiam.

temp̃re primus fuit istr̃ qui creati sunt in nova creatione, ut vid. est
v. 18. quia ipse est in omnibus primatum tenens. Sedet ad dexteram
majestatis Dei in excelsis Heb. 1. 3. est ante omnes supra omnem prin-
cipatum potestatem. Eph. 1. 21. unde Diam v. 18. caput corporis Eccle-
siæ. Q Ecta sunt membra Chri, Dei vero Summi e creaturis mē-
bra nisi nova humana.

(3.) Patet hic themelium ēe de nova creatione ex objectivo hu-
jus creationis; in textu hujus non dicitur quod cælum & terra (: quo-
rum est dicere non statim legentes quid intelligunt :) & omnia quæ
in eis sunt, condita sint, prout alibi ubi vera creatio describitur
via describit ut cælum & terra & omnia quæ in his sunt, condita
sint, sic in Psal. 120. 2. Auxilium nostrum sit a Deo qui fecit
cælum & terram mare & omnia quæ in his sunt (: Dicimus
ergo quod hic non cælum & terra ponuntur pro objecto creationis,
sed sola creaturæ rationales, quæ solæ sunt capaces novæ cre-
ationis, id est, angeli & homines, qui nisi illigand nomine Chri-
stianum & innovatum. Nego 2d hic quod homines & angeli
ex nihilo sint producti, sed dicunt hic status mutati, &c.
hic 2do, dum creantur & esse creati, quibus immutatis nequit
quidem dici ibi creationi fuisse exemptos. Existimant qui-
dem quidam, quod angeli novum ordinem dignitatis per Chri ingres-
sum in cœlis consecutis fuerint, de qua opinione nos non disputa-
mus, sed potius notamus id, quod vulgo excipitur, nempe, quod di- Exceptio
cunt omnia creata esse (: in Græco τα παντα potius in neu-
tro gre :) & non tantum angeli & homines 2d intelligendi, sed omni-
a in toto universo, cujus de vera creatione hic esse sermonem?

R Scriptura S. id non est alicubi, ut nihil unquam plus pro ma-
teriæ ponat, sic Chs 2d velisse ut fieret quod placuit. Mat.
18. 11. ubi illud quod non sint res inanimatæ sed homines
sic Jul.

sic Psal. 3. 22. Sed contrarium est Scriptura omnia sub peccato &c ubi etiam non possunt intelligi, pisces arbores &c. sic Eph. 1. 10. aperte loquitur ubi vox omnia non de rebus sed de nova creatione intelligi debet. sic Col. 1. 20. — et per ipsum reconciliare omnia &c — creaturas rationales.

Ais: Angeli non sunt creati in nova creatione, nam nonnulli eorum stetum non sunt consecuti, Diaboli in suo statu manserunt. Angeli qui sunt in conspectu Dei & indigent restitutione: posse nova creationis, quia non peccaverunt. Et hic de rebus creatione est sermo?

R. Qui hoc objiciunt respondeant sibi et explicet suum, et nos explicare ex prima objectione non possumus, nisi ille explicabit ex illa Pauli objectione quam formamus ex 20. ubi aperte dr: Et per ipsum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quae in terris sive quae in coelis sunt. similiter Eph. 1. 10. et quicquid ad hanc objectionem dicant, per id simpliciter respondebimus. Nam si dicat angelos indigere restauratione, quero, quare dicitur esse restaurata. Tentabimus tamen quomodo hanc difficultatem superabimus quomodo nempe angeli mansi et per novam creationem restituti? Sed unum quaero in eo quod Christus introducens est in orbem terrae tanquam Dominus et Princeps angelorum, ut sum adducit Heb. 1.

Ais: Hic status in angelis non est ultimus, quia ultimus est in statum meliorem, sed hic status est degradatio. Unde, si etiam Diaboli postliminio dici ultimi esse? quia Christus etiam post Dominus est, imo etiam animalia irrationalia, quia Christus super eos Christus principatum tenet!

R. Angeli in meliorem statum non est sed etiam manserunt tamen non esset, cum prius ipsi in sinum decidissent peccato, hominem enim Diabolus decepit, et Deus non angelum

assum sic sed etiam
Angelus qui pec
nio Jesus Chs in
quidni pristinum
statu, angelis e
tuis ipsis per C
ratione destina
tinum Chm Dm
2do. Angeli
peccaverunt, fe
hostes Dei, dum
eadem mala op
micis, sed prius
grati et accepti,
Angeli enim ita
icuit Deus dum
sit, ut sub eodem
servant Deo, ita
re sunt Deus
mo et sede rem
dicunt homine
unde est etiam
peccatore heran
3tio. Rem
in hominis, unius
Dan. 10. 13. 20. 2
tum ministri qui
tices et ex eccle
dit Deus nonne
unde etiam prop

assumtis sed stulte Abrahæ. Deinde ut communis fiat opinio Angelus qui peccavit in initio ex superbia peccaverat. Jam Verò de novo Jesus Christus introducens est ut adoret eum Angeli, quæ mutatio quidem pertinuisset ad reconciliationem, nulla enim, cum mansissent in eodem statu, Angelis exinde degradatio. Quod Verò Diaboli ac mentes ipsis per Christum adeptæ sint; alia certe animi angustia eum ratione destinandi non est minima si non revelata fuissent, illa eum Christum Deum, eumque Deum non possunt agnoscere.

2do. Angeli reconciliati sunt, non cum Deo, quia corpus eum peccare amant, sed cum hominibus; hominesque malis operibus erant hostes Dei, Angeli Verò quia ita eum inimici erant Deo, propter eadem mala opera, inimicos Dei, etiam ipsi habebant pro inimicis, sed postquam sanctimonia vitæ homines facti sunt Deo grati & accepti, eadem opera etiam amici angelici facti sunt, Angeli enim ita sentiunt piis prout impios abominantur. Cum itaque Deus Angelis & hominibus unum Deum colendum præcepit, ut sub eodem Duce & Capite, ait Phil. 2. 10. & hinc, omnes genua flectant Deo, ita amicos & gnatos in unam familiam coalescere fecit Deus homines cum Angelis, cum ante Angeli unigenito & fide remotissimi, nunc ejusdem fœderis participes facti dicuntur homines, ita ut futuri sint Angelis similes. Luc. 20. 36. unde etiam quod dicunt Angeli super uno resipiscente peccatore lætari.

3tio. Electi sunt Angeli quia divisa sors erant singulis in hominibus, unus uni, alter, alteri sæpe et nationi, ut Ecc. est Dan. 10. 13. 20. 21. Erant itaque Angeli sub veteri fœdere non tantum ministri quæ legem ad homines detulerunt, sed etiam judices et executores legis ejusdem, ut patet 2 Reg. 24. 16. 17. dedit Deus nonnullis summis Angelis ut terræ sint hactenus usque Exod. 23. unde etiam propter majestatem Dei dicti sunt

quod.

quod Xti jam tribus non tribuat sua studia in diversas nationes, sed omnes sunt ministri ejus qui hic editatem capiat salutis Heb. 1. 14.

Addo: Desiderio obtinet maxime aliquis mutuo, cum hinc aliquis id obtinet quod desiderat beatus; Angeli desiderabant introspicere in salutis negotium. 1 Pet. 1. 12. cum itaque pertineant Xto dare dictum salutis hinc dubio heretici plerique sunt, unde etiam beatus Stephe imo peccatore respicientes.

Quod attinet reos Xti ordinem hominum, duos homines cum Deo reconciliari sunt. 2do. homines cum hominibus aut Xto Judaei cum Gentilibus, quia hi in unum populum coaluerunt, Deus hinc Judaeos assumebat Gentibus neglectis sed per Christum parietem interpositum destruens est, et factum est unum ovile Joh. 10. 16. Eph. 2. 14. Hi itaque cum Judaei cum Gentilibus in unum populum coaluerunt, Gentes non minus quam Judaei cum Angelis in unam familiam coaluerunt.

3tio. Quod homines non est jam distinctio Xti ac Dei, status vel conditionis aut nationis, Gal. 3. 28. Sed omnes beati ad regnum spirituale capessendum. Talis gregatio hominum etiam sacra est reus Xto.

Objectio ex textu ex cujus formula v. 16. et in ipsum creata sunt omnia et v. 16. in ipso condita sunt universa?

R In ipso idem est quod per ipsum. Deinde: haec verba, et in ipso creata sunt omnia, in Graeco non eis autem ἐν in ipso creata sunt, ita ut forte liceat aliquo quod ad veteris creationis pertinet applicari.

R Ex his nihil patet in ipso hinc idem est quod per ipsum prout explicat Apostolus. Cum vero v. in ipso, ista cujus formula non significat dominum Dei vel Creatoris creaturae. Sed potius foederis pactum est causam finalem, quod cum tanta exaltationis Christi status est gloriae Christi ut vers. 18 hic Apost. 5. 12.

5. 12. quod scil. Chris
Heb. 2. 9. delevere
non tantum in eo cons
tis qui deorsum sunt co
ipso tanquam capite
constant. Dei mir
claritatis creationes
sunt mandatum, profic
agonis expiatio stet,
Jer. 31. 22. Esa. 43. 1.
alibi. Cum itaque no
rationem Dei opus
Joris potentia omn
Dixit omnia statu
ta gloriam hominum
in dictum verbo et Sp
di nova creatio vocc
Hanc creationem
sunt etiam adstran
dria Montanus
etiam Piscator in
cum a nobis expedi
inter quos est Pri
cas. Ejus non tam
D hic Christ. et
tum angeli quam
nationibus quae
potestates, dominat
delium imperia

5.12. quod scil. Chs Dms tantum gloria & honore coronans Rex
Heb. 2. 9. declarat in suis gubernandis, Chi hinc dignitas
non tantum in eo consistit quod dignitate & tempore ante omnes
sit qui deos sunt creati; sed & in eo quod fidelium creatio ab
ipso tanquam capite dependeat, unde dicit: - & omnia in ipso
constant. Nec mirum est quod ista Dei actio qua homines re-
generat et creationem nomine exprimat, id enim quod magnum
sunt mandatum, proficisci a Deo tanquam opus aliquod vocat cre-
ationis exprimi solet, uti Esa. 40. 8. coll. cum C. 45. 8. C. 65. 18.
Jer. 31. 22. Esa. 43. 1. 7. 15. C. 48. 7. Psa. 51. 48. Exod. 28. 12. &
alibi. Cum ergo nova creatio sit maximum gratiae & mi-
raculosum Dei opus, & quidem: ut licet hic homini fortè ma-
joris potentiae opus quam Xtus creatio, quia tunc Deus
dixit omnia statim prodierunt, sed in nova creatione jus-
ta gloriosum hominum rationalem conditi creatura, & de die
in diem verbo & spiritu Dei adjuvari, quare non est mirum
si nova creatio vocetur, de qua supra. & hic est status Xti.
Hanc creationem per Chm ut hominem factam esse appro-
bant etiam Athanasius, Cyrillus, Fulgentius, Salmero,
Arias Montanus, Procopius Gazeus in Gen. 1. Vide quod
etiam Piscator in hunc locum. Ex nostris etiam quidam lo-
cum a nobis expeditum paululum diversimode interpretans,
inter quos est Priszkovius in Cogitationibus suis ad Epist-
las. Ejus non tam verba quam sententiam asserimus. Declara-
t hic Chs quomodo ista similitudo, qua vel Constantis-
simi Angeli gaudent, ut patet ex istis augustis dignitatis
nominibus quae Angelicae Hierarchiae tribuuntur ut Se
potestates, dominationes &c. ita ut intelligamus hic gloriosa fi-
delium imperia in Coelis, quae Chs regni Coelestis nomine

Sept

à in diversas nationes, sed
capiti hujus salutis Heb. 1. 14.
lignis mutatis, cum hinc
Angeli desiderant in-
2. Cum itaq; postulent Xti
sti sunt, unde etiam beati

, imo homines cum Deo
nibus aut di Xtis Judaei cum
i Xti sunt, Deus hinc Juda-
Chm pariès intergerinus
le Joh. 10. 16. Eph. 2. 14.
m populum coaluerunt, Je-
is unam familiam coalu.

& Xti ac Dni, status vel
mnes Xtani ad regnum
nes etiam pacta est status Xti.

v. 17. & in ipsum cre-
ita sunt universa?
de: haec vota, & in i-
bis autem & in ipsis
ad Xtiana creationis pri-

e est quod pro ipsum
ip sunt, istis hyperbo-
vel Creatr creatura.
, quod cum tanta ex-
sed v. 18 sic dixit.
5.12.

sape obtulit, ut Mat. 19.28. Apoc. 2.26.27. 6.3. 21. 1 Cor. 6.3.
Dicit itaq; Paulus Christus suprema creationis suæ grandia, dū
fideles in terris militant, licet hanc creationem tantum esse in-
choratam, cum vero post resurrectionem & immortalitatem fide-
les triumphabunt, & ad cœlestem gloriam perducentur tunc dicit
hanc creationem consummari, ita ut quæ hic dicuntur in Chri-
sto, explicet per illud 1 Cor. 2.9. Sed sicut scriptum est; Oculus non vidit &

Georgius Adam Velaszki ex nostris Pastor Quinqs Ecclesiarū contra Matthæum Schar-
ricam in suo Tractatu hoc loco per Cœlestia & terrestria vi-
sibilia & invisibilia intelligit omnes nationes quas cœlum
& terra terminat, quæ dicuntur cœli & terra Judæi &
Græci: Verbo, intelligit totos homines. Ab hujus inter-
pretatione non multum abhuc diam Hamelmannus in
Reformatis in Commentariis suis in Col. 1.20. Cujus verba
Operis hæc ferè sunt: Cœlum & terra ipsi totum hunc mun-
dum format, ipse vir mundus perinde est ac homines, & quæ
quæ sunt in cœlo & in terra significant omnes homines
& maxime agnè ac Judæos, nam & ipse aër qui nos circum-
ambit dicitur cœlum & terra.

Heb. 1,2. Postissimē diebus istis locutus est per Filium, qm
constituit hæredem universorum per quem fecit & secula.
Est hic locus fere parallelus huic Joh. 1.3. & Col. 1.15. pars
hic hoc loco sup. est difficultas, prout hinc supra notatum creationem explicā-
mus ita hic quoq; mox creatio est intelligenda, imō ipse Apostolus expli-
cat quando facta sint hæc secula Heb. 2.6. & quidem hæc secula Deus per
Christum fecit per quem locutus est v. 1. per hunc qm constituit hæredem &
hic alius est ab ipso qui creavit cœlum & terram; imō ad hæc facta ad Heb. 2. Prov. 8.

Prov. 8. 30. — cui
Vide de argumentatio-
nia Dei Luc. 11. 49. 1 Cor.
tecedentibus patet. E
loci et tene.
R. Sapientia Dei crea
et terram ut videe est.
ni his, alia sapientia e
sapientia Dei multiplex
Ais: Illa creata
R. Negat simpliciter
sibit, quam illa sapien
nam naturam ecce F
naturam tempore Salom
lia hunc Christum de
de hunc v. 22. quod D
pientia ipsa am ipse Deu
ed concepta, at Deus
Ipsius fuerit, at quis un
fuit. Ipsius in creatio
fuerunt de Apocry
Eccli 24.12. hæc sapi
quod creator ipsi mund
hoc capite dicunt de
Deus ita describit. E
Jam satis minus
dicit quidem Chris sapi
describit, illa hinc Chr
lutia. Est itaq; Chris
non ipse Deus. factus

Prov. 8. 30. — cum eo eram cuncta componens.

Vnde sic argumentantur: Hic sermo est de sapientia Dei. Chs est sapientia Dei Luc. 11. 49. 1 Cor. 1. 30. Sed sapientia creata mundum, ut ex antecedentibus patet. Ergo Chs est sapientia Dei legi ad Creaturam & loci et tempe.

R. Sapientia Dei creata omnia, Sed non omnis sapientia creata coelum et terram ut videre est. Exod. 31. 3. Deut. 34. 9. 3 Reg. 3. 11. Eph. 1. 17. Sunt ni his, alia sapientia est judicii, alia cognitionis, alia alterius ghus, sapientia Dei multiplex est. Ergo non omnis sapientia creata coelum et terram.

Ais: Illa creata quae describit Prov. 8. Chs autem est sapientia Dei.

R. Negat simpliciter quod Chs sit illa Dei sapientia quae Prov. 8. describit, quam illa sapientia aut secundum humanam aut Domini divinam naturam est Filius; Priori modo non, quia Filius Domini eam naturam tempore Salomonis nondum exhibit. Nec posteriori modo; talia enim Salomon de ista sapientia quae Deo summo non competunt. Dicunt enim v. 22. quod Dus possederit hanc sapientiam. Et alia est haec sapientia qu am ipse Dus. v. 23. Ordinata est a Deo. v. 24. Ordinata concepta, at Dus non concipit. Et. v. 27. Et quod ni creative Ipsius fuerit, at quis unquam dubitabit quod coelum et terra et Ipsius fuerit. Ethus in creatione. v. 30. Et quod ludens coram Deo, et si concederent dicunt Dr Apocryphus tamen explicationis causa potest addi Eccli 24. 12. haec sapientia alium dicit esse creatorem, nus dicit quod quod creator ipsi mundi dixit, nus v. 14. tractat de dicit. et alia talia hoc capite dicunt de sapientia quae Chs non competunt, et negat Dus ita describit. Et de tali sapientia hic est sermo quae non est Dus S.

Jam satis minimus nunc rem. Sed Chs est sapientia, et Respond. Dicit quidem Chs sapientia Dei 1 Cor. 1. 30. sed non illa quam Salomon describit, illa enim Chs applicari non possunt quae ibi dicunt de sapientia. Est itaque Chs sapientia Dei, sed factus a Deo 1 Cor. 1. 30. Et non ipse Dus. factus est ibidem justitia, sanctificatio, quibus ostendit Chm esse

2. Prov. 8.

esse sum mum Dum. Et talis 1 Cor. 1. describitur sapientia quæ stultitiæ
opponit ut explicat Ps. 21. talis quæ est Chs̄ crucifixus et non sum-
mus Dus. Dicebo etiam stultæ & sapientia esse Chs̄ qm apud
Salomonem, regis coelum modo describit qm tapus Salomonem. Et Sa-
lomon simpliciter de sapientia loquitur, Ps 2us apellat Chm̄ sapi-
entiam quatenus crucifixus est, ita ut per Chm̄, cum crucifixus est
prime apparuit Dei sapientia, quod Chs̄ non alia via qm via mundo
ignominiosa, quæ Gentilibus stultitia visa est, placuit Deo Chm̄ in
gloriam producere, et sic sapientia mundana turgidos contemptores, u-
de Luc. 24. 26. Ps. Nonne hæc oportuit Chm̄ pati et ita intrare in glo-
riam suam. Salomon itaq; verum sapientiæ proprie accipit, Ps hoc lo-
co impropriē de Chō qui crucifixo loquutus est. Et est Chs̄ sapientia Dei,
quia divinum sapientiæ Dei in Chō relucet. Et Chs̄ sapientia
Dei, Dus noster in divinis per Chm̄ effecit sapientes, sapientia
est Chs̄, quia in ipso sunt recondit omnes sapientiæ Thesauri Col. 2

De quali itaq; sapientia loquitur Salomon?

R Salomon per Prosopopejam introducit sapientiam loquentem
et plorantem, dicitur hic est Prosopopœa, et hæc Psalm parallela sap. 9.
& Eccl. 24. Luc. 11. 49. sapientia loquens introducitur quæ tamen non
est Chs̄. Ita cæteri. Rom. 4. 3. C. 7. 1. C. 9. 17. C. 10. 6. C. 11. 2. Pet. 3. 8. 22
1 Tim. 5. 18. Jac. 4. 5. 2 Act. 6. 5. Sunt etiam de aliis rebus variæ in S.
Sacra Prosopopejæ cum tale illi de re alteri simile quæ non est persona
ut de Veritate 3. Esdræ 4. 38. 39. de morte Eccl. 41. 1. Pb. proverb.
de Sanitate. 1 Cor. 13. 4. 5. 6. 7. Eccli. 39. 35. 36. & Prov. 8 per
Prosopopejam introducit sapientiam Dei, neq; est id aliquem a Deo
quia etiam Cap. 7. describit Salomon stultitiam sub persona impu-
dentis sed blandissimæ mulieris, item Cap. 8. graci abeam foli-
ram describit opposite ad stultitiam, quæ ita describit quod omnes
ad se invitet Pbia primis, sed sapientia non ita et multis impudenti-
am

sima Xrea in occulto, sed aperte, ipsa Xris clamat.

Qualis ergo Prov. 8. sapientia describit an hominū an Dei?

R Qualis cuiusq; contra nos non est, id tamen magis existimamus qd hic sapientia in genere considerata describat Ignatius et Hilar et humanam rep sibi iam constructam edificet, quā Dei sapientia per gratiam Dei hominibus contigit et a Deo data, ac proinde generaliter intelligi illa sapientia quae est rectificare et humanare, non simpliciter gestare vel in Deo vel in hominibus reperire. ut patet X. 12.

Ita ergo intellecto hoc Cap. Y. 30. non de quod sapientia creaverit omnia, sed tantum, quod Deo cuncta comprehensa affuerit, nam Deus omnia sapienter creavit uti Ps. est Prov. 3. Jer. 10. Psal. 103.

Breviter ergo Christum alibi Xpm quem ab Adversariis possumus asseri stabimus rotabimus. Dicit itaq; Y. 22. Dnus possedit me in initio viarū suarū ÷ Deus habuit me operum suorū directricem Y. 23. Ab aeterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret ÷ ego sapientia ante omnia aeternitatem principatum habui. Y. 24. Nondum erant abyssi et ego jam concepta eram ÷ cum ad huc non essent abyssi ego huc perducta existebam. Y. 30. Cum eo eram cuncta componens ludens coram eo per omne tempus ÷ Cum Deus creavit coelum et terram adfuit et adcubabat, et super ipsi coram eo instar Filii mei dilecti facilius ipsi grata, et hic caput o nisi improprie explicari potest et quod Salomon hic cap. 8. de Filio Dei non agat sed tantum modo de sapientia id agnoverunt et adhuc sani etiam multi, uti Athanasius, Basilius, Gregorius, Epiphanius, Cyrillus

Jam sequitur argumentum de eo an Christi Conservator?

Conservatio est Flaminius qui rei gerendum cuiq; sua animata stare sua vi animatae significat in suo esse permanentiam;

Hinc

Finis est quod apud Philosophos creans et conservans idem esse dicuntur scil. quæ tamen absolute non sunt idem scil quia in conservatione est quasi continua repetitio existentiæ. Est species gubernationis gubernatio, dir ectio scil actionum, et respicit actiones non existentiam rei. Ds triplex unus itaq; ars Chō nō tā creationem, vel in nō tā creatione Chūs non tantum est creator, sed et in ipso constant omnia, quæ regulata sc, et Ecclesia ipsi tanq̄m Dnō et ejus capiti Chō est, unde Ad. Col. 1. 18. quod in ipso constant omnia. Ecclam Chūs sub sua cura ac tutela gubernat et administrat, cujus gubernandi ratio omnes alias directiones excellit et implet. Ad enim Rex Regum, Dnūs dominantium, itaq; uni Filio Patris administrativ Ecclæ Chō data est Ad Eph. 1. 22. 23. 1 Cor. 15. 27. Rex est Chūs, Regis est regere, regit itaq; Chūs legibus, premio atq; pœna. Legibus, quia legis nobis dedit præcepta quæ debemus vivere, regit premio, quia ad legem obediendam incitat nos premio Cœlestis vitæ, unde etiam Psal. 2. Ad regem Virga ferrea, punit ejus potestas concessa est ut confringere possit hostes. Regnum est judicare, et quidem Regia pars potestatis est judicium; Chūs judicandi facultatem Ad cum potestate actiones legi et basilis applicare. Judicium hujus proprie est actiones legibus, et leges actionibus applicare. Cum ergo judicare sit Regia potestas Regii muneris, hinc judicare sæpe scil regnare vel gubernare, ut Judic. 10. 3. C. 12. 7. 8. 11. 13. 1 Reg. 4. 18. Psal. 84. 1. Principes quoq; ac Reges dicuntur Judices Judic 2. 17. 18. C. 3. 10. Ruth. 1. 1. Cum itaq; dominium potestatis Regiæ in judicando constitut, jam ex

jam etiam in Chō gubernationem describit Joh. 5. 22. Quia ad diabolum, ad limites, ad non ita intelligendum, sed [illegible] Chō Ecclæ, quam Chō ecclesiæ Pharaonem tanq̄m se plenius corrigendi Chūs judicandi et gubernandi sed per Chūm id etiam Chō Divinitatem. Sunt testate atq; authoritate omne hujus judicium Patris et quidem hanc gubernationem. Phil. 2. 9. 10.

Avis: Data est [illegible] Rs. Judicare, regere, sed plebem. Sed non quæ Chūs. Deinde: Quare si Divina ma habuit etiam hanc ama vitæ, etiam 1 Cor. 15. 26. 27. est Filius aut dominus intelligendum. Primi nitie renunciare, et de intelligendi: cui bono est hanc tam potens Rex

Adjectum pro eo tanq̄m omnia vitio

jam etiam in Chō gubernandi potestas qua Ecclam regit judicii nomine
describit Joh. 5. 22. quae tanta in Chō describit ac si Pater illā
abdicasset, & limes: Pater non judicat quemquam. Verum tamen
id non ita intelligendum ac si Pater abdicasset omnibi Ecclam re-
gendi; sed tantum vult ostendere Scriptura sive ipse non minorem curā
Chō Ecclae, quam habuit olim Josephus Aegypti Gen 41. ubi
etsi concesserat Pharao authoritatem Josepho super Aegyptios, non
tamen se plenius curae Aegyptiorū abdicavit. Ut ergo Pater concessit
Chō judicandi & gubernandi potestatem, non tamen sedet Deus otiosus
sed per Chō id totum facere dicit. Hinc argumentum contra Summa
Chō Divinitatem. Summus hujus Dus propria & a nullo accepta po-
testate atq; authoritate judicat, Chō vero accepta potestate judicat.
omne hujus judicium Pater dedit Filio. & Chō non est Summus Dus.
Et quidem hanc gubernandi potestatem dicit Pater Chō propter obedi-
entiam. Phil. 2. 9. 10. Eph. 1. 19. 21. 22. Ergo non est Summus Dus.

Ars: Data est ne potestas Chō quoad humanam naturam?

Rs. Judicare, regere, imperare, gubernare non est bonis naturae
sed personae. Ergo non quoad humanam naturam data est illa potestas
Chō. Dicendo: Ergo data fuisset illa potestas humanae naturae. Quia
si Divina nā habuit propter communicationem idiomatum habuit
etiam humanam naturam. Describit hoc Regnum Chō atq; hoc in Eccla
etiam 1 Cor. 15. 26. 27. Jam hoc Regnum quod hic Patri traditurus
est Filius aut Domino Divinam, aut Domino humanam naturam est
intelligendum. Priori modo non potest; Divina n. nā non potest hoc
nomine denominari, & Deo Christi quod hic dr. si Deo posteriori modo
intelligetur; cui bono est in Chō Divina nā, si Dominō humanae natu-
rae tam potens Rex est.

Adsessio ergo quod Chō sit consessor Patris. Heb. 1. 3. — Per-
tanq; omnia verbo virtutis suae purgationem peccatorum facit.

Verum contra nos non est, Christum petulci justos, efficaciq; mandato omnia regit portare cum hic significat regere, uti videre ut in Psalm ad finem locum, verum etiam in locis existens multa efficaci et potenti justu effecit, quis textus videtur colligere.

Possimus etiam in objectione quod Christo ascribat Redemptio, nunc itaq; ex gubernatione et conservatione ad Redemptionem transeamus, quem sc. Deo ascribit Osee 13.4. — et salvator non est præter me, et Zech capite 1.7. — et salvabo eos in Dno Deo suo. Cum itaq; dicat quod non præter Deum salvator, atq; quod ille Dnus salvator salvabit eos in Dno Deo suo, hic dubio erit etiam alius salvator præter Patrem?

R. Cum dicit: salvabo eos in Dno Deo suo, Jesus est. salvabo eos in meipso et per meipsum; vide similia in Scriptura de quo supra pag. 28. &c. more cum Hebræo sæpe antecedens vel non ita pronomine sic Jer. 19. 24. 2. Tim. 1. 18 Sen. 4. 23. 3 Reg. 2. 10. C. 10. 13. et alibi. Quia unus est Salvator quia nullus præter Patrem est talis, sic dicit etiam præter Salvator, non tamen est Summus Deus. Dicit etiam Christum salvator Act. 4. 12. Jam itaq; non est præter Deum salvator, qui similis ei ipsi, Deum etiam est quod non est non in sub Cœlo præter non in Jesu Christo in quo omnes possint salvari, quia aliud non datum est. Deum nemo dedit salvatorem. Est Christus salvator sed datus, imo talis quem Deus exaltavit Act. 13. 23 subordinata vero nec eadem sunt nec pugnant. Itaq; si Deus exaltavit Christum salvatorem. Est non est idem cum Deo, et si subordinata non pugnant, non etiam pugnat Christum ad salvatorem et solum Deum esse salvatorem.

Quod vero miraculor patrationem attinet; non sequitur ex eo Christum esse summum Deum, quia miracula patrabit, si enim id sequeretur etiam Moyses, Elias, Apli fuissent summi Dei, quia plurima ediderunt miracula.

Qui vero itaq; sunt miracula? Probant quod illius vocatio et doctrina qui miracula edit sit á Deo. Et Christi miracula petunt ut credant eum esse hominem missum á Deo.

An Christus propria virtute patrabit miracula? Sane miracula probant Christum esse missum á Deo Joh. 5. 36. C. 10. 25. Unde ita argumentamur

Qui ex op.

qui ex operibus probat se esse á Deo, is negat se ex ipso esse S. Deum; ex ipso enim negat ea opera á se edi posse, nisi Deus ipsum misisset. Si enim á se posset facere illud Chr. argumentum fingeret in talibus: si ab operibus ad missionem á Deo argumentatus fingeret, dixisset humanis: Opera mea non probant me esse missum á Deo, propria enim Christus Deinde: Legitur summus Deus ut non voluisset operibus probare quod á Deo sit missus. Ergo qui Chs ex his operibus probat se esse missum á Deo sit missus. Ergo non est S. Deus.

Dixerunt quod Chs fecit miracula, sed illa fecit virtute Patris, i- mo Deus fecit per ipsum Joh. 14. 10. C. 11. 41. hic gratias agit Chs Patri quod in eo exaudivit eum et Lazarum á mortè suscitaret. Ergo Deus fecit per Chm miracula Act. 2. 22. hic cap. 10. 38. Unde hic argtor. Qui filor operatur non se sed Patrem facit authorem is negat se ee S. Deum. Ergo e Chs ipse e Apli id ipsi dicant quod Deus fecit ejus miracu- lor author. Ergo Chs non est S. Deus. Sic e de Apli Act. 15. 12.

Objicitur hic: Joh. 5. 19. Quaecunque Pater facit hæc e filius similiter facit. Hinc ita argumentant: Quicquid facit Pater id omnino facit e filius Negri Patrem creavit Coelum e terram Ergo. Pater suscitavit filium. Ergo e filius idipsum R. Chs hic ea facit quæ Patrem facientem videt, e quæ ei Pater demon- strat p. 20. Ergo omnia ad subjectam materiam est restringenda Sa- ctum enim illum vult Pater genuit filium, e filius debuisset generare Spm sanctum Patre filium constituit Salvatorem. Ergo e filius sanctum. Deus constituit filium á mortuis Ergo e filius sanctum. Cum ergo Pr- e filius viventes sanctus est: filius imitatur Patrem in operandi vacuum discipulus Magistrum, ita accipit hic similiter Luc. 6. 31. C. 10. 37. Ex: Si simili- ter facit Ergo non idem, simile inde illum non ponit identitatem sed po- tius distinctam. Ergo filius non est idem cum Patre, sed nec eadem virtute facit, non enim est hic quod opera virtute faciat filius, quia hic con- tradixisset sibi Chs dicit enim: Non potest filius a se facere quicquam p. 19. Negat argumentum Chm. fingebat talem, quia ex hoc dat hic Chs fingebatur quod Sabbato miracula fecerit, utpote quia Patri illi- us Sabbato subjectus non est. Chs autem illa opera fecit quæ Pater Deus

ti justus, efficaciq; mandu- cat regere, ut videre ut tibus existens multa effica- mare.

scribat Redemptio, nunc trans- mptionem transeamus, quæ est Ipse me, P Verbo capit ti dicis P quod non Ipse tor scribebat eos in Dei pte Patrem?

Jesus est. Sabbato eos in mi- tura de quo supra pag. 28 ad 2. non in sonuit pro pronomine Reg. 2. 10. C. 10. 13. et alibi. E m est talis, de P etiam dicit Christum Christ Sabbator Act. 4. 12. simile est ipsi, Deum etiam Jesu Christ in quo omnes possint cluso dicit Sabbatum. E est tus ex cita Act. 13. 23 Job. et. Dicis si Deus excitavit Chm et filiter diversa non pugnant, Deum esse Sabbatum.

nulli; non sequitur ex eo Chm Act, si Deus id sequeretur etiam gna plurima ediderunt mira- E Probant quod illius P: Deo. E Chs mira aula Pa- n á Deo. Sane mira aula pro- la? Sane mira aula pro- 10. 25. Unde sic argumentamur Qui ex p.

demonstrat ei, quia ergo videt Patrem facilitem, propterea facit eaque Patri, quia Deus solum sabbati etenim ceteris diebus operi faciunt hypocritae. Neque de hac quod mera audiens sit plectrum operario, sed potius similis. similitudo autem operationum dicenda ponit subjecta, secus etenim non sunt similitudines operationum nisi subjecta sint dicenda.

IV. Classis argumentorum eruitur ex attributis quod sibi Christo Deo tribuant attributa Dei ut sit, ut est aeternitas Esa. 9. 6. Joh. 17. 5. Heb. 7. 3. C. 13. 8. immensitas. Matt. 28. 20. Sap. 18. 20. invisibilitas. Luc. 24. 31. omnipotentia, sed enim omnem potestatem; omniscientia, scrutator enim renes et corda, quae utraque sunt solius Dei 1 Tim. 6. 15. Rom. 16. 17. bonitas. Luc. 18. 18. Coll. cum v. 19. et itaque attributa Dei Christo Deo competunt Christus sit Summus Deus.

Quae hic dicendi aut quae regula colligendi argumentum rectum quo probetur Christum esse Summum Deum, petetur illud argumentum ex attributis Christo Deo propriis, tunc n. dicimus quod Christo talia attributa competunt, quae soli Deo competere non possunt; huc pertinebit: quibus ~~in~~ rectum argumentum, quod Christo Deo talia attributa competant. Ergo Christus est Summus Deus.

Ut hoc argumentum exponere galamus; id extra controversiam est, quod attributa Dei sunt illae perfectiones quae Deo insunt, perfectiones vero Dei quae dam tales sunt ut etiam rebus creatis tribuantur illisque sint communes, Deus est bonus, existit, intelligit, vivit, est sapientus, potens, bonus, misericors, longanimis, justus, sanctus, sed haec omnia etiam de rebus creatis possunt predicari, nam etiam ea sunt entia, existunt, omnes angeli, et omnes homines intelligunt, vivunt, multi sunt sapientes, potentes, blinde, bonitas, misericordia, longanimitas, justitia, sanctitas, sunt virtutes hominum, et ab illis requiruntur.

Ais: Non eodem modo istae perfectiones Deo tribuuntur quae rebus creatis? Re. Quid tum? manet tamen eadem perfectionum eadem definitio, etiam

etiam in rebus creatis, etsi gradu differant, existentia tamen aque competit rebus creatis si non sint nihil quam Deo, etsi Deus necessario existat. Sic homines & sapientes, potentes, eadem tamen est definitio sapientie, licuique tribuatur, imo justitia, sanctitas, bonitas misericordia, benignitas, tales perfectiones sunt in Deo, que nobis nimi tarde proponunt. Et si unus hominum plus intelligat quam alter, sapientior, potentior, justior, benignior &c quam alter, non tamen ipsi ~~magis~~ hæ perfectionum definitio et essentia magis competeret quam alteri.

Id concedimus & veritatem est, quod iste perfectiones Dei non in eodem gradu quam homini bus attribuntur; hinc Deus & Ens sed perfectissimum, & existere, sed ita ut non possit non existere, unde jam Deum dicimus æternum, & Deus res intelligere, sed quia à se & omnia intelligit hinc & omniscius, & Deus velle, sed quia nullus est qui ejus voluntati ejus resistat, dei velle cum sit optare, & omnipotens, bonitas misericordia, benignitas, justitia, sanctitas, tribuuntur hominibus tanquam virtutes, cum vero in Deum virtutes non cadant, hæ perfectiones in Deo sunt proprietates essentiales si sit objectum. ~~sciendi~~ scientiæ, Deus enim non potest illius misereri. Verum tales perfectiones non volunt idcirco latis, nempe existentiam, intelligentiam, voluntatem, nam etsi Deus sit Ens perfectissimum, tamen est ens, etsi sit æternus tamen existit, etsi sit omniscius, tamen sciat, etsi sit omnipotens, potest tamen velit, etsi sit optimus semper optabit, est tamen etiam bonus, quia Deus est justissimus est justus, quia est sanctissimus, est etiam sanctus, hæ est itaque quod communiter dr. Gradus non variat rempsam specificam & definitionem. etsi enim quod unus hominum sit alter secundum, non sequitur aliter non esse secundum.

His præmissis

Unum quæ notabimus id, quod attributa quæ Deo attribuuntur ita dicunt attributa quod nullam in se habent, & omnem excludant imperfectionem, propterea itaque dicimus non tam bonum, sed etiam optimum, non tantum sapientem & potentem, sed solum sapientem & potentem &c.

Unde sequitur 2do, quod talis existentia Dei tribuenda sit quæ de essentia Dei sit, ita ut nunquam fuerit Deus in potentia ad existendum, nec sit in potentia ad non existendum, i. quod nunquam fuerit in tali statu qd

potuit existere vel non existere, unde dicamus hanc Dei existentiam aeternitatem, & Deum aeternum, & quia non tantum principio sed & fine existere dicaret, illa Dei existentia á posteriori dicatur immortalitas.

3tio. Quæcunq; attributa Deus sibi omnia illa á se habet, & á nullo alio accepit, sed ipsi sunt naturæ, unde Deus in his attributis dicitur independens, quia á nullo dependet, á Deo vero omnia. Hinc sequitur

4to. Attributa quæ Deus habet, simpliciter eodem modo & habet in Deo, suum esse Deus sit á se, independens, quia omnia ab ipso dependent, nulla causa mutationis inferre potest. Quæcunq; enim res quantum in se est in suo esse perseverare nititur, nisi ab aliqua causa impediatur. Cum itaq; nulla mutationis causa in Deo dari possit, quæ Deum hoc esse possit, hinc dicitur Deus immutabilis, Deus enim nusquam aliud fit, est, citiusq; quam quod semel est.

5to. Quia diximus attributa Dei omnem perfectionem in se habere & omnem imperfectionem excludere, omnia attributa in Deo summa & concipienda, & quidem tam summa ut non tam excellenti gradu nulli possint competere, unde Deum dicimus esse Summum, quia vero imaginatione summam istam Dei perfectionem assequi non possumus, hinc Deum dicimus esse infinitum, & multos fines hoc Dei attributo nos comprehendere possumus.

6to. Quoniam Deus operatur Dei sapientia, potentia extendit ad res creatas, & quatenus Deus consideratur cum aliqua relatione ad res creatas, hinc Deus dicitur immensus vel omnipræsens, quod tamen attributum Dei propter relationem ad res creatas attribuitur, cum enim nullæ fuerunt res creatæ non potuit omnibus esse præsens, sed positis omnibus id de Deo affirmari potest.

7mo. Cum tales perfectiones corpori non competant, oportet Deum esse Spiritum, & non corpus, quia plus est perfectionis in spiritu quam in corpore, quod ex Metaphysicis patet.

His positis; Quæritur. Quænam sunt attributa soli Deo propria? Talia sunt attributa aseitatis, vel independentiæ, im-

immutabilitatis, sc
cessarium significat
solum Deum comp
sibi ipsi: sic dicitur
potentem, intelligimus
intelligimus Allmm
mus, cum dicimus
ita ut quæcunq; pe
sint á te, immutab

An Chris
Si Chris sit sapi
buta non probant
te, independent, im
tributa tamq; pe
supra pag. 309. &c
subjectus non est, su
hinc inde est imm
sistit secundum pe
naturam, non est
aliqua mutatio ipsi
sæpe enim fleret, es
quia minus est; non
data est Christo omni
conjugata, Trinum
omniscium non re
vero Patris sed, qu
tibilia indigerit, s
tinus de Christo no
Christo nostro, accedat
actionibus non tam

immutabilitatis, scil tum á priori tum á posteriori, aeternitatis scil quæ necessariam significat existentiam, quæ attributa talia sunt, quæ nulli quidem soli Deum competunt, alia vero attributa quæ Deo competunt, si liceat hoc loqui: modificando ab istis attributis, ita ut cum Deum dicimus omnipotentem, intelligimus quid sit á se, independens, cum dicimus esse bonum intelligimus Illum qui immutabilis independens simpe est á se bonus, cum dicimus omniscium, intelligimus talem qui á se sciat omnia ita ut quas cunqs perfectiones Deo tribuimus ita tribuimus, ut eæ simpe sint á se, immutabiles, independentes. Jam Quæritur

An Chris habeat attributa sol. Deo competentia?

Si Chris sit sapiens, potens, bonus, sanctus, misericors, hæc adhuc attributa non probant Chrum esse summum Deum, nisi has perfectiones á se, independenter, immutabiliter & simpe habeat, Chris autem tria attributa tantqm perfectiones non á se habet. sed omnia a Patre de quo supra pag. 309. & seq. Summus in his attributis non est, quia Pati Chro subjectus non est, Summus vero & per se & superiorem excludit. Chris bene quidem est immutabilis sed non simpe sunt, esti enim dicas Chrum fuisse secundum personam tamen cum assumpsit & sibi unit humanam naturam, non est facta aliqua compositione, quia ipse aliquid accepit aliqua mutatio ipsi accessit; immutabilis in terris actus non fuit sæpe enim flevit, esurivit, sitivit, tristatus est. 2. Aeternus non est quia natus est; non est necessarius esse omnipotentem, & enim quod data est Chro omnis potestas, omnis potestas vera & omnipotentia sit conjugata, Chrum omnipotentem non á se, sed datum hæc. Chrum ex oraculis non negamus, scimus enim reales & corda, sed gratia & amore Patris hæc, quia Sacra Chrum & imagines omnipotentia indigitat, sed tantum dicit scientiam rerum & cordium. Id itaqs de Chro nobis dicendum quod Sacra dicat, ratio enim nihil de Chro novit, accedat enim quis Christus meditetqs de Chro in omne aeternitatem non tamen eis idem habebit. Talis itaqs terminus qui ex

Deo

Deo assimilata et talia attributa quae etiam de Deo Judicant Prophetae Sacra quantum fieri potest dum explicanda, talia enim faciunt Cap. Lipsius cum Christo illi termini attributi quos Sacra Christo tribuit. Quis ergo quaerat an Christus sit omnipotens? Dicendum est illi esse cum scripturarium regula et conditum, quia amplius Sacra non dicit, de Deo quidem multa ex effectis posteriores ratione, sed de Christo nihil. Dicit Christus bonus, et hoc non ita procul Patre, quia totus Pater est a te et independenter bonus Luc. 18. 18. 19. hinc Deus etiam Deus totus sapientia, totus potens: multus est a te totus potens et sapiens nisi Deus. 1 Tim. 6. 16. Rom. 10. Christus ergo bonus est non a te, quia prout nos thetanus est Heb. 1. 15. Ex hoc fundamentum ponit Ecclesia bonitatis Christi.

Adde: Diximus quod Deus sit spiritus et quidem tantum spiritus, corpus enim in Christo aliquam imperfectionem. Ergo Christus non est totus spiritus, habet enim et hodie corpus. Et non est summus Deus. et omnia attributa quae soli Deo sunt propria. Nunc transeamus ad immediatum quam diximus dari in Deo exclusive ad creaturas; Hic terminus nusquam in Sacra de Christo D. Si ergo quaeretur: an Christus sit immediatus? Aut id significabit quod essentiam Christi ubique est dispersa sicut summus in altre dissertatione. Si hoc scabit, negamus Christi corpus vel ejus humanitatem esse dispersam, quia ascendit in coelum. Joh. 16. 7. nunc est in coelo, Act. 3. 21. et usque ad consummationem seculi oportet eum a coelis contineri ibidem, et inde Christus est. 1 Cor. 11. 26. Et corpus Christi non est ubique dicendum. Si vero immediatum intelligat uti Jesus ad illud Christi regimen quo humanitatem regit, quam vis Sacra Scriptura non sit admittit posse Christum esse immediatum.

Excipis: Mat. 28. 20. — ecce ego vobiscum sum in omnibus diebus usque ad consummationem seculi. R. Sane si regimen Christi in Ecclesiam admittamus (probat admittimus:) Christus fidelibus pro suam gratiam et Spiritum semper est Deus, Christus enim cum Ecclesia sua

Caput

caput cum corpore ar Christino amoris & unionis nexu cohæret, caput
enim cum corpore est. Vide Eph. 1. 22. 23. Cap. 5. 29. 30. 32. Col. 1. 18.
ira ut Chs non tantum in specie singulor sed & in genere tot am hel
sme Eccle, & phrasees ee cum aliqua quod hic & Paulus plurima
in Sacra extant loca. ut Gene. 24. 20. 22. c. 28. 15. c. 29. 2. sic
Paulus dicit se apud Corinthios absentem ee corpore sed spiritu spū
1 Cor. 5. 3. 4. sic etiam apud Colossenses Cap. 2. 5. & Christus spūs
mea sollicitudine & cura respi. non tam hic & ea apli nimia cupiditas
tegnit, sic Matt. 18. 20. ubi de Chs ee in medio congregatos ubi: Object.
ntis vel quatuor in eius nomine congregati fuerint. & Chs est in mitionis?

R. Chs in medio congregator non est quo ad essentiam, hic modi
nem sed & ad dexteram Dei in coelis, sed quoad auxilium, gratiam
& spūm suum, promisit enim Chs spūm suum suum augere ames suas
aglutin in terris. Joh. 14. 16. Et id nihil Chō detrahit quod essentia-
aliter non sit Christus, quia majestatem augent quod in coelo residens
corpore absentis, possit tamen ubique & singulis ea facere, quæ omni-
um & singulor salus desiderat. Sic etiam Principes & magistra-
tus regunt suos. Quamvis enim regibus ee maius, tamen quod
alicui sores sunt in aula, & quo magis in remota illud implicium ex-
tenditur, utut in suis rebus certis corporibus sit cum sui tamen, tamen
eo major est illorum majestas. Si nostra hæc notio Christi non
valet absurditates alias sequitur, nempe. si Chō corpore ubique est
diffuso aut non ascendit Chs in coelum, aut si ascendit in quas-
cumque congregationes fidelis gratiæ corporaliter descendit. Dilig
gens quod Chs sit in coelis Act. 3. 21. & thebit ibi usque ad te-
pora restitutionis omnium. Id etiam absurdi sequitur, quod cum
uno eodemque momento plures possint in Chi nomine congregationes
fieri; debeat in omnibus totis in suo corpore ee, quæ nemo concipere po-
test: Aris: Post ascensionem tamen in coelos visus est Chs in ter-
ris, vidit etiam Stephanus Act. 7. 55. Paulus Act. 9. Johannes
Apoc. 1. R

R Sane si regimen
ius:) Chs spiritus per
Chs suum cum Ecclia Christ
caput

℟ Viderunt Chm̃ homines in terris existentes, sed non viderunt Chm̃ in terris existentem. Conf. historiæ. nam & Stephanus Coelos vidit apertos & Chm̃ ad dexteram Dei. Paulus etiam Coelitus allocutus est; quod autem visionem Johannis attinet non fuit propria visio ut Stephani & Pauli; sed emblematica & Prophetica.

Diximus quod Deus sit tantum Spūs, Chs̃ verò non est tantum Spūs sed & corpus. Unde hic Objicit. Atqui Chs̃ è in visibilis Luc. 24. 31. — & cognoverunt eum, & ipse evanuit ex oculis eor. (: in Græco est aphanes :) quasi in conspectus factus est:) & Chs̃ est tantum Spūs?

℟ Chs̃ hic in conspectus factus non propterea quod non haberet corpus, nam v. 39. & se & corpus ostendit, evanuit ergo Chs̃ vel in pro visu se se è medio discipulorum subduxit, cum discipuli (quum dis gratiis sunt ipsi uti & alias id fecit Luc. 4. 30. Joh. 8. 59. aut v. lgta nebula tecti fuerunt oculi eor, uti cum Chs̃ est ascendere in cœlum, nubes subduxit ab oculis spectantium Act. 1. 9.

Jam quæritur: An Chs̃ sit æternus?

Diximus quod Chs̃ natus est homo est, & æternus non est, nec est necesse quod hic multis de hoc agamus, cum hinc ostendimus Chm̃ esse hominem eo ipso destruximus eum & æternum. Contra. Objic. Jacobus

Objicit: Esai. 9. 6. Parvulus natus est nobis &. & Jacobus vocabit eum Consiliarium, Deus, fortis, Pater futuri seculi, princeps pacis?

℟ Pater æternitatis nihil aliud sonat quam quod sit Pater æternus Hinc etiam Vulgatus Interpres vertit Pater futuri seculi, non solus quidem admodum Adam fuit primus Pater, per quem Deus omnes gentes ex Volvit; imo etiam Deus Adam est Pater per quem regenerati sumus in novas creaturas. Nec aliud hic locus intelligi potest quia hic Pater æternitatis vocatur puer, & quidem natus; Atqui quod absolute est æternus & necessarium nec Existentiam ille magnum fuit natus, & puer. Dicit etiam v. 7. hic Messias super solium & regn.

regnum Davidis. Ergo Deus fuisset in nullius filio sedet. Deinde: Pri non potest dici filius quod secundum personam vel divinitatem Patris aeternitatis, di enim diceret filius eet quod eet Pater aeternam et secundum divinitatem dici non posset quod Deus aeternitatem haberet, Deo enim ō competit productio. Ergo secunda persona ō dr Pater aeternus, sed filius aeternus, ni hoc enim distinguit prima persona a secunda, quod prima e non 2da persona dr aet Pater.

Notat quod hae literaliter sonant de Ezechia non tñ negari ipsum esse D. Deum. id tamen negari non potest quod in Ezechia haec dicta fuerint de Messia plenissime tñ Ezechia haec aeternitas convenire intelligi non potest. Unde locum de aeternitate e supra cum Chō Deitate explicari posse negant ex Catholicis Nicolaus Lyranus, Franciscus Vatablus, Bellarmius Arias Montanus; ex Lutheranis Matthias Flacius Illyricus; ex Reformatis Pr Calvinum, Sebastianus Munsterus, e Rudolphus Gualterus.

Joh. 17. 5. Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum claritate quam habui prius, quam mundus esset, apud te. Hic Dr Jesum per claritatem quam Chs habuit prius quam mundus esset apud Patrem intelligunt aeternam Chī Deitatem, quia 2dum humanam naturam ante mundi constitutionem nihil potuit habere, cum itaq; dr habuisse claritatem ante mundi constitutionem, hinc intelligunt illam fuisse aeternam Chī Divinitatem, e per consequens ee aeternum.

R. Negamus hic claritatem aeternam Chī divinitatem significare, illam enim rerum nemo ab aeterno petere, neq; aliquis alteri dare potest. Id quisq; petit quod non habet, nam; Omne recipiens debet esse dependentem á natura recepti. Ergo petit e data est Chō cum non habuit. Deinde Id hic petit quod potest dari. Ergo aeterna Deitas non potest dari. C. R. Si sic C aut habuit Chs aeternam illam deitatem aut non? Posterius pro nobis. Si prius: Nec petere nec dari potuisset. Deinde: Qui ab aeterno per

pest e altri erat ille hum. Deus non est. Chs hic pest e gndm á Des hum.
mo, hum Xpo nec Deus hummus alqm pcre potest nec hummus pfcit
ſpte unum dari, sane Chs de gno hic ltmo est non est dctermus.

Ars: Pest Chs secundm humanam naturam? R. Li hic ego
contra te non habuit Chs eam claritatem ante mundi constitutionem
humana autem natura ante mundi constitutionem non fuit, hic autem de
gnod habui apud te pr nos gm mundus eet. Sed nec pr pcre pfecte, humana
na nra ut sit Deus hummus hum dicit: Pat glorifica &c. fac me Deum de-
ctum, id hum fatter contradictorium. Dicit itaq; Chs hic statim
claritatem habuisse apud Patrem & non apud se, & habuit apud Patrem
sibi destinatam. Li Xpo Chs est S. Deus istam claritatem non apud
alium sed apud se habuisset, dicit Xpo gnod apud Patrem & apud se habuit.

Excipis: Pest hic Chs non tam aternam divinitatem, gm manifes-
tationem, predicationem divinitatis istius aternæ gm Chs habuit &c.

R. Hanc etiam inter Catholicos textus non admittit, gnia id pest gd
ante mundi constitutionem habuit. Dgni manifestationem non habuit, &
id non pest. Habuit itaq; Chs claritatem ante mundi constitutionem
in decreto Patris, gnia Deus in decreto erat eam gloriam Chs dare.
Vide similia Apoc. 13. 8. Dagnus occisus ab origine mundi. hic 2.
Tim. 1. 9. Dnobis gratia dei data est in Chs Jesu ante tempora secula-
ria, & Deus decrevit dare. Vide Col. 1. 3. 1. Eph. 1. 9. Heb. 10. 34. Joh. 17. 24.
ut videant claritatem meam gm dedisti mihi. & gm decrevisti mihi dare.
hic dicunt etiam fideles hæc videre aternam in decreto Patris. Joh. 5. 11.
12. 13. hic Phil. 3. 20. Conversatio nostra in esse in cœlis. Cum itaq; Chs
pest claritatem a Patre datus est. Et nunc Pat clarifica me mecum illa
claritate, gm am contegnam mundus est decrevisti dare. Hinc; Ista
gloriam gm am pest Chs á Patre aut contulit Pater aut non? aut ex-
audivit Pat Filium aut non? Quod negatur Pater istam gloriam Chō
id admitti non potest, gnia sua actu sua in decreto habuisset Chs illa
gloriam ante mundi constitutionem non potuisset Pat negare. Li enim
Pater habuisset gnom do Pat negare potuisset; Li autem in decreto
habuit Decretum Dei est immutabile, & negó hic potuisset negare.

Li autel

Si autem conferri, patet ex eo, quia illa gloria fuit quæ Christo petitus. Hinc; Quam gloriam Pater contulit ea non fuit æterna divinitas illam suam Patri conferre non potuit, fuit itaque illa gloria præmium obedientiæ Phil. 2. 9. 10. 11. Heb. 2. 9. 7. Ergo Pater illam gloriam contulit quam Christus apud Patrem habuit. Et quæ gloriam Christus apud Patrem habuit non fuit æterna divinitas.

Excipis: Christus duplicem gloriam habuit apud Patrem alteram declarativam vel quæ fuit in Deo, alteram quæ fuit æterna divinitas?

R. Hæc duplex gloria evertit scripturam; Cui bono huic Deus decrevisset Christo gloriam dare si habuit, & quæ fuit illa gloria Dei, minime esset si Deus miraculum aliquod gloriam peteret a Deo summo cum finibus satis gloriæ detur. Quæro: Unde scis duplicis gloriæ scripturis mentio si duplicem habuit gloriam? Ego dico de illa gloria est hic sermo quam Deus decrevit dare. Sic docet etiam Augustinus Explicatione in Evangelium Joannis Tractatu 105.

Heb. 7. 3. Sine Patre, sine matre, sine genealogia, nec initium dierum, nec finem vitæ habens assimilatus autem filio Dei manet Sacerdos in perpetuum. Hinc colligunt Christum æternum, quia non habet Patrem, matrem, genealogiam, initium aut finem dierum.

R. Hic locus id non probat quod volunt, nam si textus bene consideretur non Christus sed ipse Melchisedech. Quæ quam hunc locum exponamus unum id expediendum quod quidam declarant; quod Melchisedech non fuit alius quam filius Dei, de quo Gen. 14. mentio est.

Verum id admitti non potest, quia is Heb. 7. distinguitur á filio Dei, dicitur assimilatus Filio Dei, non Dei Filius. Typus vero non est idem cum antitypo, Melchisedech fuit typus Christi. Sed nec potest ee Filius Dei, nam de quo Gen. 14. dictum est, ille fuit Sacerdos Dei altissimi at Christus nunc nondum fuit Sacerdos Dei, quia si juxta ipsos hoc tamen

nondum fuit incarnatus. Quis ergo fuerit ille Melchisedech Patrie medita-
R. Authores, si quis autem respondeat se rescire nullam Theologicae infert
violentiam, fuisse quidem ipsum Regem Salem constat, sed genere quis fu-
erit non constat, nullum enim Testimonium in Sacra habere potest.
Fuit Rex Salem; communis est opinio quod Salem fuerit Jerusalem,
ita ut Rex Jerusalem fuerit. Existimat Clericus Melchisedech
Cum Regem Salem dictum fuisse propter eximiam justitiam, nam Mel-
chisedech idem sonat quod Rex justitiae, rationem addit, quia ex re nata
saepe nomina imponuntur rebus, ut in Abrahamo, Isaaco, Jacob, &c.
Ego, ac proinde quia etiam ipse fuit eximius justitiae propter eam Rex
Salem appellatus est. Et demum ordinis existimat ultimum inter Sacer-
dotes Dei Sacerdotio fuisse, post quem Aegyptii lapsi sunt in idolatriam
subsistimus itaque in hoc quod altare fuit Melchisedech, alter Christus.

De Christo itaque sic argumentantur ex loco. Qui nec patrem, nec ma-
trem, nec genealogiam habet aeternus est. Atqui Christus nec patrem nec
genealogiam habet. Ergo aeternus est.

R. Qui nec Patrem, nec matrem habet aeternus. Melchisedech nec
patrem habet. Melchisedech est aeternus. Quid quod argumentari ex hoc loco contra
nos id omne probabimus etiam Melchisedech fuisse.

Ad Christus habuit Patrem? Sane, quia Filius non est sine Patre, ha-
buit matrem Mariam, quia per Spiritum Sanctum in ea fuit conceptus, habuit
genealogiam, descripserunt eum Evangelistae Matth. 1. Luc 3.

Sic ergo aut de persona Christi aut de duabus naturis est sermo?
Si de persona, Secunda persona primam habuit Patrem, itaque hac ratione
non potest dici Patrem non habuisse. Si de naturis, aut de divina, aut
de humana natura hic est sermo? Si primis: secundum divinam na-
turam Patrem habuit Christus. Si post. secundum eam naturam habuit ma-
trem, genealogiam, quia Maria genuit, habuit initium dies quia natus est,
habuit etiam finem, quia mortuus est, etsi ex gratia Dei ex morte sit
revocatus. Melchisedech sine dubio et patrem et matrem habuit
quia, sicut homo, ita tamen quidam existimant quod dicat patrem &
non habuisse, quia id occultum in Sacra et in Psalmi:
intra praetatio admitti non potest, quia Melchisedech sic non posset Christo
appli-

applicari, quia Christus [illegible]
si vere dicant quod [illegible]
filius, quia cum secundum di-
cit quod Sacra occultat
Et quidem videtur hic di
esse Ethnicus et alterius
dum instat dicit Pa
rum Melchisedech, quod
dotis Melchisedech, illis
Christo. Levi iam Sacer
in ea vim tantum fami
ram, debuit esse ex Israe
miliam Sacerdotis, de
de Sacerdotes tam dili
ordine here, ut si quis leg
ctus est Sacerdotio, Co
sideratio in Melchisedech
Sacerdos, fuit sine matr
genealogia Israelitar, fu
sine genealogia, haec itaq
derandus, quia etiam
habuisset Sacerdotem,
forte negare potuisset Ch
dit itaque id consentaneum
Melchisedecho contigit q
6. ubi invenit quod Mel
chia Levi, fuit itaque talis
non duxit originem, qu

Alii: Juxta hu
tum et finem vitae ha
Quid illud initium
Explicant: Quidam e
pus erat destinatum
ad 50. Num. 4. 3. vi

applicari, quia Chri partu, matu, genealogia, non est occultata in Sacra. Si verò dicant quod Dñus divinam naturam potest applicari id etiam non potest fieri, quia cum secundùm divinam naturam genealogiam non habuit nec potuit dici quod Sacra occultaxit. Duis ergo sensus querendus est.

Et quidem Volunt hic divus Scriptor ostendere Sacerdotium Christi longe esse ~~Extantiorem~~ et alterius conditionis Sacerdotio Levitico. Vt itaq; id ostendat ostendit Dñus, dicit Psal. 109. Christum esse Sacerdotem Dñus ordinem Melchisedech, quod ut ostendat dicit multa esse diversa in Sacerdotio Melchisedech illis, quæ fuerunt et requirebantur in Sacerdotio Levitico. Levitarum Sacerdotium Deus tantum certe tribui Leviticæ, et in ea uni tantum familiæ Aaronicæ allegavit; Mater Sacerdotum et viriam debuit esse ex Israelitis, et deinde per matrimonium transivit in familiam Sacerdotis, debuitq; mulier esse virgo, ut patet, Levit. 21. unde Sacerdotes tam diligenter debuerunt ~~Sacerdotes~~ sua genealogiæ rationem habere, ut si quis legitimam genealogiam non potuisset ostendere ejectus est Sacerdotio 1 Esdr. 2. 62. Jam dicit Dñus quod fuerunt condemnati in Melchisedech, sed fuit sine Patre ÷ Pater ipsius non fuit Sacerdos, fuit sine matre ÷ non requirebat an mater ipsius fuisset ex genealogia Israelitar, fuit sine genealogia ÷ non requisivit sua familiæ hic genealogiam, hæc itaq; secundum subjectam materiam sic sunt intelligenda, quia etiam in Christo non erant tales conditiones ut Patrem habuisset Sacerdotem, et ex familia Sacerdotis natus fuisset. Et Judei forte negare potuissent Christum ed Sacerdotem ad quos scripsit Auctor, ostendit itaq; id constitutum fuisse in Christo, cum id non tantum Christo sed et Melchisedecho contigit qui tamen fuit verus Sacerdos, ut id explicat v. 6. ubi innuit quod Melchisedech familiam suam non duxerit ex familia Levi, fuit itaq; talis Sacerdos qui ex tribu Levi ex familia Aaronis non duxit originem, quæ in Levitis requirebantur.

Vis: Juxta hanc interpretationem non potest dici quod initium et finem vitæ habuisset?

Quid illud initium et finem Vitæ hic sit non omnes eodem modo explicant: Quidam existimant quod Levitis certum ministrandi tempus erat destinatum in officio Sacerdotali ab anno ætatis 30, usq; ad 50. Num. 4. 3. itaq; existimant quod tale initium et finis dicitur

in Sacerdotio Melchisedechi non fuerit á Deo destinatum. Alii sic explicant
Cum Levitæ fuerint suos ~~successores~~ & decessor successores, initium
tum desitum fuit á morte suos predecessor, & finem fine habuerunt
cum morte suis successoribus concesserunt, cum itaq; tale determinatum i-
nitium & finis in Sacerdotio Melchised. non fuit, & nec initium nec
finem hēre.

Excipis: Dicit hic determinus, nam manet Sacerdos in perpetuum.

R. Illa æternitas potius explicat quid initium nec finem hēre sit, illa enim
æternitas absoluta non est, sed talis de qua dicitur est. Exod 29. 6. Levit.
25. Jer. 5. 22. In Melchisedech, Sacerdotio propriè æternitas non fu-
it nec debuit esse, sed tantum modo fuit figura æternitatis illius Sacerdotii
quod in Chō fuit æternum. Et cum illud Sacerdotium dicat æternum
tamen non sequitur Chī æternitas, quia etiam Melchisedech non fuit æter-
nus. Deinde: Sacerdotii natura non infert æternitatem subjecti. Atq; itaq;
itaq; inter Melchisedechum & Chīm in his convenit, 1mo. Quod Chīs
pariter ut Melchisedech ex alitura tribus fuit orundus. 2do. Excellen-
tiæ tamen fuit Sacerdotium Chī Āaronicis, nam Chīs est Sacerdos secū-
dum ordinem Melchisedech, hic verō decimavit Abrahamū, Verum Sa-
cerdotes Āaronici tantum successores ejus, ita enim inter prædicat Vers. 5.
3tio. Ut Melchisedech fuit Sacerdos æternus & nec antecessorem nec
successorem habuit; ita Chīs in suo Sacerdotio nullum antecessorem &
successorem habuit. Hinc; Deus quo Chīo hic est semper ille æ-
ternus Deus non est, quia per hunc Deus loquutus est Heb. 1. 2. hic con-
fert cum regno & regia potestate Davidis & Salomonis Heb. 1. 5. idem
confert cum Angelis Heb. 1. 4. cum Moyse Heb. 3. 1. 2. 3. cum Āarone
Heb. 5. 4. 5. hoc Cap. 7. confert cum Melchisedecho, ut quod Mel-
chisedech non ex successoribus non Ti nati Israelis obtinuit Sacerdotium,
ita nec Chīs. Quare nec Dominus Deus quare cum illis quos diximus
confecter? De hoc loco Clericus ita sentit: Allegorici Scri-
ptores Judæi in numeris loca Mosis aptabant, non Grammati-
ca interpretatione freti, sed consequendine quadam fausta ita ex-
plicandæ Scripturæ. Sic cum Psal. 110. interpretarentur, Scriptor
Sacer ea illud interpretatione in rem suam usus est, & quandoq;

quid Melchisedechi
Dei concessis contra eos re
quod assumit, nec assu
Christus hic usus est, qu
quod contrarium est ius
rō posset pro eos vendi

Heb. 13. 8. Jesus
Hic non de Chō ed æter
Chō, prout ex corpore pat
ejus, aut respectu nostri
Sensus itaq; verbi est:
bis & omnibus & semper
ora est nec fuit, quia dic
ut hoc significet tempus
hodie Dei illud tempus
in secula sæcul tempus

V. Cassis Arguit
scilicet Chō Deo ac
mus Deus ac Pater D
audi Chō Deo vocante
Rom. 9. 5. Tit. 2. 13. Heb

R. Generalis. De no
robus ex libero hominum a
& nomina ipsa non sunt
sar, tum ex variis ægri
dem diversis linguis effe
de: Vox eadem & alio
mis eidem etiam rei in
& soleat assignari gra

quidam Melchisedecho fuerebant similem ee oportere Messiam, ex quod concessis contra eos ratiocinans est, non contra homines, quid quod assumsit, negassent. Ea disceptandi cum Judeis via eo lutius hic usus est, quod ex ea interpretatione nihil sequebretur quod contrarium eet iis, quae de Chro vera esse norat, imò verò posset pro confirmandae Judaica Melchisedecho Chm confere.

Heb. 13. 8. Jesus Chs heri et hodie, ipse et in secula.

Hic non de Chs ed aeternus, sed Jesus Chs hic significat doctrinam Chi, prout ex contextu patet, ubi etiam Chs saepe significat doctrinam ejus, aut respectu munerum et doctrinae Chi, ita accipiendo Chs Col. 2. 6. 1 Cor. 3. 11. Gal. 1. 27. Eph. 4. 20. Sensus itaque verborum est: Eadem doctrina quam pro vera habuerunt a Xtianis et omnibus et semper pro vera judicabitur, nulla mutatio in ea sacra est neqs fiet, quae doctrina semper erit ducens ad veram aeternam, ita ut heri significet tempus praeteritum á prima Evangelii annunciatione, hodie ejus illud tempus, cum Apls scripsit Epist. ad Hebraeos, in secula scad tempus futurum sine ulla finis considerationis.

V. Classis Argumentor petitur ex nominibus Dei, quod scilicet Chro Dno attribuantur nomina Dei. Et est aequè summus Deus ac Pater Dni nri Jesu Chi, quod nomina Dei attribuantur Chro Dno Xtoque vera Esa. 9. 6. Joh. 1. 1. C. 20. 29. Act. 20. 28. Rom. 9. 5. Tit. 2. 13. Heb. 1. 9. 1 Joh. 5. 20. hic Matt. 1. 23.

R. Generalis. De nominibus et vocabulis Observa 1. Nomina ipsis rebus ex libero hominum arbitrio sunt imposita et in primaeva lingua quaq, et nomina ipsa non sunt naturalia rebus. Id patet tum ex diversitate linguarum, tum ex variis aequivocationibus, tum ex variis synonymis, quae eadem diversis linguis esse potest. Et nullum nomen alicui est naturale. Unde: Vox eadem et alio tempore diversis applicari potest, ut pro in deg Xtoque, imò eidem etiam rei in eadem lingua diversae voces et vocabula possunt et solent assignari quibus rei eadem esse queat, ut sunt synonyma. Hinc

Hinc 2do. Nominibus e vocabulis ita utendum pro hominum illis usum
est ut eadem nomina rebus imponerunt, secus enim nullus esset sensus nullus
intellectus vocabulo, cum multi literae diuersis certis quasdam res
sed vis significativa dependet ab impositione hominum, ideoque quod impo-
nendum vocabulis est utendum.

Ego vis 3tio, ei dare homo peculiarem velit allegare ideam, ita ut à cō-
muni hominum usu recedere velit, id quidem per totam libertum est, quia
nullus homo, nulli denarii literae certam rem designant, sed tamen ho
debet alios communem facere; hinc est quod in artibus Mechanicis certi-
te ar dueus certis rebus imponant, alias panis humanus sensus quo communis
usus hel, sed artis calores docent.

4to. Deus cum suam voluntatem revelavit non tam Lexicon vel Dic-
onarium voluit nobis dare, quam potius jam receptis verbis e notis suam
voluntatem voluit nobis facere. Hic id non urgemus Deor nomina a gen-
tibus inventa. Herodotus quidem lib. 2. Cap. 4. ab Aegyptiis finxit Deor
nomina inventa tradit, postea tū, ut superstitionis est natura, superstitio
lapsu temporis aucta est, ephura nomina Diis coeperunt attribuere.

5to. Dei nomina non sunt Deo ita propria vel propria, ut ea vocabu-
la etiam extra Deum alienum sensum haec non possint, quis enim tum
tum ea vocabula tum eis iisdem nominibus designata intelligere posset,
forte Xix etiam inter homines dari tale proprium nomen, quod etiam alteri
tribui non posset. Hinc prout jam perfectiones tales Deo competunt quae-
les etiam aliis, etsi non eodem gradu competant, ita etiam Deus potest iis vo-
cabulis designari, quibus etiam aliae res designari possent, ubi Deus est
Deus Deor, quae alias non nisi unus est. E Deo quaedam vocabula non sunt
ita propria, quae Deum quasi distinxerint ab aliis Deo Deor, quia Deus de-
or unus tantum est. Hinc veteres Christiani polytheismum i. multi-
dinem numinum, quae Diis adscribebant adorabant et negabant Deo alia
esse nomina naturalia. Hinc Lactantius dixit. Divina lib. 1. C. 6. ait:
Trismegistus Deum anonymon (i. e. nomine) sed dixit, eo quod no-
minis proprietate non egeat ob ipsam rei naturam

Objicies hic; quod Deus peculiare sibi dederit nomen Exod. 3. 14. 15.

Ego

Ego sum qui sum. R
Pater, aliud enim est, hoc
non non ex se habet me ab
Deus: Non debes nomen
ego sum et ero Deus Pa
Ego ero qui ero.

Ais: Imo usurpat
Hebraeo eheje, i. ero
R. Verum nullum est impe
est illud sum qui sum
competit, etsi non singulis.

Adde: Hoc nomen
inde clusit Chr ed Sub
ji. R. Nulla est argum
quia ego sum, Deus e
tias, vocabum sum
Volumus inquis hic impo
bus exprimunt Dei attribu
nes de tribus quae gra
tiones describunt, sed de
V. T. Hebraice. Nomen
ra videmus, nomina E
donaj, El, Scadday,
minus e divinis quod
nia. Imo, quaeso ad hunc
tum literae. Si conferam
hunc ante Aegyptum, ante
nistatum, quia Exod.
tis, ante ebi nistatum a
gnificant nomen usi
quod nomine antiqu Patri a
J. ita ut vocabulum Deus

Ego sum qui sum. R. Sed hoc nomine nusqm Deus in tota Sacra indigitat, aliud enim est, hic quod Exod. 3. 8. dicit, unde putant quidam quod Deus non nomen vocabuli hic dici dare, sed ipsum Mysten explicare, ac si dixisset Deus: Non debes nomen mihi querere, quo magis cum nomine me noveris, ego sum qui ego Deus Patris tui, hoc nomen ex Hebreo quidam sic transferunt Ego qui ego.

Ars: Imo usurpat hoc nomen quia Deus vocat Jehova, hic Heb. Dicit Hebreo eheje, à ego vel sum qui sum.

R. Verum nullum est hujus propositionis vestigium in Sacra; Coeterum esto illud sum qui sum esset nomen Dei peculiare, tamen bonus ille et alios competit, esto non plures.

Adde: Hoc nomen, ego sum etiam Dns Chs Joh. 13. 19. sibi attribuit unde constat Chm esse solum verum Deum illum Deum, quia nomen illud Dei sibi attribuit.

R. Nulla est argumentatio, sed cum Dr: ut cum factum fuit credatis quia ego sum, dicens est: Ut credatis me esse eum qui sum meros Negotius, verbum enim sum simpliciter non notat existentiam necessariam. Volumus itaq; hic loqui de nominibus Dei substantivis non adjectivis, quibus explicamus Dei attributa, ut cum dicimus potentissimus, sapientissimus & reliqua de talibus quæ quadam quasi paraphrasi Deum, aut etiam ejus operationes describunt, sed de nominibus simplicibus et substantivis, cum Vet. T. Hebraice. Notum præterea est scriptum, illa Dei nomina ex utraq; lingua videbimus, nomina Dei Hebræa sunt alia sunt Jehova Elohim, Adonai, El, Scadai, Græca vero sunt Theos et Kurios. Jam subnominus et dicimus quod omnia hæc vocabula sunt etiam alius sunt communia. Imo, quod adnimus nomen Jehovæ tetragrammaton, i. quatuor literar. si conferamus Exod. 3. et 6. cap. apparebit hoc nomen Jehovæ ante Mysten, agregnam ipse quæ fuerit Deum, aut non fuisse notatum, quia Exod. 6. 3. hoc nomen Deus non indicavit ipsis ~~Patriarchis~~ Patriarchis ~~eis~~, aut ebi notatum aut auditum fuit Patriarchis, eo nomine tam diu quæ non plenum usi fuerunt, quia dicit non indicavi eis i. Patriarchis quo nomine autem Patriarchæ usi fuerunt vide Gen. 17. 1. Cap. 35. 11. C. 48. 3. ita ut vocabulum Deus magis significet omnipotentem Et licet

Et licet agnitum fuerit Patriarchis nomen Dei non tantum ea significatione qua Moysi quoque hunc Deus indicavit, et licet usitatè Moyses nomine Jehovæ etiam in Genesi, id tamen fieri per Prolepsin seu Anticipationem quia tum Genesin Scripsit jam illud nomen Sacrum erat: Postquam vero Deus nomen Jehovæ Moysi in Sacra revelavit, cœpit ac ab eo tempore omnia ut sacrata sint, ut patet ex Sacra; veruntamen post captivitatem Babylonicam Veteres Hebræi id nomen efferre, quod ex eo colligimus quod sub Regnis Persarum, Græcorum, nulla vestigia appareant istius nominis in iis ad libris, quæ eo tempore sunt conscripti; ut sunt libri 3 Esdr. Liber Judith &c. adjectiones ad Esthram, Sapientiæ Eccli. Baruch &c. quædam adjectiones ad Danielem ut Draco in Maccabæorum non apparet, forte revelatio divini nominis id fecerunt, sed licet ob id fecerint, tamen id deglutiverit in superstitionem, quia in singulari quodam tono sanctitatem quærebant et putabant, quod illud nomen pronunciatum minus esset sanctum et reverentiæ Dei. Unde occasionem Judæis dederunt etiam Gentiles, apud quos Dii habuerunt nomina arcana, quæ proferri non audebant nisi in sacris; sed melius scripsit Hebræi nostra ista in vulgarione Divinitatem scripsit, et Gentiles ex lingua sanctitatis Christiani, non etiam superstitione sustulerunt abusi. Nomen sanè per se nulla reverentia est dignum, id. res quæ per illud denotatur, cogitamus, hinc est quod Deus nomen non nisi in gratiis negotiis debebat nominari.

In lectione sacrarum literarum ubi extabat nomen Jehovæ, alia dictio nomina pro eo substituerunt, quæ et in textu nostro hod Adonaj, eandem ad distinctionem ab eadem quæ subjiciunt quatuor istis literis in descriptione nominis Jehovæ, alias tribus subjiciebant, nempe vel ipsi Elohim, vel Adonaj. In lectione hinc vocis tetragrammaton Jehova substituerunt nomen Adonaj nisi in eadem sententia proxime vocem Jehova præcedebat vel sequebatur, si verò in textu vocem Jehova, vox Adonaj proxime præcedebat vel sequebatur, pro substituebant vocem Elohim. Quod seu ex hac principio Judæi id quod nomen Jehovæ non audebant pronunciare, seu quod nomen Jehovæ idem significare putabant quod Dominus, unde 70. Interpres qui Hebraicum textum transtulerunt in Græcum, nomen Jehovæ semper transtulerunt per κύριος = Dominus.

Hæc de origine nominis Jehovæ; Quod ergo magis ad naturam ejus,

Quid significet nomen Jehovæ? Ex collatione textus Gen. 6.
colligere possumus quid significet. Deus ibi vult ostendere se Christum
fore filiis Israëlis quod olim Patriarchis promiserat, et quidem se Christum
esse quod eleme Patriarchæ non potuerunt experiri, ac proinde nomen
Jehovæ scat a potentia. 2. constantiam effectricem promissorum, i. e. ille
promissiones sint efficaces, ita ut Deus dicat Exod 6. 3. — et nomen
meum Adonai non indicavi eis. ÷ non ostendi eis quod constans sim
in promissis exequendis, quia Deus primitivum fecerat illis, d. non
produxit in effectum, Deus voluit Abrahamo, Isaaco et Jacobo pro-
mittere omnipotentiam aliquid dare, ut non dubitarent quod possit facere
quicquid promisit, inde dr: Ego Deus qui apparui, ÷ magnus Deus
omnipotens apparui illis, sed ego constans sim in promissis id deinde Israë-
litis conspicuum fiet. Et ego cum qui sum ÷ ille perfectissimus, qui
promisit et omnia potest facere, ideo dicat Exod. 6. 3. Ego Deus qui appa-
rui Abrahamo &c. — dabo vobis illam posthuidam ego Deus &c. 29.
— ego Deus. conf. Exod. 7. 5. 14. c. 8. 22. c. 11. 2. c. 14. 18. hinc est etiam qd
Exod 3. 15. dicat Deus patrum meum misit me ad vos. et Deus Patrum vestrum misit me ad vos.

Aïs: Vox Jehova, venit ab hava vel ut quibusdam placet ha-
jon ÷ fuit; ita ut Jehova Græce sit ὢν ÷ existens; ac inde vox
Jehova significat Deum qui sibi et sua mā est Deus ex cujus voluntate
omnia fiunt, ita ut nemo nisi ipse sit æternus et qui sit principium et finis, qui est qui erat et qui venturus est. Ostendens
ita ut vox Jehova non sola constantiam et effectricem promissionum, sed
illud sibi esse unum quod mā Deus est.

R. Unde vox hava dicitur, hinc ex eo non pugnat quod illud sibi esse
unum descendat quod ex mā necessario existit, quia et alia res exi-
stunt, non in sunt Deus. Id quidem verum quod de eo qui ex sua natura ens sit, et suis perfectissimum, independens, i.

Sed id negamus quod Deus hic illud voluisset significare, contextus hujus id non permittit. Dd etiam Deus hus contradictionem ad idola quæ nihil sunt, cum ego Moyses quæret: Quod est tibi nomen, & nulla species adferri potest quod Deus de existentia æterna voluerit respondere, nec quod Johannes paraphrasi istius vocis id exponere voluisset, quæ vagis id implicat adferri, ita etiam simpliciter negari potest. Nec vero ex contextu hanc adducimus rationem; Quod non de Jehova non primitivorum esse certum & constantem, sed essentiam Dei significaret, non potuisset Deus dicere quod non revelavit illis illud nomen, nam illi etiam ante didicerunt Deum ad æternum. Deinde: Revelavi me Abrahamo, Isaacho & Jacobo te ad omnipotentem, quod tamen fert quod talis fuerit qui aberat existit. Quæ nomine Jehova non existimandum quod Moysi essentiæ æternitatem voluerit significare.

Objicitur: Si nomen Jehova non significat essentiam aut existentiam, unde est quod Sol. Deo tribuat ut in locis Exod. 6. 3. Psal. 82. 19. Esa. 42. 8. Jer. 10. 14. C. 31. 35. C. 33. 2.

R. 1. Etsi illud nomen Sol. Deo tribuat, non tamen sequitur eo essentiam vel existentiam Dei significari, sed quia similis in effectibus promissis multis Deus. 2. In locis citatis quibus nomen Jehova Sol. Deo videtur tribui, Deus non tam ipsum nomen, quam illi nominis tribuit. Verum quidem est quod apud Prophetas frequens legatur id quod nomen Dei, dicit Jehova, sed tandem est quod Deus is est qui eo nomine scatet, sive si hujus tit hic loqui: Deus id est quod eo nomine scatet. Dicit Deus quod ipsum nomen futurum est Jehova, sed tandem est; qd Deus id efficiens quod eo nomine scatet. Nec debet hoc absurdum videri, quia in Scriptura vocari sæpe idem est atque esse, sic Esa. 9. 6. Luc. 19. 46. Mat. 1. 23. ubi de Nazareno dicitur quod Deus sit. Dicit itaque Exod. 6. 3. qd non indicaverit Deus hoc nomen Jehova Abrahamo, Isaacho, Jacobo, & potestatem hujus nominis, & id quod hoc nomine scatet, voluit

volunt & vult non significari eis, Ye ipse se ostendit tantum omnipotentem, & varijs ibi effectis quæ contulit Abrah. Isaaco, & Jacobo, ostendit se omnia posse facere. Dlinde: Est hic nomen Jehovæ eodem sensu quo sæpe Deo tribuit, nulli tribuet erit, nisi soli, contra non tamen non esset, Christo non. Deo hic nomen nusquam tribuit. Ex nomine Jehovæ ad Christi divinitatem non licet argumentari; quia illud nomen etiam aliis & Dijs etiam non eodem sensu quo Deo, applicari. Tribuit enim Angelis, cum scit non ei deijs fuerunt, & ita Deum repræsentarunt ac si Deus ipse fuisset, hinc Vir Angelus dicitur Deus propter auctoritatem, ut res & omnia ipsis commissa plus haberet authoritatis, & in animis hominum magis haberet radices. Conf. hoc. Gen. 16. C. 18. 48. coll. cum Heb. 13. 2. Gen. 48. Exod. 3. 3. coll. cum Act. 7. 30. sic Exod. 23. 20. Cap. 20. coll. Act. 7. 53. Gal. 3. 19. in his locis nomen Jehovæ tribuit etiam Angelis.

Qr: Quare Angelis nomen Jehovæ attribuit?

R. Quidam ita fuit sollicitus, ut dicant: Cum dicunt Angeli: Ego sum Jehova; non tam Angelis quam Deo illud nomen tribuit, qui in illis apparet & agnoscitur, qui tum admodum etiam ex mandato Regis Dei scripsit & ipsis scripta propriis suis sententijs manibus. Hæc etiam interpretatio incongrua non est, sed nobis suppetit quod ille homo ea etiam aliis applicet. Illum Angelum Vere tum nomen Jehovæ tribuit summum dicere Deum est contradictorium, Angelum nomen est nomen officij & Legati. Deum autem Summum nemo vidit. Et cum nomen Jehovæ de Angelo dicit, vel nomen Jehovæ est interpretandum ex nomine Angeli; vel vero nomen Angeli ex nomine Jehovæ. Nos existimamus quod nomen Jehovæ restringendum sit ad nomen Angeli, quia sæpe Angelus dicit Jehovæ, & non Jehova. & Jehova potest plures Angelos. sed nomen Jehovæ potest Angelo attribui

Dr

Dicit quidem quod Angelus Jehovæ dicat ex dispensatione oeconomica, specialiq; in V. Test. officio. R. Quæ est illa dispensatio? quis unus Deus summus dispensabit? Si dispensatio fuit oeconomica et officium V. Test. sine dubio hi dispensatum est, et quia istud officium cessavit, summus Deus non erit. Sic nomen Jehovæ hi tribuit Elohim aliis rebus, ut Arcæ Fœderis, et hi Metonymice, qd sibi Deus arcæ Fœd. tanquam sedio stanti insedere, inde cum Arca huc exierit dicebant: Surge Jehova. Num. 10. 35. 36. Psal. 22. 7. 8. Psal. 46. 6. Psal. 62. 2. 2. Reg. 6. 2. 1 Par. 13. 6. 2 Par. 16. 41. Psal. 131. 8. C. 23. 5. 6. Haltari á Mose extructo, Exod. 17. 15. altari a Jedone extructo, Judic. 6. 24. qm his in locis nomen Jehovæ montis non simpliciter tribuit, sed cum adjectione alterius etiam rei; eodem fere modo fit de eiam de Chō: Deus nobiscum, sicut quod Deus nobiscum est in Chō; qm his ipsis rebus quibus nomen Jehovæ attribuit nulla ut intelligi queat, fiat hō eo modo attribuit, quod tamen de Chō aliomodo quo ad eum est intelligendum, quo tantum id sibi sumus quod et Chō Deo cum adjectione tribuit. Dicit etiam nomen Jehovæ de vitulo aureo Exod. 32. 5. de Idolo Micæ Judicū 17. et hi falso illis tribuere nam proprie non convenit illis, nec Deus se ipsum per illa Idola ostendebat. Ergo nomen Jehovæ aliis etiam rebus et hi non eodem sensu quo Deo, tribuit, quam in illa excellentissima significatione multi tribuit, sed ipsi fuit nobis id ostendere quod simplex homo non est Deo ita proprius, ut de aliis etiam effatis non possit.

Jam transeamus ad vocem Eloa vel Elohim, hæc est vox numeri pluralis, illa vero singularis; in S. Sacra singulari numero rarissime pari, usurpat tamen, Psal. 17. 32. Job. 12. 4. Vox tamen Elohim licet terminationem sit pluralis, significatione tamen est singularis quotiescunq; de unaquaque vel persona essent, ut etiam in Latino idiomate sunt voces tantum pluraliter declinabiles, unam tamen significant rem. v. g. Cæli arma. Quærit

Hic monet Moria, in quo Abrah. voluit Filium immolare Gen. 22. 14. ipsi Jerusalem. Ezech. 48. Jer. 33. 15. 16. 23. 5. 6.

Quæritur: Cur vox Elohim in plurali numero adtribeatur, cum etiam in singulari numero Eloa dicitur usitatum?

Quidam eruditi cum mihi existimant esse rationem, ita ut cum dicitur Elohim, subintelligendum sit Eloa Elohim, ut Deus sit Deus Deorum. Verum vix id admitti potest, quia hic non potest aliis attribui nisi Deo. Alia ratio hujus spectandum esse videtur, ut etiam in aliis linguis sint nomina pluralis numeri, quæ singulari sensu dicuntur cujusmodi Ista autem conjectura Hebraicæ linguæ est inimica, nam in his creationis agnis pluralis numeri Verbi, scil. bara, ponitur, et hoc admitti potest. Cui etiam commode addi potest quod hanc linguam conjugendi consuetudinem Hebræi mutuati sint ab ipsis Phœnicibus. Linguam Hebræam primum excoluerunt Chananæi qui male de Numine sentiebant, neque tantum plures Deos credebant sed etiam homines in numerum Deorum referebant, neque Elohim in plurali quam in singulari usurpabant; cum igitur Chananæi excoluerint linguam Hebræam, etiam Hebræi summum verum Deum eadem lingua cognoverunt effecit, hunc igitur terminum Elohim in exprimendo suo Deo servate. Hinc est quod eidem Verbi pluralis numeri Elohim in sacra nunc verba singularia adjungantur, ut Gen. 1.1. quia Judæi unum Deum credebant et non plures; nunc plurale, more Ethnicorum populorum, ne cognatum vocabulo pluralis numeri unus Deus interpretaretur. Vid. Gen. 20.13. Coll. cum cap. 12.1. Similis constructio occurrit ubi est verbum est pluralis numeri, et Elohim, Gen. 35.7. 2 Reg. 7.23. Coll. cum 1 Par. 17.20. Quin Verbi Elohim adjungitur etiam adjectivum plurale, cum de Deo Israëlis est dictum Jos. 24.19. Sane si Vox Elohim ab Hebræis pristeri violata, haud dubie sensu ea usi fuissent.

Quæ-

Quærit: Quæ sit proprietas vocis Elohim? Helvicus in Disput. de voce Elohim observat: Elohim Hebræi communiter volunt ea nomine Judicis, seu significare Judices aut Magistratus. Sic Rabbi, Moyses Ben Majmon, Rabbi Salomon, Rabbi David Kimchi. & alii Doctores Hebræi. Grotius etiam in Exod. 7. 1. observat, quod sive de Deo, sive de angelis, sive de hominib. semper ad judiciariam significat potestatem. Sunt tamen qui vocis ac potestatem significare censent vocem Elohim, undecunque a voce El, i. potens, ut augmentatione vocis non tam potestatem quam significet omnipotentiam. Verum hæc nihil præsidii nostræ rei afferunt nos, frustra enim est Judex nisi potestatem vindicandi habeat; unde vox Elohim nostro & aliorum sensu significat Judicem & Vindicem, ita ut vox Elohim non tam essentiam Dei significet, quam attributum, & quidem in relatione ad res creatas quatenus judicande sunt, ut rationales; unde & etiam initio Creationis Deus statim se apellat Elohim tanquam potentem aliqm Judicem qui possit judicare transgressores. Psa. 1. 1. Alii vocem Elohim non ab El, sed ab Ala i. adjurare, deducunt, quo existimant respici ad illud Fœdus quo Deo obstricti sumus, ut quasi adjurarit nos Deus ad illud Fœdus observandum. Verum vocis Elohim origo est nimis certa, necdum convulsit unus Christianos, an ab El, an ab Ala, an ab alia aliqua, aut nulla vocem deducat. Præterea vero nomen Jehova tribuit etiam aliis, ita etiam nomen Elohim non est Deo ita proprium quod de solo Deo enunciaret, sed potius apellativum ut Grammatici solent loqui, tribuit enim angelis & hominibus, & additis tandem omnibus plane rebus ad angendam eam rei significationem, ut id annotat Brixianus in Arca Noë. Angelis tribuit Judic. 13. 21. 22. Psal. 8. 6. coll. Heb. 2. 7. Psal. 96. 7. coll. Heb. 1. 6. Magistratui Exod. 21. 6. C. 22. 8. Psal. 81. 6. Moysi Exod. 4. 16. C. 7. 1. Samueli, 1 Reg. 28. 13. collatis antecedentib. & consequentibus locis; imo tribuit etiam ipsi Báal, Judic. 6. 31. C. 8.

33. Cf

33. c. 11. 24. 3 Reg. 18. 25. coll. Jobs. 4. 26. tribuit etiam ipsis Dagon Judic. 16. 23. 24. 1 Reg. 5. 7. ipsis Astaroth, Chamos, Molochus 3 Reg. 11. c. 33. 4 Reg. 1. 2. 3. 6. 16. collatis inter se locis apparebit verum Elohim non obstare quo minus tribuatur Deo, & licet sit plurale numeri, aliis etiam rebus propter Deum singularibus tribuitur quales fuerunt Moyses, Samuel, & alia idola. Primario tamen & per excellentiam tribuit Deo, quia ipse primario est Judex ac Gubernator omnium, cui á nemine impium accepit, sed omnes alii ab eo acceperunt & accipiunt; Aliis verò ut Angelis, Judicibus, tribuit secundario, qui potestatem judiciariam aut auctoritatem á Deo acceperunt, cum inter se ipsis magnopere distinctè potestatis & auctoritatis rebus creatæ, tum propter ministerium illis commissum Vocant Elohim, quia administrant in Regnis, Civitatibus Judices Regum, Principum nomine administrant judicia; ita & Angeli dicuntur á Deo ad Ecclesiam missi fuisse missi, id Dei nomine tanquam authoritate commissa ipsis ministerium exequuntur, vel executi sunt.

Secundo nomen Adonaj, quod significat Dominum, & reliqua etiam hoc nomen Adonaj inter Dei nomina, est primo in Sacra extat Psa. 45. 12. etiam in plurali numero hæc vox ut plerumque de Deo usurpat, singulare ejus est Ador, & rarò de Deo usurpat, & fluit ab Eder, quæ vox significat columnam vel basin seu aliquid innixum. Cum ergo Deus omnia excellenti regat & gubernet atque sustentet, propterea Deo nomen Adonaj tribuit Deo; quemadmodum Critici observant dubium est, an vox Adonaj ut plurimis destinata sit pluralis vel singularis numeri, sunt enim quædam terminationis singularia aliquot in Sacris Codicibus, ut est etiam Sobaj i. bonitas; videat Johannes Buxtorfius in Thesauro Grammatico lib. 1. Cap. 1. sunt etiam quædam terminationis singularia quemadmodum ut Sadday, omnipotens, & alia nomina. Alii dicunt quod nomen Adonaj non sit simplex sed nomen compositum sicut ut particula Gnostica quæ venit Jod, quod significat mihi vel mei, ita ut enim Dr Adonaj significat Deus mihi vel Dominus mi, Deus mi. Sed his neglectis seu sit singulare seu compositum, id tantum constat quod Ecclesiæ de una persona vel re usurpat singulariter apud significationem, ut cum Dr de Abrahamo Gen. 24. 9. 10. 51. de Josephat Gen. 39. 2. 3. 7. 8. 16. 19. 20. de Pharaone, Gen. 40. 1. 7. de Josepho, Gen. 42. 30. 33. 36. c. 44. 8.

Vtrag̃ nomen Jehova de his, sed sane singulariter hoc significatum
de Deo de aliis Exod. 24.4.6.8.32. Deut. 23.15. Jud. 3.25. C. 19.11.12.26.27.
1 Reg. 20.38. 2 Reg. 20.6. Jobi 3.19. Esa. 1.3. C. 19.4. C. 24.2. Malach. 1.6. Hinc
jam quia de una re diu aliq existim aut plurimi Jud dicer et Christiani in-
te se prestim, quod pluralis numerus honoris causa tribus assignet pos-
set Cretensis de attributis Cap. 10. qui Epimenides est apud Volkelium
in quo primum facit Librum. Ex quibus patet quod nomen Deorum ex-
sit plurale, non tum hoc significat tantum plures, sed unicum pro tribus
et quod non tantum Deos sed et alios tribuat.

Hic dicunt quidam quod cum nomen Adonai aliis quo Deum design-
bit, alia hoc pronuncia, alia cum de Deo dr, e contra eadem jod et tenuis
legit Adon. Sed Johannes Buxtorphius in Dissertatione tra-
de nominibus Dei articulo 52. observat etiam de Angelis cum eadem pro-
nuntiatione usurpari, uti adfert loca Gen. 16. 3. 21. 36. 31. 32. Jud. 6. 15. 22.
ingnit enim: quando illi correlati Deum et Dominum suum referunt,
etiam vis illa loca etiam ad Deum referri possunt, quatenus videlicet
Deus ipse per Angelos cum sanctis dr loquutus.

Restat nunc ex nominibus Hebraeis El in pluralibus Elim: fortis
vel fortis Deus, hanc vocem El, 70 interpretes ordinarie transferunt per
θεὸς: Deus, raro per κύριος: Dñus, rarissime per ἰσχυρὸς: fortis.
hoc nomen compellat Chm D. Patrem in oratione plurales El, Elohim: Dei fo-
tis, uti illa Xti et in Evangelica historia et Psal. 24. extat. Vox Elohim
ribus etiam et Angelis, qui potestate aliis excellunt, tribuit; tribuit Ange-
lis Exod. 15. 11. Psal. 68. 9. nominibus Ezech. 17. 13. C. 32. 21. hinc De-
us per excellentiam dr El Elim, : Deus Deor, Dan. 11. 36. Psal. 49. 1. Ch
hac voce El sæpe conjungit Xtus Scaddai: quam vocem Scaddai 70. interp.
transferunt per παντοκράτωρ: omnipotens, aliquando Vtus per tria-
dus, : sufficiens, quod Deus sufficientes est sibi et ad omnia agendum,
transferunt etiam per θεὸς: Deus et κύριος: Dñus; quando
vox El cum voce Scaddai conjungit, ita ut dicant El scaddai, vox alia,
quo summus Deus tribuit.

Hæc de nominibus Dei Hebraicis, nunc ad nomina Dei Graeca ex-
tenda translundum. Κύριος vox Graeca ut existimant Critici ve-

nit á κύριος i authoritas, quia Dñus hab authoritatem & jus alijs præscribendi, ut habet κύριος affinitatem hab cum τοῖς Jehova & Adonaj ut patet ex eo q̃ conferat vetus Græca 70. Interpr. & Scripta Ꝑ̃hor cum textu Hebraico, quia & N. Test. Scriptores & 70. Interpr. textum Hebraicum, ubi extat vel Jehova vel Adonaj, transferunt per κύριος, id tamen negari non potest quod κύριος minus videatur significare quam Jehova. Hinc κύριος plurimus comperit, sæpe aliquem reverentiæ causa appellamus Dominum, ut patet Gen. Mat. 27. 63. ubi Gentiles hab τὸν κύριος Quod Dñus Mat. 6. 24. In V. Test. simplex Dñi nomen, aut Deum, aut illum, qui specialiter Dei legatus existens Jesu per totam gestat, sæpe Ꝑ̃ Χριστὸς in N. Test. vox ista simpliciter de Chro, nisi quatenus respicit Chrum aliquando Dñum futurum, sub N. veri Test. Chris ut plurimum nomine Dñi designatur, ita ut peculiaris titulus Chri Dñi sub N. Test. sit nomen Domini, hinc est quod in Sacra Scr Dñi absolute positum, a Deo simpliciter nominato sæpius distinguatur, ita ut titulus Dñi sit Chri, Dei vero, Patris. hinc est quod Paul dicat nobis ille Dñus Chris vero unus 1 Cor. 8. 6. ita Eph. 4. 5. 6. 1 Cor. 12. 5. 6. cum ita distinguat inter Dñus a Deo, tunc nomen Dei tum significet quia protestatim hab in omnia a multo deputatione, Dñi vero titulus scat divinum aliquod mysterium, sed ab alio acceptum, & ad alterius gloriam tendens, nisi ita intelligent nomen Dei & Dñi, cui bono distinguerent Deum a Dño; id vero non ita intelligendum quasi sub N. Test Patri nusquam ascriberet titulus Dñi, nam nisi Deus, cum etiam revera sit Deus, & Dñus, sed id tantum velimus quod in N. Test. peculiaris Christi titulus sit titulus Dñi.

Alterum Dei nomen sub N. Test. est θεὸς ÷ Deus. De origine hujus vocis non satis inter Criticos constat; Alii cum Herodoto in Euterpe sua, deducunt a ΤΕΙΘΗΙ, quod Deus omnes res regendo ordine disponat; Alii, inter quos etiam est Basilius deducunt a ΤΕΘΗΙ vel ΤΕΘΗΜΑΙ, i Curro, quod Deus omnia videat atque dijudicat. Alii deducunt a ΔΕΩΣ, quasi Deus sit timeri & ab omnibus timendus. Alii Platone interprete a ΤΕΙΕΙΝ vel ΤΕΩ ÷ Curro, quod scil Deus omnia

omnia sua providentia pervaxat, & existimant quidam quod hoc fit mediante Etymologia vocis ΘΕΟΣ, quia antiqui, nisi a fegnioribus seculis adorarunt Solem, Lunam, & astra, quae cuncta in orbe, ac proinde quia ista pro numinibus habebant, talia etiam ipsis nomina tribuebant, quae ipsis convenire credebant. Alii deducunt ab ΘΕΩ, quasi urere, quod Deus tanquam ignis omnia possit urere & calefacere, non secus ut Sol, luna, astra, ut existimarunt, quae omnia possunt urere & comburere.

Sed relictis istis conjecturis inde deducenda est Etymologia vocis ΘΕΟΣ, id pro nostro instituto notamus, & ex Sacra ipsius origine deducimus, quod sola ex mera propria non est, neque essentiam Dei declaret, tales cum sint adjectiones ad vocem ΘΕΟΣ quae relationem dei ad alios res ostendunt, ut cum dr Deus hujus vel illius dicitur, ut Gen. 17. 7. Exod. 6. 7. C. 29. 45. Rom. 3. 29. 2 Cor. 6. 16. ni quibus locis, est quod Deus sit alicujus protector singularis, tales itaque adjectiones indicant quid significet vox Dei. Sic Deus appellatur Deus eorum qui in populum & foedus sunum adoptavit, ut Hebraei: Exod. 3. 18. Israelita. Deut. 13. 17. Abrahamus, Isaacus, Jacobus, Exod. 3. 16. Matt. 22. 32. Paulo Rom. 1. 8. Propterea Act. 22. 6. an ego tabys in locis tantum talis est Deus? sunt omnium. & illud nomen simpliciter non significat essentiam dei. Deinde: Dicitur Deus hic, aut cum hoc vel illo ens, ut Exod. 10. 10. C. 28. 19. Luc. 1. 28. an Deus non cum omnibus & ubique est? sunt dubio cum omnibus & ubique est, sed tantum cum Deus alicubi & alicujus singulariter dr ens, ostendunt tales adjectiones, quod ΘΕΟΣ non tale essentiam, sed potius beneficia Dei, quod Deus singulariter alicui beneficus quodam, & in certis locis. hoc etiam ex communi Proverbio patet: Homo hominis Deus est beneficus & modus Dei significat potentiam & beneficium aliquem protectorem, vel tutorem, cui gratiarum debetur. Scriptores N. Test. vocem ΘΕΟΣ assumpsant quo Hebraei voces El et Elohim, N. Test. scriptores cum divel aliquid ex V. Test. citant, sive ad aliquem locum V. Test respiciant, pro istis Hebraeis nominibus El et Elohim vocem de potestinorum assumpsant, prout sunt dubio hac in parte mutati fuerunt a 70. Interpr. N. Test Scriptores, cum e ipsi voces El et Elohim de Dei nomine transtulerunt, et et

et etiam Judaei quidam inde
na tint vidimus non ess
etiam vocem Dei est ap
cum voces Hebraea sign
atque impleri alios super
demum vel maxime
tissima significatione
ae plura sed de nomi
de Deo usurpari scitur
etiam id notat quod cum
cum articulo ὁ ἀ ille Di
in Aphorismo sequenti pa
mina quibus Deus ex
Dei potestatem, ea benefic
nobis sive sane nihil est
nominibus multis Hebr
cum subministrare possun

R. Particularis ad lo
bis, & filius datus est no
& vocabit nomen ejus a
turi seculi, princeps pa

In hoc loco duo precu
in nominibus scil. Dei
mina de hoc loco observ
gi cum hac Esaiae sen
ad hunc populo meo ab ho
suis hujus Cap. X. subseq
deinde inter Vatis Deus
vatorem cum Hierosoly

& etiam Iudæi qui inter ipsos erant e Græcè loquebantur; illa verò nomina tenent vidimus non esse lucidam Dei denotant sed tantùm apellativa, expo
etiam nomen Dei est apellativum, neq; Dei significat Essentiam. Hæc
licet tres Hebreæ significant tum e talem, qui potentia, tribus
atq; imperio alios superexcedit, & maximè si ista superexcedat ut
omnium rei mundanarum ordinem superet, sed uti tres illæ in excellentissima significatione denotant Eius independens, cui potentia, tres ab
á se; ita etiam Nomen Dei sicut tale Eius, qui potestatem sed á se in excellentissima significatione. Confer Rollius De Attributis Dei Cap. 13.
qui plura hic de nomine Θεος quod ut plurimum cum in Sacra
de Deo usurpatur scribat dum articulus ὁ, & hic etiam positus, ut
etiam id notat quod cum Nomen Domus de Christo dicit, ut plurimum scribit
cum articulo ὁ κύριος ille Dominus. Quæ adhuc de nomine Dei dicenda essent
in Aphorismo sequenti patebunt. Ex quibus omnibus patet quod
nomina quibus Deus exprimitur non sicuti Essentiam Dei, rerum eam
Dei potestatem, ea beneficia, eamq; Dei constantiam in promissis, quæ
nobis scire sane nihil est ad potestatem excludam. Ita Intellectus Dei
nominibus multis Sacræ Literæ cæteri in aliquam tantum partis lucem subministrare possunt.

R. Particularis ad loca: Esa. 9. 6. Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus & vocabit nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis.

In hoc loco duo præcipua sunt in quibus aliquid notatu dignum est in nominibus scil. Deus fortis & pater futuri seculi. Id ante omnia de hoc loco observandum, quod literaliter spectet Ezechiam Regem cum hæc Esaias vaticinatus jam natus erat, loquitur scil. Propheta de afflicto populo imò ab hostibus desolato, qualis erat Judaicus populus cui hujus Cap. X. subsequentes id ostendunt, hujus Ezechiæ præcipuis deinde inter Eius Deus liberaturus hunc afflictum populum & ab hostibus vastatum cum Hierosolyma ecce obsessa á Sancherib vel Assyriis &c.

vid. historia 4 Reg. 18. & 19. Cap. sui Regni Ecclesiæ post illum non fuit similis in Juda ita ut sub ipso etiam Gentes sacrificarunt Deo, 2 Par. Capitib. 29. 30. 31. 31. 32. ligi, hunc Ezechiam Deus maxime celebrem effecit. Hic ergo est sensus hujus loci literalis; id tamen Verum est quod hic Ecclesiæ fuit tantum umbra Chri, & in excellentissimo sensu Christo Dno hic locus applicari potest, ita ut sit in Ecclesia tantum umbra vaticinium de Christo Dno, huc admisso tamen non probato ex loco hoc sensu Christi divinitas, multi enim viri vocati sunt admirabiles, consiliarii, olim vel fortes, Patres patriæ propter paternum erga suos subjectos affectum. Hanc descriptionem Christi Vatablus in Scholiis Hannoviensi Anni 1605. ita explicat: Intellige admirabilem, ob nativitatem ex Virgine, consiliarium, ob doctrinam Dei, ob miracula, fortem ob calamitates quas feret, Patrem æternitatis, quod perpetuo Ecclesiæ sint credentes in eo, Principem pacis, quod sit author pacis internæ.

Quod vero sibi tum Deus fortis particulariter arroget habet in Hebræo El gibbor sed idem titulus & denominatio tribuit etiam hominibus Ezec. 32. 21. Loquuntur ei potentissimi robustor & in Hebræo habet, Elegibborim, prout jam apud Esaiam transfert Deus fortis eadem particula, juxta eandem translationem hic etiam deberet transferri Loquuntur ei Dii fortes. Illud ergo vocabulum non probat alicujus S. Divinitatem, cum tribuatur Regibus etiam & potentissimis.

Pater futuri seculi. In Hebræo habet ryad, vel ryed quæ Vox ut Forerius in hunc locum notat interdum significat tempus determinatum, interdum etiam æternitatem. Dato significet hic æternitatem nihil contra nos, Christus enim ipse in æternum manebit, & est author æternæ salutis; si vero significet futurum seculum ut Interpr. Vulgatus transfert, & 70. Interpr. etiam exprimunt, hic etiam nihil contra nos, si enim est Pater futuri seculi, non sequitur, Ergo ab æterno est; 70. n. Interpr. transferunt Pater futuri seculi

Objicit hic: Ille noster mundus non futurus est in Christo sed jam fuit.

factus est. & non potest
mundus quatenus pri
spes nobis facta est, ita ut
existere, futurus tamen
peramus, & ubi Heb 2
quod Vox Hebræa
temitatem, sed tempus
32. 7. Psal. 76. 6. Esa 6
contra Advers. argumen
non est, quia illæc Prophe
Dicit enim primum post
obtinuit titulos. 2do.
v. 7. 8. patet, unde
sed, vocabit, quia Deus
mus Deus tum qui fuit

Ais: Natus fuit
R. Atqui juxta te divi
na nra debuit nasci
impossibile est dicere
De illo hic est termo
Atqui Deus fortis juxta te
Pr nostra autem hypot
vubus & pub ille fuit
natus fuit parvulus

Deinde nec valet ex
humanam nram non
sed persona, natura
sed persona. Deinde
per totum & regnum
vel regno sedet & ocu

factus est. & non potest hic transferri? R. Factus fuit in Chō ille
mundus, qualibus primùm plē Chīm est revelatus, & certa illius
spes nobis facta est, ita ut propter certitudinem dicatur jam existisse &
existere, futurus tamen ee dr quia nondum ingressi sumus, sed ex-
pectamus, & uti hēt 2 Pet. 3. 13. novum coelum & novā terra expect.
Quod Verō Vox Hebrea nyad, vel nyed = dies seculi non significat de-
terminatum, sed tempus antiquum & longum Vide Mich. 7. 14. 20. Deut.
32. 7. Psal. 76. 6. Esa 66. 9. 11. Amos. 9. 11. Malach. 3. 4. Hinc ita
contra Adversar. arguimur: Ille de quo Propheta loquitur S. Deus
non est, quia illum Prophetа juxta tempora distinctionem hic describit,
dicit enim primum fuisse natum & pulsum, deinde quod justos
obtinuisse titulos. 2dò. quod talem dignitatem Deus ipsi contulerit, ut
v. 7. 8. patet, unde in Hebreo non habet vocabitur nomen ejus &
sed, vocabit, quia Deus exercitum id factumus erat. Deinde: Sum-
mus Deus tunquam fuit natus & pulsus, & de quo hic. sum. Deus non est.

Ais: Natus fuit secundum humanam nram ō secundū divinā?
R. Atqui juxta te divina natura est incarnata, & juxta te illa divi-
na nra debuit nasci & pulsus esse, sed id s. est ex tua hypothesi dicunt.)
impossibile est dicere ex veritate, est enim contradictorium. Dein:
De illo hic est sermo qui est Deus fortis & qui natus est, fuit ejs pulsus,
Atqui Deus fortis juxta te divina nra dr, & etiam divina nra fuit pulsus &
Pro nostra autem hypothesi hic formamus argumentum. Qui fuit par-
vulus & pulsus ille fuit Deus fortis, & Atqui iste Jesus Chūs ex Maria
natus fuit parvulus & pulsus, & iste J. Chūs fuit Deus fortis Patres dicr.
Deinde nec valet exceptio quod parvulus dicatur natus secundum
humanam nram non secundum divinam; haec enim non sunt nrae
sed personae, natura non agit primipatum, nec pt dici consiliarius,
sed persona. Deinde: & de quo hic est sermo ille dr sedebit super
solium & regnum Davidis. p. 7. Deus fuit unus ex aliquis solis
vel regno sedet & occupat? Sane Deus fuit. potuit habuit regnum

gm

quam David aut Elam natus fuisset. Deinde: De tali aeternitatis Patre hic est termo qui nasci & pulv esse debuit. Atqui quod absolute aeternum est illi repugnat nasci & ed aeternum. Ek. Adde: si Pater aeternitatis hic locus significaret Patrem ab omni aeternitate existentem, sequerentur duos debere ee Patres ab aterno existentes, unum Patrem qui est prima persona, alter Filium qui est secunda persona, Atqui 2da persona non potest dici Pater ab omni aeternitate, quia ab omni aeternitate Filius non habuit.

Ais: Imo Filius dr Pater ratione nostri propter paternum affectum erga nos. Ek Atqui nos non fuimus ab aterno, & propter istum affectum erga nos non potest dici Pater ab omni aeternitate.

Curiosum & notabile est id circa hunc locum quod 70. Interpr. non in omnibus editionibus & exemplaribus eodem modo legunt hunc textum, neqs ut communiter sta Latina translatio habet, seu ut Hebraeus textus hodie ostendere; Exemplar enim juxta Exemplar Vaticanum Romae editum, & item Londini Ao 1653 & Amstelodami Ao 1683 recusum, sic habet hunc textum: Parvulus natus est nobis, filius datus est nobis, cujus principatus factus est super humerum ejus, & vocabit nomen ejus magni consilii nuncius, adducam enim pacem super principes & sanitatem ejus. Sic ergo habet in editione 70. Interpr. quam vis in editione Graeca quae cum Complutensi editione collata est, post: vocabit nomen ejus magni consilii nuncius interponit, admirabilis, consiliarius, Deus fortis, potens, princeps pacis, pater futuri seculi, & deinde addit, adducam enim pacem super principes & sanitatem ejus. Mira est sane haec translatio quia in Hebraeo non habet quod Chs sit magni consilii nuncius nec, adducam enim pacem super principes & sanitatem ejus. unde hoc sit, an in Hebraeo textu sit vitium prout quidam Hebraeorum carpunt quod illi corripiunt textum Hebraeum, aut aliunde quia res est obscura judicio abstinemus.

Munsterus

Munsterus in hunc locum notat quod Judæi sic hunc textum legant. Et vocavit nomen ejus is, qui est admirabilis, consiliarius, Deus fortis, & Pater æternitatis, Principem pacis. Clarius etiam sic in hunc locum notat de Judæis, sine dubio debuit aliquod mendum irrepsisse vel in exemplar Hebraeum, vel ex malitia vel ex negligentia, quod tamen nostrâ magis et curiosum quam rem expedientem aliqui conferat.

Joh. 1. 1. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum & Deus erat verbum.

Circa hunc locum primum & ante omnia Nota. Quod Johannis Evangelista intentio, ut diximus supra, sit ostendere Jesum esse Christum. Et primum quod id demonstrare incipit in hoc Cap. 1. ex collatione cum Johanne Baptista, indicatq; quod longè Christus excellat Johannem Baptistam, prout istius titulus excellit Johannem Baptistam quia dicit, nempe quia in principio erat verbum, & erat apud Deum, & illud verbum erat Deus. Quod autem Christum cum Johanne conferat id non sine consilio fecit, cum enim Baptista primus coepisset Christum prædicare remissionem peccatorum et appropinquationem Regni Cœlorum ut dicit Mat. 3. - potuissent putare aut quod putarunt quod Baptista sit primus Evangelii Præco, hujus Christus Dnus. Quod dubio existimabant Baptistam fuisse Messiam, negat enim de eo Messiam Joh. 3. 28. Luc. 3. 15. Jam itaq; ostendit Evangelista, quod propterea quia prius ille cœpit Evangelizare, quia Christus post Baptistam venit, non est Christus facta.

2do. Johannes Evangelista novam creationem describens, hoc capite perpetua quasi allusione utitur ad veterem creationem unde in textu mentionem facit principii. Verbi in Veteri creatione Vt. In principio. Verbi, quia Deus dixit & omnia facta sunt sunt enim ibi in hoc capite in primis allusio ad Vet. Creat. patet.

3tio.

: De tali æternitate Patris
Atqui quod absolute æternum
Addé: & Pater æternitatis
te existentem, sequeretur
mum Patrem qui est prima
a; Atqui Vox persona non
omni æternitate Filium non habuit
propter Paternum affectum
tatis, & propter istum affec
i æternitate.
e locum quod 70. Interpr.
bis eodem modo legunt
cima translatione lect,
Exemplar linum Jesu Chri
Condini do 1653 &
lect. hunc textum: Pat:
nobis, cujus principatus
bit nomen ejus magni
super principes & sanita:
ne 70. Interpr. quam vis
si editione collata est,
gili nuncius interpret,
is, potens, princeps pa:
ducam linum patrem
ra est sane hæc translatio
magni consilii nuncius
& sanitatem ejus.
s & sanitatem ejus.
m prout quidam Hebr.
m Hebraeum, aut alium
us. Munsterus

3tio. Johanni proprium est Christum vocare λογον ; verbum, uti etiam 1. 14. Joh. 5. 7. 1 Joh. 1. 1. Apoc. 19. 13. id vero fecit propterea quia multos Evangelistarum talem inter novam & veterem creationem nitebatur collationem.

4to. Vox λογος & verbum declarationem, et rationem significat, unde Clericus λογον rationem vertit, Ait etiam Ludovicus de Dieu quod λογος Graecè duo praecipuè significet quae Joh. 1. 1. & 14. Jesus conficiunt, tamen verbi potest ratio, quia sicut ratio vel notitia à mente, ita sic filius à Patre procedit ita Crisostomus, Theophilactus, Cyrillus, Basilius, & Nazianzenus. 2do & optimè verbi potest sumi, cum Tertulliano, Cypriano, Ambrosio, & Hieronymo, sic & Syrus, Arabicus, Persicus, Aegyptius.

5to. Sic per verbum vel ut alii Interpr. bene sermonem extra controversiam intelligit Christum Dominum, seu propterea quod instar veteris creationis, Eam novam Deus per verbum peregit, seu, quia primus & perfectissimus est voluntatis divinae de salute hominum Interpres, uti Joh. 17. 18. patet, eodem sensu alibi Christo Deo Sacra attribuit ~~Christo Deo~~ nomina Prophetae, Magistri, Doctoris, Pastoris, Sacerdotis magni, Ducis, & similia. Vid. Act. 3. 22. 23. Joh. 1. 17. 5. 9. c. 13. 13. 14. Luc. 4. 18. 19. c. 10. 11. 14. Heb. 4. 14. c. 7. 25. 26. Illud vero Christi officium quod voluntatem Dei planè & perfectè aperiret ab Evangelista verbi nomine expressit ex consuetudine tum apud Gentes tum apud Hebraeos familiari; nam & Gentes oraculum Divinum Interpretes vocabant λογον Graeci etiam Eruditi vocabant λογον vel λογιον, sic Mercurium qui erat Interpres Jovis vocabant λογον, quod videre est in Platonis Speculatione De mundi Deo, in maximo Jovis sermone

sermone apud Gentiles, Sed et
Philo Judaeus libro 2. Leg
ait sermones: sic ille Ch
struxit, a 70. Interpr. Graec
primoginita Aegyptiorum tru
liam et captivam, quam gen
bantes habuerint? Apud
erat Graec. λογος, vel
quid enim ille Angelus
unde etiam Deus fuit et ut
unde Hebr. 2. Angelis
Scriptores tali dicto et ra
unde Exod. 4. 16. Aaron
similem causam Jesus
Nyssenus vocat mentem
sermonis agnoscebat Esa.
nias Dei, idem est quod

Hinc quare non pos
timum ut Prophetam, cum
Deus ipse praeperat bruta
de Christi sermonem Dei in
Filius Israel verbum pac
erat verbum salutis, Act
luntatem Dei annunciant
7. unde non immerito
3. 1. per quem Deus ul
Hinc si Christus in Sc
quis verbis, si via de
sapientia Dei &, eaq

sermone 22. sic Pithia Apollini erat pro sermone ut testatur Plutarch. ita apud Gentiles; Sed etiam apud Judæos sunt ea verba reperta, sic Philo Judæus libro 2. Legum Allegoricarum Angelos simpliciter vocat sermones: sic ille Angelus qui Abrahamo et aliis Patribus destruxit, a 70. Interpr. vocatur λογος Habac. 3. 5. ille etiam qui primogenita Ægyptiorum trucidavit vocatur λογος Sap. 18. 15. non aliam ob causam, quam quod verbum et jussum Dei ad nuncios dominos habuerint. Apud Israëlitas qui populi sancti et Dei exercitus habebantur! Apud Israëlitas qui populi sancti et Dei exercitus habebantur! Apud Israëlitas qui populi sancti et Dei exercitus habebantur! erat vocatur λογος, vel juxta Hebræos Magnus Præceptor; quicquid enim ille Angelus loquebatur Dei erat verbum et jussum, unde etiam Deus jubet ut illius verbis acquiescant, Exod. 23. 20. 22. unde Heb. 2. 2. Angelis sermo attribuitur. Imo etiam homines sacri scriptores tali titulo ornant, sic Moysi Aaron sacerdos dicens est, unde Exod. 4. 16. Aaron dicitur os Moysis, pariter et Jeremias propter similem causam dicitur os Dei, Cap. 15. 19. unde etiam Philo Judæus Moysen vocat mentem, Aaronem sermonem, os vero alicujus et sermo aequipollent Esa. 45. 3. et cum dicitur Aaron os Moysis, Jeremias Dei, idem est quod sermo Moysis, sermo Dei.

Hinc quare non potest Christus Dei sermo? nam modo excellentissimo est Propheta, cui Deus verba posuit in os, qui omnia quæ Deus ipse operatus erat locutus est Deut. 18. 18. coll. cum Act. 3. 22. unde dicitur Christus sermonem Dei in se habuisse, Joh. 5. 37. quia Deus missus erat filius Israël verbum pacem annuncians Act. 10. 36. in quo verbo erat verbum salutis, Act. 13. 26. acceperat Christus mandatum voluntatem Dei annunciandi. Vid. Joh. 12. 48. 49. Cap. 14. 24. 1 Joh. 2. 7. unde non immerito dicitur Christus Apostolus confessionis nostræ Heb. 3. 1. per quem Deus ultimis diebus locutus est. Heb. 1. 2.

Hinc si Christus in Scriptura dicitur veritas, quia veritas sunt in ejus verbis, si via dicitur eo quod per eum detur ad Patrem, si sapientia Dei dicitur, eo quod Deus per eum hominibus suam sapientiam placuit.

pientiam revelavit, & potentia virtus Dei dr, quia ei potentia & virtus Dei data est vel in ipso relucxit, quare non potest verbum Dei dici, quia Deus per eum elocutus est arcana, sane hanc ob causam dr Christ vox, Apoc. 1. 12. sic etiam Johannes Baptista dr vox clamantis, Joh. 1. 23. quia clamaturus erat in deserto. Nec est ullus alius loquendi modus peculiarior in scriptura, quo loquendi modo abstracta pro concretis usurpentur. Conf. Psal. 108. 4. ubi David jncta textum Hebraeum dr oratio. sic 3 Reg. 22. 6. Jer. 50. 31. Dan. 9. 23. & Messias Hagg. 2. 8. dr desiderium gentium, etiam ille angelus qui tum locutus est Emanuelis dr terror, Esa. 33. 3. Ut concludamus Christ sermo vel verbum dr non naturae aut substantiae intrinsecae respectu, sed denotat expressionem aliquam personalem vel substantialem ipsius Dei. Atque verbum Dei dr de Christo officii respectu & causa, ob externam ejus declarationem, quia hoc verbum vidimus auribus nostris, palpavimus, 1 Joh. 1. 1. atque id in finem usus in carnem.

Deinde: Divina persona vel Deus cujus & quomodo erit verbum? Sane ne rerum creationem Deus creavit per tale verbum quod persona dicatur. Et neque hoc verbum in textu sacro Deum personam dr Christus.

Et verbum erat apud Deum, id est, hominibus erat ignotus & absconditus & in ipsius decreto absconditus, quemadmodum id quod hominibus ignotum & saepe solemne dicitur: id est apud Deum, id est, Deus novit, quod rei etiam in scriptura sunt similes locutiones Act. 1 Joh. 1. 2. — quae erat apud Patrem, i. in Decreto Patris & hi Deo nota, hominibus ignota. Vide similes phrases Joh. 8. 58. C. 17. 5. ubi dr quod gloria Christi fuerit apud Patrem i. in decreto Patris Act. etiam Ephes. 1. 5. 9. C. 3. 9. Rom. 4. 2. 17. Matth. 13. 58. Marc. 14. 69. Phil. 2. 5. in quibus locis & hi non sunt simpliciter eadem verba, similes tamen sunt phrases, ac ideo quae in Dei decreto fuerunt, dicuntur apud Deum esse. Et

Q. An haec interpraeratio possit applicari Chō cum Evangelium annunciare coepit? Maxime; quod enim Messias esset toti Deo erat notus, imo nec Johannes Bapt. eum noverat, quia Ejus erat Praecursor. Joh. 1. 33. imo regis alii Israelitae ignorabant. Jo. 26. imo etiam aliis ytris haec quod multi non receperunt & aegre tulerunt eum, haec ad eum Mar. 6. 3. fre fabri, Mat. 13. 55. pro filio fabri, imo nec patres Ejus in eum credebant Joh. 7. 5. sed nec ipse Chūs voluit simul ante tempus, confer Mat 8 & 17. 9. Mar. 9. 9. ita ut post resurrectionem demum Chūs certo omnibus manifestatus est. Act. 10. 40. & ipse etiam Chūs se manifestum ytulit, cum ad dexteram Dei constitutus effudit Spūm S. hoc est itaque et verbum erat apud Deum Deum, quidam ita interpretantur quem admodum Prov. 8. Sapientia vel lex Dei apud Deum fuisse Dei Deo nota.

Ais: Maria, Anna & alii noverunt Chūm. Enim Dei sunt notis.

R. Id quidem verum est aliquos Chūm novisse, ut etiam deinde disputabo verum, sed ad potiorem partem tulit fieri denominatio. Imo nihil vetat abundi si dicas quod Chūs in principio Evangelii non tantum in decreto & in legatione, sed etiam effectu aliquid fuerit apud Deum, prout Moyses exhibita lege 40. dies fuit apud Deum. Paulus etiam raptus in tertium Coelum fuit, ubi inenarrabilia audivit, ita etiam filii e sine controversia admitti potest, quod etiam Chūs assumptus in Coelum ibi aderens fuerit. Conf. Joh. 3. 11. 13. C. 6. 62. C. 16. 28. C. 8. 26. 28. ~~C. 6. 46. 62.~~ id Veri Eruditi conjiciunt factum fuisse post baptismum, & sine Petro omnia Chūs ostendit, ut haec Joh. 5. 20. si ergo de Verbo & discipulo haec possunt dici etiam de Chūs, discipulus non est supra Magistr. & filius Minor Patre.

Quare Evangelista haec apponit? & verbum erat apud Deum?

Id fecit non propter Judaeos, non propter Judaïzantes, seu illi convicti fuerant, seu non. Respectu Judaeorum ut ostenderet quod ille Prophetia quae breuis est & quae dicet, non plus omnia, aut aliquos insinuationes, narrationes acceperit, nisi cum hoc discipulo existimaverit Judaïcam legem Christi Evangelio, quia Moyses illam à Deo immediate acceperit. Exod. 19. & 20. Cap. & potuerunt id existimare, nam Scriptor ad Hebraeos plurimis contra hoc plurimaque agit, quod Evangelium Christi lege. Ita etiam Evangelista dictis & factis Chūm veritatem & authoritatem primum conciliat

at eo ipso quod apud Deum Chm̃ Dñm scient edocens. Etiam pro amicitiis ex Pauli hismo amicitiis erat id addere; apud Hebraeos enim mirabiles leges fuerunt, ut eo magis suas leges stabilire possent, communicare se asserebant apud Deum fuisse et cum Deo colloquentem, uti apud Maximum Tyrium Sermone 12. Minois apud Deum fuisse et ejus disciplina per 9. annos haustisse R. Licurgus magnus ille Legislator apud Apollinem, quem Hebraei pro Deo habebant, dixisse. Pythagoras vero cum varia nova inducere vellet introducere uti etiam abstinentiam ab esu carnium dixit se interfuisse Deor Concilio atq; locutum fuisse cum Pallade et Apolline. ut Lib. est. apud Philostratum lib. 1. Sed non constitisset etiam de Chm̃ Dño, quod doctrinam suam accepit á Deo ipse suppliciis Hebraei non satis addicti fuissent ad amplectendam Christianam. Deinde quid aliud significare posset et verbum erat apud Deum? Nam nec Adversarii convenient in ejus interpretatione. Quidam dicunt; et verbum erat apud Deum = in essentia Dei, seu ut Musculus habet in divinitate. Sed neutrum valet; nam cadem est essentia Patris SS. et Chri. Et non potest dici fuisse in essentia Dei; Sed negs in divinitate fuisse potest dici; nam statim dr. et verbum erat Deus. (aeter in S. Joan talis loquendi formula non extat apud Deum erat. = Deus erat. Alii dicunt; erat apud Deum = apud Patrem. Sed quomodo ista pertina fuisset apud Patrem, ubi iterum fuisset; et juxta ita recipit apud Patrem, sed cum Patre. Deinde: Unde scis quod hic per Deum Patrem intelligat, non Filium et S. Sanct. et quo jure in Patrem intelligis, eodem ego intelligam Filium vel S. Sanctum, quia ibi et Filius et Spiritus, ut Pater sunt Deus. Alii alias eque incertas adferunt interpretationes.

Nunc ad 3tium transeamus Comma. Et Deus erat verbum. in Graeco sic legit, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος = et verbum erat Deus, nam hic quis Xtus Dei appellat, non ipse Deus est subjectum, sed verbum, quod patet ex eo quia Xti λόγος Ctistus est articulus ὁ quod indeclinabile

stendere quod verbum e
Piscator, Calvinus. Ma
rius, Batilus. Et fu
ssi nolunt dicere quod
esse subjectum. Abun
verbum autem Christum
per Deum aut mediatio
ne. Quomodo potuisset
tantum persona inte
pertina sit hic termi
Quod non sit Dei t
sent propter elegantia
periodo, finites repe
tam Joh. 4. 24. Spi
sinite de hoc loco
ipso, neq; Graeca lin
nem Dei sit subj
nomine Dei Patrem
nem interpretan
Paulo post, quod dix
ait: Esset dixisset
si posset Pater et Spi
est homo; Homo est
λόγος esse subjec
Joh. 4. 24. nec ab
minativo Cyrillus
verbum erat Deus, p

stendere quod verbum & non Deus sit subjectum, quod obtenderunt etiã Piscator, Calvinus, Maldonatus, Santes Pagninus, é veteribus Hilarius, Basilius. Et sanè si redeamus ad contextum, Johannes hoc verbo nos nihil docere quid Deus sit, sed quid sit verbum, unde oportet verbum esse subjectum. Absurdum etiam esset dicere quod Deus sit subjectum, verbum autem Prædicatum, Deus enim Logos est verbum? Deinde: Hic per Deum aut intelligis Trinitatem, aut aliam aliquam personam. Si primum: Quomodo potuisset Tritheas verbum dici. Si posterius: Unde scis quod tantum persona intelligat & non etiam essentia, & de personis hic sermo & non de personis & essentia simul, aut de hac & non illa persona sit hic sermo.

Quod non sit Deus tanquam subjectum hic Christus Johannes idcirco fecit propter elegantiam, ut repetitio fiat Prædicatis Xti in sequenti periodo; similes repetitiones hab. 1. 4. 5. 9. 10. 11. similis est trajectio etiam Joh. 4. 24. Spiritus est Deus & sic Luc. 6. 5. Heb. 1. 8. Beza ita scribit de hoc loco in Epist. sua 59. Nec circumstantia loci, neq; ratio operis, neq; Græcæ linguæ usus fieri potest, ut in ista enunciatione nomen Dei sit subjectum, verbum autem attributum. Primum enim ita nomine Dei Patrem accipias, quomodo omnino nec esse est in sequentibus locis interpretari, falsa fuerit enunciatio hæc; Deus erat homo. Paulo prosa, cum dixisset quæ latius patet dici de angustioribus ō carne, ait: Ester dimmota ista enunciatio; Deus est verbum, quoniam videri posset Pater & Spiritus S. excludi; veluti nunquam esset dicere Deum est homo; Homo est Petrus. Et mox ait: Articulus declarat ὁ λόγος esse subjectum ut & in ista enunciatione πνεῦμα ὁ θεός Joh. 4. 24. nec aliter Græci interpretes hunc locum accipiunt ac enunciatum Cyrillus & Augustinus. Cui ita intelligenti est locus verbum erat Deus, prout Phil. 2. 6. & in forma Dei fuisse cum miracula

docens. Etiam pro antithesi apud Petrum enim non habitare possunt, communiter vel certum, uti apud Magistrum esse & ejus præceptum esse Legislatorem apud d. fuisse. Pythagoras vero abstinentiam ab esu carnium fuisse cum Pallade

1. Sed non consistit: non accepit á deo ut hoc complectendum Christianismum erat apud Deum? Ratione. Quidam dicunt, & ita ut Musculus habet eadem est sententia potius: Sed negat id omnino Deus erat Deus. Later in Joanne. — Deus erat. Alii dicunt: Deus per unum fuisse apud Patrem, sed cum Patre. Pater, non Filius & Spiritus. per intelligam Filium relis. sunt Deus. Alii alias

Deus erat verbum. verbum erat Deus, est subjectum, sed verbum, rectius ō quod dicero. studeo

patravit. Et cum hic vox Dei sit Θεὸς atum non significat S. Deum, sed dignitatem et impletum. Quod vero hic vox Deus non sceat S. Deum patet ex eo, quia in Graeco Θεος caret articulo, sed in priori commate additur articulus τον θεον, qui articulus constanter significat certum Deum ad rem unam certam; hic articulo vero significat non tam singulare aliquod individuum, quam dignitatem et impletum, hanc obtinent Bellarminus et Episcopius. ΛΟΓΟΣ hic articulo potius significat communem quidem cunctis hominibus sed cum articulo significat hominem ali quem singulariter. Ex hac loco jam hic arguimentamur. Per quem Summus Deus suam voluntatem revelavit ille Summus Deus non est, quia alius est a Summo Deo. Atqui ille Deus qui hic dr verbum est is per quem Summus Deus suam voluntatem revelavit, propterea hunc dr verbum. Et de quo dr et verbum Deus erat, Summus Deus non est. - Deinde: Summus Deus nullus est interpres, sermo Hoc verbum est alterius sermo scil Dei, ut vid. est Lyc. 19.13. Et S. Deus non est. Deinde: Talis Deus est hoc verbum quia fuit apud Deum. Atqui S. Deus apud nullum fuit. Sed autem apud alium fuit. Et nec idem est cum eo apud quem fuit, nec quis dum cum eo essentiae nostra interpretatio, placeat Deres anus quod λογος essentiam Dei, aut filium ex essentia Dei genitum significet. Dicerent consequentia: apud Deum fuit. Et quis dum est essentiae cum Deo. Deinde: Jesus Christus ex Maria natus fuitne apud Deum vel non? Si non fuit quare dicas esse verbum Dei, nam 2da persona verbum Dei dici non potest, 2da non persona atqui non loquitur ac prima. v. 3tia Lucas apud Deum. Et non est necessarium quod hic pro λογος secundam personam divinitus intelligas.

Nota quod multi ex antiquis non legunt quod verbum erat Dei, sed verbum erat Dei. Videat Irenaeus lib. 1. c. 1. §. 18. 19. pag. 24. 41. et lib. 3. cap. 6. Origenes, lib. 3. pag. 135. item lib. 2. contra Celsum pag. 79.

pag. 79. Theophilus Antiochenus lib. 1. ad Autolicum, lib. 2. pag. 85. pag. 129. Eusebius. lib. 5. Cap. ultimo et existimant fuisse errorem calami quod scr. loco ΘΕΟΝ posuerint ΘΕΟΣ. Quidam etiam legunt. Et verbum erat Jesus. Joh. 20. 28.

Joh. 20. 28. Respondit Thomas Dominus meus, et Deus meus.

Hæc verba aut de Patre aut de Christo posse intelligi? Nestoriani et multi alii viri non indocti referunt ad Patrem, quasi Thomas subito exclamasset ubi videret Christum D. jam glorificatum cum antea non credebat, cum itaque Thomas Christi divinitatem accidit Christum ex unione visu recognovisse. Videlicet exclamat Dominus meus et Deus meus, intelligens Patrem, quem tales exclamationes usurpare. Ad hæc quidam Bellarminus objicit quod in illis non sit nota exclamandi ō. Verum cum Christus Deus exclamant Deus meus et Dominus meus 15. 24. non extat illa particula sed tantum articulus ō ut hic ō κύριός μου. Sed quicquid sit de illa diversitate modi non est, Thomas tamen compellare Christum Deum, et contra nos non est, nam nos non negamus Christum esse Deum et Dominum, sed ex eo non sequi quod Deus sit. Potest enim ad claram visionem intelligi. Tu es Dominus meus et Deus meus, postquam illum non credidisset Christum esse redivivum, ubi videret, convictus statim apellat Dominum et quidem talem qui etiam esset Deus. Et notandum dicit non Dominus et Deus omnium, vel Dominus et Deus meus, non secus ut olim Moyses dicebat ad Deum Pharaonis.

Dicit quidem hic quod additus articulus ō τοῦ θεοῦ, ubi autem id fuit significasset Dominum Deus. Verum illam significavit non tamen particula μου ὁ κύριός μου, non enim dicit omnium, sed meus.

Hinc potius argumentari possumus contra adversarios. Si Thomas Christum credidit esse S. Deum, quare non credidit resurgere ex mortuis? postulat illum ab illis responderi: quare non credis S. Deum rerum esse? Deinde: De illo Deo et Deo est hic sermo, qui crucifixus, mortuus est, qui habuit manus, costas, stigmata Christi. Sum. Deo hæc non competunt.

Jam

Summus enim Deus talia non licet; Ergo qui hic est filius S. Deus non est.

Ario: Vidit Thomas vulnera Christi sed humanam naturam, sed Deum agellat Deum divinam naturam.

R. Christus unus et non sunt plures; et non quidem secundum quid appellat Deum, sed ea ipse qui vulnera stigmata habuit potest dici deus vel non. Si non potest. Et Thomas non agellat illum Deum. Ergo ille qui Thomas suum Deum agellat Summus Deus non est.

Erasmus ait in hunc locum: Hic est unus locus in quo palam Evangelista Chm nomen Deitatem Deitatibuit. Et olim etiam in hunc locum licet. Hic primum ea Xpi in narratione Evangelica repetitur ab Apostolis Jesu tributa, postquam sibi sua restituere potuerat et ad ea quae Xpi et quidem divina expectari debebat; mansit deinde illi nomen in Ecclesia ut apparet non tantum in scriptis Evangelicis Apostolicis ut Rom 9.5. et Veteri Christianorum ut videre est apud Justinum Martyrem contra Tryphonem, sed et in Plinii ad Trajanum Epistola ubi ait: Christianos Chm ut Deo carmina decinisse.

Rom. 9.5. Quorum patres, ex quibus Chs Dominus carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Hic locus contra nos non est, non enim negamus Chm esse Deum benedictum in secula, inde tamen non sequi Chm Dominum esse Deum. Dixi. Verissimum quidem est quod Paulus sepius appellet Deus benedictus in secula, sed diversis sensu quia Chs. Chs. enim ita benedictus est in secula ut per eum benedicendus sit Pater. Deus benedictus in secula Rom 1, v. 25. Deinde: Ita est Chs benedictus, ut Pater benedictus in secula sit Chm Deus 2 Cor. 11. 31.

Deus

Deus via est benedictus in seculo ut sit invisibilis, immortalis; Tim. 6. 15. 16. Christus Dominus invisibilis non fuit, Jesus Christus est, immortalis non fuit, mortuus Christus est. Hinc sic argumentatur: Qui est ex Patribus Dominum carnem: Christus Patres secundum Patriarchas, qui carnem sed Sum. Deus non est. Atqui si Deus benedictus fuit ex Patribus S. Ergo Christus Deus non est.

Aris: Est Christus ex Patribus Domini humanam viam? R. si secundum carnem hic humanam sed viam, Ergo Christus Dominus humanam viam erit Deus benedictus; quia si Deus benedictus qui secundum carnem ex Patribus est. Deinde: Si est subjectum propositionis qui est ex Patribus Dominum carnem. Sed Verum est prædicatum. Ergo non solum Dominus humanam naturam desse ex Patribus, sed totus Christus. Grotius in hunc locum sic ait: Qui contendunt ex hoc loco evidenter evinci Christum aperte dici Deum, aut videntur aliis scripturæ testimoniis parum fidere, aut nihil magni sibi videre dicamus, aut parum attente contemplari sermonem Apli. Hic nota id quod Xpt Dei non sed in Syriaca versione. Notat Erasmus quod Cyprianus, Hilarius, Chrisostomus, non legunt sed tantum, qui est Deus benedictus. Et Grotius ait plerique posteriores quod tantum additum sit Xpt Deus. Erasmus suspicatur eam vocem additam fuisse ab Hieronymo, ut solent ὁ, ex qua fecit θεος, sed tamen hæc Xpt in omnibus codicibus Latinis et Græcis extat. Beza vult, qui est Deus super omnes non omnia, et quidem Ap. Bea ut sit collatio cum ipsis ex quibus est Dominus carnem, quod eos dignitate excellat, alii enim non

non permanserunt in secula ut Prophetæ, Moyses, &c. Chris manet.
Grotius hic in hunc locum ait: Locus hic tripartiam potest
distingui; simul ut hæc particula qui est super omnia, ad
hæreat superioribus et separet á cæteris hisce; ex quibus
Chris juxta carnem qui Chris est super omnia. Deinde inte-
jecto, segnat Deus benedictus in secula; ut hæc tertia gratiarum
actio ex contemplatione tantæ charitatis erga hanc humanam
Altera lectio hic est, ut totus sensus hoc concludat: ex quibus
Chris secundum carnem, qui Chris cum sit Deus super omnia
benedictus est in secula. Tertia nihil est in communi quæ
ad sermonis rationem attinet, ex quibus Chris juxta carnem
hic colon ponit sententiam, nisi ex considerationi tantæ be-
nignitatis subjicit gratiarum actio: Deus qui est super omnia
sit benedictus in secula.

Act. 20. 28. Attendite vobis et universo gregi, in quo vos
Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.
Hinc ita argumentantur: Qui habet sanguinem is est hic Deus. atqui Chris
habet sanguinem. ergo Chris est Deus.

Nota autem omnia quod hujus loci variantes sunt lectiones in Græ-
co textu; tres Oxonienses, versiones hoc Dei habent Domini, ita etiam Irenæus
legit Lib. 3. Cap. 14. nec non alii Patres et Codices, quos laudat Johannes
Millius. Monachi Benedictini in Nova operum Athanasii editione
observarunt esse aliquot manuscripta in quibus Athanasius hunc in
Epistola sua ad Serapionem ita citasse legitur. Sane hic est locus
ex iis, quibus olim in Cotra Jesuis maxime usi sunt Nestoriani et
Eutichiani; ac proinde Theologi hinc dubio ex altera parte conati sunt

paul

paulum sinum facere. Potest etiam ista variorum Librariorum incuria accidere, cum huius aliusve pleraque multa scribebant, facile tales variationes in textum irrepere potuerint

Objicitur contra hanc lectionem; quod passim in Sacra Scripta Dei esse Dei, et nusquam legatur Ecclesia Dei vel Christi, sed Dei.

R. Verum etiam Christus D. vocat Ecclesiam suam, Matt. 16. 18. Christus est Caput Ecclesiae. Eph. 1. 22. Ecclesia Dei sponsa Christi. Apoc. 19. Genuit etiam Israel Dei non tam saepe quam Dei, imo Israel potest Ecclesia Christi. Deinde: Sanctus iste quae Ecclesia redempta est in Sanguine nusquam Israel Dei, sed Christi, immo etiam Servus hic Dei legit Christi. Ita etiam ut Grotius observat antiquissimum illud Judaeum Tekle legit Domini; ita etiam Junius et Tremellius vertunt Domini, ita etiam legit Armenus in Codicibus tam manuscriptis quam impressis, ut Landium docuit Episcopus Armenos cum Amstelodami degeret. Quidam legunt: τῷ κυρίῳ καὶ τῷ θεῷ ἡμῶν Domini et Dei. Innumeri tales lectionum Variantes deprehendi possunt in Testamento Graeco Curcellaei: Jam etiam hoc Cap. 20. plurimae occurrunt tales lectionum variationes, ita ut non mirum sit si etiam v. 28. occurrat Variatio lectionum, sed docant Viri docti ad v. 1. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 13. 15. 18. 19. 23. 24. 25. 26. 27. 29. 31. 32. 33. 34. 35. Vide Clericum Artis Criticae part. 3. sect. 1. cap. 8.

Sed est retinenda nos communem lectionem — Ecclesiam Dei quae aliis locus non erit quo quod Deus Ecclesiam propriis sui Filii sanguine emerit, cujus sanguis ob hypostaticam cum Patre unionem propius Dei dicitur optime locum potest. Ita interpretatur etiam Beza, unde etiam Alexandrinus et alii etiam aliquot Codices sic transferunt διὰ τοῦ ἰδίου τοῦ ἰδίου ἀπὸ per sanguinem proprium, et sane proprius potest dici sanguis Christi Dei, quia ita est Dei ut eo modo quo Christus nullius alterius sit, Idem similia 1 Cor. 15. 38. Cap. 6. 18. hic dicitur cuius.

Christus propria Mat. 9.1. Luc. 2.3. hic Joh. 4.44. via etiam sanctis Christo Dei, quia fuit Dei Filius unicissimus. Sed ejecta communiter & vulgarium interpretationum recta illa regula Ecclam Dei, aut propriè aut impropriè intelligitur? Propriè non possunt, quia Deus sanctum non habet. Si prius. Ergo debent intelligi ut nos exponimus. Deinde: Cum dicitur: regere Ecclam Dei, vocabulum Dei aut divinam aut humanam naturam significat. Si prius. Proinde non regamus Christum et Deum. Si posterius: Eadem recidit absurditas, divina humana sanctificans non habet. Deinde: Unde constat quod hic nomen Dei sit pertinaciam aut effusionem, aut tertium? Certè tria ista exstat locus 1 Joh. 3. 16. In hoc cognovimus charitatem Dei.

Nota id etiam quod in nulla Græca editione excepta Complutensi habet vox Dei, sed tantum; in hoc cognovimus charitatem, quoniam ille animam suam pro nobis posuit non Deus, nec in editione Syriaca; nec mirum, Christus enim non sanctificavit non Deus, & Christus posuit suam animam pro nobis non Deus Joh. 3. 16. Rom. 4. 25. C. 5. 6. 7. 1 Joh. 4. 9. Sed esto haberet ibi nomen Dei, Græcum Ekeivos vel Latinum ille, non deberet referri ad nomen Dei, sed ad Christum cujus statim proxime fit mentio, sed particulam ante ad hunc modum redundantem etiam exhibet 1 Joh. 3. Johannes 5. 7. pronomen relativum ille non ad proximè nominatum nomen referri, ut etiam Cap. 4. 17.

1 Joh. 5. 20. Et scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus & vita æterna.

Verum hic locus contra nos non est, non enim negamus Christum esse verum Deum, sed ex eo non sequitur eum esse summum Deum. Sed in hoc loco verba hæc: Hic est verus Deus, non ad Christum sed ad Patrem sunt referenda, Patrem enim dicit unum Verum Deum Joh. 17. 3.

Objectio: Si de Patre dicatur quod sit Verus Deus, & Christus non sit verus Deus, ergo est Deus, sed falsus?

R. Quæ Consequentia? sanè Verum non excludit aliud Verum, sed cum de

Deus dicit regus Deus intelligit in excellentissima ratione, quod talis Deus unus sit.

Ais: Hic Filius Dei ille verus Deus, quia hic per Filium explicatur sit verus, cum dr: et simus in vero Filio ejus, et maxime cum in Greco textu alibi, nempe καὶ ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ, hic in Vulgata Versione habeatur. quod vix posset transferri, et simus in illo vero, in Filio ejus Jesu Chro. Sed potest hic deesse particula ἐν et supplevi, scil, et simus in vero illo et Filio ejus Jesu Chro; caeterum verba illa etsi non addatur particula ἐν, non unum sed duos Jesum quod dicamus Filium et Verum illum Deum, quod tamen non negamus, sed Divina scriptura non id docet, hic unum Deus distinguit á Filio, sed tantum exponit modus et ratio, quomodo simus in Filio ejus et in Vero Deo, scil in Deo simus gratiosi insiti simus Filio ejus. Cum ergo dr: simus in vero et Filio ejus, thesus est, simus in Deo per Filium ejus Jesum Chrum. Sic Calvinus, Erasmus optimissimo modo S. Sacra in Filio transferunt per Filium, via accipit in pro per. 1 Joh. 5. 6. Apoc. 15. cap. 10. 6.

Objectio. Relativum illud proxime hic refert ad proxime antecedens substantivum, id est, Chrum?

R. Esto refert ad proxime antecedens substantivum ut Vulgata habet, nempe ejus, * sed Deum qui habet Filium, sic thesus erit: Ille est verus Deus qui habet Filium. sed non semper refert relativum ad proxime antecedens substantivum, vid. loca 2 Joh. 7. 1 Joh. 2. 22. 2 Thes. 2. 8. 9. Act. 4. 11. C. 9. 39. C. 10. 16. et sane hic est commodior thesus quod verba: Hic est verus Deus non ad Chrum sed ad Patrem referamus, etiam Erasmus refert ad Patrem. Ita etiam aliqui potest patrem Irenius et Episcopius. Caeterum contra nos non est etsi ad Chrum referamus, docet tum esse contra intentionem scripturis ut ad Chrum referatur, quod enim verba non ubique dicat Sacra. Postea etiam thesis ad sequentia textum Graecum: Ut ergo sumus verum (: in Filio enim non habet)

* vid 2 Thes. 2. 9.

Dlum: / & dimes in illo vero qui est Jesus Chs. Qis ⁊ Dei Filius.

Tit. 2. 13. Expectantes beatam spem & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi.

Sed hic recta ter conjunctim legunt de Filio, ter disjunctim de Filio & Patre contra nos non est, agnoscimus enim Chm & magnum Dlum, sed cum Erasmo non dicimus summum Dlum; si Filio disjunctim legant ut magnus Dlus referant ad Patrem, & Salvator ad Chm, nec sic est contra nos, nam Chs talis Salvator est, qm Dlus exaltat, dat 5. 31. quod autem veram attinet hic Pat dicit magnus Dlus.

Ais: Hic magnus Dlus dr adventurus ad judicium. Atqui Chs dr adventurus. Ergo.

R. Sane etiam Chs in majestate & gloria Patris, Mat. 16. Mar. 8. & ille adventus etiam Deo tribuit. Ita etiam Ambrosius hunc locum accipit.

Heb. 1. 9. Dilexisti justitiam, odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis.

R. Per nos hic est si Chs dicat Deus, nos tamen dicimus quod hic dr Dlus aut Patri aut Chō tribuit. Si Patri, nullum hinc dr argumentum pro summa Chi divinitate. Si Chō, contra nos non est agnoscimus enim verum Dlum, sed negamus eum summum Dlum. Quod tamen Chs hic Dlus dicat videri ex contextu, nam debebat dixisse — unxit te Dlum, non Dlus, Ex quo Chs. sum. Divinitatis ita non sequitur quin humanitati non sequi Salomonem esse sum. Dlum, quia hæc recta de Salomone Psal. 44. 8. dicta, Chō applicantur, sane ille Psal. scriptus erat in honorem Salomonis cum duxerat uxorem Filiam Regis Ægyptii aut Tyri. Et hic Psal. de Salomone nihil præcipue, etsi fortasse magis augustius applicari potest Chō, nam Salomoni tam excellentissimo modo qm Chs attributa non fuit, nam thronus Salomonis licet propter pietatem Patris sui Davidis per aliquot secula in eadem familia duraverit, post mortem tamen

ejus divisus est, et majo
tatis & residuum; p
dignitate Regia privat
minus perfecte, tam hu
vaps Chs Sum
Esto quod hic si e
hic argumentor. De
Pater unus Dlus fil
Deo tibi non posuit
xit, & quidem quia
unguet & machinæ in
decet, est nihil di
ungat, Dlum autem
hic termo qui hic pa
De eo hic est termo q
mutatio non est.
Ais: Hæc
R. Bene; atqui / jus
dicis; unxit te qui
humanæ ex capite
Mat. 1. 23.
cabunt nomen ejus
R. Emmanuel est
tantum id quod pe
Chō, ut Xd. est De
de aut ut quidam
est Dlus et extra
aggar eat quod D
S. Dlum! hic dam
lega nos per hunc

ejus dixus est, et maxime divulgatus fuit, nec sceptrum ejus fuit trigæ legis tatis et resinduis; plures enim ejus posteri fuerunt impii, unde etiam posteri dignitate regia privati sunt. Verus ergo tantus perfectus impletus Psal. in Christus perfecte, tamen secundum etiam Salomonem ea in ipso potest, non tamen dr sum. Deus. imo etiam Christus Sum. Deus non est.

Esto quod hic sic excipiant. Unxit te qui Deus es tuus Deus, hinc tamen hic argumentor. De eo est hic sermo cujus tantum Deus existimatus, et cujus thronus Deus fuit, tanquam qui ejus tempore Christus venit. Atqui hæc S. Deo tibi non possunt. Ergo. Deinde: De eo hic est sermo qui Deus unxit, et quidem quia dilexit justitiam et odit iniquitatem. Deum vero S. quis unget et maxime in præmium justitiæ? Dicet hinc: Unxit Deus ni certo, decrevit, est nihil dicere, nam hic unctio non est actu unctio sed ordinare ut ungatur, Deum autem Sum. quis absque sacro decrevit unctione. Deinde: De eo hic est sermo qui Deo participes. Deus Sum. participes non Dei. Ergo Deinde: De eo hic est sermo qui Deum Dei. Sum. Deus non Dei Deum. Ergo hinc de S. Deo mentio non est.

Ais: Hæc dicuntur de Christo secundum humanam naturam?

R. Bene; atqui juxta te non secundum humanam una est Deus, quia sic dicis; unxit te qui Deus es, Deus vero illum unxit qui Deus est. Ergo hic mentio humanæ ex cepto nulla est.

Mat. 1. 23. Ecce virgo in utero habebit et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum. Nobiscum Deus.

R. Emmanuel est vox Hebræa, quæ vox non probat Christum esse S. Deum, sed tantum id quod per Christum Deus nobiscum sit, quia Deus erat in et cum Christo, ut Vid. est Act. 10. 38. Joh. 16. 32. 33. 2 Cor. 5. 19. hic etiam de Israele aut ut quidam mihi prærant de Cyro Esa. 45. 14. dr. Tantum in te est Deus et extra te non est Deus. Ergo in te studit id quod Deus sit, et apparet quod Deus non sit nisi tecum, et quod tu non sepi Israelem esse S. Deum: sic etiam Deus per Christum nobiscum est, quia scilicet et gratia erga nos per eum ostendit. Similes loquendi modi Vid. Jos. 1. 5. Jer. 1. 8.

Act.

Zet. 18.10. Ut ergo Tertullianus & alii contra Judæos observarunt nomen Jesus & Emmanuel sono tantum differant ab eo quòd Deus sit significationis quæ Jesus per quem Deus nos servat & salvat. Ergo ex Xto Emmanuel non sequitur D. Chm sed Jesum Deum. Deinde: Cum hunc locum Evangelista ex Esa. 7. 14. transtulit, non ea est ejus mens quod Chs Dns proprium Emmanuel futurum sit Emmanuel, sed quod res hoc nomine designata Chō Dnō competat, ita ut juxta mentem ejus verum possit Emmanuel, quia Deus per Chm nobiscum erit. de Esa. 9. 6. Vana sunt Chi nomina, non quod illa sint futura Chi nomina, sed quod res illis nominibus designata competat Chō Dnō, nam D. Chs iisdem nominibus non vocabat, sed potius ab angelo datum est Chi nomen Jesus. Id sane Isaiæ sed nequaquam Esaiæ insolens non est ut de aliqua re vel persona dicat eam hoc vel illo nomine vocatum iri, non propterea quod illud nomen habitura sit, sed quod eo nomine significare competat Confer. Esa. 1. 26. Cap. 6 14. C. 8. 3. Cap. 62. 4. Jer. 3. 17. C. 23. 6. C. 33. 16. Ezech. 48. 35. Zach. 8. 3. Adde: Illi in quod nominibus continetur nomen Dei El (nam in scat cum, mem, vocatis, El, Deus:) non sunt omnes simul Dei, Veris n. El regulus est ~~compositio~~ usus in compositione illud nomen quasi tum hominib. tum angelis tribuendi. Sic El nominum hominibus vide dum apponit, ut: Eleazar ÷ Dei adjutorium, Eliacim, ÷ Dei resurrectio, Elchana ÷ Dei gratia sive misericordia, Elias ÷ Deus Dns, Eliezer, ÷ Dei adjutorium Elimelech ÷ Deus meus rex, Elisabeth, ÷ Deus juramentum, Elisæus, ÷ Dei salvans, Elnathan, ÷ Deus dedit. Interdum etiam postponitur ut Israël ÷ prævalens Deo, Ismael, ÷ exauditio Dei, Bethel ÷ domus Dei, Phanuel, ÷ videns Deum, Samuel ÷ petitus á Deo, Daniel, ÷ judicium Dei, Beseléel ÷ umbra Dei. Etiam angelorum nomina hunc in finem apud alios auctores ut plurimum desinunt in El ut, Michael, ÷ quis sicut Deus, Gabriel, ÷ vir Deus aut Dei, Raphael, ÷ medicina Dei, Uriel. Sic quod etiam quorundam nominum quibus in est illud nomen Dei Jah, quæ ut quidam interpretantur contracta sit ex nomine Jehova, ut Uzarias ÷ auxil.

auxilium Dñi. Jeremias
sii etiam inde hominem n
mor Dei. Theophilus, sii e
propterea asserimus quod
esse S. Deum cui attribuun
Emmanuel, non sequitur
Deus per Chm sit nobiscu
quod Deus rela
ejus sit quod Deus
Loci autem Mat. 1. 23.
Achaz existens Rex Jud
Israëlis Pecha conspirer
expugnandam Hieroso
negat aliam liberandi e
vam Regis Assyrior
tissimus; Regis ab re
non deberet se in clien
regna quæ contra ipsum
quam Judæ, contra quo
chaz, nec solum adhibe
tionis, quod signum est
futura est liberatio Regi
rie Prophetæ ex illa Vi
erat, ex qua deinde fili
charia ut cap. 8. dicit, q
non quod puta ille Deus
ne velint ostendere, qu
tra ipsum conspiraverint,
22. locus ille in qu
Christo creatus est. Deus
dixit, id quod Deus fuiss
cum filius Eliæ Christus

ꝛ auxilium Dñi. Jehonias, ꝛ præparatio Dñi. Vrias ꝛ ignis Dñi. Vrias
sic etiam inde hominem nomina interponit nomen Dei, ut Timotheus, ꝛ ho-
nor Dei, Theophilus, sic & in Zacharia Vrie Prospectus ꝛ timens Dñum. Hac
propterea asserimus quod quia in adnotatum non sequitur ex his nominibus
esse S. Dñum eis attribuendi; via etiam ex eo quia de Chō dicitur quod vocet
Emmanuel, non sequitur ex eo eum summum Dñum esse, sed id tantum q̄
Deus per Chūm sit nobiscum, ita ut Chūs quasi signum & character
quis sit quod Deus velit nobiscum ad singularem q̄ nobis favere.

Locis autem Mat. 1. 23. ex Esa. 7. 14. citatis sensus litteralis est. Nempe
Achaz existens Rex Juda, dum Reges, nempe Rex Syriæ Rasis, & Rex
Israëlis Phacea consiluerent & conspirarunt contra Judam & Regem Judæ ad
expugnandam Hierosolymam, quo cognito, Achaz Rex Judæ consternatus ē
animi abiam liberandi & se defendendi occasionem invenit nisi se in clien-
telam Regis Assyriæ traderet, ut defendat, time hinc Rex Assyriæ erat po-
tentissimus; Regis ab re propositi Esaias debuerat incipit ipsum Achaz q̄
non deberet se in clientelam Regis Assyriæ tradere, rationem ad hoc, quia
regna quæ contra ipsum conspiraverunt brevi essent subvertenda, & contra re-
gnum Judæ, contra quod conspiraverunt permansurum esset. Dubitat A-
chaz. nec potuit adduci potest, sed Esaias signum ostendit v. 14. istius liber-
tionis, quod signum est quod Virgo concipiet & pariet nascetur, hoc facto brevi
futura est liberatio Regis Judæ. Puer vero qui promittit erit filius Esa-
iæ Prophetæ ex illa Vxore, quæ, cum hæc Esaias loquebatur adhuc virgo
erat, ex qua deinde filius iste Esaiæ duobus testibus, Via salv & La-
charia ut cap. 8. vers. 1. natus est. Hujus puer non erit Emmanuel,
non quod puer ille Deus futurus, sed quia Deus hujus nominis propheti-
æ Esaiæ ostendere, quod singulariter ibi adesse & ab hostibus qui con-
tra ipsum conspirarunt, tutari, sicut á Rege Syriæ & Israëlis. Sic Jeh.
vr. Deus ille ni qui Deus Ephraimi arietis qui Jacob substitutus est, ex e-
jus tribu creatus est, Deus providebit non tamen sequitur quod ille locus Deum ti-
dicit, ut quod Deus futurus, sed quod memoriale futurus pro Politia divina; sic
etiam filius Esaiæ Phacea est Emmanuel tanquam memoriale aliquod signum futuræ
Lib.

liberationis. Nisi hic locus literaliter alicui applicetur, vix ut eodem tempore Achazius erit impletus Objectio Judæor contra Christianos tolli non potest, qui enim locum hunc Esa. tantum in Chō impletum esse dicunt objiciunt illis Judæi. Et respondere Achazi non fuit signum, quia post illum eligitur christus annis natus est Chūs, id autem pro signo haberi non potest quod longe posteris est eo ipso signo est signum. vid. de hac Objectione Vorstogenius in Mat. 1. 23. Deinde: Respō Chō applicari potest id propriè quod v. 16 habet, nam Chūs tunc non erat natus, tantum abest ut malum reprobare studuisset; negō id quod Cap. 8. 3. habet, nisi per aliquam allusionem. Hinc jam ut ad Matthæum redeamus Matthæo inter alia præque familiare est ut loca V. Test. ad res N. Test. applicet. vid. Cap. 2. 15. 17. 23. Cap. 4. 14. hinc etiam locum Esaiæ propter aliquam similitudinem Chō applicat; scil: 1. Illius puer Matri imperatum erat, ut puer Emmanuel vocet; ita etiam Chō Matri mandatum fuit, ut puer Jesus vocet. 2. Ut ille puer quod Esaiam ex promissione divina datus est, & quidem propter et in signum liberationis; ita etiam Chūs ex promissione divina ad liberandum datus est. 3. Ut ille puer testimonium fuit favoris divini, ita & Chūs testimonium fuit favoris & gratiæ divinæ.

Vis: Locus Esaiæ de alio quam de Chō intelligi non potest, quia nulla virgo peperit præter Chūm Matrem.?

R: Hanc objectionem cognovimus, non quod virgo peperisset, sed cum hic puer promissus est Matri quia fuit virgo, Chō autem Matri & cum conceptus & cum promissus est Chūs fuit virgo; & sane concedimus quod hæc verba angustiori impleta sunt in Chō quam in Esaiæ filio.

§. II. Adversarii negant Deum verum esse eum qui non est Summus. Veritas affirmant.

Contra hactenus & quidem V. Classe dicta Objicitur hic: Non datur Deus qui præter unum Deum nisi sit Summus. Et si Christum concedimus esse Deum, aut est Summus, aut non erit Deus?

R Prout supra pag. 428. diximus, ita etiam nunc respondemus: Certum est regulam, (ut vulgo solet:) non à Philosophis sed a Vulgo petitam, negō à Philosophis vel Theologis sed à vulgo pendet. Ergo apud vulgus

gus, imò & apud veteres Scriptores nox Deus non simpler scabat Ens alicujus Summum, sed præstantiorem aliquam naturam in qua Ethnici aut putarunt Jovis excellentiæ gradus. Unde Platonici Philosophi capiunt aliquando de Summo Ente cogitare, vulgus tamen tam Græcum quam Romanum tale numen non noxit, unde anti quus Poëta quicquid in suo genere excellens fuit, id divinum vocavit, ut Eustathius id obiter notavit, & apud Hesiodum etiam Cæpne obser. potest; unde Plato etiam inde & Divinus Plato. Quin Viros eximios non tantum θείους ÷ divinos, sed etiam θεους ÷ Deos, vocarunt, vid. Cicero lib. 2. De oratore. Cap. 42. confer. etiam Perizonius, Artis Critic part. 2. sect. 1. cap. 3. Imò jam tunc cum Cæsare Romani cum Christo nato est, Dei nomine apellabant. Sic etiam in Scripturis, cum Sacri Scriptores non ipsi effingerent nomina, sed sensum e voluntate Dei receptis nominibus exprimerent, hinc Dei tribuit etiam eximiis quibusdam personis, quæ aliàs potentia, virtute, majestate, beneficiis aut authoritate excellerent, ob idque reverentia digna reputata sit, ita ut etsi revera pari excellentia authoritateque non prædita, tamen quia aliis excellere putarunt, Deos apellarunt; sicut Diabolus dicitur Deus. 2 Cor. 4. 4. non quod Deus esset, sed quod hoc sensum tantùm astruere vellet, ac si Deus esset. Sic etiam Venter & Deus Phil. 3. 19. quia maximè ipsi indulserunt, tribuit nonnullis Dei etiam Idolis. Judic. 11. 24. 1 Reg. 5. 7. 4 Reg. 19. 37. sed non recte, cùm tantum putarunt aliquam in illis excellentiam. Vere vero etiam tribuit aliquibus, ut Mosi & Deus, Exod. 4. 16. & etiam Deus Pharaonis Exod. 7. 1. sic Judices etiam dicuntur Dii. Exod. 21. 6. Cap. 22. 8. 9. 28. Psal. 80. 6.

Hinc jam; Quos Deus constituit Deos illi vere Dii sunt, Deus autem falsos non constituit Deos. Atqui quos Deus dixit esse, illos Deus constituit, ut Psal. 81. 6. Ego dixi Dii estis & Deinde: 1 Cor. 8. 5. 6. multi dicuntur esse Dii. Hic Excipiunt: Isti sunt tantum λεγομενοι θεοι ÷ dicti Dii, ut sunt Idola Gentium quæ dicuntur Dii non tamen sunt.

Ex hoc: Hic non tantum dicuntur sed etiam sunt Dii, & hinc: Nam etsi sunt qui dicantur dii & sint nullis esset tautologia Apti, & quidem (sensus)

sensus est: Etsi multi sunt qui dicuntur Dii [: sicut enim multi dicuntur:] Volunt ergo dicere Apostolus quod non tantum illi Gentiles sunt qui dicuntur Dii, sed etiam illi Christiani sunt qui vere dicuntur Dii. Deinde: Ita sunt isti multi Dii pro uno Domino? Atqui Dii non tantum dicuntur sed etiam sunt. Ergo Dii non ergo dicendum quod hic falso dicuntur Dii, nam revera etiam sunt.

Queritur: An proprie vel improprie dicuntur Dii?

Sane si per illud proprie intelligat Deus summum, proprie non sunt Dii, non enim sunt summa Entia; si vero id intelligat, an proprie accepta potestate & auctoritate sint, proprie sunt Dii. Si autem per improprie id intelligat quod ob similitudinem aliqua cum Deo sint Dii, sine dubio; sed eam auctoritatem & potestatem acceperunt á Deo.

Objectio. Jer. 10. 11. Dii qui coelos & terram non fecerunt pereant & Atqui tales Dii non fecerunt coelum & terram. Ergo pereant.

R. Loquitur Propheta hic de istis Diis, quos populus in Captivitate Babilonica revereri volebat, et ostendit Deus quod non nisi ad se non ad alios Deos confugiant, frustra ad Belum, Nebonem, Melodachum confugiis frustra laudem Dei sculptilibus tribuitis, nam nullus erit vos liberabit, nisi Deus. Quod itaque & vere sunt multi Dii, nobis tamen in significatione excellentissima unus est Deus Pater, ex quo omnia, hinc etiam omnia á Deo dependent. Deus de Deus Deut. Psal. 49. 1. Cap. 83. 8. Dan. 2. 47. Psal. 135. 2. Deut. 10. 17. Item; in quod Deus medio Deus judicat illi non sunt falsi Dii, Deus enim non judicat in medio falsos Deos. Ergo. Deinde: Deus quidem Deus et Dnus est Deus tales etiam sunt Dii, Ergo Deus non est Deus & Dnus falsos Deos, Ergo. Deut. 10. 17. Deus de Dnus dominantium. Ergo quidem dominantium est Dnus, talium etiam est Deus. Ergo non falsos dominantium est Dominus. Ergo nego falsos Deos.

Si itaque alii possunt dici Dii tanto magis Christus Dnus. qui Deus potestas, sapientia, majestate, auctoritate, gloria & honore coronatus & omnibus aliis, sedet cum Deo & Patre, omnia ei te excepto subjicit. Deinde: Jubet ut adorent eum vel ipsi Angeli; imo ut omne genu coelestium, terre-

strium flectat ad nomen [illegible]
alii ministri ac[illegible] Praefe
ritatem non adtingunt. P
nullus, Christo vero manet
omnes ab ipso alii sunt
Joh. 10. 31. 2. ubi sic argu
to major ego, ergo Pat
Atqui etiam
Etsi hic vi Deum te Ch
est argumentatio, nam
dit de mundum. At Deum
mundi Christ Dnus gr
Ci, cum gentilem Patr, [illegible]
quod sit Deus, sed tam
& ei unitus possit dep[illegible]
conjunctionem distinctionem
filius tepus placet á De
Nota hic duo. Chr[illegible]
scribit ut aliqua Ergo
set ad minimum hoc
vocant Deum, sed in e
quod, unum, sed ad
2do. Chri dominium
acceptum hec, & etiam
Deinde: Talis Deus e
num Deum non hec. E
Joh. 20. 17. Eph. 1. 17. 4
c. 11. 3. Joh. 14. 28.
Objicit hic: Ch
hab Dnus e alios?
R Etsi constituamur

strum flectat ad nomen Jesu Chri. Phil. 2. 10. Ergo est Chris talis Deus ut
alii nistat ab aliquo Praefecti, nam Chris ni secundi semper habet eam auctoritatem non ab aliquo. Psal. 81. 6. Ego dixi Dii estis, tamen ut alii mortales, Chris vero manet in aeternum, á Chro accipiunt Xtiani aeternam,
omnes ab ipso alii sunt judicandi. Hoc argumentum est Chri Dni
Joh. 10. 34. 2. ubi sic argumentatur. Si alii possunt dici et vocari Dii, quanto magis ego, qm Pater sanctificavit et misit in mundum, quod alii non fecit.

Ad 2. Atqui etiam Judaei id objiciunt Chro quod se Deum faciat?
R. Esti hic Chs Deum se Chro apellasset ex objectione tamen Judaeor nulla
est argumentatio, nam talem se Deum dixit qm Pater sanctificavit et misit in mundum. At Deum suum unicum eum sanctificabit &c? Ex eo ergo arguebat Chs Dnus quod di alii Dicuntur Dii, tanto magis ipse potest dici, cum quidem Pater sanctificavit, sed tamen Chs non dicit hic eadem vel quod sit Deus, sed tantum Filius Dei, ut eo magis objectum blasphemiae crimen posset depellere, Filius enim Dei est magnum habet cum Deo conjunctionem distinctionem dicit á summo Deo, imo etiam inferiorem, natus Filius totus pendet á Deo, de hoc loco Vid. Crellius & pixius Volkelio á Cap. 13.

Nota hic duo. Chs non ait, se Deum dicit, sed simpliciter se declarabit ut aliqui Evangelium Patri vindicet, si enim se Deum dicere Christus vellet ad minimum hoc loco habuisset ansam. 2do. Apli quidem Chum vocant Deum, sed in eadem orationis serie ubi Chs cum Patre conjungit, non ait, sed ad distinctionem á Deo vel Dnum vel Chum dicunt.

3tio. Chi dominium non idem est cum Chi Deitate, Dominium autem acceptum het, & etiam Deitatem, Dnum á Patre het Act. 2. 36. Phil. 2. 9. &
Deinde: Talis Deus est Chs qui suum het Deum. Atqui suum Deus suum Deum non het. & Chs suum Deus non est, cum Deus Dr. Confer. Joh. 20. 17. Eph. 1. 17. Heb. 1. 9. Cap. 10. 7. Apoc. 3. 12. Conf. etiam 1 Cor. 3. 23. C. 11. 3. Joh. 14. 28.

Objicit hic: Si plures sunt Dii & si duos Deos Patrem & Filium, habemus & alios?

R Esti constanter Chum esse Deum & alios, nobis tamen cum Apto

unus est Deus, plures isti Dii non obstant unitati Dei, quia per excellentiam apellatr Deus, omnes alii Dii ab ipso dependent, & subordinati sunt & exprimunt Patris Deitatis; Moyses & Deus Pharaonis ex Dei concessione, & non unus est Deus, quasi vere Deus & Deus Deor. & plures. Minime; unus tamen est Deus Deor. Angeli dicuntr Filii Dei Jobi. 1. 6. Adam & Filius Dei, imo etiam nos, atramen unus est Filius Dei in excellentissima significatione Jesus Chris. Sic Patres sunt multi sunt, nobis tamen in excellentissima tamen unus est Pater Mat. 23. 9. Chris est fundamentum Eccle 1 Cor. 3. 11. Apli etiam apellantur fundamentum Eph. 2. 20. quo ergo plura sunt fundamenta contra Dnum? non nisi unum, quod est Chris. quia Apli tam fundamenta sunt qui ab hoc fundamento, scil a Chro dependent. Sic Rom. 16. 27. Pater & solus sapiens, & tamen alii sunt sapientes, sed quia multus in sapientia est Deo tamen his apellatr per excellentiam solus sapiens. Sic 1 Tim. 6. 16. & solus immortalis. & tamen Angeli sunt immortales, nos etiam tamen immortales, sed unus vere tamen immortalis est prout Deus. & recte & solus immortalis. Dicitr Deus solus invisibilis, sunt etiam alii invisibiles ut Angeli; imo etiam aër est invisibilis, sed quia multo ita est invisibilis ut Deus, recte & solus invisibilis. Dicitr & Deus solus salvator Isa. 43. 11. & tamen Othoniel, Jeden dicuntr salvatores, quomodo ergo stabit? sic, quia multo fortius salvator ut Deus. Sic etiam & Chris alii etiam dicuntr Dii, stabit tamen illud: Nobis tamen unus est Deus Pater ex quo omnia, quia in eadem significatione ut Pater & multo est nobis Deus, quia quicquid alii habent ab illo habent & ab ipso dependent, ut ut ergo multi dicantr Dii, nobis tamen unus est Deus Pater ut ut multi dicantr Domini, nobis tamen cum Dño unus est Dñus Jesus Chris. 1 Cor. 8. 6. Sane injuriam nobis faciunt qui nos duos dicunt coelere Deos, nam colendo Filium Patrem colimus, est enim Chris Dñus ad gloriam Patris, nos Deum Patri similem multum agnoscimus, ex Deo Deum Chrm ut Deus sit. & debemus agnoscere illam Chri Deitatem, illi non agnoscunt qui non agnoscunt illud Dei donum quo donavit suum Filium, sed à se here dicunt. Sane ad Deos dualiter vel pluraliter necessario re- quia

requirit, ut partes divisive cum toto constituant, et totum illud Dei eodem modo tribuat Patri et Filio tum quoad rem tum quoad rem, sicq; ut in paribus partes volent coordinare, etiam illi Divinæ Pater et Filius coordinentur; nos tamen non coordinamus, sed subordinamus, nam Deus omnia a Pte et Chro subjecit. Etiam rem tam Dei non eodem modo Pater dicit de Chro quo de Patre, non dicimus Chrum similem Deum Patri. Deinde. Cum non coordinamus Patrem et Filium, non infertur dualitas Deorum. Deinde: Pater et Filius non sunt tales partes divisivæ ut in toto constituant, nam Pater sunt Deus etiam antequam haberet Filium.

At juncta hypothesim Adversarii magis sequitur pluralitas Deor, 1. nam in eodem toto simpe Deo invenimus partes simpe tres personæ, quæ dividuæ constituunt in toto. 2. Hæ partes simpe Pater, Filius et Spiritus non subordinantur sed coordinantur. 3. Homini et res dividuales sunt Pater, Filius, et Spiritus sanctus. Et magis est ipsis, quam ex hypothesi nostra sequitur pluralitas Deor. Tralatanea est etiam Exceptio: Pater, Filius et Spiritus, dicuntur Deus quoad personam, proinde unum mihi. Quadro unum: Pater, Filius, et Spiritus sanctus sunt summus Deus. Si sunt, Ergo habes tria summa entia, sicq; plures Dei.

§. III. Adversarii dicunt Christum coelo descendisse sicq; fuisse incarnatum, in utero Mariæ. Ariani dicunt ante mundi ~~creationem~~ relationem a Deo fuisse creatum /: per quem mundum creavit :/ dein incarnatum. Vnitæ tertiò dicunt, sibi ex adumbratione Spus Sancti conceptum esse in utero Mariæ Virginis, negantq; antea exstitisse.

In hac Aphorismo negotium erit nobis maxime cum Arianis, antequam veri nos ipsos Arianis committemus aliquid gerit eodem nobis de Ario, quam Vis difficillimum sit expedire Arii dogmata, satum et caliginem. Nam Scriptores Eccli de antiquis id solent sibi fere quod

Xtus

voluisset factum fuisse, et tales solet describere quales voluisset ipse fu-
se, ut plurimum enim ita sunt affectibus & dictis, ut veritatis vel minimi
fuerant, vel minimum proscindant sanctitatis. Hinc est quod & gra ca-
tholica pars ecclesiæ recesserunt a Scriptor Religione in Hæresi ad carnis
go viserant, et Gregorii in aliquo lapsi sunt ad instar Oratoris exaggerarunt,
notasq; illis affinxerunt scelestias. Quantum tamen in tenebris erroris
posthumus, quisnam fuerit et quidnam docuerit dicus statabimus, ipse
maximè propterea, quia invidiosa Ariani [illegible] titulo insimulamur.

Ergo ut colligere licet ex Scriptoribus, Arius fuit Afer ex Lydia o-
riundus, qui adhuc à Petro Martyre Episcopo Alexandrino constitutus e-
rat Diaconus, ab Achilla vero Petri successore ad Presbyterii gradum pro-
it evectus, Vid. Sozomenus lib. 1. cap. 15. qui in Triplici ita Historia
dicto loco tenebit, quod Alexander Episcopatum Alexandrinum X occupa-
XI. Arius fuit ingenio acri et calido, argutiarum etiam (ut refertur) dis-
alecticam non ignarus, uti verò Salmerus in disputatione 10. in Epist.
ad Rom. annotavit fuit dexterrimus Vir. Mortuo jam nominato Achil-
la Episcopo Alexandrino ipse in Episcopatum successit Alexander, uti
Philostorgius lib. 1. cap. 3. annotavit, hujusque hunc stimulis in Arium
plenum lucrimarum quando Alexander Episcopus constitutus est, sed Arius
Alexandrum ob Optatum, cujus vita cessit, ob idque hunc Arium Alexan-
magni estimavit, ut Epiphanius in Epistola fidei numero 13. et Sozom.
lib. 1. Cap. 15. annotarunt. Alii dicunt Arium fuisse ambitiosum homi-
nem, ipsique Alexandro invidisse Episcopatum (quia etiam Arius fuit Pa-
schalis Alexandrinus) unde nullas non emisit Arius occasiones motus
quosdam excitandi contra Alexandrum. Occasio itaque aliquando de ob-
tulit Ario, Alexander enim quodam tempore Catholicos Presbyteris quibus
ipsius Episcopatu erant, contubernalibus et familiaribus cepit disputare de
Trinitate et mysteriis in Trinitate quærere, Arius se opponit Alexandro
Episcopo nescius Arius ne Alexander Sabellii doctrinam introduceret,
qui Sabellius tria nomina in Trinitate et tantum unam personam docebat,

de quo

Ac proinde ut sit Arius gloriam hēc principium esse sic, ut Filius ge-
nitus est habet principium esse sic, sic leges aliquando non fuit, sic non
fuit ergo ex nihilo habuit suum esse, etiam plurib. disputat contra
Alexandrum. Alexander vbi se defendere suum sententiam e ipsum
Arium in ordinem redigere, alio modo non potuit, sed Alexandrie
Ao 321. Synodum aliquam congregavit, et tunc Arium e grigis do-
cere male sentire cuta ejecit, vid. Socrates lib. 1. cap. 3. 5. 6. Exul itaq;
factus Arius, plurimos sue doctrine fautores seu invenit seu natus est.
(nam hic hæresis primus Author non fuit:) in universa Aegypto, Lybia,
et in partibus Orientis. vid. Epiphanius Hæresi 69. Sic itaq; exul Arius
cum Alexander non vellet ipsum in communionem admittere hujus Alex-
tertatus e studio Imperator Constantinus Magnus Concilium Nicææ in
Bythinia habendum indixit, tum propterea ut controversia cum Ario, tum
etiam controversia de die Paschali tolleret, e gratia hoc Concilium indi-
ctum est circa Annum 325. vid. Epiphanius Hæresi 68. In hoc Con-
cilio Episcopi fuit etiam Constantinus Magnus primus Christianus Imperat.
et insuper justa quosdam Episcopi 232. justa alios, 318. verum isti
Episcopi fuerunt pauci, vid. Socrates lib. 1. cap. 8. 9. illiterati ut Petavi-
us annotavit de Tritte lib. 1. cap. 6. nro 5. aperibus agitati, ut Beza
Præfatione in Novum Testamentum, e Petrus Martyr Commentario in
1 Reg. 12. annotarunt. Hi Episcopi in hoc Concilio ni eo fuerunt ut
Arium accusarent e condemnarent, constituerunt q; Filium Patri coæ-
ternum e consubstantialem. Id tamen non tenebatur est quod Concilium
definivit Filium Patri homousion i consubstantialem dicendum esse
specifice e non numerice, quatis ipse est consubstantialis unde Divi-
nitas una infima specie continetur. vid. Curcellæus in Dissertat.
sua una de tribus Trinitatis, Personæ q. ab §. 72. usq; 100. E
concluserunt in hoc Concilio quod Filius Patri sit consubstantialis e coæ-
ternalis. Effectus hujus Concilii respectu Arii fuit quod qui Symbolo hu-
jus Nicæno non subscripserunt, una cum Ario exilio mulctarentur ab
Imperatore, e mandatum serio ab Imperatore ut scripta eius comburan-
tur

tur, neq; cuiquam liceat tenere sub poena capitis, & id publice edictum est ut si
qui Arium vel laudarlet vel ejus dogmata amplecteretur Imperator illis
ultimum finem minatus est. Vid. Socrates lib. 1. cap. 9. Sozomenus lib. 1.
cap. 21. Verum versa schea Arius ab Imperatore jam jam ab exilio rev.
catus fuit, etiam Imperator Constantinus Magnus sub finem Vitæ in Ari.
anismum fuit delapsus, Vid. Socrat. lib. 1. cap. 18. 19. 22. 23. Arius dein de mor.
tuus est, juxta Centuriatores Magdeburgenses venino fuit sublatus, ju-
xta alios omnia ha intestina effudit, sufficit quod Zuickerus multis
probat contra Commelinum quod hac ratione non fuerit mortuus Vid. San-
dius in Historia Ecclesiastica pag. 183. 184. Sic deinde invaluit & pre-
pagatus est Arianismus, ita ut 4. seculo totus orbis fuit Arianus ut Hie-
ronimus contra Luciferum scribit, & in Psal. 133. ita etiam Theodore-
tus lib. 1. cap. 14. & Gregorius Nazianzenus in Oratione 25. contra Ari-
anum. Messalus in Annalibus Archiepis Coloniensis sub
secundo Severino ait: Ariani contagio mundum plenè universum in-
fecerat, ut grassi impossibile videretur virus pestiferum posse tolli
cari. Horatius Historiæ Ecclesiasticæ Artic. 3. paragrapho 11. ait:
Atque tum pulsis in exilium Orthodoxis totius orbis Christiani ad
Arianos secuta est defectio. Sane Dogma Arii seculo 4. ut Sandius
circa finem ait: Segnebant, Asia, Orientis, Italia, Gallia, Britannia,
Illyricum, Macedonia, Germaniæ urbes, scil. Ratispona, Augu-
sta Vindelicor, Trevetis, Argentina, Spira, Mormatia, Moguntia, Co-
lonia, Agrippina, aliæq; urbes Rheno adjacentes. Segnebant
item Arii Dogma Gentes, immanere Alanor, Vandalor, Gepidor, Hel-
vet, Burgundior, Tajfalor, confirmat Sandius Hist. Eccl. in prin-
cipio Seculi 4. qui Sandius pe omnia secula dedicat Arianor progres-
sum. Nos relictis aliis seculis, respectum de 6. seculo notamus quod e-
iam hoc seculo multi Arii Dogmata secuti sunt in Oriente Episco-
pi, in Italia Gothor Reges, in Africa Vandali, in Hispania Ves-
gothi, Suevi, septimus Lubicis Antistites & Ecclesiæ integræ, Vid.
Spanhemius, in Summa Historiæ Ecclesiasticæ pag. 2[illegible] Hoffmei-

quod magis doctrina Ariana in universo tunc fuit diffusa, quam gravis Religio Christiana hodie, ubi tamen nunc sit ignoratio. Unde vero acceperit originem an Arius fuerit primus Author, non multum disputamus, sufficit quod Sandig in Hist. Eccl. plurib. ostendit Arium hac doctrina non fuisse Authorem. Arius enim scribit ad Alexandrum Episcopum, quod fidem suam acceperit ex plurib. majoribus hujus tum ipsius Alexandri, imo ex ipsomet Alexandro in medio Ecclesiæ ac Consessu docente Deum fuisse ante Chm.

Dogma Arii

Dogma Arii sunt ex aliis Scriptoribus colligere licet: sunt; 1. Docuit solum Patrem esse Summum Deum. 2. Docuit Filium non esse Summum Deum, nec ex essentia Patris genitum, neq; consubstantialem Patri. 3. Filium creatum ante omnia secula et tempus dixit et quidem ex nihilo, sicq; dixit primam creaturam, existimavit enim initio creationis spm fuisse Chm. 4. Per hunc Filium vel spm Patrem creavit cœlum et terram, sicq; dixit Filium esse creatorem cœli et terræ. 5. Spm Sancti distinctum negavit, spm Sanctum tantum per creaturam esse affirmavit, et dixit hunc spm Sanctum Ministrum Filii fuisse in creatione, dixitq; Sanctum ministrum Patris et Filii, unde etiam Trinitatem personar admisit, sed unitatem personar dixit esse in concordia non in essentia. 6. Dixit Filium descendisse in uterum Mariæ Virginis et fuisse incarnatum ut Angeli assumunt corpora. 7. Verbum in Christo dixit fuisse loco animæ, sicq; dixit Chm non tantum ex humana, sed etiam ex divina natura, quæ ipsi fuit verbum, constare. 8. Filium dixit ex Deum et Dei Filium per generationem ante mundanam a Patre. 9. Filium adoravit et invocavit non summo cultu quo Patrem, sed ut Mediatorem, Sacerdotem, Caput Ecclesiæ, Filium Dei, Judicem, et similia. 10. Ariani non credidere transubstantiationem. 11. Imaginum usus improbarunt. 12. Habuerunt sua mysteria Sacrificia et Religiones, utebantur processionibus, dictis Lytaniis et publicis Hymnis. 13. Ariani omnes rebaptizabant qui ad ipsos transibant. 14. Sabbatum et diem Dominicum celebrabant primates tres Episcopos Patriarchas vocabant. 15. Adversarios suos vocabant Sabellianos, Homousianos, Athanasianos, Hæreticos, Infideles, et alijs nominibus; suos vero vocabant Christianos et Catholicos. 16. Ubi quasq; potuerunt alios abusi sunt potestate Regum, atq; Imperat; atque dissidentes persecuti sunt.

Jam

Jam nos solent traducere invidioso Ariani titulo, sisté an injuria & his dici possint. Illud nemo negabit esse nobis forte propterea ut magis iam & occasionem habeant illas injurias graves Ariani dissentientibus intulerunt nobis sub pretexto retaliandi. Verum nos non magis timemus Ariani graves quelangs Christiana Religio, ex eo enim quia Arius ita de gratis dam sensit atqs nos, non sequitur nos esse Arianos; non sequitur Lutheranos Catholicos Reformatos Lutheranos, ex eo quia in gratis dam nobiscum convenient non sequitur esse Unitarios. Deinde: quod jure nobis attribui potest Arianismi titulus, eodem jure & Catholicis Reformatis & Lutheranis attribui potest, quia eodem modo atqs nos in aliquibus convenient cum Arianis. Illi enim, quia adversum Arianos, persequuntur dissentientes, Unitarii vero non, qui autem non Unitarii sed persequendi, ille non Unitarius sed est tantummodo spectrum aliquod, quia doctrina Christi id non permittit, Christus enim nunquam alios persecutus est, sed potius ipse persecutionem passus est. Arius dixit Filium ante mundi creationem exstitisse, id omnes Adversarii dicunt, Unitarii non, Arius dixit Filium ex creatura coeli et terrae, id omnes Adversarii affirmant, Unitarii negant. Arius Filium dixit esse incarnatum, id omnes Adversarii fatentur, Unitarii negant. Arius dixit Filium duas habuisse naturas, humanam et divinam, Adversarii omnes fatentur, Unitarii negant. Ariani dixerunt Christum esse Filium Dei per generationem ante mundanam, id Adversarii fatentur Unitarii negant, negant enim Unitarii Christum fuisse ante natum ex Maria. Arius dixit Spiritum Sanctum fuisse personam, omnes Adversarii fatentur Unitarii negant. Ariani transeuntes ad terram baptizabant, id faciunt Adversarii cum Unitarii, non cum aliis. Ergo Unitarii non sunt Ariani. Ariani suos discipulos docebant varias denominationibus, apellabant Homousianos etc. Unitarii eam similibus nominibus apellant ab aliis, sed aliis non apellati, Ariani habuerunt sua mysteria Sacrificia, reliquias sanctorum conservabant, processiones in plateis exercebant, haec non faciunt Unitarii sed potius aliud. Ergo Unitarii non sunt Ariani. Licet tamen eodem nomine traducamur

nunc plerique est, nos enim, qui
fiunt; nisi unum tamen est quo
si contradicant, dicunt enim
nam si Ariani essemus possem
Regna, inglia per secula ost
ora, dicatur pauci tantum objec
tunc Catholici cum Arianis
ob metum Arianos delituit.
Cum jam aliquid, gratis ex
ministremus, nunc jam redeo
considerandum veniunt S. Scr
Christo ante partum Virginem
3. Investigabimus Deum, qu

Primo quod Christus
bis probare non laborabimus,
eo ipso patet ipsum antequam
est per nativitatem suam
In eo vigs tantum Christus
Virginem vel assumit, ve
Psal. 109. 1. Joh. 1. 15. 30. C
mus Deum loca, ex quibus
apparuit, ut sunt Psa. 31.
quae loca non tam possunt ac
quae pro sententia Ariana, q

Psal. 109. 1. Dixit Do

Hinc sic argumentamur. Q
tum tantum compellamus
te nos exstitit. Atqui Da
pore Davidis, id est, ante

nunc plenius est, nos Deum, quicumq; nomine alio indigitent, nominare non
fleamus: nec mirum tamen est quod ii qui nos Arianos vocant quanto pec di-
ci contradicant, dicunt Deum nos ex Novellos, objiciunt quæ pauci dicimus,
nam & Ariani esse nos possemus non Annos, sed secula, non Ætates sed
Regna, imperia per secula ostendere, quæ non nisi Arianismo fulgent insc-
cta, & antea pauciores objecerit, etiam ego possum quotere, ubi fuerint
tunc Catholici cum Athanasius in pueo Trevirensi per aliquot annos
ob merum Arianum delituit.

Cum jam aliquid, gratis extra oleas fugantes, de Ario atq; Arianismo ge-
nuisse simus, nunc jam redeundum ad Polemica, & quidem in hac dispo-
sitione considerandæ veniunt 1. contra Arianos sumunt etiam contra alios quod
Christus ante partum Virginem non extiterit. 2. Quod incarnatus non fuerit.
3. Investigabimus etiam, quare Christus Dei Filius ex dicatur.

Primo quicq; quod Christus non extiterit Mariæ Virgini Matri suæ, id mul-
tis probare non laborabimus, cum enim hactenus ostendimus eum esse hominem
eo ipso patet ipsum antequam homo factus sit non extitisse, homo Deus factus
est per nativitatem ex Maria. Et ante nativitatem ex Maria non extitit.
In eo itaq; tantum erimus ut loca quæ pro Christi extistentia ante partum
Virginem vel afferunt, vel afferri possunt, excutiamus. Talia sunt loca
Psal. 109. 1. Joh. 1. 15. 30. C. 8. 58. C. 12. 41. 1 Pet. 1. 11. Jud. v. 5. Hæc recen-
semus etiam loca, ex quibus videtur colligere quod Christus adhuc sub V. Test.
apparuerit, ut sunt Gen. 31. 11. 13. C. 32. 30. C. 48. 16. Exod. 3. 7. C. 23. 20. & 23.
quæ loca non tam possunt adduci ad probandum summam Christi Divinitatem,
quam pro sententia Ariana, quod Christus Deus Mariæ extiterit.

Psal. 109. 1. Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis.

Hinc sic argumentantur. Quem David Dominum confessus est is extitit, quia
cum tantum compellamus Deum, qui aut nobiscum una existit, aut an-
te nos extitit. Atqui David compellat Christum Dominum suum. Ergo Christus
pre Davidis, id est, ante partum Virginem extitit.

R

R. St. David compellat Chm suum Dnm in spiritu, ut id Chs D. ipse explicat. Mat. 22. 42. et seq. fuit enim David Propheta, ut patet Act. 2. 30. et plenum Spis habens est. 3. Reg 23. Act. 1. 16. Sic in Lpre. 1. 4. 17. in spiritu ee scil extasin Propheticam. Jam itaq; apellat David Chm suum Dnm, maximum suum beneficium quod David expetere et sperare á Deo poterat fuit resurrectio mortuor et vita immortalis, qm resurrectionem et vitam immortalem ut alii fideles, ita etiam David, licet et ipse Pater Chi secundum carnem, atque é manibus Chi acceperit, et Chs dit David quod Chs ut ut Filius eet futurus, et ut ut David eet Rex, licet qs é viris duxerit, tamen Chs potestatem habiturus fit ps ipsius quia ps ipsum resurget immortalitatem qs acciperet, deqs qua Chs non tantum sui ut ipse Davidis, sed etiam Angelor futurus fuit Dns, pis atq; imperium fuit habiturus in eum, ut ubi David Chm suum compellat Dnm. Unde sic argumentamur. Quem David Spu Prophetico apellat suum Dnm (ut ipse futurum:) ille non suus fuit Dns; alias enim non debuisset in Spu dicere. Atqui David in Spu Prophetico Chm apellat suum Dnm, ut Chs docet Mat. 22. 42. G Chs nondum fuit Dns cum David Dnm compellat suum.

(2.) Tobus hic Psalmus evincit quod Chs hic non dicat S. Deus, in Hebreo enim codice, apte distinguit Deus qui dixit a Dno cui dixit, habet enim in Hebr. Dixit Jehova Dno meo. Hinc sic argumentamur. Qui alius est á Summo Deo ille summus Deus non est. Sed cui Dno Dns dixit: Sede á dextris G. ille alius est á Sum. Deo, ille n. Dns qui dixit est Jehova, Sum. Deus. G ille Dns cui dixit Dns: Sede G. Sum. Deus non est cum eo fui ipse loquens est, nec equalis, nisi plures personas Deo quod in implicat. Id animadvertunt ex Lutheranis Gromus Rudinglous; ex Reform. Martinus Buceus, in Mat. 22. 43.

(3.) Quem Deus constituit á dextris ille non est idem cum Sum. Deo quia ad suam dextram se constituere non potest. Atqui hunc Dnm, qui Chs est est Deus constituit ad suam dextram, dixit enim: Sede á dextris meis, G hic

E tric Dñus non est idem cum summo Deo. Alius est ad cujus dexteram sedit, alius est item qui sedit. Verum quidem est quod Deus proprie dexteram ō habet, negs Chō sedr ad dexteram Dei proprie ut homines solet ad alicujus dexteram sedere, sed hæc loquendi formula desumpta est ab hominibus, apud quos qui honorativum locum ob timet solet ad dexteram sedere v. stare, sic Salathiel filiam Pharaonis sponsam ad dexteram suam collocavit. Psal. 44. 11. imo et Matthan 3. Reg. 2. 19. non tamen solium Regale ipsius cæteris sit, id non erat etiam Matri Dis cujus, quæ petit Chūm ut sibi duo filii alter ad dexteram alter ad sinistram sedeat. Matt. 20. 21. similis est thathia 3. Reg. 22. 19. Sed cum locus dexteræ honorativus sit sinistro, an Dñus, cum Chūm ad dexteram suam constituit, & honorativum contulit locum? Minime, nam Rex ubicumqs sedeat est Rex, & ille locus est honoratissimus ubi Rex residet, cum ergo dr: Sede á Dextris meis, dextera nihil aliud aliud significat pro vero locum, sed secundum á Deo locum statumqs significat. Et prout Piscator in Act. 11. 30 explicat, thesaurus est, Regia tangm proximus á me, ita Calvinus statuit quod Marloratus in Act. 7. 56. explicatqs ad statum Chri, qui post hæc loquendi in carne. Sufficit quod cum de Chō dicit: Sede á dextris meis, ut in locis. Mar. 14. 62. Act. 7. 56. Heb. 1. 13. 1 Cor. 15. 25. eo ipso significet in Chō aliquid extraordinarium. Duo ergo pro scire. 1. Homines insitatum, Reges enim ad dexteram non collocant, nisi eos, quos singulari honore velint afficere. 2. Quandam Regiæ dignitatis participationem, & quidem talem, cujus Pater sit auctor et conservator, imo in locis etiam Chō auxiliatur, ita cum dr Chūs sedere ad dexteram Dei, ut etiam Deus dicatur a dextris ejus Ps. 16. 8. Atqui sedere ad dexteram Dei et Deum esse á dextris ejus hic permutand. Cum ergo dr Deus esse á dextris Chi thesaurus est. ut simpl. Deus Chō auxilium ferat, ut gratiosē Dei in ista dignitate subsistat, ubi accipiatur etiam Psal. 16. 8. ☞ Deus est auxiliator meus. ut id applicetur etiam Chō Act. 2. 25. sic Psal. 108. 30. Hinc sic argumentum. nr. 1. Qui sedet ad dexteram Dei ut Deus dicatur et ad ejus dexteram ad opē ferendam ille sum. Deus non est. Atqui Chūs sic sedet ad dexteram Dei ergo Chūs summus Deus non est. 2. Aut secunda perso-

na ipsa est sedere ad dexteram Dei, aut natura? Secunda pars non; quia humana Deum nullus ad dexteram constituit, neq; Deus hi. li ad dexteram sedere potest. Si natura, Ergo Chs aut Deum humana. nam aut secundum divinam naturam ipse solus est sedere ad dexteram Dei? Secundum divinam nram non, quia divina nra eadem est cum essentia Dei, ibi autem divisum non est. Si Deum humanam nram, id pro nobis, cum vero humana nra non exstit tempore Davidis, cum ne Maria nunc exstit. Ergo nullum est argumentum. 3. Cum hic Psalmus decantatus est aut scdit Filius ad dexteram Patris, aut nondum? Si nondum, iterum nullum est argumentum contra nos, quia si non sedit nondum exhibit. Si sedit, quamdiu constitutus est ad dexteram Dei, tamen n. Deus est. Si ingrediamur Sacram Scripturam apparebit quando constitutus sit ad dexteram Dei, post mortem scil. ut patet, Rom. 14. Luc. 24. 26. Qui affirmant quod Chs ad me in gloria ante mortem suam intrarit, qui dicunt, quod cum in cruce peccatum sit a dextris Dei, qui dicunt nondum mortuum jam suisse resuscitatum, nondum resurrectum jam suisse glorificatum, ii contra totam Sacram loquuntur; Si enim Chs ex se ipso omnis gloriæ particeps, quare per mortem acquisiverit? Nam omne receptivus debet ee denominatum a nra recepti. Frustra etiam dicunt quod Chs in eo allaboraverit quod manifestet gloria qua habuit, nam ipse suisset manifestare, an Patris? Ergo Chs æque sunt Deus ac Patr. 4. De tali hoc Psal. est sermo Cujus ille Dns in minus tanquam scabellum pedum quod subjiciet. Atqui summus Deus nullus subs inimicos pro scabello pedum quod subjiciet. Ergo de quo hoc Psal. tamen. Deus non est. 5. De tali hoc Psal. est sermo Cujus imperium initium accepit ex Sion? Ergo quem. Dei in æternitate initium non accepit, et maxime ex Sion. Ergo. 6. Cui Deus jurando promisit imperium summus Deus non est. Ergo de quo hoc Psal. terminus est ille Deus jurando promisit imperium Ps. 5. Gen. 7. Qui Sacerdos est ille summus Deus non est, quia omnis Sacerdos ex hominib. est assumptus Heb. 5. 1. Ergo

est assumptus Heb. 5. 1. Ergo
secundum hanc suam humanam
Atqui Chs secundum hanc
cerdos, nam secundum
Id patuit etiam Adres. Ergo
Ergo constitutus est Chs ad
ta, ut habet Luc. 1. 43.
minus electione et sanctifi
vero progressus est mortem
absolutionem, quia id ho
expectabat Phil. 2. 10. Ergo
dus est, Dns factus vole
regni possessione. Mar. 16.
Ephe. 3. 21. Hic inquis Chs
ad regni tibi destinati pos
vide inscriptum ee ejus
Davidis inscriptum ee a
vo, nec cum Abraham ex

Joh. 1. 15. – Hic era
ante me factus est, quia
vir, qui ante me facti
Johannes Baptist. dicit Chs
nalibus servis natus est
debuit existere ante nati
R. Non est hic sermo de
tus est Chs ante Johan
per hunc, et non per Johann
4/12. tum ex scriptu
plures Chs fecit Disci

est assumptus Heb. 5. 1. Et non ex homine et Deo. 8. Qui est Sacerd. secundum hanc similitudinem hominibus competentem ille dum: Deus et. Atqui Chs secundum similitudinem hominibus competentem est Sacerdos, nam secundum ordinem Melchisedech est Sacerdos. 7. 5. Et Id patuit etiam Adres. quod Chs donum humanam manu dicat Sacerdos. Ergo constitutus est Chs a dextera Dei cum nascendo constitutione Divina, ut habetur Luc. 1. 43. postquam vere natus est ante mortem fuit Domus omnino electione et sanctificabe Divina, Luc. 2. 11. Joh. 10. 36. postquam vero plene fuit mortem et ad Xtum revocatus est fuit Dns juxta absolute sumpta, quia id totum Christi quod Deus ipsi imponebat, et jam quia expectabat Phil. 2. 10. 9. quod etiam accepit, postquam totum ingressus est, Dns factus celesti coronatione, et pleniorem sibi destinati regni possessione. Mar. 16. 19. Eph. 1. 20. 1 Pet. 3. 22. Heb. 1. 3. C. 12. 2. Apoc. 3. 21. hic inquis Videmus quod Chs quasi per gradus per Xtum ad regni sibi destinati possessionem. Addit: Alii hunc Psal. a Davide conscriptum ed agunt ex inscriptione. Alii dicunt in honorem Davidis conscriptum ed a Cantoribus; alii ab Eliazaro Abrahami servo, nec cum Abraham ex cæde Regum reversus fuisset, de qua Gen. 14.

Joh. 1. 15. – Hic erat quem dixi, Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Sic v. 30. – Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat. Hinc sic argt. Johannes Baptist. dicit Chm sibi prior fuisse priorem. Ergo Chs aliquot mensibus serius natus est Johanne Bapt. Et si Chs prior fuit Joh. Bap. debuit existere ante nativitatem ex Maria Virgine?

R. Non est hic sermo de priori tempore et nativitate Chi, sed fatus est Chs ante Johannem Bapt. non ex destinatione Divina, quia per hunc, et non per Johannem Bap., voluit Deus peccata tollere, Act. 4. 12. non ex errore et opinione hominum, breviter tempore plures Chs fecit Discipulos, quam Johannes Præcursor. Joh. 3. 26. 30.

Et ante

Ante me factus est, id est, dignitate mihi præstantior est vel ante me præstitus est. Sic etiam Jacob Ephraimum anteposuit ipsi Manasse. Gen. 48. 20. Sic reddiderunt doctissimi Interpretes hunc locum Cajetanus, Marsilius, Erasmus, Beza, Piscator, Grotius, & alii quos citat Malvenatus. Sanè agnoscunt Græca lingvæ periti, quod Græcum illud ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ μου i. ante me, si in proprio suo significatu accipiatur, magis quam significat priorilatem temporis, sed loci. Sed R: quia prior me erat. Quæ ista illa prioritas significat priorem tempore sed dignitate, quod docent loca parallela Matt. 3. 11. Mar. 1. 7. Luc. 3. 16. Qui sic exponunt alii Evangelistæ, quia prior me fuit, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Ex hoc loco patet quia particula ὅτι quia, est causalis, quia rationem reddit quare Johannes dixerit; ante me factus est, ita ut differant duæ illæ particulæ. Si verò significaret priorilatem temporis non differrent, nam prius est. Semper igitur ante me factus est, quia semper ante me erat. Deinde, neque ratio danda erat, nam omnes etiam alii Prophetæ præcesserant ante Johannem Bap. priores erant non tamen Christi sunt ipsi Verum Matt. 11. 11. quod non est natus virorum Prophetæ Johannis Bapt. & ante me factus est & Christus est, præelatus est mihi tum ex destinatione Divina tum ex electione, quia prior & dignior potna fuit me Deinde: Quum Joh. Bap. hic apellet de priorem suum v. 30. apellat virum, Atqui Chr̄s D̄ominum suum non fuit prior Johanne. & hic non de prioritate temporis est sermo.

Ais: Prior est Chr̄s Johanne non secundum humanam D̄ominum divinam suam? R. Secundum divinam suam non potest vir apellari. Lucæ v. 30. Vir D̄ ante Johannem factus. & S. Deinde: Si Johannes Bap. respexisset ad divinam Chr̄i suam non contulisset se cum Chr̄o, nam Creator Quelibet creaturam, Lucæ v. 26. 27. Constat E. S. Hunc locum non de prioritate temporis sed majore Chr̄i & Joh. excellentia exponunt Chrysostomus, Cyrillus, Theophilactus, Erasmus, Nicolaus Lyranus Almonita, Calvinus, Philippus Melancton, Beza. Bucerus, Qualtherius.

Joh. 8. 58. Ante
Chr̄s D̄ prius te ante
R. Quod
mi; non ejusdem; dicit; an
quam Abraham fuit
sed antequam
mihi fieri significat
tum fieret ego tum
sed est ellipsis in
ellipsis supplenda est
sit; Antequam Abra
hæc ellipsis Chr̄o D̄no
quia ego tum, Sane
ipse de hoc mundo, no
existat, sed non quod
19. Mar. 13. 6. Luc.
24. 5. Conf. etiam Joh.
quod patet ex eo quo
Si autem quis D̄cat
mei æternitate, ne
Ego tum qui tum, n
quod essentiæ et ex
in præmissis.
ego eram. ita ut
tens vel recepit
concessa quod illu
veritas est, potest
divino, uti simil
tabat Chr̄s tum
dicebat tum Chr
tum, quia antec

Joh. 8. 58. Antequam Abraham fieret, ego sum. Hinc;
Chrs dr fuisse ante Abraham nm, & tanto magis exist ante Mariã Virg.
R. R. Negat quod Chrs dicat hic extitisse ante existentiam Abrahæ.
mi, non enim dicit; antequam Abraham fieret, ego tam vel existi; sed, ante-
quam Abraham fieret ego sum. Negs dr, quod antequm Abraham existeret, ego
sum, sed antequam fieret, quibus etiam illi qui existunt simul, non tamen o-
mne fieri significat existentiam vel nativitatem. Cum ergo dr: Antequm Abra-
ham fieret ego sum, per illud sum, non existentia Chri est intelligenda,
sed est ellipsis in forma loquendi & alibi & hoc cap. 8. Chro usitata, quæ
ellipsis supplenda est ex v. 12. ubi dicit Chrs: Ego sum lux mundi, ut sensus
sit; Antequam Abraham fieret, ego sum lux mundi vel Messias. Vbi tam est
hæc ellipsis Chro Dño etiam hoc cap. sic v. 24. dicit: — si enim non creditis
quia ego sum, sane id credi debuit quod Chrs existat, sed dicit nisi credant quod
ipse sit lux mundi, moriturd in suis peccatis. Sic v. 28. Cognoverant quod Chrs
existat, sed non quod sit promissus ille Messias quem expectabant. sic Joh. 13.
19. Mar. 13. 6. Luc. 21. 8. & quod hæc v. dicit Matthæus hanc ellipsi effert. cap.
24. 5. conf. etiam Joh. 4. 26. Itaqs per illud ego sum, non intelligitur essentia Chri
quod patet ex eo quia ejus existentia omnibus erat nota, sed quod ipse sit Messias.
Si autem quis dicat Chri sensum fuisse; Antequm Abraham fieret ego sum æ-
ternitate, nemo intellexisset; etiam cum de Deo dr Exod. 3. & 6. cap.
Ego sum qui sum, non simpliciter essentia vel existentia dicitur, sed potius
quod essentiæ et existentiæ Dei quasi aliquid superadditum, scil constantia ejus
in promissis. Quidam ita transferunt: Antequam Abraham fieret
ego eram. ita ut præsens accipiant pro imperfecto; sed neqs ratio, neqs con-
textus vel necessitas exigit ut præsens pro imperfecto accipiatur. Date sed non
concesso quod illud sum accipiatur pro imperfecto eram, id etiam huic textui
verbum est, potest enim Chrs fuisse ante Abrah. constitutione & decreto
divino, uti similia dr est Joh. 17. 5. 1 Pet. 1. 20. Apoc. 13. 8. Cum dispu-
tabat Chrs cum Judæis, confert se cum Abrahamo, & cum præfert Abrah.
dicebat enim Chrs; utut Abrah. sit Pater illius tanto, dignitate excellerat il-
lum, quia antequm Abrah. fieret dignatus fuerat & constituisse promissus erat

humano genere; Cath non existit, unde quod illud est? Item pro tam bi
accipi tudinem, est enim locus ut communis, Xpi tñ initatio Chñ ea fuisse Ps
Objicis: Si propterea dici potest Chñs ante Abrah. fuisse quod Deus de
creto, antequam Abrah. fieret, constitutus et promissus est, sic omnia pos:
sunt dici fuisse ante Abrah. quia Divina constitutiõ et alia fuerunt?
R. Apud Deum omnia sunt Cognita et futura, at tam in fideles etiam
singulariter dicuntur Cognitis ante mundi constitutionem. 1. Pet. 1. 20. ims
& Chñs ipse dr Cognitus ante mundi constitutionem ibid. quia singula
riter fuit constitutus et ordinatus Salvator, Chñs enim non simpliciter venit
in mundum, sed singulari Dei promissione et decreto, & potest dici singu
lariter Cognitus fuisse et in decreto extitisse ante Abrahamum, non
ut alii tes, sed peculiariter. Hinc ita argumentamur: Qui ante ja:
cta mundi fundamenta cognitus est, et temporibus novissimis appa:
ruit, is autem mundum recepta mundum fuit. Atqui Chñs ante jacta
1 Pet. 1. 20. & Chñs ante mundum recepta mundum fuit. Resp. Prem.
gnitus est Domini humanam mram, Rsdeo: & etiam illud: Antequam
Abrah. fieret, ego sum, intelligendum est secundum humanam naturam.
dicunt illud ita accipis, quasi non etiam hoc: Antequam ego sum? Nam.
mundus in tua praefatione in hunc locum, duas magnis hoc praepon:
tes adhibet, quarum altera haec est: Ad aeternam illam suam quam oc:
culos dijudicare potuerant quod attinet, licet hic cum multis an:
nis supputaste non videretur, attamen de te in mundum mittendo
longe ante Abrahami tempora decretum a Deo factum esse, quod
cum benigne Abrahamo revelatum fuisset se ea quoq; ratio:
ne Abrahamo notum fuisse. Haec verba; antequam Abrahamus
de decreto exponi posse putant Augustinus, Beza, Grotius, et alii.
Haec de vocibus ego sum; quod vero attinet verba: Antequam Abra:
ham fieret, hunc locum Arias Montanus in sua translatione sic trans:
tulit: Antequam Abraham fieri, ego sum, nam יהוה est infi:

nitivus et sicut ליהוה vel ל
tum temporis indefiniti;
Futurum fieret, vel pro p
ut Graeci linguae quan
à vobis omnibus congrue
cum Christo, & hoc tempo
tum infinitivus, יהוה est
à sum jungatur, pro Chris
Abrah. Fiat ego tam.
29. Sed esto transeat
nihil nostrae sententiae
Pater multo gloriosus,
est Abram, quod nomen
se ipsi Filio vocatus est
Gen. 17. quia in Chño
multo gloriosum.
Ais: Atqui Abraham
multo gloriosum? Re
Pater, non multo sed pl
factus est Pater omnium
Christum ex gratia
unde credentes Christo
ut in nominibus pro
1. 20. 1 Reg. 25. 25. Ch
Ais: Concedo
casu res accidentales
res nomine significa
plenam debet repo
Ri Contrarium p

nitivus e scat filii vel factum ēd, quod est Aoristi ut Græci loquuntur, tho temporis indefiniti; Vt itaq; Latine cum sensu reddi possit, vel pro Præterito fuerit, vel pro futuro fiat, reddi debet. Ea est vna Aoristor, ut Græci magistri omnes observant, ut significationem suam mutuatur á verbis quibus jungunt, ita ut si jungatur cum Præterito, Præteritum, cum Præsenti, Præsens tempus significare soleat. Hic ergo cum Aoristus seu indefinitivus, γενεσθαι, pro duobus Præteritis tempore ἐγω ἐιμι dico, et ἐιμι ἐ sum jungatur, pro Præsente subjunctivum debet exponi, scil. Antequam Abrah. fiat ego sum. sic exponit illud πρὶν γενεσθαι, Joh. 13. 19. C. 14. 29. Sed etsi transferatur pro Præterito, scil. antequam Abrah. fieret ego sum. nihil nostræ sententiæ officit, sensus ergo erit: Antequam Abraham fieret Pater multarum gentium, jam ego sum Messias; Abraham prius tempore est Abram, quod nomen significat Patrem excelsum, deinde promissione ipsi filio vocatus est Abraham ἐ Pater multarum gentium, de qua Xd. Gen. 17. quia in Christo facta est verba e Semine filio Abraham ἐ Pater multarum gentium.

Ais: Atqui Abraham non potuit sed ante Christum in Isaac factus est Pater multarum gentium! Ad Respectu illarum gentium, quarum in Christo factus est Pater, non multæ sed paucæ gentium factus est Pater, nam in Christo factus est Pater omnium credentium, unde non est distinctio inter Christianos ex gratia jam sint natione, Rom. 4. 11. Gal. 3. Veteris Ebræos. unde credentes dicuntur filii Abrahæ; nec est Scriptura mutilanda ut in nominibus propriis significatio rei attendatur Confer. Ruth. 1. 20. 1 Reg. 25. 25. Ga. 8. 10. Mar. 3. 17. & alibi.

Ais: Concedis quidem quod in nominibus propriis sæpe significatio rei attendatur, sed hic hoc Cap. nomine Abrah. persona & non res nomine significata intelligitur. Ego nam ad rem significatam, sed ad personam debet referri?

Ri Contrarium patet ex ℣ 39 & seq. ubi nomine Abrahæ non

non tam persona, quam res vel Abrahami qualitates intelligantur.

Objicis: Non potest textus ita exponi, quia hic Propositio non haberet subjectum, hi enim sic exponerent sic debuisset Chus dicere: Antequam Abrah. fieret Abraham, ego sum.

R. Praecedenti 57. v. Judaei est subjectum propositionis, ac si dicerent; Ille Abraham antequam fieret Abrah. jam ego sum Messias. Caeterum Abrahami repetitio commodè potuit omitti, regulus est tabisomissio in Sacra, ut Mar. 13. 27. Luc. 24. 38. ubi omissa est imaginatio Judaei Dei, quae à Mat. 22. 32. exprimitur, similis est ellipsis de Dei. 1 Cor. 14. 33. & Judaei Rom. 11. 24. 28. 31.

Objectio: Hic Judaei contra hanc interpretationem: Hic Judaei disputant de aetate & nativitate Abrah. & Christi, quia dicunt Dno Christo; Quinquaginta annos non dum habes, hi vero sensus est ille quem dedimus, responsionem Dnus Christus non istiusmodi ad quaestionem Judaeorum & sic ita respondisset illis quod minutim quis non intellexisset, quod tamen denegaret Christo.

R. Observa quod semper Judaeorum hoc Cap. imo & aliis plenus sit perversitatis, mendaciis, calumniis, ac proinde nulla directa responsione sint digni, et maxime, cum hic quasi deridendo Christum objiciant, 1. Annos quinquaginta annos habes? deinde, calumniam etiam Christo objiciunt, scilicet quod dixerit se Abrahamum vidisse, quod tamen Christus non dixit, sed id quod Abraham vidit diem ipsius; Alia calumnia est quod ac si dixisset Christus, quod Abraham vidisset Jesum Christum, quod etiam non dixit, sed dixit quod Abrah. vidit diem ipsius. Cum ergo Judaeis ejusmodi tales Christo objiciunt calumnias nulla directa responsione sint digni semper ipse Christus Dnus ad pervertas Judaeorum verba non semper directe respondit. Vide Joh. 7. 20. 21. Cap. 12. 23. 35. Cap. 14. 23. Luc. 13. 23. 24. & saepe eandem disputationem cum hujusmodi Judaeis sic primum hic respondit. Vid. Joh. 4. 11. & seq. C. 6. 32. sed relictis aliis hujus etiam hoc Cap. Vid. aliquando directe ipsis respondet, nisi suis discipulis qui ex Judaeis crediderant ut ipsum Joh. 31.

y. 31. & seq. aliis vero non sic respondit ut patet, y hns 5.6.7. Cum mulier
stabuit in conspectum Chri ut an lapidari propter adulterium juxta legem
Moysis, Chs non dicit an servari vel violari lex Moysis, sed via ipsis
respondet, ut unus post unum exibat. sic y. 19. 22. 23. 25. 38. 39.
sic a y. 52. usq; 58. & notandum y 27. de quo dum intellexerunt Chi respon-
sum. Quo ergo ex contextu sensum hic quem dedimus sic ostendimus
& ex y. 56. sic argumentamur. Ita fuit Chs ante Abrah. prout habuit
dictum quem Abrah. dixit. Atqui ille dies non fuit dies divinæ naturæ, cum
enim non desideraxit Abrah. videre, cum semper videre potuit. Prout ergo
dies ille non significat divinam naturam, ita etiam Chs non fuit ante
Abrah. quoad divinam naturam, sed dies ille negs significat humanam
Chi vitam: quod Abraham Chi humanam naturam videret, Chs
enim tempore Abrah. nondum fuit incarnatus, dixit tn Chs dictum Abrh.
Etiam dicit Chs: antequam Abrah fieret nec secundum divinam nec secundum
humanam vitam dicit se fuisse ante Abrahamum, sed dixit id quod jam
tunc sit Messias; et verum est quod cum hoc verbum est Chs habuit
humanam naturam, sed non, id voluit explicare, sed quod sit Messias.
Vidit ergo Abraham diem Chi non proprie sed spiritu Prophetico quasi &
desiderans, & desiderans et videre oculis corporeis, unde etiam Prophetæ di-
cuntur videntes, 1 Reg. 9. 9. 11. 18. 19. 1 Par. 26. 28. Cap. 29. 29. Vidit au-
tem Abrah. diem Chi sum in promissione, cum dixit Deus: In semine
tuo benedicentur & ideo diem revelavit promissionem de Messia.
Deinde: Effectum promissionis dixit in Isach in cujus nativitate exul-
tavit, et fuit Isach typus Chi, unde etiam Chs tanquam ex Abrah.
oriundus describitur Mat. 1. 1. sic Gal. 4. 28. Quartus ergo dixit Abrah
diem Chi, unde etiam Heb. 11. 17. 19. recommendatur fides illius quod ab-
solus tanquam Epulus habuerit. Luc. 16. 18. 42. Is dicit se ante
Abraham fuisse qui non fuit solus, sed a Patre est missus. Ergo
Chs non loquitur secundum divinam vitam. Deinde 3. Is loquitur qui ea
locutus est quæ a Patre audivit y 26. At qui S. Deus a quo quod audivit?

Ad Deinde

(4.) Ille loquitur hic qui á se nihil agit. v. 29. (5.) Ille loquitur hic qui v. 40. se dicit ed hominem, et qui eum talem, qui veritatem quam audivit loquitur á Deo audivit. (6.) Is loquitur in textu qui Patrem honorat et suam gloriam non quærit, cum qs Verax Patrem qui Judæos suos Deus, quæ Christo non convenient.

Excipis: Loca hactenus allata conveniunt Christo secundum humanam naturam, sed textus, sonat de divina Christi ma. R. Prout id gratis assumit ita eum gratis negat, nulla enim est ratio cur textus solus referat ad divinam Christi naturam, religua vero loca ad humanam.

Joh 12. 41. Hæc dixit Esaias, quando vidit gloriam ejus et locutus est de eo. Hinc; Cujus gloriam Esaias vidit fuit ante Mariam, et quidem Dnus exercituum Esa. 6. Atqui Esaias vidit gloriam Christi. Ergo Christus fuit ante Mariam et quidem Dnus exercituum?

R. Esaias non de tuo Christo vidisse, sed gloriam ejus, et quidem non corporeis oculis, sed spu tangu ipsi oblatam visionem, ut patet ex Esa. 6. oblatam visione qua Prophetis sæpius contingebat vidit Christi gloriam et specimen regni illius, nam Deus tunc mattem in Christo singulariter patefecit, qui-pue post resurrectionem et glorificationem ejus, unde Angelicus chorus merito hisagion cantum dicit Deo, cujus ministri mis sapientia et potentia Christo resurrectionem et glorificationem, ut patet Eph. 3. et quidem qui plena sit potentia et gloria Jesus Christus sed in Ecclam varias ad ducendo gentes. Cum ergo hic omnia videriet Esaias spu, Esaias de gloriam Christi vidisse quia in ea gloria Dei apparuit, hic vero de vidisse gloriam dei, quia ista gloria Dei resplendet in gloria Christi, sic 1 Pet. 4. 10-11. Et gloria Dei de gloria Christi nam eadem Christus venit in gloria Patris. Mat 16. 27. Cap. 25. 31 sic vidit et Daniel in visione Cap. 7. 13. sic et Jacobus Apoc. 20. 11. 12. Sic vidit eadem Abraham diem Christi visum, quæ repræsentat judicium illud universale. sic vidit Abraham diem Christi Joh. 8. 56. sic Oseas credituum gloriam Rom. 9. 23. 24. 25. sic itaq; vidit Esaias gloriam Christi. Ergo

e Xpis modum quomodo manifestanda sit non Xpistus, prout e de
Balaam dr: Num. 24. 17. Hinc sic argumentamur: Cujus mattas
at gr gloria Xpi a est is non simpe existit. Atqui Chri gloria Xpi a est. Ps
ut enim passiones Chri futurae erant, ita e gloria, quia gloria Chri conse-
cuta est passiones Luc. 24. 26. Jam Esaiae quod gloria Chri apparuit Xpis
Etiam in illa gloria vidit Chri gloriam futuram, ita docet Chrysostomus,
Theophilactus, Euthymius, e Abbacuc, in Apoc. 4. 2. 3.
Non negligi debet quod in quibusdam antiquis exemplaribus non habeat
gloriam ejus, sed gloriam Dei, ut etiam in Graeco N. Testamento Tigurini
Ao 1550. per Christophorum Froschoverum. sic e in magnis Bibliis Ro:
berti Stephani in margine annotatum est, etiam vetus Coptica e Co-
dex Cicestrensis apud Millium habet gloriam Dei

1 Pet. 1. 11. Scrutantes in quod vel quale tempus significaret
in eis Spiritus Christi, praenuncians eas quae in Christo sunt pas-
siones e posteriores glorias. Hinc; fuit Spus Chri in Prophetis. e
Chs exstitit ante Mariam Virginem.
Ro. Ille Spus Chri qui dr fuisse in Prophetis non potuit nunc Chm dr. ex-
stitisse, Spus enim Chri scit aliquid ad Chm vel ejus statum pertinens;
Vel: ille Spus dr hic Chri qui omnibus fuit Spus Chri, ut explicat Apostolus qd
scit ejus passiones e gloriam nec Spus Sanctus caret. e dr ille Spus Chri
quia significavit quas haberet passiones e glorias. Hinc Apostolus ani-
mat fideles in passionibus exemplo Chri e argumento, quia passiones Chri
a Prophetis erant praedictae, non hic solum sed e gloriae eas consecutae, e hic
Spus non potuit nunc Chm exstitisse; ut dr 2 Ptr. 1. de Christo, salutis re-
gni, non quod existentis ipsius persona, sed quod ille de eo dixit de salute, ve-
ritate e regno, sic etiam dr Spus veritatis e erroris, 1 Joh. 4. 6. non quod
persona illius existeret, sed quod Spus veritatis hujus vera, Spus veri
erroris erroris, sic 4 Reg. 2. 15. dr quod Spus Eliae requievit

Spes

super Elisæum, an ergo Elias ingressus est Elisæum? sic dicam Johannes Bp̃ta dr Spm Eliæ habuisse Luc. 1. 17. non quod tunc cum illum Spm habuit Elias exhibuerit, sed quod tum Johannes Eliæ, tum Elias Christo dicta sunt operati, sic dicam, fideles dicuntur habere Spm Chr̃i Rom. 8. 9. quia spiritu Chr̃o operante in bonis operibus. sic dr Spūs Chr̃i manere in cordibus fidelium, Gal. 4. 6. non quod Chr̃o personaliter ut nobis habitet, sic 1 Joh. 4. 3. in Græco. habet Spūs Antichristi, non quod Antichristus personaliter existat, sed quod ille Spūs similia doceat ut Spūs Antichristi. Hinc, inde illius Spūs est in textu dicimo qui passus est & passiones ejus gloriæ est Chr̃us eundo, dicimus Jesus ex Maria natus pestus est &c. & de illius Spūs est in textu dicimo. 2. De illo est dictum cujus gloria dedicata est a Prophetis. dicimus Chr̃i gloria dedicata est. & tempore Prophetarum non dum habuit illam gloriam. dicimus actum illud non exhibuit.

Jud. v. 5. Commonere autem vos volo scientes semel omnia quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans, secundo eos qui non crediderunt perdidit. Hinc; Si Chr̃us populum Israël eduxit ex Ægypto exhibit ante natiuitatem ex Maria. dicimus Jesus eduxit &c. R. Negatur Minor, in textu enim nihil est nominis Jesu, dicimus ex textu Obves. sed humanam vel humanam naturam, & divina natura non dr Jesus, Chr̃us vero juxta ipsos eduxit populum ex Ægypto secundum divinam naturam, deinde humanam cum mundum exhibit. & hinc non intelligendum quod Jesus eduxit populum ex Ægypto, nisi quis per Jesum intelligat ipsum Josue qui hinc temporis fuit successor Moysis, qui Jesus Actor 7. 45. Heb. 4. 8.

Cum Vulgata lectio despecta dici potest alia interpretatio, nam Græca exemplaria non habent Jesus, sed Dominus, etiam Syrus Interpr. & Clemens Alexandrinus hoc loco habet; quoniam Dñus Deus populum de terra Ægypti salvavit, &c. Quod vero hoc Dñus substituta dicitur vice Jesus suspicari promtus esse facilem ex Complutensi libro Græcorum, quod ibi κύριος per compendium scribitur

bant scribere per ℞S, & existimat Irenæus quod loco ℞. Scriptum fuit I. & S. hic 15.

Objicit hic; Atqui & nomen Jesus scat Dnum, nam dain Jesus in N. Test. sæpe dr Dnus, imo & hic 24. R. Non negamus Chm & hic & alibi sæpe vocari Dnum in rebus ad N. Foedus spectantibus, sed Chs in illis rebus Jnde N. Fred. antecessorum non vocat Dnus, in illis enim rebus nomen Dei tribuit Patri, in nobis vero Fœdere sæpe nomen Dei tribuit Chro tanqa distincto a Patre. 1 Cor. 8. 6. Psal. 13 quia cum Deus scat Dominum Act. 2. 36. & ipsum dedit caput Ecclæ. Eph. 1. 22. Cum autem eductio populi ex Ægypto ante cecinit N. Fred. & hic Jesus ostenus fuerat pr Dnus non Chm sed Patrem scabit.

Ais: Imo hic Jesus dr solus dominator & haes? R. Negat, hic non dicit Chs solus dominator, ille enim titulus soli Patri tribuit. Luc. 2. 29. Act. 4. 24. conf. 1 Pet. 2. 1. Mat. 24. 33. 1 Tim 6. 15. unde Pater dr solus Deus Joh. 17. 3. Et si hic pr dominatorem Chm intelligeret cui hæc addunt, & Dnum nrm Jesum Chm, dicit solus dominator Deus est. 2. hic adduntur cum conjunctione &.

Ais: Jn hoc loco Chs dr solus dominator, quia in Fœdere istis titulis, & solum Dominatorem & Dnum nostrum Jesum Chm, tantum unus articulus effingit? R. Non est inusitatum ut variis diversis pr quas diverse pr tonde intelligunt ~~unus articulus~~ eadem aliquo modo conjungere, unus articulus effingat, conf. Mat. 3. 7. Cap. 10. 1. C. 6. 11. 12. Cap. 24. 12. Cap. 27. 56. Mar. 11. 15. Luc. 19. 45. Eph. 2. 20. C. 3. C. 5. 5. 1 Tim. 5. 21. C. 6. 3. 2 Pet. 1. 2. Heb. 9. 19. Hinc ita concludimus. Deus Abrahami, Isaaci, Jacobi eduxit populum ex Ægypto, Filius vero non dr Deus Abrahæ. & nam distinguitur ab illo. Act. 3. 13. & alius est Deus Abrahæ & alius Ejus Filius.

Quod vero attinet ultimam objectionis supra positæ partem; quod Dnus Chs sæpius sub V. F. apparuit & & ante Mariam exstit. Negando ante cedus, nunqm n. Filius sub V. F. apparuit si enim apparuisset Deus per Filium bonus fuisset, atqui non bonus est per Filium, nam per Filium sub ℞. Fœdere bonus est. Heb. 1. 1. 2. In V. Fœd. F.

sunt 4

tum per Prophetas tum per Angelos loquens est, unde lex per Angelos data est Act. 7. 30. 38. Gal. 3. 19. ut valeret donec veniret Semen. qui scil. 1. quod Chs non dum exstitit sed ventureus erat, 2. quod lex valeat usq; ad tum Chs veniet. Deinde: Esti Chs dicatur Angelus Foederis Mal. 3. 1. 2. i: nam dicetur alignis: Chs dr Angelus Foederis, & cum p Angelos appariti eius per Chm appariuit.) sed Mori e non Ver. Fred. dr Angelus & de tali Angelo Foederis est ibi sermo qui dilectus ventureus erat, non qui ab aterno vel ante Malachiam exstitit, & cuius Praecursor fuit Johannes Baptista, & Chs non est inde istos Angelos per quos olim Deus loquens est, tanto enim Epistola vor Illis factus est quanto differentius nomen p illis hereditavit. Heb. 1. 4. Nullum enim Angelorum dixit Deus: Filius meus es tu & v. 5. Denique Auctor Epist. ad Heb. coffert N. Foedus Veteri quod lex per Angelos, Evangelium vero per Chm dictum. Atqui si lex data per Chm non posset Evangelium per hoc efficere legi quod per Chm dictum fit, quod tamen fit Heb. 2. 2. unde Joh. 1. 17. gratia & veritas dr per Chm data ee. In N. F. itaq; Deus illustrius manifestavit suam gratiam quae in Verbi, nam hic per angelos se manifestavit, qui scil aspectu terribiles erant. Judic. 13. Dan. 8. 17. 18. per illos Deus judicia exercuit, at hic N. Fred. per hominem J. Chm & quidem talem qui non erubescit nos Fratres vocare Heb. 2. 11. per illum qui per omnia tentatus est & jam potest compati infirmitatibus nostris Heb. 4. 15. Hic ergo est per quem Deus judicium est per actionem, hunc enim constituit Judicem vivor & mortuor & dr hic Mediator melioris Testamenti Heb. 8. 6 Cap. 9. Jam si Deus per Angelos sub V. F. operans est, judicia exercuit, ventus est quae attribuunt Chō, an plurea quia ipsis Angelis interdum tales tituli competunt, qui Christi ee Dei quia eum Deum repraesentant. Sane isti tituli competunt angelis, quia Deum tanquam spectatum in imagine ostendunt, unde etiam Exod. 23. 20. Dr quod nomen ejus sit in eum illo Angelo. Jam esti hic Chs inter illos Angelos distinguitur ab illo

ab illo cujus est Angelus, qui regebat populum, quae Dei verba ut sua pronunc communiter interpretes fu fuerit Spūs, sed homo, & cles, non tamen adhuc non quod ipse Deus esset Mons Seir. Vatablus. quod ille dicatur angelus sic Propheta dicuntur Deus sic Deut. 2 homines Angel. Dei di di, sed tales qui simu ut Num. 20. 16. Gen. 31. 13. Ego su Deus vii. dr Angelu gelum nec creatum ve

Verum nos dic tamen nec creatum de vel est offic vel na invisibiles, absurdum sti Spūs à Deo sunt ee nec creatos. Si n cere nec creatum; na mi potest, hic nisi non potest, nec re mationem, nec ali creator est Deus nec non hunc per se

ab illo cujus est Angelus, sed tamen hic non Chs̄ verum angelus intelligitur qui regebat populum, quod Deus faciebat per ipsum. Sæpe etiam Prophetæ Dei verba ut sua pronunciant addito nō hoc: dicit dns̄, Judic. 2. 1. et put com mmd Interpretes sunt Hebræi non Christiani observant quod dicō sciendum est spūs, sed homo, et juxta opinionem Hebræor Phinees sit Sacerdos, non tamen addit: et dicit dns̄, sed tantum dicit: Eduxi vos de Aegypto non quod ipse eduxisset, sed quod id Deus fecit. ita statuunt de hoc, Munsterus, Vatablus, Clarius Drusius, Grotius. Hoc mi andum quod ille dicat angelus dns̄, angelus n. significat nuncium, legatum, sic Prophetæ dicuntur angeli Aggæi 1. 13. sic Sacerdotes Malac. 2. 7. dicuntur etiam Prophetæ qui missi erant ad immediatum populum 2 Par. 36. 16. sic 2 pet. 2 cap. 3. Episcopi Ecclesiarum dicuntur angeli. Quando tamen homines Angeli Dei dicuntur non quales quales homines sunt intelligendi, sed tales qui singulariter ad aliquod opus patrandum assumpti sunt Num. 20. 16. Mittes nr Angelum.

Gen. 31. 13. Ego sum Deus Beth-el, ubi unxisti lapidem & ibi Deus vult nr Angelus Dei, et hic volunt pr Angelum Dei intelligi Angelum increatum vel Filium Dei.

Verum nos dicimus contradictionem ee in adjecto Angelum dicere tamen increatum dicere, et ipso enim quia Angelus est, nomen illud vel est officii vel nre. Si est nomen nre ut significet spūs quos dam invisibiles, absurdum est dicere tales spūs ee increatos, omnes enim isti spūs a Deo sunt creati, negs Adversarii dicunt angelos istos communes ee increatos. Si nomen Angeli est nomen officii, ego nil repugnat dicere increatum, nam nomen illud officii quod nunc angeli exprimi potest, significat nuncium, legatum. At ens increatum omnino non potest, increatus enim est creator omnium creaturarum rationalium, irrationalium et plusq destituta, ens vero est omnium creator est ens independens, ens vero independens a nullo mittitur, non enim est se superior. Si nomen angeli sit nomen officii

est

scer, repugnat dicere Angelum increatum. Cui textui nimis Angeli eo minus significat Angelum increatum, quia ille unus Angelus dicitur esse Dei, tribus tribus ejus perfectissimis, extra reis perfectas prestet, minime non dantur, & si est Angelus Dei non est illud ejus perfectissimum quod nomine Dei designatur. Hinc jam tantum abest ut 11. ℣ contrarium sit, imo pro nobis sed intelligendum ℣. 13. ut exinde appareat istum Angelum Dei esse qui ℣. 13. loquitur. Dicit hic Angelus: Ego sum Deus Bethel, &c. a pietatem Dei repræsentabat, & Dei nomine fruitur locutus. Simile hic vocatus Gen. 28. 12. ubi non tantum Angeli sed ipse Angelus mentio plenus vero Angeli increati non dantur. Cropius hic nomine Jehovæ vel Dni intelligit Angelum qui Dei personam referebat, rationem addens, quia Deum nemo vidit unquam Joh. 1. 18. Sed Dnum Scriptor in textu, sed Angelum, Deum ipsum repræsentantem, hic explicant tum veterum Lyranus, Emmanuel-Sáa Jesuita, Calvinus, Zuinglius, Musculus.

Gen. 32. 30. Vocavit ℌ Jacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Dnum facie ad faciem & salva facta est anima mea. Dicunt hæc tunc factum cum Jacob colluctatus est cum Angelo, Jacob autem dicit quod vidit Dnum. Sed ille Angelus fuit increatus vel Filius Dei?

R. Non fuit ille Angelus increatus, quia ℣ 24. dr vir. At S. Deus nunquam in Sacra dr vir, Angelus vero dictus est, quia sub specie humana apparuit. Deinde hic vir lucta est cum Jacobo ℣ 24. 25. 26. ita ut Jacobum superare non posset. At Deo decuerat ut ita luctari cum homine, & quod dicat hominem superare non potuit. Ergo fuit ut hic non Angelus increatus, sed talis intelligatur, qui à Deo fuit expeditus, Deus hunc dat veteri F. apparuit per Angelos & judicia sua per ipsos magna ministros exercuit. Hic locus explicatur Ose. 12. 3. 4. cum dicit ℣. Vidi Dnum & id est Angelum in corpore assumpto, qui Deum repræsentavit. Hic explicant hunc locum Dionysius Carthusianus, Nicolaus de Lyra, Franciscus Vatablus, Emmanuel-Sáa, Petrus Martyr. Musculus. Quam lectionem omnes fere Hebræi, Græci & Latini Interpretes legisse testatur Sixtus Senensis Bibliothecæ suæ lib. 5. annotat. 3

Gen. 48.

Gen. 48. 16. Angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris istis &c invocet super eos nomen meum &c. Hic Angelus increatus est rationem hominum. & hic Angelus increatus intelligit. R. Intelligit hic singularis aliquis Angelus, cujus cura Jacob erat commissa, quia Deus Angelos suos mittit ad custodiendum nos, & introducendum ad loca nobis ꝓd. Gen. 24. 7. 40. C. 32. 12. 4 Reg. 6. 17. Cap. 19. 35. Psal. 9. 11. Eccl. 5. 5. sic sentiunt de hoc loco Mercerus, Menochius, Muscul

Objicis: Hic Angelus Deo statim subjungit, & eram quia aequalis sit Deo sit increatus? R. Quia conjungit eum Deo non sequitur deos esse aequales, nam frequenter etiam dicuntur credidisse Deo & Mosi Exod. 14. 31. nec tamen hoc ipso quia conjungit eum Deo aequat Deo. Vid. similes conjunctiones 1 Reg. 12. 18. & Par. 20. 20. Et si hic Angelus benedixit ut Deus solet benedicere, hic dubio ex voluntate & gratia Dei quam ipse Angelo indulserat, benedixit.

Exod. 3. 6. 7. Ego sum Deus patris tui, Deus Abrah. Deus Isaach, & Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem suam non enim audebat aspicere contra Deum. Et ait Dñus: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto &c Et hunc locum volunt intelligi de Filio vel Angelo increato?

Verum qui hic loquens est non alius est quam Angelus creatus, quod aperte explicatur Act. 7, 30. 38. Et hic Exod 3. 2. sed Apparuit ei Dñus & in Hebraeo vero sed: apparuit ei Angelus Dñi. ut hoc inter praeter Augustinus: Apparuit Angelus Dñi. i. ille Angelus in quo Deus erat. & ille Angelus de quo jam locutus est, naturâ suâ Dei, officio minister, ac nuncius, dignitate tamen sua Angelus repraesentativè dictus est Dñus, quia personam Dei repraesentavit. Hic interpretantur hunc locum: Lyranus, Dionysius Carthusianus, Menochius, Johannes Benedictus, Johannes Alexandrinus, Albinus Abbas in libro De Sanct. Trinit. ad Carolum Magnum. lib. 2. cap. 12.

Exod. 23. 20. 21. 22. Ecce ego mittam Angelum meum qui praecedat te, & custodiat in via, & introducat in locum quem parabam

Hic Angelus non est increatus vel Summus, quia missus est a

Deo

Deo summo, hic Angelus verba Dei proposuit observanda, v. 22. introduxit populum in locum quem is parabat qui ipsum misit, hic Angelus talis est cui auctoritatem Deus dedit. Quibus dedit hunc Angelo auctoritatem Summo vero Deo quis auctoritatem et summum nomen dare potest? Hic Angelus talis fuit cujus verba si audivit populus, Deus per promisit se inimicum futurum inimicis populi: fuit itaque hic Angelus non micreatus sed aliquis è mis Angelis. Vult ergo Deus hic quod hic Angelus præ se ageret ibit Israelitis, mandata sua exequetur, non ut propria i. propriæ ipsi Angeli: sed ut decreta Dei, et Deus de nomen suum præsse in illo cui singulariter ad est, ut in Tabernaculo. Deut. 12. 5. 11. 21. 3. Reg. 8. 16. Christe Angelo Deus singulariter adfuit, et de nomen Dei fuisse in ipso, quia mandata Dei nomine proposuit, Dei nomine locutus est. Hinc nomine Dei legi idque quod missum ed à Deo, et mandata Dei exegit.

Secundo expediendum qd Chs non fuerit incarnatus.

Adres. pro incarnationem intelligunt quod Filius Dei vel secunda Trinitatis persona corde descendit in uterum Mariæ Virginis et ibi factus est. Ac incarnationem incarnationis S. Scriptura ignorare est, sed hoc sensu etiam Christ ed inconsultus, præmisset forte alia phrasis inclini nempe in humanam, qui etiam ageret ecce inconsultus, et potuisset præcipitas S. Scriptæ ignotis abstinere. Interim est phrases S. Scriptæ sunt ignotæ non multum disputamus, si modo res per eas significata in S. Scriptura extet, cum vero nomine incarnationis signata in Scriptura S. non extet, rejicimus illum terminum. Quod autem substantiam attinet incarnationem negamus, et cum affirmantibus sit probandi id non nobis probamus cum etiam ipsi contendimus Christ ed hominem ex Maria natum satis id probavimus.

Dicimus tamen 1. Quod si illa substantia vera ecce secundum personam Trinitatis esse incarnatam, Christi n. persona quæ descendit in uterum Mariæ Virginis non fuit separata ab essentia. Et si secunda persona descendit in uterum Mariæ Virg. etiam essentia, si essentia ergo et tres personæ, essentia n. à personis separari non potest. Incarnata ergo una personam assumpsit etiam aliæ incarnati, hinc est quod quidam

Christi hoc ipso tuti sunt dic
Christi nisi natus esset duas na
humana divina persona facta
Et Christi homo factus est etiam
divina, persona est amissa lata
duas hic personas, et hic duas
Christi mam habet personam.
emularint, nam secundum
mam humanam homo
gnatum vero homo, de ed ho
et Deus homo est. Deinde: I
tionis est secunda persona
o contrario dicunt in evolu
ves. dicunt Christum ipsum
mani gris et tis officium
nedum totam personam
ra quæ Christ exclusit qua
pheta, Sacerdos, Rex, uni
Deus non potuit exercere, D
potuit, Regium quidem no
um munus tales est quod
Loca quæ pro incarnatio
Joh. 1. 14. C. 3. 13. 1 Tim. 3. 1

Bar. 3. 36. 37. 38. Ac
verbis hunc Post hæc in
Hinc; Deus Hic autem
Hoc autem factum est
R Liber Baruchi Heb
numerat, sed Græci, qui
ΕΥΕΣ ΟΦΤΕ, Καὶ ΕΥ
ea potius in libris Visae

contrarii hæc ipsa sunt dicere totam Trinitatem esse incarnatam. 2. Si Christus incarnatus esset duas haberet personas Divinam et humanam, dicunt enim quod una persona facta est homo. At quia homo non est una persona, Etsi Christus homo factus est etiam humanam personam acquisivit. Sed neque Divina persona est annihilata. Cum ergo Christus incarnatus est negant Christum duas habere personas, et sic duos Christos quod tu Videntes negant humanam Christi manum habere personam. 3. Si Christus est incarnatus contraria de ipso enuntiabuntur, nam secundum Divinam personam Deus summus Deus, secundum humanam humanam homo. Deus est homo, quia gratuitus Deus est S. Deus Deo, gratuitus vero homo, Deo homo, et sic de Christo dicetur quod homo Deus est, et Deus homo est. Deinde: Si Deus Christus diceretur Creator et creatura, Creator gratuitus est secunda persona Divinitatis, creatura gratuitus est homo, et sic duo contraria dicuntur in eodem Christo. 4. Si nullus est finis incarnationis, Adam vas. dicunt Christum propterea ad incarnandum ut satisfaceret pro peccato hominis quia et officium Mediatorium præstaret, sed propterea non sit necessum eadem personam Trinitatis incarnari, omnia enim illa munera quæ Christus exercuit qua homo exercere potuit, homo n. potuit fieri Propheta, Sacerdos, Rex, imo invictissimus et divinus, quod hæc nemo a S. Deus non potuit exercere, Deus n. Summus Propheta, Sacerdos fieri non potuit, Regnum quidem mundi Deus exercere potest, sed Christus Regnum mundi tales est quod per passiones acquisivit, quod S. Deo non fuit. Loca quæ pro incarnatione adduci solent sunt sequentia; Bar. 3. 37. 38. Joh. 1. 14. C. 3. 13. 1 Tim 3. 16. Heb. 2. 14. 16. C. 10. 5. 1 Joh. 4. 2. 3.

Bar. 3. 36. 37. 38. Hic est Deus noster et non æstimabitur alius adversus eum. Post hæc in terris visus est et cum hominibus conversatus est. Hinc; Deus Christus quidem non est alius in terris visus est et cum hominibus conversatus est. Hoc autem factum est per incarnationem Christi. Ergo Christus incarnatus est. R. Liber Baruchi Hebraice non extat quapropter etiam Apocryphis annumeratur, sed Græce, quæ verba ita sonant in Græco: ΜΕΤΑ ΤΟΥΤΟ ΕΠΙ ΓΗΣ ΩΦΘΗ, ΚΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΤΑΙ, id est: Ea postea in terris visa est et cum hominibus conversata, prout etiam

Item

Tremellius & Junius transferunt: Ac proinde hic non est sermo de Messia, sed de sapientia & lege Dei, de qua Salomon Prov. 8. nam tum in præcedentibus tum in sequentibus cap. de hac sapientia & lege Dei est sermo, quod etiam Johannes Pappus in hunc locum annotat dicens: Quæ sequuntur & sequuntur de Messia nihil habet. Etiam Varablus, Badvellus de sapientia Dei interpretantur. Cæterum de quo Deo hic mentio est Qui illum non est alius, de Qui Deum nic arnatum est alius nempe Pater & Sanctus, Pater n. Dei incarnati summus Deus est, nisi quis dicat etiam Patrem & Sanctum in Christo Jesu ed & cum hominibus conversatos & incarnatos ed, sic autem non tantum secunda plectra sunt incarnata. Observa etiam de Libro Baruchi quod pro Apocryphis habeatur, Canone tum sacros Libros tum à Patribus tum à Conciliis exclusus fuit usq; An. 1439. quo tempore Concilium Florentinum inter Canonicos Libros reposuit. Verum etiam postea Driedo negant ed Cardinalem de Dogmate Ecclæ Lib. 1. cap. 4. rationibus addens, quia contra stylum Hebræa lingua septem ebdomades cap. 6. 2. pro septem annis accepit. Grotius Segulatus notat de Libro Baruchi, scilz. Hæc in Hebræo nunquam existerunt, sed ex exercitamentis Judæi Græci callentis qui finxit ea quæ Baruch potuit scribere cor nomine ac Jussu qui cum Jechonia in Babyloniam deportati fuerant ad populares suos, qui post Jechoniam deportatum Hierosolymis manserant. Ponit autem hic Scriptor Baruchum missum Hierosolymis in Babylonia 5to An. post deportatum Jechoniam. Alios aliquis qui existimant Baruchum nunquam visse in Babyloniam aute deportationem posteriorem quæ Sedechiæ regnante contigit addidit quædam ad finitum suum, quæ hinc explusa cum cæteris non cohærent. Sunt et à Christianis extraphoribus quædam addita, ut in Cap. 1. v. 2 ultima hæc plicatus, & succubuerunt eam igni. Sic Cap. 2. 16. C. 6. 1. ita etiam v. 38. existimat ab aliquo Christiano ed insertum.

Joh. 1. 14. Et verbum caro factum est, & vidimus habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre plenum grad

Hic, ut placet Adversariis, aperte habetur incarnatio Domini Christi.
sed loco bene considerato, nihil minus hic habetur qm incarnatio Christi; nam
Verbum caro factum est. & Chs humanam nram assumsit nulla consequutia,
inde nulla regula ratio permittit, nam filii non est assumere, longe aliud
est ph̃am quæ jam antea exstit carnem in se assumere, aliud eam pri-
orem carnem fieri. Nam qui aliquid fit aut desinit id esse quod prius
fuit, aut tantum aliquid ei accidit. Postrius quod sit per hanc dictionem
aliquid quæsiisset, absurdum, Deo hinc nihil adesse potest. Quod n.
Deo accederet vel perfectio, vel imperfectio est. Imperfectio non, quia in De-
um imperfectio non cadit. Si perfectio, id etiam aperte implicat, nam Deus il-
la perfectione fruitur destitutus, atqui Deo nihil perfectionis deest, & Deo
aliquid accedere non potest. Nec primus; non enim desiit Chs id fieri quod
ante fuit, nam sic in Deum mutatio caderet. Nec existimandum quod pri-
sona divina ita fuerit mutata, ut aqua in Vinum versa est á Chro D. in Cena
Galilæa, aut ut Virga Moysis in serpentem. Hic jam verbum aut 2da pri-
sona divinitatis, aut fuit aut 2dum caro fieret, aut non: Si primum: Postquam
illud verbum caro factum est, desiit ee verbum. Omnis enim substantia
quæ fit alia, desinit esse illa substantia quæ ante fuit, quod omni mo
exemplo patet. Ratio etiam probat, quia factum ee aliquid & non fa-
ctum ee sunt contradictoria. & cum aliquid fit aliud sane non manet id
quod prius erat. Si vero quis dicat non fuisse illud verbum antequ
caro factum est, sequetur illud verbum non esse Deum. Deum, cum. n. Deus
semper fuit. Et cum di quod divina persona assumsit humanam nram,
si tantum assumsit, non desiit id ee quod ante fuit. Deinde: cum du-
ar res fit unio vel conjunctio, ut hic duæ nræ dicitur & humana
conjunctio fit in uni ordine unius, non solet dici quod una res facta sit
altera. Quæ est major unio qm inter mentem & corpus, nec tamen di-
ci potest quod mens facta sit corpus, aut contra. & etsi Deus uni Xsto hi-
si humanam nram dici tamen non potest quod 2da persona Xristus
facta sit humana nra i. caro, vel homo. Ex hi Xrei, pia tu inter pre-
tationem Adversarii necessario sequitur, quod vel verbum in carnem con-
versum

conversum est, aut Verbum quodam mra facta est, quæ nec Deus nec homo sit. Quod verbum in carnem conversum fuisse non dicunt, quod vero Verbum quodam mra facta sit id videntur dicere cum Chm Deum et hominem θεάνθρωπον dicunt. Sed sanè si res ita se habet; quicquid est vel est Creator, vel creatura, cum vero θεάνθρωπος nec Creator nec creatura, sed et Creator et Creatura sit, non video ad quem scopum res pertineat.

Dices: Verbum caro factum est non conversione divinæ mræ in humanam, nam divina mra non magis potest filii humana, quam humana divina, sed in habitatione Dei ineffabili qua Jesu humanitas facta est humanitas Verbi singulari modo?

R. Ista ineffabilis inhabitatio nec debet nec potest, quia est ineffabilis, dici, et quæ sunt ineffabilia mysteria in illis ultra fidem non debemus sapere, contenti phrasibus Scripturæ. Insuper textus nec facit mentionem ineffabilis hujus Dei in humanitate inhabitationis.

Ais: Imo Dr in textu; et habitavit in nobis.

R. Recte, Dr quod in nobis habitavit, non in carne; Atqui Chs motu omnium mentem sibi non assumsit, sed unam, et unus homo factus est in textu vero Dr, quod in nobis habitavit. Et hinc nihil sequitur. Deinde: In Græco habetur ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν habitavit, quod non tam simplicibus aliquam habitationem, quam instabilem aliquam inhabitationem sonat, quæ deducit à voce Tabernaculi, cujus nota est instabilis, ut quemadmodum Tabernaculum est instabile, ita et Chs habitavit inter nos ambulando decendo hinc et ibi, et quidem habitavit inter nos sicut Apls, ita ut non tam habitasse in aliquo loco quam commorasse dici possit; et hinc propterea infert Apls ut immoretur vera esse quæ ipse Johannes scribebat, ac si diceret, postquam vera scribebat et prout res se habet, quia inter nos habitavit.

Hæc de Verbo filio; sed an caro hic significat hominem? Concedimus quidem interdum vocem carnis significare hominem ut: Matt. 19. 5. C. 24. 22. Act. 11. 17. Rom. 3. 20. 1 Cor. 1. 29. sed quod simpliciter hominem, sed negamus. Hic verò in textu dicimus quod nec potest hominem significare, quia secunda persona Divinitatis non univit sibi hominem, sed tantum corpus humanum

humanum, negant enim in Chō fuisse aliquam mentem humanam vel
creatam, quos enim verum, dicunt occupasse 2dam personam divinitatis,
si enim habuisset mentem humanam etiam personam, quod tamen negant,
propterea quia secunda persona dicis tantum corpus assumsit non mentem
humanam. Certe si Chūs hominem sibi univisset ille homo habuisset perso-
nam, homo n. habet personam, divina autem Natura habuit, et sic duæ essent
in Chō personæ, quia duo sunt suppositæ, si duo suppositæ, duo individua, si
duo individua. Et duo subjecta vel duo Chī. Si vero Chūs humanam sit
volunt. / personam non habuit, et non hominem sibi univit, homo non est fa-
ctus, sed tantum humanum corpus. Deinde: si tantum divinam personam ha-
bet, forte nec fuit hum. Deus, quia hum. Deus non est mortuus, Chūs autem
mortuus est, Summus Deus proprietates humanas non het, Chūs habuit, qui
autem humana het attributa oportet ut homo sit, si homo etiam personam
humanam here necesse est. Cum itaq; ex hypothesi advers. non negent
Chum D. hominem sibi univisse, verbum carnis, in textu hūm scare ō pt.

Commodior hujus loci interpretatio hæc est: Verbum caro fuit. Illud
enim quod hic per factum est transfertur, in græco here ἐγένετο, quod
verbum quidem non negamus veri posse et scare posse etiam factum est,
sed id etiam apud sacra hujus generis scriptores constat, quod ἐγένετο sæpe etiam
fuit, ut hoc cap. 1. 6. 30. sic Mat. 1. 4. Luc. 1. 5. c. 24. 19. Act. 9. 19. 2 Cor. 1.
18. 19. Heb. 22. 2 Pet. 2. 1. Mat. 11. 26. Joh. 8. 33. 8. cap. 20. 27. Act. 7. 38. c. 13. 5.
2 Pet. 1. 20. Joh. 6. 29. Rom. 11. 34. c. 15. 8. 1 Cor. 11. 3. 2 Cor. 10. 19. 2 Tim. 1. 17. c. 3. 9.
Hic verō in textu dicimus quod ἐγένετο necessario debet scare fuit, ita
ut veri debeat: Verbum caro fuit. etiam Syriaca versio sic transtulit.
Multa in antecedentibus dicuntur de Chō, quæ eidem 2dam divinam nam ō
competunt, si ergo illa Chō attribuuntur, talia ipsius humanitati attribue-
re, quæ contigerunt ipsi antequam esset incarnatus, talia enim narrant antea ante v. 14.
de Chō quæ et supponunt illius nativitatem, et hinc in mundo esse, ad hoc
referre, quæ et supponunt Chī nativitatem, si hic v. 14. non de humana
natura, sed de alia re, agitur, non de hoc agitur hic quod verbum humanam
man

naturam assumsit, sed declarat qualis sit illud Verbum, & qualem conditionem habuit cum in mundo vixit. Hic jam vox carnis vel propriè vel impropriè accipitur. Primò pro sola caro. 2. posteriùs, licet vox carnis multa in Sacra Scr. tam in qualificatio sine vno est contrahitur, id est quod caro vel hominem vel infirmitatem sonat. 3. quis vult aliquem sit contra nos, præcipuè concedimus hunc sensum; Et Verbum homo fuit, maximè si verum sit id quod communiter referunt ut Johannes tunc Evangelium contra eos scripsit, qui negarunt Christum vel Verbum habuisse Carnem, quales fuit Cerinthus, qui dixit Christum ex tantum Spm & non habuisse Carnem, non mirum itaq; si contra illos scripsit quod dicat illud Verbum de quo loquutus est, non tantum Spm, sed fuisse hominem. At commodior est Vrsi caro acceptio non pro substantia sed pro infirmitate, ut sensus sit: Verbum illud de quo nunc loquutus pro vili abjecto, contemptoq; homine est habitum inter homines, sic accipitur vox carnis. Ga. 31. 3. Jer. 17. 5. Psal. 77. 39. C. 55. 5. Mat. 16. 17. Gal. 1. 16. 1 Pet. 1. 24. Hæc explicatio convenit cum antecedentibus quæ Adversarios dogma destruunt, & cum consequentibus, dicit enim Johannes vidimus gloriam ejus &c. Quo ipso innuit Joh. quod etiam in illo statu humili & abjecto gloriæ suæ indicia per miracula ediderit, sic Mat. 17. 2 in monte transfiguratus est, circa mortem hostes pepulit, ut morte tetra mota est, petræ scissæ sunt, ita ut hostes etiam ejus dixerit: Hic homo verè Filius Dei erat. Deinde gloriosè resurrexit, in Cœlum ascendit & Spm effudit. Deinde: Dicit; Verbum caro fuit, non quod modo sit infirmus, sed quod fuit antè, nunc enim factus est in Spm vivificantem. 1 Cor. 15. 45. Deinde. Nostra interpretatio melior est Adversariis interpretatione, quæ tota quanta est contorta, sic n. dicunt: Verbum ÷ secunda persona Trinitatis, unde constat, Christus n. quoad Mediatorium officium & Verbum, non quatenus est 2da persona divinitatis, Atqui Mediator non quatenus est 2da persona, sed fuit quatenus homo. Ergo non patet quod secunda persona Verbum dicatur, sed potius dicitur quoad humanam nam. Deinde: Caro non sæpe simpliciter humanam nam, & propriè non significat humanam nam. 3. Ergo ÷ factum est, non sequitur

scat assumsit, hi itaq; Adversarior interpretatio aliena est ab ipso textu.
Quidam enim hi statuunt: Verbum caro f. tantu scabit incarnatione, & tum enim Adam factus in animam Vi-
ventem, non tantu secundi illius incarnatio; non quod ante extiterat, sed
quod tunc factus est, ita ut enim hic transferat: Verbum cum factum est
infirmus homo factus est.

Esto sic transferat, ō

Joh. 3. 13. Et nemo ascendit in coelum nisi qui descendit de coe-
lo, filius hominis qui est in Coelo.
De hoc loco Castellio ita statuit: Tota haec Nicodemi & Jesu colloquutio
obscura & abrupta est. Nos autem dicimus: Verba hoc aut propriè aut
impropriè sunt intelligenda & accipienda. Si propriè, nec Arianis, nec
hodiernis Adversariis favebit. Non Arianis, quia his enim affirmat Chri-
stus descendisse, explicare tamen non possunt, quando & quomodo ascē-
dent in coelum, aut quando enim deinde ascendit ut nunc sit in coe-
lo, Corpus enim Christi simul in Coelo & in terra ed non potest. Nec
Adversariis; Tria enim sunt in hoc loco, 1. Et nemo ascendit in coelum.
2. Nisi qui descendit. 3. qui est in coelo. De his pluribus partes, & de duobus qui-
dem, Quod Christus aut secundum humanam, aut divinam, aut secundum
utrasq; suas ascendit in coelum? Secundum humanam suam non, ea n.
nondum ascenderat in coelum, sed post mortem ascendit, dicit enim: Ascen-
do ad Patrem meum. Nec secundum divinam suam, illa enim non debuit
ascendere, quia ibi fuit. Nec secundum utrasq; nam antequam humana
sua divinae non fuit unita eousq; debuit utrasq; suas ascendere non po-
tuit, sibi, & prius debuit descendere de coelo, quam ascendit, in textu ve-
ro prius dicitur descendisse quam ascendisse. De 2do quidem: Christus aut
secundum humanam aut secundum divinam suam, aut secundum utrasq; suas
descendit de coelo? Secundum humanam non descendit, ea enim nec fu-
erat in coelis, humana n. Christi sua non coelo delapsa est, sed in utero
Mariae est formata. Nec secundum divinam; divinitas enim ejus ubiq; est,
& Deus proprie descendere non potest, hoc n. est quod quaerebatur, ut de proprie
aut improprie accipiendus est hic locus, & secundum divinam suam non de-
scendit

scendit, si autem nec secundum humanam, nec 2dum divinam mām de-
scendit, sequitur ergo neqꝫ secundum utrasqꝫ mās descendit.
3. Dicit Filius hominis ee in coelo. Sed aut secundum humanam aut se-
cundum divinam, aut secundum utrasqꝫ mās fuit in coelo? Secundum
humanam mām ꝓbatur ee in coelo, corpus enim Chī non fuit ubiqꝫ, nec
verō cum Chūs hæc dixit fuit in terra, si enim Chī corpus ubiqꝫ fuisset ne
ꝓbuisset occidi, si enim hīc eo ipso fuisset occisus, non abiit. Sed 2dum huma-
nam mām nec non fuit in coelo. Nec 2dum divinam mām, hic n. Filius
hominis dr fuisse in coelis. At 2da ꝓbatio dictis non hominis, sed Dei Filius
dr, cum itaqꝫ dr Filius hominis de humanitate potius est intelligendum
quam de divinitate. Sed neqꝫ quoad utrasqꝫ mātem unio ordine potest di-
ci fuisse in coelis, hic enim dicendum est humanam mām ubiqꝫ ee ubi ē
divina, ut enim admodum dictum mā est ubiqꝫ ōpleus, infinita, ita etiam hu-
mana sit ubiqꝫ ōpleus, infinita, et hic dici esset in Chō mām infinitā, aut
si hoc displiceat dicendum est quod humana Chī mā in illis quibus fuit
unita divinā, sed non in coelis, sed et hoc absurdum, quia divina mā ubiqꝫ est,
et hic locus proprie accipi non potest, nihilqꝫ ipsis faciet.

Dicis: Fuit Chūs quoad corpus in terra, sed quoad divinam mām fuit in coelis.

R. Atqui quoad divinam mātem non tantum in coelo sed ubiqꝫ etiam fuit. si
divina mā in coelo fuit, ergo in terra non fuit unita humanæ mæ. Deinde
utrumqꝫ de Filio hominis dicit, quod in coelo fuerit. Cum ꝓ Filium ho-
minis non intelligat 2da persona dicis, non valet exceptio. Deinqꝫ:
Is dr in coelo fuisse, qui prius ascendit. At divina natura numqm ascendit
in coelum quia semper ibi fuit, neqꝫ descendit coelo, cæterū ibi non mu-
tasset; et in terra is fuit qui descendit de coelo, ita tamen ut fuerit etiam
in coelo, quod tamen de humana mā ex hyp. ot dictis dici non potest. Sed
non est putandum quod humana mā prius se unisset divinæ mæ, tunc de-
ascendisse in coelum ita cum divina mā descendisset. Ex quibus patet quod
quomodocunqꝫ intelligatur hunc locum, si proprie accipiatur nihil ipsis faciet.

Nos verō dicimus quod si proprie hunc locum velimus accipere nihil no-
bis of-

bis officiet, hunc enim sensum
ut nemo novit res coe-
descendit et nunc est in
lestior fuit Moyse, qui
tanto magis ego admitti
aperiat ora semper, sup
dicam Paulus Dei in coelum
Paulus fuerit in coelis ut
25. 38. c. 12. 49. 50.

Objicit contra hunc
le, qui descendit de co
Ro Id optime potest tran
Græci, qui est, in Græco
in Latino existens pa
Græco sermone verbi et
verbum tum Latinum
et Græcum significare
præterita, hoc etiam conve
6. hunc locum explica

Jam vero si hic
accipiatur, ascender
prout Prov. 30. 4. dr: Q
ascendit in coelum ac
revelasset, hunc pa
6. res notas dicunt
hunc ad eas cognosc
ad Moysen, qui as
sic interpretantur hu
tabulas. Coelo Deu
ad homines missus e
nes excedat et a

bis offi̅cet, tunc enim falsus Verbor erit: quod tanta sit majestas Chri̅ D. ut nemo noverit res celestes nisi Filius, qui in coelos assumptus est, et descendit et nunc est in coelo. Chri̅s tanquam Filius Dei potentior et excellentior fuit Moyse, qui Hebr. 3.5. fuit fidelis, Deum tamen fuit adhuc tanto magis ergo admitti potest quod Chri̅s in coelum fuerit sublatus, et apud eum semper, sufficit quod fuit apud Deum, prout et Joh. 1.1. D. prout etiam Paulus D̅r in coelum raptus 2 Cor. 12.2. De hac Chri̅ statu quod apud Patrem fuerit in coelis nitet pretantur quidam loca regulata. Joh. 3.32. C. 8.26. 28. 38. C. 12.49. 50.

Objicit contra hanc interpretationem. Quando D̅r: Filius hominis qui est in coelo descendit de coelo, quomodo est in coelo?

Ro Id optime potest transferri; Filius hominis qui erat in coelo. Aris: Dicit in Græco, qui est, in Græco enim habet participium OV: existens? R. Prout in Latino existens participium, verbum præteritum non habet, ita et in Græco sermone verbi EIMI participium præsens non est. Ac proinde cum verbum tum Latinum tum Græcum destinatæ participio præterito, illud OV existens et præteritum significare potest, et maxime cum verba ascendit et descendit sint præterita, hoc etiam convenientius est interpretari per erat, prout Johannes C. 6. 63. hunc locum explicat. Erasmus etiam per præteritum erat, transfert.

Jam vero si hic locus improprie, quo maxime colliment etiam Adversarii, accipiatur, ascendere in coelum significat cœlestia mysteria cognoscere, prout Prov. 30.4. D̅r: quis ascendit in coelum atque descendit? Id est, quis ascendit in coelum ad cognoscenda Dei arcana, et quis descendit ut nobis revelaverit, hinc sit etiam quod Moyses Deut. 30.12. et Paulus Rom. 10. 6. res notas dicant non esse in coelo, id est, non esse occultas, ut in coelum ad eas cognoscendas ascendendum sit, et videri Chri̅s D. hic alludere ad Moysen, qui ascendit ad Deum consulendi ergo et descendit iterum. Sic interpretantur hunc locum Salmero, Mariana, Maldonatus, Valentinus. Coelo vero descendisse dici potest Chri̅s, quia singulari Dei dono ad homines missus est hominibus qui concessus est, quod cum humanas vires excedat et a Deo proficiscitur id coelo descendisse D̅r, ut bapti-

ma

ma Johannis Mat. 24.25. panis celestis Joh. 6. 50. mea Hierosolyma, Apoc. 3.12. c. 21. 2. 10. populus chri. Gal. 4.26. conf. etiam hoc Jac. 1.7. c. 3.15. 17. 1 Cor. 15. 47 et 48. sic pii negant ed de mundo. Joh. 15. - et dicuntur ed ex Deo 1 Joh. 4. 5. sic communis electio: De celo venit electio; se ipsum. Et sensus est quod nemo scit celestia mysteria ppter quod Deus hominibus dedit doctores. Et chri descensio sic tribuit modo singulari ita ut multi comperat eodem modo, qui pollicitus et supplicatus alios supplicante celo dimissus sit, asciscit ri animo ut arcana celestia penetret, visi neutrisqs est q alios homines ut nostrer arcana dei. Cum ait: Filius hominis qui est in celo; eo ipso scat quod non tunc atqs ibi intervalla admissus est ad arcana introspicienda, quin potius animo mente et studio cum Patre quasi conversatus est tanquam ea cauor conscius et quidem ita conscius ut solus Filius dicat novisse Patrem. Mat. 11.27. et ita gratia dei q velatus et plenus ut dicat in sinu Patris, Joh. 1.18. sic fideles mente in celis conversari dicuntur, Phil. 3.20. uti enim Mat. 6. 21. dr: Ubi thesaurus ibi cor. Atqui fidelium thesaurus in celis est q etiam cor. sic Eph. 2.6. fideles in celis collocati dicuntur. sic vide quoniam de testibus dicat Apoc. 11. et 12. capite 6. et de filio masculo Cap. 12.5.

1 Tim. 3. 16. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, Qdicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria. Dicunt Adversi. hic apte haberi in carnationem licet enim in Latino textu Vulgatae editionis non habeat vox Deus, in Graeco tamen textu extat.

Notandum ante omnia, quod etiam Vulgata editio innuit, quod Xs Deus deest in Vulgata editione, et ita plerumqs legunt Patres Latini, inter quos et Ambrosius, Hyeronimus. Deest Xs Deus etiam in multis antiquis codicib. et loco ΘΕΟΣ legunt articulum ὁ in nitro glabro; sic legunt etiam Syrus, Aethiops, sic et Armenius tam in excusis quam in manuscriptis codicibus, prout Sandius id didicit ex Episcopo Armeno. Grotius etiam idem tradit de versione Arabica, et forte etiam Xdi tulit manuscri-

ptum

ptum Codicem; ita etiam legit Sandius in Nucleo Hist. Eccl. lume a Macedonio secundo et vitiatum pluribus probat, exercit. 2. cap. 4. dicit á se visa manu et atramento extra paululum o ut appareret q, sed Codex quidem manuscriptus sed tamen ille codex non est iam hic aut breviter eum Chrysostomus est omnium et maxime cum idem Chrysostomus linguam Armeniacam. Sic Quod intelligenda sint de carne. Et Verum non dum eis exemplaribus habeat Xs juvat, unde enim constat hic primam vel tertiam, vel Dei simplicid prota mus gr a Ariis: Imo hic scat, quia R. Manifestari non explicat manifestationem in ri in carne, ita haec manifestatio in carne Deus est explicanda Qdicatum, predicata Veri Deinde: Vox manifestari hominem, hi mysm, hic etiam Dei Adv. dicerent, non festari non scet incarnari 1 Cor. 3.13. 1 Tim 5. 24. 25.

prum Codicem; ita etiam legit versio Germanica Tigurini in duodecimo.
Sandius in Nucleo Hist. Eccl. lib. III. seculo VI. ad Annum 512. locum
hunc à Macedonio secundo Nestoriano Episcopo Constantinopolitano fuis-
se vitiatum pluribus probat. Morinus in exercitatione Biblica lib. 1.
exercit. 2. cap. 4. dicit à se inspectum Codicem veterem, de quo inquit: A-
lia manu & atramento extra lineam stilus additus est titulus Θ, & ante ea
paululum o ut appareret θ, sed opportune emendatio facile conspicitur.
Codex quidem manuscriptus Alexandrinus aliter legit hunc locum,
sed tamen ille Codex non est tanti, ut putat, restituendus. Adsentit e-
iam huic auctoritati Chrysostomi qui legerit θεὸς, verum ne
Chrysostomus est omnium eo auctor quae nomine ejus circumferuntur,
& maxime cum idem Chrysostomus aliter transtulerit hunc locum in
linguam Armeniacam. Sic itaque si desideret τὸ Dei, quae hic v. 16.
dicuntur intelligenda sunt de pietatis mysterio quod manifestatum est in
carne. &. Verum non sumus in eo difficiles quia in receptis omnibus Grae-
cis exemplaribus habetur τὸ θεὸς, nobis nihil officit. Adversus. nihil
juvat, unde enim constat hic verè Dei eandem personam Tribus intelligi, non
primam vel tertiam, vel totum Trinitatem, quia Trinitas Deus. Certè τὸ
Dei simpliciter posita nusquam significat eandem personam, Graecis hic, &
a Arianis: Imò hic scatet, quia Deus manifestatus est in carne: incarnatus est.
R. Manifestari non explicat quis intelligat nomine Dei, potius τὸ Dei
explicat manifestativum in carne, prout n. mā Dei permittit manifesta-
ri in carne, ita haec manifestatio est intelligenda, & non ex manifestatione
in carne Deus est explicandus, quia Deus est subjectum, manifestatus in carne
predicatum, predicata Dei secundum subjectum mām debent explicari,
Deinde: Vox manifestationis in Sacra nusquam significat incarna-
tionem, nusquam, nec etiam nulla est ratio cur significet, quia n. hypo-
thesi Adversus. hic fatet, non sequitur id scire. Ad. Quia in Graecis manifestari
non sequitur incarnari. 2 Cor. 4. 10. C. 11. 6. Joh. 7. 3. 4. Joh. 14. 21. 22.
1 Cor. 3. 13. 1 Tim 5. 24. 25. Quae id potest probari quod caro humanam
mod

nram dignificet, ut Jesus dr: manifestatum est in humana nra. Quam dis
i humana nra intelligeret etiam vre carnis, cum ode posset dici, quod de-
us manifestatus sit in humana nra? in hominibus et per homines. Nomi:
ne vere Dei intelligit Pater, quia veritima est Regula in Theologia: Vbicun
vox Dei subjecti obtinet ibi perpetuo Pater intelligit.

Ais: Sic non potest Pater intelligi, quia multus in Sacra locus occurrit
in quo dicat quod Pater se in carne manifestavit, aut quod voluntatem suam
per carnem manifestaverit.

R. Ex hoc quod eadem phrasis nusquam in Sacra occurrat non sequitur eam ea-
dem eadem phrasi notatam non esse verum, vel in textu rem eandem non stare,
multa enim sunt phrases, quae nusquam nisi semel in Sacra occurrunt; ut
Joh. 8.58. Antequam Abrah. fieret ego sum. Mat. 1.23 de Chō Emmanuel.
Heb. 7. 3. de Melchisedech nec Patre nec Matre. Quod etiam Chō applica-
R. Joh. 14. 9. dr: Qui videt me videt Patrem. 1 Cor. 3. 9. Ministri dicuntur de-
cooperatores, hae phrases nusquam nisi semel occurrunt, res tamen vera est &
non est prima consequentia. Nusquam alibi ea phrasis occurrit. Ergo pro illis.
Sed etsi eadem phrasis non occurrat, idem valentes tamen phrases extant,
ut 2 Cor. 4. 7. 1 Cor. 1. 27. & locus etiam 1 Cor. 4. 13. 2 Cor. 12. 9. 10. Act. 4. 13. 14. de-
us enim per Apostolos homines infirmos, variis calamitatibus obnoxios, eam
eam voluntatem et hanc efficaciam quantum potuit, illa enim non ita resplen-
dent coram hominibus cum nullibi conspicua, revelavit, unde nec oppor-
tio facta est inde manifestationem in V. F. factam ubi Deus per Angelos ho-
minibus sape tenuibus se manifestabat, sed in N. Test. per homines
infirmos et tales qui ex terra speciem erant contempti.

Ais: Atqui Deus sub V. F. etiam per Prophetas, qui fuerunt homines, te xe-
velavit, unde multo clarior fuit Dei revelatio sub N. F. Atqui magis et
minus non variant speciem. Ergo ipso N. F. revelatio non est distincta a
revelatione V. Testamenti.

R. Talis est revelatio N. F. quae non ut magis et minus opponit revela-
tioni V. F. ut Joh. 1. 17. 2 Cor. 3. 7. 1 Cor. 3. 6. Rom. 2. 27. 29. c. 7. 6.

Ais: Atqui Deus sub N. F. per Chōm se manifestavit, qui non potest
dici caro, quia: Maledictus est qui confidit in homine. Jer. 17. 5. Ergo

non potest dici quod Pater in carne manifestatus sit. ℟. Christus in carne manifestatus est quomodo non potest dici cav. Verum quidem est id quod deus singulariter per Chm se manifestavit Mat. 11.27. & Chs in suis afflictionibus calamitatibus fuit obnoxius, fuit caro & infirmus. Heb. 2.17. 18. c. 4.14.15. verum hoc cum fiducia possumus accedere ad thronum gratiæ ejus.

Deinde: Non de hic Chs manifestatus ed in carne, nam hoc illud assumptum est in gloria, sicuti adversarius sed aschis virum Chm in velum, prius fuisset Chs annunciatus & creditus a suis hus, qm quidem ascendisset in velum, nam post ascensionem in coelos dicatus est Gentibus, ut id Petro singulariter revelatum est, Act. 10. denique plurimum crediderunt in Chm ante Ascensionem opposito parti fuerunt tales homines. & licet dicat Chs dicatus & in Judea, dicant Chm credidisse crediderunt tamen Judæi dispersi, ipsis vero illa, Apostolis non fuit cognitum quod etiam Gentibus & non Judæis deberet annunciari Chs.

Aris: Esto quod dicat Pater manifestatus ed in carne & per infirmos homines, religua tamen dicata non convenient Patri, dicit enim quod, justificatum est in spiritu, id est declaratus est ΘΕΑΥΤΟΠΤΟΣ: Deus & homo in spiritu, aut, Chs in baptismo mansit simpler homo, aut, justus declaratus est Chs, quæ de Patre dici non possunt. Dicit etiam quod, apparuit Angelis, Atqui Pater non potest dici apparere Angelis, simpler enim ministrat coram facie illius, & voluntas Dei eis est patefacta. Dicit etiam quod dicatum est Gentibus. quod idem Chm cum est 1 Cor. 1.13. Exceptio Arnoldi.

℟ Justificatus est in spiritu & declaratus est Deus & homo, gratis do, & simpliciter nego, quod vero dicit quod baptismo simpler enim mansit & Sanctus & Chs justus declaratus est, hoc bene id sciri verum non est, & simpliciter id nego. Verum est etiam quod Angeli ministrent coram Deo, tamen etiam id verum est quod negotium salutis ipsis sint ignotum, & cupiverunt eo intuitu spicere 1 Pet. 1. 12. & illud dicitur esse hic mysterium a seculis absconditum ab hominibus, Eph. 3.10. & non minus dicitur voluntas Dei hactenus occultata dicatur manifestata in vasibus fictilibus, & Angelis ejus apparuit. Sensus ergo loci est. Deus manifestatus est in carne, idest, Deus per infirmos vasis & calamitatibus obnoxios homines se suam & revelavit voluntatem. Justificatus est in spiritu, id est, missio Coelitus in

in die Pentecostes Spū Sancto, hoc sapientissimum Dei consilium de salute hominum approbatum et laudibus celebratum est, sed veritas et pietas Christiana approbata, et per multiplicia Spūs Sancti opera vista declarata est, statim hinc, ut in historia legitur, post missionem Spūs Sancti plurimi hominum et firmatim crediderunt in Chm; quod justificare sed rem approbare, aut plenam aliquam justam demonstrare, vid. hoc. Matt. 11. 19. Luc. 7. 29. Rom. 3. 4. Psal. 50. 6. C. 142. 2. quod justificare in Spū hoc sed Calvinus et Beza agnoscunt. Apparuit Angelis, id est, etiam ipsis innotuit illud mysterium, animis eō maxime percellunt. Obstat dicitur, quod Cerinthus in N. Testamento Graeco variantis lectionis notat hos Angelis quosdam codices habere ΔΥΤΣΟΠΟΙΣ ἀνθρώποις. Praedicatum est Gentibus, id est, non tantum Judaeis sed etiam Gentibus praedicatum est hoc consilium Dei de salute hominum, Act. 13. 46. Eph. 2. 12. Creditum est in mundo. Id est, magna in mundi parte crediderunt illud mysterium. Rom. 1. 8. Col. 1. 6. sic vicissim crescat oratio, quia dicitur: Praedicatum est Gentibus, et creditum est in mundo, Assumptum est in gloria. Ruffus crescit oratio, amplius nam est in gloria recipi, quam simpliciter credere. Sensus ergo est: In gloria et gaudio acceptum est, quia multi crediderunt, imo etiam constantes fuerunt plures hanc de voluntate etiam in gravissimis afflictionibus: Hic autem non debet vertī in gloriam, prout Adversarii, qui hic ascensionem Chri in coelum explicari volunt, transferri volunt, sed in gloria: Verum quidem est quod Chs in gloria ascendit in coelum, sed non dicitur in gloria ascendit in gloriam, sed post passiones ut habet Luc. 24. 26. Et hic non est sermo de ascensione Chri in coelum, sed non prius annunciatus fuisset Gentibus quam ascendit in coelum.

Heb. 2. 14. 16. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum qui habet mortis imperium, id est, diabolum. Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit. Hinc, Caro et sanguis significat humanam mod, Atqui Chs participavit eisdē. Et assumpsit hum. mod.

Rad

R. ad Majorem. Quod caro & sanguis non necessario scat humanam mam, & forte phrasi scripturæ mris ⸗, ut claim 1 Cor. 15. Et quod caro & sanguis non possidebit regnum Dei, sic Heb. 5.7. de Chō in diebus carnis suæ preces ad Deum fudisse. ÷ in diebus infirmitatis, cum instabat sua mortis.

Ais: Esto, de tantu quod participavit carni & sanguini. At participatio ei supponit existentiam rei quæ participat, & quod participat superaddit existentiæ, & hic participare carni & sanguini scat incarnari.

R. Hæc participatio carnis & sanguinis non scat Chī nativitatem vel incarnationem, id enim nus gm in Sacra extat quod carni & sanguini participare hypostatice cum unionem vel incarnationem scet. Deinde: si participare carni & sanguini scaret incarnationem; claim subi ÷ credentes incarnati sunt, quia similiter participant Chō, quod tñ absurdum. Quod vero de participare carni & sanguini supponat existentiam rei? Esto contra nos non est, quia participare carni & sanguini nihil aliud scat gm participare de infirmitate, sive humanitate filii. & scopus hoc est, quod credentes in Chm sint homines variis passionibus obnoxii, ita & Chs homo & variis vexationibus expositus erat, unde v. 17. fideles apellantur fratres, sic itaq; per varias vexas iverta fuit conscia diaboli, & fidelium metum ab afflictionibus & morte transtulit in spem, quia amate non habebunt spem liberationis ex nea & morte, sed pe Chm eam liberationem nacti sumus ut non moriamur, ut patet v. 15.

Ais: v 16. 2d: Quod semen Abrahæ apprehendit ÷ humanam mam induit,

R. Dura interpretatio! Illud enim ἐπιλαμβάνεται ÷ apprehendit, nus gm scat incarnationem, sed potius manu prærepta, cum, qui est in periculo, liberare, vid. Heb. 8.9. Luc. 9.47. c. 14.4. Act. 16.19. idem scadv. 521. Luc. 1.54. c. 10.40. Act. 20.35. Rom. 8.26. Neq; semen Abrahæ scat incarnationem humanam mam, sed potius posteritatem Abrahæ, hi, & non unum hominem, sed collectam multitudinem. & cum dr; apprehendit & non est Christus quod unum hem assumsit, quia semen Abrahæ non unum hem sed collectum populum scat. & semine Abrahami intelligendi sunt credentes ut, Gal. 3.29. Joh. 8.33.37. Patet hac interpretatio ex antithesi, dr enim quod non Angelos apprehendit, non dr quod non Angelum, sed in plurali mo, non Angelos apprehendit; quod

verō? Semen Abrahæ, ut sensus sit. Adventus Chri eo spectavit non ut Angelis liberarent, sed ut homines lapsi ad pœnitentiam adducerentur, cujus Christi non Angelis sed hominibus profuit. Frustra ergo dr; non Angelos id est, non Angelicam nām, sed semen Abrahæ ? humanam nām apprehendit, non enim voluit Apostus exprimere Chm non hanc Angelicam nām, sed humanam, qui enim nihil pariet nr p. 16. qui est gratiæ meæ terminus et ratio præcedentium, quare sicut Chs fuit infirmitatibus obnoxius.

Heb. 10. 5. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi. Hinc hi argumentantur. Ingressus in mundum scat manifestationem Chri in carne, sed nasci Christum, cujus veri aptare significat humanam nām.

R. Hæc nitpreta gratis astruunt, verba n. hæc ex Psal. 39 adferunt, quæ literaliter prolata sunt de Davide, quamvis hic paululum alio et excellentiori sensu applicentur Chō Dnō. Verum nec secundum sensum literalem in Psal. per eadem verba intelligit nascitūs Davidis, nec hic ex sensu scriptoris intelligit nascitūs Chri per eadem verba. Id extra controversiam est, quod homines nascendo dici possunt et dicendi venire in mundum, sed est etiam extra controversiam quod is qui a Deo ad nostrum aliquod publicum expediendum, ut Legatus Dei, assumitur, et destinatur, cum munus suum ingreditur dicitur ingredi in mundum, antea n. erat privatus et latebat, sed cum munus suum ut minister Dei aggreditur, se alis conspiciendum exponit.

Hinc ergo David in Psal. de mundum ingredi cum ad Regium munus ac dignitatem evectus est. Et etiam Chs ingressus in mundum commode significari potest aggressionem publicæ inter homines muneris Mediatorii a Deo sibi concrediti, quod factum est post baptismum et unctionem a Sancto factam, Vid. Joh. 1. 9. 1 Joh. 3. 8. similes loquendi phrases. Sine n. Chs e privato statu et gratia e domo Josephi ut Legatus Dei in mundum prodiit et se exhibuit. Verba hæc Hostiam et oblationem noluisti citantur ex Psal. 39. 9. ubi ita hic locus legitur: Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi. Respicit David ad consuetudinem

Cujus

cujus Deut 15. 17. mentio injicitur, cum servum Hebræum obligabant sibi, fuit perpetua obedientia. Ja multa Dei beneficia, quod vas modum illi servi, quibus Paulum mutavit ea verba Heu mirum si mutavit, non habet, sed ut verbis Psal. ex V. Testamento citandi consuetudinem Chō aptatum est corpus ut illud corpus impleret, propter Joh. 4. 16. et hinc est quod nos parati sint ad obedi Græcus Test. variantis lectionis quidem est ὠτία ? aures nihil enim aliud scat grē.

Heb. 10. 20. Quam in per velamen, id est, ca

Oportet carnem Chī esse v
R. Vide constat hoc velam
na mā etiam sensu est mi
utut de velamen ? loquitur
vi est dicere Chm ea vas
tio non valet, possum di
hic possum dicere: Velamen
Dicit ergo hic quod caro
tam, quem admodum hom
bit es ingredi nos ppter
in anno tm el est ingressus
ita ut ingressus et aspec
patebat. Ita jam de velam
et mortem Chī patuit no
hic sensus et antecedit

cujus Deut 15. 17. mentio injicitur, ubi describitur mos annis perpetuo durde, qui
enim servitium effugebant libertati, illis perpendebant aures, quod signum
sunt perpetuæ obedientiæ. Jam etiam David dicit aures sibi perfossas ob
multa Dei beneficia, quod via obstrictus est ad obediendum Deo, eo mo-
modum illi servi, quibus aures perforata est. Hic vero Scriptor ad Heb.
paululum mutavit ea verba et dicit: — Corpus autem aptasti mihi.
Nec mirum si mutavit, non enim propterea ea verba attulit ut aliquid pro-
baret, sed ut verbis Psal. exprimeret id quod etiam Christo accidit. Similis loca
V. Testamenti citandi consuetudo apparet. Rom. 9. 25. c. 10. 6. 8. 16. 18. Jam
Christo aptatum est corpus ut esset digna pro peccatis hostia, voluntatique Dei
illud corpus impenderet, propterea cum Deus Christum misit in mundum, 1
Joh. 4. 10. et hinc est quod p. 6. describatur Christi obedientia, ut ad mortem
usque paratus fuit ad obediendum Patri. Ut tamen Curcellæus in N. T.
Græco Test. variantis lectionis conjicit quod hic loco σωμα i. corpus le-
gendum est ὠτια i. aures, sed nihil obest seu corpus, seu aures legas,
nihil enim aliud sensi quam obedientiam quæ Christi Patri præstat.

Heb. 10. 20. Quam initiavit nobis viam novam et viventem,
per velamen, id est, carnem suam. Hunc sic; Caro Christi velamen,
Oportet carnem Christi esse velamen divinæ naturæ, quatenus Christus est incarnatum.
R. Unde constat hoc velamen et velamen divinæ naturæ, non alterius, cum divi-
na natura etiam secus est invisibilis. Deinde non dicit quod caro Christi velamen
erat de velamen i. tegumentum suum, sed potius velamen illud dicit caro Christi, aliud ve-
rò est dicere Christum est viam ostium, aliud; Ostium, via est Christus, hic n. Propositio
non valeret, possum dicere; Christus est Leo, sed non convertendo: Leo est Christus.
sic possum dicere: Velamen hoc est caro Christi, non autem: caro Christi est velamen.
Dicit ergo hic quod caro Christi proportione respondeat veli Templi Hierosolymi-
tani, quem admodum enim illi sanctum Sanctorum velo obtegebatur, ut non li-
ceret eo ingredi nisi propter velamen nec introspectare, sed tantummodo Sacerdos
in anno semel est ingressus, quod velum jam per mortem Christi ruptum est, ita
ita ut ingressus et aspectus non modo summo Pontifici, verum etiam omnibus
patuerit. Ita jam et velamen illud significare est caro Christi, quia per carnem
et mortem Christi patuit nobis introitus in sanctum Sanctorum cœlum. Patet
hic locus ex antecedentibus et consequentibus. Joh. 1.

brentius Christi respectavit non ut Angl
sitetiam adhuc habent, hinc Christus
it. Frustra ergo dicit; non Angelos
en Abrahæ i. non an eum manum ap
e Christum non hæc Angelicam natu
p. 16. qui est quasi medius Deum
habent infirmitatibus obnoxius.

Hunc hic argumentandi. Ingressus
i carne, sed non Christum, corpus vi

n. hæc ex Psal. 39 assumit, quæ
is hic paululum alio et ex alia ver
ec modum textum Lxx. alibi in Psal.
dis, neq; hic ex fonte scripturæ ha
Id extra controversiam est, quod Ch
venire in mundum, sed et Christ
d munus aliquod publicum exp
destinat, cum munus suum in
ea n. erat privatus et laicus, se
credit, se alios Israelitas exponit.
ingredi cum ad Regium munus ac
sus in mundum commode si-
re homines muneris Mediatorii a
baptismum et meritum ad
iles legendi phrases. sunt n. pa
ut Legatus Dei in mundum ve
um et oblationem noluisti
ivit: Sacrificium et oblatio
espicit David ad consuetudi
Cyrus

1 Joh. 4. 2. 3. In hoc cognoscit Spūs Dei: omnis spūs qui confitet Jesum in carne venisse ex Deo est. Et omnis spūs qui solvit Jesum ex Deo non est. R. Hinc, Chūs debuisse in carne, & ante fuit, secus n. non posset dici venire. R. Etiam ille qui nunquā fuit dicitur venire. Mat. 11. 18. Joh. 1. 7. 9. Cæter. videtur sepe etiam de Chō cum nunquā fuisse dicimus est, ut Mat. 3. 11. Joh. 1. 9. 15. c. 6. 14. c. 11. 27. c. 16. 28. 1 Tim. 1. 15.

Ais: Atqui de Chō dicitur fuisse in carne & in carnem est. R. Quid tum? de Chō homo natus est contra me nihil, ex eo n. non patet in carnatione Chō quod ante existit & Christus carnem assumsit. Verum non de hac Chō dicitur fuisse in carne, sed in carne, ἐν σαρκὶ. Vide 2 Joh. 7. Sensus itaq; loci est non is, quod Johannes hic vellet quod omnis confitear Jesum venisse in carne, sed hic: Omnis spūs qui confitetur Jesum Christum qui in carne venit ex Deo natus est. Tria in hoc his verbis Joh. continentur. 1. Jesum Mariæ filium, qui Nazarenus dicebatur, esse Messiam, quod Judæi negabant. 2. Dicitur quod Jesus venit in carne, id est, in infirmitatibus, rabiesq; vitæ incommodis obnoxius humanæ fuit, quod etiam plurimi ex Veteribus, ut Cerinthus, & Veteribus, Judæis dictum, negaverunt. 3. Non habendi fuerunt pro impostoribus qui dixerunt Jesum ad Messiam, atq; hominem nostr. Nihil itaq; hic de incarnatione.

2 Cor. 8. 9. Scitis enim gratiam Dñi nri Jesu Chī quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives, ut illius inopiā vos divites esseris. Hæc verba fere eundem habent sensum atq; Phil. 2. 9. 10. In Græco habent. ΕΠΤΩ ΚΕΝΩΣΕ ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΩΝ. Quod Erasmus, ut ille patet, propriè sic reddidit. Pauper fuit seu mendicavit dives existens. Quæ verba acta in carnationem Chī non est necesse referre, nam atq; in carnatione applicari possunt Chō, imo cum in carnatione vixit, quia Chūs non qui ex divite factus est sic paupertatem ut plenius revocaret divinæ mēti. Et applicari possunt Chō ea verba quatenus omnes divitiæ in ejus potestate erant, cum atq; gratiæ veritatis ipsi fuerunt, Mat. 10. 21. c. 17. tamen his istis non est usus nostri causa, sed tamen eam mentis, paupertatem, mendicatis vixit, non habuit quo caput reclinet potestate etiam miraculā patrandi cum mortis esset victimus cum complexus est non est usus, sed se pauperem & inopem ostendit, ut illius inopia divites efficeremur.

Loca leg

Loca sequentia spectant ad 1mam hujus Aphorismi partem nimpe, quod Chr̄s non præcesserit Maria virgini. 1 Pet. 3. 19. Heb. 11. 26. Job. 19. 15. Psal. 21. 17.

1 Pet. 3. 19. In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit.

Hinc; Chr̄s in diebus Nōe prædicavit. ℣ exstitit ante Mariam: ℟ Neg. Antecd. Nis: Jam, quia non de illa prædicatione agit Petrus quæ per Apostolos facta est, quia p. 20. non potest referri ad prædicationem tempore Nōe factam? ℟. Negs resolvit simpliciter sed per enimhæreticum ad finem pro exemplo, ex hoc adhibita particula sicut, vid. similem hujusmodi modum Matt. 6. 10. Mar. 3. 15. Id ergo vult Apostolus quod sicut in diebus Nōe cum exstruerent Dei electus e pauci, id est, octo animæ salvatæ sunt; ita etiam per baptismum e bonæ conscientiæ interrogationem pauci salvantur. Accedit etiam quod hic sermo est de Chro, quia p. 18. de mortificatus carne, vivificatus autem spiritu. Atqui id Dño Chro non accidit temporibus Nōe, quin potius convenit id statui Chri post resurrectionem, ita ut Chr̄s in mortis resurrectione exemplo suo prædicaverit his qui in carcere erant spiritibus. Sic itaqs refert quod Jn quo & his prædicatus est. Jn quo statu tum in morte tum in mortis resurrectione, non vero hic; Jn quo: i. in quo statu in carnationis, nulla n. hæc est hujus epistolæ. Prædicavit ergo his qui in carcere erant. In carcere autem erant omnes Gentes, quibus Evangelium prædicatum est & non Judæis, cui vero Gentes in carcere ed quia custodiri sunt quod Heb. 11. 15. Sic itaqs per mortem Chri facti sunt pores e janua carceris illius in quo detinebantur a diabolo, quia per Chrum publicatum e factum est, quod erant ad Gentes pervenirat gratia divina, e sanctorum homines sæpe appellantur spiritus: 1 Joh. 4. e peccatores in isto carcere detinebantur nisi pores efficaces sunt, ut liberi exirent, si qui velint. Clericus per spiritus in carcere intelligit spiritus exercitus angelos qui hominis custodiunt Psal. 90. & sunt vigiles e ministri Dei spiritus.

Heb. 11. 26. Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Chri: aspiciebat enim in remunerationem. Hinc; Chr̄s improperium passus est tempore Moysis. ℣ exstitit ante Mariam?

℟. Chr̄s autem tunc quidem fuit passus, e vera sua fuit ejus affectibilis, e sic tempore Moysis non habuit improperium. Jo. cum Bullingero improperium Chri fuit vita crucis convitiis plena, qualem Chr̄s in terris hisce egit. Id est,

Negs.

Moyses & populus Dei talem intam convitiis plenam erat, ut Chs ei talis aptus. Vocat ergo opprobrium Chi non quod ipse ipsemet esset, sed specie, assimilitudine enim populi & Mystis similis erant iis quos Chs post mortem erat passurus, quas cum typice Moyses propterea dicit ipsius quod Moyses portaverit improperium Chi; sic Paulus dr portasse stigmata Chi. Gal. 6. 17. sic dicunt fideles improperium Chi portare Heb. 13. 13. non quod ipsi esset idem sed specie, ut qualis improperia affectus est Chs tempore mortis, etiam fidelis tali afficiuntur.

Joh. 19. 25. Scio enim quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die
Hic Adversarii per Redemptorem intelligunt Chm, unde existimant Chm ex stirpe
se Mariæ; Verum Pater intelligitur, ipse n. dr Redemptor. 2 Reg. ita etiam
Mendoza, Tremellius notantes Redemptoris hic Patrem intelligunt.

Psal. 21. 18. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerarunt
omnia ossa mea. Hæc dicunt de Chro dici, sicut existisse ante Mariam?
Ro. Cum hæc verba prolata sunt Chs nondum habuit carnem, nondum humanat natus. si sic ergo nec potuit illius cor perforari. Est itaque hic tertius Propheticus de Chro, prophetia vero est de futuris, & non sequitur nisi Chm tunc existisse: Historice vero dicat de Davide ut ex dicto Psal. patet, ergo dictum de Davide jam nato, homine ut patet v. 10. At nondum Chs nondum erat natus. & hic locus de Chro literaliter non dicat.

Tertio expediendum restat; Quare Chs dicatur Filius Dei. Dicimus jam satis Chm Dnm naturam et essentia eē hominum & quidem verum, ut ut tamen sit homo, non ita ut alii homines nudus est, nec etiam ejus dem dignitatis cum aliis hominibus, ita ut propter dignitatem videat & stare vulgarium hominum exemptus fuisse, ut habet Gal. 1. 1. ubi vulgaribus hominibus opponit. Ita ergo Chs est homo ut juxta istum modum quo homo est, sit simul etiam Filius Dei, & quidem verus. Mat. 3. 17. Joh. 10. 36. & alibi. Dicitur Filius Dei non vulgari & communi ratione, ut Angeli Job. 1. 6. cap. 2. 1. Psal. 96. 6. dicunt etiam alii homines Filii Dei ut sunt Magistratus, Judices, Psal. 81. 6. fideles, Joh. 1. 12. Rom. 8. 16. & 9. 8. Verum Chs peculiari & excellentiori ratione dr Filius Dei, dicunt quidem fideles Filii Dei, sed sunt tales per Chm. Deus est Pater fidelium, sed singulari modo dr & apellatur in N. Test. Pater Dni mi Jesu Chi, dr Chs Filius Dei? unigenitus Joh. 3.

Joh. 3. 16. & quidem proprius Rom.
tis Chm competunt, ita ut omnium
ubere comparata cum filia ve Chri-
propria genitura, est enim vere
quæ adeo evadet potest, possunt
Chs via est Filius Dei, ut non po
dicant quod ut qui amat & ali
celentissime modo dr Filius Dei
Filius alienis dr alterius Fi
& etiam Chs dr Filius Dei propte
Qualis sit ista genitura de eo dis
eodem redit, quomodo sit Chs Fi
dr Filius Dei propter istam gene
ducta fuit animi anima, & ge
nibus, plurimis hus locum suppeditat
desint animantia, brevi esset
natio non competit, Deus enim
negs dici potest, mutationi
propagatione opus non habet,
communis Deo non competit, cum
dicit, proprie dicta genitura de
bus proprie dictis, genitum gene
excellentius quidem conditionale
meliat. Arg. 6. ait; Quod pro
natura juncta in similitudine
generatione genitum partim ex
sibi generare non potest, cum p
us hum. partim sibi genere et,
ret, quia tunc non foret hum
generatio res non competeret,
Deus non nisi Deum potest g

Joh. 3. 16. & quidem proprius Rom. 8. 32. Quæ apellationes multi Filiorum Dei ip-
se Christo competunt, ita ut omnium aliorum filiatio & generatio ex Deo sit instar
adoptionis comparata cum filiatione Christi. Filiatio fidelium est potius adoptio quam
propria generatio, est enim mere tantum qualitatis productio, & quidem talis
quæ adeo & ab eo potest, posunt ut. fideles Filii Dei eo desinere, aut fieri, sed
Christus ita est Filius Dei, ut non potest desinere Filius Dei eo. Hæc tantum id
probant, quod ut ut dicant & alii Quod Christus Filius Dei, nullus tamen tam ex-
cellentissimo modo & Filius Dei ut Christus.

Filius alienis & alterius Filius & Patris alterius Patris ob generationem,
& etiam Christus & Filius Dei propter generationem, quia Pater generavit Filium.
Qualis sit ista generatio de eo dissentiunt inter Christianos, & pro consensu, quod
eodem redit, quomodo sit Christus Filius Dei. Id quapropter dum est quod Christus
& Filius Dei propter istam generationem quæ Patri competit. Generatio propriè
dicta sane est animantium, & quidem ad conservationem speciei vel finis ge-
nitis, plurimis hujus finibus animantibus nisi nova per generationem pro-
cederent animantia, brevi esset & ipsis interitus. Jam vero Deo talis gene-
ratio non competit, Deus enim & Dei essentia est actus, quæ nec minui, augeri
neque dividi potest, mutationi obnoxia non est, si sic, quomodo Deus speciei
propagatione opus non habet, & propriè dicta generatio, quæ animantibus est
communis Deo non competit, cum itaque finis propriè dictæ generationis in Deo
desit, propriè dicta generatio Deo sit finis non debet. Deinde: In generatio-
nibus propriè dictis, filium generanti par est respectu rei, aut interdum etiam
excellentius genitori conditionem, unde Ricovius Jesuita in Cluveria hunc argu-
mentum Arg. 6. ait; Quod propria generatio sit productio viventis a vivente in
natura juncta in similitudine naturæ. Jam cum dicimus in propriè dicta
generatione genitum parem & generanti habemus. Atqui cum Deus pare
sibi generare non potest, cum plura simul a duo repugnet, si repugnat ut de-
us sum. par sum sibi genitus et, tanto magis repugnat ut de superiorem gene-
ret, quia hunc non foret sum. Deus. Unde patet etiam quod propriè dicta
generatio Dei non competat, unde nec illud quod Vulgo cogant Adver. quod
Deus non nisi Deum potest generare & quidem sibi parem, quum impossibile

est

est ut Deus sibi parem e ejusdem rei generet, quia plura summa dari non possunt, alia licet animalia generent sibi similia, sed quia deo leges propriæ dictæ generationis non competunt, parem sibi genitare negant. Cum Deus sit unicus sanè si posset parem sibi generare, simplicis est e Patre e Filius, quia unicus est. Si Deus parem sibi generaret Patre alius est, alius item Filius, si sic, & non non erit tantum unus Deus, sanè Deus sibi parem Filium generare non potest. Sum: n. Deus principium non est, Filius verò ne ne generare haberet, sed a Patre.

Incepit in propriè dicta generatione mutatio interveniret, ut id observare in animantibus, cum verò in Deum mutatio non cadat, & nec propriè dicta generatio Deo competit. Dicunt Andreas. Deo propriè dictam generationem competere, & quidem dicunt quod Deo generatio convenientis sit quod generaverit Filium ex essentia, & quidem ab æterno.

Verum si revelamus in meliorem generationem illam qua Deus generavit Angelos, generat fideles, id asserere non præsumimus quod Deus eos ex essentia generaverit, & negis Christi. Id quidem verum est quod generatio Christi sit peculiaris & ejus modus tam eximius ut Christum & cæteros Filios Dei eximat, & unigenitum Dei Filium constituat, sed tamen ille eximius generationis modus non ponit Christum ex essentia Patris genitum quia Deo tilet Sacra. Deinde: Illa generatio majestati & naturæ Divinæ inconvenientis est, nec ipsi Christo conveniret licet esset sum Deus, quia nullus Filius cum Patre haberet eandem rem essentiam, secus non esset Filius Pater a Filio. Hinc, si Filius generatus est ex essentia Patris aut plures erunt æternæ in divinitate una Patris altera filii, aut si plures non sunt & Filius ex essentia Patris non est genitus, quia est simplex simul Pater & Filius, si in prima una essentia in Divinitate generaverit tamen Filius, idem Filius est & Pater & Filius simplex, nam Pater & Filius non sunt unum idem; cum itaq; Pater cum Filio, seu prima persona cum secunda eandem haberet essentiam, inde sequeret Filium non fuisse generatum ex essentia Patris.

Dices: Jam potuit fieri quia generatus Filius non quoad essentiam sed

sed quoad personam, & licet nu
tamen generatio inter esse
personam sit genitus, sed illud
nec ne, & essentia Patris. Deinde
cum dum essentiam, quia pluralis
tui separari non potest, maxim
mum Patris & Filii eadem sit
dam es tua, si sic, & etiam
Ad 1is: Jam non quia
Ro. Bene, si pluralis esset Fil
contra te. Quod vero ad rem,
sed an Dei sit Filius, si De
quia Deus non est plurima
Filio, erit & consequens Filius
ex essentia genuit Filium,
deplendum, nam in generat
ut in generatione humana
Dei, licet isti duo Dei non sint
plures, & etiam duo Dei
mus Deus, quemadmodum
mines. Porro: Propriè
ad esse, in omni enim
Terminus a quo est non
in corruptione quæ est
ita contra in generatione
propriè generatus est cum
cepit fieri, antequam cepit
potuit & quod aliquando
Excipis: Hæc
in supernaturali?

sed quoad personam, & licet numero una sit essentia Patris & Filii, potuit tamen generatio inter cedere? R. Non quaerit an Filius quoad essentiam v. personam sit genitus, sed illud subjectum quod est Filius an generatum sit nec ne, ex essentia Patris. Deinde: si genitus est secundum naturam, & secundum essentiam, quia persona sine essentia est non ens, & persona ab essentia separari non potest, maxime in Deo ubi nulla est compositio, sic itaque cum numero Patris & Filii eadem sit essentia, si Filius ex essentia Patris genitus est, etiam ex ea, sic, & etiam simpliciter erit Filius quod absurdum.

Ais: Imo non quia Filius est non essentiae sed personae?

R. Bene, si persona esset Filius, & non ex essentia erit genitus, sed ex persona contra te. Quod vero ad rem, non quaeritur an persona vel essentia sit Filius, sed an Dei sit Filius, si Dei Filius non tantum persona sed etiam essentia, quia Deus non est persona essentia sine; cum vero essentia sit communis Filio, erit & simpliciter Filius, quae omnia implicant. Deinde: si Deus ex essentia genuit Filium, genuit alium Deum a se existentem a nemine dependentem, nam in generatione humana generat alius homo, si sic plures in generatione humana fuint duo homines, ita & in divina duo fierent Dii, licet isti duo Dii forent specie eandem etiam, numero tamen forent plures, & etiamsi Dii forent una, numero tamen plures si non forent unus Deus, quemadmodum Pater cum Filio similis est, sunt tamen duo homines. Porro: Propriè dicta & vera generatio est mutatio a non esse ad esse, in omni enim generatione est terminus a quo & terminus ad quem. Terminus a quo est non ens, ad quem autem est ens, quemadmodum in corruptione quae est contraria generationi est mutatio ab ente ad non ens, ita e contra in generatione est mutatio a non ente ad ens. Si sic, & si Christus proprie generatus est sum. Deus non est, quia coepit generari, quod autem coepit fieri, antequam coepit fieri non fuit, ubi enim est principium ibi & suppositum id quod aliquando non fuit.

Excipis: Haec ergo argumentatio procedit in generatione naturali vel supernaturali?

R.

R. Qualis cunq; sit generatio, in generatione necessum est ut ad sit duo; vi-
tum est quod qui generat antea non existerit, sed per generationem capit e
xistere. Alterum est quod in generatione aliquid acquiratur, scil generatus
acquirit essentiam, si enim eandem essentiam antea haberet ei bona facta
fuisset generatio; Quod enim factum est infectum reddi non potest. Quod
tagis Exceptionem attinet, unde scis quod super mālis generatio à mali ita di-
versa, ex eo enim quia tua hypothesi contrarium est non statim est falsum
& quotes Chri generationem adferunt ad demonstrandam differentiam generatio
malis & supernalis, semper principium petit; Iuxta etiam Adnot. maxime
refert humanam generationem, & à mali ad superiorem generationem
argumentatur, ut Filius cum sit proprie Filius Patris quoniam ejusdem essentiæ
cum Patre, dicunt enim: Nisi genitum generanti sit simile, erit in rerum na-
turam, ut si homines generent infantem habentem membra animantium
& monstrum &. Quare ergo sic argumentantur si aliquando distinctis est
generatio mali a superiori, unde n. scis an generando argumentandum sit
a generatione mali ad superiorem? Quod vero dicunt angeli e Fi-
deles ex Deo geniti, Filii Dei, ex eo ejusdem essentiæ cum Deo sed nemo ni-
si absurdus dixerit, minime tamen sunt nostra, quia Deus ita gene-
rat ut ejus naturæ conveniens est. Insuper: Patris essentia est in-
genita Filii genita, & Patris & Filii non est una eademq; essentia. et

Assumimus nunc illud Arii Argumentum quo prugnavit in Concilio Ni-
cæno contra Doctores ejusdem Concilii; Quod Pater aut generavit Filium exi-
stentem aut non existentem: Si hoc; & non Filius non fuit cum Deus, qui
a aliquando non existit. Si illud; Impossibile est; quod enim est impossibile
est ut iterum fiat; Quod enim factum est infectum fieri nequit. Deinde: Si
fuit Filius cui bono genitus fuisset? Et Chri ponta istum statuimus quod
ex essentia Patris sit genitus existisset & non existisset, ab æterno, fuisset ergo
fuisset; ab æterno semper existisset quia semper fuit Deus non fuisset, quin
nec posset dici quod ab æterno existisset nisi ab æterno existisset. Sta tamen
existisset ut dici posset non existisse, quia genitus est proprie dicta generatio,
quæ est mutatio a non esse ad esse! & Hæc generatio Chri ab æterno esse

essentia Patris, potuit Filium semper et non semper existisse. Denique: Filius aut jam genitus est, aut adhuc genitus erit in omnem aeternitatem. Si genitus est, jam desinit Adversarius hypothesin, nimis quando genitus sit dicere potest; Et si genitus est jam nunc facta est mutatio in Deo, aut si in Patre non, nunc in Filio, qui tamen de ee sum. Deus. Si vero adhuc genitus erit potuit id etiam a principio dare Pater. Concedum est perfectus Filius, quod est contra Sacram, qui dicit: Ego hodie genui te. Explicant generationem Filii aeternam per emanationem lucis e radio ex ipso sole, ut quem admodum sol durante mundo lucem e radiis emittit, ita et Filius semper generatur. Verum simile nihil probat; etsi enim id verum esset in emanatione lucis e radio, non tamen nos agimus de emanatione sed de generatione propria dicta, emanatio autem non potest citi generatio. Deinde: Radii solis saepe possunt impedire, si forte nubes, macula aut ecclypses impediant lucem non sequitur effectus, generationem autem Filii nulla causa impedire potest, et generatio Filii ex essentia Patris per emanationem lucis e radio ex sole explicari nequit.

Adde: Pater aut ex libera voluntate aut ex necessitate nat. genuit Filium? Si primum? Ergo potuisset non generare, quod n. liberum est potuisset fieri et non fieri; Jam si Pater potuisset non generare Filium, potuisset Filius non fieri Filius, si sic potuisset non existere, si sic, et non est sum. Deus, quia de nat. sum. Dei est necessaria existentia. Si vero ex necessitate naturae genuit Filium, cum Dei natura sit eadem et immutabilis perpetuo genuisset Filium, et sic nunquam esset genitus. Hanc generationem Filii ex essentia Patris subtilius volunt explicare et potare dicendo quod Pater considendo se intelligat et contempletur tanquam imaginem alignam, ut intelligendo se tanquam aliqua imago resplendeat, et sic per istum intellectum continuo generet Filium: hanc imaginem quia Filius est imago Patris. Hanc explicationem vide apud Gerardum, Loco Communium Theologicorum Tom. 1. de Deo Elohim. Cap. 8. sect. 47. et apud Bellarminum in Summa Theolog. Scholastica pag. 71 Quest. 2. nec non apud Keckermannum Syst. Theolog. lib. 1. Cap. 3.

Nos dicimus quod dictum est, et Filius se intelligit; et Filius habet imag.

imaginem, & sic Filius nostrum Filium producet. Deinde: Filius cum Patre intelligendo habet intellectum, ac proinde cum Pater intelligit Filium & Filius Filium & sic Filius Filium generat: & per consequens etiam Spiritus Sanctus habet intellectum, ac proinde si intelligendo contingat aliquam imaginem sibi representare, & sic alium genitum Filium. Et cum dicunt quod Deus intelligit per imaginem quae est Filius Dei, intelligit etiam res creatas & quidem per imaginem, quod ergo erunt Filii?

Ais: Non est necessarium quod & Filius & Spiritus Sanctus producant aliquem Filium, quia id ad Divinitatem necessarium non est? R. Ut sit necessarium est quod Pater intelligendo se generet Filium, per eandem necessitatem etiam Filius intelligendo se potest alium Filium generare; Et licet male est Patri quod intelligendo se generet Filium, sane & Filio & Spiritui Sancto haud male erit. Ex his patet quod generatio ex essentia Patris non competat Filio.

Dicimus quod Pater juxta Adversarios generavit Filium ex essentia, & ab aeterno; Nunc vero invertimus, & dicimus Filium in tempore ex Patre natum, quia dictum est: Ego hodie genui te. Ergo non ab aeterno. Deinde: Si Deus Christum ab aeterno non fuit actu Pater Christi, Christus non est ab aeterno genitus, Atqui Verum primum ex 2 Reg. 7. 14. qui citatur Heb. 1. 5. ubi Divus Paulus illi in Patrem & quod Deus opponit id quod actu non fuerit Pater. Frustranea est exceptio, quod dicat Pater fore Deum humanam naturam; nam quod ad humanam naturam non est Christus genitus ex essentia Patris, quia licet intelligeret Deus se Patrem Christi quoad humanam naturam, & generatio Dei qua genuit Filium, non necessario ponit generationem ex essentia Dei.

Objicis: Pater est aeternus, ergo oportet ut Filium ab aeterno genuerit? R. Illud subjectum quod de Patre est quidem aeternum, sed quod relative ad Paternitatem ab aeterno Deus competeret esset negamus, an ergo non fuit Pater ab aeterno? fuit quidem Deus tum. sed non Pater. Ais! Absurdum hoc? R. Cur enim absurdum non est absurdum dicere? quod Deus non fuerit ab aeterno creator, quia hic primus est aeternus, ita ille qui de Patre est aeternus, tum respectu creaturarum Paternitatis hic creaturae relationis & omnino dicendum concludo de Patre tam naturaliter aeterno ed. si sic Ergo Filius hed ab aeterno.

Quaerit?

Quærit: Quare dicitur Christus Dominus Filius Dei?

Dicit Chr̄ Filius Dei non ab unam causam; Nam enim dr Filius Dei propt existentiam suam & essentiam simul & Vitam quam a Patre accepit. Dr filiare est aut fuit generatio, quæ est transitus a non ee ad ee, cum itaq; Chr̄ Deus dicit ee propterea Sacra dicit Chr̄m Filium Dei in Luc. 1. 35. excipiunt tri bie quod illud ideoq; scil non causam sed signum & indicium filiationis Chr̄i. Dato sed non concesso; contra nos nra est hæc obumbratio Sancti dr ee illud ei genus & indicium ex quo constet Chr̄m ee Filium Dei, nam hi obumbrationis S. Sancti est causa filiationis Chr̄i erit etiam signum. Cæter illud ideoq; indicium & non causam filiationis Chr̄i scare gratis assumit. Adsunt etiam participulam & non significare Chr̄m ee Filium Dei propte obumbrationem SS. sed potius demonstrare id, quod etiam ex essentia Dei est genitus, ac hi duo set Angelus: Non tantum ille qui ab æterno genitus est Verbum Filius Dei, Ve & ille qui ex te Maria nascetur vocabit Filius Dei. Verum gratis assumit particulam & significare æternam generationem, gratis itaq; negat. Sensus itaq; est: Ideoq; quod ex te nascetur vocabit Filius Dei. Dici etiam pt quod particula & redundet, prout etiam fit Joh. 1. 3. Joh. 6. 51. Matthæ v. 36 viaq; cum simplicitate textus, & dicimus quod Chr̄s propter adumbrationem Sancti vocat Filius Dei, sed non simplicit vocabit Verum etiam erit, prout pr illud vocabit tum alibi tum etiam hoc cap. v. 32. Tō erit significatur. Ita explicant hunc locum Maldonatus, Gualterus, Zanechius de 3bus Evst. Lib. 2. Cap. 6. Paragraph. 6.

Excipiunt iter ex hoc quod vocabit sicut declarabit, q.d. Quod ex te nascetur declarabit esse Filius Dei ab æterno genitus? Ro Contra nos non est, quod Chr̄s pr nativitatem declaratus sit esse Filius Dei, qm̄ Vocari non sed idem quod declarari. Nihil tamen hoc juvat Adlers. quia declaratus quidem est Chr̄s pr nativitatem Filius Dei, sed non ex essentia Dei genitus, quæ tamen consequentia: Natus est Chr̄s. Ergo ex essentia Dei ab æterno? Hinc jam ita argumentamur: Si Chr̄s Filius Mariæ dici potest, quia ex Maria Virgine natus est, quare non etiam Filius Dei posset dici, cum ex sola obumbratione Virtutis Dei absq; ullo semine intra Eam conceptus est & natus? Et si alii homines propter vulgarem conceptionem, in qua a Parentibus accipiunt essentiam & existentiam possunt vocari alicujus Filii, tanto magis Chr̄s

Chris qui existens am mir acepta e sancta conceptione a Patre accepit.

Ais: Sic omnes homines dici possent Filii Dei, quia nullus hominis ortus est sine interventu divinæ operationis; quin etiam Angeli possent dici Filii Dei, e dicerentur ob creationem, quamdoquidem Chris excellentius nomen Filii Dei habet quod est nomen filiationis, quod excellentius tamen nomen non nisi naturaliter accepit, quia quoad naturalem partem inferior est Angelis, ut Heb. 2. 9. &c.

R. Hæc objectio pro nobis potius quam contra nos videtur esse; si enim alii homines propter generationem quæ ex Patre mediante Patre id fiat, possunt dici Filii Dei, quanto magis Chris, qui nullum alium Deum habuit Patrem, antecedens patet Mal. 1. 6. ubi Deus dicit Patres homines ergo Filii eosdem etiam Act. 17. 29. Deinde: Chris quidem corpore fuit inferior Angelis, Angeli vero dicti sunt Filii Dei, Chris tamen excellentius nomen & illis hæreditavit, quia nec omnibus Angelis simul dictum a Deo: Vos Angeli estis Filii mei, hoc peculiare illi: Tu es Filius meus ego hodie genui te. Patrem &c. quæ tamen singularis dicta sunt Christo Dno. Licet Angeli possint dici Filii Dei, manet tamen quod Christo excellentiori modo debitus est nomen filiationis. Adde: Si Adam propterea quod Patrem Deum habuit neminem dicitur Filius Dei Luc. 3. ult. quare etiam non Christo propter eandem rationem, quia Deum Patrem habuit neminem. Ut Adamum Deus formavit ex terra, ita Christum ex obumbratione Spiritus Sancti voluit concipi. Hinc ad quia hic natus est Adam citra interventum hominis ex terra, sic Christo citra interventum sexus ex adumbratione Spiritus Sancti, Sacra Deum creat Patrem tum Adamum tum Christum

Secundo. Si eam ob causam Filius dicitur Patrem. Ergo ob eandem rationem quam Christo licet cum Patre vocari potest vocandus Filius Dei, Deus enim resplendet in Christo gratiosus Christus est imago Patris; similiter vero hæc intercedit cum Christo ad munus suum consecratus est, unde propter istam similitudinem sanctificationem sicut ad munus suum Christus ipse se vocat Filium Dei Joh. 10. 35. 36. via enim Christo hoc loco argumentando: Si alii possunt vocari Filii Dei tanto magis ego qui singulariter a Deo sum sanctificatus et in mundum missus, id vero factum est cum dicis Spiritus ad munus suum obeundum necessariis instructus est, cum Deus dixit: Hic est Filius meus ille dilectus Mat. 3. 17. hic

hic ergo ille patricinus dominus Jesus
multi Deus dixit: Hic est Filius
garibi; Quales Pater Filius claim
Dei, e quidem pretiosam, sapie
Judices, Principes ob minorem
ob hanc omnipotentiam.
ex substantia Dei omnium
aliquod munus insigne ob

Objicit hic: Sane
R. Sane similiter sæpe
præsens sunt similes partes

Explic: Etiam sanctificatio
Christi, sed tantum testificatio,
catio non constituit Deum,
cificatio Christi cum Deus tam
Filium Dei sed tantum pro
R. 2. Sine dubio hic alia
hic maxime locus fuisset
cum Christo, inter quas hæc enim
subjicit, ista sanctificatio
stratio generationis Christi ad
ad æternam filiationem
Tantum abest ut esset
potius est contraria illi;
hoc vero sanctificatio
mittit nec ab alio
vorum & numero alio
explicatio hic intelligi
divina generatio cum filia

Ais: Imo hic vero
R. mittens ea, e quod
unde

si ergo alii pauciores dono Dei positi possunt vocari Filii Dei, tanto magis Chs, quia multi Deus dixit: Hic est Filius meus &c. Si vocat. eum primam Dei assumsit, et tulit gaudii. Quanto Pater Filius etiam talis et contra, prima Dei ostendit Chm ed Filium Dei, et quidem potestatem, sapientiam, sanctitatem a Deo accepit, si vocat. Reges, Judices, Principes ob minorem potestatem possunt vocari Filii Dei, tanto magis Chs ob hanc similitudinem. Unde Hebraeis gignere, non solum sicut producere re ex substantia sibi similem, sed aliquando sicut ordinare constituere aliquem ad aliquod munus insigne obeundum.

Objicit hic: Similitudo non facit filiationem sed tantum probat.

R. Sane similitudo saepe et probat et facit aliquem ed Filium, Filii enim propterea sunt similes parentibus quia ab ipsis sunt geniti.

Excipis: Etiam sanctificatio de qua Joh. 10. 36. est primalis ratio filiationis Chi, sed tantum testificatio, et argumentum ejus; ut creatio, conservatio non constituit Deum, sed tantum demonstrat Deum dari et esse; ita et sanctificatio Chi cum Deus sanctificavit in mundum mittendo non facit Chm ed Filium Dei sed tantum probat demonstrat?

R. 1. Sine dubio si alia fuisset causa filiationis Chi, sicut generatio ab aeterno hic maxime locus fuisset ut Chs appellasset, cum Judaei contum acrid disputarent cum Chro, inter Judaeos enim et Chm quaerebatur de filiatione Chi, cum vero Chs subjicit, ista sanctificatio et missio in mundum non est argumentum et demonstratio generationis Chi aeternae, nulla enim consequentia a sanctificatione Chi ad aeternam filiationem v. g. Ego sanctificatus sum, ergo ab aeterno genitus sum. Tantum abest ut esset ista sanctificatio demonstratio filiationis aeternae, ut potius est contraria illi; quia aeterna generatio supponit aeternum Deum, haec vero sanctificatio et missio in mundum, negat, cum Deus enim non mittitur nec ab alio sanctificatur, sanctificatio enim hic significat separationem a numero aliorum, quod tamen Deo hom. non competit. 2. Talis sanctificatio hic intelligitur quae confert potest cum aliud judicium filiationis. Atqui aeterna generatio cum filiatione aliud judicium conferri negavit, nulla n. similitudo.

Ais: Imo hic locus aperte probat Chm ab aeterno generationem, quia missus ed, et quidem e coelo. Et antequam fuisset in mundo fuit in coelo unde in terram descendit?

R

R. 1 Deum nemo mittere potest, Exceptio non est prima, 2 alterum etiam qui mittitur quam fuit in Coelo dici potest missus ad mundum, ut Apli etiam Joh. 17. 18. quod missionem comparat Chri cum missione sua, dicunt etiam falsi Prophetæ egressi in mundum 1 Joh. 4. 1. qui tamen nunquam fuere in Coelo; Missi ergo in mundum in textu nihil aliud est quam alicui mandari obedo publicè Chri

3. Etiam Chri nativitatem suam ab adventu suo in mundum aperte distinguit Joh. 18. 37. ita etiam Apl̃us Gal. 4. 4. E misit Chri in mundum in textu non dat nativitatem ipsius, quapropter reliqua dicta sua genealogia exinde probari potest.

Tertiò dicitur Christus Filius Dei propter renovatam existentiam propter resurrectionem. Act. 13. 32. Excipiunt ad hanc rationem, quod hic locus non probet resurrectionem ad causam filiationis Chri, sed quod in Psal. 2. est dictum id in resurrectione est impletum.

R. Resp̃, hinc enim patet quod promissio Dei quod Chri futurus sit Filius Dei, impleta est per resurrectionem, si sic, ergo in resurrectione constitutus est Chri Filius Dei; Ergo resurrectio Chri ex mortuis cum sit reproductio in vitam est gloriosa generatio, qua vitæ generatione Pater ipsi dedit vitam, & è gremio terræ gradi denuo genuit, hæc addo, quod solus Deus sit author vitæ, quam quis per resurrectionem accipit, ut enim aliquis resurgat, nemo, nisi Deus potest facere, quem admodum creare etiam nemo nisi Dei est. Hinc cum is tantus Vitæ solus Deus sit author, potest ab eandem vitam vocari Filius Dei, prout propter datam resurrectionem ab Apl̃o vocat primogenitus ex mortuis Col. 1. 18.

Excipis: Resurrectio in valore Scripturæ non est generatio, alias enim etiam qui resurgent pii & impii Filii Dei forent.

R. Sanè quibus per resurrectionem vita redditur à Deo non minus possunt dici geniti à Deo, quam qui à Parentibus ad vitam hanc animalem generantur, ut enim Patres vitæ animalis sunt authores, ita Deus per resuscitationem vitæ mortuos est author; Hinc Luc. 20. 36. dicimur Filii Dei in futuro seculo, quia erimus filii resurrectionis, & resurrectio & adoptio Filiorum Dei Rom. 8. 23. etiam nostra redemptio soler vocari resurrectio, Matt. 19. 28. Verum licet non possint Filii Dei dici homines propter resurrectionem, Chri tamen cum dicatur, id negari nec debet, nec potest, Chri vero ob resurrectionem & Filius Dei Rom. 1. 4. ubi & Filius Dei constitutus est per resurrectionem, quia qui mortuus est

dicit ed, qui resurgit accipit ed, & transit á non ed ad ed. Cui enim ed accedit potest vocari generatio, ita illud ed cum amissum est, ibi accipere apte vocari potest generatio.

Excipis: Rom. 1. 4. in Greco habet ὁρισθεὶς, quæ Vox sicut idem quod declaratus, probatus, designatus est, i declaratus est Filius Dei per resurrectio ed. resurrectio enim non est ratio filiationis Chri sed argumentum demonstrans Chm ed Filium Dei, nam Deus per resurrectionem declaravit Chm ed Filium suum.

Re 1. Vox ὁρίζειν non sicut declarare, propriè quidem designando sicut definire, sed hic & alibi multis in locis Sacræ sicut constituere, ita ut sensus sit: Qui constitutus est Filius Dei. cf Conf. Act. 10. 42. Cap. 17. 31. Heb. 4. 7. Dicit enim Chris constitutus Judex vivor & mortuor tunc quando ad Regiam dignitatem evectus est, Atqui non tantum declaratus est Judex vivor & mortuor sed rellera etiam constitutus est. Judex & Rex, judicare vero est munus & pars Regiæ potestatis, prout itaq; in citatis locis ὁρίζειν non significat declarare sed constituere, ita negq; in textu sicut Chm per resurrectionem Dei Filium ed declaratum, d. constitutum. 2. Esto declaratus sit Chs per resurrectionem Filius Dei, ea pro non relicta quod tunc non constitutus sit Filius Dei, illa enim declaratio est constitutio est ea qua omnibus innotuit. 3. Resurrectio non est argumentum glorificati omis Chm attendas, nullus enim rectus. Resurrexit Chs, & ab eterno genitus est, quia potuis in vita. Resurrexit, ergo non est ab eterno genitus, imm. n. Deus resurgere non potest, non est enim quis resuscitet, sed negq; Deus potest.

4. Quartò vocatur Christus Filius Dei propter hæreditatem Patris quam adivit; Filii enim succedunt in bona Parentum, & qui succedit in alicui bona, sanè, etsi non semper, magnum est argumentum ed Filium eor. & hæreditatem Patris adivit Chs cum constitutus est Rex. Heb. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Chs itaq; ut Filius Dei propter Regiam dignitatem ad quam evectus est postquam resuscitatus est. Hæc mirum quod hæc Chi exaltatio Vocari possit glorificatio & filiatio; si enim homines alii ad sublimiorem aliquam potestatem evecti possunt dici Fili Dei Psal. 81. 6. quoniam illam potestatem a Deo & non nisi a Deo habent & quoniam illa potestate nacta simul gerati alii homines, possunt dici Fili Dei tanto magis potest Chs, qui ad dexteram Dei est constitutus, & quidem tuplex omnia Epb. 1. 20. &. 2. Si David ereptus calamitatibus gratis servatus

mortis

mortis & post hæc Rex constitutus ob istum Dei gratiam Filius Dei Verbi potuit, & primogenitus, Psal. 88. 28. tanto magis Chs propter Regiam dignitatem potest vocari Filius Dei. 3. Eodem modo est Chs Filius Dei, ut inter filiationem Salomonis aliqua analogia intercedat, ita ut filiatio Salomonis sit imago & typus filiationis Chi. Si ergo Salomon propter excellentiam ordinis suam potuit Verbi Filius Dei, ut dicunt loca 2 Reg. 7. 14. 1 Par. 22. 10. Cap. 28. 6. 3 Reg. 5. 5. Cap. 8. 19. tanto magis Chs ob eandem rationem, quia & Salomon propter Regiam dignitatem vocatus est Filius Dei, ut eo tamen sint typus Chi, quia vera de ipso prolata Chō Dnō applicantur Heb. 1. 5. Unde sic argumentamur. Atqui Salomon ob hoc fuit typus æternæ Chi generationis, & Chs non ob æternam quidem sed Filius Dei.

Ex his concludimus: Si vel ob unam tantum causam Chs Verbi Verbi potuit Filius Dei, tanto magis ob conjunctas & concurrentes in eodem subjecto Chō Dnō istas rationes. Nec enim repugnat Deum ob multas causas Verbi Patrem, & aliquem ob multas rationes dici Filium. Vel in humanis Patribus aliquis Verbi potest tum ob ea, tum ob hanc ea, licet forte nulla adsit similitudo lineamentorum Vultus, quæ tamen similitudo si superaccedat aliis causis tanto plures erunt & concurrent causæ, ob quas Pater Verbi possit. Si Magistratus & Fideles Angelique non ob tantas & concurrentes filiationis rationes, quot concurrunt in Chō, Verbi Verbi possit dici Filius, tanto magis Chs D. quare non poterit Verbi ob plures rationes, nam ut notum est Deus non omnes eodem modo generat, non omnes enim eodem modo & ob eadem rationes Verbi sunt Filii Dei. Deinde: Si Præceptores, Verbi Ministri, Majores nostri, & alii possunt Verbi Patres ob varios respectus, quanto magis Chs potest Deus Verbi Pater Chi, ob ductus & reductivos nodos, aut verbo, ob tam singulares & peculiares rationes, quæ complexus est Chm, quia omnia ista dona quæ Chō Dnō contigerunt ut sanctificatio, resuscitatio, exaltatio, sunt peculiaris & singularis Dei erga Chm amoris & favoris indicia. Deinde: Si Fideles ob mutatas in ipsis qualitates Dei Filii & ex Deo nati ea dici possunt, tanto magis Chs Dnus, in quo non tantum Verbi superadditæ qualitates mutatæ sed

sed etiam ipsam Vitam acquisivit nro Patri. Atqui Fideles Vocant Filii Dei ob mutatas qualitates, quidem ab hominib, ex impio pius, ex avaro liberalis &c. non propter ipsas novas qualitates talibus expressis omnibus dicant, ut ex ipso Deo nati ed dicant, Vide 1 Joh. 1. 13. c. 2. 29. c. 3. 9. c. 4. 7. c. 5. 4. 18. Jac. 1. 18. Unde ita argumentamur: Christus unigenam tam expressis & emphaticis terminis in Sacra Scr. ex Deo natus ed, ut fideles; unde sequit: Si fideles propterea non dicunt ex essentia Dei nati, quia ex Deo nati sunt, tanto minus sequit Christ. Dn. ex essentia Dei genitum propterea quod Scr. Filius Dei proprius, unigenitus, a Patre genitus Scr.

Loca quae ad hanc sententiam tuendam Adres. adferunt sunt sequentia: Rom. 8. 32. Joh. 1. 18. Phil. 2. 7. Psal. 109. 3. Mich. 5. 2. Isa. 66. 9. Prov. 30. 4.

Rom. 8. 32. Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed eum tradidit

Hinc ita argumentandi: Qui ita est Filius Dei ut simul proprius Filius dicatur, ille in propriissimo hujus rei est Filius Scr. propter generationem a Patre. Atqui Christus Dnus ita est Filius Dei ut dicatur simul proprius Filius. Ergo Christus propter generationem ex essentia Patris est Dei Filius.

R. 1. e regno. De tali Filio hic est sermo qui mori potuit, quem Deus dare potuit & dedit, haec autem praedicata non convenient tali Filio qui ex essentia Patris est genitus. Ergo hic de tali Filio non est sermo. 2. Dicitur proprius Filius Christus, non alienus, vel alterius, unde etiam in quibusdam exemplaribus loco proprius in margine notatum est suus, & quidem de hic charissimus qui peculiariter est Filius Dei, in quem e placuit hunc unum genus salvare voluit. Dicit ipse Apostolus: Quod charissimum & charissimum Deo fuit nobis donavit, quid ergo est quod nobis non eet donemus? At tanti valoris non eet argumentatio si hic eet sensus Apli: Deus Filium suum ex essentia sua genitum dedit nobis Scr. Accipit vox proprii pro sui 1 Cor. 15. 38. Heb. 9. 12. Dices: Etiam

Etiam nos quo sensu sumus Filii Dei, sic & non alieni Filii sumus, nemo tamen se temere sacrilegio posset vocare proprium Dei Filium, nemo etiam vocat ℣R Chm.

R. Non quero an possint vocari Fideles proprii Filii Dei, sed transmitto & dico: Et si Fideles non dicantur tales non minus, quia nemo Fidelium gloriosus est sic ut Chs, nulli Fidelium singulariter dictum est: Filius meus es tu. Ego hodie genui te. Illum dictum sit de Davide tm, & Dde Salomone in V.T. Ego ero illi in Patrem hæc tamen de ipsis tamquam Chō typis dicta sunt, non tamen ob rei veritatem.

Ais: Proprius Filius idem est ac naturalis, quod autem est mãle est immutabile, sic sic, Filius non potuit ex essentiâ Patris non gignerari.

Ro. 1. Proprium ex Fi vocis non est idem atq; mãle, nam reges, pecunia, possessiones dicuntur propria, non tamen ut mãles, sunt enim extra essentiam, acquiri & amitti possunt. Proprium ergo non stat id quod mãle, id quod mãlem ecclesiam est, juxta communem usum vocis. 2. Quia Sacra eo minus, nam in ea proprium vel alieno vel communi opponit, alicujus vocis usus in Sacra non est; Opponit alieno, 1 Cor. 7. 4. Jud. v. 6. 1 Tim. 3. 5. 12. Rom. 14. 4. Heb. 9. 12. C. 13. 12. atq; cum opponit alieno etiam extraneo, uti 1 Thes. 2. 15. Vel communi. 1 Cor. 7. 7. Epp. 1. 5. 22. 24. Col. 3. 18. Et si proprium alieno vel communi opponit non mãle, non ex essentia alicujus ed genitum stat 3 Cor. tx Fx mãlis declarata est á Vrē natura, & prout Fx vrā est minus ambigua vel in Philosophiâ, tanto magis Sacra non est usurata, & itaq; in negotio Filiationis Chī, nos quam cum Chs de mãlis dei Filius. Et sane tamen non est concludendum quia nos per mãm non assequimur istum oeconomiam salutis quod Deus per Chm perficere voluit. 4. Ex jure naturali Filius opponit legitimo. Naturales itaq; Filii in jure sunt qui non ex legitimo thoro sunt nati, opposite legitimis qui ex legitimo thoro sunt nati, talem autem Filium Dei ed Chm absolute negamus. Si vero mãlis Filius opponat adoptivo, usu quorundam vel magnam abusu hominum, cum quidem id negat Theologia, nec juris prudentia, neq; Philosophia facit, ut si quis naturalem Chm sit Filius Dei mãlis, si neget quis, Chm ed adoptivum, insectum. Et mãlis. In tali itaq; statu quæstionis, si Fx mãlis opponat adoptivo non aliis rebus, tunc concedimus Chm D. ed Filium Dei naturalem quod sanc

natus vitalis, & negamus Chm illi sunt qui non glorianur, sed non post natus vitalem status est non est. Filius ergo adoptivus & licet ab ipso genitoribus non est adoptione, & nisi adoptio est defectum vitæ genitoris [illegible] est ex ipsum. Et Chs non est Filius Dei, Chs non dr Filius Dei, qui Filius quia vere accepit Vo cum il Deo non comparatur. nerat, qui Metaphoricè non vir non glorians ut ani mo Aliud enim est simpliciter dicta veranti quod sit in ani ma pie aut am glorianter nil Chs propie dicta glo

Joh. 1. 18. Deum n qui est in sinu Patris ip

Hinc ita argumentandi est genitus, Jesus Chm non R. Sane id verum est non est alius genitus ab vere unigenitus Dei Filius

nativitatem, et negamus Chm̃ esse adoptivum quoad naturalem, adoptivi enim
illi sunt qui non gignuntur, sed post nativitatem suscipiuntur in liberos, Chs̃ d.
non post nativitatem factus est Filius Dei sed in nativitate. Filius adoptivus
non est. Filius ergo adoptivus is d̃r qui ab aliquo ad jus hereditatis admi-
tt licet ab ipso genitore non d̃r. Ubi itaq; vera est generatio ibi non ops
est adoptione, et ubi adoptio est ibi non obtinet generatio, adoptio enim tantum
defectum veræ generationis supplet, Sed Chs̃ d̃nus vere ex Deo genitus
est per spm̃. S. Ergo Chs̃ non est tantum adoptivus, unde jam d̃r proprius Dei Filius.

Dices: Si Chs̃ propterea d̃r proprius Dei Filius quia ex substantia Dei est gigni-
tus, Ergo est Metaphoricus Dei Filius.

Ro. 1. Dicit quid nomine Filii Metaphorici intelligis, et tunc respondebimus,
Sane si nomine Metaphorici Filii intelligas quod non est Filius, negamus quod
Chs̃ non d̃r Filius Dei, qui enim vere est Filius Dei non est Metaphoricus
et improprius, quia improprius Filius non est Filius, Chs̃ non est improprius
Filius, quia vere acceptum habuit a Deo, licet non sicut homines ab homine,
cum id Deo non competat. Qui ergo vere genitus est, ille non Metaphorice ge-
nitus est, qui Metaphorice non genitus est Metaphoricus Filius non est, et si Chs̃
ita non genitus ut animantes non sumus sequitur quod non est vere genitus.
Aliud enim est proprie dicta generatione gignitur: cum genitum par est ge-
nitanti quod fit in animantibus: aliud vere genitus est, si autem per pro-
prie dictam generationem intelligas quod Chs̃ communicata sit Divinitas, ita-
nē Chs̃ proprie dicta generatione est genitus.

Joh. 1. 18. Deum nemo vidit unquam nisi unigenitus Filius
qui est in sinu Patris ipse enarravit. Sic Joh. 3. 18. Et unigenitus
Hinc sic argumentantur: Unigenitus Dei Filius is d̃r qui ex substantia Patris
est genitus, Jesus enim non potest unigenitus Dei quia Deus plures non genuit.
R. Sane id verum est quod unigenitus proprie illum notat qui genitus
non est alius genitus ab ipsius Parentibus. Jam fatemur. Chs̃ d̃nus est
vere unigenitus Dei Filius, nullus enim fuit qui ex eadem Maria Virgine
de Sp.

de Sancto conceptus et natus, hac ratione itaq; ita unigenitus est, ut fratres eo-
dem Patre gaudium non habeat, quot quot enim sunt alii Filii Dei, omnes habent
alios Patres: Sit quidem fratrum Christi relatio, Rom. 8. 29. Sed id intelligen-
dum est non respectu naturalis Christi sed respectu novae creationis, et quidem
respectu afflictionibus, quod Christo unigenitus sit ex afflictionibus de quibus af-
fictionibus videlicet Rom. 8. dictum est.

Dices: Fideles ubi consummati fuerint erunt propriè dicti Filii Dei, Ergo
ratione Christi non unigenitus Filius sed primogenitus erit, nisi ex essentia Pa-
tris genitus dicatur?

R. Dato quod dicti etiam fideles in glorificatione Filii Dei, eo ipso tantum non
erunt ex Virgine per Sanctum concepti, quia Vox filiationis est analoga.
Vocis Analogae ea est ratio, ut principali speciei primario, reliquis ad-
modum inaequaliter competat, et tunc quando fideles glorificabuntur ipsis Vox
Filii minus principaliter competet, Christo vero primario. Fidelibus per essentiam
Christum. Sed quamvis Vox unigeniti licet cum Christo quibus alios genitos
est, peculiariter tamen Patri non desit charissimum, dilectum, et non
singulariter Filium, non semper excludendo alios genitos. Sic Isaac Abrahae
unigenitus Gen. 22. 2. cum tamen habuerit etiam alium Filium Ismaelem
ex Ancilla. Matris quidem sunt unigeniti, sed Abrahamo de talis proprie
summum erga ipsum amorem. Sic Salomon de unigenitus Matris Prov.
3. 5. qui tamen non sunt solus Filius suae Matris. Hinc ergo concludo, quod
μονογενὴς unigenitus, et ἀγαπητὸς dilectus non equipollent,
possunt tamen de eodem subjecto dici, De Christo Deo id dici potest quod de-
cet Patri. Sic Israël de primogenitus Dei Exod. 4. 22. Ephraim.
Jer. 31. 9. Populus Judaicus de primogenitus et unigenitus Dei 4. Esdr. 6. 58.
Hinc si vox primogeniti et unigeniti licet quidem ex essentia Patris,
et etiam Ephraim Israël possint dici geniti ex essentia Dei, et quidem
primogenitus Christo
In sinu Patris Christo ee de non propter glorificationem ex aeternitate, sed quia

sed quia Patri intimus ac c
ipsa quia videt et agnovit Pa
tem patet, et propter singular
timi alicujus amare dicun
3. Mich. 7. 5. unde etiam
C. 24. 20. Act: Tunc unus ex
ed. Ro. Non, quia Vox unig
scad. Dato tamen quod
dilecto contra non est
Patris ed scad; si tibi p
etiam scad pro ita te, et non
etiam mihi eee absurdum
aliud quam humana am
scientiam autem ita Vox non
Patris genitum. Mat
aut; credo ego a discum
erat ordo, ut qui primus
quia ergo quod in hoc
et quia amat tunc max
amat, recubuit, ut
unus ex discipulis
Causa addicit, quem
maxime voluptatis
Hinc Filius in sinu

Col. 1. 15. Qui est
cum hic de primoge
creaturas esse glo
non est, sicut

sed quia Patri intimus ac conjunctissimus sit mutuo amoris, & mutuo i-
psa qua videt & agnoscit Patrem, effectu visionis & ecclesiam Patris, quod ex
textu patet, & propter singularem amorem quo Deo sunt conjuncti; sic in
simis alicujus audere dicimus, qui sunt charissimi. 3 Reg. 3.20. 2. Reg. 12.
3. Mich. 7.5. unde etiam simus scat dilectionem. Deut. 13.6. Joh. 13.23.
c. 21. 20. Ais: Tunc unus ideoq; erit status unigenitum & in sinu Patris
ecclesiæ Rom, quia Xpc unigenitus scat singularem naturalem Chri, quod
Xpc in sinu ei non scat; & in sinu ecclesiæ scat etiam via conjunctum est, ut
arcana altius possimus cognoscere, quod tamen Xpc unigenitus ex mia ō
scat. Dato tamen quod sit tantum ex effectu via ut exprimat summa
dilectio erga nos non est, sed quæro: Quid tibi unigenitum & in sinu
Patris ecclesiæ scat; si tibi placuit ista scat genitum ex essentia Patris, ut
etiam scat picta &c. & non est dicere absurdum unum idemq; scare, quare
etiam mihi ecclesiæ absurdum pro uno eodemq; accipiet? Nec potest simus
aliud grave summum unum amorem scare, Deus enim proprie simum non habet, es-
sentiam autem ista Xpc nos gen in Patria scat. Gratis q; de Chro ex ecclesia
Patris gloriatur. Maldonatus Jesuita in comment. ad Caput Luc. 16.
ait: Credo ego á discumbentibus simulatam fuisse Metaphoram, quorum hic
erat ordo, ut cui primus quisq; erat in ejus recumberet sinum Joh. 13.23.
quia ergo quod in sinu est conjunctissimum & charissimum est nobis,
& qui amat tunc maximam capit voluptatem, cum in sinu ejus, quem
amat, recumbit, ut idem indicavit Johannes, qui cum dixisset: Erat
unus ex discipulis ejus recumbens in sinu Jesu, quasi explicandi
causa addidit, quem diligebat Jesus, factum est, ut simus hanc
maxime voluptatis & perhibeat amare conjunctissimus Deus etc.;
Hinc Filius in sinu Patris ecclesiæ Joh. 1. 18. Hæc ille convicient?

Col. 1. 15. Qui est imago Dei invisibilis primogenitus omnis creaturæ.
Cum hic de primogenitus omnis creaturæ dicant Chrum a Deo ante oēs
creaturas esse genitum, si sic, & alius modus ejus generationis
non est, nisi dicta via vulgo hic dicta?

R

R.1 Vidimus supra quid hic Cap. nomine creature & creationis intelligatur. Itaq; Chr̄ D. sit primogenitus omnis creature nove, non sequi eterna ipius gratia. Dato tñ sed non concesso, quod ex creatura non nova creatus sit, nec tñ sequi Chr̄m ab eterno ed gratum, quia qui d̄ ab eterno genitus simul etiam summus Deus d̄. At qui primogenitus est omnis creature Chr̄m. Deus non est, sed creatura, primogenitus enim ex eor mō est, ex quor numero genitus est, quis dubitet? Primogenitus omnis creature non infert eternam Chr̄i generationem. 2. Etiam Hammond. negat hic sequi eternam Chr̄i generationem, sed potius resurrectionem, prout ex v. 18. explicat, ubi Dñus Chr̄s propr resurrectionem ante omnes alios d̄r primogenitus ex mortuis, sic Apoc. 1.5. Ravanellus notat Chr̄m etiam propterea dici primogenitum omnis creature, quia bona Patrona, quor Chr̄s heres est, Patribus communicat, & cum primus resurrexit ad vitam immortalem, etiam alios ut resurgant ad vitam eternam cōat. est. 3. Primogenitus Hebreis is d̄r, ante quem nullus ē alius editus ab iis duab Parentibus, licet post ipsum etiam multos alios procreatus fuerit, quo sensu etiam is qui est unigenitus d̄r primogenitus, uti etiam Chr̄s Matt. 1.25. Luc. 2.7. Lapis Hebraeo vocabulo hanc tenet vim ea est ratio, quod probabiliter speret Deum illi, cui unum prolem concessit, etiam alium additurus sit. Et hi quem admodum ex unigeniti nomine non possunt probare quotionem eternam, ita nec ex nomine primogeniti.

Psal. 2.7 — Filius meus es tu, ego hodie genui te.

Ut hic locus intelligendus; Nota 1. Haec verba sensu literali de Davide sunt intelligenda, quod ex toto Psal. contextu innotescit, quo Psal. David totus in eo occupatur, ut repraesentet Patres sibi & populo Judaico, pro cor. regnum Deo quoq; inimicis, quae contra se (i. Davidem) foedera inirent, ostendat; omnes illor machinationes irritas fore, quia ipse à Deo unctus esset, & qui ipsi insurgunt Deo insurgunt. Et Deum introducat loquentem ac si ipse in angustiarum die dixisset: Filius meus es tu, ego hodie &c. In Scriptura Reges, Principes dicuntur Filii Dei propter singularem quo divinant, et quo imaginem Dei gerunt ut Psal 89. 6. patet. Davidi vero cum Deus singulariter [illegible]

De J. Chri

cum Deus singulariter [illegible]
excellentiam & alios Reges,
nis maxime ante alios. Ex
Chr̄s dici potest primogenitus
vero David primogenitus, P.
hodie genui te, illud hodie
regno inauguratus est, quo
ē via Dei Deus enim ipse
inde in Regia dignitate in
his molestiis & angustiis
Davidis via ab ipso est rep
debat, fuit ter liberatus,

Dices: Verba quae Psal
non sonat literaliter de Dav
fuit Rex. v. 8. quia cum m
ptum, gentes non subiecit
R. Difficilis non postremus
David fuit typus, ch. Chr
David quam Chr̄o, nisi
non sunt excellentiora &
quod Deus hic de David
mystice respicit Chr̄m,
se habuit; Caeter Psal
Etiam Buchanus Psal. 2
multis in tua benignitate a
sunt, ut probat exemplo
Ita Calv. Musc. Jremell.
Psal. 2. de David tantu
Filius meus es tu non

2. Nota. Praed

cum Deus singulariter sit Pater, sic & Filius Dei, imo primogenitus, sed excellentiam & alios Regibus, primogenitus enim inter Reges est qui & ceteris maxime antecellit, qui admodum primogeniti & patribus, prout & Christus dici potest primogenitus omnis creaturæ, quatenus omne excellit, & vere David primogenitus Psal. 88. 27. Et cum dr: Filius meus es tu, ego hodie genui te; illud hodie scat tempus quo David unctus & specialiter regno inauguratus est, quo speciali modo factus est Dei Filius. Recte ergo hæc via Dei Deus enim ipsum ex variis angustiis & periculis liberavit, & deinde in Regia dignitate inauguravit. 2 Reg. 5. & 19. Cap. & quidem tantis molestis & angustiis liberavit, quæ morti conferebant, quæ liberatio Davidis via ab ipso est reputata, adi é quæ te, quæ ipsi tunc inferebantur, debat, fuisset liberatus, unde cum Psal. 17. 5. 6. Cap. 115. 3. morti confer.

Dices: Verba quæ Psal. 2. extant Davidi non conveniunt, & hic locus non sonat literaliter de Davide. 4. v. 6. non convenit, quia ille per Saulem non fuit Rex, v. 8. quia cum impiorum ipsius hostibus terminus fuit Christus Dei, gentes non fremuerunt ipsi subjectæ, reges v. 11. 12. 13. ipsi applicari possit.

R. Dist. tertium non possumus quod hic Psal. non fuit respectus ad Christum, cujus David fuit typus, distinctive tamen sensu verba hujus Psal. applicari possit Davidi quam Christo, imo Christo excellentiori sensu quo David. Juxta quæ non sunt excellentiora & dicta de Davide, cum Psal. 88. a v. 24 ad. 38. quod vero hic de Davide sit sermo v. 24. patet, quamvis etiam hic Psal. mystice respicit Christum, in quo etiam complementum ut excellentiori habuit; Cæter Psal. 2. v. 11. 12. 13. non Davidi, sed Deo applicantur. Etiam Buchus Psal. 2. inter Stat de Davide, dicitur; Quibus Deus peculiari tua benignitate adest, & bonis his & aliis cumulat, Filii Dei fruantur, ut probat exemplo Israelitarum Exod. 4. 23. Deut. 14. 1. Cap. 32. 6. Ita Calv. Musc. Tremell. Junius, Gabriel Vasquez. statuunt. Dixim. Psal. 2. de Davide tenere. 2. Ergo Davidem propterea quia dictum est: Filius meus es tu non sequitur ex essentia Dei genitum, neque Christum.

2. Nota. Prædicata Psal. 2. neque possunt applicari veræ Christo

prop.

grātivi applicari e divinitāt, quod docuerunt Theodoretus Antiochenus Bucerus, Chrysost. Hilarius, Cyrillus, Antonius Flamminius, Isidorus Clarius, Alphonsus Salmeron. Quare? Quia hic dr Rex sed á Deo constitutus, v. 6. Deum S. primo constituit Regem, dr Rex constitutus, ut ejus cet ceptum Dei, v. 8. dr hic Filius postulare a Deo, deinde hic v. promittit protestio terminor tenr. Dcit: De eo Filio hic est sermo, qui certo tempore á Deo genitus est, Aptó æterna & certa temporis grātiæ sunt contraria; Major patet ex Ps. 7. ubi Dr — Ego hodie genui te. ubi hodie scat ejus genui vero tempus ęternum. Filius autem dicitur certo tempore gratus ō est.

Excipis: Vox hodie relata quidem ad nos tempus scat et quidem certum, sed relata ad Deum non, ut Heb. 13. 8. Jd. est. Ideoqué hæc vox non ex rei ob. as, sed ex rei, cui adjibetur, mā explicanda est?

R. 1. Si vox hodie pro mā rei & subjecti explicet, sane subjectum de qo Psal. 2. sermo est nihil commune hēt cum æterna gratiæ ut ex dictis patet.

2. Dicit quod relata ad aliud ętn Deum certum tempus scat; Atqui hic relata ad aliud dr ętn Deum, nam Deus dr ipsum genuisse ut dictum & vox hodie enim ex hypothesi certum tempus scat. 3. Hodie ide est quod hac die, & ita tota Diuina ęternus tempus scat, nec potest dari distinctum exemplum, nam hoc citato Heb. 13. 8. illud hodie non æternitatem, sed determinatum scat tempus. Etsi dicat 2 Pet. 3. 8. quod unus dies sit apud Deum ut mille anni, mille annos & non æternitatis ibi est mystico, tum quidem mille anni & æternitas aliud sunt. Certe quod Deus hodie facit non est pretendum id ipsum ab æterno facere, quod hodie concessit Paulum, non sequitur ex eo ab æterno ed constitutum. Cum ergo Petrus id dicit sensus est, quod apud Deum & mille anni sint breve tempus. Et illud hodie Apostoli Act. 13. 33. applicat ad resurrectionem Chri, Atqui hæc resurrectio non est ab æterno facta, & hodie æternitatem non scat. Sed quæcunque adversarii per hodie æternitatem intelligunt, eadem prorsus nos etiam quicquid intelligere possumus, prout enim hodie scare potest æternitatem, ita scare potest

potuit 30. annos, hoc tempus
sunt hæc Calvinus, Isidorus
hic non sed æternitatem

3. Nota. Præstantiori e
quam de Davide, quia simil
David nomine appellat, prout
vata Testamenti Jesu applican
bat, sed tum quoad resurrec
rectionem Chri. Act. 13. 3
Excipis: Hic Apostolus non
crimen Chri jam facta, imp
test rectum genui ad resur
mortuis directa sit?
R. 1. Si ex facta resurrec
2. tacta impletionem, sequ
Chri, si sic, ergo non de æte
cepione ratiocinatur. Cum
id id quod ęcepit, vel ad
sionis; neutra autem pro
scitans Jesum ę. 3.
suscitare ex mortuis sa
veat primo finitur am
cari regeneratio Act. 19.
renatis ut Romanis Lib
le post mortem resusci
cari & Christiani reg
applicant resurrectioni
sibet, non posset Paulus
est resurrectionis Chri
apellare hodie, nam
tus finitur Chri.

potest 30. annos, beste num vel eram crastinum diem e quidis. Agnoscunt hoc Calvinus, Isidorus Clarius, Theod. Antiochen, quod illud hodie hic non sect ad literam

3. Nota. Prestantiori et excellentiori sensu dicunt eadem verba de Chro quam de Davide, quia similiter et ipse est ex posteris Davidis, aliquando etiam David nomine apellat, prout Regnum Chri Christianis est regnum Davidis ita haec verba Christianis sensu applicari possunt Chro, jam vero applicant Chro haec verba, sed tum quoad resurrectionem, cum quoad exaltationem, tum quoad secundum Chri. Act. 13. 32. 33. applicant Chro propter resurrectionem.

Excipis: Hic Aplus non resurrectionem Chri voluit probare, sed exaltationem Chri jam factam, impletionem promissionis Psal. 2. factae; et nego posse verbum Genui ad resurrectionem referre, quippe hunc e resurgere a mortuis diversa sit.

R 1. Si ex facta resurrectione Chri voluit Aplus probare promissionis Psal. 2. factam impletionem, sequitur quod in Psal. 2. promissio facta est de resurrectione Chri, si sic, ergo non de aeterna generatione. 2. Vasquez hic de hac exceptione ratiocinatur: Cum dicit Sicut Scriptum est, particula sicut, refertur ad id quod precesserit, vel ad promissionem factam, vel ad impletionem promissionis; neutri autem quadrare potest, superest igitur ut referatur ad illud resuscitans Jesum &c. 3. Scriptura S. loquendi mos resurrectionem quippe exsuscitare ex mortuis saepe idem sunt. Paulus Col. 1. 18. resurrectionem Chri vocat primogenitum ex mortuis, hic Apoc. 1. 5. et resurrectionis fidelium vocat regenerationem Matt. 19. 28. Luc. 20. 36. Imo etiam Veteribus resurgere sunt renasci ut Arnobius lib. 8. objectat, et Catholicis ideo Christianos iterum se post mortem renasci asserant. hic itaque resurgere et usu Sacrae et Christianae regenerationem notari solet. Hinc, cum verba haec applicant resurrectioni Chri, si David Psal. 2. aeternam generationem intellexisset, non posset Paulus resurrectioni Chri applicare, quia nihil commune est resurrectioni Chri cum aeterna generatione; nec resurrectionem potuisset apellare hodie natum genitum, quia si semper non tantum hodie genitus fuisset Chro. 2 Heb 1. 5. applicant illa verba; Ego hodie genui

Regem

Regno & Regnie Chm̃ dignitti; in die cum ex alterationis & Deus genuisse Chm̃. Heb. 5.5. applicãt Sacerdotio Chm̃. Heb. 1.5. regno & regnie Chm̃ dignitti, ea applicand, quia vult Apūs ostendere Chm̃ Christi ortum ee Angelis, Chs est filius, Angelis tk; Chs est filius quia ipsi dictum est: Filius meus es, nulli autem Angelor. Heb. 5.5. applicant Sacerdotio Chm̃ ut appareat Sacerdotium Chm̃ non ab hominibus accepisse, sed ab illo fuisse constitutum, qui ipsi dixit: Filius meus es tu. Verba autem hec, Filius meus es tu, ego hodie genui te, applicant tum resurrectioni, tum exaltationi, tum Sacerdotio Chm̃, quia cum resurrectione Chm̃; Regnum & Sacerdotium ejus in dextra regis collocatum est, proinde eadem verba quae resurrectioni applicant tum exaltationi tum Sacerdotio quae applicari possunt. Hinc; Deus eo haec verba dicunt, qui Rex est sed constitutus, qui resurrexit, qui Sacerdos atq; Pontifex constitutus est. Atqui hom. Deus nunquam resurrexit, Rex constitutus non est, nullus Sacerdos & Pontifex est. Et verba Psal. de ortu Chm̃ gratiam applicanda possunt, vel divinitati, sed potius humanitati, ergo Verba, Ego hodie genui te non propterea applicant Chm̃ quia ab aeterno gratus est, sed quia homo est.

Psal. 109. 3. Ex utero ante luciferum genui te. Locus hic propter obscuritatem, variantesq; resonans est difficillimus, sensus ejus est obscurus, explicatio anceps; non vero existimandum ac si difficilimus esset propter argumentum quod hinc contra nos Pelagianos posset, nam vix aliquid talium hic est, sed quia difficilis est intellectu quid hic hebraea significent. Sane argumentum quod hinc pelagianis prestat tale est. Dei verba sunt; Ego ante luciferum genui te. Et Deus filium suum ex substantia genuit. Quae consequentia; nam Deus proprie ac naturaliter, ut ipse proprie scat essentiam aut substantiam, ergo illud, genui te ante luciferum, scat genituram ab aeterno, quod tamen fuit ante luciferum non statim est aeternum ut Arius est. Gen. 1. Sed tamen nomen luciferi in Hebraeo textu non habetur, verum desumpta est ex versione 70. Interpretum, qui hic aut non assecuti sunt aut noluerunt sensum Hebraei textus exprimere, unde & ex similibus translationibus in vertendis Bibliis 70. viros Interpr. sape erasse, aut eos veritatem ab aliis corruptam esse fatetur Hyeronimus. Quidam sic transferunt: Ex utero ab aurora vos pueritiae tuae, i. Aurora illius diei quo natus es, vos benedictionis tuae sint, i. statim descendat benedictio in tuum commodum. Sen: quod tale habeas dominium

s. de quo

(de quo in Cæcilianis ybus:) status vitæ sui ab utero demonstrat Deum sum fuisse
tibi a dextris y. 5. qui juramento tibi promisit sessionem a dextris, ostendit iraqs hic
plenitudo gratiæ Divinæ qua complexus est Christum Dñum, et indigne fit promis-
sio de populo Christiano instar trium matutini multiplicando, actinati Xti Chri
scaret populum ex ipso nascendum, prout abstracta stege accipiuntur pro concre-
tis, ut captivitas pro captivis, substantivum pro adjectivo. 1 Reg. 25. 6. Joh. 17. 17.
Gen. 46. 34. Antonius Flaminius linguæ Hebraicæ & stanti schismatis
silio affirmat in Hebræo textu nullam fieri mentionem luciferi, et verba
Psalmi nisi præter de ortu Christi ex utero Virginis. Bucerus hunc Psal. ex-
plicando dicit Veteres interpretes linguæ Hebraicæ ignaros fuisse.
Santes Pagninus sic interpretatur; ex utero ab aurora tibi ros nativitatis tuæ.
Zwinglius vertit: Ros nativitatis tuæ ex utero aurorum est, prout etiam Tigu-
rini ita interpretantur, existimantes Hebraeos idiomate, abutero, ab aurora,
i. cæteri idem quod ab utero aurorum. Sic & multis Viris Eruditis placet quod
ros hic accipiatur pro plenitudine & multitudine gratiæ Dei. Hinc Lowmal
malè adducti ad æternam Filii ex essentia Patris generationem putant. Hotti-
ger lib. 1. cap. 5. sect. 1.

Mich. 5. 2. Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda,
ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israël, & egressus ejus ab initio
à diebus æternitatis. Hinc quidam volunt æternam Christi ex essentia Pa-
tris generationem colligere; Sed licet aliud sensum omnium quæ in V. Test. ex Ve-
teri allegantur verum, ita etiam hujus loci sensus duplex est literalis scilicet vel
historicus, & mysticus sive spiritualis. Literalis sensus in hoc cap. sermo
de remigratione Judæorum ex captivitate Babylonica in Judæam, de gra ca-
ptivitate mentis injicit Cap. 4. 10. et 5. 1. 3. 7. 9. quæ liberatio futura erat
duce Zorobabel, qui erat ex posteris Davidis. Quia admodum ab ini-
tio, a quo Deus regnum illud stabilivit ex posteritate Davidis oriundi erant
Dominatores in Israël; & dicit quidem ab ductis Israelitis in Babylonia ad
propriam patriam. Judæ de vastatio, Cap. 2. 3. sed etiam reditus ex
illa Babylonia, templi, regnique instauratio, & quidem hæc omnia ex
ducem ex David familia oriundum qui ex Bethlehem erat suam originem,

sed ex

sed jam tunc Davidis res & familia diu erat neglecta, ita ut nomine tuo is nec
dicat Vrsin. cap. 4. 8. de hic Zorobabele est sermo Zach. 4.6. Liberationis ejus
ipsum futura, recenset etiam hic Zorob. in genelogia Chri Matt. 1.12. Luc. 3.27.
In hac explicatione sensus literalis nihil est cur lenti, nihil qd nobilem Prophe-
te, negs aliquid quod erlatui non cum exprimant, hic enim Zorob. ex Bethlehem
fuit natus, vera fuit progenies Davidis, typus Chri, velut surculus renatus ex
scisa arbore Davidis reductus, ita ut hujus gloriam dicat Jer. 20.5. Zach. 6.12.
hic Zorobab. fuit populi Dux, non tamen post quidem Regia insignia, á tunc nec
Rege habetis args cultus, negs post eum populus in duo Regna fuit divisus, de
hoc est sermo Zach. 9.9. Ezech. 37. 22. 24. quod Rex unus futurus sit Popu-
li, hic fuit typus Chri, & etiam si applicet Chro, Chro etiam fuit ex familia
Davidis, diu neglecta ortundus, Regia sibi non sumpsit insignia, agnovit nec
populus pro Rege. Hæc liberatio per Zorob. facta & dicit etiam Ezech.
34.23. Ose. 3.4. Hinc jam hic argumentamur. Si verba illa Zorobabeli
applicata non probant illum ex æternitate Dei genitum, sane etiam Chro eadem
verba applicata idem non docent. 2. De tali Domino adhuc est hic sermo quia
fuit Dnus v.4. & á Dno fuit constitutus, quod de Chro, i. est Deus & ex
æternitate Dei genitus dici non potest. 3. Hinc dici sibi fuerunt egressus in plu-
rali. Atqui sola generatio æterna non potest plurali nro apellari, quia egres-
sus nisi sint gratiarum ab æterno.

Dices: Contrarium potius huic colligi potest, quia cum tu colligis, cum enim
egressus dr in plurali nro hic duplex gratia est intelligenda, una cum na-
tus est in Bethleem; alia cum ex æternitate Patris?

Ro. Ex tua hypothesi isti egressus de quibus hic sermo est dr a diebus æ-
ternitatis. At tu negas Chrum natum fuisse ex Maria ab æterno. Quia est hic
sermo de duplici gratiarum. Sed tamen nec est hic de alia egressione sermo
quam ex Bethleem, nam dri & egressus ejus. At quoad Divinam natu-
Chri non est egressus ex Bethleem, & egressio æternitati est contraria.
Omnis enim egressio alterum a determinatum temporis scat, quod tamen
heri minime. Non potest & egressio dri ab æterno, h.e. non egressus.

Nec pr.

Nec potest saire grātiam suam ab aterno, ut vix ea sepe repetita id nra scat Esa. 26.
24. Hab. 3. 13. & hic cap. 1. 3.
Quare ego puer in mo plm al? Quia hic Dnātor plures habet egressus, q̄ statuens sch majores egis longa serie ex Bethleh suis ab sepius ab sepius egressi erant, e ḡm pe illos natus est Dam Chs. Postunt Dam egressus notare antiquas Dei provisiones adhuc olim Abrahamo factas.

Ex dictis: Cujus egressus est ab aterno ejus grātia est aterna Atqui G.? Po. Major simpliciter negatur; Minor vera non est. Probant tamen Minorem, quia dr esse ab initio; Qui vero est ab initio is jam est in initio rei. Qui est in initio rei ille initium cum rebus non hēt, sed est aternus. Item dr ipse egressus á diebus aternitatis, prout alii commodius transferunt a diebus seculi. At die autem, ut volunt, notat aternitatem. Dicunt Dam, quod nec potest illi egressio assignari quia ante a non fuit. Si sic, ergo nec Chs fuit ante quam ab aterno. Et Dam respectu grātionis aternæ egressus non possunt Chō assignari. Juxta hic contradictoria videntur ab Abrahamo. cognitari, nam dicunt Chm egressus ab initio á diebus aternitatis. Atqui ab aterno & ab initio ēē sunt contraria, quia aternitas caret initio. Si ergo est ab initio non ab aterno, si ab aterno, non ab initio. Sed tamen illud ab initio in Hebreo est Mikkedem, quod Latine reddi potest antiquitus, olim, aut a quondam. Piscator vertit ab antiquo. Lutherus & alii plures ab initio, & significant origo & ortus antiquus, ejusmodi, eadem Vox Mikkedem occurrit Psal. 77. 12. Si dicunt Chōnes ab aterno initio = antiquo, sic eadem Vox exprimunt duci antiqui Psal. 142. 5. Verum judex Dam Gravius & Lutherianis Vulgata Versio Hebræum Textum reddit á diebus aternitatis. Verum sane Dam Gravius ex Lutheranis quod Vox Hebræa Olam non semper scat aternitatem, nisi forte nra scat, sed potius longum ac diuturnum tempus, & quidem tam diuturnum, quod tam late extendatur, quam rei cui additur, nra patitur. Esto man eat Vox aternitatis, non est igitur intelligenda aternitate principiq & finis carentis, quia Deus non dicetur á diebus aternitatis, aternitas Dmi Dei non hēt, Vid. Mich. 4. 5. Cap. 7. 20. in Hebræo est Olam,

sic

sic Isa. 26.4. Psal 88.37. confer. Amos 9.11. Jer. 24.2. Deut. 32.7. Isa. 64.4. Mal. 3.
4. Gen. 17. 8. Cap. 49.26. Exod. 29.6. Isa. 63.9.11. Levit. 25.40. Deut. 15.17. Sed
etsi nomine aeternitatis transferatur hoc Hebraeo, non tamen scribere aeternum
principio et fine carentem, sed longum tempus. 2 Volunt ergo hic Prophetae
dicere: Egressus ejus ab aeterno: = ab antiquo. et quod Jerob. duceat originem
ab antiqua familia, et ut Grotius notavit á familia per 500. Annos tyran-
te et dominante, quo tempore antiquior est familia, eo communis nobilior ha-
betur. Unde etiam Caldaei vertunt ejus ab aeterno, sic Theodotion Dan rebel-
lis fuisse á diebus aeternitatis / Esdr. 4.15. confer Prov. 22.28. Isa. 58.12. Cap.
61.4. Ezech. 35.9. C. 36.1. Calvinus itaque sic ait: Christum non repetit pro-
ditorius ex Bethlehem quasi de eo nihil Deus statuisset. Quae quidem
de illius opinione, id re est quod Christum Dominum plenius fuit antiquissimum et
nobilissimum, quia habuit originem á David, imo ab Abrahamo, imo
ab Adamo. Matt. 1. Luc. 3. Unde etiam Johannes Agnus Vicarius
sic transfert: Ex te Bethlehem exibit Dominator, plenus autem humani
cer a primis et antiquis Regibus. Praeterea itaque est egressus ejus ab ae-
terno &. Quia de tali Duce est hic sermo qui de Bethlehem erundus, non
de Coelo. Et non est hic sermo de aeterna Christi gratione. 2. Hoc Vaticinium
applicat nativitati Christi ex Maria. Matt. 2.6. Et Micheas non de aeterna Christi
gratione agit, verum de illa cui applicat in N. Test. quam ni N. T. ne appli-
caret totus V. Chro. Calvinus negat hic sermonem esse de aeterna Christi gratia.

Isa. 53.8. Generationem ejus quis enarrabit?

R. Enarrarunt Matthaeus 1. et Lucas 3. Deinde apud Isa. non de aeterno Deo
est sermo, sed de homine qui justus est, sed nec est sermo de nativitate Christi,
sed de alia re, tam restitutae aeternae Christi, quam Veri alia passione.

Isa. 66.9. Numquid ego qui alios parere facio ipse non pariam?
Non est Deus sterilis, quae Ecclesiam ab aeterno? R. Hic nec vola nec vestigium
generationis aeternae. 2 Quomodo Et si Deus non est sterilis? R.
Ex ipso vult Deus nimirum Ecclesiam suam instaurare et aedificare. Sed esto

Sed ego non mitto ad id. no
Prov. 30.4. Quis ascend
jus et nomen filii ejus si
In hoc loco non quaerit de no
sua vera posset edere qua
rum ejus illud Gesser. Ita
respiciat nos nimis nimis
Viant Angeli Luc. 1. Ve
terna Christi gratiane myste
aeterna ejus gratione

§. IV. Adversarii d
Divinam et Human
runt, dicentes et hoc
Secundum hanc mam
Catholici Angelos et
dos. Unit. negant.

Tria nobis occasione
Dominus duas habeat
An praeter Christum alii A
Quod attinet I. An
Non implicite negamus, e
nam. Nam Deus no
vincendus argumentis.
Habet tamen aram stram
sed sic dicitur ejus etiam
gloria et honore coronat
17. 31. Vir dicit ventur
quem etiam Matt. 26.
sunt, Christi homo, sed ipse
nulla est ratio, quare

Sed est non nitelig ad id. non tam hic Deus sterilis hostie Luc. 1. sed Filius.
Prov. 30.4. Quis ascendit in celum atq; descendit? quid est nomen ejus & nomen Filii ejus si nosti?
In his locis non queritur de nomine Dei & ejus Filii, sed de tali homine qui talia facinora potest edere qualia humanitus q.d. Attende quis ille homo sit, qui illud gestet. Ita etiam Mercerus interpret. Usque hic ad Deum referat nos nomen Dei, quia significatio & Filii ejus nomen regessit, dicit Angelus Luc. 1. Vocabis nomen ejus Jesum. Nullum ergo hic est arcanum Christ gratiane mysterium. Nec etiam hic scriptura facimus controversiam de aterna Christ gratione

§. IV. Adversarii dicunt Christum duas habere naturas Divinam & Humanam. Unit. tantum humanam admittunt, dicentes & hodie esse hominem, sed gloria coronatum. Secundum hanc nam invocant, Divina adoratione colunt. Catholici Angelos & Sanctos demortuos affirmant esse invocandos. Unit. negant.

Tria nobis occasione hujus Aphorismi erunt pertractanda. I. An Chs Dominus duas habeat naturas. II. An possit adorari & invocari. III. An præter Chm alii Angeli vel Sancti demortui invocari possint.

Quod attinet I. An Chs duas hēat naturas scil divinam & humanam. Nos simpliciter negamus, & dicimus Chm D. unam tantum hēe nam, scil humanam. Nam Deus non est, ut hactenus pluribus vidimus, nejq; id hic nobis evincemus argumentis.) & divinam nam habet. Est vero homo & quidem Verus & habet humanam nam, quod ita dicimus ut non tantum fuerit Chs homo, sed sit dicatq; etiam hodie homo, ut patet Heb. 2. 7. 9. ubi dicit Chs homo gloria & honore coronatus, sic 1 Tim. 2. 5. Mediator dr ee homo Jesus Chs, Act. 17. 31. Vir dicit venturus ad judicium, qui etiam Apoc. 1. 7. transfixus videbit quem etiam Mat. 26. Filius hominis dr sedere ad dexteram Dei, & non tantum fuit Chs homo, sed stylo Patre etiam hodie est homo. Certe si Chs fuit homo nulla est ratio, quare neget hodie esse hominem, fuit Verus homo, quia natus,

tus, mortuus, resuscitatus, & glorificatus est ut homo. Si verò negas Christum totum hominem, jam negabis Christum totum eundem esse qui fuit olim, olim enim fuit totus homo, Si ergo totus non fit homo & alius. (2.) At Christus unam tantum habet naturam & non habet Duas naturas. Antec. etiam Adversarius. Consequ. etiam ex ipsa rei patet, quia Christus unum est suppositum, una substantia intelligens, ac proinde est unam habet personam. Consequentia quoque patet, nam si duas haberet naturas etiam personas, duas, homo n. tum unam, Deus divinam habet personam. Sane natura humana vel homo tota persona est tantum conceptus mentis, abstractum & non concretum, via ut abstractum quid natum sit ex Maria, abstractum quid mortuum &

Excipis: Alii homines habent quidem humanam personam, sed Christus alia est, & non habet personam humanam, verum tantum divinam.

Ro. & quero. Unde tibi constat alios homines habere personam humanam, Christum verò non? Ex Sacra non, nusquam enim dicit, Negas ex ratione, tunc n. contrarium est hominem esse, tamen tota persona esse, consequens est tamen abstractum esse, tota dubio dicis aliam esse rationem Christi quam aliorum hominum, ut tota hypost. fateat, Tota hypost. concedo, si verò Sacra & rationis negas. Deinde: si Christus non haberet personam ut alii homines non diceretur Christus nobis exceptis adoptato. Atqui &c. Heb. 4. imò etiam Frater Heb. 2. 11.

Dices: Christus non habet humanam personam, quia sic duæ in Christo essent personæ, ac proinde duo Christi? Ro. Si sic, ergo negas duas dicas in Christo naturas, ex duabus enim naturis adeoque sequitur duo Christi. Sed esto dicas duos esse Christos, captivanda hic est ratio ut in aliis, quare in Deo non dicis absurdum id est tres Deos ex trinitate personarum, nimirum est quod Deus tres possit habere personas, & unam essentiam, Christus verò unam personam & duas naturas.

Dicunt Adversarii. Christum esse quidem personam quoad divinitatem, non item quoad humanitatem, humanitas enim est tantum adjunctum quoddam, quod divinitas Christi persona sibi asciit. Ro. dicimus quod Christo quia homini omnia attributa humanis actiones & passiones humanæ conveniunt, actiones autem & passiones sunt suppositi, & non potest etiam humanam personam non habere. Econtra divinam personam habere non potest quia attributa divina, summa & independentia Christo non competunt, aut divinitas Christi & Christus non potest esse persona divina. Est Christi substantia intelligens non independens, sed dependens, potius itaque est persona humana quam vera divina. Excipis

Excipit hic Brauuius in Doct. Fœd. Vol. 2. Part. 4. loco 19. c. 16. §. 14. 15. 16. 17. ubi ait.

Nihil positivi deest nræ humanæ Christi ut sit persona, est enim substantia humana est substantia intelligens, singularis, habet omnes affectus humanas, ita ut separatim á divina persona dici posset persona, jam tamen persona dici non potest, quia ō tota subsistit sed unita est τῷ λογῳ ÷ divinæ personæ, & ejus subsistentia est tantum pars personæ θεανθρωπου ÷ hominis & Dei. Cum autem Christus ab æterno fuerit persona, etiam post unionem manet persona, & illi tantum externa denominatio accessit, quod eadem persona quæ ab æterno solum modo Deus dicebatur, nunc dicatur θεανθρωπος.

R. (1.) Gratis supponit Christum ab æterno fuisse personam, secundum divinam nram, non n. negavimus Christum æternum. Et si humana nra persona divinæ est unita, jam non tantum divina nra erit persona, sed Deus & homo, & sic non tantum secundum divinitatem habebit Christus personam, persona tamen hic non tantum θεος ÷ Deus, sed & ανθρωπος ÷ homo est. (2.) Si omnia positiva personæ humanæ requisita ad Christum adsint, humanitate, ita ut nihil conjuncta fuisset divinæ personæ dici posset persona, etiam post conjunctionem manet persona, per conjunctionem enim ipsi tam Christo nihil decessit, quin potius aliquid accessit, ut ibidem fatetur Braun. Et quod retorta est non potest non esse, si itaque omnia positiva personæ requisita adsint humanitati Christi, non potest non ea persona. (3.) Persona a Braun ita definitur. Persona est non unio cum alia substantia, ut cum ea faciat totum. Sed hæc definitio & obscura est, negativa definitio, quia negativa est. Personæ natura enim in eo tantum constituitur quod sit res non unita alteri, & sic res aliæ non unitæ essent personæ, quod tamen absurdum. Neque accipi potest quod duæ personæ coalescant in unam, nam persona quamdiu est persona non potest fieri non persona. Non possunt duo Angeli ita coalescere ut tantum unam personam Angeli habeant, neque duo homines in unum, ut unam tantum habeant personam, tanto minus unus homo cum Deo ut una tantum sit persona, divina scil. Si Christi humana nra non erit persona, quid amplius eadem erit, quam corpus, id est, non erit homo. (4.) Persona itaque est substantia vel suppositum intelligens. Humana Christi nra talis est. Et persona est, sufficit ad personam ut sit substantia singularis, intelligens, positiva enim tali substantiæ potest persona. (5.) Absurdum etiam est proprietates contrarias in uno subjecto habere unum, sane de una re dici non potest, ut sit frigida & calida.

Dicunt

Dicunt quidem de tota Chri persona in concreto dici posse quod dicitur finitus et finitus, omnipotens, et acceptam habens potestatem, aeternus, et natus, immortalis et mortuus, verum in abstracto seu de divina seu de humana nra dici non possunt. Sed sane hoc posito non possunt non duo filii Chri, unus independens, alter dependens, nam hoc uni et soli subjecto competere non possunt. Illustrant quidem hanc suam de duabus Chri nris oppositionem per unionem mentis et corporis in homine. Sed similia non probant, quae etiam illustrant non probant. Etsi unione mentis cum corpore non probant duas Chri nras et si posse illustrari, aliunde ergo prius probandum sit tandem illustrandum est. Sed neque etiam illustrat unio mentis cum corpore duas in Chro nras. (1.) Quia hae quidem sunt in homine partes, mens et corpus, sed corpus non est pars humanae, ejusque requisita, proinde per unionem cum mente non amittit proprium aliquid proprii humana Chri nra dependentiae. (2.) Homo nec corpus nec mens dicitur sed unio mentis cum corpore; Chus vero et Deus et homo, Deus etiam nunquam et nunquam nobis promisit Deum et hominem, sed hominem, secundum nras, Davidis &c. (3.) Homo dicitur cogitare, corpus non cogitat, quod corpus est sed magnus, quam vis non sit talis quoad mentem. At hoc unum neutrum potest de homine negari, non potest negari: Homo non cogitat quia corpus non cogitat. Non est magnus, quia mens non est magna. At de Chro multa negantur quae de alterius nrae et quidem simpliciter, scio quod nescit, nihil a te petit, quod scias omnia. Vid. hoc in quibus similia de Chro negantur. Mar. 13. 32. Joh. 5. 19. C. 7. 16. 28. C. 8. 50. C. 12. 44. C. 14. 28. Mat. 26. 39. 42. 44. (4.) Audent etiam dicere Deum et passum mortuum, et etiam suam propria sanguine redemptum. Atqui in homine quod est mentis non potest attribui corpori, non potest dici: Corpus cogitat, mens est parva, sed de toto, ut: Homo cogitat &c. (5.) Nec potest creatura Creatori, ut omnipotens et omnipresens uniri; finiti enim ad infinitum nulla proportio, uti n. divina nra est pro omnipotens debuerat et etiam humana, quod tu non admittunt Actes. Ph. Lutheranus. (6.) In homine est aliquod signum et criterium unionis mentis cum corpore, ut patet ex operationibus, homo n. dicitur, ligni &c. Sed haec communia sunt menti et corpori. At in Chro nullum est signum unionis mentis et corporis, nulla operatio communis. Unio humanae nrae cum divina in Chro admitti non po

non potest, aut si admittatur etiam
Dicunt hanc unionem hypostaticam
Verum si divina et humana nra
manet: Deus mus Deus mi manet
divina nra sed humana fecit, sic
et humana nra sunt passi sunt qs
cant, quomodo fuit in Christo
fuit? nisi divisio facta fuit;
ed in Chro indivisam, id est, in Ch
est pro te hypostasis nostra,
aliud Creator, aliud re Creatura fi
mentem istam ed fide confessi non
non confundant, aut gnati in
confundant ut unitas nra
quod tibi persona ut Reformati
si proprietas per hanc communi
etiam divinae nrae, divina etiam
nrae proprietas communis quod
disque et nrae Chri humanae
tio, reflexactio, omnipotentia
proprietates communis quod
ex divina nra posset filii hum
divinas, humana autem prop
Jam transibimus ad Argu
nras; Sed ex phrasi qua Ch
Act. 20. 28. Rom. 1. 3. C. 9.
rum idem dicit quod secundum
carnem quidam dicunt talibus oppo
Re. (1.) Pharisaei secundum
non enim tantum homines
tuam. (2.) In Hebra

non potest, aut si admitteret etiam recte ex unione mutis cum corpore illustri opt.
Dicunt hanc unionem hypostaticam dari in Chro nrō esse inseparabilem;
Verum si divina & humana mē sunt inseparabiles, quis & quare exclamavit: Deus mi, Deus mi quare me dereliquisti? cui dubio scripturam non divina nra sed humana fecit, silicet, ergo divinam exclamavit nām. si divina & humana mē sunt simul & insimul, quomodo corpus Chri mortuum jacuit, quomodo fuit in sepulchro? imo quomodo mortuum, resuscitatum, exaltatum fuit? nisi divisio facta fuit;
Dicunt etiam hanc unionem hypostaticā ee in Chro indivisam, id est, in Chro non est aliud atqs aliud; Quod verum quide est juxta hypostasin nostram, sed juxta ipsos Xtos, aliud enim divino aliud Deus aliud Creator, aliud ve Creatura sunt, quæ in Chro adsunt. Dicunt etiam unionem istam ee tale compositum sicut ut mē iste duæ divina & humana non confundant, aut quasi in unam abeant nām, nec nāli proprietas ita confundant ut unius mē proprietas communicent alteri, sed communicent toti personæ ut Reformati & Catholici tenent. Nos dicimus quod di proprietas personæ communicant, & humanæ mē proprietas communicant etiam divinæ mē, divina enim nra juxta ipsos est persona, & sic cum humanā mē proprietas communicant mē divinæ. & divina nra habet corpus, sanguinem & insuper & mē Chri humanæ multa dona Sacra ee communicata ut exaltatio, resurrectio, omnipotentia &. Lutherani hic dicunt quod unius mē proprietates communicent alteri. Verum si hæc sententia vera ee, tum ex divina nra posset fieri humana & contra, divina n. nra talis & tot proprietatibus, humana autem propter humanas. & una nra posset fieri altera.
Jam transibimus ad Argumenta ex quibus volunt probare duas in Chro nras; Scil ex phrasi qua Chro aliquid attribuit vel secundum carnem vel Act. 2. 36. Rom. 1. 3. C. 9. 5. existimant enim quod phrasis secundum carnem idem sit quod secundum humanam nram. & etiam hæc phrasis secundum carnem clenket tacitè opponi divinam nram.

Arg. 2 Advers.

Re. (1.) Phrasis secundum carnem in Sacra non sonat humanam naturam non enim tantum homines habent carnem. & simpliciter non sonat humanam naturam. (2.) In Sacra hæc phrasis nusquam opponit divinæ mē, sed pu-

Spiritu, Scriptura enim solam carnem spiritui e tre illi soler opponere, Vd. Gal. 4. 29. Rom. 8. 11. Et hi phrasis secundum vel carnem opponit phrasi secundum divinam mram, etiam illi debet ut habere divinam mram de quibus phrasis secundum carnem dr, ut de Abrahame Rom. 4. 1. de Israele 1 Cor. 10. 18. 19. Sic jam ponit secundum carnem e secundum spm ambulare Rom. 8. 1 secundum carnem e secundum spm vivere. Rom. 8. 12. 13. Opera carnis e spus. Gal. 5. 16. 17. 19. 22. in carne e in spu ee. Rom. 8. 9. Gal. 6. 8. Sic dies carnis Chri Heb. 5. 7. dicuntur dies passionis ejusdem. (3) In Chro etiam illa phrasis secundum carnem opponit phrasi secundum spm; quia duplici phrasi scil generatus Chri ex semine existentia e aptitudi principium. Secundum carnem scil sanctus ortus ex Maria Matre, secundum quem ortum dr ee ex Patribus Rom. 9. 5. dr mortificatus 1 Pet. 3. 18. crucifixus 2 Cor. 13. 4. Secundum spm autem scil spiritualem ex Deo originem gratiosus Virgo Maria virtute Dei facta est gravida. Matt. 1. quod scil nullum Patrem aliunde Chr Deum habuerit. Loca Vocanda.

11 Israelitæ dr Patres Pauli adhuc carnis Rom. 9. 3. similia ll loca 2 Cor. 5. 16. Gal. 4. 23.

Act. 2. 30. Propheta igitur cum ee e esset quia sine jurando juraverat, juxta Bezam qui etiam Textum Græcum habet, quod ad carnem attinet Vi & meritum est. indicat hic in Chro Chr carnalem nativitatem adhuc etiam alia in Chro considerandum ee, seu illa generatio secundum quam non Davidis sed Filius Dei est, scil secundum generationem per Sancti Virtutem. Chri a resurrectio non ex Davide sed ex virtute Dei est.

Rom. 1. 3. De Filio suo qui factus est ex semine Davidis secundum carnem. Hic phrasis secundum carnem aperte opponit phrasi secundum spm, non divinæ mræ. Cum ergo dr secundum carnem, i secundum carnalem generationem, et cum dr secundum spm i secundum spiritualem generationem, cum enim Pater de Chro ejus Filio mortalis loquitur respectu id solet dicere secundum carnem, ut dr etiam de Fidelibus 2 Cor. 5. 16. Chm vero dr sanctificatus per Spiritum, quia per spm Sanctum descendens est Filius Dei per resurrectionem.

Rom. 9. 5. Quorum Patres e ex quibus Christus est secundum carnem secundum carnem, id est secundum carnalem generationem est ex Patribus.

Ald

Arg. II. Advers.

Alter Argument est. Christus est homo, ac proinde hab humanam naturam, est etiam Deus vel nobis fatentibus, ergo habet etiam nām divinam, prout hom humanam, sic Deus divinam hab nām?

Rō. Dato quod Chr̄s habeat divinam nām, non pro eodem modo habebit eam ut volunt Advers. qui dicunt prius habuisse Chr̄m divinam nām quam humanā eamq; semper ex te habuisse. Nos vero dicimus Chr̄m prius fuisse homō quam Deum, prius futurum fuisse homō nec quam divinam potentiam ex Deo accepit, ob quam Deus dr, juxta hunc sensum, quam Xs pbratis Sacre non dr, Chr̄m divinam nām habere dr concedūt non erunt duo contraria in Chr̄o, sed divina & humana nā, nam ipsa divinitas est dignitas Chr̄i, humanitas vero ejus nā sic accessit ipsa divinitas. Verum ecclesiastica loquendi forma est minus inconcinna, & agne inconcinna ac si quis diceret Principem suas hēre nās, humanam scil & Principis, aut quia plures etiam relationes in Principe reperiuntur & intercedunt, inconcinnum esset si quis diceret Principem plures habere nās, scil humanam, Principis, Matris, Patris, Fratris, & hujusmodi alias intercedunt. Praestat itaq; Chr̄m cum Sacra affirmare homi dr, ac proinde quia homo est humanam Chr̄o ascribere nām; Deus vero cum non per totam naturam sed dr ex singulari Dei gratia, negare Chr̄o divinam nām quod est ex te.

Adde: si Chr̄s quia Deus est pphes dr habere divinam nām. & quicunq; Deus Deus dixit illi quoq; habebunt divinam nām. At hoc dicere inconcinnum. si quis tm dicat, prout ex eo non sequitur eos hēre ex Deo dictos Deos ed & justos futuros, ita etiam non sequi Chr̄m ex eo Deum dici.

Dices: si Chr̄s nā Deus non est nec est Deus, Deus n. Verus non nisi nā & Deus. Gal. 4. 8. Rō. (1.) An ergo Magistratus, quos tm Deus dicit ed Deos, qui tm per naturalem & nām non sunt dii, nomine sunt dii. (2.) Non dr apud Paulum Deos non esse nisi nā, sed quod Galatae servierunt illis qui multo modo putant Deos, vel Dii ut Grotius explicat. Vis tm pbraseos quod ὀυκ εἰσὶ θεοὶ nā Deus, sed eum qui non est Deus, imo etiam plus, Deitates enim sua habebant Numina quidcunq; ex ed opinio ad erant dii, quos respicit Paulus Apls. & nā non sunt dii, esse sed Deos, qui tantum hominem Xm naturā volunt, & nec ex sua nā, nec ex collatione Dei sunt aliquid di-

divini, & sic vox ipsa hic opponit institutivi humanæ, quod tribuebant illis qui ex opinione & voluntate hominum erant Dii; sic jam & hujus qui suos Deos non mutilos colebant ita Deos ed non tantum voluntate & opinione hominum in Coelum collocatos ed, hos vocabant κατα φυσιν, Christum vero Deum Christum παρα φυσιν: Qd vanum, quia existimabant tantum ex opinione & institutione humana esse Deum.

Objicis: Filius hominis ✠ est qui, sed humanam naturam, Ergo cum Christus dicat etiam Filius Dei, sed & naturam divinam, Filius n. Patris non sed reputat.

R. Filiatio & glorificatio Christi talis est qualis Deo competit, & dicata n. explicandi sed ut ita subjecta permittit. Atqui divina ita non convenit alteri naturæ & terræ, alteri Deum glorificare, glorificatio enim ponit originem, dependentiam, secus enim non erit glorificatio, quod enim est non potest esse, quod est non potest amplius & demum filii, quod factum est non prius fuit non originem, dependentiam, unde etiam in Concilio Nicæno origo & dependentia Filii a Patre, asserta est, Filius enim dicitur est Deus de Deo, Lumen de lumine.

Porro. ✠ Filius Dei Christus ob hoc quia Filius Dei ✠, divinam sed veram, & omnes enim alii Filii Dei habebunt, sed ✠ Filius Dei habet divinam veram & proprie quare idem Christus existens Filius hominis, humanam tantum sed veram, non sed etiam personam?

Objicis: In Christo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter Col. 2.9. Plenitudo divinitatis non est divina ita, & etiam habet ita divinam?

R. (1.) Divinitas proprie non est corpus, & divinitas in Christo non habitat corporaliter, Habitat enim vel secundum divinam vel secundum humanam veram? Modo priori non, quia divina ita est ipsa divinitas, Nec prout quia finita non capit divinitatem, finitum enim infiniti capax non est. (2.) Corporaliter significare potest idem quod plene & perfecte, quatenus scil. Sanctificatum & Deum sine mensura accepit, sic accipit vox plenitudinis Eph. 2.22. & 3.19. Aut corporaliter significare potest idem quod vere, oppositæ ad umbras, sed V. T. Deus in Templo habitavit per umbras, unde etiam ✠ est umbram habuisse putarunt bonum, Heb. 10.1. at nunc Deus in Christo non per umbram sed vere habitat, Christus enim est corpus umbrarum, quod repræsentabant ipsæ umbræ Col. 2.17. (3.) Non minus evidenter est hoc loco dicere de mera ita & de doctrina per Christum revelata, in qua ita non apparet divina voluntas, ut nihil jam necesse est aliud

adfecerit ex Philosophia &

Quod II. attinet. A

Dicimus Chm hominem, qu
invocandum & adorandum
tantum externe sed & spir
quod affirmamus (1.) ex
Phil. 2. 9. 10. 1 Cor. 1. 2. Joh. 14. 1.
Act. n. 5. 23. ille adorandus
fugis adorationem Deus pr
2. 9. 10. ille qui obedi
Divinitandum qui distinq
ille est adorandus cum fi
mus Chm propter exem
1 Thes. 3. 11. Apoc. 5. 8. 9. 1
& adhuc illa requisita
potentia, sapientia, bon
ges invisibiliter sive ali
videmus sapientiam, pote
velutia dignum ed jud
tiam, sapientiam, bon
Habet Chs potent
habevenit, est Rex mor
non tantum ut succurr
1. 17. 18. & quidem habe
naturam Luc. 1. 33. ut
mens: & adorandus est
piat finis, via est sap
sapientiam non tantu
& quia licet etiam

addere vel ex Philosophia Ethnica, vel ex lege Judaica.

Quod II. attinet. An Chr̄s possit adorari & invocari,

Dicimus Chr̄m hominem, quoniam a Deo potestatem gloriam & honorem accepit invocandum & adorandum esse, & quidem non tantum civiliter sed & religiose, & tantum externe sed & spiritualiter, esse, non tantum externis actibus sed & animo, quod affirmamus (1.) ex præcepto Dei, vid. loca. Joh. 5. 23. 6. 10. 36. 37. Heb. 1. 6. Phil. 2. 9. 10. 1 Cor. 1. 2. Joh. 14. 1. Heb. 4. 14. 15. 16. Act. 22. 16. Quod si omnia hæc exacte apparebit in illis sermonibus non de Deo adorando ed, sed de hominе Jesu Joh. n. 5. 23. ille adorandus de quo mentio est, Cap. 10. 36. deinde. Heb. 1. 6. ille cujus adorationem Deus jussit Angelis postquam introduxit in orbem. Phil. 2. 9. 10. ille qui obedientes sunt Patri usque ad mortem. 1 Cor. 1. 2. illius nomen invocandum qui distinguitur a Deo, uti & Joh. 14. 1. distinguitur a Deo. Heb. 4. 14. ille est adeundus cum fiducia, qui pro omnia tentatus est uti nos, (2.) Colimus Chr̄m propter exempla. cultus ejus. vid. Act. 7. 59. 60. 1 Cor. 1. 2. Gal. 1. 3. 1 Thes. 3. 11. Apoc. 5. 8. 9. 12. 13. 2 Tim 2. 22. 2 Pet. 3. 18. 1 Tim 1. 12. (3.) Quia adsunt illa requisita in Chr̄o quæ necessaria sunt ut possit adorari, scil. potentia, sapientia, bonitas. In quo cumq; n. hæc attributa cum relatione ad nos in eum unum sane aliqua veneratione a nobis dignus est. Vel inter homines quos videmus sapientem, potentem, bonum ed, cum aliqua relatione ad nos aliqua veneratione dignum ed judicamus. Tanto magis ergo cum Chr̄o habeat omnipotentiam, sapientiam, bonitatem & quidem cum relatione ad nos, est adorandus. Habet Chr̄s potentiam talem quæ omnibus nostris necessitatibus possit subvenire, est Rex noster, Rex Regum, caput Ecclesiæ. 1 Pet. 3. 22. habet potentiam non tantum ut succurrere etiam possit si quid neglexerimus officii. Apoc. 1. 17. 18. & quidem habet potentiam non tantum temporalem sed in æternum durantem Luc. 1. 33. ut quamcunq; subvenire & punire possit. Hinc ergo sequitur: & adorandus est. Habet sapientiam, ut extremo cultu deceptari quis, via est sapiens ut occulta revelet Apoc. 2. 23. quia ergo Chr̄s habet sapientiam non tantum potest, sed & velit nobis succurrere, salvos punire, & quia videt etiam cogitationes nostras hinc non externis actionibus, quamvis

flexuriē sed etiam animo est colendus et adorandus. Habet Chr̄s etiam bonitatem. voluntatemq; nobis succurrendi, quia pro nobis mortuus est, quae
hāc charitate major, ut Paulus in Judaeis orbem addicit, Rom. 5. 8. 9. non tantum
tunc habuit Chr̄s voluntatem nobis succurrendi ~~nobis~~, sed etiam hodie, ut exponit
Heb. 4. 14. 15. Hinc jam sequitur fiducia in Chr̄m, & fiducia in Chr̄m debemus ac
cumbere, et sic habemus fundamentum ob quod possumus in Precare Christum.
Etiam Catholici ex locis Luc. 23. 42. Phil. 2. 10. Heb. 1. 6. Joh. 14. 13. 1 Cor. 1. 3.
2 Joh. 3. Apoc. 5. 12. Dicunt Chr̄m ut homin. non adorandum et invocandum et
vid. Lydius Lapis Contr. Colerian. pmcto 95. Reformati autem negant
Chr̄m nisi ut Deum adorari posse, et una cum Catholicis ita argumentatur
Cui honor et cultus divinus competit is est Deus. At Chr̄o honor et cultus divinus
competit. Ergo Chr̄s est Deus. Major probat Mat. 4. 10. Isa. 42. 8. Minor ex
Joh. 5. 23. C. 10. 36. et seq. Jer. 17. 5. &c.

Ad Majorem. Cui cultus et honor divinus competit concedo hunc ei Deum,
sed ex eo non statim sequi ei Deum. Ad rectitudinem cultus divini et ad cultum alicui
exhibendum, non necessarium est, ut ejus adorationis fundamentum aliqs
habeat a se, sufficit si modo habeat, sufficit si omnia possit facere, habere.
mentum ejus ipsa res relationem ad nos, et sic nos quoq; obligabimur ad ejus
cultum. Exemplo sit Joseph. Gen. 41. a. 9. tv. usq; 45. Hic debebat ab Aegy
ptiis adorari, nec erat ipsor quaerere unde haberet istam potestatem, sufficit q̄d
haberet istam potestatem quare genua flectere debebant. Exemplum ejus maxime
illustrat cultum Chr̄i, Deus cum Chr̄o omnia q̄ se habuit ~~q̄ se~~ ut Pharao
o Josepho. 1 Cor. 15. 26. 27.

Quod vero attinet locum Mat. 4. 10. Dominum Deum tuum adorabis et illi soli
R. Dicit hic Chr̄s Diabolo a se adorari volenti, ut sensus Chr̄i verborum sit. Deus est
adorandus, Tu non es Deus, Ego te non adorabo, non vero quod Chr̄s ipse non possit
adorari.

Ex Capis: Est tamen hic particula exclusiva Solus, quae ostendit nec
Chr̄m nec aliquem q̄d Deum adorandum? R. Quoties ergo adoramus Chr̄m
ea adoratione non excludimus etiam Patrem, Chr̄m n. adoramus q̄tenus q̄ Sapit
Patris, habemus fundamentum ejus potestatis aliqd in hoc vero agnoscimus
sapiens

sapientiam & potentiam Dei, & sic dignitatem Chri agnoscimus ex persona Dei, ita ut honor Chro cedat in gloriam Patris Phil. 2. 9. 10. & sic soli Deo debitus.

Sic Joh. 12. 44. dicit Chs: Qui credit in me non in me credit sed in eum qui me

E gnoti est ergo Chm colimus & in eum credimus, eo ipso in Deum credimus, qui-
a Chro voluntatem, mandata Patris annunciabit, sunt legatus ejusdo, proin de
ō tamen ad cultus in Chm sed in Patre, & sic verum manet quod solus Deus est ad-
orandus. Pater itaq; est causa principalis & ultimum objectum adorationis no-
stre, 1 Pet. 1. 21. Chs vero media causa, Mediator, a Deo sapientia & robore instru-
ctus. E adorando Chm D. tantum abest ut deficiamus a Deo Israëlis, qui ab omni-
bus est adorandus, ut contra ei tanquam opotuit, qui Chm excitavit ex mortuis,
constantius ac firmius per Chm adhæreamus. At qui Diabolum adorant
recedunt a Deo, quoniam quem Deus noluit adorari, illum adorant.

Ais: Sic eadem numero erit adoratio Chi & Dei, unde sequitur sub ex mu-
merica identitate adorationis, etiam identitas subjecti, vel saltem dignitas?

R. Adoratio Dei & Chi hactenus dici potest eadem, quatenus, quibus gra-
tia Chm colimus, colimus etiam Deum ut ultimum objectum, hæ adorationes
quoad in Chm tendit & in Patre terminatur fundamentum distinguit, cum hunc
Deum adoramus, adoramus ut a te, Chm ut ab alio existentiatum; fundamentum
cultus aliud est in Deo, aliud in Chro, illud est a se, hic a Patre.

Q. E, quod diximus absurdum videatur, sic illustramus. Mat. 10. 40. dicit D. Chs:
Qui recipit vos me recipit, qui me recipit, recipit eum, qui misit me. Hic eodem
actu qui recipit Discipulos Chi, Chm recipit, qui hunc recipit, Patrem recipit. Pa-
tris hæ receptio hic quam differt, quia Discipuli non ita recipiuntur ut Chs neq;
Chs ut Pater. Sic 1 Thes. 4. 8. dr. Itaq; qui vobis spernit non hominem sper-
nit sed Deum. Hic quoq; eodem actu Deus & Spiritus sperni potest, gradus tm dif-
ert, alio modo enim spernit is qui verbum annunciat, alio item hujus verbum
annunciatum, sic Mar. 9. 36. 37. sic Diligendo Proximum diligimus & Deum, &
non tm æqualia sunt objecta, Proximum enim diligimus propter Deum, Spi-
ritum, Deum ut ultimum finem. Hinc ergo concludimus quod Chs
cultus non est idem cum cultu Patris, Chs enim orabat Patrem Mat. 26. 39.
42. 44. Joh. 17. at Pater non Chm. (2) Chs enim docuit nos orare Patrem.

(3)

Q3.) Deus etiam adoratur per Chm Rom. 16. 27. Eph. 3. 21. 4. Col. 3. 17. Ex quibus patet quod non sit eadem adoratio Chri & Patris.

Ars: Idem est omni modo cultus qui Chro & Patri debetur, ut patet Rom. 14. 11. Vivo ego dicit Dnus: quoniam mihi flectet omne genu, & omnis lingua confitebitur Deo

quæ verba de Deo dicta sunt & applicantur Chro, & omni modo est adoratio Chri & Dei.

R. Si de Chro dicunt hæc verba, non probant omni modum & æqualem Chri & Patris cultum, sed quod & Patri & Chro flectendum est genu, & Patri & Chro est confitendum. Licet vix hæc verba Chro applicantur, si tm applicabantur contra nos non est, nam concedimus Chro flectendum & genu confitendum &c. Sed potius dicimus de nomine &c Deo, ut ex contextu minores sit, ubi non alia & unusquisq; rationem reddet Deo, ante tribunal Christi.

Esa. 42. 8. Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo & laudem meam sculptilibus.

R. Ex eo quia Chro Divina, honore & cultu religionis debitum omnia gloria Dei transfert in alterum, Deus enim hoc concedendo gloriam suam non dat alteri, tantum enim abest ut eo ipso gloria Dei admittatur, quin potius exinde ejus gloria violetur Phil. 2. 11. Joh. 14. 13. C. 15. 8. unde etiam Chs dicit quod non suam, sed Patris gloriam quærat, Joh. 8. 50. sic Esa. 46. 13. & Deus gloriam suam dare præcipiendo tm dicitur alteri, quia eo ipso gloria Dei manet, quam Is cum dicit Deus: gloriam meam alteri non dabo & opponit se sculptilibus & idolis, quæ non glorificant Deum sed potius ipsi contraria sunt, ejusq; gloriam detrahunt.

Jer. 17. 5. Hæc dicit Dominus: Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a Dno recedit cor ejus. sic homines assumunt. Chs est homo, & nisi sit Deus non licet confidere in Chro Dno?

R. (1.) Et de hoc maledicto qui in tali confidit homine qui est caro & infirmus, carnis enim brachium sæpe infirmitatem notat ut etiam Esa. 31. 3. C. 40. 7. hic autem de infirmitate esse sermonem ex eo patet, quia Deus exprobrat Israelitis, quod minimum fiducia collocant in Ægyptiis, qui tm infirmi sunt Esa. Capite 30. 2. C. 31. 1. At qui Chs non est caro, sed talis homo qui opponit illis qui sunt caro, Gal. 1. 1. data enim est ei omnis potestas in cœlo & in terra Mat. 28. non terrenus & est cœlestis 1 Cor. 15. 47. (2.) Et de hoc maledicto cujus cor recedit a Deo, At qui cor nostrum credendo in Dominum Chm non recedit a Deo, quin potius accedit ad

dit ad ipsum, & credendo in Ch
Videamus petitis alii an non
re gratiam Deus misit, sed tant
dominicat cum gratia Patris
cant. Sane meminendum re
ns sicut Dominum & Chm
ut recedat a Deo cor, sed s
ad gloriam Patris Phil. 2. 11
gratiam Deus constituit At gra
illi impingunt qui nolunt
gnam Virtutem ostendi

Ipsa etiam exaltatio
dibile haberet, gratia rel
quod tribuitur gratiam plas
Deus ipsi contulit. Dato
ti detrahat, & cum nri P
ed Caput Chri, quod tr
Chs fatetur, Joh. 20. 17. Mat
statum ed dicturus, quod etia
cum Patris, vide a Mat. 12
Joh. 5. 19. 24. 30. Act. 2. 22.
negas Chm Deo debuisse
detrahis etiam Chro illam
cultus de qua Rom. 5. 19.
tatis, ut dicit Mat. 26. 39.

Quod Assinorem ad
R. Debet Chro honor &
tur non sequitur vel eundem
benus, vel forte æqualem
ostendit enim tantum
est simile. (2.) Non
honorificari qui minister
nistus est pro legati or
non est æqualis honor

cht ad ipsum, & credendo in Chm in Deum credimus. & ista maledictione ô gratamur.
Videant potius alii an non impingant in istum maledictionem qui ne sunt hum cele-
re quem Deus misit, sed tantum illum qui alter misit contra illud Joh. 5. 23. & qui ô
honorificat hum quem Pater misit eor cor recedit a Deo, tales n. nec Patrem honorifi-
cant. Sane metuendum ne illi impingant qui ne hunt hum agnoscere quem de-
us fecit Dominum & Chm Act. 2. 36. Cui Deus ppter obedientiam debit nomen, ô
ut recedat a Deo cor, sed s. nota bene: ut celat. & ppter hum accedant Deum, quia est
ad gloriam Patris Phil. 2. 11. Non est maledictus qui Judicem agnoscat hum,
quem Deus constituit. Atqui J. Chs est constitutus Judex Act. 10. 42. Videant an ô
illi impingant qui nolunt in hum credere quem Deus resuscitavit, exaltavit, & in
quo solam Veritatem ostendit Eph. 1. 19.

Forsitan etiam excipiunt, quod Ester Chm plus attribuere quam fieri possit impos-
sibile haberet, quia vel dicunt, homines malunt gloriosi aliquid de homine ci-
pere quod subtrahere quam plus attribui, cum dubio etiam Chs plus non requirit, quam
Deus ipsi contulit. Dato hoc tm, quia quod tm Chm Ester. Quam attribuit ei Pa-
ter detrahit, & hum mi placere velles & Patri & Chm displicere, negas hum Patre
esse Caput Chri, quod tm fatetur Apostolus 1 Cor. 11. 3. negas Patrem esse Deum Chri, quod
Chs fatetur Joh. 20. 17. Mat. 25. 34. Apoc. 3. 12. negas Chm a Patre omnibus prae-
stantem esse Autorem, quod etiam Chs asserit, Mat. 28. negas Chm esse Verum & Subje-
ctum Patris, contra Mat. 12. 18. negas Patrem esse miraculor auctorem contra Mat.
Joh. 5. 19. 21. 30. Act. 2. 22. negas Chm debuisse orare, quod tm fecit Joh. 17. & ali-
negas Chm Deo debuisse gratias agere quia exaudivit in Christo. Joh. 11. 41. 42. Chm
detrahis etiam Chi illam obedientiam quam Chs tandem quisq; proximum est conse-
cutus de qua Rom. 5. 19. detrahis Chi quod voluntatem suam subjecerit Patris Volu-
tati, ut vult Mat. 26. 39. Sic itaq; plus attribuendo Sacrae, & Patri & Chi detrahis.

Quod Honorem attinet Joh. 5. 23. Ut omnes honorificent Filium sicut & Patrem &
Resp. Debet Chi honor & cultus ppter nomen & Divinitatis ipsi concessa. Divinus, ex eo
tm non sequitur vel eundem & illum honorem omni modo cum honore quo Patri de-
betur, vel certe aequalem in omnibus, idq; tantum hum tribuit particula sicut,
ostendit enim tantum simile hindrinen. Atqui nullum simile est idem cum illo si
est simile. (2.) Non est hic aequalitas honoris Patris & Filii; quia is qui debet hic
honorificari qui minister est, qui tm non est Deus. Atqui si est is honorandus qui
minister est pro legati ordin legantis ejus qui autoritate est honorandus. Sic di-
non est aequalis honor Patris & Filii. (3.) Joh. 5. Tandem autem hujus
honor

honoris est quod Pater dederit Filio judicium. Et ex tali honore tabifs subjecti, de
quo hic est sermo, honore, non segui Filium ed Patrem; aliud itaqs fundamentum hon-
noris Chri, aliud istius Patris est. Patrem ppter de Filium ppter Patrem honoramus. Et
tamen similitudo inter honorem Patris & Filii ut particula sicut innuit. (1. Pet.
Unum Patri non tantum externo cultu, sic hic gloriosa vita honorandus est, Unum
tanquam largitor omnium bonor, & Vindex omnium malor, etiam animo, via Chri
stus non tantum civiliter & externe, sed etiam animo & religiose honorandus est, &
Eudem necessitate & eque obligamur ad honorem Filii quam Patris, quia Filium
adorare & honorare tenemur ex mandato Patris, etiam Patrem. Et particula
sicut non aequalitatem sed simultudinem notat & Joh. 2.37. Cap. 4.17. Cap.
2.27. Mat. 5.48. Joh. 17.22.

Quod vero locum Joh. 10. 36. Quem Pater sanctificavit &c. attinet, nihil videtur
esse contra nos, sed potius pro nobis, quippe etiam Christus asserit se in de credant.
Illi enim de hic credendum ed quia opera Patris facit. Et fides & honor qui Chri de-
betur, non ut Deo debetur, Deus n. Patris opera non facit.

Etiam Catholici dicunt Christum Redemptorem ac Mediatorem nostrum ed &
secundum divinam sed humanam naturam, quatenus hac sit hypostatice unita per-
sonae Verbi. vid Lydius Lapis Controversiarum inter Catholicos
& A-Catholicos punct. 84. Reformati vero dicunt Christum secundum
utramqs naturam esse Mediatorem, quia ut homo passus est, sed tanquam Deus i-
ram Dei superavit ut non succubuit, Vid. Braun. Doctr. Foed. Vol. 1. Part. 3. lo.
co. 10. Cap. 5. §. 4. At Deus hujus vide potest succumbere? & Mediator non est Deus
us distinctus enim ab eo, est enim inter Deum & homines. Nec potest quis dici
ipsius ed Mediator si est Deus; vel si Mediator existens Deus fuit minor sui,
secus enim non fuit Mediator. Ergo cum Sacra dicimus quod Christus qua
homo fuit Mediator 1 Tim. 2.5. Unus Mediator Dei & hominum homo J. Chris.

Excipis ad hunc locum. Homo sed etiam Deus Jesus Christus? R. Ego id hic non
video, imo potius in loco. Homo, ergo non Deus ~~simpliciter~~, hae enim sunt dispa-
rata & non tam facile possunt uniri. Et cum dicit Apostolus homo Jesus Christus eo ipso
negat Deum. Etiam cum de Deo loquitur, quare non ita dicat Deus creavit homi-
nem, sed & homo. & Hinc ergo dicimus (1.) Is est & fuit Mediator qui
potuit Mediator fieri. At qui Deus non potuit fieri Mediator Dei & hominum.
Et adeo cum unum fuit Mediator Deum quam potuit. at qui Deum dicam
non potuit, quia hujus finis Mediator. & homo Jesus Christus est Mediator,
non hic

mus homo & Deus Jesus Chr̄s. (3.) Unus Mediator sufficit inter Deum & homines
nt 1 Tim. 2.5. quod unus sit Mediator & non plures, si non plures necessa-
rii sint, etiam plures constituisset Deus. Nemo pervenit ad Deum nisi per Chr̄m
Joh. 14.6. non nisi in Chr̄o est salus. Act. 4. 12. ipse est solus Advocatus 1 Joh. 2.1.
2. ille est Mediator N. T. Heb. 7.22. c. 8.6. c. 9.15. sic ergo Chr̄s solus sufficiens est Mediat.

Concedimus sic hoc simpliciter omnes nisi Catholici cum aliqua distinctione, re-
spondent enim adhuc Mediatores non inter Deum & homines, sed inter Chr̄m & hos,
Chr̄m dicunt Mediatorem inter Deum & homines, alios vero inter Chr̄m & homines,
Sanctos vero Deum & Intercessionis
Sine dicunt Chr̄m ed Mediatorem Redemptionis, Sanctos vero Deum & Intercessionis, inter Chr̄m
& nos, quod Deus noster defendant Chr̄o; haec tamen distinctio sibi valde est ignota
& nos, quod Deus noster defendant Chr̄o; haec tamen distinctio sibi valde est ignota

Quaerit. An Angeli & Sancti sint Mediatores inter Chr̄m & nos à Deo constituti?

Nos dicimus quod non est necessarium ad illos Mediatores confugere, illi enim ser-
vi Angeli & Sancti sunt non sunt promptiores ad nobis succurrendum, quam Deus,
quia Deus prior nos dilexit quam nos ipsum, omnia Dei opera loquitur quia dilecti-
o, non itaque existimandum quod Sancti vel Angeli magis nos diligerent quam Deus.

Objicis: Esto non sint promptiores ad nobis subveniendum, nos tamen indigni su-
mus ad conciliandum Deum & Chr̄m, ac proinde quia Sancti qui sunt in gratia
a Deo, ipsique ministrant, majori fiducia possunt Deum pro nobis orare, ut etiam
Christus exemplum humanum hic tegat. v.g. Quemadmodum Cæsar per alios subdi-
R. Verum minime quantum in civilibus ratiocinatio est haec, Deum hujus
concipiunt nisi per humanum aliquem, nisi per aliam humanam. Cette est
humana conceptus & ab humanis argumentari. Apud nos dicitur & apud Deum
Non est Deus talis qui non possit adiri sine talibus mediatoribus, Deus noster non
adeundus nisi ad Chr̄m. Sane indigni sumus gratia Dei, sed & amans Chr̄m
suum Filium suum dedit pro nobis, ut gratia sua ostenderet. Et ideo Angelos
& Sanctos intercessiones ac promptiores sunt ad nobis succurrendum quam Chr̄s
qui eo ipso commendatur, quia non ignarus malorum nostrorum, sed compassionis in-
firmitatibus Heb. 4.14.15.16. ac proinde cum fiducia etiam hunc adeundum, ibid.

Dices: Ut virtutibus recommendando nos ut velit pro nobis non videtur
Mediatorium Chr̄i officium, neque quicquam Deo demerebit, quare etiam per San-
ctos Deum orantes non possemus nostras preces Deo recommendare?
R. Propterea quia sunt demerita, nihil in nobis constat an sint Sancti nec ne, an
preces nostras velit, an velint mihi bene nec ne? Vitis autem recommendanda

preces

preces nostras, quia ubicunq; duo vel tres congregati in Nomine dni nri Jesu Chr illud preces gratæ sunt Deo.

Qu. III. Anteq; Christ. Angeli vel Sancti demortui invocari possint?

Catholici statuunt Angelos & Sanctos demortuos invocari posse non quidem quasi hæc invocationem necessariam, sed tantum pie & utiliter instituta, Vocat. Bellarm. De beatitudine Sanctor lib. 1. cap. 19. Synodus Tridentina Sess. 25. Ca pis Lyd. Contr. punct. 109. & 112. ut Sctor Ques in hac quæstione tanquam conjunctas Deo offerant, recommendentq;. Hinc vero colitur Angelos & Sanctos hi cant dulias & non latrias, dicunt enim quod hic cultus tantum soli Deo competat, illi vero tum Angelis tum Sanctis. Verum ut ut hæc distinctio hac ætate inter pios est ignota, [1.] Quia latrea & dulea sæpe pro eodem usurpantur. Conf. Mat. 4. 10. Rom. 1. 9. 25. C. 12. 1. Gal. 4. 8. 9. 1 Thes. 1. 9. Mat. 6. 24. Cultus etiam divinus nunc latreas nunc dulias nomine exprimitur, ut Heb. 9. 14. [2.] Dulea a nunc soli Deo tribuit, ut 1 Reg. 7. 3. 1 Thes. 1. 9. nunc creaturis Gal. 4. 8. Rom. 28. 18. 48. & latrea aliquando Deo, ut Heb. 9. 14. aliquando etiam creaturis tribuit, ut Rom. 1. 25. Quorum hic est fundamentum hujus distinctionis.

Adde contra Catholicos de adoratione Chri. Statuunt enim nonnulli Chm adorandum, eundem Christi, Hymnum etiam dominicæ crucis adorandum, Mariam Virginem post Chm supra omnes Angelos & homines colendam, Sanctos etiam colendos & adorandos, vid Lyranus Lap. Contr. p. 97. 98. 99. 100. 112. Si ergo nonnulli Chri, hujusmodi & consentaneum est adorari tanto magis Chm, qui cum Deus super omnes constituit Dnum, Regem Regum, & ipsi ob adorationem illi omnium non sunt maledicti, nos tanto magis non sumus, cum de nullum de illa adoratione habeamus mandatum, de Chro vero habeat, nullum in illis est fundamentum adorationis, at in Chro maxime, præstigiis nobis subtrahitur.

Quæritur: An cuiq; hominum Angelus á nativitate assignatus sit qui ei semper adsit, eiusq; curam habeat?

Ut hanc Quæstionem absolvamus dicimus [1.] quod dari Angelos nobis non nobis ex Sacra constat, ita ut solo lumine rnæ Angelos cari demonstrari non possit, non quidem repugnat aut repugnasset hanc rationi dari Angelos, ver nisi revelatio Divina esset Angelos existere aut existisse demonstrari non posset, quia nec existentia, nec operationes eor mi nexunt in sensus nostros, sunt enim spirituales, nec eor nra vel existentia necessaria nec

bet cum multis humana rerum, ex qua necessitudine demonstrari posset Angelos existere, et hic de actionibus Angelos pro nihil ad locum quod Sacra dicat. 12.] Ea vero non dicit singulis hominibus á nativitate suos assignatos fuisse Angelos, et id sua vña et hic se nullam inferret absurditatem, tum Sacra non appellat, pro ratione autem nobis non innotescit, id affirmandum non est. Potius videtur ex emphasi in Sacra, quod toti populo Israelitico unus Angelus fuerit Ductor, ex cap. 23. 20. 21. videtur etiam ex Sacra quod aliquando uni plures multi Angeli fuerint adjuncti. Gen. 32. 1. 2. 4 Reg. 6. 16. Psal. 33. 7. 6. 90. 11. 12. Luc. 16. 22. De Angelis ex V. T. constat quod fuerint Dei ministri in mandatis Dei ad homines deferendis ut patet Gen. 18. c. 19. Jud. 6. c. 13. Luc. 1. 28. c. 2. 9. Mat. 1. 20. Ministri fuerunt ad homines instituendos ex mandato Dei. Psal. 90. 11. 12. Gen. 32. 1. 2. Dan. 3. 48. 49. Act. 12. 7. fuerunt etiam Ministri ordinati ad malos puniendos 2 Reg. 24. 15. 16. Exod. 12. 29. Act. 12. 29. Jn N. vero Test. quod est ordinarium illud officium, duo commemorantur. 1. Quod usitatum terrorem Dei ad laudes ejus celebrandas, Apoc. 11. 12. ita etiam Ga. 7. 3. Psal. 102. 20. 2. Quod sint ministrantes ejus fidelium ad eos defendendos tuendos et ad eos salutem procurandam á Christo expediti. Heb. 1. 14. hic ministrant Christo. Mat. 4. 11. Luc. 22. 43. Joh. 1. 51. etiam ad judicium cum ipsis tanquam satellitibus venient. Mat. 16. 27. C. 24. 31. 1 Thes. 4. 16. Haec sunt itaque quae de ministeriis Angelos Sacra exponit, cum vero de eo quod singulis hominibus singuli Angeli ejus custodes fuerint adtributi, taceat, etiam mos altos in Scripturis silentio, affirmandis ejus erit probare.

Volunt illi probare ex locis Mat. 18. 10. Act. 12. 15. Quod itaque locum Mat. 18. 10. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim Vobis, quia Angeli eorum in coelis semper vident faciem Patris mei qui in coelis est. attinet, in Angeli particulari an sint singulares Angeli singulis hominibus assistentes ex textu non patet, verum id tantum inde constat e caeteris, quod Dei Angelos opera prout, quando, et ubi vult, utitur in Christianorum bonum, quod Deus Angelos quando vult mittat, quemadmodum vult conservat cum fidelibus. Dicendo vero Angeli parvulos opposite ad opinionem Judaeorum qui existimabant adultos angelos simbeciles et adeo parvulis Christianos, Christus vero dicit, quod eorum angelos

quos Deus ordinavit ex ministerio non sunt minus ei ales, sed astant throno Dei, id primarie dignitatis, Vid. Grotius in hunc locum.

Act. 12. 15. At illi dixerunt ad eam. Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant. Angelus ejus est.

Ro (1.) Hi Christiani potuerunt legem ex Judaea opinione, qua omnem in omnibus partibus exulcerant, si forte in Ecclesiastico periculo in eis gratiam Jacobi autem existimabant singulis singulos adesse Angelos. (2.) Potuerunt eam existimare quod cum Petrus periret in Ecclesiastico periculo, si forte Deus in ipsius gratiam Angelum misisset. Id huic conjecturae videri obstare quod Angelus non soleat precari, quod verum quidem est, sperare tamen eam potuit qui ipsi Christiani & perturbatione id subito recolligere non potuerint, sed tantum dixerint: Angelus ejus est. (3.) Potuerunt etiam commode vocare Angelum cum Petri ab ipso missum intelligere, Angelus n. nuncium sacr. Matt. 11. 10. Mar. 12. Luc. 7. 24. 27. c. 9. 52. Jac. 5. 25. Apoc. etiam saepius Episcopi vocantur Angeli: Nec etiam recte negare potuerunt istam difficultatem, qui n. potuerunt conjecturae, est nox interpestiva, nos etiam periculo exponeret. (4.) Nec Petrus existimavit sibi peculiarem adesse angelum, cum hunc libertatem est per Angelum, primum non Angelum, sed existimavit esse Christum, evidenter non solum esse Christum, tum dicit: Nunc scio vere quia Dominus misit Angelum suum v. 11. non dicit Angelum meum.

Transeamus nunc ad cultum e invocationem Angelorum e Sanctorum demonstrandum, e dicimus quod non possint in Verbo. (1.) Quia vel Religiose vel civiliter eorum invocandi: Civiliter non, quia talis cultus consistit tantum in externis actibus, deferendis iis qui sunt Superiores. Jam vero externos actus Angelis ut Spiritibus deferre non possumus, cum nec constet ubi sint, sunt qui praesentes ignoremus. Nec Religiose, talis enim cultus nulli, nisi cui Deus jubet, deferendus est, religionem enim facere non est nostrum sed Dei est instituere, e est nostrum promissionum ejus unicam ac certam nostris optatis adjungere, cultum vero religiosum Christianus sub spe e fiducia futurae redemptionis, cum itaque nulli liceat cultum religiosum, nisi Deo jubente deferre, e licet non prohibeat Deus, cum tamen non constat an Deo gratus vel ingratus, licitus vel illicitus sit, abstinendum est ab isto cultu.

Dices: Imo praestari potest, quia veritus non est. Ro. Deus solus jubet.

d adorari, Deus vero nusquam aperuit quod per illos vellet adorari, &c. non. aperuisset aliquando quod illos adoratio cederet in gloriam Dei facere debebamus; potius
& argumentari possumus (quod per affirmativa. Veritas n. demonstratio est exoris reprob.
(2.) Prohibitus est cultus tum Angelos tum Sanctos; Angelos Col. 2.18. Vide Ap.
gelus prohibet cultum suum Apoc. 19.10. c. 22.9.

Objicis: Si Johannes, qui cadebat ad Angelum adorandum, hic tum non potuisset cultum Angelo, noluisset ipsum velle? Re Splendore & majestate
tanquam luminis turbatus Johannes, subito existimare potuit aut Filium Dei
ipsum loquentis aut bonum, existimare potuit hunc angelo, aliquid inesse auctoritatis,
quod mandatum quod retulerat, ut Abrahamo, Gen. 17. At ubi advertit Johannes
res tunc ad Constantium suum & aliorum Christianorum non amplius sollicitus &
de ipso adorando. Hoc unum quod Johannes tenuit ipso cecidit, & quando
enim, quod revelabit hic Angelus, gratis extra de ruptus Johannes, debebat
ipsi obsequium & reverentiam exhibere. Hinc ergo hic argumentum non
valet argumentum Angeli: Tibi non licet me adorare, quia conservus tuus
sum, & fratrum tuorum Pp. & nullum Angelum licet adorare quia omnes sunt
conservi fidelium, & ad eos ministerium sunt emissi.
Prohibuerunt etiam Sancti boni cultus. Act. 10.25.26. Cap. 14.12.13.14.

Excipis: Prohibuerunt demissi animi testandi causa, quia etiam illi homines sunt.
Re. Haec ratio ostendit non solum ex humilitate id factum esse, nam homini non
esse non statim est humilem esse, sed ostendit haec ratio hanc adorationem non fuisse
de illis debitam. & si Sanctis Viris adoratio est indebita, quomodo mortuis
esse debita, quomodo acceptorum?

(3.) Qui preces nostras non intelligunt adorandi non sunt, Angeli nec Sancti
nec Sancti preces nostras intelligunt. & nec Angeli nec Sancti sunt adorandi.
Minor patet, quia frivola operaque indistans, distamus vero nos ab Angelis
& Sanctis, & quia distamus ab ipsis omni spatio, cordium secretaque non
sunt, haec n. solius Dei sunt, unde unde ipsis constat quid, quomodo quando
oremus, quomodo dos repraesentabunt? Solus mihi Deus non intelligunt
quodcunque ego facio, id enim Dei est. Etiam Viribus Sancti frequentiae nostras
non intelligunt nisi nec verba, nisi fulmit Christus. Quare non habet usus

ut nos videant, negs aures ut audiant, solo intellectu Veri Cognitiones nostras
intelligunt nisi revelemus. Ita Etiam Sancti solam habent mentem separatam
á corpore, nondum sunt resuscitati, sola mente omnia non intelligunt. Cogn.
in terris existentes distantium cognitiones non intelligunt, sola mente quomodo
intelligerent alienorum? Unde tanta potentia ut illo care possimus, unde tan-
ta scientia ut intelligant? Psal. 145. 2. 3. 4. Eccleg. 5. Eza 63. 16. sed Licet intelli-
gerent preces nostras tamen non possent, quia te juvare non possunt. E
tanto minus aliis.

Objicis: Intelligunt Angeli Qles nostras. Luc. 15. 10. 1 Cor. 4. 9.
Luc. 15. 10. Ita, dico vobis, gaudium erit coram Angelis Dei super uno pecca-
tore pœnitentiam agente. Verum non de hic gaudium sive Angelis de
uno peccatore resipiscente, (quia vis posset fieri quod Deus manifester angelis
id ipsum:) sed de, sive gaudium Dei coram Angelis suis, tum ante mun-
dum erat, est istam Dei dilectionem Videat Angeli. Hunc sensum paraboli
ratio requirit, Deus enim comparatur Patri e mulieri, Angeli vero vici-
nis. Negs ex illis 1 Cor. 4. 9. e Psal. 149. 5. 2. apparet Angelos intelligere preces
nostras, quod vero nihilum ordinem ad nostram curam e spectaculum fi-
eri possit ex ordinatione divina, e si alienando oculis nostris se exhibeant
alieno humore digni essent, ut id colligere licet ex 1 Tim. 5. 21.

Excipis: Non possunt Angeli preces nostras e Sancti ad Deum de-
ferre nisi intelligerent, Atqui deferunt, Apoc. 5. 8. c. 8. 3. 4. Ergo intelligere.
R. (1.) Non est necessum per imagines istas Sanctis objectas tales fremi-
bus intelligere quales materialiter apparentiunt, (ut cum Danieli apparuit
vir grandis status, Jues te schalad:) e maxime in Apocalypsi apud Johan-
nem multa videt, quæ enim tunc segnes sunt alterum dictes? Vel in Qles
bris sed mentio citharæ, phialarum, incensorum, an in talibus deferunt San-
cti nostras preces? talia enim in Cœlo necessaria. Ex talibus itaq; locis quæ ex-
plicatio est incerta, certum argumentum duci nequit. (2.) In his locis men-
tio est de precibus, quas jam mortui Sancti adhuc viventes faciebant. (3.)
Esto, concedamus hic agi de precibus Sanctorum jam mortuorum, non tamen
inde sequetur ipsos nostros ad Intercessores apud Deum, si n. peccata sunt pro
de peccatis sunt, vel si pro nobis peccata sunt e peccant, non tm sequitur ut ipsi

ut preces nostras deferant
quod ut Deus adducat ad
sunt preces nostras.
tum apparat. Objectio. In V. F. s
a Sodo. Gen. 19. 1. a Josua
Exod. 23. 23. Loth, pre
ab Angelis petiit, Gen.
geli curarunt pro homin
R. Negari non potest
apparuerint, sed illa
bus usitata, ut Gen. 2
Vel si majori honore
a fuerint Legati, e
cibuerint ipsis ex his
ejus apparuerint ob
runt sed quod
sunt. Jacob no
Deo ei benedicere
rebatur est Cap. 5.
Quod vero attinet a
one, quidnam pe te
cujus septem pre
nes, quæ mentio e
putant 7. oculis de
ut significet multi
de quibus mentio
Dato intelligant
nostras preces, sunt hæ
runt e voluntatem
offendat quod omnia

ut preces nostras ~~defeant~~ intelligant, postumus enim nos pro Gentibus e Judæis
orare, ut Deus adducat ad agnitionem Evangelii nos pro inde sequitur ut ipsi intel-
ligant preces nostras. Verum est Gentibus quod bene precando ore adum-
brata sunt preces nostræ quibus Christus solet ut mittat Deus qui fugil-
lum aperiat.

Objectio: In V.T. sæpe legimus Angeli admati, ut ab Abrahamo Gen. 18.2.
a Lotho, Gen. 19.1. a Josua, Josue cap. 5.14.15. e Deus jubet observari Angelum
Exod. 23.21. Loth, preces dirigit ad Angelum Gen. 19.19. Jacob benedictionem
ab Angelo petit, Gen. 32.30. sic angeli invocati Ose. 12.4. Apoc. 14. ipsi An-
geli docuerunt pro hominibus Zach. 1.12. Tob. 12.12.

R. Negari non potest quod angeli fuerint adorati, sapius in humana specie
apparuerint, sed illa adoratio fuit civilis, tum temporis populis Orientali-
bus usitata, ut Gen. 23.7. Cap. 33.3. ita adorat Abrahamus Angelos. Gen. 18.
Vel ob majori honore dignati sunt angelos id fecerunt qui legationem gerebant
a quorum Legati, e gratiam Dei repræsentarunt honorem etiam civi-
lem ipsis exhibere voluerunt, nam e Deus jussit, ut qui in nomine
ejus apparuerint observent, Exod. 23.21. Non tamen omnes angeli æque ho-
norati sunt, sed quos Deus singulari honore dignatus est, illi qui pro homina-
ti sunt. Jacob non petit Dei angelum ut oret pro se, sed ut Legatus
Dei ei benediceret, Gen. 32.30. e Ose 12.4. Josue etiam ut Dei Nuncium
reverentiatus est Cap. 5.14.15. Lotho autem civiliter egit cum Angelis, Gen. 19.
Quod vero attinet Apoc. 1.4. Difficilis est hic locus apud Eruditos interpretatio-
ne, quidam per septem illos Spiritus intelligunt. Quidam designant Sanct.
cujus septem præcipuæ sunt gratiæ. Alii 7. providentiæ Divinæ actio-
nes, quæ multis est Apoc. 5.12. e has actiones providentiæ Divinæ notari
putant 7. oculis de quibus Zach. 4.10. e 7. spiritibus, de quibus Apoc. 5.6.
ut significetur multiformis Dei providentia. Alii 7. Angelos vel Archangelos
de quibus mentio injicitur Tob. 12.15.

Dato intelligant Angeli, sic etiam erit forma salutationis cum Deo pro
nostris precibus, dum hi subsidiarii angeli ut Ministri Dei, qui sæpe apparue-
runt e Voluntatem Dei executi sunt, qui intuitu Ecclesiæ. Id vero minime
offendat quod Spiritus unctio Christo, quia omnibus datus erat Christo ultimo
unctio.

Vid. Grotij in hunc l. conservare, cum de Chō adhuc mortuo erant multa. Sic Tob. 12. 12. Quod obtulit preces Angeli dicendi Raphaël v. 15. Sed hic liber est Apocryphus, cæterum potuit hic de mortuo filio ex opinione Judæorum, qui in ea fuerunt opinione ut Angeli offerant preces hominum. Etiam Zach. 1. 12. Christus pro nobis intercedat apud Deum, non hic sequi quod nostras preces intelligat, neque quod debeamus eum colere.

Objectio 1. Intelligunt Sancti defunctorum preces in universum. ut est exemplum in Abrahamo. Luc. 16. 24. 25. Huc refer Mat. 17. 3. ubi mortuorum colloquium est memoratum, sic Elisæus vocat cogitationes Regis Syriæ 2 Reg. 6. 12. Sic Daniel c. 2. 26. sic Petrus cogitationes Ananiæ & Sapphiræ Act. 5. 3. Quum non tantum intelligunt preces nostras, verum etiam curam nostri habent. 2 Pet. 1. 15. 1 Cor. 6. 2. 3. Luc. 16. 9. Cum ergo preces mortuorum intelligant vel mentem ad curam gerant, propinent in vicem?

Luc. 16. 24. 25. Abrahamus dicit Christum esse in inferno cum suis?

Resp. (1.) Quod hic interdum Christi attinet, potuit divites in hac vita recte divitias utendum esse, sicut enim est in altera vita discrimen, inter eos poena manebit qui abusi fuerint divitiis, & pauperes & pauperiate recte vixerint beati futuri sunt. Hæc fuit intentio Christi. Describit igitur hic finis ad sensum nostrum communis status futuræ vitæ, quod sic pauperes ex hac deprecati beantur, divites vero sint in tormentis, quemadmodum divites olim divitiis utuntur exules futuri sunt in Regno Christi. Atque Christus non historice sed parabolice atque allegorice voluit demonstrare, Estque hoc exemplum Abrahami cum divite collocutionis parabola, non historia, quod nisi observet diligens contextus evolutor, sed & quod Abrahamus penetrabit è cœlesti & beata sede oculis suis usque ad sedem eorum in inferno constituti, quod non impossibile est. Dato non hoc fieri posse, Dives in inferno tam longe distans spatium quod est inter sedem beatam & cruciatum adeo propriis oculis Abrahamum videre amicos verba audire propi-

è non

i non potuisset, neq; habuit Dives linguam sibi ita exceptam, et refri-
gerii indigam, prout hic refert. Vult itaq; Chs hic vulgi sermoni et opi-
nioni accommodare, induit enim Judæos quod corpora essent sepulta ac
sepulturæ inferrentur et collocari jussisset, quasi corpus habuissent, et mi-
si enim de animis sic loquebantur tanquam umbris et similacris cor-
poris in quibus consabulari et plenas sere ajebant; sed ei, etiam igneo
flumini deinceps describunt animas, in quibus doloreq; pa-
tiebantur, et quidem tales ac si eod corpora adhuc in vivis existentia
constituta fuissent. Describunt itaq; ad Abrahamum et Divis aliquid com-
mercii habuisse, quod tu probabile non est. Adferunt quidem preces
Divitis, confabulatio Abrahami, quisq; auctoritas nisi ludi aut non mit-
enda Prophetæ atq; Moysis, quibus facultas restituendi linguam Divitis
cabore extricatam, sed sunt tantum figurata loquendi formulæ ad mo-
dum Hebraicum loquendi et exemplum hujus vitæ, felicitatis enim nisi tur
corvivii describit, in quo etiam Abrahamum et Isaac discumbentes describu-
Matt. 8. Cum vero Abrahamum sed Patriarchas primum obtinuerit locum, cum
de quod in sinu Abrahami sint Lazarus situs est, Lazarum proximum A-
brahamo ee, et aliquando in eximium felicitatis gradum evecturum ee
Est mentio in hac parabola inferni, quo Hebræi nimi Chs more Ju-
dæor putabant enim animas in terræ gremio usque ad certum expectare.
Deinde loquitur Chs ex vulgaribus notionibus de sede felicitatis quasi
non usq; remota ee sedes felicium a sede condemnatorum ut colloqui pos-
sint, quod sieri sed non potuisset. Sic introducit etiam Chs quasi si-
mul ac bonis corporeis indutos juxta Judæor opinionem, introducit etiam
Pythagoreorum, seu quod ejus anima subiit in igneo flumine diluisse.
Nec mirum quod talem parabolam adhibuit Chs, ut enim quis doceat
et intelligi possit, sane ex receptis loquendi consuetudinibus loquendum
est, et maxime tunc ubi eorum Dogma confutat, et satis est in pa-
rabolis si id quod intenditur verum sit, licet omnia quæ historiam tangunt
non eodem modo evenerint.

Exipit

Excipis: Non parabola sed est historia, & huius parabola est nomen Lazari non expressi est, nam in parabolis personæ non solent nominari ut passim in parabolis Christi; Et si parabolis certa danda essent nomina nulla esset causa cur divitis nomen ocultaret?

R. Fieri potuit alienam pauperem hunc Lazarum, ex Epist tui non sequi non esse Parabolam, tum & Jurisconsulti Principes Romani qui leges magis exolverunt, cum casus quosdam describunt utuntur nominibus Cajo & Titio & historias, quas asseverant fictas de quibus ratio nemo quasi revera contigisset, quia contingere potuerunt. Sunt insuper etiam qui non inverbis judicant nomen Lazari ad fictum nomen ut narratio historiæ appareret, ita ut nomen Lazari contractum sit ex Eliezer, Eliazer, id est Deus est auxilium meum ut sensus pariter auxilium ad Deum et humano destituantur auxilio. Quod vero divitis nomen non est additum ideo fieri potuit factum est, ne homines nimium temperive aut intempestive in cipherent alter condemnare; aut quia odiosa fuit materia nullum nomen nominavit, ne Christo D. in offensionem incurreret. Lazari nomen fieri potuit expressum, materia cum erat favorabilis.

Ex his cum sit parabola, parabolæ argumentativæ non sunt, & ex parabolis argumentari non licet. Deinde: Etsi haec esset historia, a revelatione extraordinaria ad ordinariam nulla est consequentia.

Mat. 17. 3. Et apparuerunt eis Moyses & Elias cum illis colloquentes

Disputant hic Lindii an Elias & Moyses revera comparuerint & colloqui fuerint, an tantum visio aliqua Moysen & Eliam representans facta fuerit? Nos hac vice non decidemus, sed dabimus quod fuerint plerique Eliæ & Moysis, nihil nobis officit. Fieri potest quod Moyses & Elias comparuerint, Elias cum per turbinem raptus erat, non mortuus, sed in celum beatum seu in paradisum abiens, 4 Reg. 2. unde facile mitti potuit ad colloquendum; Moyses quidem mortuus fuit, Deut. 34. illius tamen spiritus ab Angelis fuit translatum, ne populus ad idololatriam occasione illius corporis delaberetur, potuit itaque Deus corpus illud corporis spiritum ipsius. Et si illud sit penitus resurrexisse 1 Cor 15. ex ista

ex ista tñ unione nobis cum corpore in Mysse non est habitud resurrectio Chri,
quia etiam tales plenum jus ad gloriam consequuntur in futuro judicio, ut colli-
gere licet ex Heb. 11. 39. 40. Dato ergo subsistit peculiaris Mysis & Eliæ ne-
cessitas tñ hic fuit adhibitus, negó licet ab extraordinaria tñ applicatione & collocu-
tione argumentum ad omnium Sanctorum colloquium & apparitionem trahere, nã
cessante ratione colloquii Mysis cum Chro & Elia, cessat etiam aliud Sanctos
cum aliis Sanctis eadem ratio colloquii non obtinere

Si enim videtur dominus ex Deo ut animum addiderit Chro suum passu-
ro, non tantum Chro sed etiam ecclesiæ, ut in fide gratiæ jam capessant gra-
tiæ Jesus ex Maria natus, sit Messias, confirmaret, Mysi sunt autem ad
hoc Mysses & Elias, quia Mysses fuit Mediator Legis, Elias autem Principus
Prophetarum, qui ignem de cœlo in hostes in vindictam advertit, Mysse vin-
cit plagis Pharaonis & Ægyptiis ministas Israëlitas a rege atque Ægyp-
tiorum, optime ergo in eligi & mitti potuerunt ad hoc colloquium.

4 Reg. 6. 12. — Sed Propheta Elisæus qui est in Israël indicat Regi
Israël omnia verba quæcunque loquamur subtus in cubiculo tuo!
Ergo nihil patet, nam sunt verba servi Regis scripta. Regis loquitur de
Elisæo mortuo sed vivo, nec vero agimus de mortuis Sanctis.

Dan. 2. 16. Daniel ingressus rogavit Regem ut tempus daret ad
solutionem & Regis tunc valet argumentum quia singularis revelatio &
gratia a Deo Danieli obtigit ut posuerit mysse tum mandatu Regis.

Act. 5. 3. — Ananiæ cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spi-
ritui Petrus etiam fuit virus, non mortuus, completusque est in primus ex peccato-
ri Dei revelatione, & hac in parte dici potest quod Petrus quodam modo
per virtutem Dei sustinuit, & ipso Petro usus est Deus ad coarguendum pec-
catum Ananiæ & pœnam ipsi inferendam.

2 Pet. 1. 15. Dabo autem operam & frequenter habebitis post obitum
meum ut horum memoriam faciatis.
Hic locus est male translationis & Origine Valdi non est fixa textum
originalem quidam etiam sunt Pontificii Pastor Tornacensis, quia ita con-
tinuat textus originalis, sensus verbi est: Ego Petrus hac Epistola hoc age

hoc animis vestris inscribere velis, ut post obitum meum in memoria habeatis doctrinam Apticam, quae est Dei pietatem. Et potius hic argumentum Catholicos, quod Christiani non bene injuria arceandi a legendis Apocryphis, ut cum hinc ris ac blasphemis vexent, aut solum a depravationibus teneant, sed ut tota Ecclesia inde capiat, & Petrus non depravationibus solum sed universae Ecclesiae scripsit Epistolam, inde etiam Catholica agnoscit, ut post obitum ejus omnibus in perpetua memoria fieret doctrina in hac Epistola tradita.

1 Cor. 6.3. Nescitis quoniam Angelos judicabimus quanto magis saecularia. Hinc sic argutantur, Sancti sunt Judices. Et invocari etiam possunt. R. non omnes Judices ad invocandos, nec de hic Sanctis in hac vita judicantibus sed in ultimo judicio, nego mortui Sancti de judicare, sed illi qui hinc pergunt vivi. Et cum de Angelis judicabimus, & damnabimus, uti accipit ex judicio Heb. 11.7. Mat. 10.42. scil malos Angelos fide & pietate sua damnabunt.

Luc. 16.9. Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in aeterna tabernacula.

R. Hic simpliciter non est sermo de Sanctis sed de pauperibus, quia admodum enim docebat Christus de Dispensatore quod is sibi amicos faceret debitores ut eum ejectum in domos suas recipierent, ita etiam hortatur Christus de pauperibus quasi ipsi recepturi sint beneficiarios in aeterna sua tabernacula; recipiant, & causa sint pauperes ut recipiant, nam tum precibus benedictionibus pauperum tum beneficia ipsis collata efficiunt ut participes simus Regni coelorum.

Objectio 11. Exstant pro invocatione Sanctorum mandatum Job. 5.1. exstant etiam exempla Jer. 15.1. 2 Mach. 15.12. 14. Apoc. 6.10. Sen. 48.16. Bar. 3.4. sic Saul advocavit animam Samuelis 1 Reg. 28.14.20. Abdias Eliam, 3 Reg. 18.7. Filii Prophetarum Elisaeum, 4 Reg. 2.15. Nabuchodonozor Danielem, Dan. 2.46.

Job. 5.1. Vocа ergo si est qui tibi respondeat & ad aliquem Sanctorum convertere.

R. Haec verba non Dei sed sunt Eliphaz amici Job. qui sunt unus tium

lo de ḡnibus Cap. 2. quæ verba amici Jobi non sunt regula fidei. Alterum nec Eliphaz mandat quod caeteri Sancti sed potius contrarium dicit quod esti quæ=tionis ad Sanctos sibi non respondebunt. Tertium intentio Eliphaz fuit dicere quod esti omnes historiæ & omnes Sancti unius seculi tibi simul forent pares in erroribus.

Jer. 15.1. Et dixit Dñs ad me: Si steterint Moyses & Samuel coram me non est anima mea ad populum istum, ejice illos á facie mea & egrede. Ponit hic hypothesis impossibilis & casus non dabilis, prout etiam Ezech. 14. 14. quia Moyses & Samuel in vivis existentes sæpe supplicia ipsos sollicitantibus, & præterea jam dixit Dñs nunc frustra orarent pro in vivis eius. Similes nunc hypothesis: si Cicero Demosthenes hæc viviant non persuadebunt, sic loquitur etiam Apls Gal. 1. 8. Sed casus est quod si posset etiam Angelus aliud Evangelizare præter Evangelium recepimus sect, conditio p. eius non ponit & talibus conditionalibus loquendi formulis impossibilitas rei denotatur. D. v. g. quod si Moyses & Samuel orarent. = illi quia jam mortui sunt & orabunt & si audiam.

2 Mach. 15.12.14. Quod scil Judæ in somnis videtur Oniam Pontificem & Jeremiam orasse pro populo.

Ro. Somnium hoc est, potuit enim ipsi hæc apparitio obtingere cum apud Judæos ea fuerit opinio quod mortui etiam post mortem multos, & suos amicos, sic & ipse potuit de Onia & Jeremia cogitare quod si viverent orarent pro populo. Dato quod ista visio divinitus a Deo fuerit Judæ objecta in somnis, non tñ in his apparitionibus considerandum est quod Onias & Jeremias apparuerunt pro populo orasse, sed res significata, nam si a Deo facta est Judæ, voluit Deus hac visione populo victoriam persuadere ita ut vincerent populus ac si Onias & Jeremias orassent.

Apoc. 6.10. — Usquequo Dne [sanctus & verus] non judicas & non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra?

Ro. Animæ eorum pro Christo occisorum & testimonium perhibentium non clamant, deinde talium animæ vindictam non clamant sed potius orant ut revertatur Deus ipsis cujus exemplum ex Stacta ostendi posset. Et hæ animæ clam

clamare dicunt per Prosopopeiam, quod res ipsa sibi quod occisi sunt, non minus implorat justitiam divinam ac ipsi injuria affecti Deum sollicitarent & orarent ad vindicandum. Dicunt autem Vox magna clamare, quod non significat cupiditatem vindicandi sed potius indicat atrocitatem sceleris. Sic & Sanguis Abel clamare Gen. 4. 10. non quod ipse sanguis clamaret, sed res ipsa implorat justitiam & vindictam, sic Gen. 18. 20. Ps. historia Sodomitarum. Cæterum hæ animæ pro se & non pro aliis clamarunt. Quæ non valet argumentari ad invocandos alios sanctos.

Gen. 48. 16. Angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris istis: & invocetur super eos nomen meum, nomina quoq; Patrum meorum Abrahæ

R. Hic non est sermo de invocatione quam nos tractamus, nam invocare vel vocare super aliquem nomen alicujus est cum ab eo cognominari & de nomine ejus denominari ut censeatur ex filiis ejus & de nō filii ejus, sic in Textu de quod nomen Jacobi invocetur super negotes ejus Ephraim & Manasse, id est quam vis isti sint nepotes censeantur tñ & nomen filiorum sortiantur de familia Abrahami Isaaci & de nomine suorum majorum, patris earum ad liberos ab ipsis progenitos, sicut Ruben & Simeon v. 5. qd etiam factum est Deut. 7. Talis loquendi formula est Isa. 4. 1. c. 44. 5. c. 48. 1. Sic jam invocari nomen Dei super rem vel personam aliquam & aliquam rem vel personam Deus singulariter sibi consecrat, ut illarum Dei & dicat. Sic super Israëlitas. & nomen Dni invocatum Deut. 28. 10. super Gentes, Amos. 9. 12. super Jeremiam. Jerem. 25. 29. super Jerusalem, Jer. 15. 16. super Templum. Jer. 7. 10. c. 34. 15. super arcam 2 Reg. 6. 2.

Baruch. 3. 4. Domine omnipotens Deus Israël audi nunc orationem mortuorum

Hic vivi erant pro mortuis & non hi pro illis, aut saltem qui hic erant plerumq; vivi. Hic per mortuos non proprie mortui intelliguntur, sed qui in captivitate erant constituti ut patet v. 7. Mortui ergo dicuntur, quia ut membra a corpore divulsa nullum vitalem succum ex corpore radere possunt, ita & isti qui abducti erant in captivitatem ex patria, vivere non poterant & ideo tanquam mortui erant.

1 Reg. 28. 8. 9. 10. 14. — Et intellexit Saul quod Samuel esset & inclinavit

Adoravit se super fatiem suam in terra & adoravit. Hinc ergo cum
Sanctis doctoribus non sunt plures reg nostrae ignari presumit adorari?
Non excutiemus hanc historiam an revera Samuel tunc citatus fuerit,
an tantum species Samuelis apparuerit, aut tantum fraus humana fuerit, no-
stram enim materiam parum juvat, quam cunqs materiam quis dixerit, quo-
modocunqs ergo Samuelis apparuit Saul tamen habuit Samuelis in-
star, sed hoc quia Saul Samuelem adoravit, factum Saulis non statim
nobis est imitandum, nam ipse convenerat cum Pythonissa ad consilium
querendum quod tu ut ipsi illicitum fuit ita etiam nobis est illicitum fue-
re, licet Scara nisquam repraesentet factum Saulis Samuelem adoravis-
sed nusquam etiam repraesentet quod Pythonissam convenerit, exinde hoc
non sequi hoc licitum ei. Et probabile est hoc factum Pythonissa fuisse
fraudem tum unam, quae fraus loco Samuelis alium hominem simili habi-
tu instructum substituit, quem Saul putabat ei Samuelem. Sed certe non e
putandum quod Deus ad fatidica istius mulieris verba pessimi ipsius animae
Samuelis accessisset ad eos, neqs quod Deus via illicita voluerit Sauli res-
pondere, cum quidem ordinaria & licita noluerit, ut habet v. 15. Sed quae-
cunqs fuerit veritas historiae quodcunqs etiam factum Saulis ex eo non sequi
adoratio Sancta, nec enim habet quod Saul adoraverit Samuelem, sed
quod cecidit, v. 20. quod tu est signum formidinis, non reverentiae. v. 14.
quidem & quod adoraverit, sed tantum multis est civilis adorationis, sa-
luteturus enim Samuelem vultum suum ad terram convertit. Sed quomo-
docunqs Saul adoraverit ~~Saul~~ Samuelem, ipse tutus & non absentem adora-
vit. Adoravit ut visum non inconspicuum, at quibus cum nobis res est mor-
tuos & inconspicuos adorant.

3 Reg. 18.7. Cumqs esset Abdias in via, Elias occurrit ei, qui cum cogno-
visset eum cecidit super faciem suam &. Verum adoratio Eliae non fuit
vivum non mortuum & quidem multa civili. Dices: Non fuit multus civilis,
Elias enim fuit homo privatus, Abdias autem unus ex Principibus regis?
Ro Verum res ita se habuerit, quia tu Elias fuit magnus Dei Propheta, non
minus ac Abdias erga tantum Prophetam singulari reverentia motus est.

4 Reg. 2.15.16. Videntes autem filii Prophetarum qui erant Jericho e contra
& revertentes in occursum ejus adoraverunt eum prone in terram &

Ver

Verum hi Tibi Prophetæ adorarunt Christum verum & non mortuum, & non est bona consequentia, Vivum adorarunt, Ergo Christus post summus mortuus, Regis reverentia aliqua major quam civili adhibetur, olim enim vivos hominum tales & Reges prostrati solebant adorare, hicqs Christum qui erat olim cum discipulis erat, nunc tanquam Hymnus ait Deum revelat post gloriosa Christi regni erit supra ipsum, & post mirabilia quæ ante fecerat hic cap.

Dan. 2. 46. Tunc Rex Nabuchodonozor cecidit in faciem suam, & Danielem adorauit; et hostias & incensum præcepit ut sacrificarent ei?

Nabuch. Danieli debuit signa honoris quæ inter homines usitata erant, non tamen quæ huic Sanctis debentur deferunt. Insuper Daniel erat viro tanto vero honore dignus erat tantus Propheta atqs Daniel erat Principe ante Nabuch. qui esti primum erat captus, tandem interpretatus est divinum Nabuch. Singulariqs fuit erga Deum constantia ipsi Nabuch. edidit specimen. Simile honoris signum etiam alijs datum est 4 Reg. 1. 13.

Dicis: Dicit hic hostias & incensum obtulisse, quæ alijs offerre & licet nisi Deo? R. Verum, ut observant Hebræi, Præcepit quidem Nabuch. hostias sacrificari, d. Daniel non permisit ut offerant, imo neqs nos legimus quod permiserit. Interim quicquid factum fuerit, actiones Nabuch. non sunt regula fidei Christianæ.

Officis. Atqui licet pro & per Sanctos vel potius Deum invocare & orare, & licet etiam ipsos orare ut preces nostras ad Deum deferant, quia gratiores sunt preces, quæ pro ipsos, tanquam eos qui jam beati apud Deum milita, offerunt. Quod vero liceat pro ipsos offerre & preces vid. Exod. 32. 13. 3 Reg. 15. 4.?

R. Precati sunt Israelitæ per vel pro Sanctos ut Deus memor sit fœderis cum Abrahamo initi, & juxta gratiosum illud fœdus gratisqs ejus promissiones velit ipsis parere, Deus enim debebat posteris Abrah. Isaac & Jacob promissiones Patriarchis factas benefacere, quia se obligaverat promissionibus Patriarchis factis quod memor illius promissionum benefaceret posteris. 3 Reg. 15. 4. Etiam in nostris precibus mentio injici potest Sanctorum quibus Deus fœdus pepigit, cui etiam Sancti sunt inter precati.

Vel

Verum per eos mlita á Deo velle exaudiri aut petere ut exaudi aunt injuri-
um est Deo, nam & ipsi fuerunt homines infirmitatibus obnoxii. Sive ergo
per mlita ipsorum oremus Deum, sive existimemus nobiscum illos orare, u-
trumq; dubium est, non enim nobis constat de illorum sanctitate. Hæc de S. in Voc.
Catholici tamen in Sanctos cultum duplicem triplicemve deferunt Mariæ Virg.
Matri Chri, dicunt enim eam post Chm supra omnes sive angelos sive homines
celebrandam ed. esse in nostram rectè ergo dici posse assumpt. B. Lapis Lyd.
Cont. in Cath. e A-Cath. puncto 100 & 101. Verum tanto cultu afficere Mari-
am & ei dicit Mater Chri non licet, nisi auctoritas divina nitatur, quam hinc
natura & ratio non docent ex mra dignum ed cultu, illum religiosa adorati-
one colere non licet, nisi auctoritas divina jubeat, per verbum vero non
possum assequi colendam ed beatam Virginem majori quam ciRli cultu.
Quis Deus mandet nos ausim agnoscere. Agnoscimus de ipsa quod Sanc-
ta agnoscat, quod sit Mater Chri, non tm dicimus Deiparam, agnoscimus
quod sit beata & religionis similibus. Luc. 1. 28. 42. quod sit beata v. 45.
47. ibidem.

Dices: Si ergo beata est & quidem adeo ut omnes gentes beatam Sanctam
vocent nihil nobis invocari potest? R. Non enim beatam Joannes Mariæ
vocat nihil tm non sequi cultus quis religiosus; etiam Mat. 5. pauperes spu & cli-
beati dicantur, non tm ex illa beatitudine sequitur illos adorario.

Ais: Maria tm post mortem ab angelis recepta est in Coelum? R.
Si ex hoc adoranda est Maria possunt etiam Enoch & Elias qui non post mor-
tem d. adhuc vivi translati sunt in Coelum. Interim Mariam in Coelos ed
raptam ex scriptis fide dignis non constat. Nos quidem non omnes histori-
as & Sanctam reprimimus, sed certe arcte justa & gravi causa non etiam
omnes admittimus. Si nos quidem res multas & fide non omnes, quæ conti-
gerunt post Chri exaltationem & circa eorum Apicum, conscriptas ed
memoriæ posteritatum relictas ed, sed sane temporis pertinax [illegible] obscuritas relictis
inveterata consuetudo multa talia scripta nobis supprexit, multa hinc ce-
ra scripta corrupit & immutavit, quo magis hinc & hisce abest Pa-
tronis eo simplicior est rei gestæ notitia, videre est tales querelas in
Dyonisii Petavii Rationario Temporum Lib. 5. cap. 3. & 5.

Dicunt etiam Catholici quod Romanus Pontifex visibile in terris

Ecte

Eccle Caput vere adorari & pedum osculo salutari, vid. Lapis Lyrd. Controv. Cath. & A-Cath. puncto 284. At nos de hac & tali adoratione satis diximus

Vnum addimus contra invocationem Sanctor Argumentum; Scripturas non mandavit vel ppter abusum tolli deberet, Cum enim sint abusus quos Etiam Doctores ipsor circumspectiores improbare videntur, strunt hinc Etiam tales ppter alios, sed metuendum ne forte facientes & consentientes hinc impingant lapidi. Videre licet Etiam in pleteris abusum, plus enim honoris Sanctis deferunt quam Doctores Scribunt, aut Etiam opinantur. Insuper vota suscipiunt ad loca Sacra Sanctor ubi pacti sunt, ibi ut in locis sanctioribus colunt, dies festos in eor memoriam instituunt, imagines in Templis strunt, coram illis tyra reverentia exhibent, se prosternunt, & quid non plura? Inter abusus recenseri potest Etiam Canonizatio Sanctor, quae est (ut supponunt) publicum Ecclae testimonium de vera Sanctitate & gloria alicujus hominis jam defuncti, & simul est judicium ac sententia qua decernunt ei honores illi, qui debent illis qui jam Deo foeliciter regnant, & quibus talis honores ? ed solent. Primum enim qui canonizantur in sanctorum Catalogo Sanctor, & statuit ac jubet, ut ab omnibus publicè honorentur & dicantur Sancti. (2.) Templa in publicis Ecclae Cibus. (3.) Templa & aras in eor memoriam dicantur Deo. (4.) Sacrificia tam Eucharistica quam laudum & Gratiarum, quod vulgò officium sive horae canonicae nuncupatur, in eor honorem Deo publicè offerunt. (5.) Dies festi in eor memoriam celebrantur. (6.) Pingunt eor imagines adhibito circulo quodam lumine in signum gloriae quam habent in coelis. (7.) Eor religuiae pretiosis vasis includunt & publicè honorant. Ita hec Bellarm. de Sanctor beatitudine lib. 1. Cap. 7. Duobus modis hic potest fieri dicunt hanc canonizationem: Uno particulari ita ut solum in una provincia aut Dioecesi habeatur Sanctus & colatur ut Sanctus, & sic potest quilibet Episcopus canonizare. Alio modo generali, ita ut in tota Ecclia habeatur pro Sancto, nec ulli liceat de ejus Sanctitate dubitare, & hoc pertinet ad Summum Pontificem, ita Bellarm. de Sanct. beatitud. lib. 1. Cap. 8. Verum inde est tum Episcopis tum Sum. Pontifici hac auctoritas? Addunt Etiam Catholici Etiam Sanctos non canonizatos privatim non publice coli posse. Vid. Bellarm. de Sanct. beatit. lib. 1. c. 10. Verum haec dv.

China

cta non est sacre, nam qui primus canonizavit Sanctos fuit Leo III. Pontifex, postea Innocentius II. canonizavit Hugonem Episcopum Gratianopolis, inde vero Alexander III. Bernardum in Sanctos retulit, vid. Bellarm. de beatitud. lib. 1. c. 8. Hæc de canonizatione dicta ut plurimum sunt illor verba.

Quod vero nostrum judicium attinet, nostrum non est judicare corda, non est hominum an vere sint aliqui Sancti, non hominum sed Chri est in judicio aliquos Sanctos pronunciare, nec hominum est quosdam ut colantur mandare. 2. Deus tum in V. tum in N. Fœdere voluit quosdam laudare et ibidem Sanctos pronunciare ut Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Petrum, Paulum

id quod Stanco licet nobis non stativa licet.

Dicunt quod miracula clara efficiunt Sanctos, et a Pontifice non canonizandi nisi primum miraculis clarueint, magna apparatione canonizati, præs Ppes publica jejunia indicunt tota die res diu examinata, et dicunt quod non est credendum quod Deus tanta via dis posita et ~~supplica~~ supplex adorari non adsit. Resp. Verum miracula non stativa sunt indicia sanctitatis 1 Thes. 2. quæ miracula quæ circumferunt omnia sunt Sanctor. (2.) Unde constant miracula illa et quo tu in primis sunt, illa enim sunt pro confirmatione novæ doctrinæ, non pro vetere, nostra autem doctrina confirmata est Heb. 2. 3. (3.) Licet jejunia et Ppes adhibeantur in rebus tamen illicitis non est putandum quod Deus exaudiat. Etiam Vota non cupiunt Sancti, sed Erasmus satis salse talia Vota exagitat in suo Colloquio quod vocat Naufragium. Votum est actus religiosus et vol. Deo debitus, in Scriptura non habemus exempl. voti nisi Deo debiti. Num. 20. 3. Deut. 23. 21. 22. 23. Esa. 19. 21. Cum ergo objectum voti sit Deus non licet Sanctis vota non cupere

Festa etiam instituunt et dicunt Sanctis, quæ etiam sunt nova, nec ante Justiniani tempora fuerunt, sed instituta sunt ab Imperatoribus. Festum purificationis institutum est a Justiniano, videat Paulus Diaconus lib. 16. rerum Romanar. Nicephorus lib. 17. cap. 28. Festum assumptionis á Mauritio est institutum ut refert Nicephorus, quin etiam multa festa non tantum Sanctis sunt instituta, vid. Nicephorus lib. 17. cap. 31. et quidam tales dies qui pro festis Sanctor habentur sanctiores alij putantur, vid. Lapis Lydius Contr. 1. tit. 8. et Acta S. punctu 279. Etiam

Etiam peregrinationes ad loca sancta pie & religiose dicuntur, vid. Bellarm. de Cultu Sanctor. lib. 3. Volunt autem probare peregrinationes ad loca sancta ex Deut. 16. 16. 1 Reg. 1. 3. 2 Reg. 15. 7. Luc. 2. 42. Act. 8. 27. c. 20. 16. Sed sane Deus in spu & veritate ubiq; & apte potest coli, nihil est Religioni Christianæ essentiale quod extra Hierosolymam & loca sancta non posset inveniri, & maxime cum etiam Mat. 5. Vani actus describuntur qui ad beatitudinem tendunt, inter quos ne peregrinationes religiosa nos commemorant, sed peregrinationes ista nec ad salutem nec ad perfectionem sunt necessaria, nullus finis peregrinationum, nullus cultus qui in peregrinationibus Sanctor exhibet, sed potius est abusus maximus, non est opus poenitentiæ, quia á Deo non requirit talis poenitentia, & ab hujus loci Cultoribus non derisionem sed potius superstitionem augeat, & quidni videant religiosi Sanctor uti ea despicere. Religiose sunt ossa, cineres aut similia ad corpora Sanctor pertinentia. de quibus Bellar. De beatit. Sanct. lib. 2. cap. 2. ait: Religuias honoramus & osculamur ut sacra pignora Patronor nostrorum, sed non adoramus ut Deum, nec invocamus ut Sanctos sed minore cultu veneramur quam Sanctor ipsos, rectum quam Deum ipsum. Honor vero religiosus consistit (inquit) in iis quod illas é sepulchris rapiant, textis magnificis vestiant, in locis sacris asservent, super altare collocent, circumgestent, osculentur, ad eas genua flectant, supplicent, peregrinationes instituant, cereos accendant, thura adoleant, & quæ sunt similia. Nos autem existimamus hunc cultum religiosum & illicitum, (l. 1.) Quia ab hominib. est inventus & excogitatus; negs ex voluntate Dei Sanctor ac piorum alius honor defertur quam honesta sepultura. Patriarchæ et alii Viri Sancti olim sepulti, sed nusquam corpora vel alio honore affecta sunt, Abraham, Isac Jacob sepulti sunt Gen. 25. 24. 51. Capitib. sed nusquam amplius quod vel corporibus ossibusq; alius honor & cultus fuisset adhibitus. Sic Johannem Herodis jussu truncatum Discipuli sepelierunt Mat. 14. 12. sic etiam Stephanum lapidatum Act. 8. 2. sed nullum de religiosa ossium in his est vestigium, cum quidem potuisset fieri si licitum fuisset, quia Johannes erat Præcursor Chri, Stephanus vero protomartyr Christi, quibus certe si tali cultu si essent aliqui digni, quibus vel talis cultus non est adhib.

adhibitus. Objicis: Sno ossa Jo
& in Sanctam translata sunt
condita sunt 2 Reg. 21. 32. Cum Jesu
sa in cineres redigeret, ossa Pr
25. Davidis monumentum edi
Chri sepulchrum fuit gloriosum
Pharisæis. Hæc exempla fulci
sonar, vocor, tempor, rationem
extraordinariis ad praxin
Particularis. Josephi bis
ores, fuit id ipsum a Josepho
causa, nec quod illius ossa
demonstrare quod placuit
ipsis dandæ, negs voluit
in ducta illa terra promissa,
fecerint, quia certo sibi pl
adimplere. Ita Jacob Jo
Canaan transportando e Ægy
Jacobi fidei, quod Deus
& in terram Canaan redu
idolatræ ad ossa & sepulch
in luta Prophetæ ossa non
lius Prophetæ qui docetur
Josias ejus ossa quod no
voluit Josias ut eorum mu
ta, nam honesta sepultu
sint prima, Deus enim
Deut. 28. 26. Jer. 8. 1. 2. Ezec
chrum Davidis tempore
genia Viri olim Ægui
Ezra. 22. 16. sed talia sep
ad ea visenda alienas p

adhibitus. Objicis: Imo ossa Josephi in Aegypto conservata, Gen. 50. 24. imo
e in Chanaan translata sunt Exod. 13. 19. Sigé tandem in sepulchrum re-
contra Jesue. 24. 32. Cum Josias delubra idolor everteret, e altar mortuor os-
sa in cinere redigeret, ossa Prophetæ ibidem reperta asservari jussit 4 Reg. 23.
18. Davidis nonnullum etiam temporibus Xpi hor imo hunc perstitit Act. 2. 29.
Chri sepulchrum fuit gloriosum Esa. 11. 10.

R. Gralis. Hæc exempla fuerunt extraordinaria, e respectu singularium per-
sonar, locor, temporum, rationumqé ob quas præcisata sunt. Ex eis ex emplis
extraordinariis ad praxin ordinariam non valet argumentum.

R. Particularis. Josephi historia facta est ob particulares e peculiares rati-
ones, sunt id ipsum a Josepho gestum e ad alios Israelitas non superstitionis
causa, nec quod illius ossa adorarent, sed voluit Joseph hoc ipso Israelitis
dem ostendere quod plenam haberet fidem de terra Chanaan de in possessionem
ipsis dandas, sicqé voluit confirmare fratres suos ut non dubitarent de ob-
tinenda illa terra promissa, unde Heb. 11. 22. dicit Aplus quod ex fide
fecerit, quia certo sibi persuasum erat suo tempore velle Deum promissionem
adimplere. Ita quoq Josepho mandatum dederat de cadavere suo in
Chanaan transportando e sepeliendo, Gen. 47. 30. quod etiam indicium fuit
Jacobi fidei, quod Deus Israelitas aliquando liberaturus esset ex Aegypto
e in terram Chanaan reducturus. Josias delubra sacrilegus,
idolatrar ossa e sepulchra violans, disjicibus, e comburendus, id ipsum
in vita Prophetæ ossa non concrem comburi, ut ad easdem mortuum ejus il-
lius Prophetæ qui doctrinā suā idolatriam voluit everteré. Sicqé facili-
us Josias ejusdem quod noluerit terrā suā, alior contra idolatrar jussit,
voluit Josias ut communi idolatrar tugedie in Bethel corpus Prophe-
te, nam honestā sepulturā carere, si consulat vetus T. est sepultura in-
juria prima, Deus enim sape mini ad tales sepulturas impios. Lev. 26. 30.
Deut. 28. 26. Jer. 8. 1. 2. Ezech. 6. 5. Quod vero Act. 2. 29. sepul-
chrum Davidis tempore adhuc Xpi nonnulli dicant perstitisse, non mi-
rum Viri olim Pagani certa sepulchra sibi adornarunt, ut colligi licet ex
Esa. 22. 16. sed talia sepulchra non propterea fuit ē Christiani Israelitæ
ad ea visenda alignas peregrinationes peragebant, ostagé ibidem reperta
ador.

adorassent, negs extat in Sacra gnod ossa Abrahami & Josephi, Davidis ali-
quo cultu fuissent honorata. Adferunt itags Apli Davidis sepulchrum
adhuc ipso tempore superfuisse in signum mortis Davidis. Dicit Ga.
11.10. sepulchrum Chri gloriosum fuerum, ergnd tum? Sane fuit glorio-
sum & adoratum sunt, ergo consequ. á gloria Chri ad adorationem ō valet argum.
Rec sed in textu gnod sepulchrum fuerit gloriosum, sed regnes Chri. Etsi
in morte seu in regno intelligas regnum Chri utrags gloriosa fuit, nam &
breuem Nachat regnum dicitur fuisse, quam vocem etiam 70 Interpretes trans-
tulerunt per ἀναπαυσιν, quae vox sedat regnum. (2.) Judaei
gni in ornandis suor Prophetar sepulchris operam sedulam ponunt, Mat. 23.29. Luc. 11.47. reprehenduntur etiam gnod pro viventibus eam
ad mortuos Esa. 8.19.20. & ne quis colligat ossa Mortui; Deus ipse sepelivit se-
pulchrum ejus recondidit. Deut. 34.6. gnod etiam Diabolus egre tulit ut colligat
ex Judae 9. quia Diabolus voluit primo exhibere illud corpus populo fanatico
ut sic pro Deum corpus illud vellet adorare. (3.) Religuiae quae commu-
niter venditantur sunt suppositiae & dubiae, nec constat gnod sint reliquiae,
sed ex hoc constaret, non constat tamen gnales illi fuerint. Cranium Johannis
Baptistae vulgo Romae asservatum etiam de Turcia etiam allatum est, etiam
Chri crux clare inclusa gnot in locis habent? Miracula etiam gnae vulgo fa-
cta fuisse existimant circa illas religuias saepe sunt dubia, maxime cum
id dubium efficiat, gnod talia miracula apud Haereticos non fiant, gnam-
obrem eum ipsis debere studi ut eo magis convincatur. Chri s. miracula
etiam contumacibus Judaeis ostendebant. Si autem forte gnaedam visiones
ibidem cernant, non miracula sed nugacissima mere opera dicenda sunt,
gnae apud rem ignaras pro miraculis habent. Sic etiam cum primum Americae
detecta est Americus Vespucius & Columbus Christophorus pro Numinibus,
eor vela acta, gnod bombardas explodebant, gnod ex certo calendo futura
die eclypses sese dicebant, a barbara gente pro miraculis habebantur.

Objicis: Imo talium religuiar & operum admiranda extant vestigia
in Sacra, ita ut religuiae istae supernaturales edant operationes, sic ad con-
tactum ossium Elisaei Prophetae excitatus est mortuus 4 Reg. 13. 21. ad umbram
transeuntis Chri sanata est mulier sanguinis profluvio laborans. Mat. 9.20. &
umbra Petri aegros restituit Act. 5. 15. Pauli sudaria & semicinctia sana-
bant aegros. Act. 19.12. huc refer etiam loca Jos. 5.4. & 2 Par. 24.12.

R. Quod

R. Quod attinet exemplum
quo ipse voluit Deus ostendere
& acceptum ed, & hoc est gnod
sā Prophetae vel adorata, vel
R. Gratis esse ad omnia exi
Petri sudariis & semicinctiis nec
in illis miraculis non is fuit
doctrina Chri eo magis confir
Mat. 9.20.21. Ecce mulier
nis accessit retro & tetigit fimb
R. Non fuit doctrina Chri sed fi
Chri operans, quam Chus se
Dicis: si sensit exire,
set etiam in fimbria, gnod
R. Est loquendi genus gno
obac mulier conscia Jesu
ipsa loquendi apparet Luc
Act. 5.15. Ita in plat
umbra illius obumbrare
R. Non de fide gnod unus
opinione, habebat enim
ei etiam potest credi ipse
hinc est gnod se collocat
negs scribit historia gno
Elisaeus sanari fuerit,
te, & gnantum talis fi
cum enim gnis fronti a
no, in gna lectica sanc
nebris vel occultis
unde mortuus facilius
plum talis miraculator
contacta enim struma
sane non alia aligna
tanti viri imaginatio

ista Abrahami & Josephi, Davidis &c.
unt itaq; Apl. Davidis sepulchrum
ignum mortis Davidis. Dicit
rrum, & quid tum? Sane fuit quo
dia enim ad adorationem & valet argu
ebit Christum, sed regnes Chri. Ge
ebat Christi utiq; gloriosa fuit, nam
am Thecuam etiam 70 Interpretes
cat reprehen. (2.) Sub
his omnium fuit ut Christi regn
dmod etiam quod pro virtutibus ea
g ostia Mortis; Deus ipse sepelivit
etiam Diabolus ejicere fuit ut adhuc
ctibere illud corpus populo spectan
ret. (3.) Religuiæ quæ commu
e, nec constat quod sint religuiæ,
aks illi fuerint. Cranium Christi mon
de Turcia etiam allatum est, etiam
bet? Miracula etiam quæ vulgo R.
s Sancti sunt dubia, maxime ex
s apud Hæreticos non fiant, quam
gis correcte lutr. Chri. n. miracula
Si autem forte quædam visiones
ifissima mihi opera dicenda sunt,
t, sic etiam cum primum Angelus
bus Christo hospitium præstitum in
ant, quod ex certo calculo futura
. Sancte pro miraculis habebant.

operi admirandæ extant vestigia
rales edunt operationes, sic ad hu
est mortuus 4 Reg. 13. 21. ad hoc
is proprijs laborans. Mat. 9. 20.
h Sudaria & semicinctia Sanct:
hra Jos. 5. 4. & 2 Par. 24. 12.
R. Quod

R. Quod attinet exemplum Elisæi, sunt exempla & miracula singularia, quæ ipse voluit Deus ostendere Elisæum etiam post mortem sibi gentis gratum & acceptum ed, & sic est quod dr, Eccli 48. 14. 15. non tm legimus ossa Elisæi Prophetæ vel adorata, vel peregrinationibus honorata fuisse. Hinc ergo R. Gratis esto ad omnia exempla, quod ossibus Elisæi, vestibus Chri, umbræ Petri sudariis & semicinctiis Pauli nullus cultus sint tributus, finis enim in illis miraculis non is fuit ut res ista viles & superstitiosæ colerentur, sed ut doctrina Chri eo magis confirmaretur.

Mat. 9. 20. 21. Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebat duodecim annis accessit retro & tetigit fimbriam vestimenti ejus. Dicebat enim intra se: si tetigero tm fimbriam vestimenti ejus salva ero.

R. Non fimbria Chri sed fides mulieris eam sanavit, 22. v. virtusq; Dei per Chm operans, quam Chus secum tulit exiens ex te. Mar. 5. 27. usq; 30.

Dices: si secum tulit exiens, ergo non fuit diversa quædam virtus quæ non fuit & tm in fimbria, quia primum exiit virtus & tandem advenit Christus?

R. Est loquendi genus, quo sæpe, quod ex occasione contactus fimbriæ a Deo huic mulieri concessa Jesu sanata fuerit, similis loquendi formula ex vulgi usu loquendi apparet Luc. 6. 19. c. 9. 46.

Act. 5. 15. Ita in plateas ejicerent infirmos ut veniente Petro saltem umbra illius obumbraret alicui illorum & liberaretur eis ab infirmitatibus.

R. Non dicit quod umbra sanaverit infirmos, sed quod ipsi fuerint in ea opinione, habebat enim plebs fiduciam ex miraculis quæ edebant Apli, fieri etiam potest credidisse populum etiam umbram Petri sanaturam infirmos, hinc est quod se collocaverint in plateis in quibus Petrus ambulare asseverant, negs scribit historia quod incidentes in umbram Petri sani ex illa fuerint. Etsi tm sanati fuerint, factum id est ex fide, ipsorum de obtinenda sanitate, & quantum talis faciat fiducia unusquisq; apud se experiri potest, cum enim quis fiduciam habet de sanitate recuperanda lætatur in animo, in qua lætitia sanguis velocitatem in motum, sanguis enim in cordis membris vel occlusus hærebat, vel vero stagnabat agitatur & promovetur, unde morbus facilius depellitur et sanitas corporis potest. Videri potest exemplum talis imaginationis in Regibus Galliæ qua strumas sanare possunt, contactu enim strumæ hominis ajunt: Rex te tangit Deus te sanat, qd sane non alia aliqua vis aut potentia, sed tantum præconcepta majestatis tanti viri imaginatio efficit, quam facultatem an hodie habeant nec ne ignoramus.

Et

Est etiam morbus Italiæ in Apuliæ regione Tarantismus dictus, ortus de morsu Tarantulæ, hoc morbo infectus amittit animum, ipso stultus erudit. Cujus morbi notum remedium est ibidem citbara, qua adhibita sanitas restituit, quia tum temporis ita est dispositus ut proclivis sit ad lætitiam, ac proinde modulamine citharæ lætificatum corpus continuaq; hujus agitatione sudatum, tandem etiam membrum succum Tarantulæ venulentum exhalat hicq; sanitas resumit. Itaq; etiam ill. infirmi seu per umbram seu per manus ejus horum percipit sanati beneficii quod majora sint dei et Chri potentia, quod per vestia tam vilia fuerint sanati. Similia sunt his quæ Act. 19. 12. de sudariis Pauli ipso scato quod non tantum illos curaverint Aplī quos conveniebant, vel qui ad ipsos veniebant, sed quod etiam absentes tacto vel transmisso eor sudario ad ejus sanabant, non hoc sudarium erat causa, sed tantum testimonium et signum fidei Pauli, quod Deus vellet per ipsum sanare. Deus itaq; mediantibus his vilib. rebus et Aplis tanta miracula fecit, quod impletum sit illud quod credentes majora in Christo opera facturi sint quæ Chris ipse Joh. 14. 12. quamvis hoc etiam ad Evangelii Aplicationem potest applicari.

Joh. 5. 4. Angelus autem Dñi descendebat secundum tempus in piscinam. Verum nihil nobis de hac materia, res n. nobis est de Sanctis mortuis et eorum reliquiis.

2 Par. 21. 12. Allata sunt autem ei litteræ ab Elia Propheta &c. At hæ litteræ adhuc vivo Elia potuerunt scribi et tandem post regnum Eliæ Regi exhiberi, Joram enim, cui litteræ datæ sunt adhuc vivo Elia cepit cum Patre regnare, aut cum rege Josaphat fuit mortuus. Confer hunc in finem hoc 4 Reg. 1. 17. c. 3. 1. c. 8. 16. Sunt etiam qui suspicantur Librarios meorum volumen Eliæi mutatum fuisse in Eliam.

Objicies: Nobis nihil est utilius ad salutem quam Sancti religiose nihil magis nobis in memoriam Sanctos inscribit et repræsentat, quæ sepulchra et ossa eor, cum videmus sepulchra alicujus Sancti recordamur virtutum ejus, patientiæ, charitatis, pietatis, castitatis, gloriæ quam beate obtinet. Cur ergo est nobis S. sepulchra nimis erga religiosa tollere?

R. Verum non est nobis necessarium ea recurrere cum etiam alia sint quæ virtutes nobis in memoriam revocent. Præterea quid quæso habet herba Dium, cui tot vitia in mentem circa herbas? Cujus aspectus oculis

Autor habet quod Deum v
nulli misceri possit cum Je
in ejus laudes. Ita etiam il
sibi non absunt. Sane t
dit illis, sed tantum abest
dit seipsos avulsos, quin eis
bui adhuc fidele est hi
monias non in Garizi
re est colendos Jos. 4. 24.
lignias aliquomodo san
Lib. 2. Cap. 30. Videat di

Hutterus de Persona
te Catholicos et Reformat
secundum utrasq; natu
one nihil negotii quæ
fiunt nobis quod Media
pater. Reformati dicu
vid. Braun. Doct. P. V.
noverint Cap. 11. Contr
ed Chm unit Deum c
vid. Lapis Lydius Con
De Chro Mediatore Ca
Mediatorem dicere ut
ra Mediatoris non fu
tinul: Verbum nec ar
illa opera a Mediatore
tamen n. Deus nec a
satisfaciebat, sed hæc
secundum formam

dubus habet quod Deum in nullum am vereat, si quis vult Dei e virtute
nulla misse possit cum Templum vel hominem transiit, haec tu omnia sunt
in visibilia. Ita etiam illa religio aut in visibilem aut vno in vi-
sibilia. Sane si necessarius est usus religio ad manifestet Deus,
stiones absunt. dil illis, sed tantum abest quod nisi sint, quin potius absunt. Exemplo
sit cæcus natus, quem Deus ipse sibi erat cujus Num. 24. sed quantus
hunc absentus fidei est historiam, de N. Testa. F. Deus non in exteris cæ-
remoniis non in Garizim vel Jerusalem, sed ubique e aque in spu e Veri-
te est colendus Jos. 4. 24. Dicunt Catholici quod si qui tales tangant se-
quentes aliquando sanctificari dicunt Bellarm. De beat. Sanct.
lib. 2. cap. 36. Videat si quis hoc ipsum sibi persuadebit, nos negamus.

Hactenus de Persona Chri, nunc de Officio ejus Medicinæ quæritur in
ter Catholicos e Reformatos: An Chs secundum tantum humanam a.
secundum utrasq; naturas Mediator? Nobis directe cum hac Quæsti-
one nihil negotii quia negamus Chro actibus posse duas naturas, suf-
ficit nobis quod Mediator sit noster Chs ut supra vidimus e ex duas Scrip
turis. Reformati dicunt Chm ed Mediatorem secundum utramq; nam.
vid. Braun. Doct. F. V. 1. pralect. 10. c. 5. §. 8. e Rissenius in Summa Co-
troversiar Cap. 11. Controversia 130. Catholici vero dicunt Mediatorem
ed Chm nisi Deum e homines tantum secundum humanam naturam,
vid. Lapis Lydius Contr. punct. 84. Bellar. 2da Contr. gratiæ lib. 5.
De Chro Mediatore Cap. 1. sic ait: Communis doctrina Catholicorum est: Chm
Mediatorem esse ut Theologi loquuntur, principium quod operabatur ope-
ra Mediationis non fuisse Deum solum vel hominem solum, sed utrumq;
simul: Verbum incarnatum, sive Deum humanatum, principium quo
illa opera a Mediatore fiebant fuisse naturam humanam non divinam,
tamen si n. Deus incarnatus erat, qui orabat, placebat, obediebat,
satisfaciebat, ut hæc omnia fiebant secundum formam servi, non
secundum formam Dei, atq; hæc est sententia Magistri, Sancti Ber-
nardi

naturæ & cæterâ Theologi. Idem Bell. c. 3. art: Magister [: inter Thomas Aquinas :] & Scholastici dicens vobis dicunt Chm ee Mediatorem secundùm naturam humanam, non secundùm divinam, licet ipse Mediator sit & ee debent Deus & homo. Paulò post idem ait: Probandum est ipsum solum secundùm humanam naturam Christum fuisse Mediatorem sitque non sit de principio formali non de ipso supposito.

Jam probat Bell. Chm secundùm humanam tantum suam fuisse Mediatorem, ut ex 1 Tim. 2. 5. sic argumentatur: Secundùm quam naturam Chs á Deo distingvitur, secundùm eam est Mediator, atqui secundùm h. nram distingvitur á Deo, & secundùm h. nram est Mediator. Major patet ex hoc, nam Mediator distingvitur a Deo & quidem secundùm h. nram quia secundùm divinam est Deus. Ex capite Rectorum: Dicit quidem Scriptura hominem esse Mediatorem, sed non tantum hominem, sed hominem Jesum?

Ro. Deus inter unum Deum & se & homines non fuit Mediator, Ergo Chs secundùm divinam naturam fuit Mediator fuit inter se & homines Mediator, sed non Mediator distingvitur ab illo uno Deo. Deinde Chs qua Deus fuit pars offensa, Mediator non fuit pars offensa, sed pars reconcilians, & non qua Deus fuit Mediator Chs; Mediator enim est medius & inter se & alios, sed inter diversas personas. Ergo Chs est Mediator, non secundùm divinam nram est Mediator, quia, ubi supra, nec Mediator, hic tenet Pater Bellarm. Chs ut homo Mediator est ad scipsum ut Deus est.

Excipis: Mediator tanquam hic passus est, tanquam Deus iram Dei sustulit, & secundùm utramq nram est Mediator? Ro Sed quod passus est ita etiam iram Dei destruxit & sustulit, iram tamen Dei sustulit patiendo, & etiam patiendo sustulit iram Dei, atqui passus est secundùm h. nram, & & secundùm eandem nram fuit Mediator. Bellarm. Cap. 5. etiam aliis rationibus nititur etiam hoc probare.

1 Ratio.

1 Ratio[nem] affert ex hoc argumentatur: Mediator a te absolute aliquem Deo, per aliquid nisi nec finiri [illegible] ut homo distat á Deo ut convenit cum ceteris hominibus at Chs ut Deus non distat nec ullo modo, & non ut Deum & hos peccatores. ut angs nram, & sic vel secundùm ut angs nram non est Mediator. (3.) Ro secundùm divinam nram, quia divina di communis tribus persona id convenit omnibus Patri: Opera Trinitatis sunt indivisa sed [illegible]

Ad Rationem adfert ex definitione et conditionibus Mediatoris, hic utrasq; argumentatur: Mediator debet ed medius i distans ab utraq; parte disiderate aliquomodo, nam si omnino sit idem cum una parte, ō per aliam non recipiat quando pacem sit Mediator; haec definitio Christi non convenit Chō, nam homo pistus est, non autem ut Deus est, nam ut homo distat á Deo ut pistus convenit cum Deo, et contra ut homo distat á Deo ut pistus convenit cum ceteris hominibus, ut homo distat ab omnibus hominib, at Chūs ut Deus non distat a Deo ullo modo i nec nra, nec pistis nra, nec ullo modo, et non ut Deus, sed ut homo pistus Mediator est inter Deum et hoīes peccatores. (2.) Ratio. Si Chūs est Mediator adu nr anḡs nram, et sit vel secundum utranḡs conjunctim sumptus, vel secundum utranḡs seorsim acceptus? Non adum utrumq; horum, nam sic et ab hominibus et á Patre ac Spiritu distat, at non distat a Deo Filio nec persona nec natura, et sic ab illo etiam distare deb cum et ipse sit pars offensa, ad cujus placationem Mediator opus fuit. Nec valet respectio Chī ut Deum ed Mediatorem suscipientis, nam Chūs unum et eundem, ut Deus est Mediatorem ed suscipiens incurrit apertissimam contradictionem, segnitur enim inde Chūm á seipso distare et non distare eadem ratione et modo considerato. Nec secundum utranḡs seorsim, divina n. nra et pars offensa secundum quam nihil distat Chūs á Deo, et homo adum h. nram est Mediator. (3.) Ratio. Si Chūs aliquomodo est Mediator secundum divinam nrm, omnes tres personae sunt Mediatores, nam humana divina sit communis tribus quicquid secundum illam convenit uni personae id convenit omnibus tribus, unde est illa: Max una Sanctorum Patr: Opera Trinitatis ed indivisa. Adis: Licet opera Trinitatis sint indivisa tñ soli Patri tribuat, soli Filio quicquid? Respondeo

nerare & gloriari in divinis non sunt actiones essentiales quæ communes sibi personis, sed dicunt actus notionales qui nihil proprii in personis ponunt præter relationem, nam generare est intelligere divinam cum relatione producentis notionem, & gignere ponere intelligere communiter est sibi, sola ergo relatio est propria principiatis., at actiones Mediatoris sunt actiones ad extra, & ideo diremittunt Chr̄m ut Deus est, convenient omnibus aliis personis quæ sunt idem Deus cum Chr̄o. (4.) Ratio. Officium Mediatoris est sacrificare & sacrificando satisfacere, at satisfacere non nisi secundum humanitatem fit, nam omnis Sacerdos ut ministrans, minor est eo cujus est Sacerdos; omnia alia illa officia Mediatoris Chr̄i, ut intercessio, &c. arguunt minorem.

Bellarm. citat Argumenta hujus Adversarios cap. 6. tribus.

1. Obj. Joh. 10. 17. 18. Ego pono animam meam. Dicunt hic loqui Mediatorem ut Deum, nemo enim Deo arbitrium vitæ & mortis nisi Dei? Ro. Ponere animam non ad Dei, sed hominis quam vis potestas pertinet illam & recipiendi ad libitum sit a Deo data ipsi homini, nam sicut animam quid aliud est quam mori, & resumere eam quid est nisi resurgere, & sic exponunt hæc verba Sancti Patres.

2. Obj. 2 Cor. 5. 18. 19. 20 Ephes. & Col. 1. 14. Hinc sic; Reconciliare, exorari, placare Mediatoris actiones sunt, & Chr̄s ut Deus etiam fuit Mediator? Ro. Hæc non semper sunt Mediatoris. Mediatoris 1. unum est reconciliare alteri, & dignis per seipsum reconciliet sibi inimicum is non dr Mediator, itaq; omnis Mediator reconciliat, sed non omnis qui reconciliat continuo est Mediator. Præterea, aliud est reconciliare per Mediatorem, aliud ex Mediatore

tum, potest 2. altera ex pa
& per eum reconciliatione
Deus reconciliatur non di

Sam 2 ans eundum nobis
Adver. Consilium pacis seu
quod intercessit inter Patrem
Patrem & homines peccatores
catura. Verum tale Pactum
mare non possumus, nejs
Patre Deum considerant ut
qui hanc hereditatem acqu
distributionem hanc mino
salutis. Verum etiam est
illud opus quo perficit Deus
tatis & unit Patrem Filium
rentem; Pactum enim ad
ceditate sunt unus, qui
enim persona cum secun
versa. Deus cum Deo Pactum
essentia, qua ratione ill
est unus & unus Chr̄s, di
quando ergo unum no
Quare etiam hoc Pactum
ponit ignorantiam, tunc
facientem. Atqui Deo n
initio perfidet, & tale a

Objectio. Zach. 6. 13
Adversarii per hoc Deus
esse intelligendo illi, nulla

tuum, potest n. altera ex partibus dici deuitus precurre Mediatorem
& per eum reconciliatricem, non tm ipsa pars erit Mediatrix, via ergo
Deus reconciliatki non dicis sed per Mediatorem quem ad nos misit
Jam transeundum nobis est ad illud salutis negotium quod vulgo
Advers. Consilium pacis seu Pactum vel Contractum eternum apellant
quod intercessit inter Patrem & Filium de salute hominum & de pace in-
ter Deum & homines peccatores conciliandis salva manente justitia Dei Judi-
catiua. Verum tale Pactum Sacra ignorat & Sacra tacite id affir-
mare non possumus, nego probabile est tale pactum intercessisse; in quo
Pater Deum considerant ut Judicem, Filium ut Victimam, Spiritum sanc-
tum hanc hereditatem acquisitam applicet, hæ distinctiones autem aut
distributionem hanc minime inter tres personas apellant Oeconomiam
salutis. Verum ergo est Oeconomiam salutis fundatam esse in Sacra, ut
illud opus quo perficit Deus salutem hominum, at Pactum quod inter se
inter Patrem Filium & Spiritum, non nisi humana cerebri est in-
ventum; Pactum enim ad minimum est inter duos. Atqui Deus ab omni
æternitate fuit unus, quis ergo hoc Pactum fecit & quando? Prima
enim persona cum secunda non inivit, hæc enim opera unius Dei sunt di-
versa. Deus cum Deo Pactum non inivit, & cum Patre & Filio sunt quis-
que essentiæ, quia rationi illud pactum inire potuit ab uno subjecto? Deus
est unus & unus Spiritus, si sic ergo etiam unum supponitur intellectus,
quomodo ergo unum intellectus subjectum decem Pactum inire potuit?
Quare etiam hoc Pactum & Consilium? Consilium n. vel consultatio præsup-
ponit ignorantiam, cum enim est consilium cum quis ignorat quid sit
faciendum. Atqui Deo non competit ignorantia, omnia enim uno in-
tuitu perlidet, & ergo consilium Deo necessarium non fuit.

Objectio. Zach. 6. 13. — Et erit consilium pacis inter illos duos. ?
Adversarii per hos Deos intelligunt Patrem & Filium? Deos sed non con-
cesso intelligendi illi, nullum inde ex eo sequitur æternum consilium Deum

hic

hic non sunt, sed erit consilium pacis, intelligunt quia Deo proprie dictum consilium non competit, tale consilium hic negs intelligit. Quidam per duos Patrem & Filium intelligunt per consilium intelligentiam summus Patris & Filii consensus, & quidem talis ut Filius dicat se non Patrem sed Patris voluntatem facere. Quod autem ad intelligentiam textus; Stadius multum adhuc ad illos interpretationes, & quod dr, consilium pacis Hebraismus in illis verbis est quo significatur summa pax, consensus & concordia, per duos autem illos qui intelligunt non satis inter Authores convenit, major tm pars intelligit Regiam & Sacerdotalem Christi dignitatem quod recte in Christo una eademq; persona Regia & Sacerdotalis hos dignitatis optime conjunctas fuit quemadmodum olim optime convenichat inter Moysen & Aaronem, ita etiam inter N. Foedere inter Regiam & Sacerdotalem Christi dignitatem, quae duae dignitates Zach. 11. 14. notantur crucis. Hi interpretantur hunc locum Munsterus, Vatabl. Clarius, Drusius, Grotius. Alii per duos intelligunt Judaeos & Gentiles qui cum Dominum unanimi consensu acceptari sunt ita ut hic vi Christi ille Judaeos & Gentium consensus. Alii intelligunt Judaeos in Judaea & captivitate Babylonica commorantes, quod cum adventu Dominator Christi summa pax inter illos qui sunt in Judaea & eos qui in captivitate Babyl. residunt.

Braunius pro hac sententia pacis hic argumentatur: Intercessit foedus & pactum inter Patrem & Filium quia omnes partes & conditiones foederatis pacti adsunt; a parte Patris adest stipulatio mortis & obedientiae. Esa. 49. 6. c. 53. 3. 10. 11. coll cum Joh. 10. 18. 12.] Adest etiam promissio dominii & Ecclae. Esa. 53. 10. Psal. 2. 8. Adsunt etiam pactes & conditiones a parte Filii. (1.) Adstipulatio. Psal. 39. 7. 13. unde Christus spontè mortuus est. Heb. 10. 5. 6. 10. Joh. 4. 34. (2.) Restipulatio quia Filius haereditatem, Regnum a Patre petit. Esa. 49. 24. Joh. 33. 24. Heb. 9. 12. Joh. 17. 5. 24. ? An hae conditiones necessariae vel sufficientes sint ad Patris naturam non inquirimus, sed tantum dicimus rectum esse quod Pater a Filio requisivit obedientiam, quia Filius legi fuit subjectus Gal. 4. 4. (2.) quia Pater Christo mandata dedit, Vid. loca Joh. 10. 18. c. 12. 49. c. 14. 31.

Rom. 5. 19.

Rom. 5. 19. Esa. 42. 1. Chrs etiam obedivit et quidem libere Joh. 15. 10. Mat. 26.
39. Joh. 8. 29. Etiam Pater destinavit Filio gloriam quam etiam petiit Chrs
Joh. 17. 5. Phil. 2. 8. 9. Q. Venio hæc non inferunt pactum æternum, sed ve-
ca tum in objectione tum a nobis allegata ostendunt tantum quid Chrs
Deus voluerit facere, et quomodo etiam Chrs, se submiserit voluntati Patris.
unde etiam non Pactum sed mandatum dicitur Joh. 10. 18. Pater voluit sa-
lutem hominum procurare per mortem Filii, Filius sponte paruit Patri,
qui etiam dedit primum obedientiæ, ~~exemplum~~ exemplo sæpe a Prophe-
tis dictum sed non tanquam ab æterno facta.

Ps. ad quædam loca in objectione allata. Esa. 49. 6. Dedi te in lucem
Gentium ut sis salus mea usq; ad extremum terræ. Hic loquitur Esaias
primo et typico sensu de Cyro, et sibi umbra in typo tribuit quæ exactius
quadrant in Messiam. Si ergo Deus cum Esa. pactum non iniit, neq;
cum Chrō segnem iniisse?

Esa. 53. 3. 10. 11. Contemptus et abjectissimus q
Præcepit nō Propheta cum merore inæreditatem Judæor in adventu Mes-
siæ, non autem loquitur de pacto æterno, et dicit quod cum Chrs venret non e-
ret amabilis dominus d. rejecturi, ejusdem mortis tm utilitatem C. 53.
q dicat.

Psal. 39. 10. 11. Heb. 10. 7. Tunc dixi: Ecce venio (in capite libri scriptum est de
me:) Ut faciam Deus voluntatem tuam. Hæc verba de Davide dicta
applicant Chrō, David ex humili statu ad dignitatem evectus, decreverat
quomodo se haberet in muneris sui administratione: Deo, jam Paulus mys-
tico sensu eadem verba Davidis applicat Chrō sensu perfectiori, quia
Chrs perfectissime exhibuit Deo obedientiam in munere suo obeundo quæ
David in Regia sua dignitate administranda. Quid autem per Caput
Libri intelligant inter Autores non convenit, major tm pars intelligit de-
cretum Dei de Messia, quod gratis primum hominum decreverit ita ut
alia sacrificia Deo non placuerint, sed Filium ab omni æternitate decrevit
dare pro hominibus, ita et Filius quoq; ad voluntatem Patris faciendæ.

Job. 33. 24. Miserebitur ejus et dicet: Libera eum, ut non descendat
in corruptionem, inveni in quo ei propitiet. Vel hic non est sermo
de

de Chr̄o: sed de homine converso, quod qui pœnitentiam egerit eo ipso amicus erit Deus, ita ut ipsius pœnitentia erit instar satisfactionis.

§. V. Adversarii dicunt Deum iratum fuisse humano generi quando Christum in mortem tradidit. Unit. negant. In hominibus affectus sunt commotiones & passiones, unde tam affectus humani tristitiæ mutationes animi, quia animum movent & afficiunt, hinc jam in affectibus pœnalis mutatio, quæ mutatio affectuum in hominibus intercedit propter objecta mundana, & in his sunt & ipsi conditores & ira affectuum. Hinc jam Deo proprie affectus non tribuendi, Deus enim ob summam perfectionem & immutabilitatem mutari non potest, homo iratus in placidum. Nec afficit Deus rebus mundanis tam læta quam tristia Deo affectus, sed quia Deus est summe perfectus illi affectus ita Deo tribuendi sunt prout Deo possunt convenire, At ita demum possunt convenire ut hominibus. E.g. cum Deo affectus tristitiæ tribuit, tribuit Deo aliquid analogum humanis affectibus, tribuit sicut Deo non cum relatione ad se, sed in ordine ad objecta quæ extra Deum sunt, & circa quæ Deus operatur. In Deo est Intellectus & Voluntas & nihil præterea, affectus qui Deo tribuendi sunt tantum actus divini Voluntatis, & quidem prout operatur Deus circa creaturas propter unicum istum ad creaturas voluntatis determinationem, cum itaque Deus ea agit quæ de hominibus gerunt existimantes homines ex affectibus agere, hinc Deo ascribimus affectus ob similes effectus, similes ut Deus producat effectus atque homines affectibus imbuti, verum hæc tribuuntur Deo ἀνθρωποπαθῶς & humano more, & intelligimus θεοπρεπῶς de Deo dignè, cum ergo dicitur ἀνθρωποπαθὲς & θεοπρεπὲς sensus est: Secundum effectus, quos Deus ~~facit~~ exercet non autem secundum affectus ipsos ~~sunt intelligendæ~~, tribuuntur Deo affectus, quia in Deo nullam subeunt mutationem si sic ergo Deo dicit ut hominibus affectus non tribuuntur, ergo etiam affectus iræ Deo proprie ut hominibus non tribuuntur.

Ira

Ira in hominibus est affectus puniendi cum quadam animi perturbatione ali-
quando sanguinis effervescentia, Deus autem proprie non turbatur, sanguis
eius non effervescit, tribuit tamen Deo ira hunc cum simile quid facit
in hominibus iratis. In hominibus iratis (1.) est voluntas puniendi (2.)
Potuit adhiberi pretextus, hinc ira duo in Deo scil in Sacra (1.) Volun-
tatem puniendi (2.) Poenam; Voluntas puniendi nunquam nomine irae
Exod. Joh. 2. 36. Rom. 1. 18. Osee 11. 89. Potuit videri intelligi nomine
venit Rom. 2. 5. 8. 1. 12. 19. Luc. 21. 23. Col. 3. 6. Fundamentum et
causa irae in hominibus est aliquod malum quod ipsis displicet seu
sit illud vere malum seu apparens tantum. Ita etiam in Deo Fundam.
irae est vere malum quod est peccatum, cum ergo videmus homines irasci
malis actionibus, cum videmus nos homines peccatum velli-
gimus etiam Deum propterea irasci & velle punire, et cum in homi-
nibus iram prima segnata dicebat pretextus, ita etiam cum Deus punit
propter peccata dicimus Deum iratum esse. Hinc deinde pote-
rimus controversiam hac Aphorismo positam, sed quia diximus iram
voluntatem puniendi et primam hac ratione sermones explicabo.

An Deus iratus fuit humano generi cum Christum ad
mortem tradidit: h.e. An Deus voluerit punire humanum
genus, aut in Christo Domino punierit humanum genus cum
filium dedit ad mortem? Omnes Adv. affirmabant hanc hujus
partem. Nos negamus (1.) Qui ipsum e gratia Dei velle remittere
peccata ille hinc nec punit, nec vult punire. Atqui Deus dando
filium suum ad mortem voluit remittere peccata. Ergo nec
nec punire voluit, nam remissio peccati et poena sunt contraria,
remissio poenam, et poena remissionem tollit, et ob hanc rationem Major
manifesta est. Quod Minorem autem attinet; quae gratia in Christo si
Deus voluerit remittere peccata, si autem voluit punire quae remissio
peccati

peccator, & nostrum debitum seu a nobis seu ab alio voluit Deus exigere
nulla gradnatio debiti. Qui dat propitiationem pro peccatis aut hunc per
quem fiat reconciliatio illè eo ipso non habet voluntatem puniendi. Atqui
Deus dando Chm D. ad mortem dedit propitiationem pro peccatis. & Chs hunc
nobis datus est, datus est non ut iram Dei placaret, sed ut eer argumen-
tum summæ gratiæ divinæ quod velit Deus remittere peccata velut ea
propitius; non Chs aut quis nos commovit Deum ad misericordiam, sed
potius Chs ostendit quàm prodè tam summæ Dei misericordiæ simus ea
pstimus. Deus est auctor & principalis causa salutis oeconomicè no-
stræ, ipse principaliter nobis dedit salutem nostram non Filius, & quia Filius
commovet Deum ad misericordiam. Universa Sacra dicit Chm à Deo
nobis datum ea, id est pro nostram utilitatem, non ut iram Dei tolleret,
sed ut nos ad Deum adduceret, cum itaq; Deus dedit Christum, Deus ob-
lit gratiam ut mundum reconciliaret, & hinc Deus non voluit punire, id.
Christus Deum non commovit ut iram deponeret. Quia Deus etiam ante
conditum mundum id est etiam ante lapsum hominum decrevit Chm
in mundum mittere, Eph. 1. & 5. 1 Tim. 1. 9. & Deus propitium se ostendit
hum ante quem in Christo Dñō etiam ante mortem Christi.

Objectio. Si Deus ante mortem Christi peccata remisit, non est Chs
mortuus ut tollat peccata, nulla enim jam essent peccata? Ro. & negro.
Si Chs per mortem placavit iram Dei contra peccatores, ergo etiam nulla
sunt hodie peccata, ira enim abstulit ut nulla sint. Quod autem ad rem.
negatur consequentia. Deus enim gratiam obtulit in Chm quod paratus sit
remittere peccata, & homines trahere velle tum quia non peccatores, &
hoc voluit demonstrare & testari per mortem Filii sui, Deus ita affectus est
salutem hominum quemadmodum Rex qui omnium debitori amnistiam pro-
mittit rebellibus subditis, ita etiam Deus amnistiam omnium peccatorum pro-
mittit damnandis convertentibus, non tamen hanc conditionibus hanc gratiam obtulit,
sed per Chm conditiones promit, quarum Christus mors Chi non tantum
facilitat, sed eas conditiones a Deo acceptari & ab hominibus præstari facit,
hominibus non nisi per mortem Chi innotuit, Deum antea nihil ad hanc di-
vinam

dictiones acceptandas impulit, nempe Christ, regis pars, rerum vanguam media salutis ex sua benignitate proposuit, & quidem tanta benignitate ut possit nullas proponere. Si Christ ad has conditiones proponendas impulisset Deum in salutis negotio plus Filio quam Patri esse ascribendum. Conditiones ex Sacra nota, quas Deus post mortem Filii voluit intervenire sunt Fides & Opera, ut vid. est Joh. 5. 24. Rom. 3. 25. Act. 3. 19. 1 Pet. 2. 18. 19. 1 Joh. 1. 7. Sine his conditionibus mors Christ tollere peccata frustranea esset omnes comminationes in Sacra. vid. Joh. 6 Cap. 8. 24. Sin bono enim illi proponerentur comminationes sine remissa sunt peccata, sed si mors Christ sine conditionibus tolleret peccata humani generis, remissa essent peccata, & frustranea esset comminationes. Promissio etiam Sacra de remissione peccatorum frustranea esset Filium jam remissa sunt, sin bono promissio remissionis? Adde quod pro gentibus mortuus esse aut nulla haberent peccata, aut si haberent etiam non excidere gratia Dei, quia Christ pro illis mortuus est? Atqui contrarium docet Sacra, cuique nullus est pro gentibus mortuus est propria culpa sterte, ut patet ex locis. Rom. 14. 15. 1 Cor. 8. 11. 2 Pet. 1. 3. 10. C. 2. 1. 2. 3. Imo etiam gravius supplicio tales puniuntur, quam si Christ non mortuus fuisset pro illis, vid. loca. Heb. 10. 26. 27. 28. 2 Pet. 2. 19. 20. 21. 22. Deus pro Christi gratiam obtulit quam etiam offerre stetit etsi nemo acceptaverit, quemadmodum Rex rebellibus subditis suis gratiam offerre licet nullus eos ad suam mentem redeat, tamen ejus gratia nobis offertur nostrum est acceptare eandem, si autem non accedamus ira Dei manebit super nos Rom. 1. quae non propter praeterita peccata manebit per nos, sed propter ea quae post. oblationem gratiae sunt commissa, & hic sensus nos sequetur.

(2.) Causa impulsiva mortis Christi non fuit ira Dei. Qui enim ex grando amorem ostendit nunc odio & ira non est ducens, odium enim immediate contrarium est amori, & actus irae non est actus amoris, licet is qui iniscet alicui affectui etiam amoris ducat ergo illorum. Amor est voluntas unicendi se cum re amata. Ira vero est abstersio rei, & simul eodem temporis momento actus irae non est actus amoris, nego, actus amoris est actus irae, & maxime si ira sequatur ex odio, quamvis hoc non semper fit, sensus hic ex Adver.

sens

sententia via ex odio debet sequi. At qui Deus dando Chm̃ ad mortem amorem suum ostendit, Conf. loca. Joh. 3.16. Rom. 5.8.9. 1 Joh. 4.9.10. Rom. 3.24.25. Eph. 1.7. Unde jam charitas Dei est causa principalis & impulsiva mortis Christi nostra. Ais: Si Deus ante mortem Chm̃ dilexisset remisisset peccata antemortem Christi, & sic mors Chm̃ non fuisset necessaria? Ro De necessitate mortis Chri alibi. Deus itaq; ita nos dilexit ut peccata remittere decreverit, gratiam obtulit, modosq; gratiae sibi reconciliari postulavit proposuit.

Ais: Si Deus non remisit peccata sed tantum decrevit remittere manet Deus offensus, sibi, debuit placari? Ro Quando se peccata remissurum decrevit offensus eo desiit, offensa vero illa non tantum actuali remissione sed etiam decreto vel oblatione remissionis tolli potuit. Ais: Gratus fuit Deus quia Chm̃ viam proposuit? Ro Si per Chm̃ proposuit, ergo Chō illam viam non placuit contra viam hypothesin. Caeterum jam proposuit Deus iis qui hanc oblatam gratiam aspernati fuerint, ea enim haec est Dei charitas ut ratione oblationis spectet totum humanum genus, ratione effectus vero tantum obtinentes.

Objectio. Remissio peccatorum facta est & fit propter Chm̃. Omnino mors Chm̃ impulit Deum ad deponendam iram? Ro Haec terminus non est quod propter Chm̃ [: nota bene :] aut propter quis mortem remittat aut peccata, sed per & in Chm̃, per & in sanguine, per & in morte, quamvis etiam tamen sanguinis dici possit peccata remissa esse propter Chm̃, Haec tamen ō &, & forte propterea quia terminus propter, significat causam meritoriam aut effectricem causam primariam, cum ergo Chs causa primaria salutis nostrae sit propterea ille terminus Chō non attribuit.

Objectio. Deus odit peccatores, & dando Chm̃ ad mortem ō ex amore dedit? Ro Deus odit peccata quidem odit, neq; peccatores qua tales amat, vult ut Deus fieri peccata, ex eo tamen non sequitur quod ex ira dederit Filium suum. Per iram Dei non sunt Deo gratia agenda, utpote quia Filium pro nobis dedit, sumus Deo debemus gratias. Itaq; negat consequentiam, Deus enim non naturaliter irascitur peccato, ira enim Dei est voluntas puniendi & poena, quod non tamen aliter punit. Igitur ex natura Dei, poena est libera Dei actio, salva tamen ejus justitia Deus & punire potest, & poenam deponere &c. Ais: Ex

non naturaliter punit

Ais: Deus ex ira dedit Filium, quia per Filium e ejus mortem ab ira Dei liberati sumus. Rd. Rom. 5.9. 1 Thes. 1.10. Eph. 2.3. Ro. Allegata hæc non probant Deum tunc iratum fuisse cum Filium dedit ad mortem, verum tantum ostendunt Deum fuisse penæ, uti patet, Eph. 2.3. Negó dari in his locis quod Christus Gratiam Dei placaverit, sed potius contrarium, illa enim hæc videtur innuere quod ira Dei adhuc supersit, id est pœna peccatis nostris post oblatam gratiam Christi. Nam Rom. 5.9. dicit quod — salvi erimus ab ira per Ipsum. & non sublata est ira. Sic 1 Thes. 1.10. dr — qui eripuit nos ab ira ventura. & adhuc superest, si sic negó tunc nam illam placavit ut non puniret quandoquidem pro peccatis. Cæterum Christus id effecit ut si velimus pœna nos ó sequatur.

Objectio Ira petit ex officio Christi Mediatorio. Mediatoris est distidentes componere, pacificare, & Christus Deum morte sua placavit? Dist

Ro. Per se Mediatoris officium non est ut partes distidentes in gratiam reducant, verum id ex natura est ut sit medius inter duos vel plures, Mediator enim unius partis non est, ut patet, Gal. 3.19.20. unde græcè MESITES h.e. medius. Hinc Mediator interdum sæpe tantum intercurrit, & quid ab ea parte sibi velit denunciat, talis erat Moyses inter Deum & populum Israëlitarum, unde Deut. 5.5. Gal. 3.19. Mediator dr, Moyses tantum iratum Deum ó placavit, quia Deus tanquam inimicum eum asseruit. Exod. 4.1.2 & Interdum Mediator componit etiam distidentes vel utrasq; partes vel tantum alteram. Utrasq; partes componit Mediator quando ipse Mediator sponte suscipit mediationem, neutra parte quicquam de ea petente. Alteram partem componit cum altera partem assumit illum pro Mediatore, quæ pars perata jam est ad ineundam pacem. Hinc etiam Christus Mediator inter Deum & homines, quia Deus assumsit pro Mediatore, non nos, negó Christus se sic Deo interposuit, assumsit ergo Deus ut ex inimicis hominibus fiant Dei amici. Diximus quod Mediator vel est tantum intercurrens voluntatis alicujus, vel etiam distidentes componit, Christus utrasq; Mediator, modo Mediator potest dici quia voluntatem Dei patefecit doctrinibus, Petrus Deum illum cum hominibus pegisse, & hæc in parte communi aliquid hic D. Chr

Chr̄s cum Myre, sed preterea Chr̄s nr̄s adhuc ad Deum Redemptor noster est, in fac mediatione Chr̄s Dn̄s rem magni pretii scil. Ecclesiam suam inpedimenta e dissidentes nos composuit e Deo reconciliatos, ut Vid. et Rom. 5. 1. 2. 10. 11. non vero Deum nobis. Deinde ex natura officii Mediatorii non sequitur quod Chr̄s iram Dei placaverit, dr Chr̄s Heb. 8. 6. c. 9. 15. c. 10. 24. Mediator non N. Fœderis, non alium tantum Mediator inter Deum e homines. Atqui Mediatorem N. Fœd. ed non pertinet ad placandum Deum, officio Mediatorem ed non infert quod Deum placet, d. quod Fœdus Dei nomine sanciat. Deinde dr N. F. Mediator oportuit ad Vetus F. Atqui in V. F. officium Mediatorium non fuit Deum placare, Myre n. Deum placabit, Ergo nec in N. F. Deinde N. Fœdus nobiscum Chr̄o D. Dei nomine pepigit, Oportuit prius Deum nobis offisse ed, et maxime cum tam excellens Fœdus deus nobiscum pepigit, quod non pepigit nobiscum hoc precedanea sua gratia, qd Fœdus est singularis Dei gratiæ symbolum ut excellentia hujus Fœd. Heb. 8. 8. ex Jer. 31. describit.

Objectio. Mediatorii officii est placare Deum, dr enim 1 Tim. 2. 5. Mediator hominum Jesus Chr̄s, e Matth. 1. 6 dicitur quod sit Redemptor dr 1 Pet. 1. qui dedit se redemptionem? R. Particula qui dedit non est explicativa Mediatorii officii id enim ex vi Mediatorii officii non sequitur quod det se redemptionis pretium, sed potius dr quod noster Mediator talis fuerit qui etiam Redemptor fuerit e dari sese in mortem pro nobis. Concurrunt quidem in Chr̄o Mediatorium e Redemptorium ed, sed reipsa idem non sunt, nam Myres ad officium Mediatorium requiritur ut sit Medius inter Deum e homines, mediis voluntatem Dei hominibus annuncet e homines ad Deum adducat sed ad talem Redemptorem gratis Deus primum requiritur ut se det redemptorem pro aliis quod in Mediatorii simpliciter non est necessarium. Deinde: Quamvis munus Chr̄i est Mediator N. F. sit etiam debuerit ed Redemptor tantum Civium N. F. Atqui Redemptionis Chr̄i vis extenditur ad omnes alios etiam Gentiles N. F.

Objectio II. petitur ex officio Chr̄i Sacerdotali. Officium Sacerdotis est apud Deum agere non apud homines Heb. 5. 1. E morte Chr̄i non homines remittuntur, sed Deus, non homines ex inimicis fiunt amici Dei, sed Deus ex inimicis fit placatus?

R. Verum est quod Sacerdotis officium dicatur

Deum e occupari in
officio Deum placatum
num ut Dei placatione,
Regia Petris contrarium
gnis in Dei placatus,
Magnum a multitudine
quod Deum e proximi
o ad hominibus offerebant
est. Levit. 4. 3. 26. 32. 3
in honorem Dei, idem
Chr̄s hostia hanc ipsis, ob
agnus est in ipsi quæ
gnificans avertit.
Jesus Dei reconciliabant
vinitare oblationi Chr̄i

Objectio III. pet
rium. Rom. 3. 24. 25.
De expiatio e reconcilia
1. a v. 18. usq; 20. quæ
in Chr̄o tribuuntur scand
Ro ἱλαστήριον est
ex Hebræa Chippurot
ut Heb. 9. 6. 14. hinc
nunc genus tegendi
in scriptura e templo
e petit in usurpari. P
est. Heb. 9. 5. Exod. 25.
bat propitiatorium, non tantum
propitiatorium. Exod. 25. 22. u
pitiatorii nec ex origi
V. F. quæ alludit Apost

circa Deum & occupari in iis quæ sunt ad Deum, non tñ sequit ex Chr̃i Sacerdot.
officio Deum placatum esse; Occupari Sacerd. in iis quæ sunt ad Deum. Ex tā-
tum in Dei placatione, Neyard Consect. A genere ꝛc. ad hanc speciem ō valet ꝛ.
Quin potius contrarium hinc colligimus, scil quod Chr̃s non sit talis Sacerd.
qui iram Dei placaret, conferat ꝛc. Heb. 5.4. cum Sacerdotibus V.T. Pontifices
Maximi a multitudine segregabant & constituebant inter num̃ sequi a-
quæ Deum & maxime in oblationibus holocaustorum etenim & sacrificiorum quæ de-
o ab hominibus offerebant, illi ꝛ. offerebant victimas pro peccato, ut legere
est Levit. 4.3. 26. 32.35. eadem ex victimæ condemnabant a Pontifice in
honorem Dei, idem tñ Pontifex Deum his actionibus non placabat. Hinc
Chr̃s confert cum istis, obtulit sacrificia, non tñ placabit Deum, & uti illi, ac-
cusatus est in iis quæ sunt hominum apud Deum, quia est noster Advocatus
qui pro nobis avertit. Deinde: Quia admodum sub V.T. oblatis sacrificiis ex
decreto Dei remittebantur peccata, sic etiam Deus sub N.T. decrevit ut inter-
veniente oblatione Chr̃i peccata nostra remittantur.

Objectio III. petit ex eo quod dicat Chr̃s ἱλασμὸν ☞ propitiatorium. Rom. 3.24.25. ἱλασμὸς ☞ propitiatio. 1 Joh. 2.2. c. 4.10. Heb. 2.17. de expiatio & reconciliatio quod nos Deo reconciliavit. Eph. 2.a 13. usq; 16. Col. 1. a v. 18. usq; 20. quæ omnia verba sanct non ad placationem Dei, sed ad Chr̃i ? Rom. 3.24.25. Quæ posuit Deus ☞ in Chr̃o tribunal sanct placationem Dei mortem Chr̃i. R ἱλαστήριον est vox Græca, Hebraice Chipporet, Latine propitiatorium vox Hebræa Chipporet a radice Chapar descendit, quæ vox duo sanct (1.) tegere uti Gen. 6.14. hinc etiam bitumen Græcè Hebraicè Choper, quia bitumine quasi tegumento ligna. (2.) sanct purgare vel propitiare, unde hæc vox in Scriptura & semper & ubique non significat placare est enim quando improprie & perperam usurpari. Propitiatorium sub V.T. erat operculum Arcæ Fœd. ut Jd. est. Heb. 9.5. Exod. 25.17. ubi erat etiam Cherubim unde Deus responsa da-
bat populo, non tantum autem hoc, sed etiam se promisit propitium futurum populo. Exod. 25.22. et ex Cardinalis Vatablus observavit. Cum itaq; vox pro-
pitiatorii nec ex origine Etymologica seu vi dictionis placationem, nec ex usu
V.T. quo utebatur Apostolus, & etiam quando de Chr̃o N. non sanct vi dictionis placa-
tione

tionem, explyon. Vnis non licet, quia hoc modo licet regere, vel (2.) purgare peccata, nisi ex vobis V.T. aliud quam operculum Arcæ P. quod 70. Interp. transtulerunt propitiatorium, non autem ipsum ea de re hilasterium quod XIM aliquam habuisset ad expianda peccata vel ad morbidum Deum, sed quod Deus scriptum in eo ostendit, voluntatem suam in eo & circa illud aperuit Rysti, unde etiam Matthias Martinius in suo Lexico Vocem hilasterii ex variis linguis explicuit, ex Hungarica lingua transfert quod sit kegyelemnek tablaja, si hic ego non fallor, Hebraice etiam Chippurim operculum (a Chippar tegere) licet Sidonius, ibidem observat ex Laetantio Lib. 1. Instit. cap. 1. Terminus itaque ἱλαστήριον id est propitiatorii sub V.T. operculo Arcæ applicatus potest applicari Christo Salvatori tamen, illustriori tamen; Deus sub V.T. præsente operculo Arcæ P. huic voluntatem scriptis aperuit se propitium ostendit, etiam sub N.T. per Christum Deum voluntatem suam aperuit, sese propitium ostendit, sed hæc illustriora erant, quam sub V.T. promissiva Deus nobis promisit, aperuit quam in Arcæ operculo, unde quia Deus ibi respondebat atque promissa dabat, operculum Arcæ vocabatur Oraculum. Deinde: Longe clementiorem hic Deus ostendit se quam sub V.T. Jos. 1. 17. Deinde Operculum illud ad divinæ voluntatis declarationem nihil conferebat, At quæ regio Christum nobis revelare sunt, Christi ergo in iis & quidem Dei nomine, non sunt Christi ullius aliqua materia, sed tales qui Dei nomine Dei voluntatem nobis annunciavit. Ceterum vocabulum non est quod Kpr Captrat (unde Chippurim deinde) significat in Sacra condonare ut Levit. 4. 20. peccata tegere, clementer Psal. 77. 38. Prov. 16. 18. Deut. 21. 8. etiam Edwardus Leigh in suis Criticis Sacris ad Vocem Captrat observat; cum Kpr ea de peccato dicitur significat remisit, condonavit, expiavit. Dices: Licet quidem potest quod Captrat sed condonare remittere, sed Kpr Captrat, et cujus derivatio significat vi a divina placationem, addita est Kpr vanglicus, ergo Captrat sedi placationem ire? Ro. Contrarium potius debet colligi, de tali enim propitiatione hic est sermo, quam Deus proposuit, via ut non Christi redderet Deum propitium, sed Deus per Christum se ostendit propitium, si autem ira placanda esset Christi ederet Deum nobis propitium, non autem Deus se talem per Christum ostendisset. Sanguinis itaque terminus addit, quia Deus nullum efficacius sui amoris signum & documentum dedit quam in mo-

in morte e sanguine Filii
um sed tod condition
Christo propitiatorium, sed
nullius est roboris nisi
Breninus in hunc locum
intrinseci ad Dei literarum
Administratorem gospi
ad mortem, nam ipso
in se tectorium fieret,
Heb. 2. 17. — Ut
propitiaret delicta Pop
de natione Eris in terris,
sepultura (parebit, sic
cuit. Dicit fidelis P
sit in vobis existens, s
stitute sed protestate
Objectio. Sta de Ch
eos i propitiatio, ita
1 Joh. 2. 2. Et ipse e
In hoc est caritas Dei
Ro In hoc allegato
potius de misericordia Dei
propitiatio sui potius
Deus p. quia nos jam
Quod autem Pater
aliud dicit Paulus Rom
pus cum Christo adhuc
vobis e Adversis fuis
Arcæ P. ad quod
a Sacerdote Lo lege

in morte e sanguine Filii ejus. Deinde non simpliciter dedisse propitiatorium sed sub conditione fidei in Christum, Deus enim non tantum simpliciter dedit Christum propitiatorium, sed singulari ratione per sanguinem Christi, qui sanguis Christi nullius est nobis usus, nisi credideremus, de eius: quem proposuit per fidem Brenius in tuum verum red: Quem Deus propitiatorem, i.e gratiæ suæ per fidem obtinendæ autorem & suppeditatorem administratorem constituit propter obedientiam qua Patri fuit obediens usq; ad mortem, nam ipso tempore quo propitiator & salutis autor hominum fieret, a Deo est consecutus.

Heb. 2. 17. — Ut misericors fieret & fidelis Pontifex ad Deum ut repropitiaret delicta populi. Verum non agit hic Apostolus de morte Christi aut de actione ejus in terris, sed de actione ejus cœlesti, ut legis antecedentia & consequentia docebit, sic etiam ex C. 4. v. ult. Atqui in cœlis nemini Christus placuit. Dicit fidelis Pontifex ad Deum, ut ostendat ea quæ Christo tribuit agenti in cœlis existenti, scil peccata purgat, pœnas auferat; non propria autoritate sed potestate a Deo accepta agere.

Objectio. Ita de Christo ἱλάσκεσθαι propitiatorium facit de ἱλάσκεσθαι propitiare, ita ut propitiatorium explicet per propitiare, ni habeas quod propitiatio, via ut propitiatorium explicet per propitiare, ni habeas

1 Joh. 2. 2. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris & Lev. Cap. 4. 10. In hoc est charitas Dei & quod misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris

Ro In loco allegato Apostolus non est tantum de nuda divinæ placatione, sed potius de infinita Dei charitate qua primo nos complexus est quam nos Deum, & propitiatio sui potius sensu declarationem divinæ gratiæ, quam placationem divinæ. Deus pro quo nos jam dilexit & misisse Filium.

Quod attinet priorem locum dicunt quod explicatio est propitiatorium, sed aliud vult Paulus Rom. 3. 25. aliud Johannes. Ille respicit ad illud tempus cum Christus adhuc sit in terris; hic vero ad illud cum jam Christus est in cœlis & Advocati fungitur munere. Deinde Paulus alludit ad operculum Arcæ F. ad quod operculum ō respicit Johannes, sed potius ad expiationem a Sacerdote sub lege facta. Hinc prout sublimiori sensu de Christo propitiatorio

propitiatorium quam operculum Arcæ F. vti etiam sublimiori sensu ὁ Χς ἱλασμὸς ἱ propitiatio, quod Vulgatus transfert, alii vero expiatio, expiare n. proprie sed pingere; quando Sacerdotes pingebant, expiabant, sacrificio legitimè peracto, ex Dei decreto de remittendis peccatis, non amplius erat dubium, sed major clarioria Dei est in Chri sacrificio, Chm n. & ipse propitiatorium est misericors Pontifex, qui etiam sanguine nostri tanquam mortuus est pro nobis. Deinde: Olim Patres V.F. declarabant quidem peccata remissa & perfectam ablatam non tollere ἱ sed ex sola Dei constitutione ergò voluntate, nam oblatio pendunt, oblatis, qui tam exactum habet cum remissione peccati? At Chm in Dei dextera sedens perficitatis nostræ prorsus aliud præstantius habet, & etiam tollit ἱ confert ea nostram perfectionem & remissionem tam peccati. Sacrificia & oblationes V.F. tantum à pœna redebant reos, sed conscientiam à peccatis non emundabant, At Chri sacrificium etiam conscientiam emundat à peccatis. Itaque sacrificia V.F. quotidie debebant reiterari, quia non emundabant conscientiam. At Chri una oblatio sufficit ad omnia peccata expianda Heb. 9.12. c.10.14. ut vid.

Nota (1.) Sub V.F. Sacerdotes dicebant expiare peccata cum pro eis offerebant, ut legere ē Levit. cap. v.b. 4.5.6.9.10.12.14.15.16.17.19.23. & Atqui illi Sacerdotes non habebant vim arcanam Dei. Ergo hæc expiationis phrasis non erat arcanum mysterium divinum, expiarunt pœnis declarando id quod Deus sit pœnis, unde Vatablus notat quod expiatio in Sacra sæpe sit tantum expiationis declaratio. (2.) Tantum abest ut expiare sit ipsam Victimam placare, quin pœnis peccati & proximè condemnationem. conf. 1 Reg. 3.14. Jer. 18.23. Ezech. 16.63. Psal. 77.38. c.78.9. Hic Lexica etiam Num. 8. dicunt expiare præclaras dicunt sibi arcanas significationes, & hi Deus ipse sit populo, sic etiam de Phinees dr quod expiasset filios Israël Num. 25.12.13. quod sibi plagam divinitus immissam averterit neglectu Hebræi occiderer. Ex his patet de voce τῆ ἱλασμῆ ἱ propitiationis quod etiam

etiam cum de Chri dr non sit
ut justificatione, reconciliatione
quia expiatio peccatorum nostrorum
jam Chri mortem exaltatio
accepit à Patre ut pungeretur
Eph. 2.13.16. — et reconci
Pax non est sermo de reconc
de divinæ & justitiæ inter
ut legeris à V. 11. Pater, &
natores destruens Christo
Col. 1. a V. 18. usq; ad 20. —
ficians pœ sanguinem crucis
Pax hic est sermo de re
est mihi, ubi etiam non Deu
& exhibeat immaculatos &.
in vobis Angeli cum homini
instinctu agant, homines vi
mini Dei, si sic ergo & Ang
Heb. 1.14. pro eis ministrant
ut colligi pœ ex Ezech. 1.9.
Adres. volunt, cum dr: Dive
gelus placaret hominibus,
pro nobis. Chri quod Deum
pro illis Angelis non erat
cavit Angelus Dei. Deus
2.16. Reconciliatio itaq;
cum Chri, quibus verbis

etiam cum de Chō dr non tñ non sed meritoriam nre placationem, sed positivam justificationem, reconciliationem peccatorum. Si tñ autem expiatio mortis Chī quia expiatio peccatoꝝ nostroꝝ non nisi interveniente morte Chī fieri potuerat, quia Chī mortem exaltavit et premium secuta est et sic potestatem Chō accepit á Patre ut purgaretur á peccatis.

Eph. 2. 13. 16. — & reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem &.

Hic non est sermo de reconciliatione Dei cum homine, d. potius de reconciliatione hominis cum Deo ut v. 16. ubi, sublatā scil inimicitia in hominibus, sed rei est sermo de gratiosa reconciliatione etiam nostri cum Deo, sed de divisione et distinctione inter Judæum et gentilem et cæteros mundi nationes, ut legitur a v. 11. usq. Et Chō reconciliatis hos ambos & et Judæos et alias nationes destruens usque ad internecionem.

Col. 1. a v. 18. usq ad 20. — & per ipsum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris sive quæ in cœlis &.

Hic item est sermo de reconciliatione nostri cum Deo, de eā v. 21. 22. et nobis, ubi etiam non Deum Dr Chō nobis reconciliasse sed potius nos Deo et exhibet immaculatos &. Et ita usq ad v. 20. reconciliatio omnium inter se, et in cœlis Angelicum hominibus jam facta dicit, quia Angeli peccatoribus infensi erant, homines vero jam per Chīm ad salutem perducti sunt amici Dei, si sic ergo et Angelos, ii illum sunt ministrantes spūs fidelium. Heb. 1. 14. postquam ita usq voluntas Dei in nobis magis addicti sunt fidelibus, ut colligit ex Eph. 1. 9. Sane si de tali reconciliatione hic est sermo quale Adnot. volunt, cum dr: sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt, aut angelos placasset hominibus, hominesq Angelis, aut Deum cum Angelis, Prius pro nobis. Si Just. quod Deum reconciliasse illis qui sunt in cœlis, absurdum quia illis Angelis non erat Deus iratus, aut si dr iratus, Chs non reconciliavit Angelos Deo, Deus enim Angelos assumpsit sed teste Abrāde Heb. 2. 16. Reconciliatio itaq inter Angelos et homines facta est per sanguinem crucis Chī, quibus verbis alludit Apostolus ad sanguinem alicujus arietis

apud

apud Veteres sensum in Evangelicis Foedibus ad confirmandum Foedus, unde
Dr: Ferie Foedus. Ex his concludimus gratiam de reconciliatione pe-
rmanentem in Deum vobis reconciliatum ee, sed Christo nos Deo, pe-
catoris est locus 2 Cor. 5. 18. 19. & Rom. 5. 10. 11. & Deus Christum donde ad mortem
non fuit iratus. Si enim dicit reconciliatus fuisse Deo enim stetit ne fiat ami-
citia. Atqui Deo nos stetit ne fiat amicitia cum Deo. Ergo Deo reconciliati su-
mus. Reus ille dr reconciliari qui est amicus Dei ater, sed Christus offert condi-
onem, Deus autem est qui reconciliationem nobis offert, facit, absolvit. & Deus nos
nobis reconciliatus. Ais: Sic nondum homines Deo per Christum cum Deo gratia fuimus
peccatores? R. Christi a Patre Dei & Christi plenaria est reconciliatio, nihil ad
ipsis desiderat, reconciliationis tui nihilus effectusve suspensus est a conditi-
onibus, quae non ponunt reconciliationem ingressum sed tantum suspendunt
conditionem fidei in hac reconciliatione requirunt 2 Cor. 5. Reconciliatio
ergo Christi nos Deo per mortem, quae nobis gratiam de remittendo Deus
Deus gratiam obtinuit, & deinde facta est salutis nostrae dominus ratio.
Hinc cum Christo nos Deo reconciliavit, & Deum non reconciliatio nobis per mortem,
frustra cum ee offendere reconciliationem studere, nisi Deus constaret
de propitio animo offensi, Deum itaq; nos Christi non tam reddit quam declar-
vit nobis ee Patrem? Nostra cum Deo reconciliatio est admissio & impletio condi-
tionum quas Deus nobis ponit & gratiae participes volumus ee ut Rom. 5.
10. 11. ubi dr Deus filium dedisse pro peccatoribus qui nondum fuerunt Deo acti
reconciliati. Ergo mors Christi fuit dignum animi Patris, reconciliatio autem fuit a parte nostra.

§. VI. Adversarii dicunt Christum satisfecisse pro peccatis humani generis & meruisse apud Patrem. Vnit. utrumq; ne-gant. Catholici dicunt unicam sanguinis Christi guttam suffe-cisse ad redemptionem humani generis. Vnit. negant.

In hoc Aphorismo meriti est meriti & satisfactionis, in quarum
factione hypothesin defendentium contineri etiam meritum. Nos tamen distinguimus
meritum a satisfactione, & antegnam tum ad terminum tum ad rhe gram ob satisf.
contextum ee volunt, aliquid de merito dicemus. Quaeritur itaq;:
An Christus morte sibi & aliis aliquid meritus est? Dicimus nos
tris

pis Chr̄i eam Iram primariam non iram sed misericordiam Dei fuisse, iraq; neq; effecta mortuus est Chr̄s ut iram Dei placaret, nam si iram Dei placasset ut vo-
luit etiam aliquid meritus fuisset. Non omnes Adres. in hac Controversia de-
cidenda conveniunt, Reformator Coriphaeus Calvinus lib. 2. Inst. suar cap. 17.
§. 6. sic respondet. Quidnam ergo Chr̄s meritus est aliquid, quod faciunt
Lombardus & Scholastici, non primus stulta est curiositas, quam Ecclesia de-
finitis, ubi hoc idem asserit. Quid enim opus fuit deprecatore unicum Dei filium
ut ei acquiret gratiam novi? Et certissimum suum exposcens Deus amorem de-
bitorem exerit. Non enim filii utilitati consuluisse & Patri in his meritis, sed
eum tradidisse in mortem, neq; ei pepercisse, quia mundum diligebat. Et notandae
sunt locutiones Prophetica; puer natus est nobis, item: Exulta filia Sion, ecce
Rex tuus venit tibi. Inferet etiam aliquem confirmatio illa amoris quam Pau-
lus commendat quod Chr̄s pro inimicis mortem subierit. Inde etiam colligimus
rationem cur non dubitasse, id q; clarè affirmat dicens: Pro illis sanctifico meipsum.
Sic enim nihil acquirere testatur qui fructum sanctitatis huic in alios transfert.
Et certè hoc praxime dignum observatu, quod Chr̄s ut se totum adhiberet in salutem
nostram, quodammodo sui oblitus est. Et paulo infra: Quibus meritis assequi
potuit homo ut Judex esset mundi, caput angelici atq; ut sederet summo de impe-
rio. In his negat Calvinus Chr̄m pro se aliquid meritum fuisse, at discipulis
ejus Brauerius in D. T. V. 1. part. 3. loc. 10. cap. 5. §. 25. licit Chr̄m & sibi & nobis
meritum sit. Ita sentiunt etiam Catholici Vid. Bell. in Disput. hujus Tom. 1. Contr.
gral. 2. l. b. 5. cap. 9. & Capit Lyd. punct. 92. sic & Lutherani, Vid. Rechten-
bergius in suo Hierolexico sub voce meriti. Nos autem dicimus:
Per veram meriti nihil aliud quam bonum opus intelligi, cui Deus antequam
promisit remunerationem aut saltem datumus est, hoc modo sic Chr̄s d. gra
fecit bonum opus quod Deus gloria & honore remuneratus est; hinc videtur quod
quod Deus magnum meritum promiserit Piis & fidelibus mereri dicunt apud De-
um ea quae ex gratia Dei impetrant, si sic intelligi meriti hoc modo admitti Pro-
bris hujus scatet meriti est impropria accepta, dum enim opus cui remuneratio debetur,
non tantum meritum dicit, fidei nostrae promittit Vita aeterna ut merces, non fi-
des nostra dicit ut meritoria Vitae aeternae, unde quia impropria est meriti ta-
lis significatio & stultae Theologis non usurpare velim meriti, tanquam sacra
hoc in negotio ignotum, & vocabulis substituere veram obedientiae, quae tantis o
bscuritatibus laborant obscuritatibus. Quantum hoc meriti sine accipiant negamus Chr̄m

Chr̄o sibi e alijs aliquid meruisse apud Deum, sch̄ sibi gloriam alijs felicitatem, quo ipso tamen non negamus perfectam fuisse Chr̄i obedientiam nisi ad meritum, sed quod illa obedientia ipsi accepta meriti significatione apellari potuit, nam si meritum inter esset inter Chr̄m & te aliquid, aut quod habuit meritus fuisset, ex hypothesi Deus cum tri Divinitatis persona e ad Deo meritus est a te meritus fuisset, e quidem gloriam quam habuit ab eterno. Quod meritum tuum attinet, ibi est meritum ubi debitum aliquis ut ad remunerandum vigore justitiæ tuleatur, quod tunc fit cum opus si meritum est apud quem meritum est, apud quem n. nulla est operis utilitas, nullum emolumentum ex opere meritum, quia si nulla est utilitas debitoris non fit ut justitiæ vigore ejusdem ad remunerandum. Atqui Chr̄s tale opus non operatur quod utile fuisset Deo, Deus enim nullius rei eget, cultus noster hic ex gratissimus nullam Deo affert utilitatem, ubi ergo opus utile non est ei, cui placet, apud eum nullum est meritum. Deinde in meritis opus operantium est premio. i. hoc ego alicui debeo premium. Atqui omnia quæ Chr̄s fecit, tulit, pro nobis, quod assecutus est adepti non possunt, ut sunt, dominium supra omnes, mundum supra omne mundum & opus Chr̄i nec unde gloriæ adæquari potest, tanto minus omnium hominum gloriæ salvandorum felicitati adæquari potest, quæ tanta est ut auris non audivit, oculus nullum enim opus est quod vitæ æternæ adæquari possit, non itaque opus Chr̄i gloriæ quam assecutus est e felicitati quam assecuti sunt homines fuit est, Sine merito Philippi posset quod pro eo tantæ mercedi, liberum quidem est Deo homines vita æterna dignos dicere, sed tamen æternâ per se nemo unquam sunt dignus, quia enim est Deo pactionis, amore obedientiam usque pro æterna felicitate, si nihil enim ad infinitum nulla potentia. — Ais: Debitum fuit ut Deus præmium daret Chr̄o, i. justum fuit ut Chr̄s obedientiam e passionem Deus remuneret. Ergo Chr̄i D. meritus est. R. Non tantum hinc di aliquid justum aut debitum Christi meritum, nam & illud debet quod promissum est licet ejus sub conditione ego promitto si Deus sub lege promisit hominibus obedientibus legem suam, & ejusdem debitum fuit ut si obedierint det suam, non tamen Deus fuit quod meruerint illam suam, nulla enim officio sub suam e obedientiam, si Deus sabbatum justitia suam æternam negare non fuit nec sub die, fuit nemo Christianus apud Deum meritus, sed Luc. 17. Dicamus servi inutiles, qui autem aliquid meruit non est servus inutilis, e qui est servus inutilis utique non meruit

meruit. Deinde: Meritum
est apud ipsum mereri, sed
tiam enim lege obsti
mplere Patris, unde ea pris
ut Joh. 6. e Deus id re
Phil. 2. 9. 10. Dato tri
fuisset, unica legis obser
bsequi non potuisset, quo
fuisset, Chr̄o enim obed
ri persona Chr̄i pondus e
opus Chr̄i meritorium fuit
sit ergo divina ma
sona sufficit quod legi fu
tura lege imperata sta
et quod Deus Chr̄o dedit
ergo Deus non dona sit, u
ubi gratia est ibi merit
bsit sit quod obtine
futuram meritus est?

Objectio. Dicit Pha
sic Heb. 2. 9. — Videm
via ut illud propter pas
Chr̄i gloriam suam in
debuit consequi; aliud
consequi aliquid sunt m
um tantum horam
tam diem laborarunt,
runt sine labore acce
horam laborarunt, sed
ristinum quidem quod
tamen vero, sic Deus

mis est. Deinde: Meritum est opus indebitum, nam reddere alicui debitum non est apud ipsum mereri, sed satisfacere. Atqui opus Christi fuit debitum, ad obediendum enim lege obstrictus fuit. Gal. 4. 4. Quicquid Christus præstitit exhibendo Patri, unde sæpius protestatur se non suam sed Patris voluntatem facere, ut Joh. 6. & Deus id remunerabit Christo quod Patri obedivit usq; ad mortem Phil. 2. 9. 10. Dato tandem non concesso quod Christus nullo legis vinculo astrictus fuisset, unica legis observatio utut præstantissima, uni vero non tamen hominum generi non præstitisset, quod tamen omnes tot divinæ legis observationibus sunt obstricti, & unica legis observatio tot hominum millium meritorum Christum eo præstitisset, Christi tamen obedientia fuit unica, — Ais: Deus quia huic operi personæ Christi pondus addidit, divina tamen ma juncta humanæ id præstitit ut opus Christi meritorium fieri posset? Ego Patri id quod Christus suæ humanæ naturæ, divinæ vi tribuit ergo divina ma humanæ pondus non addidit, sed gratis cuique fidei personæ sufficit quod legi sint subjecta, debent obedire Patri. Atqui nulla obedientia lege ipsi præcepta par est vitæ æternæ. Deinde Phil. 2. 9. 10. apte dicit ut quod Deus Christo dedit donavit, si vita ergo non est meritus. aut si meritus est ergo Deus non donavit, ubi enim vitæ æternæ meritum est ibi gratia non est, & ubi gratia est ibi meritum non est; Quia quod Christus nec vitæ meruit, quemadmodum recipiet? id quod obtinet ex gratia Patris obtinet, quemadmodo nobis hereditatem vitæ æternæ meritus est?

Objectio. Dicit Phil. 2. 9. 10. Propter quod donavit illi Deus nomen quod est super omne nomen. Heb. 2. 9. — Videmus Jesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum ut illud propter significet meritum Christi? Ego scio hoc verbum esse. quod Christus gloriam suam in vita per acerbissima sua morte consecutus est, aliud nec potuit, nec debuit consequi; aliud vero est inter viventes aliquid rei, aut non vivere aliquid rei consequi aliquid aut mereri. Qui Act. 20. in vitam conducti fuerant, quidam unam tantum horam laborarunt, ut alii; tamen tantum acceperunt quique totum diem laborarunt, nec qui unam horam, neque qui totum diem laborarunt hic labore attigerunt, non tamen minus habuerunt illi qui unam tantum horam laborarunt, sed ex gratia Patris familias obtinuerunt. Deinde. Veritatem quidem quod Deus Christi passionem meritoriam causam, in Scriptura tamen vero, ubi Deus de Christo se vel nobis suum aliquid petiisse, an Deo

Deus aliquid meruit apud se? Prov. 16. 4. Ea. 48. 9. 11. Sic de aliquid fieri apud homines in ostentum meorum hominum. Joh. 12. 42. sic ostentum eam et basilicam am. Rom. 13. 5. 1 Pet. 2 13. 19. sic Deus de bene agere apud aliquem sub V. T. cum beneficia Deus cum illis considerando fecisse quod cum illis ex gratia egerit, ut Ea. 63. 13. 2 Par. 25. 7. sic apud Davidem. 3 Reg. 11. 13. 32. 34. cap. 15. 4. 4 Reg. 8. 19 apud Abrah. Isaacum, Jacobum, Exod. 6. 8. Deut. 9. 5. 4 Reg. 13. 23.

Catholici dicunt unicam sanguinis effusionem sufficisse pro redemptione humani generis tamen non sic explicant, requirit enim non unam sanguinis guttam. Christus fuit Testator, ut autem Testamentum fiat firmum necesse est mortem eius intervenire, necesse fuit mortem Christi intervenisse ad ostendendam peccatorum gravitatem, non solus dicit sub V. T. pecudes mactabantur e deinde sanguis effundebatur ad peccata expiationem, quem admodum apud Christi.

Quia veri Adver. ex Christi meritis detrahunt Satisfactionem, nunc de termino Satisfactionis. Satisfacere apte est facere id quod alicui sit satis, quo ille acquiescat e contentus sit, sic etiam Ulpianus in Digestis ait: Satisfacere dicimus ei cujus desiderium implemus. Apud Veteres Deo satisfacere dicebat qui id fecit quod Deo gratum fuit, uti vid. est apud Cyprianum Tractatu contra Demetrium, e apud Tertullianum de Poenitentia Cap. 5. Erant in Primitiva Eccla satisfactiones erant pars Disciplinae, pro gravi satisfactionem gravi disciplinarum patarum intellexerunt peccatoris humilem confessionem aut alicujus castigationem, vid. Ambrosius, De Poenitentia. Cap. 10. e Rechenbergs. in suo Lexic. sub voce Satisfactionis. Terminus Satisfactionis est Ethico-juridicus. Et ita Satisfactio apud Juris consultos ille actus, quo fit ut ab obligatione, quae nisi id fiat contingat, aliquis liberet, unde e Ulpianus ait in Digestis: Quoties recedere volui creditore jure tuo sicut ipse voluit tibi cautio fidei satisfactum. Liberat aliquis ab obligatione cum solvit id quod debet. Sed quoties laedimus, offendimus vobis vel factis, e tunc liberamur ab obligatione laesio vel per offensae deprecationem vel per ablati restitutionem, vel nobis punitis satisfiat. Adver. in Theologicis per Satisfactionem intelligunt debiti solutionem, qua solutione justitiae divinae satisfit pro peccatis, cum Christi nostra peccata Mat. 6. vocant debita, pro debitis satisfieri debuisse existimat. Nos tamen terminum Satisfactionis non libenter in Theologiam introducimus, quia

genia idem terminus Patre est vindictæ, regi etiam sub ea contenta tum Sa-
cræ tum misericordiæ divinæ ℰ contraria, interim non negamus Chm vi-
luntati Patris agendo ℰ patiendo, quælungé voluit Pater ut Chs noster nos pro
remoto causæ præsertim, satisfecisse, sed Adversarii plus nomine satisfactionis
intelligunt, dicunt enim Chm Deum satisfecisse justitiæ divinæ qua mul-
tum peccatum inquinatum dimittit, dicunt ita satisfecisse quod pro eum
nostris peccatis mercabamur. Chs noster loco venit, loco ℰ vice nostri
obedivit ℰ pœnas subiit, qua justitiæ Chi ℰ obedientia mediante pecca-
ta nostra abolebuntur, dignidem Chi meritum per fidem nobis applicemus,
justitiam ejs Christus nobis imputabit, sed hæc satisfactio tum quoad remi-
nem tum quoad rem Sacræ est ignota: negs phrases, pretium redempti-
onis, liberationis, reconciliationis sunt æquipollentes, non enim omne
pretium est ejusdem dictum, negs omne pretium æquivalet debito, sic negs
omnis liberatio ℰ suppone pœnam, vel etiam ex gratia fieri pt, sic negs re-
conciliatio æquipollet satisfactioni, de quibus terminis infra.

Quærit: An sit in Deo justitia vindicativa, punitiva per quam de-
us nullum peccatum impunitum dimittere possit?

Adversarii affirmant, vid. inde Reform. Rijssenius Contr. 45. Nos negamus
Deo talem justitiam vindicativam ℰ punitivam inesse, concedimus quidem
vindicare ℰ punire peccata, sed quod id Deo naturale sit negamus.
Quicquid enim Deo est naturale ℰ essentiale, id ei semper inest inest
inest ℰ quidem eodem modo. Atqui Deus nec omnes peccatores, nec statim,
nec omnes pro meritis punit, quod Deus non omnes ℰ negs statim punit
probatione non indiget, quod vero non omnes pro meritis puniat ex eo
patet, quia Deus multis ignovit ℰ condonat, at si male esset Deo vindi-
care non posset differre, vel non punire, quemadmodum enim ignis, quia
ei male est calefacere, urere, non pt non calefacere ℰ sic dici objectum,
quemadmodum Deo quia male est intelligere, velle, non pt non intel-
ligere, non velle, ita etiam si Deo male esset punire, posset differre ℰ pos-
set. Jam vero est extra controversiam quod Deus remittat peccata, ut
vid. est Eph. 4. 32. Col. 2. 13. ita in quotidiana precatione: Et remitte nobis

Vbi est remissio peccatorum ibi non est pœna, remittere enim peccata est non punire, Vbi non est pœna ibi non est vindicta. Sed Deus potest remittere peccata potest non vindicare, si sic ergo justitia vindicativa Dei non est moralis. Dei misericordia deprædicari in Scriptura, ita ut dicat omnem Dei actionem speculare, quæ misericordia in formali suo conceptu excludit vindictam peccatorum quia misericordiæ est remittere peccata, ubi autem est justitia vindicativa ibi non est remissio. Deo morale et essentiale attributum est justitia, sed nullus justitiæ talis vel talis operatio et egressus non est moralis, sed arbitrarius. Justitia vero vindicativa est talis vel talis operatio ejusdem justitiæ, Deus justitiæ suæ quæ ipsi moralis est nihil contrariatur seu remittat peccata vel non. Quemadmodum est in Deo justitia ejus et misericordia, Atqui misericordiæ egressus et operationes sunt Deo arbitrarii, illi ergo attributo quod in Deo reperitur et est fundamentum misericordia non est contrarium justitiæ attributum, tamen et misericordia et justitia effectus sunt diversi, quando enim Deus punit tunc non exercet actum misericordiæ, sed justitiæ, et cum peccata remittit non justitiæ vindicativæ, sed misericordiæ actum exercet cum magis justitia vindicativa sit tantum effectus justitiæ, Deo essentiali ostensivus Sacra quæ justitia ab Actoribus appellatur vindicativa, dicendo potius ira et severitas, Atqui Deus dicitur tardus ad iram. Si autem vindicta illa Deo est essentialis non potest dici tardus ad iram, quia quæ Deo essentialia sunt ad ea tardus dici non potest. Deinde: Qui potest jure suo remittere potest poenam remittere. Atqui Deus potest jure suo remittere quia est absolutus Dominus, nihil est quod Deum impedire, si vel hominibus licet de jure suo et gratuito tantum quantum volunt remittere, quanto magis licebit Deo? Si Deo licet pro arbitratu pœnæ determinare, et licet eam minuere aut etiam annullare, si enim Deo non liceret pœnam remittere in vindicando plus divinæ auctoritatis vix ei attribui posset quam Judicibus Mundanis, qui non possunt de pœna jus remittere, quia non probant legem ferre, Deus vero non est in tali catagoria ut Judices Mundani quod subjectus sit alteri, Deus enim est qui legem condit et eandem sancit, Deus punit peccatum quia vult et quando vult, aliquando peccatis simpliciter eadem pœna justa determinata tum in N. tum in V. Fœdere, tum tamen Vindicantes dicitur

*) Si Deus in hac consideratione ut Creditor:

mentum pœnarum sub V. e
vindicativa ut loquuntur arbitra
ne arbitrarius justitiæ oppo
tia Dei sæpe gratis dimittat peccat
mens aliis. Atqui ex hypothesi e
Non justitia Deo non erit essentia
Objectio. Si Deo non est moralis
et vera, quia Deus potuisset fa
bonum, adulterium potest fie
sed tales actus? R. Ge
anima offerat etiam moralita
da voluntas Legislatoris, fur
ex pacto sed ex præcepto, e
ne, potest illius communicatione
communicatione prudæ legem
Deinde: Quemadmodum Deo
Dicta enim est consequens legis
vindicta non est Deo moralis.
pœna, sed facti, quia vera tra
præceptum potest ea bene De
Objectio. Deus est sanctus
R. Sanctitas Dei ejus non pu
Deus est sanctus, ergo non
sanctitatis. Deinde ex hypot
repugnat una et eadem pœ
ordinario gentibus, quando mi
Atqui Deus in novo testamento non
ejus. Ex.
Objectio. Si pœna De
pœna, pœna tantum quia
R. Ex eo quia Deus non pu

tionem peccatorum sub V. e N. Test. Addē: Si vis Deo locum dare justitiæ vindicativæ ut loquuntur arbitrariæ, non est Deo mālis eadem justitia vindicativa arbitraria opponunt apud ipsos, ut enim dicunt arbitrariæ justitiā Dei sæpe gravissima peccata e hominē sceleratos impunites ytent ut Brauvins ait. Atqui ex hypothesi eadem justitia arbitraria in Deo locum habet. Ergo eadem justitia Deo non erit essentialis.

Objectio. Si Deo non est mālis justitia vindicativa tum nulla erit moralitas rei, quia Deus potuisset legem facere hinc comminatione plena, si sic, furtum, adulterium posset fieri non peccatum quia prima à necessario sequerentur tales actus? Ro. Negatā consequentiā quod sublata justitia vindicativa differat eam moralitas rei, moralitatis enim norma non pœna ē sed voluntas Legislatoris, furtum, etsi non puniatur, peccatum ed sic non ex pœna sed ex præcepto, & licet Deus legem ferat sub comminatione pœnæ, potest illius comminationis effectum dispendere. & potuit Deus etiam sub comminatione pœnæ legem sine ira ut illius effectus non sit necessarius. Deinde: Quia ad mandatum Dei non est mālē legem ferre, ira nec vindicare, vindicta enim est consequens legis uti sanctio, & si Deus potuisset legem non ferre vindicta non est Deo mālis. Sic etiam in lege mā nulla est determinata pœna, sed facti, qui vero transgredit legem pœna dignus est. & lex vel præceptum potest ed hinc determinatione plena.

Objectio. Deus est sanctus, sanctitas Dei non permittit peccatum impunitum? Ro. Sanctitati Dei etsi non puniat peccatum, nihil decedit, manebit enim Deus æquè sanctus, etsi non puniat Deus peccatum arctissimā tamen quidē sanctitatis. Deinde ex hypothesi Adver. sic arguo: Si sanctitati divinæ ō repugnat unum ex electis pro nobis ferre punitē, ut Chūs in nocentem pro peccatore humano genere, quanto minus repugnabit peccatum impunitum dimittere? Atqui Chūs in nocentem non repugnat pœnam ferre pro peccatore humano gre. &.

Objectio. Si pœna Dei respectu non est necessaria vita Religio erit vana, scena tantum, quia omnes res Deo erunt indifferentes?

Ro. Ex eo quia Deus non punit aliquem aut non statim punit cum peccat

cat, non sequitur peccatores quosdam a Deo pro indifferente haberi, v.g Saul persecutus est Ecclesiam Dei, Deus distulit eum punire, non hoc tantum, sed nec punivit, gratiam enim singularem illi obtulit, quin ex eo quod dignatus est, nec tamen ejus actiones habuit pro indifferentibus cum constaret Ecclesiam sed pro persecutione. Sic Rex licet non necessario vindicet malum pœnæ tamen Regnum bene pro scelera & ludos. Magistratus etiam inferiores, quibus etiam curæ est salus Civitatis, Reipubl. necessario debent vindicare ubi de facinore constat, quia subjectis superiori & Respublica periclitatur. Deus autem cum multi sit subjectus, cum ipse ferat legem a nemine cogitur, Magistratus debet punire quia Respublica periclitatur, Dei autem majestas seu quoniam seu non manet eadem. Deo vindicando peccatum, nihil refertur, prout enim peccato hominum non mutatur Deus, ita etiam vindicando nihil Deo restituit.

Objectio. Justitia requirit ut finem cuique det, Peccatori debetur pœna. Justitia requirit ut peccator puniatur. R. Vulgaris est hujusmodi modus: Pœna debetur delinquenti; quæ hujusmodi consequendo satis est in consequentibus, nam cui proprie aliquid debetur is in debitorem jus habet ut debitum ab ipso exigere possit. Atqui nemo dixerit delinquentes jus habere ut a Magistratu vindictam exponantur. Deinde: Pœna significat id quod invito imponitur, omnis enim pœna involuntaria afflictionem, adquæ autem proprie tendimur ad eas potius mortem debemus. Atqui ad pœnam sublimandam nemo quoquo modo tenetur. Ergo minus in cognitione est illud: Pœna debetur delinquenti. Cui itaque ejus rectus aut is quod Magistratus a delinquentibus tuæ injuriæ aut ejus generis pœnam exigere? Debet rectus consequentiam illud vulgare, quia Magistratus tuæ injuriæ exigere potest pœnam; aut is quod Magistratus obstrictus sit punire delinquentem quod eum puniat, e tuo sensu negamus, Magistratus enim non obstrictus est delinquenti ut ut ipsum exigat. Ais: Atqui etiam Magistratus cuique debet suum dare? R. Non ut delinquentis suum efficiat, id enim aliunde est officium quod civilitatem adfert, sed pœna non potest ut proprie dici delinquentis, non enim sed pro suo, Magistratus sit obstrictus est non delinquenti sed Reipubl. Civitati, & Regi, cui ex eum est bonum Reipubl. Sit delinquentes puniat; Suprema lex est salus Populi. Cum ergo Judex non curetur abstrahit, non ulterius agit injuste quia non cui aliquid, quod ejus est non tribuat, sed quod Reip. aut Civitati suum

suum non tribuat, quin ho
Ergo id ministrat, nulli enim
delinquentium non faciat, n
dimit, justitia enim est n
ei cum pœna & ed delinq
nis pœna tendat ni ejus
non punit, quia lex tua e
non facit, nihil enim contra
Objectio. Justum est
tantum justum est a quod d
non tribuant. Sunt hic duæ
justi vel justitiæ adjuvant
tuta sit; adjuvando id q
debet debitum reddere, ne
autem significat, justi
te, cum ergo dr: Justum
pœnis, & pœ Deus sit pœn
matro non jugulat cum
stat, justitia enim Dei
pœnam nocentes, justi
restituentes dignitate
tentorum opera, ubi jus
cum est, Paulus etiam cor
dicit sed juste. 2 Tim. 4.
tentorum dei justitiam

suum non tribuat, sum si Resp. salus exigit ut vindicet Ps
Resp. id remittere, nulli enim facit injuriam. Sic etiam est Deus
delinquentibus non ju[illegible]at, nemini gratiam adimit, nemini jus
adimit, justitia enim est ut suum cuique tribuat, nomine autē
sui cum ipsa Ps ed delinquentis, non intelligit aliquod bonum,
mihi opera tendat ut ejus commodum, cum itaq; Deus peccatum
non punit, quia lex ejus est, nec legem violat, nec alteri injuri-
am facit, nihil enim contrarium justitiæ facit.

Objectio. Justum est apud Deum ut juxta. 2. Thes. 1. 6. Si
tamen justum est apud Deum reddere retribulationem iis qui
vos tribulant. similia sunt. Rom. 2. 5. Apoc. 19. 11. & Ps (1.) Vox.
justi vel justitiæ aliquando sæpe id quod licet, i. pœnæ vel stipen-
diæ ps. aliquando id quod fieri debet. sic in priori significatu
licet debitum remittere, nemo tamen id tenetur facere, in posteriori
autem significatu, justè fit ut debitor solvat, hic est debet dici-
re; cum ergo dr: Justum est ut Deus retribuat & in tribulatione
priori, i. pœnæ Deus ps punire tribulantes vos. (2.) Vindicta ci-
vilis non ingerat cum justitia Dei, sed potius eandem abs-
tract, justitia enim Dei omnes Dei actiones nigredo. Etenim
plerunq; misericordiam, justum enim est ut Dei promissa teneat,
respiciendo beneficentiæ proregnat. Deus judicat unumquemq;
secundum opera, ubi judicium est ibi judicium interpretari ne-
cesse est, Paulus etiam coronam sibi & aliis exspectat tanquam ā
Judice sed justo. 2 Tim. 4. 8. sic Heb. 6. 10. sic Dathe orat ut
secundum Dei justitiam judicet Psal. 7. v 9. 24. Itaq; in-
si

sibi divinæ non repugnat peccata remittere. Ans: Deus in morte Chri singulariter ostendit justitiam vindicativam. Rom. 3. 25. 26. Quem proposuit Deus propitiatorem — ad ostensionem justitiæ ejus in tempore hoc. R. Contra nos non est, quia talis est nec justitia, quam ostendit Deus per obedientiam præcedentem v. 25. Instituit Deus ut ostendat justitiam, ergo justitia non tantum in hoc de est ut vindex peccatorum, sed in morte Chri ostendit se Deus justum, quia declarabit quod ejus justitiæ amans sit rectus. Justitia ergo nomine hic non justitia vindicativa, sed intelligit aut fidelitas Dei in servandis promissis, ut 1 Joh. 1. 9. Rom. 15. 8. Luc. 1. 69. 70. aut benignitas divina, quæ ejus justitiæ nomine venit, 2 Cor. 9. 9. 10. Psal. Ps. 5. Cap. 35. 67. C. 144. 17. Concludimus ergo ex his de justitia Dei, quod tantum absit ut satisfactio Chri Deo sit consequens justitiæ divinæ quasi satisfactio interrupte debuerit, ut postea satisfactio hæc Deo placeret, justitiæ enim est ut debitum exigatur, justitiæ divinæ est ut debitum exigatur maxime ubi adest debitum. Justitiæ divinæ est ut unusquisque reatus non remittatur, hic vero Deus reatum non remittit, imo clarius vero ut Chm punit. Deinde imo clarius pro reatu substituit, cum gratiam Deus reatui non addit.

Nunc transeundum ad satisfactionem ipsam de Chro hoc nostri sustinente justa, et pœnas peccatis nostris debitas hoc nostri luente, et quod Deus Chm pro peccatis nostris punierit. Dicimus ergo (1.) Quod nec satisfactio admitti non potest, nam nec is, qui nostris debitum solvat, nisi is cui solvat; non primus, Chs enim est summus Deus qui nulli pœnas pendit, quis n. S. Deum punit? Nec post. Chs n. Deo nostro satisfecit, est n. unus Deus, aut si satisfecit, sibi satisfecit, quia S. Deo satisfecit, ille enim satisfecit pro ejus

Filius Dei, Deus enim Fi
et secunda persona Trinita
Chm, sibi satisfecit pro e
hic factum acceptat, i
mediat. Chs ergo Filius
Resp: Humana nra
non concepta quod in Chro
natura non potest tantum
repræsentat ad satisfactionem
satisfaciat, 1.2. Cui satisf
ex ingressu ex divina e
ficia, & in uno eodem subjec
sumptus ut unus satisfa
persona in qua subsistit
& satisfactionem acce
tum possit velle pro
hominum qui nulla ind
cere et agere, & satisfac
ne nostra sit, ea enim
sent, imo & satisfecit
persona est agere, satis
ra. Atqui justa te satisfe
ea est persona, & sic hu
humana nra non est p
nisi divina nra ad hum
sunt Dei, aut nisi te
Adver. non sunt suffi

Filius Dei, Deus enim filium dedit ad mortem, ergo filius Dei gr
est secunda persona Trinitatis est S. Deus, & sic S. Deus satisfecit, sed
etiam, sibi satisfecit quia est S. Deus, & sic idem sibi & satisfecit & sa-
tisfactionem acceptavit, id est cum deo satisfecit sibi satisfecit, quod
implicat. Christus ergo filius Dei aut non erit S. Deus, aut sibi satisfecit,

Excipis: Humana ejus satisfecit divina acceptavit? R. Dato sed
non concesso quod in Christo Deo duæ sint naturæ, hæc tamen naturarum di-
versitas non potest tantum voluntatem divinam efficere gratam
requisitæ ad satisfactionem, ut omni omnino satisfactione reperta (.1.) gra
satisfaciat, (.2.) cui satisfiat. at hic unum idemque est subjectum qd
ex hypothesi ex divina & humana ejus est conflatum unione hyposta-
tica, & in uno eodem subjecto non possunt ea tales distinctæ duæ vo-
luntates ut una satisfaciat altera acceptet. Sane ejus humana
a persona in qua subsistit nihil diversum valle potest, et satisfactionem
& satisfactionem acceptare sunt diversa, diversæ autem duæ ejus di-
vinæ possent valle per unam duæ personæ duo Christi, ut unus quisque
hominum qui vult habet personam. Deinde: Actio est personæ, satisfa-
cere est agere, & satisfacere est personæ. Atqui Christi persona satisfa-
cere non potuit, ea enim est divina quæ acceptavit, aut si ea satis-
fecit, tum & satisfecit & acceptavit quod absurdum. Et Minor:
Personæ est agere, satisfacere est agere, ergo qui satisfecit est perso-
na. Atqui jam te satisfecit juxta secundum humanam ejus naturam, ergo
ea est persona, & sic duæ in Christo personæ. Item: Agere est personæ,
humana ejus non est persona & humana ejus non satisfecit, sed
regis divina ejus ab humana acceptare potuit, quia nemo sibi ali-
quid dat, aut regis se potuit. Deinde: Humana ejus ex hypothesi
Adver. non fuit sufficiens ut pro omnium peccatis satisfaceret,

quia

quia tum peccata tum justitia divina sunt infinita, humana autem
nra certis limitibus sunt inclusa, & sic tantas vires non habuit, quæ
tæ justitiæ infinitæ pro infinito scelere reparandæ. Frustra dicis
naturam divinam Christus adhibisse humanæ, sic enim regen.
divina nra libi satisfecit. Addo: Quicquid Chs donum humanæ
naturæ obtulit pro se præstitit non pro aliis, secundum humanam
naturam enim id præstit quod Deus ipsi tanquam legi subjecto man-
davit, cum ergo ut legi subjectus fuit obediens usque ad mortem, (i. e.
satisfactio passionis Christi) pro se potius quam pro alijs satisfecit.

(2.) Tota Scriptura testatur in salute nostra per Chm fieri remis-
sionem peccatorum, cujus remissionis tunc primùm fuit meritio in Scriptura cum
sanguis e mors Chi in memoriam venit, ut salus nobis per gratuitam condo-
nationem obtineret, Vid. Eph. 1.7. Cap. 2. 13. nec Col. 2.13. Luc. 1.72.78.
Mat. 26.28. Rom. 3.24. Eph. 4.32. Col. 1.14. 2 Cor. 15.19. Heb. 8.12.
Eph. 2.4.5. Si gratuito, ergo non per satisfactionem, remittit enim, ergo
non satisfactum est pro peccatis, remittere enim peccata & satisf.
sunt contraria, quæ in eodem subjecto subsistere non possunt. Solu-
tio e debiti condonatio sunt contraria. Atqui satisfactio est solu-
tio debiti. Ergo condonatio vel remissio peccatorum & satisfactio sunt contra-
ria, ubi enim quod condonatum est non est quod solvatur, aut ubi so-
lutum est nihil est condonatum.

Dices: Hæc ita se habent si ab eodem subjecto exigatur ipsa remissio pec-
catorum e satisfactio pro eisdem, at hic non ab eodem exigitur satisfa-
ctio cui remittitur, satisfactio enim á Chro exigitur, remissio autem ab ho-
minibus fit? Ro. Perinde est, quod ab uno remittitur id non ab al-
tero pro eo exigi, e quod ab uno exigitur id alteri non condonatur. Sane
quod alter solvit illi non remittitur debitum. Ubi nullum est debi-
tum ibi nulla opus est remissione. At ubi satisfactum est ibi non est debi-

debitum. Ubi satisfactio intercessit ibi nulla opus est remissione.
Ergo in talibus negotio satisfactio ordini remissio aut antecessit, aut sub-
secuta est, aut simul facta sunt. Eodem tempore remissum e
satisfactionem fuerant simul fieri requit, nam eodem tempore e solu-
tum fuisset e non fuisset, idem debitor e non debitor fuisset, debitor
cum satisfecit, non debitor. Cum contrarium est. Nec alterum quic-
quid intralis tandem dicit; potuit; nam si remissio precessit, cui bono
satisfactio, si autem satisfactio precessit cui item bono remissio, e
idem eodem modo de tot, seu in eodem seu in diversis personis hoc
fiat, obligatio tamen eadem est. Si ergo debitum offerenti non est gra-
re satisfiat, si autem satisfit offerenti debitum. Et contra si remittitur
debitum non est cui satisfiat. Regnum quidem est quod regulariter
quis debet alteri solvere, at si alteri se ipso debeat ea ipso tollitur ob-
ligatio, sic Christ quis debeat se altero, cum tamen sit debitor obliga-
tio tollitur.

Dicis: Obligatio personalis (i. e. culpa.) sublata est per solutionem Chri-
sti, at realis obligatio quam debitor in esta persona inire debebat remis-
sa est? Resp. In re negotio obligatio nostra est mere personalis, pecu-
nia enim obstringit ad aliquid dandum e faciendum e non res, quae
debet vel facit quod debebat non amplius tenetur. (2.) Si remis-
sio intercessit, satisfactio intercedere non potuit, quia ad remissionem
requiritur (1) ut debitum remittatur, i. ut is qui debet ea obligatione
solvatur (2.) Ut debitum creditori non persolvatur, i. ut is cui debet di-
ci satisfieri velit, si alterutra harum conditionum deest jam non est re-
missio, si enim creditori debitore solvat, debitor quidem liber erit a
creditore, sed creditor nihil de suo sibi remittit. Omnis remissio cha-
ritatis est indicium, nulla autem charitas est, & ipse cum hic in re-
gione miserum Dei charitas descripsit, cum satisfactionem remittit,

vino

imo nunc magna charitas est suæ satisfactione remittere? ad remissio-
nem sane magnæ regnat Creditor nihil accipiat, & magis regnat hic quo
ut debitor nihil solvat, quia debitor quidem nihil tollit cum alius id fa-
ipso fecerit, hoc enim in casu transfertur in alium solutio, Creditor tam
d remittit. (:3:) Si satisfactio durent magis desineret esse imus Chri
quo Deo, Patra autem hic in negotio ingentium Dei gratiam deprædicat,
& extollit.

Excipis: Imo maxima Dei clementia apparet in negotio salutis si
si Christ satisfecerit pro nobis; (:1:) Etiam quod Deus hominem gra-
bitor erat minime dimisit, & alium debitorem loco ejus accepit, ad
quod non tenebatur Deus, nisi maxima liberalitas est acceptare alteri
us satisfactionem, & illum non punire. (:2:) Deus ipse id procurabit
unde satisfactio est orta. (:3:) Autem, hæc satisfactio nobis nihil
solvit, ergo magna Dei clementia erga nos. (:4:) Deus ad liberandos
nostri omnium christianam non mittendo, nempe Filium, tanta
rem Dei clementia non apparuisset si simpliciter remisisset peccata.
(:5:) Deus satisfactione accepta se quidam modo debitorem constituit
cum enim Christus peccata non remittere, quin eadem peccata re-
mittendi necessitatem sibi gratis imposuit.

R. ad 1um. Præterito retens debitoris & substituto novi non sub-
sistere cum gratuita peccata remittere, quia substituto novi debitoris ter-
dit ad expletionem juris quod Creditori competit, ubi vero est expletio juris
ibi ejus dem remissio non est. Ubi igitur quidem nobis debitor & antiqs
substituit, declarat Creditor se non ea mente, & alterius enim solutio
nem acceptare. Ad remissionem id requiritur ut Creditor ex mera benigni-
tate nomen Debitoris expungat, & nec ab ipso debitore nec ab alio
nomine ejus dem debiti aliquid exigat, si n. hoc Debitoris alterius vel

vat

vat, nulla est gratia in Creditore. Ad 2dum. Dato non sequente de-
us quantumcunq; unde satisfactio illa orta fuerit, nulla tamen inde
remissio mihi id etiam accidisset quod Deus á parte sui a quocunq;
mihil acceperit. Si enim Deus impleuit aliquid ad satisfactionem ei
pro declarad quidem nos libros ed a Petra, sed non constat Deum re-
misisse, gratia enim remissionis tunc demum dicitur ubi Creditor totum
debitum perfecte recipit, quum ei quocunq; ceterum se gerat si Debi-
tor mihil solvat nulla tamen gratia Creditoris quid transfert in aliud,
quod autem in alterd transfertur id remissum non est, solutio vero nostri
Debiti translata est in alium tunc. Cum quidem debiti remissio di-
citur erat facta, quod n. remissum in alterd ad solvendum transferri
non potest. Et qui liber est á debito ei mihil condonari potest. Atqui pro
quo alius solvit liber est á debito. Et pro quo alius solvit ei mihil condo-
nari potest, á pro quibus Chus satisfecit mihil illis condonari potest, id est,
ibi nulla est remissio. Ad 3tium. Dato, tamen ex eo non sequi
quod Deo gratis sint agenda pro remissione, alter enim satisfecit.
Ad 4tum. Quantum ad illud Augustinum id Deo fuerit quod pro nobis impe-
dit, si tamen pro illud Augustinum Deo satisfactum est, gratis nullus est
locus, verum est tantum nova debita confitendi ratio, et hic gratis quid
Deus fecisset in procurranda nostra salute, non nostri gratia sed pro
se fecisset ut justitiae suae satisfiat. Ad 5tum. Ea ratione se de-
mum Debitorem constituit nulla clementia, cui enim plene satisfacit
est is amplius debitum exigere non potest, ei is non ex clementia non exi-
git debitum, sed quia non potest. Et nulla hic clementia, et maxime ad
Deus ad hoc nullo alterius adactus est. Haec ipsi Exceptiones tantum
ad id valent ut pro Satisfactione ostendat quomodo Deus satisfa-
cientem procurarent, verum non id probant, sed quod ad ipsi, qui Deo
attrib.

attribuunt mihi non obscurat Dei clementiam. His addo quod Chr̄s Dominus nostri causa acerbissimæ morti traditus est, & non ita datus est nobis Dñs Chr̄s ut Debitori aliquod aurum pendo, verum quod nostri causa nostro bono acerbissimæ morti traditus est in quo Dei liberalitas de remissione peccatorū asseret, tuto quidem quod Deus gratis debitum ei cesserit, debitumq́ à nullo exegerit, sed remiserit. 2do. Virtus liberalitatis divinæ fructum perfecte protinus dedit ad mortem Charissimum & unigenitum filium, quæ Dei liberalitates non occurrunt in satisfactione, illa autem Dei liberalitas exprimitur in parabola Mat. 18. a v. 23. ubi describit Rex qui est Deus, qui Rex decrevit ut rationem iniret cum suis servis qui tandem offensas suo servo gratis remisit, ita etiam Deus rationem inire voluit nobiscum, gratiæ ejus in remittendis peccatis intercessit.

(3.) Satisfactio in studio & cura peccatis aut negligentes efficeret, aut forte vitæ a pœnitentia abduceret; Pro quo enim satisfactum est, & qui persuadet se debitorem non ee, cui bono laboret? Hic vero de satisfactio intercessit jam nimirum firmus a debito. & cui bono studio pœnitentiæ? Chr̄s enim pro omnibus peccatis tum præteritis tum futuris, satisfecit.

Atis: Solliciti tamen debemus ee, requiritur enim adhuc gratiarum? R. Atqui si pro omnibus peccatis satisfecit Chr̄s, etiam, quod unigenitus peccatum est, pro eadem satisfactum est.

Atis: Quid multum facit consideratio satisfactionis ad deterrendum a peccatis, quia, (ut communiter solet dici:) Veterem ferendo injuriam inducimus moral; (ut ego) Deus tantum benigne condonasset nostra debita, ut nobis quasi occasio sufficienta fuisset, ut novis injuriis simus adhuc molesti? R. Vti solet dici: Veterem ferendo injuriam inducimus moram, ita etiam dici potest: Veterem ferendo injuriam vitamus moram, quod utrumq́ est Christianum.

deinde

Deinde: Quamvis peccati vis penitus per accidens aliquando etiam opere
& emendationem, per se tamen etiam tunc satisfactione est quod hic
per emendationem, scil promissa & minae, promissionibus gratiosa
animum alliciunt, a malis deterreat, minae si quas segnis pectora:
etiam obstinatum animum sapè ad frugem revocant, hinc illud: Oderunt
runt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine
poenae. Insuper considerato gratiâ divinae quae in remissione peccatorum
obtigit, ut & considerato acerbissimae mortis Christi, quae est ipsissima
gratiae & liberalitatis divinae confirmatio, nos à peccatis abstrahat; quae
dus argumentatur Paulus, ut nos ad pietatem excitet & a peccato deterreat
at conjungit, vid. 1 Thes. 5. 9. 10. Tit. 2. 11. 12. 14. & operatur considerata gratiâ
divinae non ut in peccatis perseveremus, sed ut eripiamur.

Objectio 1. Deus in negotio salutis, quod nobis cedit Deus cum homine
nostro peccatis, non considerandus est ut Creditor vel pars offensa, sed
ut Rector, quia aliquis parti offensae quae tali condonavit jus petendi, quod tamen verum non est, jus enim petendi est actus superioritatis Dei. Insuper etiam Deus in poenis exigendis ipse non est
dici Creditor, Creditor enim est respectu patrimonii quod ei deest, hic
ut Rector considerandus est Deus, non potuit remittere poenam, sed ad
peccati deletionem necessaria satisfactio intervenire debuit, quia ut
Rector debuit punire secundum leges.

R. 1.) Verum est quod Deus in poenis exigendis ipse Creditor non est,
nam ipse debitum & creditum est Justitiae, negamus tamen ut natura
debiti & crediti ad poenas exigendas applicari non potest, quod patet
ex oratione Dominica, ubi nobis docuit ut oremus dicentes Mat. 6.
debita autem relatum est creditum, & ei est debitum & creditum, sed
debiti conjugatum est Debitor. Cui autem competit nomen conjugati ei et
alter

alterum, si debitum habeo sum Debitor, si sic habeo Creditorem. In hac ergo negotio Deus stylo & ductu Sacræ suo modo recte potest dici Creditor, nos autem Debitores. (2.) Sta intelligi Deus Creditor & Jure offensæ, ut non negari ed Dein Rector, concedi nos autem quod Rector dat ordinatus vel Judex quidanens non possit quin eum remittere, gratis tamen Deus non est, sed est Dominus absolutus, dominus, qui nulli teneri potest reddere hard actionem; sed absolutus Dñus est in ferendis legibus rationali Creatura; sta etiam in plenis remittendis absolutus est Dominus.

Objectio II. Petis ex voluntate Dei quod Deus decrevit punire peccatum, & non possit sine plena remissione. Sic, quod idem est; Deus tulit legem comminatione plena sanctam, & si decreti e voluntatis suæ, sic, quæ constans est in suis decretis, non potest non punire peccata, si sic, ergo sine satisfactione non potuit remittere peccata?

R. Non negamus quod Deus quædam peccata in quibusdam pœnis divinis ex sui decreti non possit non punire, ubi scil nulla pœnitentia datis vitæ, sed quod omnia peccata debeat punire id ex comminationibus divinis non probatur, quod tum ex jure nat, tum ex lege Mosaica, tum ex lege Evangelii ostenditur. Ex lege nat ostenditur quod Deus non teneatur comminationes in executionem deducere, Deo enim, ut summo Legislatori, competit eas aggravandi: si sic ergo non necessario exequitur comminationes, comminationes enim legi additæ ordinant tales actus plena ed dignos, & tales actus tali plena punitos, & sic Deus nulli facit injuriam, nulli enim est injuria si non punitur. Ostenditur Deum comminationes licet particulares naturâ potuisse exemplo Regis Ezechiæ 4 Reg. 20. cui denunciata est mors, interveniente tamen pœnitentia ejus Deus commutavit. Sic etiam exemplum Ninivitarum Jonæ 3. & Jonas 4. comminationem ab ipso denunciatam expostulat, cum tamen Deus intercedente ed pœnitentiam plenitudinem non comminari. & licet Deus comminatus fuerit, licet tamen eidem eandem exegerit vel non exegerit, Ninivitas pœnitentiam egerint. Etiam in V. T. in fœderis multis manu

tem mitebant, tamen Deus nihilominus, seu ex singulari gratia seu vi Foederis, pepercit. Deus ex singulari gratia Davidi peccatum. 2 Reg. 12. et Ezech. 18. Deus plurimos Israelitas quod noluit mortem impii sed ut resipiscat. In V. T. comminationes nihilominus vi Foederis non exequebantur, quia Deus nihilominus acceptavit pro peccatis, imposterum. Exod. 20. 7. coll. cum Lev. 5. 4. sic Lev. 5. 15. & Exod. 20. 15. coll. cum Levit. 5. 16. Deinde in N. etiam T. Deus communiter non est mortem, sed poenitentia peccatum ordinarie tollit, exemplum est in Muliere adultera. Joh. 8. quae ex legis lapidanda erat, Christo tamen ipsi permisit, sic Act. 2. cum Petrus admonendo exprobrans Judaei delictum illud, compunctis tandem corde ait haec eum inter verba, Quid faciemus viri fratres? & ita Petrus respondet: Poenitentiam agite & obtrectatis Adi: Cum Deus odio habeat peccata debet contestari displicentiam, idque contestata per poenam, in Christo autem per satisfactionem illud odium contestatum est Deus? R. Deus non necessario quidem contestatur odium erga peccatum, sed etiam prohibendo & minando peccatis, contestatur etiam quidem etsi non necessario fiat, imo poenitentia peccatum contestatur displicentiam peccati.

§. VII. Adversarii dicunt Christum vice vel loco nostri fuisse mortuum, id est poenas peccatis nostris debitas propriè tulisse in corpore. Vnde negant, & dicunt Christum nostro no fuisse mortuum, ita ut mortuo Christo, nos poterimus respiciendo in eum peccata praecavere, si seriò voluerimus, & peccatis nostris debitam poenam effugere. Dicunt itaq; Christi morte factum fuisse commutationem nostra poena, negant tamen Christi mortem fuisse substitutionem pro nostris poenis.

Negamus itaq; quod Christus loco nostri poenas fuisset, & quia quia nec Deus potuisset exigere poenam peccatis nostris debitam, nisi Christus loco nostri te substituere potuisset. Non puto; quia Deus justus est, divinae verò justitiae repugnat ut quis puniatur pro alienis delictis;

repugn

repugnat Deum nisi potuit; Justitia enim est ut unum cuique tribuat, sed non datur unum cuique ni is puniat qui non peccat. Justitia praesupponit jus puniendi, sicus non est justitia. Atqui ubi non est peccatum non est ibi jus puniendi &c. Deinde: Omnis poena praesupponit peccatum, sunt enim relata, poena enim est malum passionis quod infligitur ob malum actionis; ergo ubi poena est ibi praesupponit peccatum, et quidem in illo qui punit. Nulla poena est divinae mentis, nemo autem meretur alterius supplicii. Deinde: Qui punit debet hoc finis intendere quare punit, quia quae vitari possunt, ut v.g. quia non possunt non esurire, non sitire, poenae non subjacent, Atqui nemo habet in potestate ut quis peccet aut non peccet. Ergo nemo pro alio delictis puniri potest, unusquisque enim pro suis delictis punitur, cum ergo justissima occasione alterius delicti non est poena in nobis sed effectus supremi regis absolutique dominii, divino sub relatione ad peccatum infligatur tales poenae erunt injustae, Nec extat in Sacra exemplum quod innocentes hoc modo tantum finxerint punisse, quin Deus etiam hominibus ostendisse videatur, eo quod non tantum puniendum sed et maxime pro alio. Adde: Deus etiam aperte prohibuit ne unus alterius poenas ferat, sed unusquisque rationem reddat suae actionum. Vid. Deut. 24. 16. 4 Reg. 14. 6. Ezech. 18. 20. adde Exod. 32. 32. 33. Rom. 9. 3. C. 2. 5. 2 Cor. 5. 10. Instas: Varia extant exempla in Sacra ubi ob aliud peccata innocentes puniti sunt, ut: Exod. 4. 22. 23. Jer. 9. 25. C. 19. 24. 25. Josue 7. 24. 1 Reg. 15. 3. 2. Reg. 12. 13. 14. C. 13. 16. 17. 18. C. 21. 9. 6. 8. 14. C. 24. 15. 17. 3 Reg. 14. 10. 12. 13. 17. 4. Reg. 24. 2. 3. Jer. 15. 4. 4 Reg. 5. 27. sic Uxor Salomonis persone parcit Deus ob Patris sui clientelam 2 Reg. 7. 12. punit tamen in filii diminutione regni 3 Reg. 11. 31. &. sic Ezech. denunciat Deus in exilium deportandos filios ob Patris peccata. Ga. 39. 7. Domus Pharaonis et Abimelech ob uxorem Abrahae unam et

Josue 7. 24. 1 Reg. 15. 3. 2. Reg. 12. 13. 14. C. 13. 16. 17. 18. C. 21. 9. 6. 8. 14. C. 24. 15. 17. 3 Reg. 14. 10. 12. 13. 17. 4. Reg. 24. 2. 3. Jer. 15. 4. 4 Reg. 5. 27. sic Uxor Salomonis persone parcit Deus ob Patris sui clientelam 2 Reg. 7. 12. punit tamen in filii diminutione regni 3 Reg. 11. 31. &. sic Ezech. denunciat Deus in exilium deportandos filios ob Patris peccata. Ga. 39. 7. Domus Pharaonis et Abimelech ob uxorem Abrahae unam et

Josue 7. 24. 1 Reg. 15. 3. 2. Reg. 12. 13. 14. C. 13. 16. 17. 18. C. 21. 9. 6. 8. 14. C. 24. 15. 17. 3 Reg. 14. 10. 12. 13. 17. 4. Reg. 24. 2. 3. Jer. 15. 4. 4 Reg. 5. 27. sic Uxor Salomonis persone parcit Deus ob Patris sui clientelam 2 Reg. 7. 12. punit tamen in filii diminutione regni 3 Reg. 11. 31. &. sic Ezech. denunciat Deus in exilium deportandos filios ob Patris peccata. Ga. 39. 7. Domus Pharaonis et Abimelech ob uxorem Abrahae unam et

filiis. Gen. 12. 17. c. 20. 3. In Cain de filiis parentum duorum demortuorum Deum sæpe sumit Deus, ut extat exemplum in Manasse in Regem Judæ. 4 Reg. 21. 10. 11. 2. c. 23. 26. 27. c. 24. 3. in Eli Sacerdote, qui ob negligentiam in filiis debitæ castigationis severitatem, in Jesse filiis hæreditatem tulit. 1 Reg. 2. 29. in filiis Hofni & Phinees. 1 Reg. 4. 11. in Proprie Abimelech. 1 Reg. 22. 18. In Abrepote Abiatare. 3 Reg. 2. 27. in Jehu in Abrepote cum universa familia excisus est. 4 Reg. 10. 28. C. 15. 12.

Ro Gratis. (:quæ etiam Particularibus applicari pot:) (:1:) Id sane negare non pot quod Deus auxilium indebitæ gratiæ filiis non minquam denegaret, ÷ quod talia nita dum negat Deus filiis, quæ non tenet dare, si tanta det gratiæ est;) & sæpe fit ut Deus hoc faciat in poenam Parentum, ubi Deus talem gratiam hæreditarem non imittendi filiis Parentum vestigia, & per consequens regni posteritati applicia, sed cum Deus post peccata Parentum talem gratiam denegat filiis, illi etiam Parentum vestigiis inhærent, & ob peniandi, sit ob illam iniquitatem, ut eventu mali horri malum bonum, ita & filii Parentum exempla imitati, deinde poenam Parentibus destinatam ferunt.

(:2:) Liberi sunt lectissima & digna pars boni a Parentibus in hac vita postesti, non tantum hoc, sed gratia pars & portio Parentum quædam, ad minimum sunt de eodem corpore cum Parentibus, ita ut magna unio & nexus sit inter Parentes & filios, ob quem nexum ob enormia Parentum peccata malis nive brandi liberi, id Parentes pro suis malis & poenis reputant, ut patet ex acclamatione mulieris Cananææ Mat. 15 dicat enim: Dne Miserere mei, tamen hoc dicit; quia filia mea misere agitur, malum nempe filiæ suum dicit. Hinc jam justum est quare non tantum in Xpo persona corpore sed in quovis electo Xpiano, seu

seu in iis quæ in deliciis hed, seu in iis quæ pro felicitate hed, e cum Deus ex bono, agris, pecuniis pro nobis plenam sumit est quod Deo gratias agamus. Hinc cum liberi quoq; sint pars possessionis Patrum, inde sunt bona thesaurizari soleus & quidem adeo ut in columitatem liberos optent homines, quod communi patet experientia, sed etiam exemplo Hagar. Gen. 21. Davidis. 2 Reg. 12. 3 Reg. 14. Heroboam & Vxoris ejus. 3 Reg. 14. ac proinde Parentes in liberis exquisitissimam sublevant poenam. Hinc Deus Parentes sæpe privavit in liberis, sed liberos variis calamitatibus ad oculos Parentum dehinc indole ut sunire Justum, fecit etiam Deus quod non tantum graue oculis Parentum sed etiam ipsi Parentes dudum demortuos malis subjicat, quæ Parentib. ꝓ dixerat, ergo etsi Parentes mortui sunt ista tamen communio pressit eos animos. Hinc etsi Parentes non viderunt liberos sortem, non tamen hinc mens de sorte liberos ex hac vita tranxerunt, e in hac est ipsa Parentum exquisitissima, ut post exemplo Davidis. 2 Reg. 18. 33. Cum autem Deus Parentes sic persequitur peccatum more Principis, qui sæpe ea membra Discipulos castigant quæ non peccarunt, ita etiam Medici ad sedandos morbos brachia vel pedes amputant, licet pedes capite laborent; ita etiam Deus Parentes in liberis interdum visitat, ut, quia major est clausus ipsa plaga, eo magis exhilaret. Regis refari ꝓt quod Deus interdum extraordinarie moveant, ut Parentes cum liberis mundum relinquant superstite relicto, ut Canaanæos per posterum suum. Deut. 20. 16. imo jussit Deus etiam Israelitas idololatras una cum liberis excindendos. Deut. 13. hujus tamen mandati æquitatem Deus exposuit. Deut. 20. e Mal. 4. 1. ne sæpe Parentes istas abominationes postea contra Deum docerent, Deus autem libet sunt hujusce rationem habeat, e cum liberi sic universitatis communibus malis cum Parentibus in liberis non plena est sed effectus absoluti dominii, e cum Deus futurorum gnarus est ꝓvidet quales futuri sunt liberi, ac ꝓinde ne alias malo exemplo offensus exscindat.

(3.) Mala

(:3:) Malum ex diversa relatione quam habet ad res vel personas, diversa etiam potest sortiri nomina, imo etiam diversas naturas, v.g. inedia potest esse pena, cui sese prohibet esus, et aliud nec omnimodum ei sese quis habet pro lege. Sic Martyres truncati, viri combusti, aut alio supplicio affecti sunt, quibus tamen constantiæ effectum dederunt, sed in aliis eadem species actus potest peccatum excludere, imo eadem specie mala in diversis subjectis possunt habere rationem peccati vel afflictionis, nam pena est ob peccatum, afflictio non item, nam est sæpe medica ad virtutem; omnis pena quidem est afflictio, at non omnis afflictio est pena, quod patet in cæco nato, Joh. 9. 3. ubi dixit Christus nec Parentes illius nec ipsum peccasse, illisque cæcitas non pena sed sua afflictio, dixitque postea sua non esse peccatum est id ex absoluto Dei Dominio, dixitque esse peccatum ex jure Judiciario. Sunt insuper libri, qui ob errorem vel pietatem non sequutam testatur Paulus, ob peccata Parentum multis mulctantur, in ipsis non pena sed est exercitium absoluti Dominii, quod Deus habet in eos.

(:4:) Si unius peccatum occasionem det ut alii peccent aut pereant eidem peccanti, non statim petitur aut punitur aliquis ob alterius delictum, sed aut differtur, aut afflictio immittitur ex absoluto Dei Dominio. Inter quos arctus est nexus sæpe unius peccatum occasio est ut alii in multos aut peccent, aut in illos personæ violentes puniendi; sic ob nexum Politicum inter Regem et subditos, ob Matrimonialem inter Maritum et Uxorem, ob Oeconomicum inter Patremfamilias et Famulicium, his sæpe ob illos scelera male afficiuntur, ut Reges in subditis, sic David. 2 Reg. 24. Abimelec in familia, aut communitas in suis membris punitur, sit interdum ut tota communitas pereat, Deus tamen hic illatum omnia membra non punit, sed sæpe respiciendum existimat, quod dum sit sæpe noctes sper mortem videat effugere pœnam, quam communitas ob

in iis quæ pro felicitate hab, et cum
bis primam tenuit est quod Deo pro
ugis erit pars posteriorum Parentum
quibus adeo ut in bonum istum
paret experientia, sed etiam exh.
Reg. 12. 2 Reg. 24. Filiorum et Uxo-
ntes in liberis exquisitissimam
Parentes sæpe punivit in liberis, sic
ter Parentum delictis ludo ut illud
mus tantum bonum oculis Parentum
mus malis subjecit, quæ Pa-
mus sui sunt ista tamen omnia
esti Parentes non viderunt libe-
de sorte liberi ex hac vita transi-
exquisitissima, ut patet exempla
us Parentes sic, prosequitur prædic
cadra Discipulos castigant quæ no
uches mordax bruchus vel locusta a-
ra etiam Deus Parentes in libe
st flentes ipsa pena, eo magis
s mitte dum extraordinarie non
relinine superstite relicto, ut
20. 16. imo jussit Deus etiam
excindendos. Deut. 13. hujus
mit. Deut. 20. et Mal. 4. 1. ne
eis contra Deum ducebat, Deus
et cum liberi sic mordentur
Liberis non pena est sed effe-
sunt quamvis est pater quales
exemplo Abbatis excindit.
(:3:) Illa

ubi Deus frustra expectat ut resipiscat hic edes tandem illud punit qui sibi non secundum vestigia, & licet tales communiter per diversas ætates vixerint, considerat tamen pro una persona, & cum de ultimis sit supplicium post communiones, totius illius populi memoria execrabilis redditur, ut vid. est exemplo in excidio Hierosolymitano. Mat. 23. 29. 34. Sæpe quidem qui videntur judicio hominum innocentes involvuntur communibus malis, nec tutes sunt a nobis non constat. Deo autem omnia cognita sunt. Dicit quidem: Cum judicant Reges mitis plectendi sceleris, ex eo tamen non sequi quod unus alterius possit puniri. Et notandum quod dicit faciendo occasione alicujus peccati nunquam nisi peccatores supplicium effugiunt, & non illud etiam punit.

Nec postea: id est, neq; Chr̃s potuit puniri loco humani generis; (1.) quia unius mors dixit alia quæ cumq; corporis vexatio alterius efficere nequit, quod nec lege neq; consuetudine receptum est nisi aliquando fiat tyrannis.

Ais: Si in pecuniis unus loco alterius puniri Pr̃s mulctari, quare etiam unius vexatio alterius fieri non potest? Fidejussore autem mulctandi pro alio. Q.? R. Alia est ratio pecuniæ, alia vexationis corporis, pecuniæ enim de subjecto in subjectum transeunt, corporeæ vexationes non item, ceterum neq; pecuniaria pœna potest alterius loco puniri, fidejussores enim non pro alterius debitum sed pro sua promissionem puniuntur: nec est ea solutio vicaria, nam eo ipso licet ipse solvat, si tamen facinorosus deprehendatur, mulctatur. Deinde fidejussor potest pecuniam exactam ab ipso exigere, tu ergo etiam ipse fidejussori solvere, si autem fidejussor punitus posset id ab altero exigere non posset

Ais: Ex promisso ergo etiam nisi Chr̃s pro tanto puniri cum quidem sua sponte ad pœnam subeundam se offert? R. Ita

Ro. Hoc fieri nequit, Dei etenim justitia talem oblationem non accepturat, nam Patres interdum Christo redimebant, alia itaq; mi est ratio quia non potest se offerre, et Licet promittat se non tam ha acceptatur. Fidejussores etiam hactenus fiunt de interposita ut vel promittant se damnum resarciturum, aut rem productum, sed non ft de obligare ad id quod pro reo petitum ferat, petita a tuis est institutum huiusmodi quod nisi ita inferat et quidem intuitu malitiæ ipsius, ex hoc ut malitia emendetur, si autem non fecerint unde emenda: bit, alterum ad id obligari potest quod non est in ejus potestate, At non est in potestate ulla nec Deus enim αὐτοκτισίαν prohibuit, nec corpus aut aliquod membrum ulli pars invita tradat, Fidejussores ergo non ft tenuit ut interponere ut vel promittant corpore sed tenuit ad ea bonis. Et enim ft se offerre vexari pro alio.

Objectio. Atqui Chs se ad hoc eundem mortem pro nobis obtulit, unde ad Hebr. 7. 22. id vere potuit facere, habuit n. potestatem animam ponendi Joh. 10. 18.

Ro. Ratio qua confirmatur Chm se Sponsorem offerre potuisse, nititur hypothesi de Summa Chi divinitate, quam hoc loco non tangimus supra efficiam hic non ingredimur, sed dicimus quod potestas illa qua Chs sibi hic attribuit, aut competit ipsi qua Deo, aut qua hominis? Non qua Deo: Deus enim ut talis, immortalis, mori non ft, alias enim non esset talis, immortalis. Sed hominis; homo qua homo, non habet jus in suam animam, quia tale est hoc jus vel haec potestas, quam Chs ab alio accepit, itaq; ex hac potestate non ft inferri quod Chs suam animam ut Sponsor pro nostra salute ponere posuit. Quod ad illum, ad Chm Hebr. 7. 22. Sponsor: Sponsionem Chi interpretamur ex similitudine fidejussionis qua quis pro debitore se apud creditorem Sponsionem interponit, Sponsoris vero est si debitor solvendo non sit inter-

go

gratuitum debitum persolvere, unde sic arguunt Lutherani: Quia Christus est sponsor, hinc autem solvendo non sumus. Et debitum nostrum huc usque totum quantum Christus persolvit? R. Verum si Christus totum debitum huc usque persolvit, quam obedientiam Deus exigeret ad remissionem? Et licet obedientiam prestare nemo fidelium et obedientiam, per earum negligentiam tamen juste puniri non possemus, quia si id nobis denegaret quod Christus huc usque persolvit, id est, Satisfactio Christi nuda redderetur. Verum ut ipsius accedamus ad sponsionem, a communi sponsione ad sponsionem Christi arguendum non est: diversa est Christi sponsio quam Christus prestitit a sponsione quam fidejussor spondet creditori, huc debitoris, nam Christus non ut sponsor noster factus est apud Deum ut creditorem, sed potius ut Dei nomine spopondit nobis, et non nostro nomine factus est sponsor apud Deum, excellentia enim N. T. pre lege etiam in eo est quod dicit N. T. Deus per Christum, de impletione promissi divinum nos certos reddidit. Nec est quod quis dicat quod Deus est Veritas, ac proinde non est necessarium quod a parte Dei Christus apud nos sponsor sit; verum enim est quod Deo quoque promissionibus per se etiam sine Christo pia fides prestaret, quia in rei veritate tam in humanam, quia promissa erant magna, inaudita, et, tarda tales magnis rebus inest fides, difficulter homines de promissorum certitudine persuadebit sibi nisi Deus pro Christo ostendisset, imo Deus etiam hodie promissorum certitudinem fide confirmat, homines tamen pretia plurimis estimant quam futura, visibilia quam invisibilia, nisi precipue nunc facere voluntatem Dei, pretium enim voluptas magis afficit mentem quam futura beatitudo.

Atis: Atqui Deus non fuit noster debitor. Si Christus a parte Dei non spopondit? R. Verum quod Deus non fuerit debitor, Deus tamen huc usque nostri non indigunt sponsore, sed potius nos ipse mihi literam sed nostram; sponsor enim ea fuit ex apud Creditorem, et cum Debitore exigeret

exigere negaret, sperat Fidejussorem. Jam verò Deus absolutus Dñus est
Sponsor tantum in eis manet, tunc Xtō exigere cum Xto; si verò Deus Pro-
pterea a Christō exegisset, quod nos solvente non sumus, Jhs quam be-
atura rationalis exegisset, quod contrarium est justitiæ divinæ. Et
utique Christ Sponsor a parte nra, unde Heb. 7. 22. Dr Sponsor, Pl. Fredens,
Apostoli non considerant nos ut Deo Debitores a quibus Deus plenarium
exigeret satisfactionem, sed ostenti est ordine dei nra ex Fœderatore Dei
ergo sub conditionibus; non ergo talis Sponsor Dr hic qui pro debitoribus apud
Creditorem spondisset id, ut si altera pars contractuum conditionē fred.
non impleret, eadem vero illius impleamus tit, sed est Christ apud homines
nomine Dei. Christ enim non nos misimus, sed Deus, et tit nomine Dei cum eis redit
homines de impletione inviolabilium promissionum quas ipse non fecit
Sic Moyses Pal. 3. et Act. 7. Dr Mediator a parte Dei, quia Deus pro eis
populo legem tulit, sic etiam Christ Deus gratificatus est Sponsorem, qui ô
modo miraculis, vita innocentia, morte truculenta doctrinam suam confir-
mavit, sed Deus etiam gloriosè resuscitavit nexu necessario quod etiam nos
resuscitaturus et glorificaturus sit, quæ est illa Sponsio quia de veritate
promissor divinæ cautos nos reddit.

Ais: Sic etiam Apostoli fuerint dici Sponsores, quia et ipsi annunciarunt
has promissiones, sicte ut ain aeternam resurrectionem? R. Dato
quod annunciaverint, Spiritus tamen Christ id fecit, et quidem Apostoli pro-
gebant tantum legationem Christi. 2 Cor. 5. Deinde; non Spiritus, ut Christ,
utebantur argumentis, sed ex Vita, morte, resurrectione, glorificatione
Christi Jesu. Propriè non ex Sponsoris Apostolis et aliis promissor divi-
nor annunciatoribus assentiri nos Spiritui, sed soli Christo.

(2.) Non potuit Christ pro nobis plenas corporales luere, pro quo enim
quis luit ille liberatur a pœna, at nos pœnæ eram, Christ a pœna libe-
nos fuissemus, aliud enim Christ solvisset quam quod erat in obligatione
reliqui

nemste afflictis deliquentis, unde illud Juris consultor Romanorum: Poena caput sequitur. Cum ergo deliquentes obligatos sint ad poenam feredam, si Christ ipse tales afflictiones non ad ipsius est qui alij debebat. Deinde Christ illam poenam non sustinuit quam nos debebamus et debemus nempe mortem aeternam, Christ in aeternum non mortuus est quia tertia die resurrexit, mors aeterna non sola mors est, sed cessatio vitae, sed etiam cruciatus infinitus; quem Christ non tulit. Quam licet Christ aeternam mortem subiisset, nostris tamen peccatis tot aeternae mortes debebantur quot erant damnandi, et sic una aeterna mors tot aeternis mortibus sufficiens ed non potuisset.

Excipis: Concedo quod Christ mors ne duratione, ne passionum gravitate, aut dolor magnitudine vel etiam qualitate potuit pro aeterna morte, rabore tamen charge nimis infinite major fuit? R. Non agimus de aeterna morte, quis ejs non intensive sed extensive, non finitate, duratione, mors enim illa quae extensive non est aeterna, ne est aeterna. Si Christ poenam quam debebamus, extensive, duratione sustulit, nullo modo sustulit, quia nos extensive, duratione debemus mortem aeternam subire. Frustra etiam dicitur quod valore potuit aeterna, nam nostra passio et intensive et extensione gratiae est illa, extensione quia in aeternum durat, intensione, quia mors illa est maximus cruciatus, Christ autem cum peccata non fecerat, quare mortem sustinere passus fuisset? Frustra etiam potest gratiam adferri, gratia autem nostra potest unget infinitas extensionis, majus enim est simpliciter quam pro aliquot annis, quantumlibet gratia intensive augeri, nostra vero peccata talia sunt, quae et intensive extensive nihilo minus aeternam, quam poenam Christ non subiit, et ideo ejus poenam non sustulit.

Excipis: Fuit hic valor infinitus, quia fuit in sanguine quia sanguis fuit

fuit unigeniti Filii Dei, qui etiam natura Deus est; quem admodum hi
gnis Princeps licet levem aliquam ferat poenam, ejusdem tamen pœnæ c
cum illa quam plebeus alicujus licet gravissimam ferat? Rp. Ex perso-
næ dignitate passionis infinita vis non sequitur, secus redderetur Christi
ejusmodi fuisset mortuus, quia passa fuisset infinita. Regrd etiã
quod excellentis alicujus viri levis plaga vel levis plaga ejusdem pœnæ dignum
plebei, injusta lumi est lex quæ idem delictum in Principe levius, in
plebeo gravius punivit, sed proportione habita plaga deberet æqualis,
nam hi si excellens quis plebeum virum alicujus plebeus furtum committeret,
ille ob excellentiam plus quam hic plagarie deberet, hujus esset injuria res. Tru-
stra etiam Rd quod Christi mã Deus, dato; divinitas tamen ejus, mortis
valorem non tribuit, quia qualemcumq; Deus est non passus est. De-
inde: Cum actio & passio sit subsistentiæ, & Personæ, & divina mã, quæ non
subsistit ipsi, sit Persona. & Personæ dignitas nullas vires passioni addidit.
Deinde: Negõ humana natura divinæ adhæc possit, ut persona hujus pas-
sa est, At humana mã non est persona. &c.

Ad 1is: Etiam de toto homine sæpe enunciatur quod parti convenit, quod
cognitet, magnus aut parvus sit, cum tamen hoc sit solum corporis, illud
vero animi? Rp. De hac Excep. supra. Addo tamen quod alia est
ratio animi & corporis in homine, quam mãe divinæ & humanæ in
Christo, in homine enim una pars potest passa, patitur & altera, nam cum mens
non habeat se debite etiam corpus suum sanum non plagari debite,
ita cum corpus afflictum mens etiam patitur. In Christo vero passa una
natura non patitur altera, passa enim mã humana non patitur divina,
quia non est talis affectio quæ fit cum mutatione, quæ Deo non com-
petit. Cum autem Dr: Homo cognitat, non de utraq; parte est intelligendus
hoc illud: Adjunctum limitatum licet enunciare de subjecto abso-
lute, modo intelligatur quadantenus; ÷ Ad illam partem secundum

quam

qu am Prest Objecu attribu. Insuph. dato quod corpus hic sit hoc Instrumentia a mente & corpore hominis perita; nihil tamen non dat pondus corpori ut magnum sit, nisi corpus mihi quod cogitet. Denique hae Partes sunt hominis essentiales, posito homine Petrus mihi & corpus, his sublatis, tollitur homo. At in Filio Dei humana & Divina nra non sunt Partes essentiales, nam Filius Dei fuit ab aterno, sed humanam nram non habuit. Nec possum dicere: Homo est, homo est corpus. At ex hypothesi Dei dico Prest quod Chs sit homo, vel quod sit Deus.

Ad 2s: Nisi Chi passionis valorem addidisset Personae dignitas, cum jam constet passionem Chi extitisse non ad infinitam, nostra liberatio a morte aterna per mortem Chi facta non subsistet? Rp. Liberatio nostra a morte aterna non mihi & vi mortis Chi facta est, sed ex gratia Dei. Catholici & Reformati non convenient in vi mortis Chi definienda. Catholici enim dicunt quod unica sanguinis gutta Chi omnibus mundi peccatis, & mille mundi Jam essent, ut Suarez &c. contra Gualtium; quod tamen negant Reformati. vid. Braun. in D.T.V.2. Part. 4. lib. 19. cap. 17. §.11. qui ipsis expedientem relinquimus. Nos Catholici nos supra quod non unica sanguinis gutta, sed mors Chi debuit intervenire. Addimus itaq; hic quam misere se torqueant Adversarii in expediendo passione Chi ut ei vim valoremq; addere possint. Turretinus De Satisfactione, Parte 2. §.3. 16. 17. ait: Christus quatenus est Deus nihil pertulit est, persona tamen illa quae Deus est pertulit. Item: Passus est qui Deus est, sed non qua Deus est. Item: Passio non est ψιλὴ ἀνθρωπότης mihi hominis! sed rei Dei. Item: Mors est infinita Dei. Ita etiam Bra: in D.T.V.2. Par. 4. lib. 19. Cap. 17. §. 9. ait: Tota quidem Persona passa est, actiones enim sunt hypostaticae, tamen Persona passa est in nra non divina, sed humana tantum, cum natura Divina pati non potuit.

Argumentum Adres. pro Satisfactione Chi: petit ex illis Sa-/ cre:

cis in gratias Dr Chr̄s Jesus e mortuus ed pro nobis, ut Joh. 10. 11. 15. Rom. 5. 6. 9. Cap. 8. 32. 2 Cor. 5. 15. 1 Pet. 2. 20. 1 Thes. 5. 9. 10. Heb. 2. 9. Matt. 20. 28. Dr etiam mortuus pro peccatis nostris. 1 Cor. 15. 3. 1 Pet. 3. 18. Gal. 1. 4. Dr mortuus ipse peccata nostra. Rom. 4. 25. quia Dr etiam peccatum factus ed. 2 Cor. 5. 21. ita etiam maledictum, Gal. 3. 13. Dr dolores et ligh. res nostros ipse portasse. Ca. 53. 4. 6. 8. 11. 12. Peccata nostra in ligno corpore tulisse. 1 Pet. 2. 24. nos autem Dicimur livore ejus sanati este. Ca. 53. 5. Dr chirographum crucī affixisse. Col. 2. 14.

Venit adhuc prænotandum; quod omnes hi loquendi modi ? Probant Chr̄m Justum ed loco nostri, vel satisfecisse loco nostri; nam illud, mortuus, Justus est pro nobis, significat id quod vicē vel loco nostri mortuus sit, nunc etiam cum dr pro peccatis mortuus ed, sbstus erit quod mortuus est loco peccator nostror. Atqui hoc absurdum & est illud. Ergo non licet sic argumentari; Chr̄s mortuus est pro peccatis nostris, id est loco peccator nostror; & non licebit etiam argumentari. Chr̄s mortuus est pro nobis, id est vicē vel loco nostri, & maxime cum mori pro peccatis nostris, & pro nobis sint phrases Sacræ æquipollentes. Deinde: ex iis dictis probatibus, cum dr Chr̄s justificasse & dolores nostros portasse, peccata in corpore suo tulisse, peccatum atqui maledictus factus fuisse, propriē non „ sequitur quod Chr̄s satisfecisset pro nostris peccatis, quia Chr̄s Dominum peccatis feciisse, peccatum fuisse, cum autem hoc absurdum quod Chr̄s tam graviter nos peccator putet, ita etiam affirmare nobis non sequitur Chr̄m pro nostris peccatis satisfecisse. Addē quod mori pro aliquo vel ex communi usu loquendi non significat pro alio satisfacere, quod patet exemplo Davidis, pro cujus peccato filius quidem ejus mortuus est, non tamen pro ipso satisfactum est, 1 Reg. 12. Et quia

loquendi debet nisi tibi clausa, ne unū ex gentis e nra S. Sacra. Sicut
• omnes Scientiæ & Facultates habent peculiares loquendi formas; ita
etiam in Sacra sunt tales loquendi modi qui ex nulla alia Scientia
rectius definiri possunt quam ex Sacra. Ut vero appareat quare hæc
adsciti in hoc præsente negotio cum agimus de morte Chri, singulariter S.
Sacra spectanda est, mors enim Chri vix ex alterius morte illustrari potest,
nulla enim mors similis unquam ipsi fuit, sed nulla etiam Scientia vel
Facultas suis unicis rationibus vel ex Scientiæ assequi potest quām
quam Deus in Chri morte ostendit, et charitatem quam Chs erga nos
probavit; nulla etiam est Scientia quæ explicare possit finem et effi-
caciam mortis Chri nisi Sacra, quæ dicendæ Sanctæ phrasibus
loquendi e eadem tantæ materiæ convenientibus negotium salutis magni-
fice expressit, non mirum ergo si Scripturæ hoc negotium salutis quod morte Chri peractum est. Omnes
itaque hæc loquendi formulæ ex Sacra Scriptura aut cum de Chro pro
nobis aut pro peccatis nostris mortuus fuisse, eandem vim, hoc
significant, Chum Dnum scelerum nostrorum causa fuisse mortuum hunc
in finem ut retraheret nos a peccatis, ut fides apud nos fieret de pec-
catorum remissione, consequenterq; de consecutione vitæ æternæ.

Redimus itaque nunc ad loquendi formulam qua de Chro pro nobis vel
pro nostris peccatis mortuus fisse, in Græco habent περὶ & ὑπὲρ, e
quæ etiamsi quod illud pro aliquando significare possit hoc vel hic,
v.g. solvi pro te, id est loco tui, negamus tamen hoc in negotio salutis
dictum esse, sed dicimus quod esse illud pro Chro causa, bono vel com-
modo nostri mortuum fisse, varia S. Sacræ loca ex quibus appa-
ret illud pro non substitutionem vicariam sed causam finalem esse,
ut 2 Thes. 1.5. Heb. 6.20. 2 Cor. 5.12. Eph. 3.1.13. Col. 1.24. 2 Tim. 2.10.
2 Cor. 1.5.6. 1 Cor. 5.13. Act. 5.41. Cap. 9.16. C. 15.26. 2 Cor. 12.10. Phil. 1.29.

Objectio. Datur quod pro esse Chro causa vel commodo nostri

fuisse mortuum, id tamen non evenit quod etiam vice vel loco nostri sit mortuus, nam hic vice nostri est mortuus sane etiam commodo nostro, unde Matt. 20. 28. ΔΥΤΙ ὑμων ἀ vice nostri, at proinde particula ΠΕΡΙ & ὑΠΕΡ ἀ pro interpretanda sunt ex particula ΔΥΤΙ. ἀ Vice?

Re (1.) Particula ΔΥΤΙ ostenderet in hoc negotio salutis fieri substitutionem aliquam commutationem & substitutionem, ita non alia esset quam ejus Christus in nostrum mortuus est, ne nos mortem condemnati moreremur, non quod Deus nostras subierit. (2.) Beza in Joh. 1. 16. notat, quod particula ΔΥΤΙ idem significat quod ΠΕΡΙ vel ὑΠΕΡ ἀ commodum, & jungit non rei sed personæ, ut adfert citatum locum sic etiam Matt. 10. 42. Mat. 17. 27. ultimo. Dicit etiam idem quod sed etiam simul, ut 1 Cor. 11. 15. Heb. 12. 2. sic & non particula ΔΥΤΙ debet interpretari particulas ὑΠΕΡ & ΠΕΡΙ, sed contra. Et dicimus (3.) quod particula ΔΥΤΙ hic non sedet vicarium hunc negotiorum, quia Christus dr pro nobis mortuus, ita etiam nos debemus mori pro fratribus nostris. 1 Joh. 3. 16. 1 Pet. 2. 20. Atqui nos non possumus mori loco alterius et Christi. Ergo ὑΠΕΡ significat commodum nostrum, sicut & Paulus repræsentat Priscam & Aquilam. Rom. 16. 3. 4. Et magnum cum Christus mortuus est, & qui non præstant conditiones fœderis, moriuntur pro illis vicaria mors non intercessit. Cum autem dicimus quod sicut Christus mortuus est ita etiam nos debemus mori pro fratribus nostris non intelligimus quod mors nostra æqualis sit morti Christi, Christi cum possit supperat etiam Pauli imo & omnium possibilium, mortuus hunc est Christus ut fieret propitiatio, Rom. 5. & fieret & Salvator mundi, Paulus autem Petrus non est quo Christus ut Minister, unde negat se pro nobis crucifixum fuisse. 1 Cor. 1. 13. (4.) Similiter & aquipollentes phrases non sedent particulam ΔΥΤΙ non sedere vice vel loco nostri, cum enim dr Christus Jesus ἐΠ pro nobis vel propter peccata nostra, sicut est nos fratribus condemnatis a Deo repromissis veniam consecutus

autem, si autem, cum Dr Chr̃s pro nobis mortuus fuisse, illud pro scaret vice vel loco nostri. Quia cum Dr Chr̃s pro peccatis mortuus fuisse sequitur quod loco peccati Chr̃s mortuus est, quod tamen non fit. Cum Dr Chr̃s pro peccatis nostris mortuus fuisse, non tantum sit causa finalis sed etiam occasio ostendit, ut plusse quod Chr̃s pro nobis mortuus sit peccata nostra fuerunt occasio, sunt hic sunt 2 Reg. 14. 16. 1 Reg. 12. 14. Est autem Dr Chr̃s e scripta nihil in eo est. Libenter Judaei Deum suum scant, unde etiam persecutiste in hoc negotio permutandi ab Apto. Rom. 14. 15. 1 Cor. 8. 11.

Coretus contra Socinum sic argumentatur: Qui moritur aut pro suis, aut pro alienis delictis moritur; At pri Chr̃s pro suis delictis mortuus non est. Ergo oportet ut pro alienis delictis fuerit mortuus? Conclusionem nos quoq; concedimus, Minor etiam vera est, Major autem non item, non omnes enim qui moriuntur propter peccatum moriuntur; Adam mortuus est pro suo peccato, at posteri ex ipso oriundi non ita sunt simpliciter dicti propter peccatum mori, sed propter obligationem ex ipso, non secus ac pater rebellis ob rebellionem amittit omnia sua bona, liberi etiam in paupertate nascuntur, sunt destituti omnibus bonis, non propter suam rebellionem, sed quia nati sunt ex Parente pauperi qui pro suam rebellionem omnibus exuitur bonis, sic etiam morimur nos non propter peccatum simpliciter, sed quia nascimur ex Parentib. mortalibus ut ita mors nostra sit naturae sequela, de qua supra.

Possumus supra in Objectione quod dicat Chr̃s D. factus fuisse peccatum. 2. Cor. 5. 21. & maledictum Gal. 3. 13. quae loca antequam plenius explicantur, dicimus quod Chr̃s peccatum & maledictum v. maledictio aut execratio aut propriè aut impropriè dicat factus fuisse? Propriè non, concretum enim propriè non est abstractum. & impropriè? si sic tum abstractum sumitur pro concreto, & peccatum pro peccatore, maledictum pro maledicto, at non potest etiam si peccatum simpliciter significare peccatorem, Dr Chr̃s

enim ibidem quod Chr̃s pe
peccatum factum fuisse s
sonum est Deo quod aliqu
ger, cum etiam Adver. D
si autem satisfecit non fu
peccatorem fecit, admitti n
Maledictum pro eadem Ma
significat maledictum
Matt. 3. 17. Joh. 10. Nejs
datus a Deo pronunciatus
stabant legem, Chr̃s ob
e. Mat. 5. 17.
Quod bonum attinet
nobis peccatum fecit, ut
bonum seu propriè
bro hoc pro peccatum in
calamitatib. in pro eam p
fecit, & victimam vel sac
peccatum fecit, sed pro pe
instar pretio, peccatum fe
te pater in ea pretio, ac
tio qui simpliciter dicat
nomine peccati intelligat
mus non est, sunt enim C
tamen hic pro peccatum
opprobrio membro, ubi D
Dr Chr̃s hic peccatum fa
pro justitiam hic non p
pro peccatum victima a

enim ibidem quod Chr̄s peccatum non noverit; & etiam sic abstractum illud peccatum factum fuisse simpliciter non significat peccatorem: Et sanè indignum est Deo quod aliquem, maxime autem Chr̄m, peccatum constituerit, cum etiam Adversarii dicant Deo obedientia Activa satisfecisse Chr̄o, si autem satisfecit non fuit peccator, & sensus ille, peccatum fecit, id est peccatorem fecit, admitti nequit, non enim fuit peccator. Etiam maledictum per eandem Metonymiam abstracti pro concreto, simpliciter non significat maledictum; maledici enim sub lege Deo fuerunt initio, Chr̄s autem Deo talis non fuit, quin imo in ipso complacuit Deo Mat. 3. 17. Joh. 10. Nejs voluntatem Dei transgressus est ob quod maledictus a Deo pronunciatus fuisset, maledicti enim sunt qui legem non observabant legem, Chr̄s observavit, non enim venit legem destruere, d. implere. Mat. 5. 17.

Quod verum attinet dr 2 Cor. 5. 21. Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso. Quia hunc locum seu proprie seu improprie accipiant, videtur absurdum, dicunt hoc loco pro peccatum intelligi victimam vel sacrificium pro peccatis, aut calamitate, ita pro eum peccatore subjecit, ut sensus sit, Eum — peccatum fecit, i victimam vel sacrificium fecit, aut ut alii volunt, eum non peccatum fecit, sed pro peccato prorsus subjecit. Verum primis duabus hac interpretatio, peccatum fecit, i prorsus subjecit, de eo enim est quæstio an ita possit interpretari, ac proinde non magis probat ex loco hac interpretatio quam si simpliciter dicat Chr̄m talis fecisse. Dato autem sed non concesso nomine peccati intelligatur victima vel sacrificium pro peccatis, contra nos non est, fuit enim Chr̄s victima, sacrificium vel pro nostris peccatis, quantum hic pro peccatum non intelligatur victima vel sacrificium, patet ex opposito membro, ubi dr; ut nos efficeremur justitia Dei in ipso, ita n. dr Chr̄s hic peccatum factus est ut nos facti simus justitia Dei, ergo pro justitiam hic non potest intelligi victima aliqua piacularis. Ergo pro peccatum victima aut sacrificium. Non quidem negamus hoc

voce peccati aliquando significet talis afflictio, quae licet occasione alterius delicti infligatur, potuit tamen rationem non haberi, ut 3 Reg. 1. 21. Erimus ego & filius meus Salomon peccatores i. afflictionis & calamitates occasione peccati Regis ut peccatoribus immittendae, unde Jerem. Thren. 3. 39. dicit: Quid murmurat homo vivens, vir pro peccatis suis, pro peccatis, i. pro illis calamitatibus quas Deus ipsi immisit. Verbo; cum de Chro dr peccatum nus gram significat poenam sexcl. Cum ergo dr: peccatum factum est Chris duplex est figura, nam hic e abstracto sumit pro concreto, ut circumcisio saepe pro circumcisis, similia sunt Rom. 8. 3. Heb. 12. 4. Patet haec figura ex opposito membro, ubi etiam justitia accipit pro justis. & etiam nos peccatum ut abstractum sumit pro concreto nempe peccatore, at haec non sufficit, sed subaudienda est altera figura, ut cum dr: peccatum fecit, dirutus sit, tanquam peccatorem fecit concludendo sc. ita tractari atq; peccator, ita ut juxta Esa. 53. 12. inter sceleratos reputatus est; patet etiam haec figura ex opposito membro, nam nos etiam ita effecti sumus justitia Dei ut tractati fuerimus tanquam justi; sic interpretandi sunt locum Chrysostomus, Oecumenicus, Theophylactus. Cum ergo dr quod peccatum fecit idem est cum eo quod dr Rom. 5. 19. nempe quod multi inobedientia multi peccatores constituti sunt, i. tractati sunt tanquam peccatores, sic etiam peccatores constituti non significat punitos, ut patet ex opposito membro, ubi etiam sic multi justi constituuntur, i. tanquam justi tractatum iri dicunt, & his aequipollens est phrasis illa quae dr Christo inter sceleratos reputatus Esa. 53. 12.

Alter locus extat Gal. 3. 13. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicit quidem hic Chris factus est maledictum, sed non dr quod eandem maledictionem ei subiisset quam lex minabatur malefactoribus, i. non dr quod D. Chs eandem poenam subisset quam debebant isti transgressores legis, sed tantum ita tam maledictionem subisse, quae fuit crucifixio, quae tanquam aliquis peccator ma-

ledict.

ledictus dicit. Et etiam ledictus, at hoc non suffi addenda est altera figura quam maledictum e mactari fuerat, Deus Protinus observat, qui apu quae numerabat idola pensa sunt lignea in a ipsis videntes eos corp delictis. At tanto gra fuerit in crucem, hu sic crucifixus dicit. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicit quidem hic Chris factus est maledictum, sed non dr quod eandem maledictionem ei subiisset quam lex minabatur malefactoribus, i. non dr quod D. Chs eandem poenam subisset quam debebant isti transgressores legis, sed tantum ita tam maledictionem subisse, quae fuit crucifixio, quae tanquam aliquis peccator ma-

ledict.

(1. 2.) Haec notandum adhuc Deut. 21. 23. n Deo maxime sibi Dei in morte pro humana vel in sacrificiis hos tantum malechicum fuisse tan

ledicens dicat. Est etiam hic duplex figura; factus est maledictum à maledicens, at hoc non sufficit, quia non simpliciter est maledicens, ac proinde addenda est altera figura, nempe factus est maledictum à tractatus est tanquam maledictus & quidem ita, ut vix ab hominibus in hac vita figura tractari speretur. Deus enim permisit ignominiosæ crucis mortem, ut hinc Patres observat, qui apud Judæos in gravia incidebant crimina, sinebat quæ nunc erabat idololatria; & corpora postquam occisi erant, transfixa sunt ligno in aliorum terrorem, ut qui supplicii spectatores non fuissent, videntes eorum corpora tanto magis abstinerent a talibus gravibus delictis. At tanto gravius supplicium sunt quod Christus subierit ni crucem, hinc est quod more Romano gravius quæ cunque supplicia crucietus dicatur. Nihil minus ergo ex hoc loco legi quam quod Christus loco nostri poenam subierit; nam 1.1.1 quod non de hac Christo pro omnibus simpliciter maledictus, sed tantum pro nobis, id est Judæis, his enim erat lex data, quam quicunque non observabant, juxta legem Deut. 27.26 maledicti erant, hic est omnibus malis dignis pronuncia: bantur, licet vero omnes non liberati sunt ab ista maledictione, quia, cum lex eos non obligabat, eidem non erant subjecti, sed Gentiles, qui quia legem observare tenebantur subjecti erant maledictioni. & pro Judæis non pro Gentilibus factus est Christus maledictum, ac proinde dato sed non concesso, etsi dicerem Christum pro peccatis Judæorum satisfeciste, non tamen satisfaceret pro peccatis totius humani generis. (1.2.) Hinc notandum quod non de Christo a Deo maledictus fuisse, qd addit Deut. 21.23. maledictus enim is est qui invisus est Deo, at Christus Deo maxime fuit Deus tunc Pater, cum unicum suum ejus amorem in morte pro humano genere facta conspexit, cum suam voluntatem vel in passionibus subvertit voluntati Patris, Propterea ergo dicit tantum maledictum, quo nomine unquam Deus Christum a Romanis damnatum fuisse tanquam sceleratum aliquem, ita ut eo supplicio fuerit

fuerit Chrō D. sublatus, quod minus sit infame.

Esa. 53. 4. 11. 12. Verē languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit — iniquitates eor ipse portabit. Hinc ita argumentantur: Portare iniquitates nostras, & pro nobis, cum enim dicunt portare iniquitatem alterius, qui pro eo, vel loco ejus ut adferunt loca. Levit. 5. 1. c. 19. 8. c. 20. 17. c. 24. 15.

Antequam expediamus quid sit portare iniquitatem cum de Chrō dicitur, prætorandum (1.) quod hoc Cap. Esa. 53. a v. 7. Capitis 52. interpretantur Viri Eruditi de Jecovia, unde quos videre est Grotium, quod si verum est, isti loquendi modi qui hic 53. Cap. extant non probant Chrī satisfactionem, quam fatentur etiam alteri aplicari. (2.) Portare iniquitatem hic non idem est quod punire, quod ostendit ex Mat. 8. 17. ubi explicat allegatus Esa. locus, apud Mat. sermo est de morbis corporalibus, prout ergo morbos corporales non est portare non est eosdem pati vel pro iisdem puniri, ita non sequi, licet apud Esa. intelligatur morbus spiritualis, Chrō punitum ee pro iisdem, vel itaq; portandi simpliciter non probat poenam. Ex Hebraeo tamen observare possumus Esa. 53. non ee sermonem de morbis spiritualibus, quamvis 70. Interpretes Hebraeam vocem sic talem vocem transferant quæ iniquitatem significat, in quo tamen fundamentum nostrum non pereunt, nam vers. 11. & quod iniquitates nostras ipse portavit, quod idem etiam Deus de Exod. 34. 7. hic eadem Vox Hebraea nassa gratiose, repetit, quæ Esa. 35. sic etiam Num. 14. 18. quod tamen non aliud sonat quam condonare vel delere.

Ais: Concedo quod Vox nassa in illis locis sed delere, sed apud Esa. v. 11. extat vox Sabal, quæ non sic simile quod sonare?

R. v. 4. extat eadem vox Sabal, quod Chrō non spirituales sed corporales morbos portavit, non tamen Jesus est pro morbis determinum corporalibus. Dicit Chrō portasse iniquitates & poenas

& peccata, cujus gestationis Chri typus describitur Levit. 16. quod cap.
est quasi Clavis omnium Ceremoniarum sub V. T. Ideo altare. Sumebā-
tur olim duo hirci, quorum alter mactabatur & offerebatur Deo in hosti-
am pro peccatis, quos sacrificio placato populi peccata expiabant;
alter autem vivus coram populo sistebatur, cui Pontifex ambas impo-
nebat manus super eo confitebatur peccata populi, & quasi in ejus
caput devolvebat Pontifex peccata populi, quia ceremonia repræsen-
tabat remissio peccatorum, peractā hac ceremoniā hircus in desti-
tum amandabatur, ut eo ipso abstergerentur peccata populi, unde ap.
Dictus est hic hircus peccata portasse, undē quia in desertum
emittebatur, hircus emissarius &c. Ad hanc itaq; Ceremoniam
videtur allusio fieri ab Isaia cum dicit Christum portasse iniquitates no-
stras, at quia admodum ex eo quia dicitur hircus portasse peccata populi
non potest inferri satisfactio hirci pro peccatis; ita eadem loquendi
formula usurpata de Christo non probat satisfactionem Christi, aut
quod Christus pro nobis fuerit, conferenda itaq; potius est hæc loquendi
formula cum ea quæ habetur Mich. 7. 19. deponet iniquitates nostras
& projiciet in fundum maris omnia nostra peccata, quod idem est
cum eo cum de Christo portasse iniquitates nostras, ut cum Scriptura
obscurè dicitur hircus die emissarius ex Scripturæ aliquo loco colligebatur, ut
tam hirci quam peccatorum memoria aboleatur, non secus tanquam
esset quod in mare projiciendum. Sta etiam apud Ægyptios capita
victimarum in flumina projiciebantur, existimabatur quippe ab iis
quod ab istis victimis calamitates essent averruncandæ. Similis est loquendi
modus. Ezech. 36. 17. Nec sic aliter interpretari et maxime cum Chri
iniquitates Scriptura alterius phrasis portare non potuerit, sed etsi
a propria significatione paululum recedas, & portare iniquitates
idem sed dicas quod pœnas pro aliis, non admittam, nulla enim est
ratio, sed potius injuria est justitiæ, alia ergo interpretatio quæ-
renda, est ergo hujus gestationis typus ipse hircus qui ita portabit

peccat

peccata populi ut memoria peccati auferebatur de medio populi, nec amplius meminebant populum peccatum, similia sunt hæc. Exod. 28. 38. Portabit Aaron iniquitates eorum, i. auferet illud quicquid deerit Israëlitarum sacris. sic Levit. 10. 17. Ezech. 4. 4. 5. Notandum in super dictum quod de Christo portasse iniquitates nostras non in morte sed post mortem, ut prædicat Ps. 11. 12. nam v. 4. juxta textum originalem non est sermo de peccatis humani cultus, sed de morbis corporalibus. Dicimus etiam Christum peccata quia diluit ultra, prout etiam Joh. 1. 29. dr agnus Dei qui tollit peccata mundi, portare dr i. qui aliquantulum bajulat, ita etiam Christus abstulit aliqua nostra peccata. Loco hac. huic, parallelus est 1 Pet. 2. 24. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum & in Græco sic legit: ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνήνεγκεν abstulit vel sustinuit peccata, volunt idem sonare quod abstulit penam, aut sursum tulit in corpore. Verum ἀναφέρειν non significat sursum ferre sive penam dare peccata, sed auferre, quod patet ex Heb. 9. 28. ubi eadem phrasis ἀνενεγκεῖν in simili hic materia usurpatur, nec extat alibi hæc eadem phrasis in tota Sacra, etiam 1 Pet. 2. ἀναφέρειν sonat sursum ferre d. auferre. Objicies: Imo apud Petrum significat sustulit quia dr in corpore suo super lignum? Ro. Quia dr in corpore, cum Christi corpore suo ligno fuisset affixus abstulit nostra peccata dum quidem mortalium, sed in suo corpore, prout etiam Col. 2. dr quod chirographum quod in cruce sustulit, ejusque affixit, unde etiam Protius illud in interpretatur per cum, ut sensus sit: Qui cum corpore suo [illegible] quem admodum ejus corpus in cruce actum est ita etiam nostra peccata in cruce acta sunt, ostendit autem Protius particulam in usurpari etiam pro cum hujus loquendi mos. Mat. 6. 29. Rom. 15. 29. cap. 9. 22. Patet insuper scriptus ex scopo Apli quem dedimus qui vult nos ad sanctitatem nos invitare eamque nobis persuadere argum

argumento Chri, ut
tum Apli instituta
Chri pro me sustuli
tium Apli juxta in
cid Chri nostra pe
sent ut jam nos
inte fecta sunt ut
ut, Rom. 6. 6. Gal. 2.
transferio, non
nostra abstulit, se
justitiæ via mus
dum tutum præd
lit via.
Col. 2. 14. D
decreti, quod exa
affigens illud cru
Chirographum
que quis spondet
fecerit quis vinou
dicta quandam
qui scripta mam
ibi scriptum est
consensu se obstri
usq; ad finem. sic
Prodeis. Ad hæc
cum dicit quod Ch
ut tunicat chirog
autem Protius qu
dicta antiquata

argumento Chri, verum si Chr̄s sustulit pro nobis pœnam argumentum Ap̄li infirmabit. Dicet enim gentilis; quare ego patiar ꝺ Chr̄s pro me sustulit pœnam ꝛ. At magnum et validum est argumentum Ap̄li juxta interpretationem quam nos dedimus, sic enim dicit Chr̄s nostra peccata per suum corpus ligno affixisse, eo fine ꝺ sent ut jam nos justitiæ viramus ibidem, ita enim nostra vitia interfecta sunt ut soleat ille interfici qui ligno affixus est, ut vid. est, Rom. 6. 6. Gal. 2. 20. Cap. 5. 24. Est etiam hic aliqua Metalepsis v. transferio, non enim Chr̄s cum cruci affixus est proprie vitia nostra abstulit, sed causas dedit ꝺ ea quis auferentur, ꝺ enim ut justitiæ viramus, causa autem ꝺ est crux Chri, quæ est fundamentum prædicationis, hinc sequitur pœnitentia, hæc autem vellit vitia.

Col. 2. 14. Delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio affigens illud cruci.

Chirographum vel syngrapha est schida quædam manu scripta qua quis spondet se aliquid facturum vel facturum, ita ut si non fecerit ejus vinculo constringi vel urgeri possit. Lex Mosis ꝺ dicta quandam similitudinem chirographum, quem admodum quis ipsius propria manu subscribit alicui schedæ, obstringit se ad id quod ibi scriptum est præstandum, ita etiam populus Judaicus proprio consensu se obstrinxerat ad legis observationem. Deut. 27. a v. 14. usq; ad finem. Sic 2 Chr. 10. a v. 7. usq; 29. describuntur signatores Foederis. Ad hæc chirographum ergo alludit Ap̄lus ꝙ similitudinem cum dicit quod Chr̄s cruci affixerit chirographum, cum hinc recte non possit chirographum remittere intelligi debuisse, notat autem Protinus quod in quibusdam locis ea fuerit consuetudo ut edicta antiquata clavis affigebantur, et præsertim tunc hæc in usu

su fuisse, unde patet quod Aplus ad hunc conveniendum alludere
ut quemadmodum Chs cruci affixus est, ita etiam chirographum
per quandam similitudinem eius affixum fuerit. Hinc ergo tantum ob-
est quod satisfactio Jesu Xti probari possit, ut Pontius contrarium faceat, cu-
pid enim chirographum ut non amplius debeat quis, at nos ad-
huc debemus legis observationem. Deinde: Hic de tali chirographo
quod non contra Gentiles fuit sed contra Judaeos. Licet satisfecisset
Chs pro Judaeis non tamen pro Gentilibus.

Esa. 53. 5. Disciplina pacis nostrae super eum, et livore ejus sa-
nati sumus. Disciplina, id est Disciplina vel castigatio nostri cau-
sa a Chro suscepta pacem et felicitatem nobis attulit. Livore ejus, eius
1 Pet. 2. 24. dem, id est. Patientia Chri sanati et liberati sumus ab
iis miseriis et malis, malis quidem modis Chs a malis impedien-
tibus liberat nos, sed Petrus praecipue ad id respicit, quo in mediis etiam
doloribus nos in ipsa morte exemplum patientiae, magnanimitatis et
dilectionis exhibuit. Attritus est propter scelera nostra, ut scil pu-
pulo terrori esset, Chs passus et mortuus est, ita Magistratus etiam exem-
plum statuunt pro aliis. v. 6. — Et posuit Dominus in eo omnium
iniquitatem nostrum. id est, permisit Deus ut pro nostris criminib.
gravissima pateret, quae ipse ita abstulit nostra peccata ut non am-
plius ad nos recurrerent, quemadmodum etiam Levit. 16. de quod
Pontifex peccata et iniquitates populi imponebat hirco, sicqs in soli-
tudinem mitebat, ita etiam Esaias eandem rem applicat Chro,
et saepe fit ut pro occasione alienorum delictorum dicamur
peccata portare, uti etiam hic v. 4. 12: putabamus eum leprosum.

Objectio. Si Chs pro nobis non satisfecit frustra mortuus est,
sicqs non plus praestat nobis mors Chri ac si non fuisset mortuus?
Respondeo: Si Chs pro nobis satisfecit, quare nitimur faciam?
quare tenemur praecepta facere, quomodo liberamur a peccatis?
quomodo

gnum ob. conscientia nostra emundabit ab operibus mortuis? poterat.
non tollit peccatum, sed presupponit. Si ergo Chr̄i pœnitus est pro nob̄is, sanguis ejus non emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, cum tamen describat Heb. 9. die finis & utilitas mortis Chr̄i.
Omnes ergo Christiani concedunt Chr̄um pro nobis & nostris peccatis mortuum fuisse, Chr̄i mortem utilitatem humanam generis attulisse, sed in eo non convenit inter eos quæ sit ea utilitas mortis Christi, dicunt quidam quod sit satisfactio, quæ quidem est utilitas, sed Sacra non dicit, ac proinde pro utilitate non est reputanda, non enim id quod nobis utile Deus fecit. Ut nos finem & utilitates mortis Chr̄i, & omnia quæ Deus præstitit inducentes, excutiamus, notamus (1.) Media salutis Deo non ab aut Chr̄o prescripsit, sed Deus ex sua & benignitate proposuit et præfecit, potuisset enim Deus nulla media præponere, si sic, ergo potuit etiam talia proponere quæ ab illo voluit. Ergo nobis ut homini ea Deus proposuit Deus Chr̄um medium salutis, non quod deinde Chr̄o commoveat Patrem ad misericordiam, nam Deus ipsum ordinavit, ostendit ergo Deus per Chr̄um medium salutis, qua ratione eam obtinere possimus. (2.) Mors Chr̄i non fuit conditio gratiæ divinæ, quod gratia dei dependisset a morte Chr̄i, sed potius certissimum & validissimum ejusdem documentum. Joh. 3. 16. Voluit inquit Deus se in Chr̄o ostendere Patrem ostenditque se velle remittere peccata, in cujus dilectum dedit Filium suum ad mortem, ut plenissime homines sibi persuaderet, simulque confirmaret promissio de salute & remissione peccatorum. Si mors Chr̄i non est conditio adjecta ob quam vellet Deus remittere peccata, sed confirmatio & medium per quod vult deus remittere peccata, ceste si voluisset Deus mortem Chr̄i tanquam conditionem inter venisse, sustulisset a fundamento gratia divina a morte Chr̄i, Deus vero a multo dependet cum nobis salutis negotium

obtulit

obtulit. (3.) Quamvis itaq; remissionis peccatorū causa principalis sit Liberrima & clementissima Dei voluntas, sicq; efficax remissionis peccatorū, non tamen secundū mortem Chri nullam plenitudo Deitatis, etsi minus principalem dicamus causam, ad remissionem peccatorum, nam non solum principalis, verum etiam causa minus principalis aliquid efficit, sanguis enim Chri talis fuit divinæ gratiam in effectum deducere. (4.) In S. Sacra ms legitur quod Deus propter sanguinem Chri voluerit peccata remittere nisi quis ita intelligat ut propter Christum, id est non sine Chro Deus remittere peccata, verissimum enim hoc est quod Deus gratis & non propter aliquod medium impulsivum remittat peccata. (5.) Ex morte Chri Deo nulla utilitas, ergo non respectu Dei est utilitas & vis mortis Chri, nihil enim erat necessarium quod ad redimendum homines aliquid daret, Deus non indiguit pretio sanguinis Chri, quum potius nos, ut certo persuadeamur de gratia Divina. Hinc patet, quod ex morte Chri non Deo sed nobis accessit utilitas, Deo nihil erat dandum, Deus omnia ex libera voluntate & gratia fecit, quæ omnia difficultatem vel hæc ostendunt nullam debuisse intervenire satisfactionem.

Ergo utilitas, vis & necessitas mortis Chri est respectu Christi & nostri. Utilitas mortis Chri respectu sui est, quia propter obedientiam usq; ad mortem datum est ei nomen quod est supra omne nomen, hinc est quod Rex constitutus sit & confiteri omnis lingua quia Dominus sit. Phil. 2. 10. 11. Ps. cui Luc. 24. 26. hoc ipso confirmatum est ipsum Verum & Propheram quia pro sua Doctrina mortuus fuit mori, etiam respectu muneris Sacerdotalis necesse erat interire mortem, Sacerdotis enim erat offerre. Respectu vero nostri, vis, necessitas, utilitasve mortis Chri est (1.) quod morte Chri confirmatum fuit novum Fœdus, licet enim vera miraculisq; confirmata fuerat Doctrina Christi, multo

multo tamen efficacius ea confirmata est per mortem Eius qui fuit autē, Christi enim mortuus est ut suam Doctrinam veram, sejq; a Deo missum fuisse ostenderet, nam & miracula satis ejus Doctrinam confirmassent non erat necesse ipsum mori, cui bono mors Christi testimonium dedisset de veritate ejus Doctrinæ, si id per miracula jam effectum fuisset? Deinde: Quo majus est indicium charitatis eo, eo major est ejusdem confirmatio, major autem charitas Christi apparuit in ejus morte quam ante, major enim charitas non est quam mori pro amicis. Joh. 15. 13. unde sanguis Christi & confirmare N. T. Heb. 9. non solus atq; V. T. confirmatum erat sanguine diu loquium de sanguis Christi & sanguis N. T. Mat. 26. 28. Heb. 10. 29. c. 13. 20. hinc & Christi testis fidelis. Apoc. 1. 5. cap. 3. 14. vid. etiā 1 Joh. 5. 6. 8. unde etiam mors Christi comparata morti Testatoris. Heb. 9. 16. 17. Christus etiam sub mistionis signum, veritatis q; divinum futurum non nisi mortem dedit. Mat. 12. 39. to. Joh. 2. 19. 20. 21. 22. Confirmatio ergo sanguis Christi N. T. Hinc ergo (1.) dat est in N. T. quod Jesus sit promissus Messias. (2.) Continet N. T. promissiones, ergo confirmavit mors Christi, ut quæ ante q; in N. T. promissa sunt omnia illa effectum sortiantur, confirmavit Jesum esse Christum, hinc autem sequi fides in Christum, cum confirmat promissionis effectum habituras hinc sequi obedientia.

Ex his sequi vitas mortis Christi (2.) quod nos liberet mors Christi a peccatis ante actis, efficit enim ut peccata ante acta deleantur, neve amplius committantur; deleri autem peccata ante commissa per remissionem contingit, remissio autem obtinetur per pœnitentiam. Act. 2. 38. remissionem ergo peccatorum obtinebimus per resipiscentiam, quæ est fides & obedientia. Hinc sanguis Christi emundare conscientiam nostram ab operibus mortuis. Heb. 9. 14. Quomodo? Peccatorum conscientia torquet metu pœnæ, sanguis autem Christi excitat in nobis fiduciam & gaudium talium per

pl. quam de propitio Dei favore etiam homines accepisse. Hoc innotescit quoties consideramus mortem Chri, quomodo facta sit administrata, qua ratione coelo ingressus est, quem Deus dedit tanquam pignus Evangelii, quo se obligavit ad remissionem peccatorum, denique res hujus non frustra sed certum effectum habituras. Quod liberaliter ageret cum ipsis, multum ipsis substituit ne metu frenet angeli emittet.

Efficit autem mors Chri ne in posterum peccatum non vivificabile ut gratiae Christi thesaurus vinctos nos teneret, rationem argumentis conscientiam nostram convincit, quod consideratio nos continet a peccatis, varia autem sunt talia argumenta.

(1.) Consideratio charitatis Dei erga nos, quanta nobis fuerit charitas Dei filium suum pro nobis, ut ut hujus remissionem Deus peccata sine morte filii, nos tamen non certi fuissemus de tanta Dei charitate erga nos, at nunc quia videmus filium suum pro nobis datum, facilius de ejus charitate nobis persuademus. Quid charitas? Pulchre amorem, unde Ovidius amare, amans, etiam inde homines philtrum amoris amor; excitat in nobis amor erga Deum propter dilectionem Dei, 1 Joh. 3. 16. c. 4. 3. 11. et quidem quo major est dilectio eo majorem reciprocum excitat amorem, Dei autem dilectio erga nos talis fuit qua majorem quis fere non potuimus. Joh. 15. 13. Rom. 5. 8. Et provocat tantus die amor talem etiam in nobis amorem, ut totos nos Deo devoveamus.

(2.) Per mortem Chri facta est completa rerum omnium promissarum, et his nos vivificat, unde; Oderunt peccare boni virtutis amore; si autem Christianis non minarentur etiam comminationes exequetur unde Psalm: Oderunt peccare malitiae per mortem Christi, dicitur Deus promissionem completam plenam nobis gratificavit de vivificatione ad vitam aeternam in Coelis Heb. 10.

(3.) Ja

(3.) Tertium Argumentum est exemplum Christi, 1 Pet. 1. in fb. 24. praedictis; ut Lutherus in bono suo profecit. (: imo vel quod gravius peccatum:) optimum fundamentum est exemplum, Deus vasto compendium virtutum in Tabella quasi exhibuit in morte Chri. Virtus vix magis eluceret quam inter adversa, adversitas Christo facit mors, licet fulgeat in miseris, in his tamen adversitatis ostendit Dominus Christi charitatem non modo erga fratres sed etiam erga inimicos, erga Deum vero humilitatem. Verum quidem quod etiam alii Martyres, Christiani mortui sunt, sed non pro inimicis ut Christus, nec tantum exemplar virtutis in morte exhibuerunt atque Chr. Deinde: Martyres isti mortui sunt pro Christo, at Christus pro humano gre.

(4.) Sub V. F. pro peccatis animalia in animalia, dici oedebant, sub N. vero homo, animal rationale, non solum homo sed in quo Deo complacuit, Filius Dei et quidem unigenitus, cujus contemplatio excitat in nobis gratias Deo agendas, excitare potest etiam odium peccati, quod tam abominabile fuerit Deo ut tantum unigenitum Filium suum interficere pro illo. Sub V. T. sacrificia reiterabantur facilis erat jactura unius atque alterius pecudis, quia itaque reiterabant non facile emendabant conscientiam, at Chri mors id efficit ut, considerantes nos, quia non amplius ejus oblatio reiteranda est nec est alia victima pro peccatis quam Chri mors, contineatur in conscientiis nostris peccatique interdicamus. Sub V. T. urgebat homines metus poenae, sub Novo non solum hos, sed etiam spes praemii, non tantum timor sed et amor. Deinde: In Chri morte summum bonum nobis proponit, quia Chr. per mortem ingressus est ad vitam aeternam, nobis etiam ejusdem vitae aeternae haeredibus summum bonum? Non potest et debet sanctis dirigi de Dei gratia testari, aliquid desi-

derab.

derabile bonum hominibus proponere, splum gloriare, quæ omnia sanguis Chri effecit. Sic itaq; argumentabor bona conscientia: Tantum bonum non ero unquam, quoniam Deus pro nullo unquam homine dedit suum filium debeo redamare Deum &. Talis autem argumentatio sine morte Chri vix fieri potest, quia conscientia peccatorum grata cum videt Deum peccatis irasci, non ausa fuisset accedere.

Deinde: Cum nulla fuisset spes de remissione peccatorum, nulla fuisset emendatio, quin potius sic argumentari fuisset homines: Desiderijs indulgebo, edo, bibo, ludo! anima mea, non est cur te etiam hic molestes, tales autem cogitationes desperationem in animis hominum excitassent, desperatio autem omnem conatum in virtute extinxisset, at cum spes restitutionis affulget, incipit homo illico se componere, per mortem Chri in bonae statum tandem se collocat. Verum quidem est quod non omnes emendentur, at hoc non est a parte Dei & Chri, Deus enim omnia a parte sui facit, quod homo potest, Deus liberare, vid. Job. 1. 9. Eccl. 24. 13.

in Christum

Liberat mors Chri non tantum a peccatis, sed etiam a pena, quin etiam premium confert; In foro humano si quis omnia legibus nemo donatur, Chri autem merito nos mundamur etiam premium assequimur, & Chris ipse morte sua acceptit conditionis est potestatem praestandi præmia & promissa. Offert etiam se interpellat Chris D. pro nobis Rom. 8. ad hoc vero requirebat ut fidelis & misericors fieret Pontifex, Heb. 2. 6. 4. & posset compati infirmitatibus nostris, & cum jam nos redemptos habemus, quoniam mortuus est ut vivus & infirmitatem nostram, quemadmodum non ignarus mali misereri discat & pro nobis interpellat, & pro consequens Regium ingressus est dignitatem ut [illegible]

ut premium conferret, [illegible]
Salvator & Salvator non
peccatis, sed quod etiam
fecit Chris Dominus nos
pidem excitavit, quam
gnum adminis habet
um. Verbo mors Chri
magni est roboris, quia
efficacitatis gratiam D.
medium salutis aeternæ
assumus satisfactionem
Sacra habere possumus
pti Adveris. negant, at
morte Chri vix hoc
Adde quod vitatus mo
ius est mors Chri vitis,
si enim voluntas mo
fructus mortis Chri se
um cum rationali creatu
Non tamen dici potest
si a parte sui Chri eam
mortis Chri sed est ab
cax, qui tamen vel ca
deat hucusque solis non
tinet utilitates mortis

Quæritur: Cur
sine passionibus vo
te Christi potuisset

ut præmium conferat, defendat atq; præstet ea quæ promisit.
Servator & Salvator non propterea simpliciter de Christo ut servet à
peccatis, sed quod etiam vitam æternam conferat, in hac via ô
fecit Christ Dominus noster Deus, vitæ æternæ, sed tantum ipsum e-
jusdem excitavit, quam etiam reddet post hanc vitam, judicium de-
gnum administrabit quia pro omnia tentatus est ut nos excepto pec-
cato. Verbo meriti Christi tum respectu sui tum respectu nostri
magni est valoris, quæ sunt causa vel medium potentiæ, dignitatis
& quantitatis quam D. Christi nunc, tum respectu nostri est causa &
medium salutis æternæ quam adhuc speramus, sic ergo licet non
assequamur satisfactionem Christi, sufficientes meritis ejus utilitates ex
illa habere possumus, ob quas Christi mortuus est, quas nec i-
pse Adversarius negavit, at præsumpta satisfactione tales utilitates ex
morte Christi vix humanitari possent.

Adde quod utilitas meriti Christi non est absoluta sed conditionata, sed
ita est meriti Christi utilis, si eam utilitatem etiam nos amplecti velimus, no-
bis enim volentibus nolentibus non adjungit nisi testimoni, via ergo
fructus meriti Christi sentimus si etiam nos velimus, est enim negoti-
um cum rationali creatura, cujus etiam in hoc negotio sunt partes.
Non tamen dici potest quod meriti Christi non sit satis efficax, est enim ta-
lis a parte sui si eam multi non sentiant, & hoc non ab inefficacia
meriti Christi sed est ab objectis; sicut enim solis lux est satis effi-
cax, si tamen vel cæcus est, dormit aut claudit oculos ut non vi-
deat lucem solis non est imputandum luci solis: ita si non sen-
tiunt utilitates meriti Christi non ē ab inefficacia meriti Christi.

Quæritur: Cur Deus Christum tam dire morti atrocibus-
que passionibus voluit subjicere, siquidem is etiam sine mor-
te Christi potuisset nobis peccata remittere & ad vitam æterna
jus dare?

B

R. Quia voluit, et hoc fuit beneplacitum divinum, poterat enim Deus, si
voluisset, etiam sine morte Chri peccata remittere, quia tamen voluit in-
terimere mortem Chri non est de eo cum Deo disputandum. Caeterum
videt Deus hic conveniebat cum hominibus foedus facere, creavit enim Deus
homines variis afflictionibus subjectos, voluit et vult homines nasci
mortales, exercuit autem homines in fide et pietate per multas affli-
ctiones, quae tamen desinere non efficiunt, sed homines saepe etiam hebe-
tant et impediunt in pietate, voluit ergo Deus ut etiam Chs noster pa-
ternus noster Dux praeiret nobis in passionibus, sublatis ejus etiam per
mortem assequeretur, et sic non ignarus Chs nos ecce ignarus etiam no-
stri, conscius ejus infirmitatum quas habet, nobis etiam in infirmitatibus no-
stris quas sentimus libentius opitularetur, uti 1 Pet. 2. v. ultimis. Heb.
2. a v. 10. usque ad finem. c. 4. 14. c. 5. 8. 9.

Dices: Si sub V. T. sanguine animalium expiata fuerunt pecca-
ta, quare etiam sub N. T. noluit Deus contentus esse sanguine anima-
lium, sed mortem Chi voluit interimere?

R. De his quidem mortem distinctam non est, quia Deus
Deus fuisset si voluisset, multo ergo sanguine animalium peccata
remittere, nihil enim est quod ad rem vel illud Deum inducisset,
Caeterum quia Deus sub N. T. dedit legem perfectam quae sub V. T. non ha-
bebantur, majorem sub N. T. perfectionem quam sub V. regnabat, Si
etiam Deus voluit ordinare talia media quae ad finem quem intu-
debat aptiora fuerunt, ad hunc finem efficiendum autem pul-
cherrimum fuit sanguis Christi praestantior quam animalium, quam enim
sanguis ad peccata [illegible] nullam per se habebat vim, at san-
guis Chi etiam per se consideratus magnam ad id habet vim, ut in-
finitibus meritis ejus Deum quod N. T. confirmaturus S. sanguis a-
nimalium tantum gratiam infirmitatis exhibebat, Chi autem
sanguis etiam a gravissimis peccatis purgat conscientiam, non
potest

potest Chr̄s fieri Pontifex nisi post passum sanguinem, nisi etiam in
Regnum Coelor post multas passiones debuit ingredi ut noster fieret
Rex; sacrificia V.T. fecerunt typi aliorum sacrificiorum, qui autem ex-
pro praestat N.T. Veteri, quanto perfectiora sunt promissa N.T. pre Vet.
quanto etiam perfectior in N.T. requirit sanctimonia quam in Vet.
tanto certioribus sint ad tres fines „ dignius et efficatius sacrificium „ obtinendos
ordinare. Quaeritur: Quomodo unius hominis mors ad expianda
tot hominum peccata sufficere potuit?
Hanc etiam Quaest. voluntas divina decidit, divinae enim libertatis
erat id assumere quod vellet ad ostendendam suam gratiam, Deus
non est necessitatus ad assumendum in hoc negotio Chr̄m, neque eid
Deum mors Chr̄i gratiae meruit ut remitteret peccata, sed libere Deus
eum assumsit, i. Deus mortem unius hominis ad remittenda tot ho-
minum peccata sufficere voluit „ summa ejus est gratia. Voluit Deus
ut sacrificia ex sanguine animalium peccata eluant minora pecca-
ta, potuit etiam sub N.T. ut sanguis Chr̄i e mera sufficiat ad expi-
anda omnium hominum peccata. Et dicitur Heb. 10. Sufficie-
bant ad peccata populi eodem anno commissa delenda, quare ex
merito Chr̄i non efficitur Deus remissionem peccatorum allicere.
Hic congregiuntur Adversarii ad dignitatem personae, quod hoc effe-
cit mors Chr̄i ad eluenda tot hominum peccata quoniam fuit Deus e
homo. At ubi alias etiam visum est, nihil passionibus Chr̄i (i. e di-
vinae in Chr̄o admixtae mr̄i) divina vra addere potuit, quare
eadem redibit difficultas e Questio. Interim nos etiam non negan-
mus dignitatem personae hic accessisse, verum haec dignitatem non
in divina sed in humana primum vra, quod ostensum fuerit Fi-
lius Dei unigenitus in quo Pr singulariter complacuit, quod non
communi modo nascendi sit usus, sed ex admiranda Spi-
ritus Sancti conceptus, nullum ex Deum habuit Patrem, post quam mater
est coelestis chorus stupefactus gaudium edidit, sine mensura San-
ctus est nisi natus, in quo omnes non sunt in Deum, voluntati di-
vinae

vinc. ni omnibus mortuus fuisset, et tabis personae magnae fuit dignitas, quae gravitatem haberet unius electi non necesse habebat pro suo peccato mori, attamen Deus non tantum voluit eum mori sed permisit ut cum magno dolore et cruciatu moreretur, in his tamen eum non diversabatur talium rei nexum ni vera nihil aliud dicere possumus quam quod Deus sic voluit.

§. VIII. *Adversarii dicunt Christum duplici obedientia scilicet activâ et passivâ pro nobis satisfeciſſe. Vnit. negant. Hinc justitiam passionesque Christi nobis imputari negant.*

Braunius D.F.V.T.P. 3. l. 10. c. 5. §. 24. ait: *Solet obedientia Sponsoris distingui in activam et passivam; prima notat adimpletionem omnium praeceptorum legis, secunda passionem, mortem et quicquid lex postulat contra peccatorem, solvit autem Sponsor satisfiendo pro nobis et per obedientiam activam adimplendo omnia praecepta legis, et per obedientiam passivam patiendo mortem et quicquid lex requirebat.*

Ar. Duae obedientiae mutuo se excludunt, propria una tollit altera. Si Chr. hoc nostri legem implevit, quare ei passus? Et si obedientia passiva hoc nostri satisfecit, non Deus petiit Christum hoc nostri, tum non implevit legem Dei. Si autem implevit legem Dei pro nobis homines non tenebuntur peccatores, si hoc peccator non tenetur punire: si autem homines tenebuntur peccatores, tum hoc peccator non implevit legem Dei. Videmus tractatus quod Chr. obedientia quae vocat passiva hoc nostri non satisfecit; nunc dicimus etiam de obedientia activa quod nusquam dicat Chr. in Sacra hoc nostri legem Dei implevisse, dicit potius legem a Chr. impletam fuisse pro se, Qui enim legi subjectus Gal. 4. 4. dicit etiam de eo quod dolus non sit inventus in ore ejus 1 Pet. 2. 22. eid. ipse quaerit Joh. 8. Quis ex vobis arguet me de peccato? Debuit autem legem implere pro se, quia fuit homo, qui tenetur hoc obedientiam praestare. Deo autem sed non unquam quod dicit

sunt in Chro mor
am autem, cum d
natura, si hoc, et
obedientiae exigeb
tia vita alterius fie
Dices: Imo qu
ut homo? Ro.
gitimus, etsi autem
Deum implevit qu
res filii non alie
ta est ad eorum
lundi incumbit
pitet alter Victim
dem est utilitas,
eum vita meliorem
ut cujus cumque regn
Chro etiam tenet
pitationem, sa
Dicite: si Chro
mur ad legis ob
lum amplius e
pone mori propt
Christus. Chro e
enim est pro lab
etiam nobis labo
ut. Si nobis a
implevit. Argu
Dicunt etiam A
imputatur. Rn. R
imputari per fi

sint in Chō mīe, debuisset tamen Chs pr se obedientiam prestare, e-
am autem, cum divina mā pati non potuit, debuit prestare in humana
natura, si tē, etiam sic mā humana mā non sufficisset tot damnō
obedientiis explendis, quot requiebant. Et sanē hec Chī unius obedi-
tia ita alterius filii ut tota quanta alteri imputet.

Dices: Imō quis Chs se spondisse pro hominibus legem implere
ut sponsor? Rp. Docē ubi Chs loco nostri obedientiam spopondit, et an
potuisset, etsi autem verbis potuisset, actu tamen implere non potuisset, hos
enim inscitia quomodo legem implevisset? Nec Deus vel si spondis-
set, acceptare potuisset, Deus enim cum nobis leges dat nos tale prelio:
res fieri non alterum. Et ea est natura obedientie ut ea cui lex da-
ta est ab eadem subjecta requirat, quod autem cuiqs persone cuiqs:
libet incumbit id ab altera prestari non potest. Et ob eam causam
potest alter Victima alterius subire, cum quidem quis cuiqs faciat ea-
dem est utilitas, at in obedientia diversa est utilitas ratio, Deus n.
eum vult melioribus fieri civibus legem et non alterum, personalis uni-
us cujusqs requiritur actio, qua alterius actio vicem alterius subire ō pt.
Chs etiam sponte non et voluntarium suam, quod pro aliis spondere sa-
tisfactionem, faceret, sed ut faceret voluntatem Patris. Joh. 4. 6.

Deinde: si Chs loco nostri legem implevisset non amplius tene-
mur ad legis observationem, imō etiam nullus fieret, et sic nul-
lum amplius esset virtutis studium, cui bona ad virtutis opera
premia propositoria? Sanē si Chs loco nostri obedientiam ex-
stitisset, Chs erat proponendum premium, non nobis, premium
enim est pro labore, cum autem premia nobis sint proposita, ergo
etiam nobis laborandum est, si sic ergo loco nostri ab nos non labora-
vit, si nobis ad mē obediendum est Deo, nemo loco nostri legem
implevit. Ergo nobis ad mē obediendum est Deo. q. d.

Dicunt etiam Advers. quod obedientia Chī sua activa sua passiva nobis
imputetur. Vd. Rittelius in Summa Conc. Conf. 173. et 174. Dicunt sclē
imputari per fidem, ut sclē credendo nos Chm pro nobis satisfecisse, sa-
nc.

tis facto Chr̄i nobis applicet. Verum si Chr̄s hoc nostri legem implevit aut si pro nobis pleni, quare á nobis fides pro applicatione exigitur? quia Chr̄s solvit pro nobis, & seu credamus seu non, tamen solutum est pro nobis, imò antequam credidissemus jam satisfactum fuisset pro nobis, si sic ergo non amplius illud á nobis exigit Deus, si sic, cui bono fides? Deinde: quid si credat impius pro se satisfactum ee, an hoc ipso pro eo satisfactum erit? si quis sit infidelis an non etiam pro infidelitate, siquidem pro omnibus peccatis satisfecit Chr̄s, satisfactum est? Deinde: si pro nobis satisfactum est, quare jam nobis imputatur cum id nostrum sit? si autem nostra non est, neque nobis imputari Deus. Braun. Sponsio postulat ut soluto debito Debitor liberet.

Dices: Imò requiritur fides, quia non nisi per fidei applicationem participes fiunt satisfactionis Chr̄i? R. Requiritur simpliciter satisfactum ee & sub conditione satisfactum ee: cum enim satisfactum est pro conditionibus negletis vel negligendis satisfactum est, si autem, dato d. non concesso, sub conditionibus satisfactum est pro nobis, non est plenaria satisfactio, sed á nobis dependet, & eo ipso cum tales conditiones requirunt effectiva satisfactio, cum enim de quod satisfactio per fidem nobis applicanda, nondum plenarie ante fidem Christiano erat satisfactum. Cui bono deo fides? si enim tibi beneficium collatum fuit, seu credas illud tuum ee, seu non, tuum tamen est, & si tuum non est aliquid seu credas id tuum ee, seu non, tuum non est.

Objectio: Nisi per fidem nobis imputetur satisfactio Chr̄i ó justificabimur? R. Nulla est satisfactio nisi effectus sequatur, effectus vero ejus est justificatio vel justificatio, pro quo enim satisfit ille absolvitur á debito, & hic jam debet pro justo, & si satisfactum est pro aliquo ille etiam nulla intercedente fide justificatur.

Objectio: Imputatur nobis per fidem Chr̄i obedientia & passio v. justitia. Rom. 4. 3. 5. 8. 11. 22. 23. 24. 1 Cor. 1. 30. Rom. 5. 18. 19.

Rom. 4. 3. 5. — credidit Abraham deo & reputatum ei illi ad justitiam.

R. Non dicit ibi hoc quod credenti Chr̄i justitia imputetur, sed fides ejus ejus quo quis in deum per Chr̄m fert, multum autem differunt Chr̄i justitiam nobis imputari, & nostram fidem nobis ad justitiam imputari. Si Chr̄i justi-

justitia nobis imputaretur, eo ipso ea nostra esset, nec ita considerarentur ac si nos omnes illam prestitissemus justitiam, vtpote cum Deus nobis fidem ad justitiam imputari, significari hac loquendi formula, quod Deus obedientiam nostram ex fide profectam, imperfecta licet ea fuerit, gratiose tamen acceptat et ita remunerari velit ac si perfecta fuisset.

Alis: Atqui Deus justificat eum qui talis natus, non autem id faceret si imperfectum nostram justitiam judicaret ed perfectam? R. Non dicimus nos quod Deus imperfectam nostram justitiam judicet ed perfectam, sed quod imperfectam justitiam quo etiam Deus imperfectam judicat, ex mera sua gratia ita acceptat ac si perfecta esset, et ita remunerari ac si perfecta esset. Deus enim est liber Dominus, qui cui libere remunerare possit, et tantum alicui conferre quantum velit, et licet quis non sit Deo quicquam liberi tenetur Deo est tamen nihilominus alicui quidquam assignare. Cui simile habemus Phinees Num. 25.7. Deo ei ad justitiam imputatum fuisse Psal. 105.31. id est, justum et laudibus dignum habitum est opus illud, ut in hoc loc. ad Rom.4. imputatio justitiæ magis aliquid designat gratiam in opere Phinees, illa enim imputatio justitiæ est gratuita quædam existimatio qua justitia est imperfecta tamen pro perfecta habet et acceptat, et eius in se comprehendit. (1.) Remissionem peccatorum, ut patet ps. 6.7. ita tamen si Deus noluerit nos peccasse. (2.) Remunerationem actuum non ut imperfectos, qui tales essent ut prima facie operis quo premio digni fuissent.

Nostra hac explicatio probatur (1.) ex contextu, ubi ostendit imputationem fidei ad justitiam fieri ex gratia, ut legitur p. 4. 5. 6. patet, homines enim etiam in peccatis suis egerunt nec opera premio digna ediderunt, imputatum tamen est non ex merito sed ex gratia; ubi non meritum est abesse debent illa ibi quæ dei plenus adsunt, scilicet (1.) plenitudo tua ante acta. (2.) Premium, ubi autem adest meritum debent adeo actus legi conformes, et (2.) tales qui ex sua ista premium mereantur.

(2.) Exemplo Abrahami, qui non aliena sed propria justitia imputata est ad justitiam, et fides non de satisfactione Christi, sed ea quæ innitebatur promissioni divinæ, de qua Gen. 15.6. quod fides Rom.4. ubi plenius explicatur, reputata est ingens fides Abrahami ubi ad justitiam, credidit non Deum ubi posse liberos dare, crediderat etiam Deo cum patriam suam evocanti

cati mortem gesserat, & in terram quam Deus ei demonstraverat abiit, at hic fuit eximius fidei actus, priorisq; quâ credidit posse Deum ejus semen, etsi set sterilem, multiplicare, continuare & augmentare, & quod paratus erat Filium suum offerre, non fuit simplicis fidei (: qua sola volunt Adversi Christi satisfactionem nobis imputari:) sed etiam obedientiæ, unde Jacobus 2. 21. 22. non simplicis fidem sed obedientiam dicit. & exemplo Abrahami vult ostendere Apostolus non quod credendum sit ni satisfactionem Christi, sed quod licet aliquando fuerit idololatra, Josu. 24 dabitur ejus justitiam imperfectam, tamen quia Deo credidit fides reputata est ipsi ad justitiam ac si non fuisset idololatra.

(3.) Ex objecto fidei de quo dicimus est, fidei finem hujus objectum non satisfactio Christi aut Christi sed Deus ipsum, v. 5. 6. 24. unde ejus nulla fiducia

~~Justificatione Abrahami~~ Deo credidendum est exemplo Abrahami, licet hinc difficile est quod Deus Abrahamo fecerit, difficilius tamen est respectu conceptus nostri, tamen dicimus nos credendo Deo reputabit fides nostra ad justitiam v. 25. 26. licet hinc Christi mortem fuisse ad nos redimendum, nisi tamen hæc testitutus fuisset apud Deum justificati & fuissemus, nisi hinc Christi resurrexisset, nulla esset fides nostra 1 Cor. 15.

Dices: v. 5. semen est

R. Et hic semen de fide qua credimus in eum qui justificat impium. ergo de fide qua Deus justificat impium. Ais: Atqui Deus non potest impium justificare, nisi imputetur justitia Christi, quia Deus odit peccatores? R. Non dicimus quod per satisfactionem credamus in eum qui justificat impium, sed quod credamus in Deum, qui etiam impium solet justificare, ut ne quis ostentatione operis accedat ad Deum, omnes hujus gloriam Dei; Justificat autem Deus impium non quia talem, sed quia respicit eum, Esa. 1. 16. 17. Ezech. 18. 21. Luc. 24. 43. Act. 3. 19. Dicunt autem impii, quia peccatores sæpe à priori statu determinant. Mat. 9. 13. 1 Tim. 1. 15. & communiter Mat. 11. 5. dicunt cæci videre, claudi ambulare &c. ergo cæci erunt dicunt videre. sic Exod. 7. & virga Moysis in serpentem

1 Cor. 1. 30. Ex ipso autem vos estis in Christo J. qui factus est nobis sapi-

cata & justitia, & a Deo sanctificato & redemptio. Vel hic non de
quod Christus noster justitia factus fuerit ut ejus justitia nobis impu-
retur, si enim ij esset sensus etiam sanctificatio, sapientia, redemptio ej
Christi nobis imputaretur, nostraq; hæc sapientes, sanctificatus fuisset factus
quæ tamen absurda sunt. Sensus itaq; est, quod Christus ex voluta-
te Dei causa factus est nræ justificationis: nos Deus per Christum a rea-
tu peccati absolvit & justificavit.

Rom. 5. 18. 19. Igitur sicut per unius delictum in omnes homi-
nes in condemnationem sic & per unius justitiam in omnes homi-
nes in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius &

Opponit hic Christi obedientiæ Adami peccatum. Hinc pronti Adami pec-
catum posteris ejus non imputatum est, ita nec justificatio Christi. Atq;
Adami peccatum ejus posteris non imputatum est, ut supra vidimus,
& nec justitia vel justificatio Christi nobis imputanda. Multi ergo do-
minium Adami peccato peccatores, Christi justitia & obedientia justi
constituti sunt solum exemplo. Deinde: Pronti Adami peccatum can-
sa fuit cur omnes ut ex illo nascentes mortales sint, ita etiam obedien-
tia Christi, si quidem per fidem ex Christo justificati, causa est ob quam jus
ad vitam æternam habeant. Et: Sicut imitatione peccati Adami
multi peccatores constituti sunt, ita etiam per obedientiam Christi multi ju-
sti constituti sunt.

§. IX. Adversarii dicunt Christum ad damnatos descendis-
se, et Catholici addunt ex Limbo eduxisse animas Patrum, sicq;
dicunt sensisse poenas damnatorum, nempe desperationem, mor-
tem æternam, infinitos cruciatus & iram Dei. Unde. Hæc omnia
absolute negant.

Catholici & Reformati hic non in omnibus convenient. Catholici
dicunt: Christus negi mortem secundam, negi poenas inferni subiit.
Vid. Lapis Lydius Contr. p. 87. ita sentit etiam Bellarm. Secunda
Contr. gen. De Christo lib. 4. c. 8. Item Reform. vide Braun. d. T. V.
1. P. 3. l. 10. c. 6. §. 7. ait: Scripsit Christus sustinendo pœnam in-
fernam

fernalem non tantum poenam corporalem & mortem temporalem quam Deus acceptat pro satisfactione plena. Hæc autem omnia notant angores extremos & infernales in ipsa anima ob census ire Dei propter peccata, nisi dicamus fuisse Christum tormentum mollissimum. Sic etiam Rivetus in Sum. Cont. Cap. 12. §. 17. ait: Vere passus in anima tulit poenas quas damnati luissent, non quidem 1. omnes. 2. tam diu. 3. eo loco. 4. cum illis effectis, sed tantum tantas quantas Dei iram quam peccatis meriti eramus. Libr. Synod. in medium. Idem Cont. 145. Quærit. An Christus vere descenderit in mortem Gehennas inferni tulisse? Affirmat contra Pontificios. Sic etiam Bellarmin. in Cap. 2. Acter. Apud. Reform. contra Cat. Del. tale nescunt Argumentum. Christus tulerit debuit omnes illas Gehennas quas peccata nostra meruerant. At peccata nostra non meruerant solam mortem corporalem sed etiam Gehennam infernalem. Ergo etiam Christus gehennas infernales passus est.

Nos Primo non negamus Christum respectu corporis gravissimos dolores, cruciatus, angores pertulisse & quidem pene ad omnis generis hominum, virgis cæsum, spina coronatum, cruci affixum, cum vinegre potatum Psa. 53. via ut vester grumor sanguinem sudaverit Luc. 22. passus est etiam respectu animæ, tristis enim quia anima fuit usque ad mortem. Mat. 26. Mat. 14. via ut cum clamore valido & lacrymis preces ad Patrem fuderit. Heb. 5. vino vel Angelus confortatione & consolatione opus habuerit. Luc. 22. Hæc omnia tamen negamus Gehennas fuisse infernales, prout enim negamus Christum hos mortis pœnitum fuisse, ita negamus etiam eum Gehennas infernales sustinuisse.

(1.) Quia Gehennæ infernales non sunt Dejorum sed futura Ecclesiæ quæ post mortem omnium damnatorum. At nullam mentionem facit Sacra Scriptura Christi post mortem, ex eum terminatæ sunt in morte, ut legere est in Historia Passionis Christi Mat. 26. & Mar. Quin etiam Christus prædicit passionis. Mar. 10. Luc. 18. prædicit flagella, crucem, mortem, sed subjicit quod tertia die resurget. Quum est in Sacra mentis passionum Christi quæ mortem excipiebat, sic & Gehennas damnati

damnatæ non stetit. Regis salus nostra alii Christianis ascribitur
miti ijs gnas in morte & non post sustinuit. Confer Rom. 5. 6. Ep 5. 1. 7. Col.
1. 20. Heb. 9. 12. 1 Pet. 1. 18. 1 Joan. 1. 7. Apoc. 5. 9. Et Christ in ultima di-
ra mortis Patri recommendavit spm, & Christ spiritus spus post mortem
fuit sine sensu doloris.

(2.) Quia potuit infernales vulgo dicunt 1. Separatis a Deo absq;
ulla spe. 2. Horror in conscientia, propter reatum. 3. Extrema despe-
ratio. Vel, prout habetur in Aphorismo, 1. mors aeterna. 2. cruciatus
infiniti. 3. ira Dei. 4. Desperatio. Atqui nil horum in quibus Jesus
narum Christ passus est. tanto minus omnes, i. e. & plenas infernales
non sustinuit, cum quibus etiam a majestate Patris & Christ alienum
videat Christ in infernum fuisse detrusum. Non serò mortem aeter-
nam, quia haec & intensive & extensive est aeterna, at Christ tertia
die resurrexit. Non infinitos cruciatus, quia diabolus quod ipsi nec-
tingit habili, damnatos ergo mors non mutat, erit ibi fletus & stridor dentium,
Atqui passiones Christ terminatae sunt. Regis ira Patris sensit, dis
cimen animae Christ in morte Joh. 10. 17. Isa. 53. 12. Eph. 5. 2. Phil. 2. 9.
ita ut etiam spiritum ejusdem obedientiae Christ debuit. Et an bonus de-
us Christ iratus fuisset? quidem Christ in morte Patri se obedientem
praestitit; quia Petris dicit potest quod diabolus Christ fecit iratus, nam
ex morte ejus deo nulla injuria sed potius complacentia voluntatis e-
jus. Diaboli autem Regnum destructum est. Regis gaudeat in Christ
sententia illa damnatos: Discedite a me maledicti in ignem Matt. 25.

quis ergo subjiciet spiritus infernalibus? quis te existimabit qui
damnatus deo gratiosius infernum spiritus subjiciat? an existimandus
quod Dominus Loci e Jesu (ex hypothesi adversi) infernis cruciatib.
cruciet, quod Deus salutis e Princeps, ille fuerit in statu damnatorum?
& ex hypothesi Adversi. in morte Christ non cum ira sed cum justitia Dei
fuit negotium, quia non illi sed huic Christ satisfecit. Judex Reum da-
mnat non ex ira, Reus etiam satisfacit non ut Judicis sed justitiae
legis. & Christ non sensit iram Dei. & cum delictum die erat inobedien-
tia humani generis, etiam damnatis debuisset spiritus non praestita

obed

obedientiam, in angs Dei is statire debebat qui non obedivit. At Chs obedi-
ens fuit Deo usq; ad mortem. Denigs non statim desperationem, quamvis
do enim Deum oraverit & desperaverit, preces tamen non sunt desperati
dominis. 1 Tim. 2. 8. Chs vero quam filiales effuderit preces, constet
Joan. 17. 1. 2. 4. 5. 13. 21. 24. c. 18. 1. oravit Chs pro crucifixoribus &
etiam in mediis passionibus latroni paradisum promisit Luc. 23. &
Chs desperasset quamvis ita precatus fuisset ut Deo Mat. 26. 39. &
quamvis ob ipsum tamen Patri commendaverit? Luc. 23. quia omnia d
sunt desperati, diffidentis, sed potius fidentis: desperatio omnem spem
e extinguit salutis evehit, quis autem negabit Chm non habuisse
spem salutis? tum quidem saepe predixit quid de ipso futurum &
Chs tamen damnatio non sensit.

Objicis: Mat. 27. 46. Deus meus, Deus meus, ut quid dereliqui-
sti me? quibus verbis volunt sacri Chm desperationem. Dicimus ver-
ros quod hec verba non sunt desperantis, & quidem (1.) quia sunt verba
orantis, ac proinde sunt signa filialis in Deum fiducie, nihil enim aliud
significant quam quod Deus mi, Deus mi fortis mihi opem, & auxilium,
quare differs? cum enim Chs queret: quare me dereliquisti? tam am
quasi rogaret ob quam Deus opem ferre differat, est q; Hebraismus
ex Psal. 21. 2. desumptus, Hebraei enim in precibus ardentissimis ad de-
um solebant ita talibus questionibus, ut Vid. etc. Psal. 73. 1. c. 78. 10. c.
79. 13. c. 87. 15. c. 114. 2. Jer. 47. 15. 19. Exod. 32. 11. 12. Psal. 42. 2.

(2.) si hec verba in Davide non probant desperationem quare eid
in Chs essent signa desperationis, tum quidem Deus majora & plurima
favoris documenta dedit erga Chm quam erga Davidem, Chs etiam maxime
rexit conjunctus erat Deo, maxima ergo fiducia erga Deum ducitur est. Atqui
eadem verba non probant in David desperationem ut patet Psal. 5. 9. 10. 11.
20. (3.) Non sunt verba desperantis, quia in iisdem psalmis dicit Dns
suum & non alienum, non semel sed duabus vicibus, quae sunt indicia spe-
i & fiducie, an Chs fuisset tam in corruptus ut quatuor verba non pro-
ferret eodem sensu? Dicit quidem Calvinus in Psal. 21. quod verba Dei

Deus mens, Deus meus, sunt correctio illorum, quare me dereliquisti?
Verum correctio non præpedit errori, quod tamen tribuebat.

(4.) Deus proprie recedendo neminem deserit, est ubique præsens, non longe abest ab unoquoque nostrum. Act. 17. 27. Deserere ergo Deus illos dicit in precibus Saulem, qui præsentiæ divinæ effectu auxilium vel beneficium non obtinuit, quod pro tunc respectu impiorum, cum illos excludit beneficij de quibus legere est, Act. 17. 15. Rom. 1. 24. 2 Thes. 2. 11. tum respectu piorum cum differt auxilium, ut patet Psal. 21. 1. c. 12. 1. c. 37. 22. Ga. 49. 14. Ex quibus concludimus quod Christ non desperatè nec grenas infernales sustinuit.

Objectio: Christus descendit in infernum ut discimus in Symb. Apl.co et ut Act. 2. 24. 27. 31. patet. Qm Deus suscitavit solutis doloribus inferni & Christ in inferno, si sic, tulit pœnas infernales?

R. p. 24. non habetur nomen inferni in Græco, sed nomen mortis, & ex hoc non probant pœnæ infernales, quin etiã p. 27. & 31. ex hoc videtur posse sumi in quibus tantum extat nomen inferni. Hæc verba adsumuntur ex Psal. 15. David non sustinet pœnas infernas. & etiam de Christo eadem verba non significant pœnas inferni, similia extant verba etiam Psal. 17. 6. Dato tamen quod p. 24. extet nomen inferni, nam quidam codices habent ἀδας ÷ doloribus inferni, & sæpe ἀδης & σαναλος ÷ infernus & mors promiscuè accipiuntur, Lightfoot Professor in Anglia inter Reform. in Act. 2. p. 27 hæc habet: Quid ἀδης sit Græcis Authoribus norunt omnes, status scilicet defunctorum sive pii illi fuerint, sive improbi. Et determinatur hoc status æternus non tam per ipsam rem quam per qualitates personarum. Omnes pii heroës religionis & virtutis assecla istis Authoribus sunt in ἀδῃ, aut in Elisio in gaudio in felicitate. Atque omnes mali, improbi, impii sunt etiam in ἀδῃ, sed in tartaro, tortura & pœna. Ita ut vocabulum non opponatur cœlo vel loco felicitatis æternæ, sed huic mundo tantum aut præsenti vitæ, quod minimis exemplis ex istis Authoribus posset firmari. Anima ergo Christi post mortem κατελθεν εις ἀδῃ transiit in statum defunctorum, in istum locum in ἀδῃ sicut quo transeunt animæ pia & sancta, aut illi eam Deus non permisit permanere separatam a corpore, ut nec

„ nec corpus putrescere in sepulchro, quia istis vinculis mortis impossibile
„ erat ut detineretur cum mors ejus non fuerit poena aliqua peccati, sed
„ summus apex obedientiae, atqui ipse absque peccato, imo impeccabilis.
Conferatur de hac ᾅδης etiam Protius in Luc. 8. 31. & Cap. 16. ℣. 23.

Quoniam verò ℣brs 27. et 31 apertè extat vox ᾅδης restat ut de eadem voce aliquid dicamus. Judæi dubitarunt vocem aliquam Scheol quæ significarunt sepulchrum aut statum quemlibet mortuor, aut locum quemvis subterraneum, ut vid. est Ga. 14. 15. Psal. 139. 7. significarunt eadem vocè statum mortuor, vel condemnationem in morte, aut etiam locum in quo mortui gemiscere putabant, confer Ga. 14. 9. 19. 20. Job. 2. 17. C. 10. 21. Ezech. 37. 35. C. 42. 38. Esai. 48. 5. 2 Macc. 6. 23. 4 Esdr. 4. 41. Job. 7. 9. Psal. 6. 6. Ga. 38. 18. Apoc. 1. 18. C. 6. 8. C. 20. 13. 14. in quo ultimo loco infernus non significat statum damnator, nam infernus dimissus est in stagnum ignis, quod stagnum ignis ibidem dr mors secunda ᾅ status damnator. Etiam pi in statum vel locum mortuorum descendunt, ut videre licet Ezech. 37. 35. C. 42. 38. C. 44. 29. Job. 14. 13. C. 17. 13. 16. Multa de voce Sebeol (: Latinè infernus :) apud Hebræos dabuntur, apud quos Græcos hæc ᾅδης eadem etiam significatione usurpata sunt, apud quos Græcos κατοτατα τῆς γῆς ᾅ inferiora terræ, e ᾅδης ᾅ infernus, sunt synonima, uti dr Christ hic liberans ab inferno, ad Eph. 4. 9. autem dr descendisse ad inferiores partes terræ, quia putarunt ipsi hunc locum duarum partium esse sub terra, neq; putarunt aliquos in cœlum conscendere posse, nisi eos qui ex hypothesi Dei fuerint, quod dos omnes alios putabant descendisse in ᾅδην. Mortuor itaq; locum duplicem putabant Elysium e Tartarum, unde etiam apud Pœtas Elysius pro loco amœno, putabant inter hos duos campos fluvium profundum aliquem stagnantis, ne ex una ripa posset citò in alteram imò etiam forte collegia existere posse, hinc est quod ex opinione quorundam Virorum Eruditorum Christ ex hac communi opinione dicat allusisse parabolam de Abrahamo e Divite colloquentibus hos. Luc. 16. hinc putant Viri Eruditi quod Diabolus specie Samuelis ostentans se ita locutus esse

quasi

quasi Spiritus aliquis
brœus nomine Se
tabat descendere,
rare Psal. 48. 16.
vocè Sebeol non
mine inferi dr
mortuor statum
cum resuscitant,
constituti sunt sep
tis a corpore, qu
quod non sit cet
get. Duo ergo
am in infero.
In morte i. est
dem post terrium
D: Non de elim
luginues animam
bis Sanctum &
status iste mor
tuor etiam sep
Symbolo Apti
separationis a
Symbolo D: sep
paradoxis ab
non de elim gre
cipitat eadem p
do interpretari
ad inferos, non
adjectum, idem
bet in confessio

quasi spūs aliquis è terra asclamasset. 1 Reg. 14. Quoniam iratus apud He-
braeos nomine Sebeol designatus est status mortuor qui etiam piorum pu-
tabant descendere, huic Deum animas bonorum ab inferno liberare Psal. 48. 16. c. 29. 4. c. 8. 5. 13. Ose. 13. 14. Ex quibus patet quod
vel Sebeol non usi sunt in significatu stricto prout nos Latine no-
mine inferni hodie utimur, sed designarunt ea voce communiter aliquo
mortuor statum. Deus itaque animam Chri. liberavit ex inferno cū
eum resuscitavit, mortuor locus est sepulchrum, status verò in quo
constituti sunt separatio mentis a corpore, mors enim est separatio men-
tis a corpore, quae per suam naturam est aeterna, Deus verò efficit
quod non sit aeterna mentium enim & corpus in resurrectione conjun-
get. Duo ergo hic dicunt, 1. quod non derelinques animam me-
am in inferno. 2. nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
In morte 1. est separatio mentis a corpore, 2. corruptio corporis eo-
dem post tertium diem, ut patet exemplo Lazari Joh. 11. 39. Cum ergo
D: Non derelinques animam meam in deserto, sensus est non de-
linques animam meam separatam a corpore, cum autem D: nec da-
bis Sanctum & sensus non permittes ejus corpus corrumpi. Et quia
status iste mortuor est cum sepulchro, hinc est quod status hic mor-
tuor etiam sepulchri nomine efferatur. Ex his melius patet quid in
Symbolo Apto sibi illud descendit ad inferos sibi fuit in statu
separationis a mente, quidam his enim negari non potest quod, cum in
Symbolo D: sepultus est descendit ad inferos, primus articulus hic
paraphrasis alterius, unde etiam quidam non in anima cum D:
non derelinques animam ejus, decipiunt pro hoc homine, prout ac-
cipit eadem phrasis Rom. 13. 1. Psa. 44. 26. Quae quidem etsi hermo-
do interpretari possint probabilius tamen est, articulum, Descendit
ad inferos, non esse Symboli Apti, sed posterioribus seculis ec-
clesiae, idem enim articulus in variis omnibus Symbolis, non da-
bat in confessione Patrum Nicena ut vid. est apud Vossium de
tribus

tibus Symbolis pag. 26. & apud Usserium De Symbolo pag. 8. cujus articuli negr Irenæus meminit, negr Augustinus in Libro de Symbo. Monet etiam Ruffinus non haberi hunc articulum Symboli apud Orientales, sed implicitè contineri ait in illa particula & sepultus est, ut etiam Athanasii Symbolum sic hab: Qui passus est salutis nostræ causa descendit in inferos tertiâ die resurrexit, ita ut sepultus et descendit ad inferos idem sint, non quod damnatos Christum iuisse Chr. Alii videntur convinci de absurditate ejus si dicant Chr descendisse ad inferos ut ibi pateretur, ac proinde dicunt quod descendit ad inferos damnatos ut triumpharet de inferno & damnatis, nam passio ejus est post resurrectionem, Chr vero tunc putant fuisse apud inferos cum nondum resurrexerat, & quidem non corpore sed sola anima. Verum etiam hæc interpretatio aliena est a S. Sacra, nullus enim locus extat in S. Sacra ut quis dicat quod Chr ex opere redemptionis aliquid fecisset in morte; et triumphus ille vel fuisset pars muneris Mediatorii Chr vel non? Si non, quid ergo, an tantum ad ostentationem? Si fuisset, quare hoc munere non totus Chr defunctus est, cum quidem totus Chr passus, crucifixus est, resurrexit in cælum ascendit. Et quid cum hoc triumpho apud inferos fecisset, si quidem infernum & mortem resurrectione sibi subjecit? tunc enim exclamari posset: Ubi est mors victoria tua? 1 Cor. 15. 55. an propterea descendisset ut anxisset cruciatus damnatæ? & gratis hic triumphus fuisset cum quidem corpus adhuc erat in sepulchro? an is descendit in statum damnatæ qui vult omnes homines salvos fieri? 1 Tim. 2. 4. 2 Pet. 3. 9. Ezech. 18. est quidem metus in S. Sacra quod Deus sit in cœlo super uno peccatore resipiscente, sed non super peccatoribus damnatis.

Objectio: Si Chr potuit inferni non pertimuisset quare sæpe magno timore fuisse correptus ut sanguinis grumos sudaverit, Luc. 22. 44. orant cum clamore valido Heb. 5. 7. ita ut Ange-

Resp.

li confortatione indigneit Luc. 22. Multis etiam Martyribus patientiae cessisset, admirabilia enim de eor fortitudine & constantia legunt.

R. (1.) Non dr Chr̃i sanguinis guttas sudasse, sed sicut, i adeo exasse & visus fuit ut gutta sudoris ejus ut instar guttarum sanguinis caderent in terram, hi utiq; sudor Chr̃i ordinarium sudorem in tantum superavit quantum sanguinis guttae cruentae solent ordinarium sudorem. (2.) Quod Martyres attinet ad hoc omnia quae de ipsis fer unt sint vera, nulla tamen de iis dicunt aut ut laudent, aut vero ut pro exemplis proponant, & dicunt Sanct Angelos aut non omnes ascripserunt quorum nomina legimus? Dato tamen sint vera, illud tamen speciali spus S. assistentia est tribuendum; Chr̃o autem omnes angores voluit Deus describi, in iisdemq; angoribus quos Chr̃s in terra tulit voluit Deus eum hoc relinquere 1. ut omnes tentationes ferre discat nos, ex pluribusq; humanas infirmitates ut misericors & fidelis fieret Pontifex Heb. 2. & 4. 16. & 2. Ne nos multum nobis diffideremus & instar Petri Chr̃m negaremus, sed constaret nobis de infirmitate nra. 3. Voluit Deus Chr̃m ferè desperare quod licet gratissimus nobis mitteret afflictiones ex eo tamen re ipsa eramus nos minus accepti Deo, sic Chr̃o multos angores permisit Deus ferre, ipsa tamen consolatus est ut nos etiam exemplo Chr̃i non desperaremus sub manibus Dei.

Ais: Chr̃s fuit in tali moerore ob metum irae Dei, & Deus peccata nostra ipsi imposuerat Isa. 53. metuit etiam status damnati?

R. Nihil objecisti! Non metuit Chr̃s iram Dei, scivit enim se liberandum ipse enim dixit Joh. 10. 18. Habeo potestatem animam meam & Chr̃i corpus non potuit corruptionem videre, ut minus potuit anima damnationi subjici, quia etiam Sanctor corpora obnoxia

a sunt corruptioni, non tamen damnationi. Et licet corpus Chri corruptum fuisset, ex eo tamen non sequebatur quod anima damnationi fuisset obnoxia. Verum est quod populi peccata Chro portanda imposita sunt sicut etiam de hirco Lev. 16. Huic ergo portabit Chs peccata populi, sed non sensit iram Dei sicut reliqui hirci, et ut reliqui alius sacrificii e victimis iratus est Deus, ita neq; Chro. Exod. 28. 38. de Aaron tulisse iniquitatem populi non ex ira Dei vel tanquam peccator, sed ex officio expiabat illa populi. Peccata tanquam Sacerdoti Sacerdoti Deus non sunt iratus; et quidni potuisset Chro portare peccata populi sicut hirci, unde Psal. 1. Ecce Agnus Dei.

Exapis: Mich. 7. 8. 9. Ego autem ad Dnum aspiciam, expectabo Deum salvatorem meum, audiet me Deus meus. Ne laetaris inimica mea super me, quia cecidi: consurgam cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est. Cum Chro peccata populi portarit iram Dei? Ptulit?

R. Non est hic sermo de Chro sed de gente Judaica qua deportata erat in captivitatem, quae in tenebris sedens hostibus interdicit prima spe, quod Deus liberabit ab inimicis i. Caldaeis, et ejus miseria describit ut tenebrae, liberato autem sub nomine lucis, edicit populus patiendi se laturum omnem poenam quam Deus ipsi immisit. usq; dum Deus erga se benignitatem contra Babylonios ostendat. Johannes Lightfoot ind Reform. Professor in Anglia Cantabrigiae in operum suor Theologicor To-
" mo 1. pag. 768. 769. haec habet: An Christus a Deo puniri v.
" cum aliqua veri specie dici potuit? multo minus irâ Dei pote-
" rat obrui, damnari a Deo. An puniebatur agnus qui offereba-
" tr? affligebatur non puniebatur, poena enim vel crimen vel aul-
" pam antecedentem arguit Thren. 3. 39. An tristes Chi passi-
" siones ei impositae sunt tanquam poenae? certe non propter pro-
" pria peccata nec propter nostra etiam. Passus est pro peccatis
nostris

peccatis nostris, tulit
runt poenae peccato
merunt perpessioni bu
dici, poenis suis? ab
ribus quia poenas
ad eos redimendos.
quam peccator qui
quid quod legi deb
divinae teneretur?
damnabat? Deni
der è ligno: Verum
lato maledictus e
significat homi
poterat ut Chs e
peccatum; ita nec

Nemo tamen dum
mine inferni intelli
dem de purgatorio
intra terram quatuo
pro damnatis, alte
adeuntibus, quartum
nacus manet; e
bum ed in inferno.
1. Inferni ed loca
Chs mortuus non
qui ad locum anim
3. Dicere Chm an
etiam in Lapide
morte triumphavit
Psal. 65. 18. & c. 106. 16.

peccatis nostris, tulit peccata nostra, sed ejus perpessiones non fue-
runt poenae peccatorum nostrorum. Duo enim observanda: 1. Chris-
merunt perpessionibus suis. An potest commodo sensu dici meruisse
dici, poenis suis? absurdo sensu de Christo meruisse salvatum domi-
nibus quia poenas eorum tulit, sed divino prorsus quia passus est
ad eos redimendos. Passus est tanquam victima ἱλάσκη non ta-
quam peccator qui plectitur. 2. An Christus mortuus est propter ali-
quid quod legi debet? multo minus propter illum debitum quo ipse
divinae subderet? An lex reum faciebat aliqua in re Christum, an eum
damnabat? Deinde de quidam Gal. 3. 13. maledictum ee qui pe-
der è ligno: Verum an hoc efficit ut malediceret a Deo? An ipse
latro maledictus erat a Deo cum pendebat è cruce? hoc phrasis
significat hominum oculis ita visum fuisse. Itaque ut filius Dei
poterat ut Christus ee obnoxius irae divinae propter proprium aliqd
peccatum; ita nec concipi potest quomodo propter nostra fuisset.

Nunc transeundum ad sententiam Catholicorum inter quos Bellarminus no-
mine inferni intelligit cavernam terrae ut vid. est De Christo. lib. 4. Cap. 10. Ei-
dem de Purgatorio Lib. 2. Cap. 6. ait: Constituunt Scholastici communi sensu
intra terram quatuor loca, sive unum in quatuor partes divisum; primum
pro damnatis, alterum pro purgandis, tertium pro infantibus sine baptismo
abeuntibus, quartum pro justis qui mortem ante Christi passionem, qui nunc
sacrus manet; et ibidem probat Bellarminus tum Petrum tum Petrum lim-
bum ee in inferno. Idem de Christo Lib. 4. Cap. 9. ait: Tria probanda sunt.
1. Inferos ee loca subterranea distincta a sepulchris. 2. Animas ante
Christi mortem non fuisse in coelo, sed in inferno subterraneo, et proinde Chri-
stum ad locum animarum descendit in infernum subterraneum descendisse.
3. Descendit Christi animam descendisse ad inferos a sepulchro distinctos. Si-
militer in Lapide Lydio Const. primo 94 Jabeth: Christi anima mox a
morte triumphatrix descendit ad inferos; ad hoc probandum adferunt loca.
Psal. 65. 10 &c. 106. 16. Luc. 24. 45. Dan. 9. 11. Mal. 3. 3. Rom. 10. 7. Eph. 4. 8. 1 Pet. 3. 18. 19. 20.
1 Pet. 4. 6. Prov.

Psal. 65. 10 11. — Transivimus per ignem et aquam: et eduxisti nos in refrigerium.[2] Hic sermo est de tentationibus viventium et non mortuor fidelium, hinc Psal. laudes Deo canunt vivi non mortui et pro liberatione gratias Deo agunt gloriam Deus mala ab eorum cervicibus depulerat, non autem pro liberatione ex limbo gloriam ea tunc nondum facta fuerat; ignis autem et aquae hic fit mentio, nihil enim hominem citius extinguit quam aqua inundando et ignis incendio, ac proinde etiam ipsi malum molem propter peccatum nomine ignis et aquae efferunt. Reges dicunt se igne fuisse purgatos, sed et si diceret, quare non effingunt etiam Purgatorium ubi aqua purgarent animae, nam si ex hoc loco ecclesiastes ubi anima igne purgaretur deberet etiam fieri locus ubi aqua purgaret.

Psal. 106. 16. Quia contrivit portas aereas: et vectes ferreos confregit. Ostendit hic Psalles mala quae nobis à Deo inimicantur, ea autem qui auferet Deum ee, proinde memorat periculum euntium in deserto, vinctor, aegrotorum, et eorum qui in mari navigant, perstat ergo etiam hoc v. 16. in eadem Metaphora, quod tales calamitates pepulisset ut ea viderentur inevitabiles, quemadmodum qui claustris arcis continentur non habent libertatem recedendi.

Eccli. 24. 45. Penetrabo omnes inferiores partes terrae et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino. Verisimile est hic liber est Apocryphus, quia etiam quia hic liber Hebraice non extat sed tantum Graece in Graeco textu hic v. 45. non habetur, sed 44. et 45. qui versus si subjungantur excluso 45. optime conveniunt.

Zach. 9. 11. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua.

Haec verba non ad Chm verum ad Ecclesiam referuntur, in Hebraeo enim tu habetur in foeminino genere, non in masculino. Promissio interpretata ad posteritatem Abrahami, cui promissum sanctum fuit paschale nectar tanquam sanguine in Testamento desideratum, ut Pater Exod. 24. 8. ex posteritate autem Abrahami vinci fuerant in Aegypto tanquam detenti

lossimo e Arido Ar
caut captivitati Bab
tanto minus in arido
Babylonica, e ti gu
bidem potest liberat
ficabit. Hyeronim
bum, Augustinus
fluenta justitiae se
Mal. 3. 3. Et se
filios Levi, et colabit
rentes sacrificia in j
Agitur hic de vivis
titur purgatio filio
illi intelligendi Chm
Chm addixerant
pater Mat. 15. 19.
Rom. 10. 7. A
tuis revocare.
dem instituto a M
justificationem nos
mus ee facilem,
mortuos vivificari
Evangelio ut pate
tui Hymnaeus d
ascendit, ita ut di
acti Chm coelo De
surrexisse. Sensus
e inde rursus res
resurrexisse; abyss
significat.

losissimo e Arido Arabiæ loco, unde Liberati sunt, via Protris. Alii applicant captivitati Babylonicæ, nam fideles V.T. propriè non fuerunt in lacu tanto minus in arido lacu. ergo protris est die circumloquio captivitatis Babylonica, et si quis impropriè et eadem verba accipiat, adumbrari ibidem potest Liberatio populi spiritualis, et propriè Israelis liberatio significabit. Hyeronimus die per lacum intelligit supplicium æternum Gehennæ, Augustinus verò immane miseriæ profunditatem, ubi non sunt fluenta justitiæ sed sterilitatis lutum.

Mal. 3.3. Et sedebit constans et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia.

Agitur hic de vivis non de in limbo existentibus, et quidem cum die promittitur purgatio filiorum Levi non Patrum V.T. piè defunctor, non di sed illi intelligendi sunt, quorum etiam Levitico seu Sacerdotium multi se Christo addixerant Mat. 6. et jam ejus scholæ, quibus imbuti erant ut pater Mat. 15.19. c. 23. 23. 28. Luc 10.31. sub N.T. emundandi erant.

Rom. 10.7. Aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum a mortuis revocare. Aptus affert verba Moysis ex Deut. 30.11. quæ alio quidem instituto a Moyse prolata suo applicat instituto, dicit itaq; Aptus justificationem nostram non ee difficilem, sed ejus viam per quam consequimur ee facilem, ad nostram hujus justificationis reparationem ut credamus mortuos vivificari et resurgere, quæ fides prodeat in nobis obedientiæ Evangelio ut patet 1 Joh. 3.3. 1 Joh. 5.4. Id verò credere quod nos mortui resurgamus difficile non est postquam Christus resurrexit et in cœlum ascendit, via ut si quis neget aliquem via mori ut resurgat perinde est ac si Christum cœlo deducere, et si neget resurrectionem est negare Christum resurrexisse. Sensus ergo Aptli est: Noli dicere: quis descendet in sepulchrum et inde rursus resurgat, perinde enim est ac si negares Christum è mortuis resurrexisse; abyssus ergo hic non limum sed statum mortis Christi significat.

Eph. 4. 8. — Ascendens in altum captivam duxit captivitatem.
Negamus hic per captivitatem intelligi fideles V. T. in Limbo existentes, sed potius diros Satanæ, peccatum, mundum, mortem & diabolum, quos omnes homines, qui toti quanti contrariantur Satanæ, quos Christus in manibus tenet. Quidam etiam Angelos hic addunt qui fuerunt administratores legis Mosaicæ, colligunt id hic ex Col. 2. 15. ubi per principatus & potestates Angelos intelligunt; at textus aut etiam Patres non videtur eo contrarium hic per captivitatem ipsi soli intelligant quorum multo est Mat. 27. 52. 53. ubi de quibusdam quod cum Christo mortuis est sepulchra aperta sunt, visum tamen post resurrectionem Christi ex iis mortui surrexerunt.

1 Pet. 3. 18. 19. 20. Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est justus pro injustis; ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne justificatus autem Spiritu. In quo et iis qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit. Qui increduli fuerant aliquando quando expectabat.
Hujus loci construendi et sensus sed aliquam obscuritatem ut etiam Adversarii fatentur non quod limbo favere. Nos dicimus quod die mortis sermo de descensu Christi ad inferos, atque educione Patrum ex limbo, quemadmodum Augustinus videre potuit in Epistola ad Evodium 99. cujus verba si refert Bellarm. De Christo lib. 4. cap. 13. Non videtur ratio cur prædicaverit solum iis qui increduli fuerunt tempore Noë, cum tam multi alii essent in inferno; item, quia videtur absurdum valde quod Christus prædicaverit in inferno, videtur enim inde sequi ut debeat etiam in inferno constitui Ecclesia, ubi convertantur et reconcilientur animæ; id autem sequi ex sententia Catholicorum sequi probat Augustinus, quia dives Abrahæ ubi erant omnes fideles, non videtur fuisse in inferno, sed ab inferno remotissimus, cum esset chaos magnum inter Divitem inferni habitatorem et Lazarum habitatorem sinus Abrahæ. Ergo si hic verbum de descensu ad inferos intelligatur, Christus solum peccatoribus prædicavit, at non prædicatio frustra, ergo aliquos convertit

verit, at hæc nullo modo est asserenda, ergo præstat hunc locum non intelligere de descensu ad inferos. Not dis addimus quod dicta predicatio facta sit credentibus, non increduli. At Patres V. J. salvandi q erant ~~salvandi~~ increduli, infideles enim non possunt salvari; nec dicunt dicta Spūs quibus predicatio facta est liberati aut conversi. Deinde: Qui tempore Noe increduli fuerunt vix existimandum quod illi liberati fuerint, quos Petrus ut ex 2 Pet. 2. 5. colligi potest, quod esti darētur homines in inferno, magis in inferno quam in limbo fuisset constituti Patres, ibi enim illud peccatum simile dicit peccatis Sodomor e Gomorreor. Dicit etiam die Chō predicasse Spūsm. vivificatus fuit Spū, id est post resurrectionem, post hoc autem Chūs non descendit ad inferos. Sensus ergo est, Petrus in exemplum nostræ patientiæ adducit patientiam Chī, ejusq patientia finem resurrectionem Chī; quo declarat perfectionem patientiæ Chī, nisi per descriptam patientiam Chī post quam resurrexit, quam ante passionem fuerit ergo homo, licet potestate, aut deitate donatus fuerit, patiendi homo fuit, non tamen ad occidendum sed ad predicandum missus Apūs ad eos qui tum Spū erant, et similis patientia Dei est ergo homo, quo patiendi olim Deus tales incredulos et immorigeros, usquedum Spūs patientia e longanimitatis terminus expirasset, e octo tantum animæ servatæ fuissent in arca Noe. Notandum ergo (1.) cum de vivificatus Spiritu, die Spūs est illa Dei virtus, qua Chūs vivificatus est ex mortuis, de quo dicimus est Rom. 1. 4. 2 Cor. 13. 4. Heb. 9. 14. huic Spiritui opponit caro seu ea Chī fragilitas qua mortificatus erat in carne, ita enim Chī fragilis fuit, et caro sepe accipit pro fragilitate, ut 2 Cor. 5. 16. Heb. 5. 7. 1 Tim. 3. 16. et nominant 2 Cor. 13. 4. Multi Adversarii de hoc per Spūm intelligunt divinitatem Chī, ni quo Spū in qua deitate Judicabit. quæ sententia sunt etiam Augustini reputata á Bellarmino De Chō lib. 4. Cap. 13. Rationes autem quibus refutat hæc sunt. 1. Quia ea interpretatio communi Patrum sententiæ

contraria est. 2. Quia hic Spūs opponit carni, ac proinde hic Spūs non Deitatem, sed Spūm in quo Chūs profectus prædicavit, debet significare. 3. Dicit hic Chūs profectus prædicasse, si autem de divinitate Chūi sermo intelligendum impropriè esset accipiendum, divinitas enim propriè non profecta est, debet autem Spūs propriè accipi ut Iuvet p. 22. Et si nos ad addamus Chūm quoad divinitatem non prædicavit incredulis temporibus Noë non babuit cur Spūs, ut ipsis prædicasset. Priszkovius in hunc locum dicit Chūm & ante & post mortem prædicasse, imò et per subsannationem in crucem, & sic particulas in quo non ad solum Spūm, sed ad totum tam mortis quā resurrectionis Chūi eventum refert, utrisq; enim doctrina Evangelii valdè prædicat & confirmat. Et pro Spūm in quo Chūs prædicavit non intelligenda est anima Chūi opposita corpori, illa enim immortalis est, Sancto animus divinitas Chūi est intelligenda, quæ est immortalis, sic autem & vivificans ed Spūs, Chūs sanè nec animā nec mente sunt vivificatas

Excipit Bellarm. quod in Sacra vivificare sæpe & non positivè sed negativè, ut vivificare id est non occidere, talia sunt loca 1 Reg. 27.9. 2 Reg. 8.2. Act. 7.19. ut sensus sit: Anima Chūi vita manens in gravibus carnis mortua fuerit.

Ro. Certè nihil & vivificatum nisi quod vel actu mortuum est, vel potestate mortale fuerit, & negs anima negs divinitas Chūi sunt mortalis &.

(2.) Dicit in quo vel pro quo scil Spūm vivificans est a Deo Christus prædicavit in carcerem ut Iud v. 22. & 12.2.3.12.16.28. illen. Spūs quo Chūs excitatus est missus est etiam Aplis. Act. 2.1 & pro quo prædicavit Chūs in Spū, unde & Apli nomine & virtute Chūi prædicasse, 2 Cor. 5.20. Act. 13.47. Rom. 15.16. Gal. 2.8. Eph. 2.17.

(3.) Dicit prædicasse spiritibus, quibus spiritibus non significavit mentes separatas a corpore, sed homines vivos, prout etiam v. 20. pro octo animas octo homines intelligimus. Ad ei est quod quis objiciat vocabulum Spūs v. 18. alibi nusquam accipi, nam eadem vox etiam

etiam eodem versu accipit diversa significatione, confer 1 Cor. 5.3.4.5.
unde quidam per carcerem corpus intelligunt. Spūs autem i. homines
quibus Chūs prædicavit fuerunt Judæi & Gentiles, ut patet Eph. 2. 17.
verbo illi qui propter peccata propriæ vitæ damnationis carcere erant in-
clusi, e filii iræ, ad quæ vocationem venit Chūs ut patet Isa. 42.6.7.
Luc. 4.18. Notandum etiam quod quidam di per carcerem intelligunt
custodes Angelos, ex eum in Psalmo Xp φυλακὴ quæ tum carcerem tum
custodem significat, qui Angeli ad custodiendum venient eos Psal. 89.
prædicavit ergo Spiritibus qui tempore prædicationis æpiè incredu-
li fuerunt gratiæ qui exhibeunt tempore Noe.

(4.) Non ita accipienda sunt dicta verba quasi Chūs per Apostolos hu-
minibus tempore Nōe existentibus prædicasset, sed comparationem in-
stituit Petrus inter homines qui tempore Nōe ejus prædicationi minus
rigidi fuerunt, & Christos qui eandem Apostolorum prædicationem mi-
le fuerunt, ita ut subaudiendo hīc particulam sicut, similis sunt o-
mnibus hominibus Christianis sunt. Psal. 10.1. c. 24.14. Rom. 9.4. Job. 2.12.
Mich. 2.12. Ac proinde non omnes idem Chūs fuerunt increduli
Nōe tempore, qui fuerunt tempore Apostolorum sed genere, i. tempore A-
postolorum æque increduli fuerunt homines atque tempore Nōe.

1 Pet. 4.6. Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est:
Hic per mortuos aut mortales aut spiritualiter mortui intelliguntur, quod sen-
sum recte est alienus a Sacra, nomen enim mortui accipit & pro natu-
raliter mortuis Rut. 1.8. accipit etiam pro spiritualiter mortuis i. qui no-
lunt credere, Mat. 8.21. Intuitum tamen Apli magis videtur convenire ad-
hæc intelligi mortales mortui, q.n. 5. mortui mortales opponuntur mortali
vivis, ac proinde si per mortuos illi intelliguntur qui tempore quidem prædi-
cationis Chūi vivi fuerunt, cum tamen hæc Petrus dixit mortui erant.

Argumentum adhuc Advers. In Satisfactione ex eo quod Chūs pretium
pro peccatis nostris persolvit & satisfecit pro iisdem, pretium enim infert so-
lutionem, hæc probat satisfactionem, quæ difficultas expedienda Aph. sequenti.

S. X.

§. X. *Adversarii Christi mortem affirmant propriè dictam Redemptionem fuisse. Unit. negant. Hinc Illi affirmant proprie dictum pretium persolutum fuisse pro pecatis. Unit. hoc quoque negant, affirmant tamen. Quicquid utilitatis sequitur ex proprie persoluto pretio, ea utilitas tota, aut major est secuta nobis.*

Mors Chri e gratia Dei e Chri quæ in nostra salute se exernit inter alia vocabula redemptionis nomine venit, si Etymologiam spectemus componit ex re et emo, ergo primitivum ejus erit emere, emptio ab emere, re, quod quid sit nemo nescit, e in S. Sacra sapissime accipit improprie, sic emere dicit qui aliquid obtinet vel comparat, Prov. 17. 6. c. 23. 23. emere dicunt qui a Deo aliquid gratiose obtinent, Esa. 55. 1. Apoc. 3. 18. Sic etiam nos pretio empti dicimur 1 Cor. 6. 20. c. 7. 23. Apoc. 14. 3. 4. Emptio opponit venditio, ergo ex cognitione unius facile quis in alterius cognitio deducet. Emere in Sacra sape improprie accipit, ita etiam vendere, nihilq; aliud est quam sine pretio in servitutem tradere, Vid. loca Deut. 32. 30. Judic. 2. 14. c. 3. 8. c. 4. 2. c. 10. 7. Psal. 43. 13. Esa. 50. 1. Ezech. 30. 12. Joël 3. 8. Nah. 3. 4. Zach. 11. 5. Rom. 7. 14. Confer etiam Gen. 31. 15. Exod. 7. 4. 3 Reg. 21. 20. 25. 4 Reg. 17. 17. Prov. 23. 23. Amos. 2. 6. in quo ultimo loco dicuntur Judices vendere pistum quod munera acceperunt. Hinc si redemptionis propria significatio vel Etymologia spectet, redimere nihil aliud est quam iterum emere, ut si dicar redimere, qui eum quem recepit prius etiam possederat, sed amissa possessione illius rei iterum pretio soluto suam effecit, sic apud Juristas ab Ulpiano scriptis alienatis eodem sensu dicebat redemptus, hoc spectarunt antiqui illi Patres, qui fideles e servitutibus a Chro emptos, Judæos vero redemptos dixerunt, quia Judæi ad peculium Dei pertinebant. Est etiam alia propria significatio vocis redemptionis usitata, apud Jurisconsultos communis pro specie emptionis usurpata, cum scl. pretio, prior Dno ex quis liberè voluntate estimato, persoluto captivus liberatur, quod pretium Græcis λυτρον vel

αντιλ

ΛΥΤΙΛΥΤΡΟΥ dicit; licet itaq; hæc sit propria vocis redemptionis seão
nihil tamen est nobis quam quod significet liberatiõe ex captivitate vel ser-
vitute, ita ut tum apud Iurisconsultos tum Vl Latina illi redempti dicun-
tur qui ab hostibus vel seruitute liberati sunt, non considerando an data
sit pretium nec ne. In Sacra tam Vx redemptionis raro proprie acci-
pit sed improprie accipitur pro observatione & usu commodo Eph. 5.6. Col. 4.
5. ubi jubemur redimere tempus ; occasiones, sic Dan. 2. 8. vel pro libera-
tione qua suis persoluto pretio obtinet, sic D. Deus ex redimere quos li-
berat alicuo malo vel afflictione, 2 Reg. 4.9. 3. Reg. 1.29. Iob. 5.20. C. 33.
28. Psal. 24.22. C. 25.11. C. 30.6. C. 33.23. C. 43.27. C. 68.19. C. 70.23. C.
102.4. C. 106.2. Ose. 7.13. C. 13.14. Zach. 10.8. D. Deus redimere suos cum
liberat ab hoste, Psal. 77.42. C. 110.9. sic D. Deus mittere Redemptorem ad
suscitat liberatorem. sic Ier. 15.11. C. 31.15. Psal. 118. 134. C. 54.19. sic D.
Deus redimere ; liberare a captivitate Aegyptiaca, Exod. 15.14. Deut. 7.
8. C. 9. 26. C. 13. 5. C. 24. 8. 2 Reg. 7.23. 1 Par. 17.21. Neh. 2.10. Psal. 76.16.
Ia. 51.10. D. etiam Deus redimere a captivitate Babylonica, Ia. 1.27. C. 35.
8.9. C. 51.11. C. 62.12. C. 63.4. unde etiam Moysi vocem captivitatis Ae-
gyptiacæ Redemptor D. Act. 7.35. ita in V. T. Vx redemptionis impropriè
ut plurimum accipit; In novo etiam Fœdere sæpe impropriè accipit, ut
Rom. 3.24. ubi dicimur redempti gratis per sanguinem Chri, at redemptio
propriè dicta non est gratuita. Rom. 8.21.23. Eph. 4.14.30. Luc. 1.68. C. 2.38.
C. 20.36. C. 21.28. C. 24.21. Tit. 2.14. Gal. 4.13. 1 Pet. 1.18. Heb. 11.35. ita
ergo vox redemptionis frequenter impropriè accipit, Deus enim tum Popu-
lum liberat a malo, a captivitate sive Aegyptiaca sive Babylonica, an ac-
cipit pretium redemptionis? Abest, ergo non sunt propriè dicta redem-
ptiones cum enim pretium intervenire necesse erat.

Excipis: Ubi talis redemptio narratur qua sine persoluto pretio
fit usurpatur vox pada, ni redemptione vero persoluto pretio facta vox
goel, unde etiam Chr Goel ; Redemptor vocatur?

R. Verum id non est verum, nam sæpe etiam Vox pada designat li-
berare

beationem quæ fit mediante precio ut Psal. 48. 8. 9. etiam Vox Gôel tales quæ fit sine precio, ut Exod. 15. 14. Psal. 66. 16. Vocatur Jam Redemptor Hebraicè Gôel, Græcè λυτρωτης, & Deus Redemptor in Sacra, quia est principalis causa redemptionis, & etiam Chs, quia (ut Chs) unus causam mediam præstat est redemptio.

(2.) Quando agis de spirituali redemptione per Chm peracta, multo fit, vox redemptionis nusquam propriè accipitur, negs deest, nam in propriè dicta redemptione adsunt, 1. Captivus, 2. Qui captivum detinet. 3. Redemptor. 4. Qui accipit pretium redemptionis. At qui in redemptione per Chm peracta hæc quatuor propriè non adsunt, adest quidem 1. Captivus. 2. Qui captivum detinet, mors, Diabolus, Peccatum, 3. Redemptor, Deus & Chs. 4. Pretium redemptionis sanguis Chi, sed tamen si hæc consideremus quatis sunt captivus nunquam voluntarius, & qui detinuit captivum Diabolus, Peccatum, mors, propriè non non potuit in captivitate detinere, sed est tantum modo similitudo loquendi, & est ann Captivus inter Fideles pretio persolvto, liberatur, ex voluntate detinentis dimittitur, quia convenium de precio, hic verò nullus inter nos est contractus cum Diabolo, peccato aut morte, & quod in hoc negotio utrumq; fuit Physicum dicimus impropriam hanc redemptionem, quia pretium nulli datum est de quidem sanguis Chi pretium, abest tamen quod Diabolo morti aut Peccato fuisset datum, neq; Chs Diabolo & potestati via fuisset subjectus quem admodum pretium quod pro captivo datur transit in potestatem detinentis. Fuerunt Olim qui auderent dicere quod Diabolo fuisset persolutum Christus redemptionis, hodie tamen hic desunt, ac proinde dicunt illud pretium Deo persolutum. At qui Deus est qui hanc redemptionem procuravit ipsum Chm pretium dedit redemptionis, libi autem nemo dat. Deus fuit causa salutis nostræ & libi non dedit pretium redemptionis

Vim dissensio

Ais: Chs pro nobis mortuus est & dedit illud pretium Patri? Rp Totus Chs Dei est, 1 Cor. 3. 23. proinde ut nos Chi, quid ergo Chs pro pretio dare potuisset quod Deum non haberet?

Ais. Imo etiam servus & suus Dominus alienando se redimit quantis totus sit Domini & nihil proprium habeat? Rsd

Ro. Id quo Jobagio se redimit non erat Domini, ab eo enim jure exigere non potuit; & nos non sumus captivi Dei, pretium autem illi persolvit qui captivum detinet.

Dis: Dei sumus captivi, ipsi enim debebamus Jesum? Ro Verum qd sumus Jesu dicti, sed nemo pro illa poena Deo pretium solvit, non Chs quia Deus eum dedit ad mortem, Deus resuscitavit, exaltavit sic tandem se obtulit Patri, at jam Patris erat. Nec sanguis Chi Jesu est dici proprie dictum pretium, hoc enim est valor rerum & actionum in commercium venientium, quatenus aliquem usum aut delectationem prestare possunt, hoc pretium affectionis apud Jurisconsultos. At Chi sanguis non est talis res ut in commercium venire possit, ut mea vel alterius sit. Deinde: Res etiam quas Chs sanguine acquisivit non sunt in commercium venientes et estimabiles tanquam aliquod pretium, quales sunt, remissio peccati, vita aeterna, imo estimatio rei spiritualium ad aliquod pretium symmetria tollit, & sanguis Chi non est proprie dictum pretium, hoc enim est omnia aequivalens rei pro qua datur, at visi misericordia qua nos sumus quomodo aequivalet sanguini Chi, & quis estimabit? pretium enim estimatio pendet a libera voluntate Determinantis, an ergo sanguinem Chi Diabolus, mors, peccatum estimabunt? absit; non itaq est proprie dictum pretium, sed pretii nomine tenet, liberatio autem nomine redemptionis.

Ergo notandum (1.) Prout eramus captivi mortis, Diaboli & peccati ita etiam sumus redempti. At qui proprie non sumus eor captivi. & neq proprie liberati, captivi eramus sponte, quia nos sponte manipatientes, redempti autem sumus ab illis hostibus a Deo per Chm qui a peccati actu eqs qui a tali liberati spem vitae aeternae sumus consecuti.

(2.) Vox redemptionis in salute humana qua nihil aliud sat quam liberationem a nostris hostibus Diabolo, peccato &. Impropria voce dum liberatio describit vera tamen est, propter similem effectum sed qui sequitur ex proprie dicta redemptione, proprie dicta redemptionis effectus est liberatio, ita etiam nostra redemptionis impropria dumtaxat ex presse effe-

678

cius est liberatio, pro quo proprie dictum pretium solvit vere liberat, sic etiam
quia nos vere liberati sumus per Christi sanguinem aut de pretium.

Vis: Si haec est Metaphorica Vrae redemptionis acceptio, liberatio nostra
non est vera? R. Potest aliquid ed Deum & perfectum esse impropriis terminis
effectae. Deus de Redemptor est multi aliquid solvit, quia redemit populum
de Egypto Exod. 6. 6. de etiam Chr Redemptor, Tit. 2. 13. 14. 1 Pet. 1. 18. 19. nulli
tamen dedit pretium quia de liberasse a seculo, malo, iniquitatibus, vana
conversatione, quod ergo impropriis terminis effectu non est imperfectum, im
perfectum, sic Deo tribuuntur manus, pedes & impropriè, ea tamen perfectio-
ra sunt in Deo, quia licet, cum Deo ira ascribit, non vis caedi ut homines,
major tamen ejus effectus est quam ire hominum.

Vis: Dicit Chr dedisse sanguinem, ergo dedit etiam pretium redemptionis?
R. Sum de Chr dedisse se ad mortem, dedisse sanguinem suum, dare nihil
aliud est quam impendere, in nostram redemptionem, dari enim idem di-
ci pt quod impendi in aliquis usum licet nullus acceptet.

Liberatio ergo nostra per Chm facta impropria voce designatur
(1.) Ut cognoscamus nostram miseriam in qua fuimus quanta ea
fuerit, & tot plenis ultimus redemptorem. (2.) Ut appareat Dei
charitas eo magis, qui nos redemit. liberavit. In redemptione semper apparet charitas Redemptoris, sed in liberatione non semper potest enim aliquis aliquem
liberare capidine vindictae. (3.) Ut in nostra redemptione appareat fa-
ctam ed gravem charitatis rei. Liberatorem ejus pt procurare vel vis vel
dolus, propter ea ergo impropriis termino effectu ut appareat nullam vi
vim aut dolum factum fuisse, hinc de salus, redemptio et dies qua salus
nobis confert dies redemptionis, at in nunc pretium datum est? Ac-
proinde ex his non est necesse nullam in morari vias in quibus fit re-
demptionis, ut Eph. 1. 7. Col. 3. 14. aut τῷ λυτρῷ vel ἀντιλυ-
τρῷ i pretii redemptionis, ut Mat. 20. 28. 1 Tim. 2. 5. 6. 1 Pet. 1. 19. vocem
enim ex quale sanguis Chr pretium significat jam dictum, certe
phrases λυτρον & ἀντίλυτρον simul pretium pro captivo datu, pro ed
Chris

Chr̄s nos liberavit, sed nullus fuit cui illud fuisset persolutum. Et ἀντιλύτρον idem est quod λύτρον, quod enim Aphs 1 Tim. 2. 6. dicit idevangeliste, Matt. 20. 28. Mar. 10. 45. per totum τῶ λύτρῶ exponunt. Frustranea est exceptio quod in voce ἀντιλύτρον, ἀντί sæpe personarium communationem, quia etiam ut supra monuimus ἀντί non semper significat vicē vel loco, at si hic aliqua communatio admitti deberet, alia non esset nisi quod si Chr̄s non mortuus fuisset pro nobis, nobis moriendum erat in nostris peccatis. Et si in voce ἀντιλύτρον illud ἀντί plus significaret quam λύτρον, in uti his loquendi formula esset cum Chr̄o de ἀντιλύτρον pro nobis, non tum addendum erat pro nobis, sed sufficiebat dixisse ἀντιλύτρον.

§. XI. Reformati dicunt Christum pro solis Electis suis se mortum. Unit. dicunt pro omnibus hominibus ex intentione Dei, ut ad omnes vitio hominum non pervenerit fructus mortis Christi.

Ut supra vidimus agentes de Prædest. Reform. dividunt genus humanum in Electos & Reprobos, illorum nomine intelligunt eos quos Deus ab æterno vitæ æternæ destinavit, per hos vero eos quos æterno destinavit exitio, ex ista hypothesi dicunt etiam D. Chr̄m pro solis Electis mortuum fuisse, vid. Bra. D. F. V. 1. P. 3. l. 10. c. 7. §. 1. ubi ait: Quamvis pro solis fidelibus mortuus sit tamen non pro omnibus; sic Rissenius in Summa Contr. Cap. 12. Contr. 8. art. Quamvis satisfactio Chr̄i posset dici sufficiens pro peccatis omnium & singulorum si Deo ita visum fuisset, actio tamen tantum præstita pro salvandis. Stidam Contr. 139. An Chr̄s obedientia sua satisfecerit pro omnibus omnium & singulorum peccatis? Negat contra Pontificios, Remonstrantes.

Nos vero dicimus Chr̄m Dominum ex intentione Dei pro omnibus & singulis hominibus fuisse mortuum & fructus mortis ejus Christi hominum ad omnes non pervenisse per culpam eorum, sic sentiunt cum Catholici & Lutherani, quod patet ex eo quia gratia Dei salutaris est universalis quæ neminem vel excludit vel excludere vult, nisi impœnitentem, qui si excludatur ejus fit, non a parte Dei, de hac autem gratia Dei universali

versali: quia plurib⁹ dictum est supra De Prædest. Dic eam notasse sufficiat. Ergo proximè dicimus Chr̃m pro omnib⁹ hominib⁹ fuisse mortuum quod patet ex apertis SS. locis, ut Rom. 8.32. 2 Cor. 5.14.15. 1 Tim. 2. 6. Heb. 2.9. in quib⁹ omnib⁹ textib⁹ extat particula omnibus.

Excipis: Per omnes non intelligunt omnes homines in toto terrarum orbe, sed homines omnium gentium & conditionum, ut dicatur Chr̃s pro omnib⁹ nationib⁹, conditionibusque hominib⁹ mortuus non pro singulis generum, sed pro generib⁹ singulis, non collectivè sed distributivè, ei sententiæ eo magis niterer quod Dñs Chr̃s animam suam redemptionem dedisse pro multis, Mat. 20.28. unde Beza vetus πάντες exposuit pro quibusvis.

Rs. (1.) Etsi 1 Tim. 2 loca in quibus vox omnis accipiatur pro totis hominum tamen loc⁹ in negotio salutis vetat omnis sic accipi, ut enim Jacobus Jac. 2. Deus personarum acceptor non est. Quod & apud Mat. 20.28. Chr̃m D. dixisse animam suam redemptionem pro multis, vox multi non restringit vetat omnis, sed potius vox multi extendenda est, sub omnib⁹ enim etiam multi comprehendunt, optime enim dici potest: Pro omnib⁹, ergo pro multis, at non pro sic; Pro multis & pro omnib⁹. Quin inde patet Chr̃m non pro solis electis fuisse mortuum, quia sic argumentor: Chr̃s mortuus est pro multis, Electi non sunt multi, quia pauci sunt Mat. 20.16. c. 22.14. e gentibus electi sunt qui ex multis dicuntur electi, & vox multi non denotat Electos. Deinde: Notum quidem est quod particula omnis non semper summam totius sua amplitudine, sed sæpe ad objectam materiam restringatur, ut Luc. 6.40. Rom. 8.28. 1 Cor. 3.4. c. 6.12. c. 10.17. c. 13.7. Verum negamus quod subjecta materia exceptionem requirat a particula omnis, nam Rom. 8.32. dicit Chr̃s non pro solis Electis tanquam non pro damnandis mortuus, nam pro illis necessum non fuit mori, quidenim tandem erat ut non damnarent homines. Deinde: cum Jacobus de

cē pro nobis om
nicium omnis um
mortuus est pro
omnes mortui sunt
Deinde: Ut sub nom
bus mortuus est ab
versalis est accipi
mibus ēē exandu
nus omnes homine
nobis mortuus est.
non excipis etiam
Nulla etiam est
Ut nostrum
omnibus d. etiam
tuus ēē ut Gal.
Excipis: Mun
dum mundi Jo
Rs. (1.) Etsi in
textibus non sic
as enim Electi
Chr̃s propterea e
illi intelligunt
cata non erant
conciliati ad gra
annunciatum e
est. & die mun
indefinitè totus
dus inter eum
14.17.30. c. 17.9.

cē p̄ pro nobis omnibus. Etiam 2 Cor. 5. 14. 15. aut dicis ostendit particulam omnis universalit ed accipiendam, quia ita unus pro omnib. mortuus est pr̄cise ut omnes mortui sunt, Atqui nulla exceptione omnes mortui sunt, Etiam nulla excepione pro omnibus mortuus est. Deinde: Ut sub nomine universum omnes intelligendi, ita etiam qui pro Christo mortuus est absq; ulla exceptione mortuus est. Et particula omnis universalit est accipienda. Sic, Tim. 2. 6. nam hoc Capite docet Dñus pro omnibus ed orandum, duobus inde aliis argumentis, Primum est quod Deus vult omnes homines ad agnitionem veritatis venire; alterum quod Chr̄s Jesus nobis mortuus est. Et uti Deus jubet pro omnibus hominibus orandum ed non excepta etiam inimicis, ita etiam Chr̄s Jesus omnibus mortuus ed intelligit. Nulla etiam est ratio cur Heb. 2. 9. exceptionem facias.

Ut nostrum Argumentum firmius adhuc sit, ni Petra non tantum pro omnibus d. etiam pro toto mundo, quæ est nota universalitatis, Chr̄s mortuus ed ut Joh. 3. 16. 2 Cor. 5. 19. 1 Joh. 2. 2.

Exapis: Mundus non significat omnes homines, sed magnam utriusq; mundi Partem, interdum mundum Electos, ut Joh. 4. 42. Cap. 6. 52. Rom. (1.) Etsi in objectis locis ita accipiatur Vox mundi, in nostris tamen textibus non sic accipit. nam Joh. 3. 16. non significant soli Electi, cui enim Electi possint non credere & perire contra hypothesim, quia D. Chr̄s propterea est mortuus ut credant & non pereant. Etiam 2 Cor. 5. 19 illi nitelliguntur quibus Deus peccata non reputavit, At Electis peccata non erant imputanda. Deinde: Mundi nomine illi intelliguntur reconciliati ad quos sermo reconciliationis pertinet: quibus Evangelium annunciatum est, At non Evangelium non solis Electis annunciatum est. Et hi mundi nomine non soli Electi intelliguntur. Sic 1 Joh. 2. 2. indefinitē totus mundus intelligit. (2.) Cum Petra Exceptor quod mundus inter duas majores mundi Partes sit pro nobis est, ut Vid. est Joh. 14. 17. 30. C. 17. 9. 1 Joh. 5. 19. Major Pars mundi non significat Electos, Etiam

cum mundus majorem mundi partem significat non intelligunt Electi.

(3.) Nusquam forte hic mundi soli Electi intelliguntur, nam Joh. 4. 42. nomine mundi non significantur soli Electi, sed totus mundus, quamvis circumstantia textus nomine mundi solum Judam designet ubi non est signatum Sacra, totius habitabilis orbis nomine Judeam intelligere, hic enim vix credibile est Samaritanos de salute totius orbis cogitasse, quod etiam Apostoli forte nescierunt Christi intellexerunt, quod nomine mundi Judei aut eor imperium scient Rd. Joh. cap. 12. 19. hic etiam Augustin. de mundum i. Judeos aut salutem eorum imperium descripsisse. Luc. 2. 1. Cum hic de Salvator mundi aut totus mundus aut soli Judei intelligatur, uti etiam Joseph de Salvator mundi i. Aegypti.

Urgemus adhuc prostrum Argumentum quod Chr̃s pro omnibus est mortuus, qua loquendi formula non intelligunt soli Electi, quia Chr̃s mortuus est etiam pro peccatis, pro peccatoribus indefinitè non dicitur pro Elector peccatis aut pro Electis peccatoribus, ut 1 Tim. 1. 15. Luc. 19. 10. Mat. 18. 12. Rom. 14. 15. 1 Cor. 8. 11. 1 Joh. 4. 10. 2 Pet. 2. 1 Heb. 10. 29. qui verum fuerunt sanguinem Testamenti Chr̃i Polluti eum Crucifigere, de quibus Heb. 6. 6. qui non Electi sunt. Frustra de quod tales non Electi sint vere sed tantum externè, nam ad Heb. 6. 6. & 10. Peter fuisse vera Ecclesiæ membra, & deinde unde Peter quod non fuerunt vera Ecclesiæ membra?

Objectio I. Chr̃s & mortuus pro Electis Rom. 8. 32. 33. pro Ecclesia, Act 20. 28. pro suis Amicis Joh. 15. 13. pro filiis Dei dispersis Joh. 11. 52. pro ovibus Joh. 10. 15. pro fratribus. Heb. 2. 11. pro iis quod Caput est. Eph. 5. 23. 25.

R. Nos concedimus Chr̃m mortuum esse pro his, sed nusquam de omnibus generatim exclusive tantum, sic de Chr̃s mortuus pro Paulo, Gal. 2. 20. & tantum pro Paulo? minime, de mortuus pro amicis Joh. 15. 13. & non tantum pro his, qua Rom. 5. 8. & pro inimicis mortuus, & pro iis qui ipsum crucifigebant orabat. Luc. 23. 34. Chr̃s morte sua omnibus acquisivit sed Vita aeterna donat spiritualium, morte pro ipsum Deo gratis pro-

De J.
missionibus credant
erunt conditionis fru
credidere unt di cunt
stus mortuus est, e
ne Electos illi inte
dicuntur pro omn
intelligere Electos
electo quia non fu
erunt pro eis; qu
ei sunt ad Eccles
dans Dei populus
electi sunt ad Eccl
tis Dei dispersis Jo
electa persona ni
qui futuri erant ex
quod Judei sed n
rant, sic intelligi
i. inde Judæi, qui
le & unus Pastor,
fuerit, sic Joh. 10.
vega deus fuer
& si non tunc fuer

Objectio II.
At pro multos non
qui peccarent ut ad
Mat. 23. 33. qui
dictionis, sic qui fu
nolunt salvare &
pro quibus non

missionibus credant e de peccatis pœnitentiam agant, ubi veri pœnitentes
rant conditiones fructus mortis Chri propriis applicare ipsis, unde pœnitentes
crediderunt dicunt Ecta Act. 20. 28. & Electi Rom. 8. 32. pro talibus etiam
Chs mortuus est, e Deus in iis fidem suum assequitur, unde etiam Rom. 8. 33.
pro Electis illi intelligunt in quibus Deus finem assecutus est, & 2 Tim. 2. v. Deus
diligentibus pis omnia cooperari in bonum, et nec possunt hic pro Electis
intelligi Electi ab æterno, quia de justificati, at justificati non sunt ab
æterno quia non fuerunt ab æterno justi, sed hinc Electi sunt cum habuerunt fidem; quia hi Electi nomine optime possent intelligi qui electi sunt ad persecutiones, quibus Phil. Datum est Chri, qui jam fuerunt
Domus Dei populus, sic dicunt Christiani genus electum 1 Pet. 2. 9. qui
electi sunt ad persecutiones perferendas. Dicit etiam Chs mortuus pro filiis Dei dispersis Joh. 11. 52. quod nomine non nominatim certa ab æterno
electa persona intelligunt, nec illi filii Dei qui adhuc erant filii diaboli, sed
qui futuri erant ex Gentibus; Cum autem de pro gente, pro gentes intelligunt Judæi sed non tantum illi Regnum etiam Gentilium qui credituri erant, sic intelligi non nequit Joh. 10. 16. e cum dicit alias oves Judæi
dicuntur Gentiles, qui non sunt ex hoc ovili dicit Judeis, e fiet unum ovile e unus Pastor, e hoc factum est cum Chs Gentium intelligentium detexit, sic Joh. 10. 15. pro ovibus significat dilectas oves qui sunt fideles,
vera haud fructus mortis Chri; sunt oves tanquam singulare Gentilium,
e si non hinc fluunt oves Chri mortuus est d. Gentila facti sunt.

Objectio II. Quos Chs voluit servare pro illis non mortuus est,
At qui multos voluit servare ut qui peccarunt in Spiritum Mat. 12. 31.
qui peccant ad mortem 1 Joh. 5. 16. qui erant hinc spe emendationis,
Mat. 23. 33. qui erant geminina Ægypti, sic Judam ut filium perditionis, sic qui fuerunt in infimi circulibus ut Cain, Pharao, Sodomitæ,
voluit servare cites V. T. quibus non erat facta prædicatio, voluit illos
pro quibus non fuit interpellare Joh. 17. 9. Et omnib. Chs non e mortuus?

R. Chr̄ mortuus est pro peccatoribus non ut ipsi peccatores maneant, sed ut peccatoribus conversis usui sit mors Chr̄i, ut minister omnes homines ad agnitionem veritatis venire & sic salvare, sed multi non recipiunt, & dū resipiscere nolentes non fruit Chr̄i servare non in intentione Chr̄i est ejus causa sed in impoenitentium negligentia, ac proinde dū se indignos praestant fructibus mortis Chr̄i sibi imputat, dū Judas, indignum se exhibuit fructu mortis Chr̄i sibi imputet, & dato, dū ministri cum solum D. Chr̄i salvare ex eo non sequitur Chr̄m pro nobis non fuisse mortuum. Circa V. T. promissiones Dei aeternae non habentur, sed ipse Deus plura ibi corporalia promisit, dū Deus ejus Regnum aeternum & mortis Chr̄i dabit & ipse Chr̄s dabit, quia Chr̄s destruxit mortis imperium, etiam Circa V. T. majora speraverunt quae ipsis promissa erant, unde Hebr. 11. 14. 15. 16. dicunt melioren patriam appetere, quod etiam contra Lutheranos & Pr. dicimus Veri sunt in inferni cruciatibus Chr̄s non ipse pro damnatis venit ut sunt Diaboli &c. Joh. 17. 9. autem dicit Chr̄s de electis suam ad Patrem pro suis discipulis, Ephes. 1. 17. 18. orat ut Deus pater eos in nomine suo ut sint unum sicut ipse cum Patre, ut eos conservet a malo, in veritate sanctificet, & dicit Chr̄s: Nunc non oro pro mundo sed pro his quos Discipulis, nam id pro aliis non orabat quod pro suis discipulis orabat, caeterum Luc. 23. 34. orabit Chr̄s pro crucifixoribus, etiam Joh. 17. 2. dicit Chr̄s non tantum pro eis vero id erat pro his qui credituri sunt, sic Matt. 27. 37. Isa. 53. 12. orabit etiam pro aliis

Objectio III. Fructus mortis Chr̄i ad omnes non pertinet ut ad Infantes, qui tanquam innocentes Redemptore non indigebant, pro quibus Chr̄s mortuus est eandem ait non gustant Rom. 8. 32. pro qui. Chr̄s mortuus est illis bona spiritualia etiam alia bona largitus, est Atqui multa spiritualia bona negant a multis & Chr̄s ō Jonthio. mortuus?

R. Quia usum mortis Chr̄i ad se habent transferre illis dant omnia bona spiritualia, negs quis est condemnat salutem aeternam condemnavit, sed si qui nolunt sibi applicare & indignos se exhibent

bent domis spiritualibus, non Deus est in causa, Rom. 8.33. Q quod nemo eos condemnat, quamvis hic loco non tam de condemnatione aeterna quam de condemnatione hominum est sermo qui persecutionibus subjectos judicant, quod tamen nihil ipsis nocet. Habet etiam infantes fructus mortis Chri, remissione quidem peccator non indigent, morte tamen Chri liberati sunt a morte ut hic transferantur in vitam aeternam.

IV. Objectio. Christus non pro omnibus mortuus est, quia non omnes sunt assumpti & recepti in Foedus gratiae, in isto statim mundi facta est distinctio seminis multiplicis & separatis, Gen. 3.15. distinctio filiorum Dei & hominum, Gen. 6.2. in Foedere cum Abrahamo initio omnes ejus filii non includebantur, sed tantum Isaac, ex Jacobi posteris populus Israëliticus sunt in peculium Dei assumptus, Exod. 19.5. Ep. 10.14. sub N.T. multi ex Judaeis sunt rejecti Rom. 11.12. Chri prohibuit ubique Evangelium praedicare, Matt. 10.5. Act. 13 v. 26. 46. & modo quot Gentes sunt ad quas non pervenit Evangelium?

R. (1.) Distinctio seminis & multiplicis & separatis facta est quia homines noluerunt separatim imitari, cum tamen per mundum omnes erant simul multiplicis, & hic alii propriis vitiis facti sunt filiis hominum similes: (2.) Ad promissiones V.T. omnes Gentes quidem assumptae non sunt, Deus tamen nullas Gentes rejicit suae naturae legibus naturae, non ergo rejectae sunt; quare tamen Deus non omnes Gentes sine assumpsit pro Judaeis solis, & quare ad quasdam Gentes adhuc non pervenit Evangelium sunt mihi Deo singulares hae causae nobis ignotae, ita ut hic cum admiratione Pro. cum exclamare cum Apo. Rom. 11.33. O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei quam incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles viae ejus. Etsi causae ejus nobis sunt ignotae apate tn ex Barn. Rolinus quod Deus omnes homines velit salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire 1 Tim 2.4. Non ergo in causa est aeternum Dei decretum quod

quod eos reprobasset qui ad eum non audirent Evangelium, sed alios sunt causæ, quibus admodum etiam nostri Deus ad tempus Judæis prædicari Evangelium sed tantum Judæis. Deinde: Prohibuit quidem Christus initio ut ad alias Gentes prædicare non irent, deinde tamen permisit, ipse enim dixit: Mat. 28. 19. Ite in mundum universum sic Eph. 2. 14. ita ut non sit distinctio Gentium Gal. 3. 28. Col. 3. 11. Quod autem ad quasdam Gentes non pertinuit Evangelium fieri propter vitia eor indignos se præbentes, in quos quadrare potest illud: Noli dare sanctum canibus. Mat. ut convulcent. Non possumus dicere quod Deus omnes Gentes quod Evangelium non agnoverint reprobarint, nam et ex illor hypothesi Deus ex omnibus Gentibus elegit sibi in populum saltem aliquos. Deinde quot natione, vel ab orbe condito, vel a nato Christo excidierunt quibus non est prædicatum Evangelium, an omnes hos æterno Decreto reprobavit? Nostrum est Deo gratias agere quod nos. patiens hoc Evangelii illustravit. Quod autem illis futurum est Deus optime novit, etsi nos scimus tum velle omnes homines salvos fieri. Vid. Gr. de hac materia Limborch. Instit. Theolog. Lib. IV. Capitib. 3. 4.

Argumentum Advers. pro Satisfactione. Si sacrificium pro peccatis sufficiens et perfectum est vim Dei ad satisfaciendum pro peccatis. At mors Christi est sufficiens et perfectum sacrificium pro peccatis. Ergo mors Christi vim Dei ad satisfaciendum pro peccatis.

R. I. I. Gratis assumit Major, ad sacrificii naturam seu ad sit perfectum et sufficiens seu non, non necessaria est compensatio vel satisfactio pro peccatis. Quod patet ex sacrificiis in V. T. usitatis, inter quæ nulla videmus sacrificia ad satisfactionem vim habentia fuisse peracta. (. 2.) Quod Minorem attinet, etsi admittat ad mortem Christi fuisse sacrificium, ex eo tamen nulla sequeret satisfactio, major enim fuit injuria Deo illata quæ ut ea ordinaria morte compensari potuerit, illa enim injuria digna erat pœna æterna, quæ trium dierum pœnam plane non æquant licet durissima

(3.) Neg.

(2.) Negamus mi
crum, Sacrificium
magis materia ag
§. XII. Ad
de e in terris fu
Mortem fuisse ta
facta est cum Chr
postquam ex mort
rerum Sacerdo
dicunt Adversar
Adversarii on
in S. Cont. Cont
affirmant Chri
Sacerdotio cum
Non dicimus
dotium vero Jes
V. T. ubi alm s
via Deo offereb
lum ingressus e
Aldozo Sotörte
hoc ingressus e
gnum, ac prom
vi vellet cœlum
Sanctum Sanctor
nisi cum no Po
pli, cujus oblati
telligunt munus
Sacrificium in
od quod Pontif
mus Jesus quod

(.2.) Negamus autem Chri propriè ea sacrificium seu oblationem Deo facta coram, sacrificium enim Christi est mactati Deo facta oblatio. De hac itaq; materia agetur Aphorismo sequenti.

§. XII. Adversarii dicunt Christum in morte obtulisse ac proinde & in terris fuisse Sacerdotem. Unit. utrumq; negantes dicunt: Mortem fuisse tantum præparationem ad ipsam oblationem, quæ oblatio facta est cum Christus comparuit in Sanctuario Cœlesti coram Patre, postquam ex mortuis a Patre fuit revocatus, ac proinde affirmant hodiè verum Sacerdotem esse, sed ante ingressum in Cœlos non fuisse. Hinc dicunt Adversarii crucem Christi fuisse altare seu aram. Unit. negant.

Adversarii omnes ut vid. est etiam Smigl. contra Smal. Rissenium in S. Contr. Contr. 135. Braunium in D. F. Vol. 1. Part. 3. lib. 10. Cap. 5. §. 19. affirmant Chm in morte obtulisse, ita ut hinc dicant Chm factum fuisse Sacerdotem cum in cruce obtulit, dicunt q; Chm crucem fuisse instar altaris.

Nos dicimus quod mors Chi fuit præparatio ad oblationem, Sacerdotium verò ejus hinc inde datum est cum ingressus est Cœlum, sicut in V. F. ubi olim sacrificia solebant filii animalia mactando e tunde ita Deo offerebant a Sacerdotibus, sic etiam Chs obtulit Patri cum Cœlum ingressus est, dicit Archiepiscopus Chm Hungarico idiomate Krvat Aldozo Sótörök, quia hinc Deo obtulit, Sacerdotium q; suum munus hinc ingressus est. Dicunt Advers. quod Chs obtulerit in cruce. Nos negamus, ac proinde neq; crux Chi altare dici q;, sed dicimus ibi Chm vi vellet Cœlum potius erat altare, nam sanguis hinc offerebat cum in Sanctum Sanctor ingrediebatur Sacerdos, & non licebat Sanctum Sanctor ingredi nisi hinc no Pontifici semel in anno, & hinc offerebat Chs Jesus Sacrificium, cujus oblatio typus erat futura Chi oblationis. Non igit hinc intelligunt nostri Chi Sacerdotium qui statuunt sacrificium Chi extra Patrium in cruce fuisse peractum, Chs enim sacrificium illud ob quod Pontifex est ante ingressum in Cœlos non obtulit, ita ut nobis ejus mors q; dici sacrificium ex Patrium, ut & lib. V. F. 1 ora.

omnia sacrificia erant expiatoria peccatorum populi, vbi licet quis mortem Christi impropriè dicat sacrificium, expiatorium tñ sacrificium dicari negat.

Quod mors Christi fuerit preparatio ad oblationem, probamus id (1.) ex natura Sacerdotii Christi; ad Sacerdotium Christi tria fuerunt requisita. 1. Quod pro omnibus diram suam solverit. 2. Quod corpus suum sanguine consossum in cruce obtulerit Patri. 3. Quod intercesserit pro nobis. Primum requisitum fuit tantum preparatio ad Sacerdotium, sine quo oblatio fieri non potuerat; oblatio verò et intercessio Christi in cœlis absolvunt nram ejus Sacerdotii. Verum est quod Christus in terris sæpe orarit, oratio tamen non ut Sacerdotis sed ut Prophetæ, non omnes qui orant sunt tales Sacerdotes gnalis Christus fuit, et, sub V. T. orarunt Prophetæ non tamen fuerunt Sacerdotes, nec in ea oratione consistit Sacerdotium Christi quod effudit in terris agens. Ostendimus nostram Sententiam ex sacrificiis V. T. quæ non erant tria in mactatione pecudum, mactatio enim erat tantum preparatio ad sacrificium, sacrificium verò vel oblatio tunc fiebat, cum maximus Pontifex cum sanguine mactatæ hostiæ Sanctum offerebat Deo ut Vid. est Levit. 16. 14. & quo cum maximi Pontificis comparitionem coram Deo secuta est expiatio peccatorum. Quod mactatio non absolvat nostram sacrificium ultra ostendit ex eo, quia animalia mactabantur extra ~~sacrificium~~ Sanctuarium, alia ad ostium Templi, alia ad latus altaris, sacrificium verò peragebatur in altari. Et in V. T. non in mactatione sed in oblatione consistebat sacrificium, unde Lev. 1. 2. 3. Capitib. distinguitur mactatio ab oblatione. Deinde: Ob V. T. non modo animalia sed etiam frumenta frugum offerebantur, unde etiam patet quod mactatio non absolvat sacrificium, quia frumenta non erant mactanda. Patet denique ex eo, quia Levitæ, qui non erant Sacerdotes, poterant quidem mactare pecudes, ad altare tamen accedere non poterant, ut Vid. est Ezech. 44. a v. 10 seq. usq; finem. Ex quibus omnib. patet quod mactatio Christi non sit sacrificium, quamvis interdum accipiatur pro sacrificare, ut Mar. 14. 12. Joh. Primum enim Jvo sacrificio

sed

significat etiam mactare non tam hic, proprie n. sed offerre e dec sacrificare quod nimirū Heb. 9. 7. Act. 7. 42.

Huic di applicatus Chō; Ita Chūs fuit Pontifex ut fuerit etiam victima, ita ergo mors Chī fuit Preparatio ad Sacerdotium, sacrificium vero tunc perfectum est cum ingressus est Coelum Propriogi sanguine tanquam victima se obtulit, e sicut Pontifex intercedit pro nobis Rom. 8. 34. Heb. 7. 25. 1 Joh. 2. 2. procurat etiam expiationem nostrorum peccatorum. Heb. 7. 26. unde Heb. 8. 2. dr minister sanctuarii. Verbo quod dri totam materiam absolvit, Sacerdos Legalis tunc obtulit cum ingressus est in Sanctum, & etiam Chūs tunc obtulit cum ingressus est Coelum.

Ex aliis: Atqui non fuit sacrificium filii hic mactatione, prout & Chī sacrificium non hic mactatione est factum. & sacrificium e mactat? R. Hoc sensu concedi pt quod mors Chī ut preparatio fuerit ad oblationem, sed in questione est; An revera mors Chī fuit oblatio, quod negamus.

Ais: Etiam in V. T. victimae et hircus oblatus est antequam illatus fuisset in Sanctuarium. Lev. 16. 20. 27. R. Non dr hic quod ante illatum sanguinem sacrificium perfectum fuisset, si enim sacrificium perfectum fuisset antequam sanguis illatus fuisset in Sanctum, deinde non debebat inferri, ubi enim verum & perfectum est sacrificium, ibi & expiatio, quod enim perfectum est imperfectum non est, nam quod factum est infectum fieri nequit, hic itaque dicitur intra agitandi, quod oblatio facta est cum mactatione. 2da Facta est oblatio cum illatus est sanguis, volunt enim duplicem hic factam fuisse oblationem. Verum ex hoc loco duplex oblatio non patet, quia cum oblatio facta est eam secuta est expiatio peccatorum populi, expiatio autem non fiebat antequam sanguis inferebatur, verum tunc tandem completum est sacrificium cum sanguis illatus est in sanctuarium. Quia jubemus e hircus ille de quo hic sermo est non fuit verum sacrificium, nisi vix ad sacrificium pertinuit, nam jubemus hic e hircus asportabat foras castra & combuebat corpus ejus, sanguis vero inferebat in sanctuarium, ac proinde sanguis tantum

errum fuit sacrificium, cum quo sanguine nihil Sacerdos habebat ante quam ingrederetur Sanctuarium, e hoc patet Lev. 6. 30. ubi mandatum extat sacrificio, ut hostia quae offerebat non comederet, sed igni combureret, nam quaedam sacrificia quidem edebant ad edendum, sed quae ad expiationem peccatorum minus amplè offerebantur comburebantur ut etiam memoria peccati aboleretur, ut patet etiam Lev. 4. 11. 12. 13. 21. Heb. 13. 11. 12. 13.

Ais: Agnus paschalis sub V. T. tunc est sacrificatus cum mactatus est. Christus est agnus paschalis, e hoc pascha nostrum immolatum ed Christus 1 Cor. 5. 7. Ex. R. Diversa est ratio agni paschalis sub V. T. quia ille non mactabat ad expiationem peccatorum, sed celebrandum de liberatione quam Deus praestitit in eductione populi Israëlitici ex Aegypto, Christus vero non tantum in hunc finem est mactatus, ut expiet peccata populi. (2.) Nec Apostolus dicit Christum tunc oblatum ed cum mortuus est, sed tantum immolatum ed dicit, nulla temporis mentione e determinatione facta. (3.) Ex verbis Pauli colligi potest potius intelligendum ed ingressum Christi in Coelos ejusque habitationem in coelis: aegre enim Apostolus non amplius nos vitae debet diei Professus confer v. 6. 7. 8. ubi abjicere vitam priorem nostram Gentilis vitam ingredi, dicit enim: Expurgate vetus fermentum ÷ Vitam celebremus azymis ÷ nos Gentili dedamus, quem admodum olim dum mactabatur agnus paschalis id ipsum septidus debebant facere quamdiu dies festi celebrabantur, jam aegre enim Apostolus hunc Christi oblatio in aeternum duret, e hic agnus paschalis non verum occidere, propterea etiam nobis Christus sustinendum est.

Objectio: Abraham voluit filium offere obsecutus dd? R. Duplicitas sacrificii diversitatem actionum infert, sacrificium quod Abraham filium immolando volebat offere, non est simile illi quod Christus obtulit pro peccatis, verum illis quae nos spiritu debemus offere, sicut pour Abraham Deo jubente filium offere Deo, paratus erat; ita etiam nos parati simus Deo omnia bona, imo etiam corpus, i. e. hic Vitam finire, offere (2.) Quod Christus non obtulerit in morte aperte patet ex Heb. 8. 4. Lev

Lev
Excipis: Si Chr
Dices? Verum de
Pontifice exaggre
esse est et hunc
Chri Sacerdotium
et Agni offert ut
est interpretatio
pria mali rei
Excipis: Mul
primum constit
ita e Chris pri
sus est Coelos?
R. ex hyp. the
gredi Sanctor. E
quod autem ad re
tatis Sacerdos fue
dotes agnis debe
vivit ad interpel
Sacerdotium qua
natura, Sacerdo
gressum in San
Adde quod
illa efficax Dei
qua efficaci Dei
non amplius de
vitam vivificant
Spiritu qui in Vul
Christi in aeternum
mum efficit, Rid.
unde Christus hunc
Heb. 5. 4. 6 R.

Si ergo eet super terram nec esset Sacerdos & Ex sacrificium Chri non in terris sed in coelo est peractum.

Excipis: Si Chr̄ tantum in terra esset non esset Sacerdos: & in coelum p̄ ascendisset? Verum hæc interpretatio evertitur ex contextu, nam v. 1. non alia de hoc Pontifice exaggerat Aplus quam quod ascenderit in coelum. v. 3. dr: — necesse est et hunc habere aliquid quod offerat, & etiam modo est Sacerdos; & Chr̄i Sacerdotium consummatum fuisset in terris non necesse eet nunc offerre, Atqui offert ut hoc. 8. cap. v. 3. & in terpellat Rom. 8. Ergo. Itaq; non bona est interpretatio si eet in terra: non ascendisset in coelum non eet Sacerdos, quia multi vei Sacerdotes fuerunt sub V. T. in terra.

Excipis: Multi quidem vei Sacerdotes fuerunt sub V. T. in terra, sed illi primum constituti sunt Sacerdotes ita tandem ingressi sunt Sanctorum, ita & Chr̄s primum in morte constitutus est Sacerdos ita tandem ingressus est coelos.

Re. ex hypothesi. Tu dicis primum debuisse fieri Sacerdotem & deinde ingredi Sanctor, & etiam Chr̄s prius debuit fieri Sacerdos & sic ingredi coelum. Quod autem ad rem, diversa est ratio Sacerdotum V. T. & Chr̄i: Chr̄s humanitatis Sacerdos fuit, qui non alium sed seipsum obtulit. Deinde illi Sacerdotes sæpius debebant mactare & offerre, Chr̄s semel obtulit & sic semper vivit ad interpellandum pro nobis, sufficit quod Chr̄o jus datum est ad Sacerdotium quo ingressus est in Sanctor, caeter cum relata divina & natura, Sacerdos tunc offert cum ingreditur Sanctorum. & Chr̄s ante ingressum in Sanctor ō obtulit sacrificium.

Addo quod dicat Chr̄s se per Spm̄ obtulisse Heb. 9. 14. qui Spūs est illa efficax Dei virtus qua resuscitatus atq; introductus est in coelum, de qua efficaci Dei Spū vide Heb. 7. 16. Rom. 1. 3. 1 Pet. 3. 18. cujus Spūs Unum anq; hic Chr̄s infirmitates, qui ex anima violenta fuerus in Spiritum vivificantem 1 Cor. 15. 45. & in eternum manet Heb. 7. 24. Dei & Spūs qui in Vulgata appellat Sanctus in hoc loco eternus Spūs, quia Spūs in eternum in Chr̄o resedit, imo quia cum per Metalepsin eternum efficat, Vid. Fr de dr hoc Socinus in Prælect. Theologicis Cap. 24. unde Chr̄s hic dr declaratus ed Filius Dei cum Sacerdos constitutus e Heb. 5. 4. 6 &c.

(3.)

(3.) Patet Chm̃ non fuisse Pontificem cum presens est ex locis Heb. 2. 17. 18. 19. C. 4. 14 ℣ Heb. 7. 27. ex quibus ad eum patet quod debuit pati ut fieret Pontifex quia ut posset compati infirmitatibus nostris e proprium rejsus est oportuisse nobis debuisse Heb. 4. 14. Qui e tunc factus est Pontifex qui potest compati infirmitatibus nostris, quod de morte Christi non pt, qui ed interpellat pro nobis. Heb. 7. quod non pt dici de morte, ri est mortis Pontifex qui operatus est nobis salutem Heb. 9. 10. qui delet nostra peccata Heb. 9. 26. qui factus est causa salutis mne Heb. 5. 9. qui excelsior coelis debebat fieri. Heb. 7. 26. quali in morte ea non est factus, sic claim Heb. 2. 17. Debuit ergo primum fieri e sic Pontifex fieri.

Excipis: Non dr sic quod Pontifex fiat, sed quod misericors e fidelis Pontifex fiat? Re. An ante passionem misericors e infidelis fuit Pontifex quod ostenditur debuisse fieri ut misericors e fidelis sit? Certe de mã Pontificis est ut vere e fidelis sit in rebus quae sunt ad Deum Heb. 5. 1. e misericors, sta ergo verba accipienda sunt quod Chs ostendi debuit fieri ut Pontifex fieret, misericors ergo Pontifex ostendi debuit fieri ut optime sciat, fidelis ut sollicite et munus sumum apud Deum peragat.

Excipis: cum Heb. 7. 26. dr coelis excelsior factus non dr ante Pontifex non fuisse? Re. Verum Jus Pontifex tunc obtulit cum ingressus est Sanctum ita e Chs cum coelos ingressus est tunc se obtulit, e quia Pontifex e sacerdos idem fuit, non primus factus est Pontifex qm̃ tunc se obtulit.

Objectio: ex locis Eph. 5. 2. 1 Pet. 2. 24. Heb. 1. 3. in quibus locis volunt dici Chm̃ in morte obtulisse.

Eph. 5. 2. — Sicut e Chs dilexit nos e tradidit semetipsum oblationem pro nobis e hostiam Deo in odorem suavitatis.

Haec traditio est traditio Chi̇ ad mortem uti eadem ℔ infra ℣. 25. e Gal. 2. 20. Rom. 8. 32. accipitur, dicit itaq; hic Chs semetipsum tradidisse ad mortem, non autem quod se in morte obtulerit Deo, cum itaq; dr: tradidit semetipsum pro nobis oblationem e hostiam Deo in odorem suavitatis, his verbis in mind

in mitt e explicatur modus quomodo se Chs tradiderit, et est tantum modo
cõclusio traditionis Chri, per appositionem, cum scil Apl̃us nos hortatus fuis-
set ad mutuam dilectionem id voluit persuadere exemplo Chri charitatis,
quam vult explicare tum respectu gratuitæ tum respectu acceptationis
quam data ea fuerit Deo, nos etiam vult Apl̃us exhortari ad illam cha-
ritatem, tacite innuens nostram etiam charitatem tam gratam apud Deum
futuram. Et si autem diceret Chs se ad mortem obtulisse, non ita de sequi-
ret ejus mortem oblationem ee, aliud enim est mortuo offerre, aliud of-
ferre se ad mortem, hoc enim dicit spontaneam moriendi, illud vero
quodam genus sacrificii.

Ais: Sicut Pr quod tradidit semetipsum ad mortem, sic etiam Pr
etiam quod tradidit oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis, ubi
enim Sacerdotibus semetipsum et oblationem refert ad eundem verbo
tradidit? Rp. Verum quod verba oblationem et hostiam referant ad eo-
dem verbo tradidit, per se enim stare possunt, nam tantum commendat re-
præcedentem quod illa traditio grata Deo fuerit, dicit ergo Apl̃us quod
Chs se tradiderit non in hostiam sed ad mortem, similis est loquendi for-
mula Phil. 4. 18. ubi verba; odorem suavitatis hostiam acceptam placen-
tem Deo, præcedentibus tantum-modo per Appositionis figuram jungun-
tur, ac si diceret: illa quæ missa sunt odor suavitatis hostia placibilis et accepta
Deo, non autem dicit quod accepi hostiam odoris &c. sic ergo tan-
tum vult Apl̃us commendare eleemosynam Philippiensium quam mise-
runt per Epaphroditum. Sic sub V. T. commendari solebant quædam sa-
crificia quod essent Deo odor suavitatis, Exod. 29. 18. Certum non est
incovenions sensus si diceret: Tradidit se ad mortem ut deinde in cœ-
lis fieret victima et oblatio. Legit in Sacra quod Chs seipsum ob-
tulerit Deo, comparuerit coram eo, non tamen dicit quod Chs corpus vel
sanguinem Deo dederit, quia Deo erat, ergo si dare non poterat, ergo tan-
tum repræsentare Deo, unde Act. 20. 28. Deus dr Ecclam sanguine pro-
prio acquisisse. Neq; pr mors Chi sacrificium dici, quia ejus sacri-
ficium in æternum durat, mors ejus non durat in æternum. Et mors Chi
sacrificium dici requit, unde etiam Sacra sacrificium Chi pbrabit.

dicit

eidem rei conveniebus explicat, dicit hinc Chm coram Deo astare, comparere, sedere, qui actus scand Sp petriam tem.

1 Pet. 2. 24. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. Quoniam de hoc loco plenius supra actum est, nunc id tantum admonemus quod non dicit Chs obtulisse in ligno vel in corpore suo, sed quod ipse tulerit nostra peccata, e quidem ita ut in ea portatione ea non succubuerit, quem admodum quidam omnes sibi aliquod sibi injunctum onus sibimet succumbunt.

Heb. 1. 3. — portansq; omnia verbo virtutis suæ purgationem peccatorum faciens sedet ad dexteram majestatis in excelsis.

Non dicit hic Chs in morte purgationem peccatorum fecisse ut eos oblatione in cœlis excludat, quia Christus mortuus videri voluit, nam primum fecit purgationem peccatorum, et ita tandem sedit ad dexteram Dei, at antequam sedisset oblatio Dei, nam purgatio peccatorum non facta est hinc oblationem, in mundo ergo dicit quod ubi Chs sedisset ad dexteram Dei nihil ad purgationem peccatorum restabat.

Objectio: Dicitur Chs semel obtulisse. Heb. 9. 12. 25. 26. 27. 28. Cap. 10. 11. 12. At id non est factum in cœlis, quæ enim oblatio Chi in cœlis fiet, non semel facta est sed semper fit, in æternum q; durat, semel tantum et semper fieri contraria sunt?

Rp. Semel et semper fieri non statim est contrarium, nam quod semel fit et perpetuo fit juxta dicta est perpetuæ durationis quatenus una non cessat ut succedat ei altera, semel ergo dicit Chi oblatio facta et quia non interrupte d. continuo fit, si enim interrupta esset, Chi oblatio cessaret, at qui non cessat, vivit ut. ad interpellandum pro nobis Rom. 8. 34. Heb. 7. 25. id enim quod tempus mel fit multum temporis mirabit. Dicit ergo

Heb. 10. 11. 12. — unam pro peccatis offerens victimam in sempiternum sedet in dextera Dei; unius tantum ejus oblationis vis in æternum durat, quod Pater ex oppositione Pontificis Legalis, quia dicit quotannis semel iram Dei compavit et obtulit sed Christus, Chs autem sedendo dicit offere, quo nimirum perpetuitas ejus oblationis, ipsumq; Chm D. Jesu

jam consortem sacrum fuisse regni & potestatis, Pontificis Legalis officio propter insufficientiam quotannis repeti debebat, Christo non necesse debuit repetere, quia vis ejus oblationis unica in aternum durat.

Heb. 9. 12. 25. 26. 27. 28. Neque per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta aternâ redemptione inventa. Neque ut sæpe offerat semetipsum quemadmodum Pontif.

R. Nos non negamus quod etiam mors Christi pertinuerit ad oblationem ejus, non nisi præcedente morte se obtulit, sic tamen non respicit ipsius mortem Christi, sed istam oblationem quæ in cœlis facta est, ut ex v. 25. 26. colligimus ubi mentio est oblationis. (1.) Ergo sequitur quod Apostolus non mortem sed oblationem in cœlis factam intelligat ex Verbo ΠΡΟΦΕΡΕΙΝ, quod sæpe victimam oblatam in Sanctis, sæpe etiam oblationem Christi in cœlis factam. (2.) Ex oppositione inter Christum & Pontificem Legalem, Apostolus enim oblationem Christi opponit ingressui Pontificis in Sanctum, ac sicuti Pontifex ingrediebatur in Sanctum eodem modo dicit etiam Christum in cœlos ingressum fuisse & coram Deo comparuisse non ut sæpe sed ut semel offerret; sic ingressus non est mors intelligi eam enim præcessit mors, Apostolus autem loquitur de ingressu ejus in Sanctum, ut ejus loquitur Christum cum Pontifice Legali, & cum ingressus est tunc dicit oblationem factam fuisse, ingressus ergo est Christus cœlum non ut sæpe offerret, sub cœlo descenderet, moreretur, resuscitaretur, exaltaretur, & sic in omnibus dissimilis fuit Christus Pontifici Legali. (3.) Quod Christus & Pontifex victima fuerit, Pontifex autem Legalis & victima diversa fuerunt. (4.) Quod Christus semel ingressus est cœlum ut offerret, Pontifex Legalis sæpius Sanctum ingrediebatur, Christus tamen non erat necesse ut cœlo descenderet & sæpius offerret. Ex dictis & concludimus quod oblatio Christi non obstante sint sine Sacrificiis, morte, negamus tamen mortem Christi æqualem oblationem fuisse.

§. XIII. Adversarii dicunt Expiationem ex toto fuisse peracta

actam per mortem Christi. Unit. negantes dicunt: Nisi Christus resurrexisset nihil utilitatis ex morte Christi ad nos redundasset, unde etiam hodie peccata nostra expiare affirmant, et dicunt mortem Christi non nisi Metonymicē posse vocari sacrificium.

Sine dubio Ti Chri oblatio non est consummata in morte neqꝫ expiatio, Atqui regum prius ex prædictis. Ergo posterius, per expiationem autem peccatorum intelligimus Dei liberationem a peccatis eorumq; pœnā, quatenus scil etiam abluere, purgare, tegere, condonare.

Dicimus ergo quod expiatio peccatorum non consummata est in morte Chri /.1./ quoniam, quia Chri etiam hodie expiat, Expiatio per mortem non fuit ex tota pœnata, Regium enim Chri munus peccatorum remissionem præstat, propterea enim data est Chro regia potestas ut peccata remittat, Sanctos misericorditer, confer. ea quæ ad hanc æternam obtinendam necessaria sunt suppeditet, confer. Joh. 17,2. Act. 5.34. Eph. 1.22. 28. cap. 4.10. quamvis ad Regiam dignitatem Chri non nisi per mortem evectus est, et ut Isa. 53. v. 10. 12. Fides sunt causa sine qua Deus nolit Christum exaltare, nos autem salvare. Expiatio peccatorum fundata in Dei gratia quod illa remittere, ex gratia autem pendet potentia Chri quod ista remittere, quo tamen requiruntur fides, et obedientia.

/.2./ Probamus ex 1 Cor. 15. cap. et sic argumentamur ex v. 17. Nisi Chri resurrexisset in nullis fuisset mors Chri, fides enim nostra vana esset nisi Chri resurrexisset, neqꝫ sedisset ad dextram Dei ut tanquam Rex salutem procuraret, pro nobis non interpellaret, Expiatio peccatorum in morte Chri non est peracta, at in resurrectione omnia promissa complementum sortita, unde 2 Cor. 5.14. Volens nos Apostolus a peccatis deterrere, non tantum ex morte Chri argumentatur sed etiam ex exaltatione mortem consequenta, sola enim mors Chri non sunt

Etiam possent urgeantur ad dicendum a peccatis qui requirerit, ut ad nostra peccata abolenda, mors Chri, resurrectio exaltatio ejus concurrant. Labefactabat fides Discipulos cum Chro moreretur, imo multi etiam post resurrectionem dubitabant.

Quæri hic & objici pt. Unde ergo est quod nostram salutem tam crebro sacra mortis Chri ascribant?

Re. (1.) Quia id suæ morte fieri non potuit & mors Chri fuit primus gradus ad salutem nostram. (2.) Quia mors Chri fuit ei primus, at resurrectio & exaltatio non item, quia Deus eum resuscitavit et exaltavit; & insuper mors Chri magni constitit, ejusq; optimis gratissima præstitit mors, scilicet cum ira Dei, cum ira mortis extremissimum Diaboli argumentum subjecerit mors Chri, at resurrectio et exaltatio Chri non fuit cum passionibus imo cum jucunditate. (3.) Quia jam mors Chri resurrectione animata eximium vim sed ad salutem nobis comparandam, sine morte enim nulla fuisset resurrectio, exaltatio, morte vero omissa grata Deo fuit comparitio Chri in cœlis, unde Rom. 4. 24. 25. dicit pt. nos quod resurrexit ob justificationem nostram, quod justificatio etsi non sit expiatio est tamen ejus effectus. Quamvis dicamus quod non nisi interveniente morte Chri pt. fuit sua expiatio peccatorum præterea tam sæpe ei salus nostra ascribit, & ob id quia cum morte quasi indissolubili nexu secuta est exaltatio, sic Heb. 2. 14. de Chro destruxisse Diabolum non quod id morte effecisset, quam Diabolus potius effecit quod accelerata ejus dimissionis occasionem dederit, sed quod per mortem consecutus est id ut ita aboleret mortem, sic nos fideles per mortem Chri sed per resuscitationem ex morte liberati sunt a timore mortis, quoniam ita Christi Diaboli & mortis tunc maxime destructa sunt cum Chro potestatem impiamq; consecutus est. Prout ergo per mortem & destruxisse Diabolum.

bolum, quia per mortem consecutus est potestatem illam ut deberet. ita etiam salutem nostram adeptus potestate Christi, quam consecutus est per mortem ut expiaret nostra peccata. Si quis sint difficiles admitti potest quod mors Christi sit sacrificium, impropriè tamen et Metonymicè, quatenus etiam mors Christi, uti pecudum mactatio, ad sacrificium pertinet, aut si vis; potest etiam mors Christi sacrificium dici eodem modo, quo precatio, oratio, obedientia, eleemosyna sacrificium appellantur. Ps. est. Psal. 1. 24. Prov. 6. 6. Deut. 3. 14. 1 Pet. 2. 5. 9. aut etiam sicut sacrificia sub V. F. quæ non erant anniversaria. Levit. 17. 13. & 9. dicebantur gratia odoris, aut illi spirituales quique nostræ hodie gratia sacrificia dicuntur Act. 13. 16. 1 Pet. 2. 5. Phil. 4. 18. Rom. 12. 1. negamus tamen quod ea mortis absoluta fuisset expiatio peccator.

§. XIV. Adversarii dicunt omnia sacrificia Legalia fuisse Typos Christi. Unit. dicunt tantum anniversaria et stata quædam publica sacrificia esse Typos. Reliqua sacrificia Typi fuerunt illorum sacrificiorum, quæ singuli Christiani tenentur offere. Hinc Christi ut Sacerdotis tantum Summus Pontifex fuit Typus. Reliqui fuerunt nostri Typi, qui etiam sumus Sacerdotes.

Tria hoc Aphorismo expedienda veniunt. I. Quid nomine Typi intelligendi? II. Quæ sacrificia fuerunt Typi Christi et quatenus ea fuerunt? III. Quis fuit Pontifex?

1. Typus Græcè τυπος proprie est figura aliqua insculpta pulsatione vel percussione facta, unde venit a τυπτω percutio, verbero, quemadmodum fabri ferrei solent instrumentis ferreis quasdam figuras incidere, quæ est etiam Typographia, unde haud Typus = figura. Tales figuræ sunt interdum ut sint loco exemplaris, unde, Metaphoricè typus dicta est quævis figura aut quodvis exemplar quod ad imitandum vel repræsentandum exprimit, aut aliquod exemplar quod aliquo modo è simile, ita

ista ut aliquando scer rudem aliquam futuri operis adumbrationem et delineationem, hinc est quod Aristoteles ὁ ἐν τύπῳ opponit ὃς ἐν ἀκριβείᾳ id est quod fit in typo opponit ei quod fit accurata diligentia. Typus aliquando vocatur antitypus, quamvis antitypus proprie ex Hebræis ὁ tam typum quam figuram alteri respondentem, aut typum typo oppositum scer. Sam rites legales erant typi e umbræ quædam similitudines et rudes delineationes rerum spiritualium sub N. T. per Chm futurarum, ita ut rerum ipsarum dicantur umbræ, res vero N. T. quasi corpus Col. 2. 17. Heb. 8. 5. c. 9. 9. 23. 24. 25. c. 10. 11. quia Judaica Religio tantum quandam adumbravit et delineationem Religionis Christianæ complectebatur, et hinc Religio Christiana et spiritualis Doctrina Christianorum tanto præstantior est Judaica, quanto corpus præstat umbrâ; sam vero res V. T. dicuntur typus N. T. vero res antitypus. Sacrificia sub V. T. erant pars cultus divini cum reli sacrificabant Deo pecudes mactandas et justa leges ipsis a Deo præscriptas in altari offerendo. Sacrificia duplicia erant generis; alia Expiatoria alia Pacifica vocabantur sub quibus Pacificis continebatur illa Eucharistica. Pacifica sacrificia illa erant quæ propter beneficium aliquod acceptum vel accipiendum peragebantur quasi pro gratiarum actione. Horum maxime negotium est circa sacrificia Expiatorium quæ suscipiebantur ad impuritates expiandas, quod quidem statis certisque temporibus peragebantur, quædam vero pro re nata cum aliquod delictum commissum est. Horum stata sacrificia quæ determinato tempore fiebant erant et Anniversarium quod solus Sum. Pontifex peragebat cum semel in anno sanctum ingressus Sanctum pro se et pro totius populi peccatis eodem anno omnibus offerebat ut Hebr. 9. et Lev. 16. Cum divinus ritus instituti sunt tunc Judæi non habebant Templum (erant enim longo post ex diuturnis ritus Hebr. extructum est Templum Hierosolymitanum:) sed tantum Tabernaculum, quod in tres partes velis quibusdam fuit divisum; una pars fuit Atrium quo ingrediebantur Sacerdotes et alii Ministri rei sac-

sacrarum, 2da Sanctum quo Sacerdotes ad ignem precurandum, ad suffitus faciendos, candelas accendendas, ad panes propositionis instruendos ejusdem illatos removendos singulis diebus ingrediebantur. 3tia tandem Sanctum Sanctorum, Græcè ἅγια ἁγίων, quo post Mosen nulli nisi Summo Pontifici ejusq; semel in anno (ad offerendum scil.) licuit ingredi, ut Vid. est Num. 7. 8. 9. Capitib. Heb. 9. idq; in die expiationis, in quo Sancto erat Arca Fœderis in qua erant duæ Tabulæ Fœderis quibus insculptæ erat Decalogus, supra Arcæ operculum Hebraicè Kreatum est Chipporoth, aut, ut alii exprimunt Chaphoreth a Kre Chaphar quod sonat tegere expiare, unde Latine Kreatur propitiatorium quia Deus circa illum Arcæ responsa dabat, ejusq; populo propitium ostendebat, supra Kre operculum erant duo Cherubini quod forma ejus nota est, constat tandem quod fuerint imagines alis expansis, manibus pedibusq; ornati. Exod. 25. 30 Capitib. Lévit. 24. e Kre est illud Sanctum de quo signa tantisper adumbrata Colum.

II. Summus Pontifex fuit Aaron, quem Deus una cum eum cum Moyse ad populum ex Ægypto educendum assumpsit, una cum posteris admunus Sacerdotium elegit, David autem divisit Sacerdotes in 24 classes quarum classium primi vocabantur ἀρχιερεῖς ; Principes Sacerdotes, super quos alius ad hoc unus, qui omnes ~~aut~~ eminebat et constituebatur, vocabatq; Summus Pontifex, qui per electionem eligebatur, et tandem tanquam Rex inaugurabatur Lev. 6. cujus inter alia duo Principia erant munera; unum quod per Urim et Thummim consilium peteret, alterum facie ad arcam conversa rebusq; antea inductus responsa a Deo, qui ei respondebat, expectaverit; alterum quod in die expiationis quotannis semel ingrediendo Sanctum obtulit pro vobis populi sacrificia.

III. Ut ad Propositum nostrum redeamus; Notandum 1. quod non omnia sacrificia V. T. fuerunt typi sacrificii Chri, d. tantum ea quæ semel in anno in die expiationis peragebant, alia enim sacrificia majorem cum spiritualibus nostris sacrificiis similit

similitudinem gerant cum Sacrificio Chri, dicimus ergo quia Anniversarium sacrificium est typus sacrificii Chri, quia sacrificium Chri majorem cum illo debet similitudinem gerere cum aliis, certe res adumbrans rei adumbratæ aliquantulum similis esse debet & respondere, ita ut Anniversarium sacrificium typum Chri vero anti typum dicamus, debet ergo in umbra aliquid esse similitudinis cum corpore, quæ prior est, eo magis ea res alterius figura esse potest, nullum autem sacrificium tantam debet similitudinem cum sacrificio Chri gerere quam Anniversarium, ergo etiam illud dicimus esse typum sacrificii Chri similitudo autem illud sacrificium Chri & Anniversarium est (.1.) Anniversarium sacrificium erat pro toto populo, ita etiam Chs pro omnibus est mortuus. (.2.) Illud erat pro omnibus illis peccatis quæ vi fœderis divini expiari petebant, ita etiam Chs pro omnibus peccatis mortuus est. (.3.) Anniversarium sacrificium fiebat ex decreto & voluntate divina, ita etiam Chs ex voluntate divina est mortuus. (.4.) Ita illud sacrificium peractum est ut nullius hominis conscius interesse, etiam Chs citra quemlibet nostrum conscium mortuus est, ut nos ne cogitare quidem id possimus. (.5.) Illud sacrificium semel tantum in anno peragebat, ita etiam Chri sacrificium semel tantum est peractum. Sacrificia autem illa quæ pro privatis personis offerebant sub V. F. non erant publica, quia non pro omnibus personis & omnibus peccatis, sed tantum pro illa & pro illis quæ committebat, offerebant, & sic etiam Christus ut oblatio hunc cum Deo fiat accedere debuit.

Objectio: Per mortem Chri omnia sacrificia sublata sunt, & omnia illa sacrificia fuerunt typi umbra enim adhuc est ante corpus, cum ergo illa sacrificia omnia cessarunt omnia etiam fuerunt typi?

R. Post mortem & resurrectionem Chri omnia sacrificia erant & sunt non tamen ex eo sequitur quod ab omnibus adumbratum fuerit sacrificium Chri, & licet inter illa & Chri sacrificium in aliqua similitudo major tamen est inter anniversaria.

Adh.

702

Adsunt etiam hra Heb. 8.5.c.9.9.23.c.10.1. Verum in his loci nihil aliud quam quod sub V.T. fuerunt umbra sub N. autem tranxerunt.

(.2.) Quemadmodum Anniversaria sacrificia fuerunt typus sacrificii Christi, ita etiam Sacerdotis Christi typus fuit Summus Pontifex, qui Sanctum quo non licebat alijs ingredi, semel in anno ad offerenda pro populi peccatis sacrificia non nisi cum sanguine ingrediebatur, sic Christus semel introivit per sanguinem in Sancta, pro Christo semel expirans ad offerendum pro populi peccatis ingressus est, Summus Pontifex responsa a Deo exspectabat, quibus acceptis populo communicabat, ita etiam Christus ex dicto Patris voluntatem Dei nobis revelabit.

Objectio: Christus non fuit Summi Pontificis quia typus Heb. 9.12. Hic enim de Christo ingressus in Sancta, at eo quibus viis etiam Sacerdotibus licuit ingredi, & Christus etiam cum his esse conferendus, sic Heb. 3.11. cum illis conferit qui ingrediebantur Sancta.

Heb. 9.12. Neque per sanguinem hircorum & vitulorum sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta aeternam redemptionem.

R. Hic per Sancta intelligunt Sancta Sanctorum quod tum ex Ybris Hebraeis, tum ex 25. patet. Deinde licet Sanctorum vocabulum Sancta in Graeco tamen distinctio est, scilicet cum per Sancta Sanctorum intelligunt legitur cum articulo τὰ ἅγια, cum vero tantum Sancta sine articulo, vocatur ergo per excellentiam Sancta Sanctorum, breviter casus Sancta.

Heb. 13.11. Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, eorum corpora etiam extra castra.

R. Hic etiam Sancta sancta Sanctorum nam etiam ad sacrificium a Summo Pontifice pro totius populi peccatis extra castra combu-rebatur, etiam Christus extra castra passus est.

Objectio: Confert Christus cum Sacerdotibus qui quotidie offerebant Heb. 7.27. c.10.11. & etiam Christi sacrificium confertur cum sacrificijs eorum?

Heb.

Heb. 7.27. Qui non
cotidie prius pro
fecit semel se ipsum
presto est qui vide

R. Non negamus
invitis: sed
eum tantum Christi
vitulo qui offe
non vitulum illi
Christus non habuit
bi sermonem ec
dit. Graece κα
Anniversaria sa

Confert quidem
tamen cum ex
cotidie inferebat. C
S. Sancti tertium
it alijs ingredi,
bris debebatis,
semel obtulit. (.
der ad textum
secundum. Chri
le vocatum Sanc
tende. Heb. 5.9.
3.5. Christus fuit
Heb. (.10.)
etiam gratis stim
scilicet rem
ne peccatum.
(B.) Alii Sac

Heb. 7. 27. Qui non habet necessitatem quotidie quemadmodum sacerdotes prius pro suis delictis hostias offere deinde pro populi, hoc n. fecit semel seipsum offendo. Heb. 10. 11. Et omnis quidem Sacerd. presto est quotidie ministrans et easdem sepe offerens hostias

R. Non negamus aliquam similitudinem inter nostros Sacerdotes et Christum esse, sed dicimus majorem dari cum summo Pontifice, nisi eum tantum Chri. typum constituimus. Deinde in his locis non tam similitudo quæ oppositio Christi, quia illi quotidie debebant offere, Christus non item, illi etiam pro suis delictis offerebant cum contra Christus non habuerit necesse pro se offere. Observant autem Viri Eruditi hic sermonem de sacrificiis summi Pontificis, et dicunt ut illud quotidie, Græce κατ' ἡμέραν sicut non quotidie, sed statis certis diebus fuerit Annuversaria sacrificia certo statuti diebus recurrebant.

Confert quidem Christus Sacerdos noster cum summo Pontifice V.T. in multis tamen eum excellit. (1.) Pontifex summ. sanguinem animalium in Sanctum inferebat, Christus proprium sanguinem detulit. (2.) Ille ingressus est Sanctum terrenum, hic coeleste. (3.) Ille solus ingressus est nec id aliis ingredi, hic etiam nos introducet. (4.) Ille obtulit etiam pro suis delictis, hic non. (5.) Ille quotannis debebat offere, Christus semel obtulit. (6.) Ille ast alienando coram altari debebat offere, hic sedet ad dexteram Dei. (7.) Ille Sacerdos fuit etiam ante maledictionem peccatorum, Christus non nisi ubi maledictus est factus est Sacerdos. (8.) Ille nec ullam promerabat felicitatem, Christus factus est causa salutis æternæ. Heb. 5. 9. (9.) Ille fuit servus in domo Dei ut Moyses Heb. 3. 5. Christus fuit filius Dei, dictum est enim ei: Tu es filius meus Heb. (10.) Ille expiabat oblata tantum peccata, Christus omnia etiam gratuita, non tantum quam peccata aufert sed etiam conciliatam amicitiam, non tantum facit ut ne puniamur sed etiam ne peccemus.

(2.) Alii Sacerdotes alibi ac multiplicandum non sacrificium Christi

Chi, sed spiritualium nostrorum satisfactor fuerunt typi, unde etiam nos dicimur Sacerdotes, 1 Pet. 2. 5. 6. ~~nostra bona opera sacrificia~~, Apoc. 1. 6. c. 5. 10. c. 20. 15. nostra autem bona opera sacrificia Rom. 12. 1. 1 Pet. 2. 5. sic apellat Ordinarius Evangelii Rom. 15. 16. Martyrium Phil. 2. 17. 2 Tim. 4. 6. eleemosyna, beneficentia, 2 Cor. 9. 12. Phil. 4. 18. Heb. 13. 16. locus autem ubi offerebat non templum Hierosolymitanum Joh. 4. 20. unde etiam Joh. cum dicit civitatem Dei in qua templum non fuit. Apoc. sed ubique. De hac materia plura videri possunt apud Scotum De satisfactione Lib. 2. Part. 2. & Bellarm. de Christo.

Quæritur: Qua ratione sacrificia V. T. peccata expiarunt? Vi Sacerdotum nostrorum per expiationem intelligimus liberationem a peccato & a reatu pœnæ, sub V. T. fuit tantum liberatio a reatu pœnæ, sed sub N. T. addit etiam liberatio a peccato. Dicunt Adversarii quod sub V. T. ea expiatio peccatorum non fuit quam typica & symbolica, via ut illa sacrificia tantum virtute futuræ Christi oblationis & sacrificii expiarent peccata, de quo apud Aphorismum sequenti.

§. XV. Adversarii dicunt V. T. sacrificia nullum peccatum expiasse nisi typicè propter respectum futuræ Christi expiationis. Unit. negantes istam typicam expiationem, dicunt: Illa sacrificia tantum vi Divini decreti secuta est expiatio peccatorum. Hinc dicunt Adversarii et V. T. sacrificia pro omnibus peccatis facta fuisse. Unit. verò dicunt tantum pro infirmitatibus & ignorantiis. Alia autem peccata vi Fœderis illius non remittebantur, nisi ex singulari Dei gratia.

Quod expiatio V. T. non tantum ob respectum futuræ Christi expiationis præcium fuerit, patet tum ex eo, quia oblatio sub V. T. non tantum pro levioribus peccatis erat facienda, nam & pro levioribus peccatis expiari debebant ob respectum pro Christi futuræ expiationis, ita etiam majora, cum Christi non tantum pro levioribus sed etiam pro gravioribus peccatis obtulit, & Christi expiatio non tantum levioris & gravioris peccata delet: tum ex eo, quia sacrificia V. T. non debuerunt

ipsius tantum pro
sicuti an eum inde
cia non debebant
expiationis per Ch
sisset, licet semel
quæ, & non mel
umbrarent plura
versatior vid. Tu
Objectio ex He
ra Christi expiatio
Heb. 9. 9. Qu
nera & hostiæ
imperfecta dedi
debant hominem
peccatoris tum
poterat transi
tere non potera
tunc Christi exp
Heb. 10. 1. 2
Hic etiam non
scribit. Ex eo
Aplus argum
cessasset offer
pia liberata pr
lata fuissent, n
lium sufficien
berasset. Libe
respectum pr
potuas ante
Heb. 9. 22. L
sed potius Sac
Num. 17. 12.

isset tantum pro extantis actibus fieri, cum Chr̄i sacrificium eam emendationem emundet: tum ex eo, quia si sufficeret semel offerre sacrificia non debebant quotannis reiterari, cum hujus non nisi ob respectum expiationis per Chr̄um facte expiata sint peccata, idem respectus manseret, licet semel tantum sacrificia fuerint. Semel oblata sacrificia aeque, si non melius, potuissent adumbrare sacrificium Chr̄i, quo adumbrarunt plura, siquidem Chr̄us semel obtulit. De hac sententia adversarios vid. Turretinus De veritate Satisfactionis Part. 2. §. 15.

Objectio ex Heb. 9. 9. c. 10. 1. 2. quod sacrificia V. F. ob respectum futurae Chr̄i expiationis delerent peccata.

Heb. 9. 9. Quae parabola est temporis instantis juxta quam munera et hostiae offerunt. Hic nihil habet, nisi sacrificia legalia imperfecte declarari, quod libenter concedimus, illa enim non mundabant hominem a peccatis, sed tantum a polua peccati liberabant, peccatoris enim conscientia gratis peccati memoria turbata non poterat tranquilla reddi, quia plenam peccatorum remissionem promittere non poterant, ex eo tamen non sequitur quod ob respectum futurae Chr̄i expiationis delera fuissent peccata.

Heb. 10. 1. 2. Umbram enim habens lex futurorum bonorum non ipsam. Hic etiam non nisi inefficacia sacrificia legalium ex natura legis describit, lex enim V. F. umbram tantum futurorum bonorum habebat, ut recte Aplus argumentatur, ut perfectam potuisset reddere conscientiam illorum offerri, obtenta enim remissione peccatorum sceleratoris conscientia liberata fuisset a peccato, si sic, cui bono sacrificia quotannis delata fuissent, in quibus peccatorum memoria fieret? Et sanguis animalium sufficiens non fuit ut a reatu peccati tanto minus a peccato liberaret. Liberarunt ergo sub V. F. sacrificia a reatu peccati non ob respectum futurae Chr̄i expiationis sed ob voluntatem Divinam, qui potuit arbitrae non nisi intervenientе sanguine Christi. ut patet Heb. 9. 22. Lev. 17. 11. Nec ob victimas V. F. peccata expiasse, sed potius Sacerdotes, forte. Exod. 32. 30. c. 11. 17. Lev. 16. 16. c. 19. 22. Num. 17. 12. quia Sacerdotes id faciendo quod Deus declarabat in

F.

Fodere, declarabant pœnam peccatorum populi jam ablatam. Et an vicinè potuisset Deum impellere ad auferendam pœnam peccatorū? id sanè fuit tantum gratiæ divinæ, et maximè cum Deo eadem sacrificia non via placuerint, Psal. 49. Permisit ergo Deus aut etiam jussit eadem sacrificia fieri a populo, §. 1.] Ut populus eo magis videret idolatriam cui nimium apud Ægyptios assuetus erat, placuit ergo operosum aliquem cultum, qualis erat Ceremonialis, populo Israelitico præscribere, quo animus eius distineret, ne memoriā cultus apud Ægyptios obliteraret cultus Dei, prout doctrinæ divinæ in ista captivitate, cum Deus ipsis cœlitus sibimet supperditari, alia Ægyptiaca amplectabantur. unde cultus Ceremonialis plenius ipsis est descriptus, nè quid illi addere[t], sed intra regulas a Deo Scriptas se continerent, atramen majorem istud sacrificiū æstimationem habere cœperunt quæ per se erat. Vid. Gal.

(.2.) Quia voluit Deus fieri remissionem peccatorū sine sanguine, cum autem hoc voluit variè Deo potuerunt fieri cauſæ.

(.3.) Factum est etiam ad ostendendum id, quod peccatum promeruisset mortem et ejusdem, cum oculis nostris victimæ conspicerent et eædem sæpius combureretur, recolere potuerunt quid occasione suorum peccatorū fiat.

(.4.) Ut agnosceret Israël omnia sua bona a Deo sibi, cum sibi ex omnibus suis facultatibus thurebant aliquid desperè et in honorem Dei offerre. (.5.) Ut cultus iste a Deo Scripto observato omnes teneretur se non a Sole, Luna vel aliis dominibus, sed a Deo pendere, sejq; hunc agnoscere velle. Caeterū licet Deus cultum hunc operosum descripserit regulis Scripsit, identidem tamen ostendit hunc sibi non adeo placere, quo ostendit se ad alia voluisse tendere, quæ sunt spiritualia nostra sacrificia, obedientia, pietas, eleemosynæ &c. vobis bona opera.

Quæritur: An V. T. sacrificia fuerint pro omnibus peccatis, aut tantum pro levioribus?

Nos distinctius dicimus quod (.1.) aperte doceat Apostolus Act. 13.38.39. Heb. 9.15. Institutis quidem fuerunt sub lege sacrificia ad expiationem peccatorū levioru[m] maximè eorū quæ committebantur contra legem Ceremonialem, non si qui eum contra eam peccarunt, secundum legem impuri

impiis habebant e a communi Israëlitar consortio segregabant. pro
satisficium vero a reatu peccati absolutis ni communidem populi Is-
raëlitici restituebat. Instituta etiam fuerunt sacrificia pro peccatis gri-
busdam levioribus contra leges moralis committis ut Lev. 4. & 5.
Capitib. Unus itaq; fructus redemptionis Chri. est quod liberet nos
ab iis etiam peccatis quod reatus sub V.T. tollit non destruat.

[ſ. 2.] Contra quae peccata sententia mortis fuit lata sub V.T. nullum p
illis ordinarium sacrificium legimus peractum fuisse. & pro gratuitus
peccatis non fuerunt sacrificia, sine de lex iram operari Heb. 2. 2. c
10. 28. conf. Deut. 27. sic Rom. 4. 15. de ministerium mortis 2 Cor. 3.
via ut conscientia gratuitum peccati reatu se sentias ab metum mor-
tis semper fuit anxia Heb. 2. a quo Chr. liberat. Imo Num. 15.
aperta est distinctio peccati pro quibus expiatio concedebat e pro qui-
non concedebat, Vid. etiam Deut. 13. 5. 6. 7. 8. 9. c. 17. 5. c. 19. 13. Quia Pon-
tifex etiam summus sacrificia semel in anno offerebat, non pro omni-
peccatis, sed pro ignorantiis Heb. 9. 6. 7. ubi per ignorantiam intelligi
possunt etiam illa peccata, quae per fragilitatem humanam frequenter
committuntur, uti citatis Levit. 4. 5. Capitib. legis fundamentum extat.
Datur quidem est casus quod etiam peccata licet voluntaria expia-
ta tantum fuerint, ut Lev. 6. 1. & quod tantum raro factum est, ac pro-
de a majori numero facta est denominatio, rara enim fuerunt sacri-
ficia quae peccata voluntarie commissa expiastint, ex quibus patet
quod sacrificia pro ignorantiis peccatis fuerunt ordinata.

Objectio: Dicit expiatio facta pro omnibus peccatis Filiorum Israël
Lev. 16. 16. 21. 30. 34. & non tantum pro ignorantiis?

R. Vox omnia restringenda est ad ea peccata quibus ex lege expiatio
concedebat, quod Deus concessit ut sacrificia semel in anno oblata
expiare possent, ut v. g. si quis inter illos peccasset, peccatum tantum non
cognovisset, vel si cognovisset, sacrificio obtinere neglexisset quidem
tantum peccati expiationem in sacrificio anni proximi consequi posset.

quia

quia ergo peccata ignorantiæ plura erant, propterea etiam Heb. 9. 7. ita appellantur. Caret scientiis aurium tædarius, multa etiam alia scit, ut sunt ebrietas, superbia, voluptatis cupiditas &c. quæ lege non plectebantur Dei tamen ejusmodi sunt, non expiabant, nunquam enim pro his sacrificia oblata fuisse legimus. Ergo etiam peccata non sunt expiata.

Objectio: Si pro gratiosis peccatis non fuerunt instituta sacrificia, unde est quod etiam gratiosa peccata plena multa sunt, quæ etiam toti populo Israëlitico si convertentes fuisset remissio peccatorum promittitur, Deut. 30.

R. Quibus gratiosa peccata ut adulterium &c. remissa sunt id non vi sacrificii sed singulari Dei gratia factum est, unde etiam N. T. passim pronunciat remissis peccatis Jos. 1. 17. sic Jer. 31. 34. Heb. 8. 12. Ex nullam Dei rationem gratiosa ex sacrificio, nisi aliquando cum peccatoris pœnitentia malebant, sic Ler. 5. si quis negasset apud se sibi aliquid alteri, subductis inde rationibus, negationis ipsum pœnituisset & sic victimam obtulisset, ille expiatus sibi erat, non tamen propterea ob gratiosam, sed quia peccatum victima erat.

Quod vero locum Deut. 30. 1. &c. attinet, promittit Deus populo reducet ex captivitate, si ibi cum pœnituit peccati; Spectat ergo promissio totum populum non privatam personam, & quidem promittit illi reductio ex captivitate in Patriam, non vero singulis plenaria in gratiam divinam restitutio, & peccati abolitio. Peccatum hic, ut Cap. 19. patet, erat gratiosum, ob quod ablatus fuit, & quidem mortuorum, at cum Deus morte vellet comparare cum exilio nobis, populus interiret, sane gratiose divine fuit ut resipiscentiam hi exilio factam acceptaret. Et non sequitur ex dictis quod sub V. T. politico a ordinarium fuerit medium expiationis, ergo quod pro gratiosis delictis ordinata fuisset sacrificia, sic enim nulla ordinata.

Quid sacrificia V. T. valeant Romanis, sufficit granatum sacrificium Christi sacrificia V. T. excellat, quæ etiam confessi sunt ab illis

illis, quæ de vi & effectibus mortis Chri supra dicta sunt. Oblatio Chri sanctissimi effusionem consecuta oblationes V. T. excellit vi eo (1.) quia sanctis Chri per se perfecte N. T. confirmabit, ergo summe Dei & Chri clementis apertissimum indicium, si vero mortem & sanguinem Chri perfecte N. T. confirmatum est ergo etiam promissa, præmissorum vero novi T. altera tanquam pars ejus essentialis est remissio peccatorum, confirmatâ vigore promissione de remissione de remissorie peccatorum, expiatæ etiam peccata, tum respectu Dei, tum respectu Dei jam expiata sunt, quia Deus obtulit remissionem eor; tum respectu nostri, qui huic credit remissionem peccatorum, ille valedicat peccatis, peccata enim non remittuntur nisi respicienti; etenim quis credat Deum id impendisse quod charissimum habet pro falsa promissione? Christum tam diram mortem pro falsa promissione, quam nec ipse Deus ad patiendum, subiisse?

(2.) Sanguis animalium tantum infirmitates & externam quandam carnis pollutionem expiabant, at sanguis Christi clementi conscientiam mundat, non solum ab infirmitatibus, sed etiam à gravissimis peccatis.

(3.) Sanguis animalium tantum futura peccata expiabat, Christi sanguis etiam futura, quia pro omnibus mortuus est, & quicunque credunt Christo omnes etiam participes erunt fructuum mortis Christi.

(4.) Sanguis animalium Deus tantum reddebat a pœna, & quidem quamdiu tantum peccatum, sed a sceleribus purgare non poterat, Christi vero morte sic efficitur ut etiam à sceleribus liberemur, cum huic conditionis remissionis peccatorum proponuntur, & ipso nobis spes remissionis peccatorum, quæ obtulit in nobis delictorum obtinendi remissionem peccatorum, & remissionis peccatorum fructum, etiam sibi decernam.

(5.) Unde oblatio Christi est decreta, V. T. temporaria, quia non habuerunt vim eum mundi conscientiam a peccatis prout Christi, Heb. 10. (6.)

(.6.) Christus sanguine suo interveniente facta est Pontifex, sine ul-
lam nisi Christi potestate illius, qua peccata nostra ut Rex expi-
at, remittit, causa fuit, quod nec umbra ni sacrificiis V.T. habet.
Nec dicat aliquis quod Chr̄s etiam ante mortem habuerit potestatem
remittendi peccata, Mat.9. Mar.2. ut huius ex contextu patet
remissio illa peccati fuit temporalis potius remissio, cum scribe dice-
bat: Remittuntur tibi peccata, ergo propter ea amplius paralyticus ob-
latus. Nec dubie peccata ita plenarie remittuntur ante mortem, requi-
rit enim perseverantia usq; ad finem ut Mat.10. Mar.13. Heb.
13. patet, nam licet aliqui remittantur peccata si tamen se indi-
gnum ostendit ista remissione, nihil juvatur, exemplum habemus, Mat.
18.27. & in isto cui Dominus Ejus omne debitum dimiserat, qui
quia non est misericors conservi sui, Domino accusatus carceri hujus ob-
est, & remissio revocata est ut solvere deberet usq; ad ultimum quadran-
tem. Nec Chr̄s tunc temporis sui paralytico vel alii impetrabilis est ea
remissionem peccati, ut non amplius possint peccare, quia per mortem
et resurrectionem demeruit ultimam hostem mortem, per resurrectionem
est consecutus ut ad dexteram Dei sederet, ut non amplius ei mor-
tis dominium, sed omnia ei subjecta essent. Phil. 3.21. 1 Cor. 15.25.26.54.
54. Heb.10.12.13. huic etiam remissio peccati non tantum morti sed
etiam exaltationi & resurrectioni Chr̄i ascribit. Rom. 4.25. 1 Cor. 15.
17.18. Act.5.31. Rom. 8.34. sic etiam per Chr̄m resurrectionem
habemus spem in Deum, 1 Pet.1.21. sic ergo Chr̄s non tunc pla-
narie remittet peccata cum non amplius dominabit mors, id
vero fiet cum nos morte resuscitabimur.

DE

DE SPIRITU SANCTO.

Nomen Spiritus est ambiguum, multasq; in Scriptura habet significationes quas tamen hic non enumerabimus, intuitio enim nostra facile secundari potest non enumeratis etiam istis significationibus, nostra enim intuitio est Controversiam de Sancto inter nos & Adversarios decidere; itaq; nomine Spiritus Sancti intelligimus istam virtutem seu efficaciam Dei qua Deus Dominus sanctificat, sacris usibus consecrat, variisq; quis efficacia in hominibus edit effectus, de Sanctis virtus Dei. Luc. 24. 49. Conf. Act. 1. 4. 8. Act. 2. 4. 33. 1 Cor. 2. 4. 5. Eph. 3. 7. 20. nam si his in locis loco virtutis Dei ponimus nullus erit sensus & discrepantia.

Objicitur ex Luc. 1. 35. quod hic distinguitur Sanctus a virtute altissimi, particula enim & est particula distinctionis, sic etiam 2 Cor. 6. 7. 8.

R. ad Luc. 1. 35. Spiritus & virtus non sunt res diversæ, quin potius virtutis vocabulum est explicatio & paraphrasis vocis Spiritus, ut cum de Spiritu S. dicitur pervenit in te & virtus altissimi obumbrabit, sensus hic: Ille Spiritus qui est virtus altissimi altissimo Deo præcedus obumbrabit tibi. Nec particula & contrarium docet, ea enim sæpe est exegetica, ut 1 Cor. 15. 24. 2 Cor. 1. 3. c. 11. 31. Eph. 1. 3. c. 4. 6. c. 5. 20. Gal. 1. 4. Phil. 4. 20. Col. 1. 3. 1 Pet. 1. 3. sic sæpius Petri exordiis & conclusionibus Epistolarum observari, Deus & Pater Domini nostri J. Chri, i. Deus qui est Pater Domini nostri Jesu Chri, hinc est quod vocabulum Spiritus & virtus in Sacra sæpe conjungi & rem eandem denotare soleant, ut Luc. 1. 17. Act. 4. 14. c. 10. 38. Rom. 15. 13. 1 Cor. 2. 4. Eph. 3. 16. 1 Thes. 1. 5.

R. ad 2 Cor. 6. 6. 7. 8. Cum nos Sanctum virtutem Dei dicimus non intelligimus eo ipso omnem virtutem & Sanctum, sed tantum volumus Sanctum sæpe sacram virtutem Dei, hic vero aliud videtur virtus sacra qua Sanctum, nempe prophetias, linguas, & miracula sanationum, aut illam fidem quæ sermoni & prædicationi Evangelii fidebat, aut etiam virtutem rebus sacris dis recte uti ut et adversis, ut id ex utris sequentibus colligitur, ut rebus secundis a dextris, adversis a sinistris suppeditemus arma justitiæ.

Sic intellecta natura Sancti antequam ad controversias descendamus (1.) Protandum quod cum Sanctus & virtus Dei, non intelligit illa virtus

DE

virtus quæ Deo naturaliter inest tanquam essentiale ejus attributum per quam Deus omnia mirabilia opera efficit quæ vulgo omnipotentia vocatur, illa enim virtus Dei ab ipso nec procedit, nec effunditur, nulli communicatur, est enim incommunicabilis Dei proprietas, ut sicut licet parvis magna componere quemadmodum homo naturalem suam vim alteri communicare nequit, ita nec Deus vim suam naturalem nulli communicare potest; cum ergo Sanctum dicimus virtutem Dei, intelligimus proprietatis jam dictæ effectivalis et miris effectis et quidem talibus quibus homines, quibus communicando sanctificando, ad mirabilia opera et functiones spirituales idonei reddantur, de quo sermo est Act. 2. 19. 1 Cor. 12.

(2.) Dicitur hæc virtus Dei Spiritus, vox spiritus tum in Hebræa, tum in Græca, tum in Latina lingua venit a spirando, unde etiam apellatur ventus ut Sap. 1. Spiritus Hebraice Ruach venit a Radice Rarach quæ vox stat flare, vel spirare, prout etiam Ruach ventum significat. Spiritus Græce est πνευμα a verbo πνεω flo, spiro, spiritum Sanctum cum Deus occulta gratiarum ratione communicat hominibus, cum sch. aliquid agitatum occulta gratiarum ratione nobis suggerit, unde hic spiritus sæpe audititum aliquem scare Sp. hinc etiam cum Sanctus Apostolus Petrus est sub specie venti missus est, ut nobis facile quis assici posset, et ago res etiam tenuissima facile penetrandi; ita etiam Deus homines Sancto facile inflare Sp. hinc etiam Christ spiravit super ad discipulos ut acciperent Spiritum Sanctum Joh. 20. et via etiam Prop. de Sancto ministerii dicuntur hoc 1 Pet. 1. 21.

(3.) Hic Spiritus vocatur etiam Sanctus, Dei virtus et efficacia pro effectuum ratione varia simul epitheta, hinc dicitur Spiritus Sapientiæ, intelligentiæ, consilii, timoris, Isa. 11. 2. Spiritus charitatis, sobrietatis, prudentiæ, 2 Tim. 1. 7. conf. etiam Exod. 28. 3. 2 Chron. 10. 10. Unde si virtutis Dei talis et operationes ut homines peculiari quadam ratione consecrentur, ab aliis segregentur et quodam modo Deo jungantur, ille Spiritus qui hoc efficit apellatur Sanctus, hinc etiam cum Sacri Scriptores eum aliquem divinitus afflatum et cœlesti virtute completum et sacro Munere repletum edicunt, ut Act. 4. 8. 31. Cap. 6. 10. c. 7. 55. 9. 10. 11. 15. 16. 24. 55. conf. Luc. 1. 47. c. 2. 26. 27. 2 Pet. 1. 3. 1 Cor. 12. 4. 7.

(4.) Hic

(4.) Hic tamen Spiritus ad distinctionem aliorum spirituum non semp
apellat Sanctus, vbiuis interdum tantum Spiritus, interdum Spiritus
Patris, interdum etiam Spiritus Filii, simplici nomine Spus Dei vis pe-
culiaris in scriptis jam ante Spus Dei facta precat mentio, ut Mat. 4.1.
solet in Graeco notari articulo τὸ, sic Mat. 12.31. coll. cum Mar. 3.29. sic
Mat. 22.43. coll. cum Mar. 12.36. sic Mar. 1.10. 12. Luc. 2.27. coll cum
Joh. 1. 32.32. Dicit etiam Spus Patris vel Dei, quia Pater est cui Spiri-
tus e ab eo procedit, ut Mar. 3.16. c. 10.20. c. 12.18. Luc. 4.18. Act. 2.17.
18. c. 5.9. Rom. 15.19. 1 Cor. 3.16. dicit etiam Spus Chri Rom. 8.9. Gal. 4.6.
quia primo etiam Chro ut indifferatus primogenito est datus, quo etiam
hoc dicit quod qui eodem Spu Christi precit, eos sciat Chro Dei filios
futuros esse, cum hoc quod illi eodem affectu debeat Deo ergo etiam ut
Chro. Deinde de Spu Chri Ezech. quia a Chro sunt promissus, et ab is-
so vel per ipsum a Patre effusus, ut patet Act. 2.32.33. & conf. Joh. 15.26.
c. 16.7. Plane missio illa Sancti Chro Patri ascribit Joh. 14.26. quod
intelligendum est quod hic Spus Christi est Patris Christus a quo hic anat
quo Chus erat etiam Chro, Christ ruit tum hinc effudit in Apostolos, via ut
missionis Sancti in Apostolos Chro sit proxima causa, Pater principalis.
Accipit nomen Spiritus Christi etiam ab hoc statu sibi per Spum Prophe-
tico de Chro vaticinante, atqui ad mysteria Chri cognoscenda spectante,
ut 1 Pet. 1.11. coll. cum 2 Pet. 1. 21. ultimo. Rom. Etiam 2 Cor. 6.9. Phil. 2.16. Col.
3.16. de quo tamen Spu hic non agimus.

(5.) Spiritus S. 2plicat considerari, vel quatenus a Deo per Chro
proficiscitur, vel quatenus ex benignitate divina in homine residet; Si
primo modo considerer tale Sancto attribuunt ea quae Deus ipse fa-
cit e operatur, quorum Sancto tales interdum aliis modis per Prosopopeiam
attribuunt quae Deus agit, ut Luc. 12.12. Joh. 9.26. Act. 2.4. 1 Cor. 12.
11. Joh. 16.13. Si posteriori modo, tribuuntur Sancto ea quae ab ho-
minibus Spu Xti perficiuntur ut Rom. 8.26.27. Act. 6.10. Gal. 4.6. 1 Cor. 2.10.

(6.) An Sanctus a Patre e Filio vel tantum ab altero proce-
dat non constat inter Latinam Graecam e Latinam. Latina Ecclesia affirmat
olim

essentiale ejus attributum per quam De
vulgo omnipotentia vocat, illa enim ho
Deus, multi communicari, est enim in-
ceat par his magna componere potest
alteri communicare negat, ita neg De
are Pr, cum ergo Sanctum Divinum
jam dicta essentialis e multis effectus
rus communicant sanctificant, ad mise-
ideirei redeunt, de quo illorum est actu.

tus, vox Spiritus tum in Hebraea, tum in
tur unde, unde etiam agellat thus ut Ps.
a Radice Ruach quae hoc tantum
significat. Spiritus Graece est πνεῦ-
Sanctum cum Deus occulta gratiae
non tibi aliquid agentem quae Pr,
tus Spus audientem aliquem sane Pr,
est sub specie Veri missus est, ut
etiam Divina spiritualia praestant;
e inflare Pr, unde etiam Christ spirat-
tum Joh. 20. e via etiam Prophe-
Pet. 1. 21.

netus, Dei Christus e efficacia pro-
ne dicit Spus sapientiae, intelligen-
tatis, sobrietatis, prudentiae, Deum, 1.
Unde si Christus Dei talis et plena
e consecrari, ab alio separari e
s qui hoc efficit apellat Sanctus,
aliquem Divinitus afflatum e cele-
bant, cum Sancto repletum ed di-
11. 15. 16. 24. 55. conf. Luc. 1. 17. c. 2. 26. 27.

(4.) Hic
12. 4. 7.

olim Sanctum a Patre & Filio procedere, Graeca tantum a Patre per Filium ex Joh. 16. 26. imò ego tibi erat dissensio inter has Ecclesias de processione Sancti, Nicolaus de Lyra in consultâ Graecâ Ecclesiâ Latina Ecclesia addicit hæc verbis, Spiritus S. procedit a Patre seipso & a Filio, quod ipsum Graecam Ecclesiam maximè offendit, Graeci tamen propter hanc dissensionem tollendam Ecclesiam Latinam, sed hoc illi an ab ista dissidii & a pace communione exclusit, hodie tamen Quipiae in Transylvania mihi sunt Catholici Valachi unum sunt religione Graeca Ecclesiae.

(7.) De Sancto vix ullus amplius nobis affirmare licebit nisi ipsa Sacra apertis verbis nobis proponent, cum ergo Sacra dicunt, Spiritum Sanctum dictata sit, per Deus nobis ibidem hoc Spiritum aperire voluit via sensibilium, nec licebit hic per solam rationem de Spiritu S. multum argumentari, est n. tam curta Dei vis & operatio quam nulla humana ratio, quid sit, quomodo fiat & operetur, assequetur, nisi id quod Deus revelavit; sunt vehimus etiam hinc omnes objectiones omnia argumenta a sola ratione depromta, quae tamen non id vi nimirum quod Sacram cum Sacra ipsa rationem non conferentes, id. quod argumentis ex sola ratione petitis & e contra non utemur, inter eodem igitur nobis de Sancto Controversia cum Arianis & alijs Adversarijs.

§. Adversarii affirmant Spiritum Sanctum esse personam ac Deum summum. Unit. negantes dicunt virtutem Dei.

De duobus hic disputabimus, I. An Spiritus Sanctus sit Summus Deus? cujus contrarium demonstrabimus contra Adversarios in Transylvania existentes. II. An Spiritus Sanctus sit persona? cujus etiam contrarium contra Adversarios ostendemus, tum Quipiae contra Arianos in sequentibus demonstrabit.

Cum ergo inter nos & Adversarios quaeritur: An Sanctus sit S. Deus? Hi dicunt S. Deum & etiam in divinitate Patrem; Nos negamus, quia simplici assertione ejus nullum pro nostra fidei assertione argu-

argumentum, quoniam affirmantis est probare, unde ed possemus, interim licet negaremus ejus dem quæstionis membrum partem, quidam tamen vera Scriptura adstruimus ex quibus manifestum sit Sanctum non ed summum Deum.

I. Argumentum petitur ex eo quod dicat Sanctus ed Dei, si sic non est ipse Deus cujus est, alius enim est Dei ed, e Deum ed, & autem Dei ed variis in locis, ut Joel. 2.28. Mat. 3.16. c.12.26. Rom. 15.19. 1 Cor. 2.11. 12.14. c.3.16. c.6.11. sic & Spiritus Dei Luc.11.20. coll. cum Mat. 12.28. Virtus Dei Luc.1.35. Luc.24.49. Quidam Luc.1.35. illud, Spiritus S. superveniet in te e virtus altissimi obumbrabit tibi, sic volunt intelligere, quod illius Dei virtus, qui Sanctus est, obumbrabit ti-bi. Verum manifesta in hoc sensu est contradictio, virtus enim alicujus subjecti distinguitur a subjecto, quia due ratione illa virtus e efficacia a-que posset vocari Pater e Filius ac Sanctus, quia ea virtus non minus proficiscitur a Patre e Filio quam a Sancto. Et illa virtus ed communis Patri, Filio e Sancto, ne magis immediate proficiscitur a Sancto quam a Patre e Filio, ac proinde prout Sanctus potest vocari Spiritus S. quia a Spiritu S. proficiscitur, posset etiam Pater e Filius Sanctus vocari quia ab illis etiam proficiscitur.

Objectio: Ista virtus e efficacia Dei, quæ Deo Sanctus, vel est finita vel infinita? si finita, erit creatura, si infinita, erit Deus. Aut sic etiam proponi: Aut est Creator, aut creatura? Creatura non est, ergo Creator, ac proinde summus Deus?

Rp. (1.) Est hæc argumentatio non Scripturæ sed tantum humanis cogitata; esto tamen, verum est quod Deus increate e naturalis suæ virtutis et efficacia certam quandam proximitatem conferat hominibus, non quod de sua virtute quidquam decerpat, sed eadem efficit ut etiam homines habeant aliquas vires, quemadmodum etiam Præceptor virtutes suas scientiæ efficit ut etiam Discipuli habeant eandem scientiam; sic quod absurdi est si dicamus Spiritum S. in hominibus ed effectum malis ejus Dei virtutis, e sic extensive e potestative in homi-

hominibus finitum dicere quid obstat? quia cum Deus producat in hominibus, negs potest aliquid creare, ac proinde infinitus non est, ergo cadit efficacia e virtus potentia est finita in homine; finita etiam est extensive, quia di Paulo data terminata in eo, Deus utiqs potuit naturalis sue viribus non conferre via hominibus ut eam abdicet, cæterum cum Spūs dr regulei Sancto intelligi non possit, nam Deum comprehendere non potuisset. (2.) Deus operatur circa homines dat auxilium, robur, vires, ergo ea communicata Dei auxilia vel finita sunt vel infinita? Sine dubio dicis origine infinita, quia origo est infinitus Deus, sed objecto finita, quia terminata sunt. Sic amor, misericordia, justitia Dei sunt infinita, occupata tantu circa homines terminand in illis. (3.) Quæro: creatio, productio, redemptio sunt ne creator, vel creatura? Prius non dices, an ergo creatura? sane quicquid dic respondebis pro responsum habebit. Certe operationes Dei operatives terminand in hominibus, efficaces quibus possunt sunt infinite. (4.) Adhuc. dicatur quod Sanctus dupliciter consideratur, vel ut persona, vel ut effectus aut dona Spūs Sancti; Hinc quæro: cum Sanctus accipit pro donis Spūs S. iste S. Sanctus est ne creator vel creatura? quicquid dic respondebis, responso habe. (5.) Spūs S. dat Petro, Paulo, Johanni, ergo Spūs S. in Petro Paulo & divisim est ne finitus vel infinitus? Si finitus ergo non est S. Deus. Si infinitus, ergo multi sunt Dii, quia tum in Petro tum in Paulo & unus Deus est. Item: Ille Sanctus qui in Petro, Paulo est divisim est ne creator vel creatura? Si creator, ergo multi sunt creatores, Si creatura ergo non est S. Deus. (6.) Illa vis Sancti, quæ est persona vel est infinita persona vel non? Si infinita non est negesum hominibus dari, imo nec possibile, quia est ubiqs, non est possibile dari ex alto ut Chs promisit Luc. 24. 49. Si finita est, non potest hominibus dari ut simul existat. Concludimus ergo 1. de Spū Sancto; Quicunqs aperte distinguit a S. Deo non est S. Deus, Sanctus aperte distinguit a S. Deo, ut 1 Cor. 6. 19. c. 12. 4. 5. 6. Ga. 11. 2. c. 42. 1. c. 59. c. 61.

c. 61. 1. c. 63. 10. 2 Cor. 13. 13. Ergo Sanctus non est Summus Deus.

II. Argum. Spiritus Sancti in multis Scripturæ locis nulla fit mentio, quæ tamen injici deberet, si quidem Summus Deus esset. Nam in quibus mentio fit Patris & Filii, sed Sancti nulla, Joh. 17. 3. c. 8. 16. c. 14. 22. c. 15. 26. c. 16. 3. 1 Joh. 1. 3. c. 2. 14. 2 Joh. 9. 3. 9. Apoc. 5. 13. c. 12. 10. c. 20. 6. c. 22. 1. 2. 22. Ep. 3. 6. 23. 1 Thes. 3. 11. 2 Thes. 2. 15. Col. 2. 2. 1 Tim. 1. 2. 1. 2 Tim. 4. 1. 1 Cor. 8. 6. non tantum Patris & Filii sed etiam Angelorum fit mentio, non tamen Sancti, ut Luc. 9. 26. Apoc. 3. 5. 1 Tim. 5. 21. quin etiam aliarum rerum injicitur mentio, Sancti nec tamen, ut Apoc. 3. 12. Heb. 12. 22. 23. 24. Adde quod de Sancto id etiam negari queat, quod negari non possit, si ejus Summus Deus, ut Mat. 11. 27. — Et nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius.

Excipiunt hic quod illud nemo referat ad creaturas? Sc. Quare ergo non nisi Filius, nisi Pater, atqui Patrem & Filium non dicas creaturam, & sufficiebat dixisse nemo novit! Aio: Cum dico: Nemo novit nisi Pater, sub nomine Patris tum Filius tum Sanctus continetur?

Quid quæso? Quare etiam sub nomine Patris non continet Pater Filium, sed exprimit, atqui etiam Sanctus aque distincta persona est ab alio atque Patre & Filio, & id ille exprimi debet. Probari adhuc SS. Deum esse ex Joh. 7. 39. Act. 19. 2. 3.

III. Argument. Spiritus S. dependet se ipse a Deo, & non est Summus Deus; Antecedens patet, quia Spiritus qui in nobis est dicitur ex Deo, 1 Cor. 2. 12. At Deus (quod breve notandum) nusquam dicitur ex Spiritu Sancto. Dicitur Spiritus S. a Patre procedere. Joh. 15. 26. Pater nunquam dicitur a Sancto procedere vel aliquid dare, jam seu dicas Spiritum S. procedere a Deo tanquam persona, idem est, nec tamen erit Deus S. quia personam ab alio accipit. Dicitur Sanctus a Deo & Christo mitti, Joh. 15. 26. c. 14. 16. 26. c. 16. 7. 8. 13. dari. Rom. 5. 5. c. 8. 15. Gal. 4. 6. 2 Tim. 1. 7. imo ad illud datum, Act. 2. 38. & quidem tale quod precibus impetrari a Deo, Luc. 11. 13. Joh. 7. 39. c. 14. 16. 17. Act. 5. 32. c. 15. 8. 1 Cor. 6. 19. Hinc, Deus Summus non mittit, non cujus est qui mittat, non dat, quis cujus datur? Donum est ni protestate dantis, Deus vero in nullius potestate est, sui juris est,

Sanctus.

a eum Deus producit in homini-
de infinitus non est, ergo Sanctus
homine; finita etiam est ejus
eo, Deus magis proximus ra-
ibus ut eam addicit, cultum
non posset, nam Deum compet-
us operatur circa homines dat
ita Dei auxilia vel spiritu
ne infinita, quia origo est
terminata sunt; Sic amor,
occupata tamen circa do-
ro: creatio, productio, rede-
is non dicet, an ergo creatu-
Spiritum habebit. Certe ois
, efficit ejus genitus pecu-
cunt quod Sanctus dupli-
ata aut dona Spiritus Sancti;
donis Spiritus S. vide S. Sanctus
respondet, respondet habe.
ergo Spiritus S. in Petro Paulo
Spiritus ergo non erit S. Deus.
in Petro tum in Paulo
in Petro, Paulo est filius
multi erunt fratres, filii
nis Sancti, quod est persona
nta non est necessum homi-
ig, non est possibile hu-
hic est, non potest hujus-
nclusio nus ergo 1. de Trin.
non est S. Deus, Sanctus a-
4. 5. 6. Ga. 11. 2. c. 42. 1. c. 59.
c. 61.

218 Dicit enim S. Sanctus non loqui a semetipso, Ioh. 16. 13. Ergo. At S. Deus a se loquitur nec audit ab alio quod loqui debeat. Summus Deus legati instar non mittitur ut S. Sanctus, nec accipit a quopiam aliquid sed de suo largitur.

Excipis: Non loquitur a se quia a Patre et Filio procedit &c.

R. Hoc ipsum est argumentum quod non sit S. Deus quia ab alio procedit. Sum. enim Deus multi debet suam scientiam, a se loquitur, et hoc citatus v. 14. 15. aperte docet quod S. Sanctus quod loquitur ab alio accipit. Dicit etiam Deus per Spm multa revelare 1 Cor. 2. 10. quod omnia ostendunt Spm S. dependere et haec ab alio, ac proinde non esse S. Deum.

Ad hoc Argumentum tertio loco positum hic excipi posset, quod proprie haec intelligantur non de persona Spus S. sed de ejus effectis et donis, per Metonimiam causae pro effecto, via ut dicant Adversarii quod S. Sanct. proprie non detur, sed ejus effecta et dona, quod vero S. Sanct. a donis et ejus effectis distinguitur adstruunt Act. 2. 38. 1 Cor. 12. 4. 11.

R (1.) simplici negatione, principium hujus petitur id unum quod S. Sanct. sit talis persona? (2.) Adversarii argumentantur ex talibus loquendi modis quod de S. Sanct. praedicetur, loqui, et est persona, sed etiam nos reperimus quod ejus etiam effectus S. Sanct. sunt persona, vel si dona et effectus S. Sanct. negas de personam, ejus in objectis loci non est sermo de donis, sed de persona. (3.) Istis effectus non dicuntur procedere a S. Sancto ut causa, sed a Patre et Filio. Et frustranea est distinctio in personam et dona ipsius S. Sancti. (4.) Dona S. Sancti non distinguuntur a S. Sancto, quia is est S. Sanctus qui nobis datus est, Act. 2. Datus enim est cujus promissus est, Luc. 24. 49. Act. 1. 4. 5. is vero descendit ex alto Luc. 24. 49. descendit ut Paraclitus, Ioh. 16. a v. 7. usq; 14. et ille S. Spiritus est Spus Veritatis qui nobiscum manebit in aeternum, Ioh. 14. 16. 17. Atqui juxta dicta haec non tantum de donis dici possunt, sed de S. Sancto qui Paraclitus est. Ille est S. Sanctus qui Christus obtinet a Patre, qui effunditur in corda nostra et ope-

rat in nobis
(5.) Christus
aeque posset di
illa dona qu
te et Filio, Chr
pe Mea mi
lis nobis dand
quam a Patre
una voluntas
divinitas ope
et potest, cum
intelligit, valt
tia tacitus sit,
us dicat, et
ctus, quare n
etiam legit,
audimus dar
ctus, intelli
num applicat,
tus nos tam
ctus dari
ctus, summ
sunt, quae qu
R ad Locum
Et praesis
donum illud
33. Repromi
quae est S. San
dicebat de Je

rari in nobis charitatem, Rom. 5. 5. Aliqui dicit dona ō sp̃ diversa à Sanct. (. 5.) Licet ex distinctio Sancti ex per consequens S. Dei procedere aequè possit dici quod Patre et Filius nobis detur, a nobis accipiendo, quia illa dona quae accipimus non magis procedunt a Sancto quā a Patre et Filio, Licet. dona quae in nobis habemus dicuntur dona Sanct. per Metonimiam, per eandem Metoniam dici possit quod Patris et Filius nobis dantur. Quia nec alia ratione ea dona procedunt a Sanct. quam a Patre et Filio, cum una cum personarum sit intellectus, una voluntas et potestas, quae una non magis sit quā altera; et diversitas operationum dependet a diversitate intellectus, voluntatis et potestatis, cum unus non intelligit, non vult vel non potest cum alter intelligit, vult aut potest, sed cum hic voluntas, intellectus et potestas eadem sit, cum de Sanct. dona distribuit, tunc et Pater et Filius dantur, et per consequens prout eadem dona trahi dicuntur Sancti, quare non etiam Pater et Filius? quis tamen id legit, quis etiam legit, Sps̃ Sancte, da nobis Patrem et Filium? (. 6.) Cum audimus dari Sanctum statim fertur mens nostra ad certum donorum, intelligimus tale afflatum aliquem, quo Deus corda hominum afficit; si vero Sanctus est Sum. Deus non possumus mentem nostram ad certum donorum determinare, imò cum audimus dari Sanctum, statim cogitatur unus datur omnium donorum, summi tamen Dei dona et bona nimis late se diffundunt, quicquid tamen boni est a Deo profectum est.

℟ ad Locum Act. 2. 38. — et accipietis donum S. Sancti. Est phrasis Hebraea et Genitivus notat hic speciem ut sanctus sit. Donum illud quod est Sanctus accipietis, sic in antecedentibus v. 33. dr÷promissione Sancti a Patre acceptā ÷ illa promissione quae est Sanctus a Patre acceptā. sic Joh. 2. 21. dr: Ille autem dicebat de Templo corporis sui ÷ de Templo id est suum corpus. ℟.

R. ad 1 Cor. 12. 4. 11. Divisiones vero gratiar sunt; idem autem Spūs. Hæc autem operatur unus idemq; Spūs dividens singulis prout vult? Hic non distinguit Sanctus effectus ab ipso Sancto; etsi v. 5. & 6. Dominus a ministeriis & Deus ab operationibus distinguatur, non tamen sequi ergo Sanctus diversa persona est ab ejus dono, quid enim obstat dicere quod Sanctus donis hominibus variis effectus edit, ut & in Apostolis.

Excipis: Imò R. hic Spūs unus & dona multa?

R. Dicit hic Spūs unus originic & natura quia est a Deo, contradistincte ab illis spiritibus quæ non sunt a Deo, de quibus pb. primis. Et idem est Spūs quia a Deo ter originaliter, diversi modi tantu & exeunt; quemadmodum 1 Cor. 10. 3. 4. quod omnes eandem escam spiritualem manducarunt, & omnes eundem potum spiritualem bibebant non numero, sed quod unus cibus manna in plures partes dividebatur, ita licet hic Sanctus multis detur, unus tamen est ma quia a Deo descendit. 2. unus fere, quia tendit ad communem utilitatem 1 Cor. 12. 7. sic etiam 1 Cor. 12. 12. 13. 14. in uno Spū baptizati & unum corpus ed dicimur, de tali unitate Spūs vide Eph. 4. 4. 5. 6. 1 Cor. 10. 16. C. 6. 17. Hic vagi urget de hac unitatem Spūs quia varia sunt operationes in hominibus, ne homines se efferant, quia unus est Spūs qui eadem operatur. Adde quod nusquam jubemur dona Sancti a S. Sancto petere, ergo petit ab altero, quod etiam facere jubemur, scil a Patre. & a quo petit dat ut vult. A Patre petit. & Pater dat ut vult. Si enim non posset Pater distribuere ut vult non esset Deus Summus. At est talis & distribuit ut vult, si autem Sanctum Deus distribuit ut vult & Sanct. non est sui juris, illud autem facit Deus pro quod det ut vult. sic Heb. 2. 4. confer. Rom. 12. 36. ascribit eadem distributio etiam Filio. Eph. 4. 6. 7. Cum ergo D. in allegato textu p. 11. quod hæc operatur unus atq; idem Spūs dividens prout vult; signus est, quod Deus cujus hic Spūs est distribuit dona Sancti dona prout vult, sic Act. 4. 28. D. manus Dei & consilium determinasse,

quod

quod Deus ꝑ manum velut mediam causam fecit, sic Act. 6. 8. mediis causis multa tribuunt, qd Stephanus plenus gratia & fortitudine fecerit signa & prodigia ⁊ Deus ꝑ Stephanum. sic 7. 10. ⁊ qd non ꝑtes aut resistere spiritui qui loquebat, atqui Stephanus loquebat. sed spūs dicebat quid loquātur. sic etiam alibi ⁊ aliunde homines per, immo spūm aliquid facere ut Rom. 8. 26. spūs postulat pro nobis i nos dicit autor Hebr. Not. etiam ꝑt. quod cum 1 Cor. 12. 4. et 11 dr; diversimodum gratiarum idem autem spūs, & dicto operatur omnia idem autē spūs, omnia dē adhuc potest hoc Dei, ut sensus sit, operatur omnia atqui idem spūs Dei.

Objectio Spiritui Sancto competunt nomina, attributa, operationes, soli atqui cultus Dei, & est summus Deus.² Quod Sancto nomina Dei competant adsunt loca 2 Cor. 3. 17. Act. 5. 3. 4. 9. 1 Cor. 3. 16 coll. cum 1 Cor. 6. 19. 2 Cor. 6. 16. coll. cum Levit. 26. 11. 12. Jer. 31. 31. coll. cum Heb. 10. 15. 16. Psal. 49. 9. Deut. 9. 23. coll. cum Heb. 3. 7. 8. 9. Deut. 32. 12. coll. cum Isa. 63. 11. 14. Eph. 4. 30. coll. cum Num. 14. 9. Isa. 6. 9. coll. cum Act. 28. 25. Heb. 1. 1. 2 Tim. 3. 16. coll. cum 2 Pet. 1. 21. Luc. 1. 68. 70. Mirum est quod quem ꝑ Deo dent si ne sensu in Sacra Scriptura Deus, & quod tanto labore opus sit ad probandum eum sum. Deum ex quo Sacra juxta eos S. Deum vocat. Nomina Dei S. S. competentia.

2 Cor. 3. 17. Dominus autem spūs est, ubi autem spūs Dni ibi libertas.

R. Hic nihil est dent quod intendit ad Hebr. nam si hic Deus sit sermo nemo negat Deum ex spū ut agatur de Joh. 4. 24. est autem Deus sit spiritus negamus quod ille spūs S. sit qui dominatus dat. Sed autem in hac loca, ut plurimi interpretum volunt, ꝑ Dominum Chs in religione significabit Chm cum evangelio quia Chs est finis legis spiritualis, & scopus ad quem tendebat legislator, jam ubi id constitit innotuit dominatus ille non amplius dant sectis & non solo meo amplius ducatus est sectis; sed amore tanquam filii, unde dr: ubi spūs Chi libertas ⁊ ubi Chs cum evangelio viget & spūs Dni regnat ibi libertas, unde 1 Cor. 15.

Dr Chr̄ Spūs vivificans. Nec absurdum videtur quod per Dominum intelligatur Chr̄s cum Evangelio, id enim pater ex Sacra, ut Rom. 14. 1 Cor. 8. Gl. c. 12. 3. Col. 1. 27. C. 2. 6. 7. Ep. 3. 4. 20. Heb. 3. 18. Deinde dr Spūs non Deus dr, sed Dn̄s, ubi Spūs Dn̄s; scāe Spūs Sanctum.

Act. 5. 3. 4. 9. Dixit autem Petrus ad Ananiam: Anania, cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Sanctum? Non es mentitus hominibus sed Deo. — Quid ubi cōvenit vobis tentari Spiritum Domini. Hinc sic argumentantur: Ananias & Sapphira mentiti sunt Sancto, dicit tamen Petrus quod Deo mentiti sunt. Ergo Sanctus est Deus?

R. (1.) Non dr dic Sanct. Deus ee, sed quod Ananias & Sapphira non contra Deum tum contra Sanct. peccarunt, peccarunt Ananias & Sapphira contra Sanct. cum mentiti sunt Apīs, quos scirebant Sanctos Dei, & quibus Sanct. revelaret qua ecclesiastica erant ad Ecclam aedificandam, ut hanc interpretationem recte observat Piscator in suis Notis. Hic actus Ananiae & Sapphirae p. 9. vocat tentare, tentavit enim Ananias Spūm Dei in & per Apīos loquentem atq; operantem, dum eum sacro explorandum voluit capere cepitq; utrum Apīi Sanctos nisi eos fraudem loqui crederet, non dixerit fraudem fore intendit, sed quia suas actiones ita dirigebat ut putabat eventum fore quod faciebat, ergo non dixerit sed ex mā fide rem illud actionem tentationem suis se, unde illud tentare optimē sedificare, ut sensus sit; Quare convenit sedificare? Peccarunt etiam contra Deum mediatē, quia Deus illum Spūm effuderat in Apostolos, qui deinde tanquam Ministri Dei quis nomine & auctoritate loquebantur, ergo cum peccarunt in Apostolos peccarunt in Deum, quamvis Apīis forsan non adhuc innotuit & Spūs in his sub eventum sedificarent; unde Hammondus p. 4. ita interpretatur: Mendacium quod prohibisti non dictum est hominibus, nec contumeliosum erat hominibus tantum sed Deo etiā similes loquendi modi sunt, 1 Thes. 4. 8. 1 Reg. 8. 4. 5. 6. 7. Exod. 16. 2. coll. cum p. 8. Num. 20. 2. coll. cum p. 3. 1 Cor. 8. 12. Mat. 18. 5. c. 25. 45. c. 10. 4. conf. Luc. 16. 16. ex quibus locis similia argumenta contra Adversarios necessario sequuntur. Confer. etiā Act. 9. 4. 5. c. 22. 7. 8. c. 26.

c. 26. 14. 15. (2.) Non eodem modo loquit Petrus de Deo & Spu S.
si Graece Petrus textus consulat, nam de Sancto dr — ψεύσασθαι θε
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, de Deo vero dr — ἀπ ἐψεύσω ἀνθρώποις ἀλλὰ τῷ θεῷ.
~~ψεύσασθαι τὸ πνεῦμα τὸ κυ.~~
~~κῦ~~. dr de Deo in Dativo, de Sto vero in Accusativo casu, cum dr
in Accusativo casu quod multitus sit Spm Sanctum, duo scire Pt,
unum quod Ananias simulavit se dare Sanctum, unde Lyfoot sic
transfert: Spiritui Sancto mendacium effugere, id nimium commune
est quod qui simulat mentiri dicat, huc illud: Facien mulsta
Chrysa; & Aes mulsta aurum. Duo scire Pt decipere, ludifica-
re, ut cum Piscatore sensus sit. Quare multus es Sanctum — ut falle-
res Sanctum operantem Pt Apostolos, nam (id hic notandum:) A-
nanias & Sapphira immediate contra Apostolos, mediate vero contra Deum
multi sunt, Addebam Pt quod in Graeco de Sancto Spu Sapphira,
de Deo vero activa usurpet, diuque sensus Graecus sit verbo Spus Sc-
cta retinet, non Sapphira dicit Petrus Ananiam & Sapphiram mul-
tos ed ~~Sancto~~ Deo, quod cum Sanctum Deum ed demonstraret, sed repu-
rebat ut hominum personis personam offenderet, cum & dicat Ap-
lus: Non mentiris es hominibus sed Deo indicio est Sanctum D
ed personam, di enim persona finisset debuisset offensi personis hominu,
Pater etiam Sanctum non ed personam ex eo quod dr: Non hominibus
sed Deo, & Sanctus non est Deus, alias enim debuisset dicere: Non hominibus
sed Sancto, quin hic Sanctus non Deus dr, sed p. 9. dr Domini Spus.

1 Cor. 3. 16. Nescitis quia Templum Dei estis & Spus Dei habitat
in vobis. coll. cum 1 Cor. 6. 19. An nescitis quia membra vestra Templ.
sunt Sancti qui in vobis est quem habetis a Deo &. Hinc sic dicunt:
Templum est Dei habitaculum, ergo non nisi Deo competit Templum ha-
bere, si sic ergo Sanctus est Deus humanus, quia am dr Templum
habere? sic 2 Cor. 6. 16. coll. cum Lev. 26. 11. 12. dicimur Templum Dei.
R. (1.) Deus etiam Graece in Templo manufacto non habitat, Act.
17. & alio modo dr Deus Templum habere. Nos itaque Christiani dici-

mur

mur Templum Dei tum collective, tum sigillatim, primario dicimur Templum Dei, secundario virtutis ejus Sancti per quem habitat in nobis ut pid. est Eph. 2. 22. 1 Joh. 4. 13. c. 3. 24. sic etiam Chr̃s dr habitare in cordibus fidelium per fidem Eph. 3. 17. conf. Rom. 8. 10. Vocamur Templum collective & sigillatim, quia virtute Sancti coædificati sumus in communē aliquod ædificium, unde etiam 1 Pet. 2. 5. vocamur domus spiritualis. Jam dicx es quia nos Templum Dei & dicimur proprie Sanctus Deus apellari, etiam segnebat dominus & Templum Trinitatis. Ergo Trinitatum, quia e domus sunt Templum Dei, & Templum Trinitatum, imò etiam Sanctus & e Pater & Filius, quia e Pater & Filius, quia e Pater & Filius Patris, quia e Pater & Filius dicunt in nobis habitare, ut Rom. 8. 10 Eph. 3. 17. Joh. 4. 23. (2.) Dicit quod Templum gloriæ Dei fuerit impletum, 3 Reg. 8. 10. 11. dr nunc dr fuisse in Templo, 2 Par. 20. 9. dr Templum sedes majestatis divinæ Ez. 60. 7. locus gloriæ divinæ. Ez. 64. 10. Jer. 14. 21. c. 17. 12. domus orationis, Mat. 21. 13. locus pedum Dei Ez. 43. 5. 7. an dei omnia oratio, sedes & ejus est persone divinæ? (3.) In allegato loco 1 Cor. 3. 16. Sanctus aperte distinguitur a Deo, dr templum Dei & dr Deus. Imò non obscurè videtur Apostolus Templum Dei & Patrem probare (: quia Vis aperte non addat domus mea:) Vos estis Templum Dei, quia Spiritus Dei habitat in Vobis. Atqui Sanctus Deus est aqualis tertiandum erat; Estis Templum Dei quia Sanctus Deus est. Sic 1 Cor. 6. 19. aperte distinguitur Sanctus a Deo, imò opponitur dr, dr — Templa dr Sancti quæ sunt dicta a Deo, & autem est Deus dicendum erat Apostolo; Templa estis Sancti qui in Vobis est, qui Deus est? Itaque dicit Sanctus vel accipit pro Deitate vel pro persona? Si primum, ergo rationum est tertium argumentum quod est Deus quidam Templum dicat. Si secundum quare e gnomon dr ea Hypostasis est a Deo, Deum unius Dei non dicit & dicam dr: quæ estis a Deo, quia per Deum nisi Unitatem? ergo dico quod Pater, Filius & Sanctus, rerum dicit Sanctus habitare reipsum, nec est quare tantum Pater & Filius intelligantur.

Locus Vero 2 Cor. 6. 16. allegatus ex Levit. 26. 1. 11. 12. nullo modo dr applicari Sancto, nam dr dicit quod vi ambulabo eis ero illorum Deus & ipsi erunt mihi in populum, Sanctus autem in dr nobis inambulare

bulare, noster sed Deus ℣. (4.) Vt Deus proprie in nobis non habitat. sed per Spiritum suum, uti olim dicebat habitare in templo per eam majestatem gloriam in templo quia ibi eam representabat. Ex eo quia Spiritus Dicat in nobis habitare non sequitur eam ed personam, quia & etiam fides habitare in cordibus 2 Jun. 1. 5. verbum Dei Joh. 5. 38. Col. 3. 16. & Arca Fœd. habitasse sub alibis, 1 Par. 17. 1. sic Psal. 20. justitia, 2 Pet. 3. 13. judicium, Esa. 31. 16. An ergo res, area, justitia & tanta Personæ?

de Arca ℣. est in actis, & peccatum habitare in nobis, Rom. 7. 17. 18. Cum ergo Sanctus & habitare in nobis, sicut est quod Spus S. in nobis est, ut Christ Joh. 14. 17. 1 Cor. 6. 19. & 3. 16. Hinc tuit illud argumentum Meisneri; Qui in omnibus Christianis habitat Deus est. Spus S. in omnibus Christianis habitat, & Sanct. est Deus, Major enim ex dictis non est vera, Minor vera est Igitur Sanctus nimus principaliter, Deus vero principaliter habitat in nobis.

Jer. 31. 31. Ecce dies venient dicit Dñus; & feriam domui Israël & coll. cum Heb. 10. 15. Contestatur autem nos & Sanctus, postquam enim dixit: Hoc autem est testamentum quod testabor ad illos post dies illos ℣. Verum scripsit ad Hebr. Sanctum non dicit ed Deum, sed quod Spus in scriptura dicit, quæ Sancti inspiratione scripta est &c. Propheras, 2 Pet. 1. 21.

Psal. 94. 9. Hodie si vocem ejus audieritis nolite obdurare corda vestra, sicut in irritatione ℣. in Deut. Deut. 9. 23. quæ Heb. 3. 7. 8. 9. Sanctus applicant, ubi Sanctus Dei qui tentatus est. Verum neq; dicit &c Sanctum proprie Deus, sed illos vero Sanctum dicit proxime adorat, sed quod David eadem verba Psal. citato &c Sanctum protulerit, ubi David ex sua persona loquitur, sequi unum ex Dei populo testatur, & hortatur eos ad idem. Cum ergo Deut. dicit quod Deus tentatus est, Heb. 3. vero Sanctus, ex hoc tamen non magis est ed Sanct. fuisse tentatum, quam Sanctum ed Davidem, nam hic nomine Sancti Davidis verba referunt, inde minus ea verba in mente Sancti quam Davidi, cum & dicit: me tentatis non David sed Deus intelligit, quæ verba adfert David ex Deut.

Dices: Est mutatio personæ nam ejus in tertia persona, sed me in

in prima persona dr. R. Sta etiam apud Danielem legunt eadem verba, tales mutationes personarum videmus, Rom. 10. 19. 20. c. 9. 17. sic verba sacre applicant scripture Psal. 130. Chri verba Spiritus, Apoc. 2. 3. Capitib. Dei verba Oraculo, Rom. 11. 4. Consolationi, Heb. 12. 5. Sic ergo Deus per Sp. Sanctum loqui, Propheta inspirante Sancto, ac proinde in Symbolo sequitur ex hoc loco quod tum Deus, tum Prophete Sancti nuncupati sint.

Ga. 6. 9. Deus legitur, quod Act. 28. 25. Sancto applicatur, d. n. Bene Sanctus locutus est per Esaiam Propheram ad patres nostros

R. eadem est ratio ad Ezechielem locum, verba Dei in Actis propterea S. Sanct. tribuuntur quia Deus per Sanctum, hic autem per Esaiam Propheta loquitur, sic Rom. 3. 19. legi attribuit lex nobis, sic Sapientie Psal. 7. 38. c. 19. 37. Rom. 4. 3. sic justitie Rom. 10. 6. 7. 8.

Deut. 32. 12. Coll. cum Ga. 63. 11. 14. Soli Deo solus Deus fuisse ducem populum ex Aegypto exituros, sic autem de etiam Sancto. Est Deus?

R. Quod Ga. attinet v. 11. dicit in Vulgata versione: — qui posuit in medio eis Spm Sanctum suum, proinde sic non est sermo de S. Sancto, in Hebraeo vero sic legitur, Spm sue sanctitatis, qm locum sic exponit Forerius. Potest hoc ad eundem qui mare exsiccavit referri, quod in medium maris Spm videlicet intulerit; vel ad Angelum, qui in medio Israelis erat; vel etiam ad ipsum Dei Spm, quo afflatus Moyses & Aaron populum regebant & judicabant. Caldeus per hunc Spm intelligunt donum Prophetie, quod Moysi & 70. Senioribus una cum regendi facultate datum erat, de quo dono Num. 11. 25. 26. 27. 28. Quicquid sit, sufficit quod hic Spus Sanctus non est, quia v. 11. Deus hunc spiritum Israelis, dr, Deum vivum dicit. & v. 14. distinguit a Deo. &

Acis: Sed de Deut. solus Deus dicitur, Ga. vero etiam Spus?

R. Ex eo quod Deus de quo aliquid dicit, aut scribitur per Spm Sanctum, non sequitur Spm esse Deum, Deus ergo solus de quo dicitur ut principalis causa, de tamen & Moyses Exod. 14. 11. 36. coll. cum Act. 7. 25. 36. Deus est Legislator unicus, de hoc & Moyses Num. 21. 18. Deinde:

Multa

Multa ascribuntur dexterae Dei, ut Prov. 3. 16. Psal. 15. 11. c. 47. 11. brachio, Ga. 53. 1. Joh. 12. 38. Exod. 6. 6. c. 15. 16. manui, Num. 31. 29. Deut. 32. 36. Prov. 3. 27. oculis, an Deus omnia dicet quia ed Deus?

Num. 14. 9. sic Psal. 77. 17. 21. coll. cum Eph. 4. 30. Vermi ex his locis ni dicit aliud sequi quam quod e Deum e Spiritum sanctum constant, put de iis Act. 5. Heb. 1. 1. Luc. 68. 70. 2 Tim. 3. 16. coll. cum 2 Pet. 1. 21. ex qua collatione discunt quod olim Deus locutus est per Prophetas, dicit hic Petrus quod Prophetae Sancti instincti locuti sint. Q Spiritus est Deus? R. Deus nunquam visibiliter locutus est, ergo vel per Angelos vel per Spiritum gratiae ejus instigatione instruxit Prophetas e Apostolos quod loquatur, probatur 1. Deus locutus est per Prophetas non sequi Spiritum Dei ed Deum, cum ergo Deus dixit, Prophetae vel Spiritus dixit unus idemque sciat, non quod ex ipso Deo Prophetae vel Spiritus dicas ed, sed quod quisque ex auctoritatis, ac si Deus locutus fuisset, quia aut divinitus Dei locuti sunt 2 Cor. 5. 20. sic Ga. 6. 9. coll. cum Matt. 13. 14. e Joh. 12. 39. in quibus verba Dei apud Ga. prolata apud Mat. e Joh. ipsis tribuuntur. sic Act. 28. 25. verba Dei Spiritui Sancto attribuuntur, sic Heb. 3. 7. 8. Spiritus dicitur locutus fuisse, quod tamen David de se locutus fuisse Psal. 94. 7. quis tamen dixit Davidem ed Spiritum Dei?

Attributa Dei SS. competunt.

Quod Sancto attributa Dei competant sequentia allegantur loca; de Sancto aeternus Heb. 9. 14. immensus, Psal. 138. 7. omnipotens, Ga. 11. 2. Mich. 3. 7. Rom. 15. 19. omniscius, Act. 1. 16. c. 10. 19. c. 20. 23. 1 Cor. 2. 10. 11. 1 Tim. 4. 1. Heb. 9. 8. 1 Pet. 1. 11. 12. quod habeat liberam potestatem ac voluntatem. Act. 13. 1. 2. c. 16. 6. 7. c. 19. 6. 1 Cor. 12. 11. quod sit summe beatus, tanquam causa meae felicitatis ac vitae aeternae, Joh. 3. 5. Act. 9. 31. Rom. 5. 5. c. 14. 17. 2 Cor. 3. 6. Gal. 4. 6.

Jam tandem dicimus quod quaecunque attributa Dei humanitati veritatem Christi Sancto vel adsequi vel Deo attribuit.

Aeternitas.

Heb. 9. 14. Dicit Christus juxta Graecum textum per Spiritum aeternum se obtulisse? R. Verum Dei Spiritus non significat Divinitatis tertiam personam, nec eam Dei virtutem de qua nos agimus, sed tribuit hic Spiritui

Spūs Chō jam ex mortuis suscitato, tum quod æternus jam in Chō resideat, tum quod eum efficiat æternum, unde Chūs post resurrectionē non anima sed Spūs vivificans dr 1 Cor. 15. 45. Imò quia dr Spūs dr æternus, dr Chūs virtute vitam indissolubilem, Heb. 7. 16. in æternum vivere, quia in æternum manet. Heb. 7. 24. Adfert ergo Apūs duūm Spūm ut ostendat Sacerdotium Chūi ee æternum, cum ergo dr per Spūm æternum obtulisse sensus est quod cum jam suscitato sciat ac vitam immortalem dre æterno Spū, Deo obtulit. Caetera alia etiam dr æterna, ut Evangelium, 1 Pet. 1. 23. Vita ℔. Spūs in æternum nobiscum manere, Joh. 14. 16. imo & lex Mosis dr æterna, quis nisi hæc dicer Christianus vel Deus?

Immēsitas. Psal. 138. 7. Quo ibo a Spū tuo? ℟. Hic non est mentio Sanctificationis, ex quibus dr Sanctus ubiq; ee, imò descendit coelo super Chūm & Apūs Matt. 3. 16. & Act. 2. 1. 2. quod si proprie dr non sit ubiq; Deus, si improprie & Sanctus nec Chūs nec Ecclesia est datus quod absurdum. Agit itaq; David simpliciter de Spū, Deus enim est Spūs & ita quam potentiam, sapientiam, providentiam ubiq; Deus est. Adj: Sanct. ubiq; est in mundo cum Ecclia. Est omnipresens? ℟. Ecclia non est ubiq;, aut si est ergo erit etiam omnipresens.

Omnipotent. Ga. 11. 2. Phil. 3. 8. Rom. 15. 19. Verum in omnibus his locis omnipotentia attribuit Sancto omnipotentia, sed per miracula omnipotentis Dei Spūs.

Omniscient. Act. 1. 16. c. 10. 19. c. 20. 23. 1 Cor. 2. 10. 11. 1 Jun. 4. 1. Heb. 9. 8. 1 Pet. 1. 10. 11. In omnibus his locis nusquam tribuit Sancto omniscientia, sed tantum quæ curandam rei notitia. Quod autem dr Spūs Act. 10. 19. 20. dicat, alios misisse, sensus est, quod Deus per Spūm singularem revelationem aliquem e turba electum fecerit ut ijs Viri testandi. Etiam 1 Cor. 2. 10. 11. per Spiritum non intelligit tertia divina persona, nam Deus per tertiam personam nihil operatur vel revelat, est enim ipse Deus. Deinde dr Spūs scrutari profunda Dei, at nemo quæ sibi cognita scrutatur. Dicit quidem Psal. 7. 10. Jer. 17. 10. 11. quod Deus sit cordium scrutator, regum similitudine ab hominibus ficta, ut quem ad modum homines sibi ignota scrutari solent, ita Deus omnia omnia nobis scrutatur etiam corda. Deinde non est tertia persona dictis, dr enim de quod quæ Dei si nemo cognoscit nisi

Spūs

Spūs Dei, si sic, negs filius, argm nokt. Vult ergo Apl̄us dis rebus mnre, quod nemo hominum mysteria Dei scit nisi qui Spūm habet Q- dicens, cupis scire vis investigare forsnat illa Dei occulta mysteria, q̄te nra omnibus vult revelare, q̄ dnus Spūs, ut tamen Agricolas futura, Q dicat, non omnibus dat; quod nomen Spūs Dei sic accipiad patet patet tum ex opposito v. 12. ubi dr. Nos autem non Spūm hujus mundi accepimus &c. tum ex v. 11. ubi etiam Spūs hominis videtur ab homine distingui, ac si vel homo, vel distincta Spūs ejus est ab homine, aut extra hominem intelligeret, non tamen q̄ est sensus, sed quod homo naturaliter per Spūm illum intelligit quia ipsi nisi per Metonymiam adjuncti; non est itaq̄ hic Spūs Dei. Deus vel maxime cum Dei dicat.

Act. 13.2.4. c. 16.6.7. c. 19.6. 1 Cor. 12.11. In his etiam aliis locis multa tribuunt Spūsto, quod Deus per eum faciat significetq̄, ut e adve. frequens legis quod dicat Spūs ÷ Spūs Sctus Chm. Dicit Act. 13.2.4. quod dixit Spūs &c. sed sensus est, dixit Deus p Spūm. Similiq̄ vide, Act. 10.19. c. 20.23. c. 21.4. Nec mirum quod Spūsto tribuatur, nam tribuit etiam alijs, ut Prophetiæ, Mat. 13.14. Joh. 7.38.42. c. 19.37. Rom. 4.3. c. 10.11. c. 11.2. oraculo, Rom. 11.4. legi, Rom. 3.1. justitiæ, Rom. 10.6. Cum ergo dr. a Spūsto dr mistis, sensus est quod ea dicante iter suscepturus. Libera voluntas & potestas.

Similiter cum Act. 16.6.7. dicunt Apli Spūsto prohibiti esse a Spūsto, sensus est quod, per afflatum Dei cordi his ipsis ministrum e dicaten esse sunt, ne id faceret

Act. 19.6. dr Spūsus venire. Verum etiam quæ personæ ó sunt dicunt venire, ut Regnum Dei, Mat. 6.10. Luc. 17.20. fides Gal. 3. 23.25. dies, Luc. 23.29. hora, Joh. 4.21.23. c. 5.25.28. via Dei. Ep 3.5.6. 1 Thes. 1.10. Q venit Spūs S. qui missus & datus est, si sic ibi venire non sicut liberam Petro, datus tum est & gentibus per impositionem manuum, Act. 8.17.18.

1 Cor. 12.11. — Hæc autem operatur unus atq̄ idem Spūs, dividens singulis prout vult. Tribuit Spūs Sctus charismata, q. etiam consilia Dei, Ep 3.1.11. Carni, Ep 3.3.3. Joh. 1.13.11. Phil. Agim offici quod operari || Gal. 5.17. Deo, tribuit & tum id etiam vocationi, Isa. 1.19. Denique etiam opera

opera carnis e ſpūs Gal. 5. 4. 5. an dee ſunt pſonæ? Imo carni attribuit prudentia, ſapientia, primicia, Rom. 8. 6. 7. ſic oratio 2 ſalvare, Jac. 5. 15. Etiam in hys objectis Deus dr operari propter vltr nr y. 6. e Eph. 1. 19. Heb. 2. 4. dabeg. ſi ergo in utr his eſt objectio quod ejus non dependeat a voluntate dei, ſi eius propriè accipferet procederet objectio, ſed cum Deus operetur per dona ſpūs non item.

Joh. 3. 5. Act. 9. 31. Rom. 5. 5. c. 14. 17. 2 Cor. 3. 6. Gal. 4. 6. Vel de qualibet ſpūs Sancti beatitudine non diſputamus, ſed de ea qui bi tribuitur beatitudine qua Deus, quod nullum dr, quod veri noſtræ beatitudinis e felicitatis quæ cuiq; ratione causa ſit non negat ex eo Deum ee ſummè beatum vel etiam ſpūm ee, alias enim ſegno dr, fides, charitas, e quæ quid nrā felicitatis aliquā causa eſt Deus pter. ſic oratio dr nos ſalvare, Jac. 5. 15. quis tñ tunc Deum apellet?

Summe beatus et causa vitæ æternæ.

Joh. 3. 5. — Nisi quis renatus fuerit ex aqua e ſpū non ſit ingredi regnum dei. Verum ſi hæc ſegnet eſt ſumma beatitudo Sancti illud deinde. Act. 9. 31. Ecclia ſpū totum Samariam — conſolare Spū. replebat. Conſolabat nempe Deus Eccle cibis quod participes eſſent vitæ æternæ, efficiebat etiam Deus per ſpūm. quod fratres ex nutu divino gaudium acciperet.

Rom. 14. 17. Non eſt enim regnum dei eſca e ſtus, ſed juſtitia & vi Sancti. Verum hic non eſt ſegno de æternæ beatitudine vitæ, ſed de ſpirituali felicitate in hac vita, in qua pax gaudium efficitur per ſpūm Sanctum, illa enim ſunt dona Sancti Gal. 5.

Rom. 5. 5. — Quia charitas dei diffuſa e in cordibus nris per Spūm Sanctum datus eſt nobis. Gal. 4. 6. — Misit Deus ſpūm filii ſui in corda veſtra clamantem, Abba, Pater. In his locis non de ſumma beatitudine Sancti, ſed eſt ſegno de effuſione donorum dei in corda nra, e clamor attribuit Sancto non ut deo, ſed ut dono, unde ad Rom. dr Deus ee, ad Gal. vero clamare ad Deum cum Patrem, an tria ſpūs ſcti clamat ad Deum, an tunc beat Patrem?

2 Cor. 3. 6. Qui idoneos nos fecit miniſtros novi Teſt. non litteræ ſed ſpūs, litera enim occidit, ſpūs autem vivificat.

Ut ex antecedentib. e maxime v. 3. e conſequentib. hujus loci patet, nrā

non est dic sermo de Sancto, sed de lege & Evangelio, litera dic scat legem, prout præmemoratis locis a Judæis doctoribus intelligebant, proponatur, tabulis & lapideis literis erat inscripta &c. per Spm verè doctrina Evangelica, quia per Spm Sanctum cultus divinus fuit ordinatus domino mentibus inscripta, litera legis nunc mortua & vacat nisi gratuitus Dei mus erant, consilio ratio fuit habita, unde occidere & quia statim mortem minabat, Evangelii verò doctrina ipsis gratuitum nobiscum Sanctus Spiritus adfert.

Opera divina S.S. cõper.

Quod Sancto opera divina attribuantur sequentia allegantur loca. imperii sint voluntas creatio, Gen. 1. 2. Psal. 32. 6. Job. 26. 13. c. 33. 4. donorum collatio, 1 Cor. 12. 11. quin & fidei Gal. 5. 22. imprægnatio Mariæ Virginis, Mat. 1. 20. miracula, Mat. 12. 28. Tit. 3. 5. (judicia futurorum, Joh. 16. 13. auxilium, Rom. 8. 26. resuscitatio mortuorum, Rom. 8. 11. condemnatio impiorum, Joh. 16. 8. missio & vocatio Doctorum, Act. 20. 28.

Quod autem opera Sancto attributa id non sit Spiritui Sancto tanquam principali causæ ascribenda, sed tanquam mediæ, cum divinæ efficaciæ multa adscribi possunt, Deus enim operatur per Spm Sanctum, non tamen Deus & operari per Spm non semper Sanctum & peculiare hoc munus N. T. debet intelligi. Licet enim Deus multa simul & omnia opera licet homines faciant, quia Dei auxilio & ejus ut Joh. 6. 28. 29. 1 Cor. 16. 10. c. 15. 58. 2 Cor. 3. 5. sic fides Spiritus nobis Joh. 6. & tamen munus Dei Ephes. 2. 8. quæ fides, utut Dei donum sit & operari Jac. 2. 18. eidem ascribit opus 1 Thes. 1. 3. & fides utut Dei & donum & operari, sic lex a Deo data est 2 Par. 31. 4. & tamen concludere sub peccato, Gal. 3. viam operari Rom. 4. mortem 2 Cor. 3. 6. 7. unde ut Sanctus & Paracletus ita etiam lex & Pœdagogus Gal. 3. 24. Ita etiam Evangelium est a Deo Joh. 1. 18. & quod Sanctus & Dei virtus ita etiam Evangelium 1 Cor. 1. 18. 24. Rom. 1. 16. & Deus per Evangelium operari 2 Tim. 1. 10. & Evangelium crescere, fructificare, Col. 1. 6. vitam æternam dare, Apoc. 11. 14. 1 Cor. 15. 2. sic lum Christi quærit Ephes. Num & vos vobis abire? respondet, Dre gus recedens, quoniam verba vitæ sunt apud te, Joh. 6. & di-

omi-

ouribus, ut fidei, Evangelio, & atribuunt opera, quia Deus mediantibus illis perficit ea. Quæ ipse attribuunt, ut quod per Evangelium nitam nobis conferat, sic non exspectant iram plene, sed quia Deus delicta transgressionibus ignoscit, sic etiam licet Sanctus a Deo sit datus, tamen efficacia divina multa opera ascribuntur ei ut S. Deo.

Creatio. Gen. 1. 2. — Et Spiritus Domini ferebat super aquas.

R. (1.) Judæi & plerique Interpretes per hunc Spm intelligunt ventum, qui dicit Ruach Dni tum ipse ventum etiam, tum quia a Deo nascentis tunc mundi opifici immissus erat, ita Psalmes Psal. 147. 7, 8. Postquam dixisset frigus quo aquæ in glaciem vertuntur a Dno mitti, dicit eadem ad fluiditatem Spiritu aliter rediri inde ventos flari, sic Ps 40. 7. ventus de Spu; Dicit autem die Psalmes Domini ? magnus e redemtus, prout etiam montes e arbores magni dicunt dr, Psal. 35. 7. c. 79. 11. quo aliquid peculiare scitur, nam omnia etiam ebria dei S.

Dies: Gen. 1. 2. non est per Spm ventus intelligi, quia ignis, aër, ventus, ado et tertio die sunt creati, in vero Spiritus est increatus Spus?

R. Dato etiam aridum tertio die nominatim terram Y. 10. atqui ja in principio Spus ferebat in tertio, ita Y. 8 creavit cœlum, atqui in etiam Y. 1. de quod creavit cœlum. Cum itaque Y. 1. tum dicat Moyses: In principio creavit Deus cœlum & terram, seu intelligat creatio materiæ e nihilo, seu tantum ipsi compendio ibidem referat quidnam Deus creaverit, ibidem optime facere potest mentionem aëris, maxime cum is ad etiam animalium non minus ut necessaria ipsa terra.

(2.) Quid obstat si dicas Spm Dni Spiritum Potentia intelligat, quæ infinita sua existentia Spiritui? ita ut Spus Dni sit eam dei vim qua omnia creata, quo sensu Ux Spus Dni occurrit Psal. 103. 30. Hæc tamen virtus aperte a Deo distincta, Deus fuisse in chao, quid autem tertia Persona dicis ibidem fecisset, & cum Patris opera ad extra sint indivisa etiam Patris esset in abysso.

Psal. 32. 6. Verbo Dni firmati sunt cœli & Spu oris ejus omnis exercitus.

R. Spus

R. Spūs oris non dicat ni Sanctum, sed virtutem ore prolatam, prout accipit etiam Ps. 32. Ga. 11. 4. 2 Thes. 2. 8. Job. 15. 30. via ut solum monstrent Deus & omnia prodierint, sic Psal. 8. dicit tota machina cœlestis Dei ascribit, an ergo sunt S. Dūs? Sunt ergo dicit Spūs oris & sanguis est. verbo & jussu creavit Deus cœlum. & terram.

Job. 26. 13. Spūs ejus ornavit cœlos, & obstetricante manu ejus &c.
R. Vis ni hic ergo non sequi manum Dei ad personam, ita nec Spūs & hic Spūs p. 13. distinguitur a Deo, hic itaque Spūs non Sanctum sed ipsa Dei vis intelligi debet, quæ formavit cœlos.

Job. 33. 4. Spūs Dei fecit me, & spiraculum omnipotentis &c.
Hic etiam Spūs non Sanctum sunt sed virtutem & potentiam Dei qua Deus creavit. ergo Spūs Dei & spiraculum omnipotentis idem sunt, quia Deus una & eadem vi spiravit. Gen. 2. 7.

1 Cor. 12. 11. Hæc autem operatur unus atque idem Spūs dividens &c. Collatio donorum
In hoc Cap. Paulus Sanctum Spūm dividit, quod varias numerat species, effectrices tamen distributricem ubi docuit, ut ostenderet eandem esse in diversis habitudinibus divina tota sunt dona, una hæc divinus ille afflatus in variis varia efficiat, Ptrea, ista distributio S. Sancto ille Metaphoram Vel Prosopopœiam attribuit, quā attributā voluntas etiam, quæ cum distributione conjuncta est boleti, sic eandem personam attribuit eidem Sancto.

Gal. 5. 22. Fructus autem Spūs est charitas, gaudium, — fides. e fidei
Vel hic non attribuunt Sancto, & de quod sint fructus cujusdam, inter eos sanè fides recte posset Sancto ascribi, quia qui Sancto dant ens fidei augent, non itaque ita accipiendum est Spūs S. dedante singulos.

Mat. 1. 20. — Quod enim in ea natum est de Sancto est. Impregnatio Mariæ V.
R. Hujus rei Deus fuit principalis causa, ipse enim misit, & cum S. Principalis est causa Christus etiam ejus est filius.

Mat. 12. 28. Si autem ego in Spū Dei ejicio dæmones &c. Miracula.
R. Sanè miracula fiunt in Spū: Unde digito Dei & Luc. 11. 20.
at

at ex eo quod virtute Dei miracula patrabat non sequit ipsi eadem Deum fecerint miracula ergo Spiritus Sanctus non habet rationem esse Deus.

Tit. 3. 5. Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos — salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti.

Verum est quod Spiritui Sancto tanquam medicæ causæ attribuatur renovatio, etenim Deus nos per Spiritum Sanctum justificat facit vitæ dignos, caeterum quod de Spiritu Sancto affirmatur id etiam verbo affirmatur 1 Pet. 1. 23. non tamen sequitur rationem dei ei Deum.

Prædictio futurorum. Joh. 16. 13. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis docebit vos — & quæ ventura sunt annunciabit vobis?

Annunciabit Spiritus ventura, non mirum, quia Prophetæ instituti Spiritu S. locuti sunt 2 Pet. 1. 21. cur autem sunt futura prædicere, sic Agabus futura prædixit, Act. 11. 28., c. 21. 11. sic etiam Paulus 1 Tim. 4. 1. 2 Tim. 3. 2. 2 Thes. 2. 3. nec patet ex tota Apocalypsi de mirabili statu Ecclesiæ, an ergo Agabum, Paulum prædicta futura fecit Deum? & si Spiritus futura prædicere effectus est Psal. 2. 28. unde videtur ex Isa. 44. 2. Magna, dum est si Spiritus Sanctus an ergo Deo hæc competunt? sic Psal. 3. & Stipprærtibunt Psalmistæ.

Auxilium. Rom. 8. 26. Similiter autem Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.

Verum est gratuitum nos mera turbatos juvat & efficat ut sancte vivamus, quia tamen Spiritus ex Deus, quia interpellare pro nobis.

Resuscitatio mortuor. Rom. 8. 11. Quod si Spiritus ejus qui suscitavit Jesum a mortuis habitat in vobis? Verum hic tantum abest quod Sancto tribuat vivificationem ut potius distinctionem ab eo qui vivificat.

Condemnatio impior. Joh. 16. 8. Et cum venerit ille arguet mundum de peccato & Argutus est de probare; probatis Apostolis Sancti causa fuisse justam, Jesum fuisse Messiam, in die Pentecostes cum missus est super Apostolos. & arguet mundum de peccato, per negligentiam illam suis missionem in Apostolos quos Deus miraculose fortificavit ei justit, arguet deinde mundum de peccato Petri confessione, de justi-

justitia, declarabit scḗ justitiam ee Chr̄i cāgm quod jam ea triumphavit, eo ipso enim demonstratus est triumphus Chr̄i quod Spūs Sanctus misit; nam cum adhuc Chr̄s non erat glorificatus non erat Spūs Sanctus
Joh. 7. de judicio, arguit scḗ Diabolum, p̄r Evangelium cujus regnum destruxit, cum p̄s confixit.

Act. 20. 28. Attendite vobis & universo gregi in quo vos Spūs Sanctus posuit Episcopos & constitutio vera Doctor & ordinatio ministri attribuit Deo 1 Cor. 12. 28. Eph. 4. 11. Missio et vocāo Doctor.

Subordinata non pugnant, Deus constituit ministros, hi tribuit & Spūs Sanctus, non quod sit Deus aut Christus, aut quasi dignitate demonstraret, sed quod Deus p̄r Spūm Scōs datum id fecit ut ordinatio & electio Episcopi, sanctè ministri ordinati sunt ab hominib. & p̄r homines, Act. 1. Cum in locum Judæ Scōs substitutus est, quibus Deus singulariter suggessit qui constituat ministr Eccle, ergo homines ministros constituebant p̄r impositionem manuum, Act. 6. 6. c. 13. 3. c. 14. 22. 1 Tim. 4. 14. c. 5. 22. 1 Tim. 5. 6. sic Titum Paulus constituit Episcopum, Paulum etiam fideles Spūs p̄r impositionem manuum Act. 13. 2. quod tamen Gal. 1. 1. 12. Deo attribuit, sic etiam Timotheum Paulus constituit, 1 Tim. 4. 14. quod tamen fideles faciebant hyperbaunt quia Spūs Sancti instinctu hyperbaunt ipsum attribuit ut Act. 20. 28. c. 21. 4. 11. Sane ergo optimè convenit, Deus constituit ministros sed p̄r homines, qui vocato divino numine ista tribuunt & ita ejus actiones modificabant ut hinc & non alium efficiat, Spūs ergo Sanctus Deus non est, quia si Deus sui Ecclām suo vel sui acquisivit sanguine. Sed Spūs non habet suum vel sui sanguinem non enim fit Filius ut alios sanguis ejus faceret filios, & Spūs sic non dicit Deus ee.

Ut postremo autem Spūs Sancti videamus, non dicimus quod nullum in Sacra extat præceptum vel exemplum de eo colendo, adorando, vel invocando, sicuti si Deus ee, ut de Patre & Filio colendo vana extant Scripturæ ita etiam Spūs Sanctum colendum ee Sacra non distinguunt, et ut extant

exspt

exempla pios Patrem & Filium invocantium, ita sine dubio rejecti fuissent ex piis quibusdam Sanctus invocatus fuisset; at tantum abest ut exemplum invocationis Sancti extaret, ut potius contrarium extat, ubi in multis extat cultus Patris & Filii ibi nullus. Et multis cultus Sancti, ut Apoc. 5. 11. & seq. Erasmus in Præfat. ad Hilarium, qui 12. de Trinitate scripsit libros, notat Hilarium nusquam Sanctum Deum apellasse, sed tantum Dei virtutem, ut eliam Morneus id in Hilario notavit. Dicit idem Erasmus libro de orando Deo; a priscis nullas preces directas ad Sanctum, tanta erat antiquitatis religio, ne quid audebant quod divinis litteris non esset expressum. Idem addit ibidem. Cum nec in S. litteris locus extat ubi Sanctus Deus diceret, aut invocandus, nec id ex collatione Scripturæ est expressum, Deus ex collatione Scripturæ et ex Synodo aut traditate pronunciatum Sanctum esse Deum, adorandum & invocandum esse. Idem ait: Filium cum oraret, Patrem tantum apellasse, non orasse Spiritum, sed promisisse; deinde: Angelis & Magistratibus sæpe dei nomen tribuit in Scriptura, unde fit quod nusquam Sancto; hæc causa adfert aut quidam veteres Theologi Sanctum Deum vocare minime auserint, etsi credidernt multa soli Deo propria Sancto tribui. Idem in Præf. ad Libros Hilarii ait: Audemus Sanctum apellare Deum, quod veteres ausi non sunt. vide Bellarm. Præfatione ad Libros de Christo, ubi Erasmum Arianismi insimulat; inter eius Erasmi Annotationes in 1 Cor. 7. 39. ita etiam Sandii Quellenn Hist. Eccle, pag. 169. Petavius de Trinitate Lib. 1. C. 14. parag. 14. ait: Nicæna Synodus de Sancto nihil quicquam sanxit, nec ejus divinitati cavit. Idem ibidem lib. 2. c. 2. parag. 2. ait: Ecclesia de Sancti divinitate primis quatuor fere seculis dum sacris conceptis definitisque verbis sanctissime tulit. Huetius Origenian. lib. 2. Cap. 2. Quæst. 2. part. 10. ait: Constat ne Basilii quidem temporibus ac reliquis etiam Sancti divinitatem aperte professis autoribus stylo Catholicos ne pneumatomachorum petulantiam expleverit. Petavius Lib. de Trine 1. cap. 14. parag. 4. fatetur nec Synodum Constantinopolitanam, quæ Anno Christi 381. fuit coacta ausam fuisse Sanctum

Deum

Deum apellare, verum ibi constituere fuisse ut Dominus apellet. Idē
Lib. 2. C. 7. parg. 2. fatet: Etsi post Concilium Constantinopolitanum
Sanctus a Catholicis manifestē Deus dici coepit, Ecclesiastica tamē
preces non fuerunt ad eum fusæ, sed tantum ad Patrem & Christum
directæ. Sic etiam lib. 3. C. 7. par. 15. ait: Cur vero preces ad San-
ctum antea non direxerint, ejus rationem reddunt Gurdonius
non petendā a bono sed a largitore bona. vide Missale Stacobi Iuse in
Rationali divinor officior & Tostatum in Cap. Mat. 6. Quæstione
88. nec non Hugonis Cardinalis explicationem Missæ. Hodierna
etiam illa Doxologia; Gloria Patri, Filio & Sancto ab antiquis non
sic efferebatur, Directa enim erat ad Patrem per Christum in San-
cto. Sic in Canonibus Apticis Canone 35. Honorabit autem De-
us per Dominum in Sancto. Sic in Clementis Constitutionibus lib.
6. cap. 14. Apostoli Vobis facimus Deum omnipotentem unum tantū
esse, preter quem non est alius, et solum colendum & adorandum per
Jesum Christum Dominum nostrum idq; in Spiritu. Plura hu-
jus generis Vid. possunt apud Irenæum in Mat. 28. 19. Cingallus in
opere suo, cujus Titulum fecit, Scriptura Sacra Trinitatis revē-
latrix, pag. 65. ait: Quod ad Deitatem Sancti attinet, ea non-
dum fuit definita in Concilio Nicæno, nec legitur in Confessionibus fi-
dei de Sancta Trinitate Alexandri Alexandrini Episcopi; Hi-
larii Pictaviensis Episcopi lib. 2. ad Constantinum & Parte 3.
de Synodis; Basilii Episcopi Cæsareæ, Cappadociæ sermonibus
de fide confessione; Hymno Ambrosii & Augustini; & Constan-
tinopolitano Symbolo in Expositione fidei, quam Athanasius cō-
scripsisse traditur. Etiam Huetius Origenian. lib. 2. C. 2. Quæst.
2. §. 10. ait; quod Origenes Tomo 2. in Johannem de S. Sanctum
Verbo nihilum statuit, consubstantiam habuit Athanasium Ora-
tione 2. adversus Arianos, nam & ille Dominum Sanctum ma-
jorem dixit, idq; (ut Huetius vult:) propter dignitatem & auc-
toritatem Origenis. Addit Cingall. pag. 67. Unde clarissimē
patet Athanasium non fuisse Symboli dicti Athanasiani
autem

autorem, sed alium relativum, qua in re meum sentiunt Camerarius, Pellargus, Serrarius, vel Clenchenius, Melchius, Vossius, Hendricus Nicolai. vid. etiam Sandii Nucleum Hist. Eccl. pag. 147. & 256. Ita ergo antiquitate certandum est, ut per Doctrinam de Sancto ac proinde de Trinitate notam sit.

Cultus S.S. probatur.

Quod tamen Sancto cultus ergo suus divinus competat Adversarii apparet dicunt ex juramento, Rom. 9.1. baptismo, Mat. 28.19. adoratione, Isa. 63.8. reverentia, 2 Pet. 2.29. votis, precatione, 1 Cor. 13.13. peccato contra eum, Mat. 12.32. Isa. 63.10. Heb. 10.29. Eph. 4.30. Sic dicimus in Symb. Apost. nos credere in Spm Sanctum?

Ex Symbolo Apostol.

Ut a Symbolo Apostolico initium faciamus, antequam explicandum quod Gingallus pag. 68. ex Sandii Apollo Hist. Eccl. pagina 52. & 167. Bac dic. Non extat articulus ille [: scil. Credo in Spm Sanctum :] in Symbolo Apostolico ut statuunt Lutherani Orthodoxi cum Doctore Calovio in Syncretismo Calixtino §. 89. imò propterea Servetus Hyspani hoc Symbolum rejiciunt, ceu Arianismi aut Photinianismi suspectum, quod nulla de Filii aut Spus Sancti divinitate aut eius aeternitate in eo mentio fiat, sed potius contrarium de Filio in articulo tertio insinuet, teste Alphonso de Vargas seu Casparo Sciopio.

Credo in Spiritum Sanctum, credere in Scriptura communissime sed affectiva, fiducia habere, inde Rom. 10. Joh. 5. 46. 47. c. 17. 21. Mat. 21. 32. 1 Joh. 4.1. c. 5.10. Act. 8.12. Rom. 10.16. Sic ergo etiam in Symbolo Apostolico cum dr: Credo in unum Deum & in Xtum aliud significat quàm credo ee Deum, credo in Jesum Chm & credo Jesum ee Chm & credo in Spm Sanctum & credo duci ee Sanctum, hunc ee sanctum res ipsa satis liquido demonstrat, & merito est statutus: Credo in Deum Patrem & Filium & Spm Sanct. &

id est fiduciam colloco in Deo Patre, Jesu Chro & Spiritu, in consummationē salutis, remissione peccatorū, vitā æternā &c, sed quod credamus Deum ed. Jesum & Spiritum ed. ex qua confessione sequi fiducia.

Dices: Concedo quod credere in Scriptura sæpe sit assensum præbere, sed cum Dr: Credo in aliquem, non est assensum ibi, sed fiduciam in eo collocare; & cum Dr de Spiritu: Credo in Spiritum, eo ipso notatur fiducia in eum?

R. Verum in aliquem credere interdum significet fiduciam in eo collocare, tamen id etiam verum est quod non semper ideo fiat, sed assentiri & credere rem dari, ut Mar. 11.5. sic credere in Deo sæpe assensum ibi & rei amplexi religionem Christianam Act. 9.42. c.11.17. sic etiam non credere in aliquem est nil reputare ei, Joh. 3.15.18. c.16.19. unde etiam in aliquem & alias credere aliquando permutantur, ita ut credere in Deum & Deo unum idemque sit, 1 Joh. 5.10. ubi sermo est etiam de fide in testimonium, nisi nolis Chrm. v.13. Digna sunt verba Drusii atque conceptus observatione, quæ Heb. Observationum Sacrar Lib. 3. cap. 1. Non assentior illis, qui volunt aliud ed Deo credere et in Deum, vel ob hoc quod Ebræi, quorum phrasis est, quæ alias migrat leges Latini sermonis, hoc discrimen non agnoscant, dicunt enim credere Deo & in Deum indifferenter & pro eodem. Illud quoque vanum est, quod tantum primi nominis Theologi annotarunt, non recte dici, credo in homines pro illo, credo hominibus, etenim Sacra Scripta frequenter ita loquuntur, ut Exod. 14.31. crediderunt in Deum & in Mosen servum ejus; & Job. 15.15. Ecce in Sanctos tuos non credet, & 1 Sam. 27.12. Et credidit Achis in David. & 2 Par. 20.20. Credite in Prophetas & feliciter agite. Ex quatuor loca in quibus utique præpositione, cum tamen sermo sit de hominibus. His addi potest ex Jer. 12.6. Nolī credere in eos, & quod in translatione

Græca Mich. 7. Noli credere amicis ex φίλοις. Sozomenus Hist. Eccle Judaicæ lib. 6. cap. 81. Qui credidit in Romanum militem ideo mortuus fuit. Cognito de Judæo quodam quod se Romano credidisset, vitæ finem accepit. At nec illud quidem verè est, aliud esse credere verbis Domini & in verba Domini, cum certum sit Davidem hæc duo non distinguere, nam Psal. 106. quod prius dixerat: Crediderunt in verba ipsius, paulò post dicit: Crediderunt verbis ipsius v. 12. & 24. Quid autem credere in Ecclesiam? idemne est quod credere Ecclesiam? Non quidem idem est, sed in idem recidit, vel potius idem est, nam Credi symbolis ita loquuntur, Græci etiam, dicunt enim credere in vitam æternam, credere in resurrectionem mortuorum, pro illis, credere vitam æternam, credere resurrectionem mortuorum.

Deinde: etiam Ecclesiæ, sanctorum communioni, remissioni peccatorum, carnis resurrectioni æquè applicari verbum credo atq; Sancto, ac proinde si verbum credo illis rebus applicatum non infert fiduciam in eis collocandæ, neq; de Sancto inferet. Frustra etiam quis dicet quod ante Sanctum apponitur præpositio in, reliquis autem rebus, ut Eccl. non item, nam his etiam rebus æquè præponitur atq; Sancto, omnes enim illæ res sub eodem verbo credo continentur.

Ais: Sed particula in tantum ad Sanctum potest referri quia Sanct. Deus est sed alia res non? R. Et de hoc quæritur, an sit Deus, sed non probat; & si est Persona, quare ponitur in serie earum rerum quæ non sunt personæ vel Deus? Apud Socratem lib. 1. Hist. Eccl. cap. 26. sic legitur. Credimus in Sanctum Spiritum et in carnis resurrectionem, et in vitam venturi sæculi, et in regnum cœlor, in unam Catholicam Dei Ecclesiam. Quibus addimus, quod cum his rebus additur in, utilitas dignitasq; quæ ex illis ad nos redundat exprimi videtur. Apud Theodoretum Hist. Eccl. lib. 1. cap. 4. Alexander ab Alexandro in sua Epistola cum fidem nostram dixisset ed in solum unigenitum Patrem et in unum Dominum Jesum Chm

Christum, cum ad Sanctum pervenisset ita subjicit: Confitemur et unum S. Spiritum, unam & solam universalem Ecclesiam, post hæc. Spemus futuram resurrectionem a mortuis. Ex quibus apparet recitatas in fine formulas cum Sancto ita conjungi, ut vel ægrè in omnia credendum ea dicatur, vel si de reliquis id non dicatur, negè de Sancto. Frustra dicis quod Sanctus cum personis jungitur nempe Patre & Filio, nam jungitur etiam cum non personis, prout cuivis concludis, Sanctus jungitur cum personis Patre & Filio: quod tua conclusio contra me non est validum:) & est personna, ita tibi respondeo: Sanctus jungitur cum rebus quæ non sunt personæ & non est pertinax, quod tamen esti extra hypothesi verum sit ex relatione tamen non sit, nam Spiritus non est aliquis ut directe referatur res conjungantur, vide 1 Reg. 12. 18. 2 Par. 20. 20. Jos. 5. 46. 47. Exod. 14. 31. die Propheta & Mosen conjungunt, Deo non quod ei pares essent, sed ipsi debent credere in Prophetas qui credunt in Deum, sicut n. Spiritus ut credatur in Deum sed non in Prophetas eos quos non existimat esse Prophetas.

Quidam sic interpretantur Symbolum: Credo in unum Deum: Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, quibus in eadem sententia orationis Dominicæ dicitur. At juxta dictam interpretationem ægrè dici potest: Credo in unum Deum, qui est Pater, Filius, Spiritus Sanctus, Ecclesia, Sanctorum Communio & quod dicitur. Deum dicas, etiam tuam interpretationem ut absurdam dicas oportet. Sequeretur etiam ex hac interpretatione quod Christus Filius, illius non esset Filius, quod est falsum. Dicimus ergo ex Symbolo quod Sanctum Deum non est, & pluribus rebus nego Christum dari; quia unus ille Deus est Creator cæli & terræ, At is solus Pater est, & etiam solus Pater est unus ille Deus, illud solus nomine Dei intelligitur. Filius non est unus ille Deus in Symbolo, distinguitur enim ab eo, ita etiam describitur quæ Deo non competunt, ut unus Filius Dei, Jesus, noster Dominus, quid vero actinebat Dominum dicere si nomen Jesus continebat sub nomine Dei, & maxime cum major sit Deum quam Dominum est? Describitur etiam ejus nativitas, vita, mors, glorificatio, quæ omnia aliena sunt ab uno illo Deo.

Ais: Nec secundum tuam analogiam sunt dicta? Resp. Etiam sic, humana natura non intelligitur sub nomine unius Dei. Neque Sanctus probatur ab illo formate, Credo in unum Deum, nam

significabant ei Spiritus verbum credo, illisq; conjungit rebus quæ negs Scriptura negs Deus facit, unde probabiliter concludi potest quod Sanctus negs Persona negs Deus est. Jam ergo si particula in Sancto Spiritu eadem sit significatio rebus eodem modo præponi implicitè intelligit, ac si religuus rebus non negs Sancto, omnia tamen hæc eodem verbo credo copulant.

Nota quod Tertullianus hanc totam Symboli Partem a Sancto incipiendo non habet, ubi etiam multi observant apud antiquos non fuisse rationem addendi quod conditores Symboli personas tollerent credendo ea, & non alias res, quibus maximè effrenea quia illæ res quæ nunc recitantur in ultima Symboli Parte, implicitè intelligunt in his verbis: credo in unum Deum Patrem & in Jesum Chm quia si credo Deo & Chro, credo etiam quod Chus promisit, scilt Spm S. vitam æternam &c.

Ex juramento. Rom. 9. 1. Veritatem vobis dico in Chro Jesu, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in S. Sancto. Ex juramento simplici aliquis divinitas non infert, nam ad tales etiam rogati fit juramentum quæ non sunt Deus, vide Mat. 5. 34 & Jac. 5. 12. ubi dicunt jurasse ad caput, terram non tamen effrenea quod illis divinus cultus delatus fuisset aut personæ putatæ fuissent, sed solebant homines jurare per ea quæ Deo sunt grata aut ejus Potestati subjecta. Jurare simplicit non infert cultum divinum, at jurare per eum qui omnis Perjurii Vindex est, est aliqua pars cultus divini. At per Sanctum nullus e nunquam hac ratione jurarunt.

Ais: Imò quia Sanctus hic tanquam testis & omniscius invocatur, ut Deus invocat Rom. 1. 9. & Ro Negat, Chus enim Spiritus hic testis invocatur a Paulo & conscientia actionum suarum, re vera quis existimet de sua conscientia ipsum fallat, addit conscientiæ in Spu Sancto, quo innuit conscientiam suam dirigi a Sancto, ut hæc ex variis ejus operationibus pateret, ac si jam diceret Ap^us: Ut Sanctus fallere non vult vel potest, ita negs ego hac in re vos volo fallere.

Ex baptismo. Mat. 28. 19. Baptizantes eos in nomine Patris Filii & Spus S. Vide plura de hac re supra, quibus adde (1.) quod extra baptismum non legi aliquem vel personam vel Deum summum ed, nam etiam in aliis rebus fit baptismus, ut 1 Cor. 10. 2. Rom. 6. 3. Act. 19. 13. 1 Cor. 1. 13. 15.

Ais: Imò legi, quia baptismus est stipulatio bonæ conscientiæ in Deum, ut patet 1 Pet. 3. 21. cum in Sanctum baptizamur, stipulamur & bo-

ē bonam conscientiam. R. De alio baptismo loquit Apls quē Chs, die enim loquit de initiatione Discipulor, quæ per aquæ baptismum fiebat cum Ecclesiæ vel Gentiles ad Christianismum transeuntes publice recipabant per baptismum se velle jam ee Christianos vel Chi Discipulos; ille vero loquit de baptismo spirituali, qui non corporis quisq; sordium ablutione, consistit, qualis est ablutio aquæ, sed in interrogatione bonæ conscientiæ vel stipulatione ad Deum. (2.) Non sequit ex vra baptismi alicujus divinitas, non enim propterea est instituts ut Patrem, Filium & Sanctum nrum Deum ee credamus; sic enim sequeret nullum ingressum Judæor, Veram fidem habuisse, quia nunc primum initiari suis solent in hanc doctrinam cum baptizati sunt; vel cum institutus est baptismus ad hoc ut baptismo, qui cum subiret, testaretur se illi doctrinæ addictum velle, cujus author Pater est, qui eum voluntatem Dei suam Filium revelavit, eundemq; misisse Sanctu confirmavit, veramq; ee declaravit, quo Sancto instructi Apli voluntatem Dei traderent. Cum ergo in negotio nostræ salutis tum Patri, tum Filio & Sancto sub fuerint Christi, propterea illi res commemorandæ, quia Pater sunt author Doctrinæ, Filius commemoratus, quia annunciavit voluntatem Patris, Sanctus, quia per eius missionem demonstratum est illum Jesum fuisse verum Messiam quo mortuus est, per Sanctum Apli confirmati sunt ut intrepidè & sincerè voluntatem Dei de salvandis hominibus annunciarent. Quod autem hic baptismus sic nuncupatus dicit Pater ex eo, quia baptismus in nomine Patris, Filii & Spūs Sti post datam eis Sancti præceptus est administrandus, mandatum quidem est hoc præceptum ante adventum Sancti, sed hæc verba Chi ejus ultima erant, spūs Sanctus jam promissus erat, ante mandatum autem de baptismo in nomine Patris Filii & Sancti suscepto nullo sic baptizabant, sed, ut Tertullianus notavit, ante missionem Sancti qui baptizabant in Deum & Chm baptizabant.

Ais: Imō Sanctus est aliquid diversum a Deo, sicq; vel Deus vel alia Persona, at si esset vicius Dei, cum D: in nomine Patris contineretur sub nomine Patris, si sic, quare non D Chm: Baptizat

in nomine Patris omnipotentiæ, misericordiæ & R. etiam gratia Dei continetur sub nomine Dei, tamen adjungitur Act. 20. 32. sic etiam potentia. Ep 3. 6. 10. 11. Tit autem ministerio Sancti & non alicui Dei ascribuntur Dei, quia per eum singulares sunt et est operatio Dei in hominibus, qui docet Apostolus, cujus instinctu ipsi beati sunt, per Sanctum confirmatos Deus Christum resuscitasse, glorificatum esse. Conf. 2 Thes. 1. 9. Phil. 3. 10.

Alis: Atqui Pater & Filius in eadem serie orationis jungunt, & Christum sunt natura? R. Non sequor, nam etiam Apoc. 3. 12. cum Deo multa in eadem serie orationis jungunt non tamen sunt unus Deus, sic etiam Cap. 5. 12. & in throno sedenti jungitur agnus, qui tamen non est S. Deus. Hinc Hilarius lib. 2. de Trinit. circa initium sic scripsit: Baptizare jussit in nomine Patris Filii & Sancti, & in confessione & auctoris & unigeniti & doni. Alias: Patris et imaginis & muneris, æternitatis & speciei & usus.

Alis: Dicitur hic baptismus fieri in nomen Spiritus, & quidem vocem nomen tribus verbis semel tantum apponit? R. Ex nomine non sequi aliqua dignitas vel personalitas vel dignitas, quin potius contrarium, quia nomen cedit rei; non sequi etiam ex baptizari in nomine, in scriptis enim Rabbinor dicebant baptizari in nomen servitutis, an servitus erat persona aut Deus? sed hic loquendi genere significabat ut is qui baptismum suscepit erit & vocabitur servus. Econtra baptizabant etiam in nomen filii vel liberor, quo significabat, cum, qui sic baptismum suscepit, vocatus iri libertum, hoc loquendi genere utitur etiam Rabbi Majmon qui inquit mulieres in bello captas baptizari oportere in nomen Proselytar, quibus verbis voluit innuere mulieres in eam Religionem juste baptizandas, quam Proselytæ profitebantur. Deinde: Nomen more Hebræor sumitur pro re, ut sic baptizari in nomine Patris, Filii & SS. sensus sit, baptizari in Patrem, Filium & hinc baptizari in nomen Chri & in Christum pro eodem habetur, vid. Act. 8. 16. c. 10. 48. c. 19. 5. Rom. 6. 3. Gal. 3. 27. sic in nomen ali-

cujus

cujus e in illum ipsum facere eadem sunt, ut Jos. 3.16. Sic invocate Dñum e nomen Dñi pro eodem sunt Rom. 10.12.13

Baptizamur itaq; etiam in Spm Sanctum quia cum eum Patre e Filio pro Doctore e Duce religionis nostræ agnoscimus, sin absq; ulla consideratione personalitatis aut divinitatis Spiritus sancti neq; de ea omnem veritatem, sic figurate sed eleganter dicimus: Experientia est optima rerum Magistra. Non existimamus autem verbum Christi discipulos ad docendum expedire dixisse: baptizate in nomine Patris, Filii e Spanctis, sensum esse; Facite discipulos Patri, Filio e Spancto, deinde potius hunc; facite mihi, quod a posteriori sic demonstrate, quia qui Discipuli fiebant, non ab alio qm Christo denominabantur. Act. 11.26.

Isa. 6.3.5.6. & clamabant alter ad alterum et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis

R. Negamus hæc visionem Spancto fuisse recitatum, ad hæc tamen probandum adferunt illud Act. 28.25. — Quia bene Spanctus per Isaiam locutus est, dicunt; quod quæ apud Isaiam dicuntur Spi Sancto attribuuntur; verum ex eo non sequi Spancti mentio vel adoratio, nam eadem verba etiam Isaiæ attribuuntur Joh. 12.40. Mat. 13.14. & Paulo in Actis non ipsemet citet verba Isaiæ ac si ille in visione Spanctum vidisset, sed quia post visionem factam Deus per Spanctum revelavit Isaiæ quidnam deberet dicere; Sic in Apocalypsi ad 7. Ecclas Christus mittit Epistolas, et ipse locutus est, ut Deus Cap. 1.13.19. attamen eadem verba Spiritui tribuuntur, cujus tamen Epistolæ subjicit: Qui habet aurem ad audiendum audiat quid Spus dicat Ecclis. Rev. 2.7. pp. 7.11.17.29. c. 3.6.13.22.

Apoc. 2.29. Qui habet aurem ad audiendum quid Spus dicat Ecclis. Ex revelatione. Verum hic nihil de adoratione Spancti, Christus tamen dixit Spum.

2 Cor. 13.13. Gratia Domini nostri Jesu Christi e charitas Dei e communicatio Spus Sancti cum omnibus vobis. Amen.

R. ad talia vota gratiæ quod si alicujus patronus precaretur expressus non statim eo ipso includit divinus honor, quod tamen probat conf. 1 Cor. 16.24.

gus fuerint voluntas qui relationem Dei ad Ecclam? Ut cum hinc tandem
scire mus prius incidere cum ita volumus ut ad illum ipsum cujus fa-
cere volumus vota dirigamus, existimamusq; ee sui juris ut vota
plicare possit, & in illis Sanctis sufficiens. Jam vaq; volet dplus.
communicationem Sancti non ut rectum finem ad eum dirigat, & in il-
lo tanquam eo, qui sui ee juris terminaret, quem dus Soler domi-
nus fare, ac proinde cum Sanctus voluerit eo ipso tollit potius ejus
divinitas aut personalitas quam ut poterit, illa cum communicad
Sancti nihil aliud est quam communis donor & gratiar Spiritualiu
fruitio & participatio ut omnes participes sint talium donor, sic acci-
pit Ex communicationis 1 Cor. 10. 16. Phil. 1. 65. C. 2. 1. C. 3. 10. 1 Joh. 3. 6. 7.

Ex peccato contra Sp. Mat. 12. 32. — Qui autem dixerit verbum contra Sanctum &
remittet ei neque in hoc neque in futuro seculo.
R. Ex facto contra Sanctum cum nec Deum, nec personam, nec ado-
randum ee sed, quia peccatum commictit clam in fratrem, Mat. 18.
15. in legem. Act. 25. 8. in proximum corpus 1 Cor. 6. 18.
Ais: p. 31. Quod ergo sors blasphemia non remittit ee, quo ex sed ejus alty?
R. Reus inde, quia aliud est aliquid blasphemandum non ee, aliud divi-
no honore affi iendum ee, nec olim debuit blasphemari Templum,
ex Moysis. Act. 6. 11. 13. imo nec majestas Jud. p. 8. & homines pos-
sunt blasphemari, 1 Cor. 4. 13. Rom. 3. 8. Jer. 3. 2. & eo tantum non
sequitur homines, legem, vel majestatem Divino autem debere affi.
Ais: Dicit tamen nec blasphemia ut inuisibilis? Non mir,
quia qui peccabant contra Sanctum clara manu peccabant, & opp.
grabant illa miracula per quae Deus mediante Sancto testabat
Jesum ee Christum Messiam, non tantum oppugnabant, sed
Licet talia illa miracula fuerint ut nullus mirari potuerit, tamen
Diabolo attribuebant, Mar. 3. 28 &. Id etiam auget hoc peccatum
quod non tantum in hoc peccato laedit contra Spiritum committit,
sed etiam ex. salus mundi qui committunt, cum hinc talia mi-
racula Diabolo attribuunt, existimando talia miracula per antis
ri reliquis minime abit, quippe si ab illis commissum sit a quibus dati

etiam ali dependeant, sic ergo Pharisæi magnè existimabant aut dicta
tis apud populum cum sæpius solebant committere hoc peccatum, mul-
tum impedire poterant plebem in conversione ad Christum. Non
ergo propterea dicitur hoc peccatum irremissibile quia Sanctus Spi
ritus, quia peccata contra Deum remittuntur, imò si illud argumen
tum procederet quod Filius ea non remittit quia Sanctus Deus est, de-
inde erit quod Filius Hominis non est Deus, & Sanctus excellentior
persona est Patre & Filio Dei quia peccata contra hos omnimoda re-
mittuntur, imò Deus etiam ab his remissionem peccatorum; Hinc San-
ctus aut major est Patre & Filio quia & blasphemia in eum non re
mittitur, aut idem cum Patre & Filio Deus est? Respon. quare pecata con-
tra Filium commissa remittuntur contra Sanctum commissa verò
non? quia in Filio quod non sit idem Deus cum Filio, cum non pec-
catum contra Filium commissum remittitur contra Sanctum commis-
sum non remittitur. Prius absurdum. NB: quod pro peccatum in S.
Sanctum commissum quidam tale peccatum intelligunt quod Spi-
ritui Sancto in Christo commissum est contra Sanctum, plura
de hoc loco videri possunt apud Brentium in hunc locum.

Esa. 63. 10. Ipsi verò autem ad iracundiam provocaverunt &
afflixerunt spiritum Sancti ejus.

Verum hic non Sanctus dicitur amarus fuisse in inimicum, sed de-
us, cujus & hic Spus, ad iracundiam autem provocarunt hunc Spum
impietatibus, quatenus ille Propheta hos Spum mistici hypocri
tas contristabant & quasi ad iracundiam provocabant.

Heb. 10. 29. Quanto majus putatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculcaverit & Spus gratiæ contumeliâ fecerit

Dicitur hic contumelia affici Sanctus ab Apis qui fidem & pro-
fessionem dederunt, & ab illis qui nondum plenius gratiæ sub
Christianâ ad veram impietatem deficiunt, ita & autem contumelia
afficiunt, quia illum Spum qui talibus datus est Apis mendax
spiritus habent, acsi falsum aliquid in ob[illegible]

Gs.

Eph. 4. 30 Et nolite contristare S. Sanctum Dei in quo signati estis in die redemptionis &c. Hic per Prosopopeiam tanqm aliqua Persona intelligit Sanctus, sed quis sensus et cultus Divinus hinc sequi, vel tantum id quod dicimus, quis recte attendum est, ne praxis nimis efficax sit Deus a nobis accipiat hunc Spm; contristat autem hic Spm non tantum in iis qui ei contraria faciunt, sed etiam in illis quos tales facta offendunt. Non est autem hic Spus Sanctus, quia hic tanqm de Signaculum Spus quod nos obsignaremur, non sequi etiam ex contristatione hunc Spm Sanctum esse, id est in nis Deo Filio ô completi.

Obj. Sanctus vel est substantia vel accidens? Accidens non est, quia Dei in Deum non cadit, S. Sanctus vero est in Deo, et quicquid in Deo est Deus est. Si substantia, ergo vel creata vel increata; Creata non est quia in Deo est, ergo increata. Seu: Si est substantia, vel humana, vel Angelica (vel Divina; d. nec Angelica nec humana est, ergo Divina? R. Certe vel Aristoteles non intellexit categorias constituit Spus Sanctus, si tunc vel Deum extra categorias constituit tanto magis hic donum peculiare, at ego etiam Spum de quo loquor extra omnes categorias constituo; cum Sanctus juxta te accipiat pro quo dono illud donum esse substantia vel accidens; quero etiam; Persona et essentia in Deo esse substantia vel accidens? Si Prius. ergo edias scipsum ex iis quae objecisti. Si Primus: quare in Deo debis substantias? Sic etiam omnia attributa et operationes Divinae sunt ne substantia vel accidens Deus? quicquid dicas pro responso habe. Et sane Filio loquendo omnipotentia Divina v. g. nec substantia nec accidens est, accidens non quia hic in Deum non cadit; nec substantia, sola tunc omnipotentia non est Deus. Quod autem dicamus Sanctum attinet, dicamus respectu nostri ed accidens quid obstat? potest tunc abeo et abeo ut in Anania et Sapphira; in Deo vero est Virtus Dei, quod tunc in Deseptu Ecclesia, redemptio Signum Dei dicitur.

Obj: Quidquid accidens a subjecto separatum subsistat, non accidens ed est illud. At Sanctus a subjecto separatus subsistat, non tunc nihil tunc Dominus mutatur? R. Vis illa Divina

na qua Deus Paulum exspectat eū mortuū pessimē aut sup est? Si sup est, ad hoc venit Paulus, quid autem interest dicere non potest, quomodo enim Dei virtus interest. Si hoc subjecto pfectat, si sic non est accidens, d substantia, sic sic sunt sunt substantiæ divinæ?

Obj. Nullum accidens simul & semel plurimis Sanctis hoc distinctis adest Sto. Ergo idem Spūs eodem tempore Aplis & aliis fidelibus adest? R. Cum dicitur una Dei Sti Ecclia, gratia misericordia in plurimis hominibus Sto adest, prout ergo gratia Dei & si in multis hominibus Sto adest, prout ergo gratia Dei & si in multis hominibus Sto adest, diffusa una est origine & specie tota & Sanctus.

Obj. Nullum accidens est perfectius substantia. Ergo si aliqua pfectior est substantia Angelica, quia illi sunt mini Stratorii spiritus. Heb. 1. 14. Sanctus vero Paracletus, docet. Deinde: Sanctos etiam homines perfectiores reddit, q hominib. perfectior est? R. Etiam virtutes perfectiores reddunt homines, Angelum vero peccatum vero deturbatt & diabolum fecit.

Obj. Nullum accidens pro instrumento sed substantiam. At Sanctus Aplis habuit pro instrumento, pe ejus enim locutus est, operatus est, & si quicquid pro instrumento sed homines illis excellentior est, & Sanctus pro instrumento habuit Deus. &c.

R. Deus habuit Aplos pro instrumento non simpliciter sed pro Sanctum, docuit eos omnem veritatem. Deus vero excellentior est hominib. Insuper etiam Sanctus ut afflatus Dei gratia hominib. perfectior dici non potest? Ad autem objectiones omnes, q hujusmodi ac si in Deo Sanctum accidens dicerentur, d. dicimus in Deo quia veritatem in nobis vero dicimus accidens.

Jam queritur an Sanctus sit persona? Ariani affirmabant, uti videre est in Sandii Interpretatione Paradoxa in Luc. 1. 35. statuentes personam Spūs mentem eius & numero quam Angelos, de quo videri est idem Sandius in Paradoxo suo de Sancto. Nos dicimus Sanctum non esse personam Angelicam, aplete quia ab Angelis distinguitur, ut Ro. est 1 Pet. 1. 12. Mat. 4. 1. Luc 4. 1. Joh. 1. 32. 33. collum Mat. 4. 11. Joh. 1. 51. quia dicimus Sanctum rei esse personam; talis

talia enim ei in Scriptura attribuuntur quæ personæ minime conveniunt; Dr sicb ex Sancto dari Joh. 4. 13. idq; aliquando absq; mensura Joh. 3. 34. aliquando secundum mensuram Eph. 4. 7. Dr Sanctus effundi et ex eo effundi. Tit. 3. 6. Act. 11. 17. 33. - Dicunt homines eo potari 1 Cor. 12. 13. eo vel in eo baptizari, Act. 1. 5. 1 Cor. 12. 13. unde Dr aqua, Joh. 4. 14. c. 7. 38. Ga. 44. 3. dicit in partes distribui, Heb. 2. 4. Rom. 8. 23. unde etiam dicunt eius primitiæ dari, Rom. 8. 23. Dr de Sancto quod extinguit possit, 1 Thes. 5. 19. quod eo ingannur, Act. 10. 38. 2 Cor. 1. 21. 1 Joh. 2. 20. 27. obligemur, Eph. 4. 30. quod sit arrabo, 2 Cor. 1. 22. Eph. 1. 13. 14. 2 Cor. 5. 5. Dicunt etiam quidam eo regeri posse, Luc. 1. 15. 41. 67. quæ omnes tales denominationes sunt quæ personæ tribui non possunt, nulla enim persona est aqua, nulla persona regitur, potatur, baptizatur, sunt tantum hæc omnia Sancto tribuenda, prout sequ cum persona eo ee.

Excipis: Loca allegata ut plurimum loquuntur de donis Spiritus, S. ipsi autem Sancto tangunt talia impropriè tribuuntur, o dissimili modo quem admodum Deus Dr ad Deos venire, ab impiis recedere, separari Patre Jesu ata, sic etiam Chus Dr habitare, formari in nobis, dicimur Chum induere, ex quibus tamen non sequ Deum vel Chum Personam, non ee?

R. Licet quæ Deo tribuuntur impropriè ut venire, discedere, illa tamen alicui Personæ competunt, Deo ergo tribuuntur talia Patri aliquo similitudinem actionis qui tamen alicui Personæ convenientem, exhibet, at ea quæ SSancto tribuuntur multi Personæ competunt, Patrinus est notatum argumentum. Cum autem Chus in nobis habitare, formari, non tam Chus quam eius doctrina et fides intelligitur. Sam itaq; tamen absit quod ea Dicata Sanctum Spiritum ee, sed licet propriè intelligantur, nulla tamen dubia Persona ei eadem competant et a qua distinguendo Petrus. Et locus in alio loquendi formulis generalibus. Unde. Unde constat loca allegata non de Persona Sancti, sed de eius donis intelligi, quia aliter multo est Sancti? Rndes, quia repugnat Deo effundi? At sic Scriptura interpretabitis secundum suam hypothesin, non Veri suam hypothesin confirmabis Baeld.

Objec
tribuit
10. 11. volu
14. 16. trib
nisi a Pers
veritate
quæ Joh.
stare, Act.
Act. 20. 28
Dicimus
S. sed Chr
sone non
pea, Spi
tunc imp
eo cum D
quando m
pro impr
prie acci
D in Spir
ri cedere,
et illa et di
re, re ani
et Persona
alij rebus
ea quæ de
Sancti Spi
non sunt
quæ Sanc
Personæ, c
naliter Sp
Joh. 3.
ex seu Sp

Objectio. Spiritui Sancto competunt ea quæ sunt personæ, tribuit enim ipsi vita Joh. 3. 6. c. 15. 26. intellectus v. scientia 1 Cor. 2. 10. 11. voluntas, Act. 15. 28. unde & Paracletus & genium dicitur, Joh. 14. 16. tribuit Sancto adventus, Luc. 1. 36. Joh. 16. 8. opera quæ non nisi a persona proficiscuntur, scil. quod doceat, Joh. 14. 26. quod in omnem veritatem ducat, Joh. 16. 13. testetur, Joh. 15. 26. 1 Joh. 5. 7. audiat et loquatur, Joh. 16. 13. Christum glorificet, Joh. 16. 14. restet, Luc. 5. 9. ei resistatur, Act. 7. 51. contristetur Eph. 4. 30. Ad. etiam Act. 13. 2. 4. Rom. 8. 36. Act. 20. 28. Ergo Sanctus Persona est.

Dicimus ad hæc quod nihil est utilitatis non solum in Script. S. sed etiam vulgari sermone cujuscunque linguæ, quam rebus quæ personæ non sunt & quidem non sine elegantia & singulari emphasi ea, proprietates inscribere, quæ aliis solis personis competunt, quæ tunc impropriè accipiuntur. Ais: Quare non accipis impropriè de Patre cum dicitur effundi? Sanè tunc est recedendum a proprietate loquendi quando major est apertæ contradictio, cum de Deo non accipio impropriè quia nulla est contradictio, cum vero impropriè accipio manifesta enim est contradictio; cum Christus ait, oportet me abire, si non impropriè accipio contradictio mihi est, si autem quis dicat mihi non abire, posse apte ire impropriè accipio nulla inde est contradictio. Quia igitur prædicata Sancti quæ tunc Personam ad extra, impropriè accipere, manifestam inducunt contradictionem, illa tunc prædicata naturæ Personæ tantum divinæ competunt, omnis tunc similitudo ab aliis rebus petita, ut nulla est persona a qua similitudo petatur ea quæ de Sancto dicuntur, ostendimus autem illa prædicata quæ S. Sancti Personaliter ostendere videntur etiam aliis rebus quæ Personæ non sunt competere. Si vis argumentari in eo est quod illa prædicata quæ Sancti Personaliter ostendere videntur etiam aliis rebus, quæ Personæ, competunt, sed ea quæ in nostro argumento contra Personaliter Sancti attulimus nulli Personæ competunt.

Joh. 3. 6. Quod natum est ex carne, caro est, quod natum est ex spiritu spiritus est. Verum ut mundo etiam caro habebit vitam 1 Cor.

1 Cor. 2. 10. 11. Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Dei. Ascribit hic Spiritui intelligentiam, quia eam in homine, in quo est, producit & operatur, quod etiam Charitati ascribit, quia in homine, cujus animum occupavit, operatur. 1 Cor. 13. 1. 8. sed prout proprie loquendo non charitas sed homo ea praeditus id efficit, ita etiam profunda Dei proprie non spiritus, sed homo eo praeditus scrutatur, et hoc facit illud quod in principio de Sancto nota Kimchi quod si intelligamus ea tribuantur quae homo efficit.

Act. 15. 28. Sancto voluntas Apostolis; verum gratia Vocato attribuit, Jos. 3. 8. Caeterum hic Spiritus S. Synedrii, quae hic celebrata habebat, tanquam Praeses, Apostoli vero tanquam Assessores introducuntur, Sanctus tamen non distincte ab Apostolis decernit, sed cum Apostolis, cum vero Apostolorum Sancti sequebantur, singulorum ejus faciebant mentionem, ne ipsis contraria doctrina affingeretur; cum quidem a Sancto instruerentur; unde etiam se se Sancto adjungunt, ut tum suas, tum Sancti, qui ipsos regebat, partes exprimerent. Chrys. D. Junior ad hunc Metaphora videtur uti, Mat. 10. 19. 20. ubi dicit: — Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, ita ut videatur loquela Apostolis adimi, proprie tamen ipsos oportuit loqui, sensus itaque est; Sanctus docebat quid loquamini, quem eventum exprimit Lucas cap. 8. 6. Sic etiam Paulus suos labores non Christi sed gratiae Dei ascribit, 1 Cor. 15. 10. sed ejus est quod ego quidem laboraverim, sed omnem ad laborandum aptitudinem accepi a gratia Dei. Clericus haec habet in hunc locum: Credit vulgo de ea figura, qua ex sua sorte exprimat Apostoli, quae hoc voluisse putant. Visum est nobis; i. Visum est nobis a Sancto actis, quia in sententia nihil quidem est quod reprehendas; sed possent etiam haec verba sic intelligi; quasi Apostoli dicerent: Spiritus Sanctus et recta ratio nobis persuaserunt recte vos facturos si abstineatis, &c. Sic Sanctus distinguitur a voluntate et sententia Pauli. Lex 16. A. 7. Haec ille.

Jos. 14. 16. Sanctus dr Paraclitus e quidem alius. At etiam lex ff. Paedagogus, Jul. 3. 24. etiam mea Dei dr consolari Psa. 22. 4. e ille Paraclitus dr in alterius ea potestate. Additus autem

terminus alius non magis includit personalitatem Sancti qm essentiæ,
unde ergo satis an essentiæ vel personæ sit relatio? Hoc nomen tamen
Paracleti tribuit Sancto per similitudinem, cum sit qm personam
Chs introduxit ut Paracletum se magis sibi opponeret, agit enim Chs
de alio Paracleto qui sibi successurus erat e cum Aplis perpetuo man-
surus. Et comparationes solet etiam ex dissimilibus inde illud. O-
mne simile dissimile, comparationes vigenam patiuntur catachresin,
sæpe enim fit similitudo ut via de re loquamur, quomodo extra
comparationem non sunt sanus locus, ut Psal. 118. 23. 24. ubi Psalles
justificationes sua consilia imo consiliarios dicit, ut opponat consili-
arijs Principum. Hæc via est ratio quod Chs in tota sua oratione
Joh. 14. 26. c. 15. v 16. non de Sancto non aliud qm de persona loqua-
tur, ita tamen hoc facit ut simpliciter appareat eum non ex persona
dicit enim eum a Deo e a se mitti unum ex, cum ea locuturum
quæ audiet, quod a se non loquatur, at Deo hæc non competunt.

Luc. 1. 36. Joh. 16. 8. attribuit Sancto adventus. verum etiam
res, quæ personæ non sunt, dicunt venire, ut fides Gal. 3. 23. dies
Luc. 23. 24. hora. Joh. 4. 21. 23. cap. 5. 27. 28. ira Dei, Ep 3. 5. 6. Rom.
~~7. 50.~~ regnum Dei, Mat. 6. 10. e ubi Sanctus dr mitti ita etiam
auxilium, Psal. 19. 3. sic e redemptio, Psal. 110. 9. misericordia e
veritas, Psal. 56. 4. via Dei. Psal. 76. 50. verbum Dei, Psal. 106. 20.

Joh. 14. 26. c. 16. 13. attribuit Sancto docere e in veritate ducere.
At etiam unctio dr docere, 1 Joh. 2. 27. natura 1 Cor. 11. 14. ôns dr Deo.

Ep 3. 16. 13. dr de Sancto quod audiat e loquatur. At audi-
tus tribuit etiam voci, Ga. 1. 2. loquela sanguini, Dan. 8. 10. Heb. 12.
24. legi, Rom. 3. 19. Scriptura, Joh. 7. 38. c. 19. 37. Gal. 3. 8. etiam, Joh.
32. 7. tribuit electio arboribus, Jud. 9. 8. misericordiæ e veritati
obviatio, Psal. 84. 11. 12.

Joh. 15. 26. 1 Joh. 5. 7. attribuit Sancto quod testetur. Verum
testantur etiam opera, Joh. 5. 36. Scriptura ibidem p. 39. sanguis e
aqua 1 Joh. 5. 8. sic Deus testes invocat cœlum et terram. Deut.
32. 19. Joh. 16. 14. dr de Sancto quod Chm glorificet. At ali-

alijs rebus tribuit quod laudet et glorificet Deum, uti Iob. 38.7. Psal. 141. 3.4.5.7. c.18.2.3.4. Glorificat ergo Sanctus Deum et Chm Sacerdos quatenus ex eius datione sunt ea Deo et Chro gloria est.

Act.5.19. dr Sanctus statuari. de quo vide supra.

Act.7.51. dr quod Sancto resistat. Legi resistit Chro Ysaiæ. 2 Tim. 3.8. verbis hominum. 2 Tim. 4.15. voluntati Divinæ, Rom. 9.19. ordinationi Divinæ, Rom. 13.2. sanæ doctrinæ, 1 Tim. 1.10. similia vide Rom. 7. to. 23. Gal. 5.17.

Eph. 4.30. Contristari dr hic Spus, sed hic æque dicit Pr quemadmodum dicit Pr Charitas vehitati congaudere, 1 Cor. 13.6. ubi plura de hac loco supra.

Explicis: Licet alijs rebus etiam quæ personæ non sunt, quædam ut S. Sacra attribuantur, nulli tamen tanta et talia attribuunt quæ Sancto? Ro. (1.) Etsi non attribuant mirum non est, cum enim Sanctus sit peculiare et singulare Dei donum, ejusq; talis virtus ptis quæ multa mirabilia facit, quæ etiam hodie corda fidelium illuminant, voluntas ad bonum flectit. Deinde: Quæ Sancto attribuunt ea vel Deus agit mediante S. Sancto, vel homines illo instructi, ac proinde si Deo et hominibus Sancto instructis tanq; personis tanta tribuant non mirum. (2.) Exemplis patet etiam alijs rebus quæ personæ non sunt multa attribui, utpote Charitati 1 Cor. 13. quæ omnia ptim personæ competunt, quia homo charitate ꝙditus ea agit. Præterea sic describit Charitas, ut 1 Iob. 4.8.16.17. Osee. 11.4. Rom. 5.5. 2 Cor. 5.14. Tit. 3.4.5. Prov. 10.12. Rom. 12.9. 1 Cor. 8.1.1 Thes. 1.3. 2 Thes. 1.3. 1 Pet. 4.8. 1 Iob. 3.17.18. Apoc. 2.4. Arca Fœderis. Vocat enim Dei, 1 Reg. 3.3. Sancta, 2 Par. 23.5. arca roboris Dei, unde etiam robur Dei, 2 Par. 6.41. Psal. 131.8. arca testimonii, Exod. 26.33.34. c. 30.6.26. quin simpliciter testimonium, Lev. 16.13. c. 24.3. testimonium Israëlitarum, Psal. 121.4. et sæpe ptribus, coram facie Dei, vel coram Deo, intelligit arca, ut Exod. 28.29.30.35. Ios. 7.6. quia arca gratiosam Dei præsentiam repræsentabat, dr etiam Rex gloriæ, Psal. 23.7.8. gloria Israëlis, 1 Reg. 3.4.5. 17.19.20.21.22. dr Vivisse et ꝙcessisse, Num. 10.33. Ios. 3.3.4. Cum elevabat arca dicebat: Surge Dne, cum deponebat; revertere

tere Dñe, Num. 10. 34. 35. 36. Josue e Seres Izrāēl ad terram ceciderunt coram arca Dñi, Jos. 7. 6. Sic arca tribuit quod salvet de inimicis, 1 Reg. 4. 3. 4. 5. 6. 7. coram arca Capivatus est Dagon, 1 Reg 5. 2. 3. 4. 5. 6. 9. 10. Samuel jus regni scribens collocavit coram Dño i coram arca, 1 Reg. 10. 25. Super arca fuit invocatum nomen Domini, 2 Reg. 6. 2. arca dr habitasse in domo Obed-edom, 2 Reg. 6. 10. 11. 1 Par. 13. 13. 14. David e Izrāēlite cum arca in civitatem David introducta est saltarunt coram Dño i arca, 2 Reg. 6. 5. 14. 15. 16. 1 Par. 13. 8. in depositione arce canticum dicebat, 1 Par. 16. 8. Cum in templum Salomonis introducta est arca, vide quid tribuant ei, Psal. 131. Legi, quæ dr ex Deo, introisse vel venisse in mundum, Gal. 3. 19. Rom. 5. 20. loqui, Rom. 7. 7. c. 3. 19. omnia concludere sub peccato, Gal. 3. 22. operari, Rom. 4. 15. occidere, 2 Cor. 3. 6. dicere, Psal. 18. 9. Rom. 2. 14. unde dr Pœdagogus, Gal. 3. 24. prohibere aut Prophetæ, Mat. 11. 13. dr blasphemari, Act. 6. 13. 14. restari, Rom. 3. 20. 21. existere, Gal. 3. 17. Rom. 5. 13. dominari, Rom. 7. 1. contrariari, Rom. 7. 22. 23. condemnare, Rom. 8. 33. mandare, Heb. 7. 16. dr etiam, quis judex legis? Jac. 4. 11. relinquere legem, 2 Par. 12. 1. Jer. 9. 13. Psal. 8. 7. 31. Sic ex multis dicunt spernere legem, longe ab ea a lege. Evangelio. dr cum viribus Dei, Rom. 1. 16. illuminare etiam e inscriptionem, 2 Tim. 1. 10. venire, in universo mundo ea, fructificare, crescere, Col. 1. 5. 6. salvare, 1 Cor. 15. 2. vitam dare, vivificare, 2 Cor. 2. 16. c. 3. 6. dr æternum, Apoc. 14. 6. olim absconditum, nunc manifestatum, Col. 1. 26. Usum e constitutum ei Jos. 1. 1. habitare dr in hominibus, Col. 3. 16. Scripturæ sæpius tribuit loquela, dr non restari, Joh. 5. 39. pronunciare, Gal. 3. 8. animum lætificare, cor illustrare, Psal. 18. 8. 9. permanere in seculum, Isa. 40. 8. regnare, 1 Pet. 1. 23. salutem reddere, 2 Tim. 3. 15. Fidei, cujus causa Deus dr, Joh. 6. 28. 29. fides augeri, Luc. 17. 5. 2 Cor. 10. 15. 2 Thes. 1. 3. dr substantia, Heb. 11. 1. debet ea firma, Col. 1. 23. c. 2. 5. 7. Christ per fidem habitat in nobis, Eph. 3. 17. dr efficax, Gal. 5. 6. 1 Thes. 1. 3. operari, Jac. 2. confortari, Rom. 4. 20. c. 5. 2 custodiri, 1 Pet. 1. 5. mundum vincit, 1 Joh. 5. 4. Viam efficit, Joh. 3. 15. 16. 18. 36. habitat, 2 Tim. 1. 5. Spes in nobis efficit, justificat, Rom. 5. 1. salvat, Mat. 9. 22. Mar. 10. 52. Luc 7. 50. filios Dei efficit, Joh. 1. 11. 12. dr venire, Gal. 3. 22. per fidem quis ex Dei signis, 1 Joh. 5. 1. gaudium fit Dei habitat, Phil. 1. 25. e quæ non effecta? Mat. 17. 20. c. 21. 21. 22. Mar. 9. 23. 24. Luc. 17. 5. 6. Regno Dei, quod dr venire, Mat. 12. 28. Luc. 10.

10. 9. 11. c. 17. 20. 21. expectari, Luc. 23. 51. videri, Joh. 3. 3. 5. Sapientia, q̃a
dr exaltare, coronam tradere, Prov. 4. 2. dr soror, Prov. 7. 4. ædificat domum,
Prov. 24. 3. robur confert, Eccl. 2. 19. quærit, ovumvit, Sap. 6. 13. 14. a Dño ex-
pud Dñum est semper, Eccl. 1. 1. exaltat. Eccl. 4. 12. dr libros, Mat. 12. 19. descri-
dr ut persona, Jac. 3. & 4. 17. Vide qm tuta persone conditio sapientie
tribuant Prov. 8. 9. capitib. Sap. 7. 9. 10. capitib. Eccl. 24. Peccati q̃ tenebræ,
nativitas, describit, Jac. 1. 14. 15. dr servum, Joh. 8. 34. Rom. 6. 17. 18. dr ma-
gnes, Joh. 9. 41. Deus homines peccati tradere dr, Rom. 1. a 4. 24 usq; ad 32.
dr in mundum intrasse, Rom. 5. 12, jam regnat, Rom. 6. 12. 13. dominat ibid
4. 14. mortuum, Christum dr, Rom. 7. 8. 9. serpat, occidit, Rom. 7. 11. 13. operat,
habitat in nobis, Rom. 7. 17. portat, 1 Pet. 2. 24. Mortis origo describit
Jac. 1. 15. peccatum enim genuit, introitu in mundum, Rom. 5. 12. regna-
vit. 4. ibidem. 14. 17. fortis est 1 Cor. 15. 26. 53. & dr conjici in stagnum ignis.
Apoc. 20. 14. non extare. Apoc. 21. 4. ei tribuit annis, Job. 28. 22. Ex qubus Scri-
ptis quod q̃ alienum a Christo res quæ personæ non sunt ut personas descri-
bere, tribuere ipsis attribuere quæ Christi Personis competunt; Unde in uti-
lis est exceptio quod multa Sancto personæ competentia attribuunt, & Perso-
na est; et si illa exceptio procederet, probari Christ Deum dominum ee, Deo
enim attribuunt partes hominis, ut intellectus, corpus, quod probant per
membra, attribuunt enim Deo aures, Thren. 3. 56. oculi; 2 Reg. 22. 25. Psal. 17.
25. c. 89. 4. Zach. 4. nares, 2 Reg. 22. 9. facies, Psal. 17. 9. caput, Dan. 7. 9. ma-
nus, Exod. 33. 22. 23. Ezech. 21. 22. 22. 13. brachium, Exod. 6. 6. c. 15. 16. dextera Psa.
15. 11. c. 47. 11. digitus, Exod. 31. 18. Deut. 9. 14. pedes, Exod. 24. 10. Deut. 33. 3. cum
tribuunt Deo Christo affectus humani, ut amor, 1 Joh. 4. 8. odium, Psal. 5.
7. ira, Job. 21. 20. Psal. 7. 12. c. 59. 3. c. 63. 5. pœnitentia, Jer. 6. 7. Exod. 32. 12. 14.
misericordia, Psal. 102. 8. gaudium, Deut. 30. 8. 9. Esa. 62. 5. c. 65. 19. tristitia,
Esa. 1. 14. quæ tamen omnia Deus Christ non dr, sed ἀνθρωποπαθῶς q̃ at-
tribuuntur intelligenda autem sunt θεοπρεπῶς, quod autem hæc intelligatur ex
principio notæ, scio enim Deum Spm ee; via clara Sanctis primum dr
innotescere quidnam sit, jam vero videmus quod si dei virtus, unde ejus
omnia illa Ædicata quæ ei attribuuntur tangunt Personæ, nihil ut Persona
cadere negatur. Oportet ut eadem interpretandi per Prosopopœjam idem-
que attribuantur Spi Sancto. Aliis: Cum de peccato v. g. dr de-
minere & non ee intelligendum quod tangat Persona dominare. & Legiam
ergo cum Sancto personæ congruentia Ædicata attribuunt ō intelligenda
ut de persona; & hæc de Sancto.

De S. Sacr.

Index locorum hoc Tomo explicatorum. Nota

Primus numerus caput, secundus versum, tertius paginâ notat.

Genesis

1.	2.	732.
	26.	24.
	31.	180.
2.	17.	183.
3.	22.	25.
6.	5.	225.
8.	21.	227.
11.	17.	26.
15.	14. 15.	563.
18.	2. 32.	563.
19.	— 32.	28.
	24.	563.
	1.	563.
	19.	563.
20.	20.	179.
22.	—	52.
31.	11. 13.	493.
32.	30.	563. 494.
45.	5. 67.	143.
48.	16.	495. 570.
50.	20.	143.
	24.	577.

Exodus.

3.	6. 7.	496.
4.	21.	149.
7.	—	53.
	3. 4.	149.
10.	1.	149.
13.	19.	577.
20.	5.	233.
23.	1.	563.
	20. 21. 22.	495.
32.	13.	572.
	14. 27. 34.	281.

Leviticus.

16.	16. 21. 30. 34.	707.

Numeri.

	14. 9. Collect.	
Eph.	4. 30.	727.
	12. 10.	282.
	19. 20.	283.

Deuteron.

2.	30.	150.
30.	6.	115.
32.	12. Coll.	
Ga.	63. 11. 14.	727.

Josue.

9.	—	198.
24.	32.	577.

I Regum.

2.	25.	144.
16.	14.	141.
28.	8.	570.

II. Regum.

12.	11. 12.	136.
	14.	282.
16.	10.	138.
	22.	136.
20.	—	198.
24.	1.	138.
	10. 12.	2. 82.

III. Regum.

15.	4.	572.
18.	2.	571.
22.	19. 23.	139.

IV. Regum.

2.	15. 16.	571.
6.	12.	567.
13.	20.	578.
23.	18.	577.

II. Paralipo.

21.	12.	580.

Tobias.

12.	12.	563.

Jobus.

1.	21.	141.
5.	1.	568.
14.	5.	62.
	4.	221.
19.	25.	516.
26.	13.	733.
33.	4.	733.
	24.	587.

Psalmus.

2.	7.	534.
21.	18.	516.
32.	6.	390. 732.
39.	10. 11.	587.
48.	21.	188.
49.	9.	725.
50.	7.	223.
65.	10. 11.	668.
106.	16.	668.
109.	1.	29.
		et 477.
	3.	538.
138.	7.	728.

Proverbia.

	30.	207.
16.	4.	74.
24.	16.	201.
30.	4.	543.

Eccli

Ecclesiasti.

24.	45.	668.

Esaias.

6.	3. 5. 6.	748. 832.
	3. 10.	747.
	8.	26.
	9.	726.
	9. 10.	147.
9.	6.	420. 433.
11.	10.	578.
36.	26.	159.
42.	8.	554.
	6.	341.
43.	7. 21.	108.
	11. 12.	299.
44.	5. 6. 24.	299.
48.	3. 12. 14.	30.
	11.	341.
49.	6.	587.
53.	1. 3.	94.
	8.	542.
	4. 11. 12.	638.
54.	4.	355.
	10.	127.
59.	21.	127.
63.	10.	747.
	17.	140.
66.	9.	542.

Jeremias

1.	10.	271.
10.	11.	468.
6.	30.	59.
15.	1.	569.
17.	5.	554.

Index locorum.

20. 7. 147.
31. 18. 159.
33. 102.
31. 725.
32. 39.40. 127.
28. 159.

Baruch.

3. 4. 570.
3. 36.37ꝛ. 497.

Ezechiel.

9. 4. 131.
14. 9. 141.
36. 26ꝛ 109.
et 114.

Daniel.

2. 16. 567.
46. 572.
7. 24. 286.
9. 17. 30.

Oseas.

1. 7. 30.
12. 4.5. 26.
et 563.
13. 4. coll. cap. 1. 7. 412.

Michæas.

5. 2. 539.
7. 8.9. 666.

Zachar.

1. 12. 563.
2. 8.9. 31.
6. 13. 585.
9. 11. 668.
12. 10. 102.
Mala.

Malach.

3. 3. 669.

II. Machab.

15. 12.14. 569.

Matthæus.

1. 20. 733.
23. 463.
3. 16. 34.
3. Collat. Esa. 40 3ꝛ. 350.
4. 10. 552.
5. 20ꝛ 250.
6. 23. 111.
7. 18. 112.
et 222.
3.4.5. 251.
9. 15. 354.
20.21. 579.
11. 5. Collat. Ga. 35. 4. 349.
10. coll. Mal. 3. 1. 361.
12. 36. 151.
28. 733.
32. 746.
13. 11. 75.
16. 18. 126.
19. 271.
17. 3. 566.
18. 18. 272.
20. 419.
10. 559.
20. 16. 86.
28ꝛ. 631.
22. 14. 86.
23. 24. 151.
24. 22. 85.
36. 310.
25. 18 coll. Esa. 54. 5.6. et Ose. 2. 19ꝛ } 354.
27. 46. 660.
28. 19. 35. et 312.742.
20. 419.

Lucas.

1. 35. 523.
et 711.
36. 753.
4. 18.19. 111.
18. coll. Ga. 61. 1. 356.
11. 41. 286.
15. 10. 562.
16. 9. 568.
24ꝛ. 564.
24. 31. 420.

Joannes.

1. 13. 102.
3. 391.
1. 447.
15. 481.
14. 498.
18. 531.
2. 19. 14.
3. 6. 213.
et 223.
13. 503.
5. 730.
6. 751.
5. 26. 305.
19. 315ꝛ.
et 413.
23. 555.
4. 580.
6. 44. 115.
37.39. 128.
7. 16. 309.
8. 17. 82.
58. 483.
10. 26. 82.
27ꝛ 129.
30. 363.
38. 368.
36. 556.
17.18. 584.
et 14.
12. 39.40. 84.
37ꝛ. 95.
44. 369.
45. 370.
41. 488.
13. 19. 429.
14. 16. 752.
26. 753.
15. 16. 85.
4. 159.
26. 753.
16. 15. 371.
13. 734.
8. ibid. et 753.
14. 753.
17. 5. 421.
19. 27. coll. Zach. 12. 10. 358.
20. 29. 169.
23. 273.
28. 455.

Acta Apost.

1. 16. 728.
2. 23. 48.
30. 548.
24.27. 661.
29. 577.
38. 719.
4. 27.28. 49.
12. 266.

Index locorum.

4. 12. Coll. Ga 43. 11. et 45. 5. 6. 21. 22. } 353.
5. 3. 567.
15. 576.
34. 9. 722.
9. 754.
7. 5. 754.
9. 3. 730.
10. 42. 313.
19½ 728.
11. 18. 114.
12. 15. 560.
13. 48. 72.
24. 729.
15. 28. 752.
16. 14. 115.
6. 7. 729.
19. 18. 277.
12. 580.
6. 729.
20. 28. 458. 735.
23. 728.

Roman.

1. 4. 527.
3. 548.
24. 28.
3. 24½ 595.
4. 3½ 654.
5. 12. 199.
19. 201.
12. 223.
9. 593.
18. 19. 657.
5. 730.
6. 16. 159.
23. 194.
6. 215.
7. — 119½
2. 19. 209
7. 23. 24. 216.
8-13. 17. 20. } 217.
5. 18. 214.
8. 28. 29. 70.
7. 170.
32. 529.
11. 734.
26. ibi.
9. 19. 49.
9 — 76. 77.
1. 742.
11½ 83.
18. 150.
5. 456.
et 548.
10. 13. Coll. Joël 2. 32 } 359.
7. 669.
11. 36. 10.
32. 81.
8. 9. 148.
30. 283.
14. 23. 265.
10. 11. 354.
Coll. Gen. Ga. 45. 23.
11. 554.
17. 730.
15. 19. 728.

I Corint.

1. 23. 170.
30. 656.
2. 14. 96.
10. 11. { 728 752.
13. 12. 251.
16. 723.
4. 9. 562.
5. 6. 7. 213.
19. 277.
6. 3. 568.
6. 7. 8. 711.
8. 6. 9.
9. 27. 288.
10. 9. Coll. Num. 21. 5. 6. } 341.
12. 9. 101.
6. 159.
4. 11. 720.
et 729.
et 733.
15. 22. 202.

II Corint.

3. 6 { 101. 730
5. 159.
17. 721.
4. 13. 101.
16. 213.
5. 18½ 584.
21. 631.
6. 16. 724.
13. 5. 89.
13. 745.

Galat.

1. 1. 295.
3. 13. 636.
4. 8. 549.
5. 17. { 119 261
22. 733.

Ephes.

1. 4. 73.
14. 130.
2. 8. 109
2. 1. 110.
5. 115.
3. 593.
13. 16. 599.
4. 21. 189.
8 Coll. Psal. 62. 19 } 343.
et 670.
3. 748.
30. 754.
5. 2. 692.

Philip.

1. 6. 103.
et 130.
2. 13. { 103. 159.
6. 7. 376½
9. 10. 603.

Colos.

1. 15. { 372. 398 533
14. 584.
18½ 599.
2. 8. 171.
3. 219.
9. 386.
et 550.
14. 641.
3. 9. 112.
10. 189.

I Thes.

1. 10. 593.

II They

Index locorum.

II Thes
1. 6. 609.
2. 10.11. 142.
3. 2. 159.

I Timot.
3. 16. 506.
4. 1. 728.

II Timot.
1. 19. 86.
2. 7. 159.

Titus.
1. ~~5.~~ 904.
2. 13. 462.
3. 5. 734.

Hebræ.
1. 1 coll. 1 Petr. 1. 21. 727.
3. 315. 373. 411. 694.
6. coll. Psal. 96. 8. 344.
10. coll. Psal. 101. 28. 345.
2. 406.
9. 462.
2. 14. 16. 570.
17. 590.
7. 9. 202.
3. 423.
22. 625.
27. 203.
8. 8. coll. Jer. 31. 31. 357.
9. 12. 25. 695. 702.
8. 728.
9. 705.
10. 5ff 512.
20. 513.
7. 587.
11. 12. 694.
12. 705.
29. 747.
11. 6. 265.
26. 515.
13. 11. 702.

I Petri.
1. 10. 11. 728. 489.
2. 5. 6. 7. 8. coll. Isa. 8. 14. 754. 348.
24. 640. 694.
3. 18. 19. 670. 515.
4. 6. 673.

II. Petri.
1. 15. 567.
2. 9. 159.

I Joann.
2. 2. 597.
4. 2. 3. 514.
5. 7. 38. 753.
16. 249.
20. 460.

Judæ
v. 4. 79.
v. 5. 490.

Apoca.
1. 17. 18. 350.
2. 8. 351.
23. coll. Exod. 17. 10. 357.
2. 29. 745.
3. 5. 130.
5. 8. 562.
6. 10. 569.
7. 3. 4. 5. 130.
8. 3. 4. 562.
13. 8. 88.
14. — 563.
17. 8. 88.
21. 27. 87.
22. 13. coll. Isa. 41. 4. c. 48. 12. 351.